

Dr. Bob Utley

Marek a Peter

BIBLICKÝ KOMENTÁR

Preklad: Daniel Sjanta
Korektúra: Peter Orvoš

OBSAH

Slovo od autora: Ako ti môže tento komentár pomôcť?	6
Ako správne čítať Bibliu? Osobné hľadanie overiteľnej pravdy	8
Komentár:	
PETER, muž	14
Úvod k evanjeliu podľa Marka	16
Marek 1	20
Marek 2	45
Marek 3	54
Marek 4	68
Marek 5	80
Marek 6	87
Marek 7	97
Marek 8	108
Marek 9	118
Marek 10	131
Marek 11	152
Marek 12	162
Marek 13	182
Marek 14	203
Marek 15	223
Marek 16	237
Úvod k prvému listu Petrovmu	242
1 Petrov list 1	246
1 Petrov list 2	264
1 Petrov list 3	278
1 Petrov list 4	292
1 Petrov list 5	302
Úvod k druhému listu Petrovmu	311
2 Petrov list 1	315
2 Petrov list 2	332
2 Petrov list 3	345
Dodatok 1 - Stručné definície gréckych gramatických výrazov	355
Dodatok 2 – Textová kritika	362
Dodatok 3 – Doktrínálne vyhlásenie	365

PREHEAD ZVLÁŠTNÝCH TÉM V EVANJELIU PODĽA MARKA V PETROVÝCH LISTOCH

Arché, Marek 1:1	22
Pokánie, Marek 1:4	24
Vyznávanie, Marek 1:5	25
Adopcionizmus, Marek 1:10	27
Gnosticizmus, Marek 1:10	27
Trojica, Marek 1:11	27
Symbolické čísla v Písme, Marek 1:13	28
Grécke výrazy pre „overovanie“ a ich významy, Marek 1:13	31
Satan, Marek 1:13	32
Rodina Herodesa Veľkého, Marek 1:14	34
Kráľovstvo Božie, Marek 1:15	35
Viera, veriť alebo dôverovať, Marek 1:15	36
Sabat, Marek 1:21	38
Zákonníci, Marek 1:22	38
Démoni (t.j. nečistý duchovia), Marek 1:23	39
Svätý, Marek 1:24	40
Exorcizmus, Marek 1:25	41
Srdce, Marek 2:6	47
Farizeji, Marek 2:16	50
Pôst, Marek 2:18	51
Herodiáni, Marek 3:6	56
Zničenie (<i>apollumi</i>), Marek 3:6	58
Boží Syn, Marek 3:11	59
Číslo dvanásť, Marek 3:14	60
Zoznam mien apoštolov, Marek 3:16.....	61
Amen, Marek 3:28	64
Osobnosť Ducha Svätého, Marek 3:29	65
Večný, Marek 3:29	66
„Neodpustiteľný hriech“, Marek 3:29	66
Vykládanie podobenstiev, Úvod k Marekovi 4.....	70
Tajomstvo v evanjeliách, Marek 4:11	73
Potreba vytrvať, Marek 4:17	75
Grécke slovesné časy použité pre spasenie, Marek 4:27-29	77
Pomazanie v Biblii, Marek 6:13	81
Pokrytci, Marek 7:6	90
Ľudská reč, Marek 7:20.....	102
Skladanie rúk, Marek 7:32	105
Vzkriesenie, Marek 8:31	114

Poslať (<i>apostelló</i>), Marek 9:37	126
Kde sú mŕtvy?, Marek 9:43	128
<i>Ktisis</i> , Marek 10:6	134
Desať prikázaní, Marek 10:19	137
Bohatstvo, Marek 10:23	140
Sláva, Marek 10:37	146
Výkupné/Vykúpiť, Marek 10:45	148
Ježiš Nazaretský, Marek 10:47	150
Navždy, Marek 11:14	155
Účinná modlitba, Marek 11:23-24	159
Uholný kameň, Marek 12:10	165
Veľrada (Sanhedrin), Marek 12:13	166
Saduceji, Marek 12:18	169
Mojžišovo autorstvo Pentateuchu, Marek 12:26	171
Božie mená, Marek 12:36	175
Stupne odmeny a trestu, Marek 12:40	178
Mince používané v Palestíne v Ježišovej dobe, Marek 12:42	180
Apokalyptická literatúra, Úvod k Marekov 13	187
Odpovede na dve otázky, Marek 13:4	189
Tento vek a vek, ktorý príde, Marek 13:8	190
Ohavnosť spustošenia, Marek 13:14	192
Vyvolenie/Predurčenie a potreba teologickej vyváženosti, Marek 13:20	193
Príhovorná modlitba, Marek 13:20	194
Štyridsaťdva mesiacov, Marek 13:26	195
Príchod na oblakoch, Marek 13:26	197
Symbolické čísla v Písme, Marek 13:27	198
Otec, Marek 13:32	200
Dávanie almužny, Marek 14:5	207
Poriadok paschálnej bohoslužby v judaizme prvého storočia, Marek 14:22.....	211
Večera Pánova v Jánovi 6, Marek 14:22	211
Zmluva, Marek 14:24	212
Vyliať, Marek 14:24	213
Hodina, Marek 14:35	216
Prekliatie (<i>anathema</i>), Marek 14:71	221
Pontský Pilát, Marek 15:1	226
Ženy v Biblii, Marek 15:40	233
Ženy, ktoré nasledovali Ježiša, Marek 16:1	238
Voňavé (pohrebné) oleje, Marek 16:1	240
Vyvolenie, 1 Petrov list 1:2	248
Dedičstvo veriacich, 1 Petrov list 1:4	250

Grécke slovesné časy použité pre spasenie, 1 Petrov list 1:5	251
Ježiš a Duch, 1 Petrov list 1:11	254
<i>Kérigma</i> ranej cirkvi, 1 Petrov list 1:11	255
Pavlove pohľady na Mojžišov zákon, 1 Petrov list 1:12	255
Posvätenie, 1 Petrov list 1:15	257
Svätý, 1 Petrov list 1:16.....	258
Vzdelávať, 1 Petrov list 2:5	266
Kresťanstvo je spoločenské, 1 Petrov list 2:5	266
Podriadenie, 1 Petrov list 2:13	270
Ludská vláda, 1 Petrov list 2:13	271
Božia vôľa (<i>theléma</i>), 1 Petrov list 2:15	272
Pavlove napomenutia otrokov, 1 Petrov list 2:18	274
Spravodlivosť, 1 Petrov list 3:14	283
Nádej, 1 Petrov list 3:15	286
Kde sú mŕtvi?, 1 Petrov list 3:18	288
Neresti a cnosti v NZ, 1 Petrov list 4:2	293
Biblický postoj k alkoholu a alkoholizmu, 1 Petrov list 4:3	294
Prečo kresťania trpia?, 1 Petrov list 4:12	299
<i>Koinónia</i> , 1 Petrov list 4:13	299
Forma (<i>tupos</i>), 1 Petrov list 5:3	304
Osobné zlo, 1 Petrov list 5:8	306
Vytrvalosť, 1 Petrov list 5:9	307
Sílas – Silván, 1 Petrov list 5:12	309
Kresťanský rast, 2 Petrov list 1:5	320
Istota, 2 Petrov list 1:10	322
Povolání, 2 Petrov list 1:10	323
Odpadnutie (<i>afistémi</i>)	324
Pravda, 2 Petrov list 1:12	326
„Pravdivý“ v Jánových spisoch, 2 Petrov list 1:12	327
Pojmy použité pre druhý príchod, 2 Petrov list 1:16	328
„Synovia Boží“ v Genesis 6, 2 Petrov list 2:4	336
Zničiť, zruinovať, skaziť (<i>ftheiró</i>), 2 Petrov list 2:12	341
Oheň, 2 Petrov list 3:5	348
Bobove evanjelické predsudky, 2 Petrov list 3:7	350

Slovo od autora: Ako ti môže tento komentár pomôcť?

Výklad Biblie je racionálny a duchovný proces, ktorý sa snaží porozumieť inšpirovanému biblickému autorovi takým spôsobom, aby poslanstvo od Boha bolo zrozumiteľné a aplikovateľné v dnešnej situácii.

Duchovný aspekt tohto procesu je kľúčový, ale ťažko definovateľný. Zahŕňa podriadenosť a otvorenosť pred Bohom. Musí obsahovať (1) hlad po Ňom, (2) po poznaní Jeho a (3) službe Jemu. Tento proces zahŕňa modlitbu, vyznávanie a ochotu meniť svoj životný štýl. Duch je kľúčový pri procese výkladu. Ostáva tajomstvom, prečo úprimní, zbožní kresťania rozumejú Biblii rôzne.

Racionálny aspekt výkladu sa dá opísať jednoduchšie. Musíme byť dôslední a spravodliví k textu; nie ovplyvnení našimi osobnými či denominačnými predsudkami. Všetci sme historicky podmienení. Nikto z nás nie je objektívny, neutrálny interpret. Tento komentár je založený na opatrnom racionálnom procese, ktorý stojí na troch interpretačných princípoch, ktoré nám môžu pomôcť prekonať naše predsudky.

Prvý princíp

Prvým princípom je všímať si historickú situáciu, v ktorej bola biblická kniha napísaná a konkrétnu historickú udalosť, ktorá vyvolala jej napísanie. Pôvodný autor mal určitý zámer, poslanstvo, ktoré chcel komunikovať. Text nám nemôže hovoriť nič, čo nikdy nehovoril pôvodnému, inšpirovanému autorovi. Kľúčový je jeho zámer – nie naše historické, emocionálne, kultúrne, osobné, či denominačné potreby. Aplikácia je neoddeliteľnou súčasťou výkladu, ale aplikácii musí vždy predchádzať správny výklad. Musíme zdôrazniť, že každý biblický text má jeden a iba jeden zmysel. Je to ten zmysel, ktorý sa pokúšal komunikovať svojim súčasným adresátom biblický autor vedený Duchom. Tento jeden zmysel môže mať viacero možných aplikácií v rôznych kultúrach a situáciách. Tieto aplikácie musia mať priamu väzbu na centrálnu pravdu pôvodného autora. Preto je tento študijný komentár navrhnutý tak, aby ťa uviedol do každej knihy Biblie.

Druhý princíp

Druhým princípom je identifikovať literárne celky. Každá kniha Biblie je celistvým dokumentom. Interpreti nemajú právo izolovať jeden aspekt pravdy tým, že vylúčia iný. Preto sa musíme pokúšať porozumieť cieľu celej biblickej knihy predtým, než vykladáme jednotlivé literárne celky. Jednotlivé časti – kapitoly, odseky alebo verše – nemôžu hovoriť nič, čo nehovorí celok. Výklad musí smerovať od deduktívneho prístupu k celku, k indukčivnému prístupu k častiam. Preto je tento študijný komentár navrhnutý tak, aby pomohol študentovi analyzovať štruktúru každého literárneho celku po odstavcoch. Rozdelenie na odstavce a kapitoly nie je inšpirované, ale pomáha nám identifikovať myšlienkové celky.

Vykladať na úrovni odstavcov – nie na úrovni viet, klauzúl, fráz, či slov – je kľúčové pri sledovaní pôvodného zámeru biblického autora. Odstavce sú založené na jednotnej téme, často nazývanej tematická veta. Každé slovo, fráza, klauzula a veta v danom odstavci sa nejakým spôsobom vzťahuje k tejto jednotnej téme. Buď ju obmedzuje, rozširuje, vysvetľuje alebo spochybňuje. Skutočným kľúčom k správneému výkladu je sledovať myšlienky pôvodného autora odstavce po odstavci naprieč jednotlivými literárnymi celkami, ktoré spolu tvoria biblickú knihu. Tento študijný komentár je zostavený tak, aby v tom pomohol študentovi tým, že porovnáva niekoľko moderných anglických prekladov. Tieto preklady boli vybraté kvôli rôznej prekladovej teórii:

1. *The United Bible Society's Greek text* je 4. revidované vydanie (UBS⁴). Tento text bol rozdelený na odstavce modernými textovými vedcami.
2. *The New King James Version* (NKJV) je doslovný preklad postavený na tradičných gréckych rukopisoch známych ako Textus Receptus. Odstavce v tomto preklade sú väčšinou dlhšie ako v iných prekladoch. Tieto dlhšie odstavce pomáhajú študentovi vidieť jednotiacie témy.
3. *The New Revised Standard Version* (NRSV) je mierne pozmenený doslovný preklad. Tvorí polcestu k nasledujúcim dvom prekladom. Jeho delenie na odstavce je dosť užitočné pri identifikácii tém.
4. *The Today's English Version* (TEV) je preklad typu dynamický ekvivalent, vydaný Spojenou Biblickou Spoločnosťou (United Bible Society). Snaží sa preložiť Bibliu takým spôsobom, aby čitateľ, ktorý hovorí dnešným jazykom mohol porozumieť zmyslu gréckeho textu. Často, zvlášť v evanjeliách, delí odstavce podľa rečníka a nie podľa témy, podobne ako NIV. Pre vykladača to nie je veľmi užitočné. Je zaujímavé si všimnúť, že aj keď UBS⁴ a TEV boli vydané tým istým vydavateľom, ich delenie na odstavce sa líši.
5. *The Jerusalem Bible* (JB) je preklad typu dynamický ekvivalent, postavený na francúzskom katolíckom preklade. Je veľmi užitočný pri porovnávaní odstavcov z európskej perspektívy.
6. Naším základným textom je *New American Standard Bible*, ktorý bol upravený r. 1995 a je doslovným prekladom. Naše poznámky k veršom (komentár) vychádzajú práve z tohto delenia.

Tretí princíp

Tretím princípom je čítať Bibliu v rôznych prekladoch, aby sme pochopili čo najširší možný význam (sémantické pole), ktoré biblické slová či frázy môžu mať. Často môžeme jednej gréckej fráze alebo slovu porozumieť viacerými spôsobmi. Rôzne preklady nám ukazujú na túto šírku a môžu nám pomôcť pri objasnení rôznych variantov gréckych rukopisov. Nejde tu o ovplyvňovanie doktrín, ale o pomoc a priblíženie sa k pôvodnému textu, zapísanému inšpirovaným autorom.

Tento komentár ponúka študentovi možnosť, rýchlo si overiť svoj výklad. Nemá zámer byť definitívnym, ale skôr informatívnym a podnetným. Poznanie iných možných výkladov by nám malo pomôcť nebyť tak úzkoprými, dogmatickými a denominačnými. Vykladači potrebujú vidieť viacej možností výkladu, aby porozumeli, že staroveké texty nie sú vždy jednoznačné. Je šokujúce, že kresťania, ktorí vyhlasujú Bibliu za svoj zdroj pravdy, sa dokážu zhodnúť iba na niekoľkých málo veciach.

Tieto princípy mi pomohli prekonať veľkú časť mojej historickej podmienenosti tým, že ma prinútili vysporiadať sa s pôvodným textom. Mojou nádejou je, že budú požehnaním aj pre vás.

Bob Utley
East Texas Baptist University
27. jún 1996

Ako správne čítať Bibliu?

Osobné hľadanie overiteľnej pravdy

Môžeme poznať pravdu? Kde ju nájdeme? Môžeme ju logicky overiť? Existuje najvyššia autorita? Existujú absolútne platné pravdy, ktoré riadia náš život a svet? Má život zmysel? Kam smerujeme? Tieto otázky – otázky, o ktorých premýšľa každý racionálny človek – prenasledujú ľudský intelekt od samého začiatku (Kaz 1:13-18; 3:9-11). Pamätám si, keď som hľadal niečo, čo bolo zjednocujúcim stredom môjho života. V Krista som uveril ešte v mladom veku – hlavne na základe svedectva ľudí v mojej rodine. Keď som vyrastal, spolu so mnou narastali aj otázky o sebe samom a o mojom svete. Jednoduché kultúrne a náboženské frázy nedávali nijaký zmysel skúsenostiam, ktoré som zažil alebo o ktorých som čítal. Bol to čas zmätku, hľadania, túžob, a často aj pocitu beznádeje, keď som stál tvárou v tvár necitlivému a tvrdému svetu, v ktorom som žil.

Mnohí hlásali, že poznajú odpovede na tieto základné otázky, no po určitom skúmaní a uvažovaní som zistil, že ich odpovede boli založené na (1) osobnej filozofii, (2) starovekých mýtoch, (3) osobných skúsenostiach alebo (4) psychologických predstavách. Potreboval som určitý stupeň overenia, nejaký dôkaz, nejakú logiku, na ktorej by som mohol postaviť svoj pohľad na svet, svoj zjednocujúci stred a dôvod, prečo žiť.

Našiel som to vo svojom štúdiu Biblie. Začal som hľadať dôkaz jej dôveryhodnosti, ktorý som našiel v (1) historickej dôveryhodnosti Biblie potvrdzovanej archeológiou, (2) naplnení SZ prorociev, (3) jednotnosti biblickej zvesti, hoci vznikala počas 1600-ročného obdobia a (4) osobných svedectvách ľudí, ktorých životy boli premieňané pod vplyvom Biblie. Kresťanstvo ako jednotný systém viery a presvedčení dokáže odpovedať na komplexné, zložité otázky ľudského bytia. Neposkytuje len racionálny rámec, ale biblická viera prináša aj emocionálnu radosť a stabilitu.

Myslel som si, že som našiel zjednocujúci stred pre svoj život – Krista; tak, ako som ho pochopil cez Písmo. Bola to silná skúsenosť, emocionálne uvoľnenie. No stále si pamätám na šok a bolesť, keď mi začalo dochádzať, koľko rôznych výkladov tejto knihy existuje a je podporovaných dokonca aj rovnakými cirkvami a myšlienkovými školami. Potvrdzovanie inšpirácie a dôveryhodnosti Biblie nebol koniec, ale len začiatok. Ako môžem overiť alebo odmietnuť rôzne a rozporuplné interpretácie mnohých zložitých oddielov v Písme, keďže ich autori hlásajú ich autoritu a dôveryhodnosť?

Táto úloha sa stala mojím životným cieľom a cestou viery. Vedel som, že moja viera v Krista mi priniesla veľký pokoj a radosť. Moja myseľ túžila po nejakých absolútnych pravdách uprostred (1) relativity mojej kultúry (postmodernizmu), (2) dogmatizmu konfliktných náboženských systémov (svetové náboženstvá) a (3) denominačnej arogancie. Vo svojom hľadaní opodstatnených prístupov k výkladu starovekej literatúry som bol prekvapený, keď som objavil svoje vlastné historické, kultúrne, denominačné a skúsenostné predsudky. Často som čítal Bibliu len preto, aby som si znovu potvrdil svoje vlastné názory. Používal som ju ako zdroj dogmy, aby som útočil na iných, kým som sa znovu uisťoval vo svojich vlastných neistotách a nedostatočnosti. Aké to bolo pre mňa bolestivé, keď som si to uvedomil!

Hoci nikdy nedokážem byť celkom objektívny, môžem sa stať lepším čitateľom Biblie. Môžem ohraničiť svoje predsudky tým, že ich rozpoznam a uznám ich prítomnosť. Ešte som sa od nich celkom neoslobodil, no konfrontujem svoje vlastné slabosti. Vykladač je často najhorším nepriateľom dobrého čítania Biblie!

Uvediem niekoľko predpokladov, ktoré používam pri mojom štúdiu Biblie, aby si ich aj ty, čitateľ, mohol skúmať spolu so mnou:

I. Predpoklady

- A. Verím, že Biblia je jedinečným, inšpirovaným seba-zjavením jediného pravého Boha. Preto musí byť interpretovaná (vykladaná) vo svetle pôvodného zámeru jej autora (Duch Svätý), zámeru, ktorý bol vyjadrený skrze ľudského pisateľa v konkrétnych historických podmienkach (pomeroch).
- B. Verím, že Biblia bola napísaná pre bežného človeka – pre všetkých ľudí. Boh sa prispôbil, aby k nám hovoril jasne, v rámci historického a kultúrneho kontextu. Boh neskrýva pravdu – On chce, aby sme ju rozumeli. Preto Písmo musí byť vykladané vo svetle doby, v ktorej vzniklo, nie našej doby. Biblia by nemala pre nás znamenať niečo, čo neznamena pre ľudí, ktorí ju čítali, či počúvali pôvodne. Je zrozumiteľná priemernej mysli človeka a používa normálnu ľudskú komunikáciu, formy a techniky.
- C. Verím, že Biblia má jednotné poslanstvo a zámer. Neprotirečí si, aj keď obsahuje ťažké a paradoxné pasáže. Takže najlepším výkladom Biblie je Biblia sama.
- D. Verím, že všetky pasáže (okrem prorociev) majú jeden a len jeden zmysel, založený na zámere pôvodného, inšpirovaného autora. Aj keď si nikdy nemôžeme byť absolútne istí zámerom pôvodného autora, mnohé náznaky nám ukazujú správny smer:
  1. žánr (literárny typ), ktorý si autor vybral na vyjadrenie poslanstva
  2. historické pomery a/alebo konkrétne udalosti, ktoré inšpirovali písanie
  3. literárny kontext celej knihy, ako aj každého literárneho celku
  4. štruktúra (osnova) literárnych celkov a ich vzťah k hlavnému poslanstvu
  5. konkrétne gramatické tvary, ktorými autor komunikuje poslanstvo
  6. slová, ktoré pisateľ vybral, aby vyjadril poslanstvo

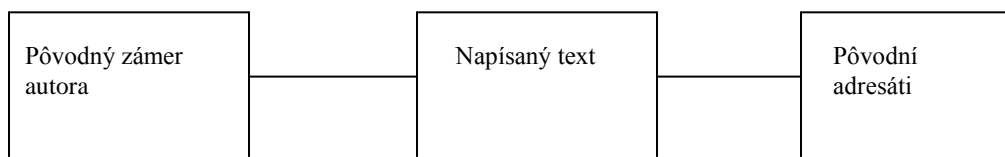

7. paralelné, podobné miesta Písma.

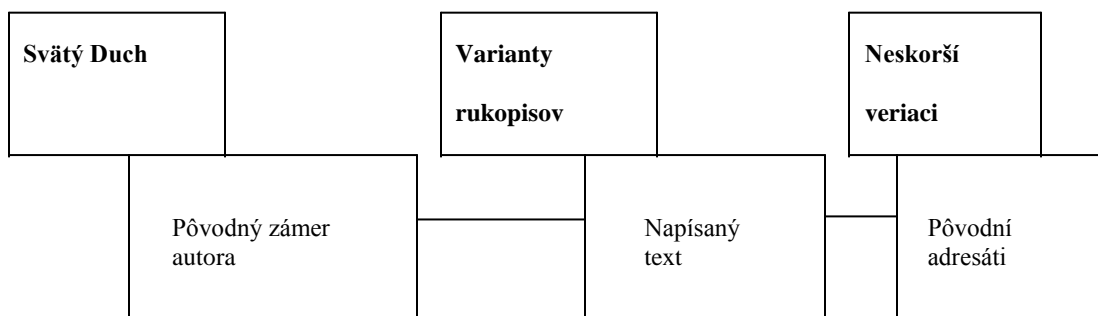
Štúdium každej z týchto oblastí sa stáva predmetom nášho štúdia daného oddielu. Skôr, než vysvetlím svoju metodológiu pre správne čítanie Biblie, načrtnem niektoré z nevhodných spôsobov, ktoré sa dnes používajú a ktoré spôsobili množstvo rozmanitých výkladov, v dôsledku čoho by sme sa im mali vyhýbať:

II. Nesprávne metódy

- A. Ignorovanie literárneho kontextu biblických kníh a používanie každej vety, frázy, či dokonca jednotlivých slov ako výrokov pravdy, ktorá vôbec nesúvisí s autorovým zámerom alebo so širším kontextom. Toto sa často nazýva „proof-texting“ (dokazovanie z textu; obhajovanie nejakej myšlienky na základe veršikov vytrhnutých z kontextu).
- B. Ignorovanie historického pozadia kníh nahradzovaním predpokladaného historického pozadia, ktoré má len veľmi malú, alebo vôbec nijakú podporu samotného textu.
- C. Ignorovanie historického pozadia kníh a ich čítanie ako miestnych, ranných novín, ktoré boli napísané v prvom rade jednotlivým moderným kresťanom.
- D. Ignorovanie historického pozadia kníh alegorizáciou textu do filozofickej/teologickej zvesti, ktorá vôbec nesúvisí s jej pôvodnými poslucháčmi a pôvodným zámerom autora.
- E. Ignorovanie pôvodnej zvesti nahrádzaním vlastného systému teológie, obľúbenej doktríny alebo súčasnými otázkami, ktoré vôbec nesúvisia s pôvodným zámerom autora a určenou zvesťou. Tento fenomén sa často vyskytuje vtedy, keď je na začiatku prejavu prečítaný text z Biblie, no tento slúži len ako prostriedok k ustanoveniu rečnickej autority. Často sa o tom hovorí ako o „reakcii čitateľa“ (výklad „čo text znamená pre mňa“).

V minulosti sa na jeden z troch komponentov sústreďovali rôzne techniky čítania. No pre skutočné potvrdenie jedinečnej inšpirovanosti Biblie je vhodnejší upravený diagram:

V pravdivom interpretačnom procese musia byť začlenené všetky tri komponenty. Za účelom overenia sa môj výklad sústreďuje na prvé dva komponenty: pôvodného autora a text. Pravdepodobne reagujem na zneužitia, ktoré som pozoroval: (1) alegorizácia alebo spiritualizácia textov a (2) výklad „reakcie čitateľa“ („čo to znamená pre mňa“). Zneužívanie sa môže objaviť v každom štádiu. Neustále musíme kontrolovať svoje motívy, predsudky, techniky a aplikácie. No ako ich máme kontrolovať, ak neexistujú nijaké hranice pre výklady, nijaké vymedzenia, nijaké kritériá? V tomto bode mi určité kritériá poskytujú autorov zámer a štruktúra textu a tak mi pomáhajú vymedziť rozsah možných platných výkladov.

Áké sú vo svetle týchto nevhodných čitateľských techník niektoré možné prístupy k správne čítaniu Biblie a výkladu, ktoré ponúkajú určitý stupeň overenia a dôslednosti?

III. Možné prístupy k správne čítaniu Biblie

V tomto bode nehovorím o jedinečných technikách výkladu konkrétnych žánrov, ale o všeobecných hermeneutických princípoch, platných pre všetky typy biblických textov. Dobrá kniha pre konkrétne prístupy k žánrom je *Jak čítať Bibliu s porozumením (How To Read The Bible For All Its Worth)* od Gordona Fee a Douglasa Stuarta, v češtine vydaná vo vydavateľstve Návrat (dá sa kúpiť napr. cez www.portalibri.sk).

Moja metodológia sa sústreďuje najprv na čitateľa, aby dovolil Svätému Duchu osvetliť Bibliu prostredníctvom štyroch osobných cyklov čítania. To spôsobuje, že Duch, text a čitateľ sú prvoradí, nie druhoradí. Takisto to ochraňuje čitateľa pred prílišným ovplyvnením komentátormi. Počul som, ako niekto povedal: „Biblia vrhá na komentáre veľa svetla“. Toto nemá byť znevažovanie študijných pomôcok, ale skôr prosba pre vhodné načasovanie ich používania.

Svoj výklad musíme byť schopní obhájiť na základe samotného textu. Nasledujúcich šesť oblastí nám určitým spôsobom zaručuje overenie nášho výkladu:

1. autorovo pôvodné
  - a. historické zasadenie
  - b. literárny kontext
2. pôvodný autorov výber
  - a. gramatických štruktúr (syntax)
  - b. používaných slov vtedajšej doby
  - c. žánru
3. naše chápanie prislúchajúcich
  - a. relevantných paralelných oddielov.

Potrebuje byť schopní objasňovať dôvody a logiku našich výkladov. Biblia je náš jediný zdroj viery a praxe. Je smutné, že kresťania sa často nezhodujú v tom, čo Biblia učí alebo potvrdzuje. Je ničivé hlásať inšpiráciu Biblie a potom sa ako veriaci nedokázať zhodnúť v tom, čo učí a čo vyžaduje!

Štyri cykly čítania sú zostavené tak, aby poskytli nasledujúce výkladové pochopenie:

A. Prvý cyklus čítania

1. Prečítajte celú knihu na jedno posedenie. Prečítajte ju ešte raz v inom preklade; je lepšie, ak druhý preklad vychádza z inej prekladateľskej teórie:
  - a. doslovný preklad (NKJV, NASB, NRSV; *Roháčkov*)
  - b. dynamický ekvivalent (TEV, JB; *ekumenický*)
  - c. parafrázovaný preklad (Living Bible, Amplified Bible; *Nádej pre každého*)
2. Hľadajte hlavný zámer celého spisu. Identifikujte jeho tému.
3. Identifikujte (ak je to možné) literárny celok, kapitolu, odstavec alebo vetu, ktorá jasne vyjadruje tento hlavný zámer alebo tému.
4. Identifikujte prevládajúci literárny žáner:
  - a. SZ
    - (1) hebrejské rozprávania
    - (2) hebrejská poézia (literatúra múdrosti, žalmy)
    - (3) hebrejské prorockvá (próza, poézia)
    - (4) právne zákony
  - b. NZ
    - (1) rozprávania (evanjeliá, Skutky)
    - (2) podobenstvá (evanjeliá)
    - (3) listy/epištoly
    - (4) apokalyptická literatúra

B. Druhý cyklus čítania

1. Znovu prečítajte celú knihu a snažte sa identifikovať hlavné témy alebo predmety.
2. Načrtnite hlavné témy a stručne uveďte ich obsah jednoduchou vetou.
3. Pomocou študijných pomôcok si skontrolujte svoje vyjadrenie zámeru, aj širšiu osnovu.

C. Tretí cyklus čítania

1. Znovu si prečítajte celú knihu a snažte sa identifikovať historické pozadie a konkrétnu príležitosť, prečo bola napísaná a to na základe samotnej biblickej knihy.
2. Uveďte historické zložky, ktoré sú v tejto biblickej knihe spomenuté:
  - a. autor
  - b. datovanie
  - c. adresáti
  - d. konkrétny dôvod pre jej napísanie
  - e. aspekty kultúrneho zasadenia, ktoré súvisia s dôvodom na jej napísanie
  - f. odkazy na historické udalosti a osobnosti
3. Rozšírte svoju osnovu na úroveň odstavcov pre tú časť biblickej knihy, ktorú vykladáte. Vždy identifikujte a načrtnite literárny celok. Môže to byť niekoľko kapitol alebo odsekov. Toto vám umožní sledovať pôvodnú autorovu logiku a rozvrhnutie textu.
4. Pomocou študijných pomôcok skontrolujte svoje určenie historického zasadenia.

D. Štvrtý cyklus čítania

1. Znovu prečítajte konkrétny literárny celok v niekoľkých prekladoch
  - a. doslovný preklad (NKJV, NASB, NRSV; *Roháčkov*)
  - b. dynamický ekvivalent (TEV, JB; *ekumenický*)
  - c. parafrázovaný preklad (Living Bible, Amplified Bible; *Nádej pre každého*)
2. Vyhľadajte literárne alebo gramatické štruktúry
  - a. opakujúce sa frázy, Ef 1:6,12,13
  - b. opakujúce sa gramatické štruktúry, Rim 8:31
  - c. kontrastné koncepty
3. Uveďte nasledujúce zložky
  - a. dôležité výrazy
  - b. neobyčajné výrazy
  - c. dôležité gramatické štruktúry
  - d. zvlášť zložitá slová, frázy alebo vety
4. Hľadajte dôležité paralelné oddiely
  - a. hľadajte najjasnejšie vyučujúce oddiely o vašej téme používajúc
    - (1) knihy „systematickej teológie“
    - (2) Biblie s odkazmi
    - (3) konkordancie
  - b. hľadajte možné paradoxné dvojice v rámci svojej témy. Veľa biblických právd je prítomných v dialektických dvojiciach; veľa denominačných konfliktov vychádza z „textového dôkazu“ polovice biblickej dialektickej dvojice. Celá Biblia je inšpirovaná a my sa musíme usilovať nájsť jej kompletnú zvesť, aby sme poskytli biblickú vyrovnanosť pre náš výklad.
  - c. Hľadajte paralely v rámci tej istej knihy, u toho istého autora alebo v tom istom žánre; Biblia je svoj najlepší vykladač, pretože má jedného autora – Ducha.
5. Použite študijné pomôcky, aby ste mohli skontrolovať svoje pozorovania historického pozadia a jednotlivé možnosti
  - a. študijné Biblie
  - b. biblické encyklopédie, príručky a slovníky
  - c. biblické úvody (úvod do SZ, úvod do NZ, úvody ku knihám)
  - d. biblické komentáre (v tomto bode vášho štúdia dovoľte komunite veriacich – minulej aj prítomnej, aby vám pomohla a opravila vaše osobné štúdium)

IV. Aplikácia biblického výkladu

V tomto bode sa obraciame k aplikácii. Venovali ste čas tomu, aby ste pochopili text v jeho pôvodnom zasadení; teraz ho musíte aplikovať do svojho života, svojej kultúry. Biblickú autoritu definujem ako „pochopenie toho, čo pôvodný autor Biblie hovoril svojej dobe a aplikovanie tejto pravdy do našej doby“.

Aplikácia musí sledovať výklad pôvodného záujmu autora v čase, aj v logike. Nemôžeme aplikovať biblický text do našej doby, kým nevieme, čo hovoril v dobe, v ktorej bol napísaný. Biblický text by nikdy nemal znamenať niečo, čo nikdy predtým neznamenal!

Vaša podrobná osnova až do úrovne odstavcov (prečítanie tretieho cyklu) bude vašim sprievodcom. Aplikácia by sa mala diať na úrovni odstavcov, nie slov. Slová majú význam len v kontexte; frázy majú význam len v kontexte; vety majú význam len v kontexte. Jediná inšpirovaná osoba v procese výkladu je pôvodný autor. My nasledujeme jeho vedenie, „osvietení“ Svätým Duchom. No osvietenie nie je inšpirácia. Ak chcem povedať: „takto hovorí Pán“, musím sa držať pôvodného zámeru autora. Aplikácia musí súvisieť so všeobecným zámerom celého spisu, konkrétnym literárnym celkom a rozvojom myšlienok na úrovni odseku.

Nedovoľme, aby Bibliu vykladali otázky dnešnej doby; dovoľme, aby hovorila samotná Biblia! Niekedy bude dôležité, aby sme z textu vyvodzovali princípy. Je to opodstatnené vtedy, ak daný text podporuje určitý princíp. Nanešťastie je to tak, že často sú naše princípy práve iba „našími“ princípmi a nie princípmi, ktoré sa dajú vyvodiť z textu.

Pri aplikovaní Biblie je dôležité pamätať, že pre konkrétny biblický text (okrem prorocstva) je platný jeden a len jeden jediný význam. Tento význam súvisí so zámerom pôvodného autora, ktorý adresoval krízu alebo potrebu svojej doby. Z tohto jedného významu sa dá vyvodiť veľa možných aplikácií. Aplikácia bude založená na potrebách adresátov, no musí súvisieť s poslanstvom pôvodného autora.

V. Duchovný aspekt výkladu

Doteraz som hovoril o logickom a textovom procese, ktorý je súčasťou výkladu a aplikácie. Teraz mi dovoľte stručne hovoriť o duchovnom aspekte výkladu. Veľmi mi pomáha nasledujúci kontrolný zoznam:

- A. Modlitba za pomoc Ducha (1Kor 1:26-2:16)
- B. Modlitba za osobné odpustenie a očistenie od vedomého hriechu (1J 1:9)
- C. Modlitba za väčšiu túžbu poznať Boha (Ž 19:7-14; 42:1nn; 119:1nn)

- D. Okamžité aplikovanie nových pohľadov do svojho vlastného života.
- E. Postoj pokory a učenlivosti.

Je veľmi ťažké udržať rovnováhu medzi logickým procesom a duchovným vedením Svätého Ducha. Nasledujúce citáty mi pomohli vyvážiť tie dve veci:

- A. Od Jamesa W. Sira: *Scripture Twisting*, s. 17-18: „Osvietenie prichádza do mysli Božích ľudí – nie len k duchovnej elite. V biblickom kresťanstve neexistuje žiadne vyučovanie od guru, žiadni osvietení, žiadni ľudia, cez ktorých musí prísť všetok správny výklad. Ako teda Svätý Duch dáva zvláštne dary múdrosti, poznania a duchovného rozlišovania, On ich neprideľuje iba takýmto obdareným kresťanom, aby boli jedinými autoritatívnymi vykladačmi Jeho Slova. Je na každom z Jeho ľudí, aby sa učil, súdil a rozlišoval na základe Biblie, ktorá je autoritou dokonca aj pre tých, ktorým dal Boh zvláštne schopnosti. Aby som to zhrnul – predpoklad, na ktorom staviam celú túto knihu je, že Biblia je Božím skutočným zjavením celému ľudstvu, že je našou najvyššou autoritou vo všetkých záležitostiach, o ktorých hovorí, že nie je úplným tajomstvom, ale môže byť primerane pochopená obyčajnými ľuďmi v každej kultúre“.
- B. O Kierkegaardovi od Bernarda Ramma v *Protestant Biblical Interpretation*, s. 75. Podľa Kierkegaarda, gramatické, lexikálne (slovné) a historické štúdium Biblie bolo nevyhnutné, no predchádzalo skutočnému čítaniu Biblie. „Ak chceme čítať Bibliu ako Božie slovo, musíme ju čítať so srdcom v ústach, na špičkách, s dychtivým očakávaním, v rozhovore s Bohom. Čítať Bibliu bezmyšlienkovite alebo bezstarostne alebo akademicky alebo profesionálne, je nečítať ju ako Božie Slovo. Keď ju niekto číta tak, ako sa číta zaľúbený list, potom ju číta ako Slovo Božie“.
- C. H. H. Rowley v *The Relevance of the Bible*, s. 19: „Nijaké číro intelektuálne chápanie Biblie, akokoľvek kompletné, nemôže obsiahnuť všetky jej poklady. Neopovrhujem takým chápaním, lebo je podstatné pre úplné pochopenie. No musí viesť k duchovnému porozumeniu duchovných pokladov tejto knihy, ak má byť kompletné. A pre toto duchovné chápanie je potrebné niečo viac, než len intelektuálna ostražitosť. Duchovné veci sa rozlišujú duchovne a študent Biblie potrebuje postoj duchovného vnímania, túžbu nájsť Boha, aby sa mu mohol poddať, ak sa má posunúť za svoje vedecké štúdium do bohatšieho dedičstva tejto najväčšej zo všetkých kníh“.

VI. Metóda tohto komentára

Tento študijný komentár je upravený tak, aby pomohol vašim výkladovým postupom nasledujúcimi spôsobmi:

- A. Každú knihu uvádza stručná historická osnova. Po prečítaní tretieho cyklu si túto informáciu skontrolujte.
- B. Na začiatku každej kapitoly sa nachádza prehľad kontextu. Toto vám pomôže vidieť, ako je štruktúrovaný každý literárny celok.
- C. Na začiatku každej kapitoly alebo hlavného literárneho celku je uvedené rozdelenie odstavcov a ich nadpisy z niekoľkých moderných prekladov:
  1. grécky text spojených biblických spoločností, revidované 4. vydanie (UBS⁴)
  2. New American Standard Bible, aktualizovaný v r. 1995 (NASB)
  3. New King James Version (NKJV)
  4. New Revised Standard Version (NRSV)
  5. Today's English Version (TEV)
  6. Jerusalem Bible (JB)

Rozdelenia odsekov nie sú inšpirované. Musia vyplynúť z kontextu. Porovnaním niekoľkých moderných prekladov s odlišnými prekladovými teóriami a teologickými pohľadmi môžeme analyzovať predpokladanú štruktúru myslenia pôvodného autora. Každý odsek obsahuje jednu hlavnú pravdu. Nazýva sa to „tematická veta“ alebo „hlavná myšlienka textu“. Táto zjednocujúca myšlienka je kľúčom k správne historickému, gramatickému výkladu. Nikto by nikdy nemal vykladať, kázať alebo vyučovať menej než jeden odsek! Tiež pamätajte, že každý odsek súvisí s okolitými odsekmi. Preto je taká dôležitá osnova celej knihy na úrovni odstavcov. Musíme byť schopní nasledovať logický prúd predmetu, o ktorom hovorí pôvodný inšpirovaný autor.
- D. Bobove poznámky pozostávajú z výkladového prístupu jednotlivých veršov v ich poradí. Toto nás núti sledovať pôvodné myslenie autora. Poznámky poskytujú informácie z niekoľkých oblastí:
  1. literárny kontext
  2. historický, kultúrny prehľad
  3. gramatické informácie
  4. štúdium slov
  5. dôležité paralelné oddiely
- E. Na určitých miestach bude v komentári text New American Standard Version (aktualizovaný v r. 1995) rozšírený prekladmi niekoľkých ďalších moderných verzií:
  1. New King James Version (NKJV), ktorý nasleduje textové rukopisy „Textus Receptus“

2. New Revised Standard Version (NRSV), ktorý je doslovnou revíziou Revised Standard Version z Národnej rady cirkví (National Council of Churches)
  3. Today's English Version (TEV), ktorý je dynamickým ekvivalentným prekladom Americkej biblickej spoločnosti
  4. Jerusalem Bible (JB), ktorý je anglickým prekladom založeným na francúzskom katolíckom dynamickom preklade.
- F.** Pre tých, ktorí neovládajú gréčtinu, môže byť pri identifikovaní problémov v texte užitočné porovnanie anglických prekladov:
1. varianty rukopisov
  2. alternatívne významy slov
  3. gramaticky zložité texty a štruktúry
  4. nejednoznačné texty
- Hoci anglické preklady nemôžu tieto problémy vyriešiť, sústreďujú sa na ne ako na miesta pre hlbšie a dôkladnejšie štúdium.
- G.** V závere každej kapitoly sú uvedené dôležité diskusné otázky, ktoré sa pokúšajú zamerať na hlavné výkladové okruhy danej kapitoly.

PETER, muž

Rodina

- A. Petrova rodina žila v Galilei pohanskej, v meste Betsaida na severnom brehu Galilejského mora (alebo Tibérijského jazera, Jn 1:44), podľa všetkého sa však v určitom období presťahoval do Kafarnaumu (Mk 1:21,29).
- B. Petrov otec sa volal Jonáš (Mt 16:17) alebo Ján (podľa niektorých anglických prekladov Jn 1:42; 21:15-17).
- C. Jeho pôvodné meno bolo Šimon (Mk 1:16,29,30,36), čo bolo v Palestíne bežné meno prvého storočia. Bola to židovská verzia mena Simeon, čo bol jeden z dvanástich kmeňov Izraela (Gen 29:33, Ex 1:1-2)
Ježiš ho premenoval na Petra (*Petros*, čo znamená „skala“, so zámerom opísať jeho možnú silu a stabilitu) v Mt 16:18; Mk 3:16; Lk 6:14 a J 1:42. Aramejská forma je *Kéfas* (Jn 1:42; 1K 1:12; 3:22; 9:5; 15:5; G 1:18; 2:9,11,14). V NZ sú tieto dve mená často dávané dohromady (Mt 16:16; Lk 5:8; Jn 1:40; 6:8,68; 13:6,9,24,36; 18:10,15,25; 20:2,6; 21:2-3,7,11,15).
- D. Petrov brat sa volal Ondrej (Mk 1:16). Bol učeníkom Jána Krstiteľa (Jn 1:35,40), neskôr uveril a nasledoval Ježiša (Jn 1:36-37). Priviedol k Ježišovi aj Šimona (Jn 1:41). O niekoľko mesiacov neskôr ich Ježiš konfrontoval pri Galilejskom mori a povolal ich stať sa jeho oficiálnymi učeníkmi na plný úväzok (Mt 4:18-20; Mk 1:16-18; Lk 5:1-11).
- E. Bol ženatý (Mk 1:30; 1K 9:5), ale nie je zmienka o jeho deťoch.

Zamestnanie

- A. Petrova rodina vlastnila niekoľko rybárskych lodí a dokonca najímala služobníkov.
- B. Petrova rodina mohla spolupracovať s Jakubom, Jánom a ich otcom, Zebedejom. (Lk 5:10).
- C. Peter sa na krátku chvíľu vrátil k rybárstvu po Ježišovej smrti. (Jn 21)

Osobnosť

- A. Petrove silné stránky
  1. Bol oddaný nasledovník, ale dosť impulzívny (Mk 9:5; Jn 13:4-11).
  2. Snažil sa činiť skutky viery, ale často zlyhal (napr. Kráčanie po vode – Mt 14:28-31)
  3. Bol odvážny a ochotný zomrieť (Mt 26:51-52; Mk 14:47; Lk 22:49-51; Jn 18:10-11).
  4. Po svojom vzkriesení, Ježiš ho osobne oslovil ako zdiskreditovaný vodca Dvanástich v Jánovi 21 a poskytol možnosť pokánia a navrátenia vodcovstva.
- B. Petrove slabé stránky
  1. Mal počiatočné sklony k židovskému zákonníctvu
    - a. Jedol s pohanmi (G 2:11-21)
    - b. Zákony týkajúce sa jedla (Sk 10:9-16)
  2. On, podobne ako aj ostatní apoštoli, nepochopil úplne Ježišovo radikálne nové učenie a jeho uplatnenie
    - a. Marek 9:5-6
    - b. Ján 13:6-11; 18:10-11
  3. Ježiš ho osobne a silne pokarhal (Mk 8:33; Mt 16:23).
  4. V Getsemane, keď Ježišovi bol najpotrebnejší, namiesto toho, aby sa modlil, on spal (Mk 14:32-42; Mt 26:36-42; Lk 22:40-60).
  5. Opakovane zaprel, že pozná Ježiša (Mk 14:66-72; Mt 26:69-75; Lk 22:56-62; Jn 18:16-18; 25-27).

JEHO VODCOVSTVO APOŠTOLOV

- A. Sú štyri zoznamy apoštolov (Mt 10:2-4; Mk 3:16-19; Lk 6:14-16; Sk 1:13). Peter je na každom zozname prvý. Dvanásťka bola rozdelená do troch štvoríc. Verím, že im to umožňovalo, aby striedavo mohli odísť domov a navštevovať svoje rodiny.
- B. Peter často bol hovorca skupiny apoštolov (Mt 16:13-20; Mk 8:27-30; Lk 9:18-21). Tieto pasáže boli tiež použité na presadenie Petrovej autority v rámci skupiny (Mt 16:18). Avšak, presne v tejto súvislosti ho Ježiš pokarhal ako nástroj satana (Mt 16:23; Mk 8:33).
Tiež, keď sa apoštolí hádali ohľadom toho kto je najväčší, za Petra sa nepredpokladá, že vzal to postavenie (Mt 20:20-28, najmä v. 24; Mk 9:33-37; 10:35-45).
- C. Peter nebol vedúci Jeruzalemskej cirkvi. Toto padlo na Jakuba, Ježišovho nevlastného brata (Sk 12:17; 15:13; 21:18; 1K 15:7; G 1:19; 2:9,12).

JEHO SLUŽBA PO JEŽIŠOVOM VZKRIESENÍ

- A. Petrova rola vedúceho je zrejماً v prvých kapitolách Skutkov apoštolov
  1. Viedol voľby Judášovej náhrady (Sk 1:15-26).
  2. Kázal prvú kázeň v deň Letníc (Sk 2).
  3. Uzdravil chromého človeka a kázal druhú zaznamenanú kázeň (Sk 3:1-10; 3:11-26).
  4. Hovoril smelo pred Veľradou v Sk 4.
  5. Mal vedúcu úlohu v potrestaní Ananiáša a Zafiry v Sk 5
  6. Hovoril pred Jeruzalemským snemom v Sk 15:7-11.
  7. Niektoré ďalšie udalosti a zázraky sú pripísané jemu, v Skutkoch.
- B. Peter, však, nie vždy sa držal novozmluvného aspektu
  1. Zachoval starozmluvné zmýšľanie (G 2:11-14).
  2. Musel mať špeciálne zjavenie, aby zapojil Kornélia (Sk 10) a iných pohanov.

TICHÉ ROKY

- A. Máme veľmi málo informácií o Petrovi po Jeruzalemskom sneme z Sk 15
  1. Galat'anom 1:18
  2. Galat'anom 2:7-21
  3. 1 Korint'anom 1:12; 3:22; 9:5; 15:5
- B. Raná cirkevná tradícia
  1. Petrova mučenícka smrť v Ríme je opísaná v Klementovom liste cirkvi v Korinte, r. 95.
  2. Tertullian (žil 150-222) tiež zapísal Petrovu mučenícku smrť v Ríme za vlády Néra (r. 54-68).
  3. Klement Alexandrijský (r. 200) napísal, že Peter bol zabitý v Ríme.
  4. Origenés (r. 252) zaznamenal, že Peter bol ukrižovaný hlavou dolu v Ríme

ÚVOD K EVANJELIU PODĽA MARKA

ÚVODNÁ VÝPOVEĎ

- A. Prvotná cirkev obvykle obchádzala kopírovanie, študovanie a vyučovanie Marka v prospech Matúša a Lukáša, lebo Marka videli ako zostručenú verziu (t.j. skrátené Evanjelium), stav, ktorý zastával Augustín.
- B. Marek nie je často citovaný ranými Gréckymi cirkevnými otcami alebo apologétmi z druhého storočia (obrancovia viery)
- C. Od vzniku moderného historicko-gramatického prístupu biblického výkladu, Evanjelium podľa Marka sa stalo významnejším, lebo bolo vnímané ako prvé napísané evanjelium. Aj Matúš aj Lukáš používajú jeho osnovu v ich opise Ježišovho života a významnosti. A tak sa Marek stal základným dokumentom cirkvi, prvým úradne zapísaným záznamom o Ježišovom živote.

ŽÁNER

- A. Evanjeliá nie sú moderné životopisy, alebo dejepisy. Sú to teologické spisy použité na predstavenie Ježiša inému publiku a privedenie ich k viere v Neho. Sú to príbehy „dobrej správy“ z Ježišovho života s evanjelizačným zámerom (Jn 20:30-31).
- B. Marek opisuje štyri odlišné historické nastavenia a štyri teologické účely.
  - 1. Život a učenie Ježiša
  - 2. Život a služba Petra
  - 3. Potreby prvotnej cirkvi
  - 4. Evanjelizačný zámer Jána Marka
- C. Štyri evanjeliá sú jedinečné v literatúre Blízkeho východu a grécko-rímskej literatúre. Inšpirovaní autori boli Duchom vedení a mali za úlohu vybrať Ježišove učenia a činnosť, ktoré jasne poukazovali na Jeho charakter a/alebo zámer.

Všetci usporiadali tieto slová a činnosť odlišným spôsobom. Jedným príkladom by mohlo byť porovnanie Kázne na vrchu u Matúša (Mt 5-7) a kázne na rovine u Lukáša (Lk 6:20-49). Je zrejme, že Matúš chcel zozbierať všetky Ježišove učenia do jednej dlhej kázne, kým Lukáš tie isté učenia roztrúsil po celom evanjeliu. To isté môžeme povedať aj o tom, že Matúš dal Ježišove zázraky dohromady, kým Lukáš ich roztrúsil po celom evanjeliu.

To naznačuje schopnosť evanjelistov nie len vybrať a usporiadať Ježišove učenia, ale ich aj prispôbiť ich teologickému účelu (pozri knihu od autorov Free a Stuarta: *How to Read the Bible for All Its Worth*, str. 113-134). Keď čítame evanjeliá, musíme sa opýtať aké teologické body chcú títo autori zdôrazniť. Prečo zaradili práve tú udalosť, ten zázrak, tú lekciiu v tom určitom bode pri opise Ježiša?
- D. Evanjelium podľa Marka je dobrý príklad koiné gréčtiny ako druhého jazyka ľudí zo Stredozemia. Markov materinský jazyk bola aramejčina (podobne ako aj u Ježiša aj u všetkých Židov v Palestíne v prvom storočí). Semitská príchuť je často zrejmá v Evanjeliu podľa Marka.

AUTOR

- A. Ján Marek bol tradične považovaný, spolu s apoštolom Petrom za autora tohto Evanjelia. Samotné dielo (podobne ako aj iné evanjeliá) je anonymné.
- B. Ďalší dôkaz Petra ako očitého svedka je fakt, že Marek nezapísal tri udalosti, v ktorej Peter bol osobne zapojený.
  - 1. Keď chodil po vode (pozri Mt 14:28-33)
  - 2. Keď bol hovorca v Cézarei Filipovej za vieru Dvanástich (pozri Mt 16:13-20), u Marka je to len v 8:27-30 a pasáže „na tej skale“ a „kľúče od nebeského kráľovstva“ sú vynechané.
  - 3. Keď zaplatil chrámovú daň za seba a za Ježiša (pozri Mt. 17:24-27). Možno ho práve Petrova skromnosť motivovala, aby nezdôrazňoval tieto udalosti vo svojich kázniach v Ríme.

C. Tradícia prvotnej cirkvi

1. Prvý list Klementov, napísaný z Rímu okolo r. 95, naráža na Marka (podobne ako aj *Hermesov Pastier*).
2. Papias, biskup z Hierapolu (okolo r. 130) napísal *Interpretation of the Lord's Sayings*, kde citoval Euzébia (r. 275-339) vo svojom diele *Ecclesiastical History* 3:39:15. Hovorí, že Marek bol Petrov tlmočník, ktorý zapísal Petrove spomienky na Ježiša správne, hoci nie chronologicky. Asi Marek vzal a prispôbil Petrove kázne a zorganizoval ich do zápisu Evanjelia. Papias tvrdil, že túto informáciu prijal od „staršieho“, ktorý mohol byť apoštol Ján.
3. Justinus Martýr (r. 150) cituje Mk 3:17 a pridáva, že to pochádza z Petrovej pamäti.
4. V r. 180 bol napísaný anti-markionistický predslov k Markovi, kde je Peter označený za očitého svedka Evanjelia podľa Marka. Tiež uvádza, že Marek napísal evanjelium v Taliansku, po Petrovej smrti (podľa tradície okolo r. 65).
5. Irenej, v jednom spise z roku 180, spomína Jána Marka ako Petrovho tlmočníka a spracovateľa jeho memoárov po jeho smrti (*Contra Haereses* 3:1:2).
6. Klement Alexandrijský (r. 195) tvrdil, že tí, ktorí počuli Petra kázať v Ríme poprosili Marka, aby zapísal tie kázne.
7. Muratoriho fragment (zoznam prijatých kníh), napísaný okolo r. 200 v Ríme, síce neúplný, zdá sa, že potvrdzuje Markov zápis Petrových kázni.
8. Tertulián (r. 200) v *Against Marcion* (4:5) hovorí, že Marek publikoval Petrove memoáre.
9. V *The Expositor's Bible Commentary* Vol. 8, s. 606, Walter Wessel dáva zaujímavú poznámku, že horeuvedené cirkevné tradície sú z rôznych geografických cirkevných centier.
  - a. Papias z Malej Ázie
  - b. Anti-markionistický predslov aj Muratoriho fragment z Rímu
  - c. Irenej (*Adv. Haer. 3:1:1*) z Lyonu vo Francúzsku. Irenejovu tradíciu tiež nájdeme u Tertuliána (*Adv. Marc. 4:5*) zo severnej Afriky a Klementa Alexandrijského z Egypta (pozri *Hypotyposesis* 6, citované Euzébiom, *Eccl. His.* 2:15:1-2; 3:24:5-8; 6:14:6-7). Táto geografická rozmanitosť zväčšuje jeho dôveryhodnosť kvôli tradične širokému prijatiu v prvotnom kresťanstve.
10. Podľa Euzébioveho diela *Eccl. His.* 4:25, Origenes (r. 230) v *Commentary on Matthew* (komentár k Markovi nikto nenapísal pred piatym storočím) hovorí, že Marek napísal evanjelium podľa toho ako mu to Peter vysvetlil.
11. Euzébius pojednával o Evanjeliu podľa Marka v *Eccl. His.* 2:15 a hovorí, že Marek zapísal Petrove kázne na požiadavku tých, ktorí ich počuli, aby ich mohli čítať vo všetkých cirkvách. Euzébius zakladá túto tradíciu na zápisoch Klementa Alexandrijského.

D. Čo vieme o Jánovi Markovi

1. Jeho matka bola známa veriaca v Jeruzaleme, v ktorej dome sa cirkev stretávala (pravdepodobne aj v noci poslednej večere, pozri Mk 14:14-15; Sk 1:13-14; Sk 12:12). Je možné, že on bol nemenovaným mužom, ktorý „nahý“ ušiel z Getsemany (Mk 14:51-52).
  2. Cestoval spolu so svojim strýkom Barnabášom (Kol 4:10) a Pavlom z Jeruzalema do Antiochie (Sk 12:25).
  3. Cestoval spolu s Barnabášom a Pavlom pri prvej misijnej ceste (Sk 13:5), ale sa náhle vrátil domov (Sk 13:13).
  4. Neskôr chcel Barnabáš vziať Marka na druhú misijnú cestu, ale to vyvolalo ostrý spor medzi Barnabášom a Pavlom (Sk 15:37-40).
  5. Neskôr sa však znovu stretol s Pavlom a stal sa jeho priateľom a spolupracovníkom (Kol 4:10; 2Tim 4:11; Filem 24)
  6. Bol Petrov spolucestujúci a spolupracovník (1Pt 5:13), pravdepodobne v Ríme.
- E. Markovo osobné poznanie Ježišovho života je snáď potvrdené v 14:51-52, kde čítame o mladíkovi, ktorý nahý odbehol z Getsemany, hneď po Ježišovom zatknutí. Tento neobyčajný a úplne nečakaný detail snáď opisuje Markovu osobnú skúsenosť.

DÁTUM

- A. Evanjelium je popis a výklad očitého svedka o Ježišovom živote, činnosti, učení, ktoré pravdepodobne boli prevzaté z Petrových kázni. Boli zhrnuté a distubované po jeho smrti, podľa anti-markionistického predslova a Ireneja. Aj Peter aj Pavol zomreli mučeníckou smrťou za vlády Nera (r. 54-68) v Ríme (podľa cirkevnej tradície). Presné dátumy nie sú známe, ale ak sú pravdivé, tak pravdepodobne Marek bol napísaný v polovici šesťdesiatych rokov.
- B. Je možné, že anti-markionistický predslov a Irenej nehovoria o Petrovej smrti, ale o jeho odchode (t.j. úteku) z Ríma. Existujú niektoré tradičné dôkazy (Justinus a Hippolytos), že Peter navštívil Rím počas vlády Klaudia (r. 41-54), (*Euzébiov Eccl. His.* 2:14:6).
- C. Vyzerá, že Lukáš končí Skutky apoštolov kým ešte Pavol bol vo väzení, začiatkom šesťdesiatych rokov. Ak je pravda, že Lukáš použil Marka vo svojom evanjeliu, potom to evanjelium muselo byť napísané pred Skutkami a tak skôr než začiatkom šesťdesiatych.
- D. Autorstvo a dátum Marka v žiadnom prípade nevplyva na historické/teologické/evanjelistické pravdy tohto (ani iných) evanjelia. Ježiš, nie ľudský autor, je kľúčová postava!
- E. Je prekvapujúce, že ani jedno z evanjelií (ani Ján, napísaný 95-96 po Kr.) neopisuje, ani nehovorí o zničení Jeruzalema (pozri Mt 24; Mk 13; Lk 21), r. 70 rímskym generálom, neskôr cisárom, Títom. Marek pravdepodobne bol napísaný pred

touto udalosťou. Je možné, že aj Matúš aj Lukáš boli napísaní pred týmto veľkým súdom nad judaizmom. Musíme uznať, že presné dátumy napísania synoptických evanjelií sú zatiaľ neznáme (podobne ako aj literárny vzťah medzi nimi).

ADRESÁTI

- A. Marek je spojený s Rómom podľa niekoľkých spisovateľov z prvotnej cirkvi
  1. 1. list Petrov 5,13
  2. Anti-markionistický predslov (Taliano)
  3. Irenej (Rím, *Adv. Haer.* 3:1:2)
  4. Klement Alexandrijský (Rím, Euzébiovi *Eccl. Hist.* 4:14:6-7; 6:14:5-7)
- B. Marek nešpecifikuje účel napísania Evanjelia. Existuje niekoľko teórií.
  1. Evanjelizačný traktát (pozri 1:1) napísaný konkrétne pre Rimanov (1:15; 10:45)
    - a. Výklad židovských prvkov (7:3-4; 14:12; 15:42)
    - b. Preklad aramejských slov (3:17; 5:41; 7:1 a 34; 10:46; 14:36; 15:22 a 34)
    - c. Použitie mnohých latinských slov („**executioner, 6,27; sextanus, 7,4; census, 12,14; quadrans, 12,42; praetorium, 15,16; centurio, 15,39; flagellare, 15,42**)
    - d. Spôsob vyjadrovania sa, ktorým Ježiš oslovuje konkrétne skupiny
      - (1) Jazyk týkajúci sa ľudí v Palestíne (1:5,28,33,39; 2:13; 4:1; 6:33,39,41,55)
      - (2) Jazyk týkajúci sa všetkých ľudí (13:10)
  2. Prenasledovanie po požiari v Ríme, r. 64, z ktorého Nero obvinil kresťanov, vyvolal hroznú vlnu prenasledovania veriacych. Marek často opisuje prenasledovanie (pozri Ježišovo súženie 8:31; 9:39; 10:33-34,45 a súženie Jeho nasledovníkov 8:34-38; 10:21,30,35-44)
  3. Oneskorený Druhý príchod
  4. Smrť očitých svedkov Ježiša, najmä apoštolov
  5. Vzostup heréz v rámci celosvetovej kresťanskej cirkvi
    - a. Judaisti (Galafanom)
    - b. Gnostikovia (1 Jánov)
    - c. Spojenie a. a b. (napr. Kolosanom a Efezanom, 2 Petrov 2)

ŠTRUKTÚRA

- A. Marek je štruktúrovaný tak, že posledným týždňom Ježišovho života sa zaoberá viac ako jednu tretinu knihy. Z toho je zrejmá teologická významnosť Svätého týždňa.
- B. Keďže je Marek, podľa tradície prvotnej cirkvi, vzatý z Petrových kázni (pravdepodobne v Ríme), je zrejmé prečo naratíva o narodení nie sú zaradené. Marek začína tam, kde začína Petrova skúsenosť, keď je Ježiš už dospelý a je teologicky spojený so správou Jána Krstiteľa a pokáňami a viere v príprave za prácu Mesiáša.

Petrove kázne pravdepodobne tiež používali koncepty „Syn človeka“ a „Syn Boží“. Evanjelium odráža Petrovu vlastnú teológiu Ježišovej osoby. Najprv bol veľký učiteľ a liečiteľ, ale bolo očividné, že On bol Mesiáš! Tento Mesiáš nebol očakávaný víťazný vojenský generál, ale trpiaci služobník (Izaiáš 53)
- C. Markov základný geografický prehľad je podobný ako u ostatných synoptikov (t.j. Matúš a Lukáš)
  1. Služba v Galilei (1:14-6:13)
  2. Služba mimo Galiley (6:14-8:30)
  3. Cesta do Jeruzalema (8:31-10:52)
  4. Posledný týždeň v okolí Jeruzalema (11:1-16:8)

- D. Je možné dokonca, že Markova štruktúra napodobňuje základný vzorec skorého apoštolského kázania (napr. Skutky 10:37-43, pozri od autora C.H.Dodd: *New Testament Studies* s. 1-11). Ak je toto pravda, tak napísané evanjeliá sú vyvrcholením obdobia ústnej tradície (t.j. *kerygma*). Judaizmus považoval verbálne podanie za nadradené písanému textu.
- E. Marek je charakterizovaný rýchlymi zmenami v záznamoch (napr. „hneď“, pozri 1:10) v Ježišom živote. Marek nezapisuje dlhé vyučovania, ale sa rýchlo posúva z udalosti na udalosť (napr. Jeho opakované použitie slova „hneď“). Evanjelium podľa Marka odhaľuje Ježiša po Jeho činnosti. Avšak, tento záznam, ktorý sa rýchlo mení je pretkaný živými detailami očitých svedkov (napr. Peter).

ČÍTANIE PRVÉHO CYKLU

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Naraz (na „jedno posedenie“) si prečítajte celú biblickú knihu. Vlastnými slovami vyjadrite hlavnú tému tejto knihy.

1. Téma celej knihy
2. Literárny druh (žáner)

ČÍTANIE DRUHÉHO CYKLU (pozri „Ako správne čítať Bibliu“)

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Naraz si prečítajte celú biblickú knihu druhýkrát. Načrtnite hlavné predmety a každý z nich vyjadrite jednou vetou.

1. Predmet prvého literárneho celku
2. Predmet druhého literárneho celku
3. Predmet tretieho literárneho celku
4. Predmet štvrtého literárneho celku
5. Atd'.

MAREK 1

Rozdelenie moderných prekladov podľa odsekov¹

UBS	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Kázanie Jána Krstiteľa 1:1-8	Ján Krstiteľ pripravuje cestu 1:1-8	Činnosť Jána Krstiteľa 1:1-8	Kázanie Jána Krstiteľa 1:1-3 1:4-5 1:6-8	Vyhlásenie Jána Krstiteľa 1:1-8
Krst Ježiša 1:9-11	Ján krstí Ježiša 1:9-11	Ježišov krst 1:9-11	Krst a pokušenie Ježiša 1:9-11	Ježiš je pokrstený 1:9-11
Pokušenie Ježiša 1:12-13	Satan pokúša Ježiša 1:12-13	Ježišovo pokušenie 1:12-13	1:12-13	Skúška v púšti 1:12-13
Začiatok Galilejskej služby 1:14-15	Ježiš začína svoju Galilejskú službu 1:14-15	Začiatok Ježišovej činnosti v Galilei 1:14-15	Ježiš pozýva štyroch rybárov 1:14-15	Ježiš začína hlásať posolstvo 1:14-15
Pozvanie štyroch rybárov 1:16-20	Štyria rybári pozvaní za učeníkov 1:16-20	1:16-20	1:16-19 1:19-20	Pozvanie prvých štyroch učeníkov 1:16-18 1:19-20
Muž s nečistým duchom 1:21-28	Ježiš vyháňa nečistého ducha 1:21-28	1:21-28	Muž so zlým duchom 1:21-22 1:23-24 1:25 1:26-27 1:28	Ježiš učí v Kafarnaume a uzdravuje posadnutého 1:21-22 1:23-28
Uzdravenie mnohých ľudí 1:29-34	Petrova testiná uzdravená 1:29-31 Mnohí uzdravení po západe slnka počas šabatu 1:32-34 Kázanie v Galilei	1:29-31 1:32-34	Ježiš uzdravuje mnohých ľudí 1:29-31 1:32-34 Ježiš káže v Galilei	Uzdravenie Šimonovej testinej 1:29-31 Mnohé uzdravenia 1:32-34 Ježiš opúšťa Kafarnaum a cestuje po Galilei 1:35-39
1:35-39	1,35-39	1:35-39	1:35-37 1:38 1:39	1:35-39

¹ Hoci rozdelenia odsekov neboli inšpirované, sú kľúčom k pochopeniu a nasledovaniu pôvodného zámeru autora. Každý moderný preklad rozdeľuje a sumarizuje odseky. Každý odsek má jednu centrálnu tému, pravdu alebo myšlienku. Každá verzia zostručňuje túto tému svojím vlastným jedinečným spôsobom. Pri čítaní textu si dávajte otázku, ktorý preklad sa zhoduje s vašim chápaním daného predmetu a rozdelenia veršov.

Pri každej kapitole musíte najprv čítať Bibliu a snažiť sa identifikovať jej predmety (odseky). Potom svoje porozumenie porovnajte s modernými verziami. Len vtedy, keď človek rozumie pôvodnému zámeru autora sledovaním jeho logiky a prezentovania, môže skutočne pochopiť Bibliu. Len pôvodný autor bol inšpirovaný – čitatelia nemajú nijaké právo meniť alebo prispôbovať jeho odkaz. Zodpovednosťou čitateľov Biblie je aplikovať inšpirovanú pravdu do svojho každodenného života.

Všimnite si, že všetky technické výrazy a skratky sú vysvetlené v Dodatkoch 1, 2 a 3.

Očistenie malomocného	Ježiš očisťuje malomocného	Ježiš uzdravuje človeka	Uzdravenie človeka trpiaceho vírovou chorobou kože
1:40-45	1:40-45	1:40-45	1:40-45
			1:40 1:41-44 1:45

ČÍTANIE TRETIHO CYKLU (pozri „Ako správne čítať Bibliu“)
SLEDOVANIE PÔVODNÉHO ZÁMERU AUTORA NA ÚROVNI ODSEKOV

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Naraz si prečítajte celú biblickú knihu. Identifikujte predmety. Porovnajte svoje rozdelenie predmetov s piatimi modernými prekladmi. Rozdelenie podľa odsekov nie je inšpirované, no je kľúčom pre sledovanie pôvodného zámeru autora a to je jadrom výkladu. Každý odsek má len jeden predmet.

1. Prvý odsek
2. Druhý odsek
3. Tretí odsek
4. Atd.

ŠTÚDIUM SLOVNÝCH VÝRAZOV A FRÁZ

TEXT 1:1

(1) Začiatok evanjelia Ježiša Krista, Syna Božieho.

1:1 „Začiatok“

1. Samotný začiatok, ako v 1M 1:1 a Jn 1:1
2. Začiatok Ježišovho vtelenia, ako v 1Jn 1:1
3. Začiatok Ježišovej verejnej služby (napr. Petrova osobná skúsenosť)

Prvý odsek sa konkrétne odvoláva na starozmluvné proroctvo o Mesiášovi u Izaiáša. Príbeh evanjelia sa začína v Izraelskej prorockej tradícii. Citát vo veršoch 2 a 3 je kombinácia Malachiáša 3:1 a Izaiáša 40:3.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: ARCHÉ

Pojem „domain“ je grécky termín *arché*, ktorý znamená „počiatok“ alebo „pôvod“ niečoho.

1. Počiatok stvoreného poriadku (Jn 1:1; 1Jn 1:1; Hb 1:10)
2. Počiatok evanjelia (Mk 1:1; Flp 4:15; 2Tes 2:13; Hb 2:3)
3. Prví očití svedkovia (Lk 1:2)
4. Počiatkové znamenia (divy; Jn 2:11)
5. Počiatkové princípy (Hb 5:12)
6. Počiatkové uistenie založené na pravdách evanjelia (Hb 3:14)
7. Počiatok (Kol 1:18; Zj 3:14)

Prišlo do používania v zmysle „vlády“ alebo „autority“

1. Ľudských vládných predstaviteľov
  - a. Lukáš 12:10
  - b. Lukáš 20:20
  - c. Rimanom 13:3; Títovi 3:1
2. Anjelských autorít
  - a. Rimanom 8:38
  - b. 1 Korint'anom 15:24
  - c. Efezanom 1:21; 3:10; 6:12
  - d. Kolosanom 1:16; 2:10,15
  - e. Júdov list, verš 6

Títo falošní učители pohrdajú všetkou autoritou, pozemskou aj nebeskou. Sú to antinomianistickí voľnomyšlienkári. Dávajú seba a svoje túžby pred Boha, anjelov, civilné autority a cirkevných vodcov.

▪ **„evanjelium“** Keďže evanjelium Marka bol asi prvé napísané evanjelium, toto je prvé použitie pojmu *euangelion* (1:14,15; 8:35; 10:29; 13:10; 14:9) od evanjelistu (Pavlovo použitie tohto slova v G 2:2 a 1Tes 2:9 sa chronologicky stalo skôr). Je to doslova „dobrá správa“ alebo „dobrá zvest““. Toto zrejme odráža Izaiáša 61:1 a asi aj 40:9 a 52:7. *Jerome Biblical Commentary* hovorí, že „Markovo použitie slova 'evanjelium' je blízke Pavlovmu, kde to slovo môže znamenať aj čin ohlasovania alebo obsah toho čo sa ohlasuje“ (str. 24).

▪ **„Ježiša Krista, Syna Božieho“** Tento gramatický tvar možno pochopiť ako (1) správa podaná Ježišom alebo (2) správa o Ježišovi. Druhá možnosť je pravdepodobne plánovaný význam. Avšak, *Dictionary of Jesus and the Gospels*, ktorý vidal IVP, hovorí „Genitív je pravdepodobne aj podmetový aj predmetový: Ježiš zvestuje evanjelium a ono zvestuje jeho príbeh“ (str. 285).

Prvý verš nie je úplná veta. Je to snád' názov knihy. Staroveké grécke rukopisy **Σ**, A, B, D, L a W pridávajú frázu „Syna Božieho“, ktoré nasledujú NKJV a NRSV, TEV a NIV, kým chýba v (1) **Σ**; (2) Syropalestínskom; (3) jednom koptskom rukopise; (4) gruzínskej verzii; podobne ako aj v (5) arménskom preklade a (6) citáte tohto textu z Origenovho komentáru k Jánovi. UBS dáva vsunutému oddielu ocenenie „C“ (ťažko určiť). Pozri zvláštnu tému „Syn Boží“ v 3:11.

Je ťažké pre moderných kresťanov, ktorí milujú a dôverujú Biblii, aby sa racionálne vysporiadali s rozličnými gréckymi rukopismi, ale akokoľvek je to ťažké pre naše prijatie o inšpirácii a zachovaní Božieho seba-zjavenia, sú realitou. Toto prídanie dokonca vyzerá zámerne, nie náhodne. Raní ortodoxní pisári si boli vedomí raných heretických pohľadov na Ježiša, ako napríklad adopcionizmus, ktorý tvrdil, že Ježiš sa stal Synom Božím. Títo skorí pisári častokrát upravovali grécke texty, ktoré opisovali, aby ich urobili teologicky ortodoxnejšími (pozri 1Jn 5:7-8). O tomto znepokojujúcom zámernom upravovaní gréckych rukopisov ortodoxnými pisármi si môžete viac prečítať u Bart D. Ehrmans' *The Orthodox Corruption of Scripture*. Konkrétne sa zaoberá s Mk 1:1 na stranách 72-75.

▪ **„Ježiš“** V židovstve prvého storočia obvykle otec menoval dieťa. V tomto prípade nebeský Otec, cez anjela, pomenoval dieťa. Židovské mená často mali v sebe symbolický význam; ani toto nebolo výnimkou. Ježiš je zlúčenina dvoch hebrejských podstatných mien: (1) YHWH a (2) spása. Významnosť je zachytená v Mt 1:21. Jesus (Ježiš) je grécky preklad hebrejského mena Jozua. Dokázal, že je novým Mojžišom, novým Jozuom a novým veľkňazom.

▪ **„Kristus“** Toto je grécky preklad židovského pojmu „Mesiáš“, ktorý znamená „pomazaný“. V Starej Zmluve Božie pomazanie vodcov (t.j. prorokov, kňazov a kráľov) symbolizuje Jeho pozvanie a vystrojenie pre určenú prácu.

Pojem „Mesiáš“ nie je často použitý v SZ (Daniel 9:25,26 pre eschatologického kráľa), ale koncept áno. Paralelný je s Mt 1:1 „syn Dávidov“, ktorý hovorí o kráľovskom potomkovi Izraelského ideálneho kráľa „Dávida“. V 2Sam 7, Boh sľubuje Dávidovi, že jeden z jeho potomkov bude vždy vládnuť v Izraeli. Zdalo sa, že tento sľub bol zrušený pri babylonskom zničení Jeruzalema a vyhnaní jeho obyvateľov (r. 586 pr. Kr.). Avšak, proroci začali vidieť budúce dávidovské potomstvo (napr. Izaiáš, Micheáš, Malachiáš). Ježiš je zaslúbený „syn Dávidov“, „syn človeka“ (Dan. 7:13) a „syn Boží“ (päťkrát použité u Marka).

Je zvláštne, že jedinýkrát v celom evanjeliu sa pomenovanie „Ježiš Kristus“ používa práve v úvodnom verši (len dvakrát u Matúša a Jána a ani raz u Lukáša). Marek bežne používa „Ježiš“. Toto použitie sa hodí do Markovho teologického dôrazu

Ježišovej ľudskosti, kým Jeho božskoť je zastretá (t.j. Mesiášske tajomstvo) až po dokončenie Jeho Mesiášskeho poslania (t.j. Trpiaci služobník). Až v knihe Skutkov sa „Ježiš Kristus“ stáva pravidelným titulom.

TEXT 1:2-8

(2) U proroka Izaiáša je napísané toto: *Hľa, posielam pred tebou svojho posla, aby ti pripravil cestu. (3) Hlas volajúceho na púšti: Pripravte cestu Pánovi, vyrovnajte mu chodníky!* (4) Ján Krstiteľ kázal na púšti krst pokánia na odpustenie hriechov. (5) Prichádzala celá judská krajina i všetci Jeruzalemčania. Krstil ich v rieke Jordán a oni vyznávali svoje hriechy. (6) Ján nosil odev z ťavej srsti a okolo bedier opasok z kože. Živil sa kobyolkami a poľným medom. (7) Kázal hovoriac: Po mne prichádza mocnejší ako ja. Nie som hoden zohnúť sa a rozviazať mu remienok na sandáloch. (8) Ja som vás krstil vodou, no on vás bude krstiť Duchom Svätým.

1:2 „je napísané“ Slovo „napísané“ je perfektum – minulý čas, ktoré bolo židovskou frázou používanou na označenie Božieho večného zjavenia (t.j. Písma).

▪ **„u proroka Izaiáša“** Tento citát je kombinácia Mal 3:1 a Iz 40:3. Nenachádza sa v hebrejskom masorétskom texte alebo v gréckej Septuaginte v Iz 40:3. Kvôli tomu niektorí pisári zmenili tento text na „ako je napísané u prorokov“ (teda v prorockej časti starozmluvného kánonu). Jednotné číslo možno nájsť v gréckych rukopisoch $\aleph$, B, L a D, ale množné číslo v MSS A a W.

Izaiáš 40-66 má dva hlavné eschatologické dôrazy: (1) Trpiaci služobník (obzvlášť 52:13-53:12) a (2) nový vek Ducha (obzvlášť 56-66). V nasledujúcom krátkom úvode Marka, je niekoľko možných narážok na Izaiáša.

▪ **„posielam pred tebou svojho posla“** Slovo „posol“ môže označovať anjela (Exodus 23:20a, čo je ďalšia narážka na východ), ale tu označuje „hlásnika“ (Mal 3:1). Toto môže byť slovná hračka s pojmom evanjelia (t.j. dobrá správa). Toto je jeden z mála starozmluvných citátov u Marka, ktoré bolo v prvom rade napísané pre Rimanom. Odvoláva sa na službu Jána Krstiteľa (verš 4). Ukazuje, že starozmluvná prorocká tradícia sa naplňuje (toto sa odzrkadľuje tiež aj v Ježišovom uzdravovaní a vyhánaní démonov, ktoré sú tiež mesiášske proctvá u Izaiáša). Služba Jána Krstiteľa je opísaná vo všetkých štyroch evanjeliách.

1:3 „Hlas volajúceho na púšti“ Toto je citát Iz 40:3 z neznámeho prameňa. Pojem „púšť“ skôr označuje neobývanú pastvinu ako suchú, náveternú, piesočnú púšť.

▪ **„Pripravte cestu Pánovi“** Toto je imperatív aoristu aktívneho, ktorý označuje naliehavosť. V MT, čítame Pán (*adon*), ale v hebrejskom texte je napísané YHWH (Pán). Táto fráza pôvodne označovala fyzickú prípravu pre kráľovskú návštevu (pozri Iz 57:14; 62:10). Tuto metaforicky označovala službu Jána Krstiteľa, ktorý duchovne pripravoval cestu Ježišovi Mesiášovi, ktorý je tiež nazvaný „Pán“ (*kurios*).

▪ **„Vyrovnajte mu chodníky!“** MT a LXX majú „vyrovajte chodníky nášho Boha“. Marek (alebo Peter) upravil text (alebo cituje neznámy textový tvar), aby sa špecificky týkal Ježiša, nie YHWH.

1:4 „Ján Krstiteľ“ Prečo Ján krstil vodou?

1. SZ precedens s významom inaugurovania „novej zmluvy“ (2M 19:10,14; Iz 1:16; Jer 31:34; Ez 36:25)
2. Čin očistenia od ceremoniálneho znečistenia (3M 15).
3. Prorocký eschatologický obraz oživujúcej vody od Boha (Iz 12:2-3; Jer 2:13; 17:13; Ez 47:1; Zach 13:1; 14:8; Zj 22:1)
4. Napodobňovanie krstu prozelytov, ktorý bol obradom, ktorým sa stavali súčasťou Božieho ľudu
5. Rabínsky spôsob pripravovania všetkých pútnikov, aby pristúpili YHWH v Jeho chráme (možno ponorením, pozri Miqvaot traktát v *Mishnah*). Toto obradové kúpanie je stále praktizované moslimami pred vstupom do mešity.

▪ **„vystúpil“** Toto môže byť Markov spôsob narážky na proctvo o prekvapivom objavení Eliáša pred „náhlym vystúpením“ Mesiáša (Mal 3:1).

▪ „**kázal**“ Toto slovo je zvestovať (*kérussó*), ktoré znamená „ohlasovať zvest' verejne“ (1:4,7,14,38,39,45). Marek nepoužíva slovesný tvar evanjelia (*euaggelizó*).

Ján prišiel kázať krst pokánia (pozri nasledujúcu Zvláštnu tému). V tej istej zvesti pokračoval ježiš, ale bol pridaný dôraz na „vieru“ (pozri Zvláštnu tému v 1:15). Dvojité zmluva, ktorá si vyžaduje pokánia a vieru preukázanú krstom je témou apoštolskej kázne v Skutkoch (t.j. *kerygma*)

1. Peter
  - a. Prvá kázeň cirkvi (Sk 2:37-39)
    - (1) Pokánia
    - (2) Krst
  - b. Druhá kázeň cirkvi (Sk 3:16,19)
    - (1) Viera
    - (2) Pokánia
2. Filip (Sk 8:12)
  - a. Viera
  - b. Krst
3. Pavol
  - a. Žalárnik vo Filipoch (Sk 16:31,33)
    - (1) Viera
    - (2) Krst
  - b. Pozdrav efezským starším (Sk 20:21)
    - (1) Pokánia k Bohu
    - (2) Viera v Krista
  - c. Svedectvo pred Agripom (Sk 26:18)
    - (1) Odvrátiť sa od temnoty (satana), t.j. pokánia
    - (2) Ku svetlu (Boh)

Pre mňa požiadavky Novej Zmluvy sú:

1. Pokánia
2. Viera
3. Poslúchať
4. Vytrvať

Cieľ Novej Zmluvy je podobnosť Kristovi, aby iní videli zmenu a boli pritiahnutí viere v Krista.

▪ „**krst pokánia**“ Krst nie je mechanizmus odpustenia, ale príležitosť pre verejné vyznanie viery veriaceho. Toto nie je posvätný čin, ale nový postoj k hriechu a nový vzťah s Bohom. Je to vonkajší znak vnútornej zmeny.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: POKÁNIE

Pokánia (spolu s vierou) je zmluvná požiadavka ako pre Starú Zmluvu (*Nacham*, BDB 636, napr., 13:12; 32:12,14; *Shuv*, BDB 996, napr., 1Krľ 8:47; Ez 14:6; 18:30), tak i pre Novú Zmluvu.

1. Ján Krstiteľ (Mt 3:2; Mk 1:4; Lk 3:3,8)
2. Ježiš (Mt 4:17; Mk 1:15; Lk 5:32; 13:3,5; 15:7; 17:3)
3. Peter (Sk 2:38; 3:19; 8:22; 11:18; 2Pt 3:9)
4. Pavol (Sk 13:24; 17:30; 20:21; 26:20; R 2:4; 2K 2:9-10)

Ale čo je pokánia? Je to smútok? Je to ukončenie hriechu? Najlepšia kapitola v NZ pre pochopenie rozličných významov tohto je 2 Korint'anom 7:8-11, kde sú použité tri príbuzné, ale rozličné grécke slová.

1. „zármuток“ (*lupé*, vv. 8 (dvakrát), 9 (trikrát), 10 (dvakrát), 11). Znamená to žiaľ alebo smútok a má teologicky neutrálny význam.
2. „pokánia“ (*metanoéó*, vv. 9 a 10). Je to spojené od „po“ a „rozum“, ktoré naznačuje novú myseľ, nový spôsob rozmýšľania, nový postoj k životu a Bohu. To je pravé pokánia.
3. „ľútosť“ (*metamelomai*, vv. 8 (dvakrát), 10). Je to zložené z „po“ a „starosť“. Používa sa pri Judášovi v Mt 27:3 a Ézavovi v Hb 12:16-17. Naznačuje zármuток nad následkami, nie nad činmi.

Pokánie a viera sú požiadavkami zmluvného činu (Mk 1:15; Sk 2:38,41; 3:16,19; 20:21). Sú niektoré texty, ktoré naznačujú, že Boh dáva pokánie (Sk 5:31; 11:18; 2Tim 2:25). Väčšina textov vidí toto ako nevyhnutnú zmluvnú ľudskú reakciu na Božiu ponuku voľného spasenia.

Definície hebrejských aj gréckych pojmov sú vyžadované na plné pochopenie pokánia. Hebrejčina si vyžaduje „zmenu správania“, kým gréčtina vyžaduje „zmenu zmýšľania“. Zachránená osoba prijíma novú myseľ a srdce. On rozmýšľala inak a žije inak. Miesto, že sa pýta: „Čo ja mám z toho?“, teraz sa pýta: „Čo je Božia vôľa?“ Pokánie nie je pocit, ktorý vybledne, alebo úplna bezhriechosť, ale nový vzťah so Svätým Bohom, ktorý postupne premieňa veriaceho na svätého.

▪ **„na odpustenie hriechov“** Pojem „odpustenie“ doslova znamená „odložiť“. Toto je jeden z niekoľko biblických pojmov pre odpustenie. Má metaforickú väzbu so starozmluvným Dňom očistenia (pozri 3M 16), kde sa jeden z dvoch špeciálnych kozlov vyhnal von z Izraelského tábora a symbolicky so sebou poniesie hriech (pozri 3M 16:21-22; Hb 9:28; 1Pt 2:24).

Slovo „hriechov“ je predmetový genitív.

1:5 „Prichádzala celá judská krajina i všetci Jeruzalemčania.“ Toto je orientálne preháňanie (t.j. hyperbola), ale ukazuje obrovský vplyv Jánovho kázania. On bol prvý prorocký hlas po Malachiášovi, ktorý pôsobil nejakých 400 rokov pred tým. Toto je imperfektum, ktoré znamená, že ľudia neustále prichádzali, lebo v Jánovi videli proroka.

▪ **„krstíl ich“** Toto je tiež imperfektum, ktorý hovorí o nepretržitej činnosti v minulosti. Mnohí Židia cítili, že prichádza nový deň Božej aktivity a pripravovali sa.

▪ **„oni vyznávali svoje hriechy“** Toto je prítomné mediálne participium, ktoré doslova znamená „povedať to isté“. Toto bolo verejné vyznanie ich potreby duchovného odpustenia.

Existuje tvrdenie, že ak by títo Židia činili pokánie a zmenili svoje životy, YHWH by v celosti odpustil ich hriechy (pozri 1:4; Mt 3:6; Lk 3:3). Toto je zrejme starozmluvný model. Plné odpustenie skrze pokánie zahŕňalo vieru, zmenu života a potom krst ako vonkajší symbol! Tento starozmluvný model Ježiš vo svojej mesiášskej službe upravil. Tie isté veci sú ešte stále platné, ale teraz je ústrednou vecou osobná viera v Ježiša ako Mesiáša (pozri Sk 2:38; 3:16,19; 20:21). Štyri evanjeliá tvoria prechodné obdobie. Marek 1:14-15 je v období Jána Krstiteľa, ale je teologicky predzvesťou dokončenej zvesti evanjelia (teda, pokánie, viera a žitie nového života). Hlavná otázka je kto je Ježiš! On je YHWH-ho predstaviteľ, objaviteľ, vykupiteľ a vykonávateľ súdu. To je dôvod mesiášskeho tajomstva u Marka. Ježiš je plne Boh od samého začiatku (t.j. panenské počatie), ale bolo to úplne odhalené až po Jeho vzkriesení a nanebovstúpení.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: VYZNÁVANIE

Existujú dve formy rovnakého gréckeho koreňa, používané pre vyjadrenie priznania alebo vyznávania, *homologeó* a *exomologeó*. Zložený výraz je zo slova *homo* – ten istý; *legó* – hovoriť; a *ex* – z. Základný význam tohto slova je: „povedať tú istú vec, súhlasiť s ňou“. *Ex* zdôrazňuje myšlienku verejného prehlásenia/vyhlásenia.

A. Anglické preklady tejto slovnej skupiny sú:

1. Chváliť
2. Súhlasiť
3. Vyhlasovať
4. Vyznávať
5. Priznať

B. Táto slovná skupina mala dve zdanlivo odlišné použitia:

1. Chváliť (Boha)
2. Priznať hriech

Tieto sa mohli rozvinúť z ľudského vnímania Božej svätosti a vnímania vlastnej hriechosť. Uznať jednu pravdu znamená uznať obidve.

C. NZ použitie tejto slovnej skupiny sú:

1. Sľúbiť (Mt 14:7; Sk 7:17)
2. Súhlasiť alebo mať zhodný názor na niečo (Jn 1:20; Lk 22:6; Sk 24:14; Hb 11:13)
3. Chváliť (Mt 11:25; Lk 10:21; R 14:11; 15:9)
4. Dať súhlas

a. Človeku (Mt 10:32; Lk 12:8; Jn 9:22; 12:42; R 19:9; Flp 2:11; 1Jn 2:23; Zj 3:5)

b.Pravde (Sk 23:8; 2K 11:13; 1Jn 4:2)

5. Verejne niečo vyhlásiť (právne vnímanie sa zmenilo na náboženské uistenie (Sk 24:14; 1Tim 6:13)

a.Bez prijatia viny (1Tim 6:12; Hb 10:23)

b.S prijatím viny (Mt 3:6; Sk 19:18; Hb 4:14; Jk 5:16; 1Jn 1:9)

1:6 „Ján nosil odev z ťavej srsti“ Toto bolo jeho bežné oblečenie (t.j. mediálne participium minulé). Nebolo urobené z ťavej kože, ale odev utkaný z ťavej srsti (2Krl 1:8; Mt 3:4). Bol mužom púšte a prorok (Zach 13:4). Ján sa obliekol ako Eliáš, o ktorom Malachiáš 3:1 a 4:5 povedali, že bude predchodcom Mesiáša.

▪ **„kobyľkami a poľným medom“** Toto bola typická strava ľudí, ktorí bývali v púšti. Kobyľky boli levicky čisté a prijateľné jedlo. (pozri 3M 11:22). Jedol čo bolo dostupné v prírode.

1:7 Tento a ôsmy verš ukazujú prípravnú tému Jánovej zvesti. Spoznal svoju úlohu a miesto vo vzťahu k tomu, ktorý prichádza (Jn 3:30). Cítil, že je služobník, otrok (len otroci vyzúvali iným ľuďom topánky). Jánovo sebaponiženie je zapísané vo všetkých štyroch evanjeliách (Mt 3:11; Lk 3:16 a Jn 1:27; tiež aj v Pavlovej kázni v Sk 13:25). Toto pravdepodobne zaradili evanjelisti kvôli herézam, ktoré sa neskôr vytvorili okolo Jána Krstiteľa (pozri Sk 18:24-19:7).

1:8 „Ja som vás krstil vodou“ Pamätajte, že Jánov krst bol prípravný. Netýka sa kresťanského krstu. Ján bol posledný starozmluvný prorok (Lk 16:16), prechodný kazateľ, nie prvý kazateľ evanjelia (Lk 16:16; Sk 19:17). On, ako aj citáty z Izaiáša, spája starú zmluvu a novú zmluvu.

▪ **„On vás bude krstiť Duchom Svätým“** Toto je v kontraste k Jánovmu krstu. Mesiáš začne nové obdobie Ducha. Jeho krst bude s (alebo „v“ alebo „od“) Duchom. Medzi denomináciami boli mnohé debaty ohľadne konkrétnej kresťanskej skúsenosti, ktorej sa toto týka. Niektorí považujú, že je to skúsenosť posilnenia po spasení – akési druhé požehnanie. Osobne si myslím, že je to – stať sa kresťanom (1K 12:13). Nepopieram neskoršie naplnenie a splnomocnenie, ale verím, že je len jeden počiatkový duchovný krst v Kristovi, v ktorom sa veriaci stotožňujú s Ježišovou smrťou a vzkriesením (R 6:3-4; Ef 4:5; Kol 2:12). Toto počiatkové dielo Ducha je opísané v Jn 16:8-11. Podľa mojho pochopenia, skutky Ducha Svätého sú:

1. Usvedčenie z hriechu
2. Objavovanie pravdy o Kristovi
3. Vedenie k prijatiu evanjelia
4. Krst v Kristovi
5. Usvedčenie veriaceho z pokračujúceho hriechu
6. Tvárnenie Kristovej podoby u veriaceho

TEXT 1:9-11

(9) V tých dňoch prišiel Ježiš z galilejského Nazareta a Ján ho pokrstil v Jordáne. (10) Hneď ako vystupoval z vody, uvidel roztvorené nebesá a Ducha, ktorý ako holubica zostupoval na neho. (11) Vtom z nebies zaznel hlas: Ty si môj milovaný Syn, v tebe mám zaľúbenie.

1:9 „Prišiel Ježiš z galilejského Nazareta“ Ježiš sa narodil v Betleheme, v Júdsku, žil pár rokov v Egypte a potom sa usadil v Nazarete, rodisku Jozefa a Márie, ktoré bolo malá, nová osada Júdejcov na severe. Ježišova raná služba bola v severnej oblasti, okolo galilejského mora, ktoré naplnilo proctvo z Iz 9:1.

▪ **„Ježiš ... ho pokrstil“** Evanjeliá sa nezhodujú v ich chronológii začiatku Ježišovej služby v Galilei a Júdsku. Zdá sa, že existovala aj raná aj neskoršia služba v Júdsku, ale chronológie všetkých štyroch evanjelií sa musia najprv zosúladiť, aby sme videli túto ranú návštevu Júdsku (Jn 2:13-4,3).

Otázka prečo bol Ježiš pokrstený vyvolávala veľký záujem u veriacich, lebo Jánov krst bol krstom pokánia. Ježiš nepotreboval odpustenie, lebo bol bezhriechy (2K 5:21; Hb 4:15; 7:26; 1Pt 2:22; 1Jn 3:5).

Sú nasledovné teórie:

1. Je to príklad, ktorí veriaci majú nasledovať
2. Bolo to Jeho stotožnenie s potrebou veriacich
3. Bola to Jeho ordinácia a vystrojenie do služby
4. Bol to symbol Jeho diela vykúpenia

5. Bol to Jeho súhlas so službou a zvest'ou Jána Krstiteľa

6. Bolo to prorockou predzvesťou Jeho smrti, pohrebu a vzkriesenia (R 6:4; Kol 2:12).

Akýkoľvek bol dôvod, bol to definujúci okamih v Ježišom živote. Hoci toto nenaznačuje, že sa Ježiš stal Mesiášom v tomto okamihu, ako to hlásala heréza adopcionizmu (*The Orthodox Corruption of Scripture* od autora Bart D. Ehrman, s. 47-118), preňho bol veľmi dôležitý.

1:10

NASB, NKJV „ihned“

NRSV „len čo“

TEV „akonáhle“

NJB „naraz“

Toto je veľmi častý termín u Marka. Charakterizuje toto evanjelium. Tu je *euthus* preložené „hned“ alebo „ihned“ (1:10,12,18,20,21,28,42; 2:2,8,12; 3:6; 4:5,15,16,17,29; 5:5,29,42; 6:25,27,45,50,54; 7:35; 8:10; 9:15,20,24; 10:52; 11:3; 14:43,45; 15:1).

Toto je termín, ktorý Evanjeliu podľa Marka dáva jeho pochodový, akčne orientovaný pocit, ktorý by sa páčil Rimanom. Toto slovo bolo použité asi 47 krát u Marka (*A Translator's Handbook on the Gospel of Mark* od autorov Robert Bratcher a Eugene Nida, s. 29).

▪ „ako vystupoval z vody“ Toto môže byť narážka na Iz 63:11, kde sa pôvodne odvolávalo na Červené more (t.j. nový exodus v Ježišovi, ktorý onedlho bude pokúšaný na púšti štyridsať dní, ako Izrael bol pokúšaný štyridsať rokov). Tento verš nemožno použiť ako textový dôkaz pre ponorenie. V kontexte to naznačuje východ z rieky, nie východ spod hladiny vody.

▪ „uvidel“ Toto mohlo znamenať, že len Ježiš videl a počul toto mesiášske potvrdenie. Ak áno, toto zapadá do opakujúcej sa témy Markovho mesiášskeho tajomstva. Avšak, iné evanjeliá opisujú túto udalosť podobným spôsobom (Mt 3:13-17; Lk 3:21-22).

▪ „roztvorené nebesá“ Toto môže byť narážka na Iz 64:1. Tento termín znamená roztrhnúť, čo bolo obrazom otvárania klenby nad zemou (1M 1:6).

▪ „Duch, ktorý ako holubica“ Pôvod tohto obrazu môže byť

1. Duch, ktorý sa vznáša na vodou, v 1M 1:2

2. Vták, ktorého Noe poslal z korábu v 1M 8:6-12

3. Rabínske použitie ako symbol Izraelského národu (Ž 68:13; 74:19)

4. Symbol nežnosti a pokoja (Mt 10:16)

Jeden dôvod, prečo sa osobne prikláňam k historicko-gramatickej metóde Biblickej interpretácie, ktorá sa sústreďuje na autorský zámer vyjadrený v literárnom kontexte, je dômyselný alebo chytrý spôsob starovekých vykladačov (ale aj moderných) manipulovania s textom, aby zodpovedal ich teologickej štruktúre. Tým, že pridali číselnú hodnotu písmenám gréckeho slova „holubica“ (*peristera*), čo vynáša 801, dostávame tú istú hodnotu gréckych slov *alfa* (rovná sa 1) a *omega* (rovná sa 800), tak sa holubica rovná večnému Kristovmu Duchu. Je to veľmi múdre, ale je to izogéza, nie exegéza!

▪ „na Neho“ Toto je predložka *eis*, ktorá znamená „v“. To neznamená, že Ježiš už nemal Ducha Svätého, ale bol to špeciálny viditeľný znak, že ho Duch splnomocnil v Jeho určenej mesiášskej úlohe. Toto tiež môže byť narážka na naplnené proctvo (Iz 63:11).

Marek používa túto predložku „v“ (*eis*), ale Matúš a Lukáš používajú „na“ (*epi*). Je to kvôli tomu, že Evanjeliu podľa Marka, ktoré nemá naratíva o narodení alebo navštívení, začína Ježišovu službu aktom krstu. Táto „stručnosť“ bola použitá niektorými heretickými skupinami, adopcionalistami a gnostikmi, ktorí tvrdili, že Ježiš, obyčajný človek, bol nadprirodzene splnomocnený „Kristovým Duchom“ v tomto okamihu a preto mohol konať zázraky. Neskorší pisári preto zmenili predložku na „k“ (*pros*).

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: ADOPCIONIZMUS

Toto bol jeden z prvých pohľadov na Ježišovu božskosť. V zásade to hovorilo, že Ježiš bol obyčajný človek v každom ohľade a bol prijatý (adoptovaný) Bohom zvláštnym spôsobom cez krst (Mt 3:17; Mk 1:11) alebo pri Jeho vzkriesení (R 1:4). Ježiš žil takým príkladným životom, že ho Boh v jednom okamihu (krst, vzkriesenie) prijal za svojho „Syna“ (R 1:4; Flp 2:9). Toto bol pohľad ranej cirkvi a malej skupiny v ôsmom storočí. Miesto toho, žeby sa Boh stal človekom (vtelenie – inkarnácia), obracia to a teda človek sa stal Bohom!

Je ťažko vyjadriť ako Ježiš, Boží Syn, pred-existujúce Božstvo, bol odmenený alebo vyvýšený pre príkladný život. Ak už bol Bohom, ako mohol byť odmenený? Ak už mal pred-existujúcu božskú slávu, ako mohol byť poctený ešte viac? Hoci je to pre nás ťažké pochopiť, Otec nejako pocítil Ježiša osobitným spôsobom za Jeho dokonalé naplnenie Otcovej vôle.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: GNOSTICIZMUS

- A. Väčšina našich vedomostí o tejto heréze prichádza z gnostických spisov z druhého storočia. Avšak, jeho idey boli prítomné ešte v prvom storočí (Kumránske zvitky) a spisy apoštola Jána.
- B. Problém v Efeze (1 Timoteovi), na Kréte (Títovi) a Kolosách bol hybrid kresťanstva, zárodku gnosticizmu a zákonického judaizmu.
- C. Niektoré zo zásad gnosticizmu Valentina a Cerinta z druhého storočia:
  - 1. Hmota a duch boli spoluexistujúci vo večnosti (ontologický dualizmus). Hmota je zlá, duch je dobrý. Boh, ktorý je duch nemôže byť priamo zapojený do modelovania zlej hmoty.
  - 2. Medzi Bohom a hmotou existuje emanácia² (*eony* alebo anjelské úrovne). Posledný, alebo najnižší bol YHWH zo Starej Zmluvy, ktorý stvoril vesmír (*kosmos*).
  - 3. Ježiš bol emanácia, ako aj YHWH, len na vyššej úrovni, bližšie k pravému Bohu. Niektorí dávajú Jeho na najvyššie miesto, ale aj tak nižšie od Boha a už určite nie ako vtelené božstvo (Jn 1:14). Keďže hmota je zlá, Ježiš nemohol mať ľudské telo a zostať bohom. Vyzeral ako človek, ale v skutočnosti bol duch (1Jn 1:1-3; 4:1-6).
  - 4. Spasenie sa získava skrze vieru v Ježiša s dodatkom špeciálnych vedomostí, ktoré boli známe len špeciálnym ľudom. Vedomosti (heslá) boli potrebné pre možnosť dostať sa do neba. Židovský legalizmus bol tiež potrebný k dosiahnutiu Boha.
- D. Gnostickí falošní učitelia zastávali dva opačné etické systémy
  - 1. Pre niektorých, životný štýl nebol vôbec prepojený so spasením. Pre nich, spasenie a duchovnosť boli zahrnuté v tajomných vedomostiach (heslá) skrze anjelské sféry (*eony*).
  - 2. Pre iných, životný štýl bol kľúčový pre spasenie. V tejto knihe, falošní učitelia zdôrazňovali, že asketický životný štýl je dôkaz pravého spasenia (2:16-23).
- E. Dobrá kniha o tejto téme je *The Gnostic Religion* od autora Hans Jonas, vydaná cez Beacon Press.

1,11 „z nebies zaznel hlas“ Rabíni volali nebeský hlas *Bath kol* (9:7), čo bol spôsob potvrdenia Božej vôle počas intertestamentálneho obdobia, kedy neboli proroci. Toto by bolo silné božské potvrdenie tým, ktorí boli oboznámení s rabínskym judaizmom.

▪ **„Ty si môj milovaný Syn“** Tieto dva tituly zjednocovali kráľovský aspekt Mesiáša (Žalm 2:7) s Trpiacim služobníkom u Izaiáša (Iz 42:1). Pojem „syn“ v SZ mohol označovať (1) Izraelský národ; (2) kráľa Izraela; alebo (3) prichádzajúceho Dávidovského Mesiášskeho Kráľa. Pozri Zvláštnu tému v 3:16.

Všimni si tri osoby Trojice vo verši 11: Duch, hlas z neba a Syn, prijímateľ oboch.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: TROJICA

Všimnite si činnosť všetkých troch Osôb Trojice. Výraz „trojica“, prvýkrát spomenutý Tertuliánom, nie je biblické slovo, ale koncept je rozšírený.

- A. Evanjeliá
  - 1. Mt 3:16-17; 28:19 (a paralely)
  - 2. Jn 14:26
- B. Skutky – Skutky 2:32-33,38-39
- C. Pavel
  - 1. Rimanom 1:4-5; 5:1-5; 8:1-4,8-10
  - 2. 1 Korint'anom 2:8-10; 12:4-6
  - 3. 2 Korint'anom 1:21; 13:14

² (Pozn. Prekl.: Emanácia je výron, vyžarovanie, vychádzanie nižšieho, menej dokonalého bytia z vyššieho, dokonalejšieho princípu, ktorý tým však sám zostáva nezmenený, nezmenšený, neprechádza do emanovaného.)

4. Galat'anom 4:4-6
5. Efežanom 1:3-14,17; 2:18; 3:14-17; 4:4-6
6. 1 Tesaloničanom 1:2-5
7. 2 Tesaloničanom 2:13
8. Titus 3:4-6

D. Peter – 1 Petrov 1:2

E. Júda – vv. 20-21

Koncept plurality u Boha je naznačený v SZ

A. Použitie plurálov pre Boha

1. Meno *Elohim* je plurál, ale keď je použité v súvislosti s Bohom, vždy sa naň viaže sloveso v singulári
2. „my“ v 1M 1:26-27; 3:22; 11:7

B. Anjel Hospodinov ako viditeľný predstaviteľ Božstva

1. 1M 16:7-13; 22:11-15; 31:11,13; 48:15-16
2. 2M 3:2,4; 13:21; 14:19
3. Sudcov 2:1; 6:22-23; 13:3-22
4. Zachariáš 3:1-2

C. Boh a Duch sú oddelení, 1M 1:1-2; Ž 104:30; Iz 63:9-11; Ez 37:13-14

D. Boh (YHWH) a Mesiáš (*Adon*) sú oddelení, Ž 45:6-7; 110:1; Zach 2:8-11; 10:9-12

E. Mesiáš a Duch sú oddelení, Zachariáš 12:10

F. Všetci traja sú spomenutí v Iz 48:16; 61:1

Ježišovo Božstvo a osoba Ducha spôsobili problémy prísne monoteistickým raným veriacim:

1. Tertulián – podriadil Syna Otcovi
2. Origenés – podriadil Božskú podstatu Syna a Ducha
3. Arius – poprel Božstvo Syna a Ducha
4. Monarchianizmus – verili v postupnú manifestáciu Boha ako Otca, Syna a potom Ducha

Trojica je historicky vyvinutá formulácia založená na biblickom materiály.

1. Úplné Ježišovo Božstvo, rovnaké s Otcom, potvrdené v r. 325 n.l. Nicejským koncilom
2. Osobnosť a Božstvo Ducha, rovnaké s Otcom a Synom bolo potvrdené Koncilom v Konštantinopole (381 n.l.)
3. Učenie o trojici je plne vyjadrené v Augostínovom diele *De Trinitate*

Je to naozaj tajomstvo. Ale NZ potvrdzuje jednu Božskú podstatu s tromi vecnými osobnými manifestáciami.

▪ „**môj milovaný**“ Táto fráza môže znamenať buď (1) titul pre Mesiáša ako je to v prekladoch NRSV, NJB a Williams alebo (2) opisná fráza, ako je to v prekladoch NASB, NKJB a TEV. V gréckom preklade SZ, Septuaginte, by sa to mohlo pochopiť ako „obľúbený“ alebo dokonca „jediný“, podobne ako v Jn 3:16.

▪ „**v tebe mám zaľúbenie**“ Táto opisná fráza je paralelná s tou v Mt 3:17 a 17:5 (Premenenie). Avšak, opisná fráza chýba v Mk 9:7 a Lk 9:35.

TEXT 1:12-13

(12) Hneď nato ho Duch nútil ísť na púšť. (13) Na púšti bol štyridsať dní a Satan ho pokúšal. Žil medzi divou zverou a anjeli mu slúžili.

1:12-13 Tento prípad pokúšania Ježiša je krátky v porovnaní s Mt 4:1-11 a Lk 4:1-13. V týchto prípadoch je zámer pokúšenia jasný: ako Ježiš používa svoje mesiášske moci, aby splnil Jeho vykupiteľské dielo (od autora James Stewart, *The Life and Teaching of Jesus Christ*, s. 39-46)? Ale čo by mohol znamenať Markov stručný popis? Je možné, že Peter videl túto udalosť ako symbol Ježišovho víťazstva nad zlom (t.j. splnomocnením Ducha), predzvesť Ježišovho súženia. Ale, toto je len špekulácia. Samotný text neodkrýva nič iné ako časovanie udalosti – tesne po Ježišovom (1) vystrojení Duchom a (2) potvrdení Otcom, ale pred Jeho verejnou službou. Toto je jedna z troch udalostí spomenutých pred Ježišovou verejnou službou ([1] Jánova služba, [2] Jánov krst; a [3] satanovo pokúšenie).

1:12 „Hned“ pozri poznámku v 1:10.

▪ „**Duch ho nútil ísť na púšť**“ Slovo „nútil“ znamená vlastne silné slovo „vyhnať“ (často používané pri vyhánaní démonov, 1:34,39; 3:15,22,23; 6:13; 7:26; 9:18,28,38). Synovo pokušenie bolo vykonané zlým, ale bolo podnietené Duchom (Mt 4:1-11; Lk 4:1-13). Bola to Božia vôľa, aby Ježiš bol pokúšaný. Chcel by som odporučiť dve dobré knihy na túto tému: *The Life and Teaching of Jesus* od autora James S. Stewart a *Between God and Satan* od autora Helmut Thielicke.

V SZ bola divočina čas skúšky pre Izrael, ale tiež aj čas intimného spoločenstva. Rabíni volali toto túlanie po púšti obdobím medových týždňov medzi YHWH a Izraelom. Eliáš a Ján Krstiteľ vyrastali v púšti (divočine). Bolo to osamelé miesto pre tréningovanie, rozjímanie a prípravu pre aktívnu službu. Toto obdobie bolo kľúčové pre Ježišovu prípravu (Hb 5:8).

▪ „**štyridsať dní**“ V Biblii sa toto chápe aj doslova aj obrazne. Označuje dlhšie neurčené časové obdobie (t.j. dlhšie než lunárny cyklus, ale kratšie než zmena sezóny (ročného obdobia)).

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: SYMBOLICKÉ ČÍSLA V PÍSME

- A. Určité čísla fungovali aj ako čísla aj ako symboly.
1. Jeden – Boh (napr. 5M 6:4; Ef 4:4-6)
  2. Štyri – celá zem (štyri uhly, štyri vetry)
  3. Šesť – ľudská nedokonalosť (o jedno menej než sedem, Zj 13:18)
  4. Sedem – božská dokonalosť (sedem dní stvorenia). Všimni si symbolické použitie v Zjavení:
    - a. Sedem svietnikov, 1:12,20; 2:1
    - b. Sedem hviezd, 1:16,20; 2:1
    - c. Sedem cirkví, 1:20
    - d. Sedem Božích duchov, 3:1; 4:5; 5:6
    - e. Sedem lúčov, 4:5
    - f. Sedem pečatí, 5:1,5
    - g. Sedem rohov a sedem očí, 5:6
    - h. Sedem anjelov, 8:2,6; 15:1,6,7,8; 16:1; 17:1
    - i. Sedem trúb, 8:2,6
    - j. Sedem hromov, 10:3,4
    - k. Sedemtisíc (ľudí), 11:13
    - l. Sedem hláv, 13:1; 17:3,7,9
    - m. Sedem pláň, 15:1,6,8; 21:9
    - n. Sedem zlatých čiaš, 15:7
    - o. Sedem kráľov, 17:10
    - p. Sedem čiaš, 21:9
  5. Desať – úplnosť
    - a. Použitie v Evanjeliách
      - (1) Mt 20:24; 25:1,28
      - (2) Mk 10:41
      - (3) Lk 14:31; 15:8; 17:12,17; 19:13,16,17,24,25
    - b. Použitie v Zjavení
      - (1) 2:10, desať dní súženia
      - (2) 12:3; 17:3,7,12,16, desať rohov
      - (3) 13:1, desať korún
    - c. Množstvá desiatok v Zjavení
      - (1) 144.000 = 12x12x1000, 7:4; 14:1,3
      - (2) 1.000 = 10x10x10, 20:2,3,6
  6. Dvanásť – ľudská organizácia
    - a. Dvanásť synov Jákobových (t.j. dvanásť kmeňov Izraelských, 1M 35:22; 49:28)
    - b. Dvanásť pasvätných stĺpov, 2M 24:4

- c. Dvanásť drahokamov na náprsníku Veľkňaza, 2M 28:21; 39:14
  - d. Dvanásť posvätných chlebov, pre stôl v Svätyni (symbolicky pre Božie zaobstaranie dvanástich kmeňov), 3M 24:5; 2M 25:30
  - e. Dvanásť vyzvedačov, 5M 1:23; Joz 3:22; 4:2,3,4,8,9,20
  - f. Dvanásť apoštolov, Mt 10:1
  - g. Použitie v Zjavení
    - (1) Dvanásť tisíc označených, 7:5-8
    - (2) Dvanásť hviezd, 12:1
    - (3) Dvanásť brán, dvanásť anjelov, dvanásť kmeňov, 21:12
    - (4) Dvanásť základných kameňov, mená dvanástich apoštolov, 21:14
    - (5) Nový Jeruzalem mal dvanásť tisíc stádií štvorcových, 21:16
    - (6) Dvanásť brán zostavených z dvanásich perál, 21:21
    - (7) Strom života, ktorý prináša ovocie dvanásť krát, 22:2
7. Štyridsať – číslo pre čas
- a. Niekedy doslovné (exodus a putovanie po púšti, 2M 16:35); 5M 2:7; 8:2
  - b. Môže byť doslovné alebo symbolické
    - (1) Potopa, 1M 7:4,17; 8:6
    - (2) Mojžiš na vrchu Sinai, 2M 24:18; 34:28; 5M 9:9,11,18,25
    - (3) Rozdelenie Mojžišovho života
      - a. Štyridsať rokov v Egypte
      - b. Štyridsať rokov v púšti
      - c. Štyridsať rokov viedol Izrael
    - (4) Ježiš sa pôstil štyridsať dní, Mt 4:2; Mk 1:13; Lk 4:2
  - c. Všimni si (v konkordancii) počet výskytu tohto čísla v Biblii
8. Sedemdesiat – zaokrúhlené číslo pre ľudí
- a. Izrael, 2M 1:5
  - b. Sedemdesiat starších, 2M 24:1,9
  - c. Eschatologicky, Dan 9:2,24
  - d. Misijný tím, Lk 10:1,17
  - e. Odpustenie (70x7), Mt 18:22
- B. Dobré odkazy
- a. John J. Davis, *Biblical Numerology*
  - b. D. Brent Sandy, *Plowshares and Pruning Hooks*

▪ „ho pokúšal“ Toto je perifrastické imperfektum pasívne spojené so slovesom „byť“ v imperfekte aktívnom. Termín „pokúšať“ (*peirazó*) má význam „testovať so zámerom zničenia“. Z vety v Mt 4 (4:3,6) v podmieňovacom spôsobe prvej triedy, zisťujeme, že pokúšenie sa týkalo použitia Jeho mesiášskych mocí na splnenie Božej spasiteľnej vôle.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: GRÉCKE VÝRAZY PRE „OVEROVANIE“ A ICH VÝZNAMY

Existujú dva grécke výrazy, ktoré nesú myšlienku overiť niekoho za určitým účelom.

1. *Dokimazó, dokimion, dokimasia*

Je to metalurgický výraz pre testovanie rýdzosti niečoho (obrazne niekoho) ohňom. Oheň odkryje pravý kov tým, že vypáli (očistí) odpad. Tento fyzický proces sa stal významným slovným spojením, používaným pre Boha a/alebo satana a/alebo ľudí, ktorí niekoho overujú (skúšajú). Tento výraz sa používa len v pozitívnom zmysle overovania, ktoré smeruje k prijatiu. V NZ sa používa pre overovanie:

- a. Volov, Lk 14:19
- b. Seba, 1K 11:28

- c. Našej viery, Jk 1:3
- d. Dokonca Boha, Hb 3:9

Predpokladalo sa, že výsledky tohto overovania budú pozitívne (R 1:28; 14:22; 16:10; 2K 10:18; 13:3; Flp 2:27; 1Pt 1:7). Z tohto dôvodu tento výraz nesie myšlienku niekoho, kto bol overený a osvedčil sa ako:

- a. Hodnotný
- b. Dobrý
- c. Nefalšovaný
- d. Cenný
- e. Rešpektovaný

2. *Peirazó, peirasmus*

Tento výraz má význam overovania (skúšania) za účelom nájdania viny alebo odmietnutia. Často sa používa v spojení s Ježišovým pokušením na púšti:

- a. Vyjadruje pokus nachytať Ježiša (Mt 4:1; 16:1; 19:3; 22:18,35; Mk 1:13; Lk 4:38; Hb 2:18)
- b. Tento výraz (*peirazó*) sa používa ako titul pre satana v Mt 4:3; 1Tes 3:5.
- c. Ježiš ho použil v zmysle, aby Boh nebol overovaný/pokúšaný (Mt 14:7; Lk 4:12)
- d. Hovorí tiež aj o pokuse urobiť niečo, ktorý zlyhal (Sk 9:20; 20:21; Hb 11:29)
- e. Je použitý v spojení s pokušením a skúškami veriacich (1K 7:5; 10:9,13; G 6:1; 1Tes 3:5; Hb 2:18; Jk 1:2,13,14; 1Pt 4:12; 2Pt 2:9). Boh dovoľuje trom nepriateľom ľudí (svet, telo a diabol), aby sa prejavili v určenom čase a mieste.

- „Satan“ Biblia opätovne hovorí o osobnej, nadprirodzenej sile zla.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: SATAN

Je to veľmi ťažký predmet z viacerých dôvodov:

1. SZ nezjavuje arcinepriateľa dobra, ale služobníka YHWH, ktorý ponúka ľudstvu alternatívu a taktiež obviňuje ľudstvo z nespravodlivosti. V SZ je iba jeden Boh (monoteizmus), jedna moc, jedna príčina – YHWH.
2. Koncept osobného arcinepriateľa Božieho sa vyvinul v intertestamentálnej (nekanonickej) literatúre pod vplyvom perzských dualistických náboženstiev (*Zoroastrianizmus*). Tento koncept potom ovplyvnil rabínsky judaizmus a komunitu v Essene (t.j. Zvitky z Mŕtveho mora).
3. NZ rozvíja SZ motívy v prekvapivo priamych, ale selektívnych kategóriách.

Ak niekto pristúpi k štúdiu zla z perspektívy biblickej teológie (každá kniha alebo autor alebo žáner študované a spracované oddelene), objaví veľmi odlišné pohľady na zlo.

Ak však niekto pristúpi k štúdiu zla z nebiblickej alebo mimo-biblickej perspektívy svetových náboženstiev, alebo východných náboženstiev, zistí, že mnoho NZ záverov nájde načrtnutých v perzskom dualizme a grécko-rímskom špiritizme.

Ak je niekto verný Božskej autorite Písma, tak vývoj NZ musí byť vnímaný ako progresívne zjavenie. Kresťania sa musia strániť toho, aby dovolili židovskej ľudovej tradícii alebo západnej literatúre (Dante, Milton) aby ďalej ovplyvňovali tento koncept. V tejto oblasti zjavenia je istá tajomnosť a nejednoznačnosť. Boh sa rozhodol nevyjaviť všetky aspekty zla, jeho pôvod, jeho vývoj, jeho zámer, atď, ale Boh vyjaviť jeho prehru!

V SZ sa môže výraz „satan“ alebo „žalobca“ (BDB 966) vzťahovať na tri rozdielne skupiny:

1. Ľudskí žalobcovia (1Sam 29:4; 2Sam 19:22; 1Krľ 11:14,20,29; Ž 109:6)
2. Anjelskí žalobcovia (4M 22:22-23; Jób 1-2; Zach 3:1)
3. Démonskí žalobcovia (1Krn 21:1; 1Krľ 22:21; Zach 13:2)

Iba neskôr v intertestamentálnom období je had z 1M 3 identifikovaný so Satanom (*Kniha Múdrosti* 2:23-24; *2 Enoch* 31:3), a dokonca ešte neskôr sa to stáva rabínskou možnosťou (*Sot* 9b a *Sanh.* 29a). „Synovia Boží“ v 1M 6 sa stávajú anjelmi v *1 Enoch* 54:6. Zmieňujem sa o tom nie preto, aby som potvrdil ich teologický význam, ale aby som ukázal vývoj tohto konceptu. V NZ sú tieto činy pripisované anjelskému, zosobnenému zlu (1K 11:3; Zj 12:9).

Je zložitá, alebo nemožné (závisí od uhla pohľadu) určiť pôvod zosobneného zla zo SZ. Jedným z dôvodov je silný monoteizmus Židov. (1Krľ 22:20-22; Kaz 7:14; Iz 45:7; Am 3:6). Všetka kauzalita bola pripísaná YHWH, aby bola demonštrovaná Jeho jedinečnosť a prvenstvo (Iz 43:11; 44:6,8,24; 45:5-6,14,18,21,22).

Možné zdroje informácií sú (1) Jób 1-2, kde Satan je jeden zo „synov Božích“ (t.j. anjelov) alebo (2) Iz 14 a Ez 28, kde pyšní blízko-východní kráľi (Babylon a Týrus) sú možno použítí na ilustráciu Satanovej pýchy (1Tim 3:6). Z takéhoto prístupu však mám zmiešané pocity. Ezechiel často používa Záhradu Eden metaforicky, nielen pre kráľa Týru ako Satana (Ez 28:12-16), ale tiež pre kráľa Egypta ako stromu poznania dobra a zla (Ez 31). Avšak, zdá sa, že Iz 14, konkrétne vo vv. 12-14, opisuje anjelskú vzburu skrze pýchu. Ak nám Boh chce vyjaviť špecifickú podstatu a pôvod Satana, toto je veľmi zahmlený spôsob a miesto na to, aby to spravil. Musíme sa strániť trendu systematickej teológie, aby sme nebrali malé, dvojzmyselné časti z rôznych Zmlúv, autorov, kníh a žánrov a nekombinovali ich ako kúsky Božského hlavolamu.

Súhlasím s Alfredom Edersheimom (*The Life and Times of Jesus*, vol. 2, dodatky XIII [s. 748-763] a XVI [s. 770-776]), že rabínsky judaizmus bol príliš ovplyvnený perzským dualizmom a démonskou špekuláciou, Rabíni nie sú dobrý zdroj pravdy v tejto oblasti. Ježiš sa radikálne odklonil od učenia synagógy v tejto oblasti. Myslím si, že koncept archanjelského nepriateľa YHWH sa vyvinul z dvoch vysoko postavených bohov v iránskom dualizme, *Ahkiman* a *Ormaza* a rabíni ich integrovali do biblického dualizmu YHWH a Satana.

Je isté, že v NZ je progresívne zjavenie, čo sa týka zosobneného zla, ale nie tak prepracované ako u rabinov. Dobrý príklad tohto rozdielu je „vojna v nebi“. Satanov pád je logická nevyhnutnosť, ale špecifiká nie sú dané. Dokonca aj to, čo je dané, je zahalené v apokalyptickom žánry (Zj 12:4,7,12-13). Hoci v Ježišovi utrpel Satan porážku a je vo vyhnanstve na zemi, stále funguje ako sluha YHWH (Mt 4:1; Lk 22:31-32; 1K 5:5; 1Tim 1:20).

Musíme ovládať našu zvedavosť v tejto oblasti. Existuje osobná sila pokušenia a zla, ale aj tak je stále iba jeden jediný Boh a my sme stále zodpovední za naše rozhodnutia. Aj pred, aj po spasení je tu duchovný boj. Víťazstvo môže prísť a zostať iba v Trojjedinom Bohu. Zlo bolo porazené a bude odstránené!

▪ „divou zverou“ Toto je pravdepodobne narážka na neobývanú oblasť. Avšak, keďže divá zver je použitá ako obraz alebo meno pre démonov v SZ (NEB) toto mohlo narážať na miesto démonickej aktivity (Ž 22:12-13,16,21; Iz 13:21-22; 34:11-15).

Táto divá zver mohla taktiež byť narážkou na nový exodus, nové obdobie obnoveného spoločenstva medzi ľudstvom a zvieratami (Iz 11:6-9; 65:25; Oz 2:18). Biblia často opisuje nové obdobie obnovenia záhrady Eden (1M 2; Zj 21-22). Originálny obraz Boží v ľudstve (pozri 1M 1:26-27) je obnovovaný skrze Ježišovu obeťnú smrť. Plné spoločenstvo, ktoré existovalo pred Pádom (pozri 1M 3) je možné znovu.

▪ „anjeli mu slúžili“ Toto je imperfektum, ktorý znamená (1) pretrvávajúcu činnosť v minulosti alebo (2) začiatok činnosti v minulosti. Anjeli slúžili (1) Eliášovi v púšti rovnakým spôsobom (t.j. poskytli mu jedlo, 1Krľ 18:7-8). Toto mohlo naznačovať Ježiša ako nového proroka (5M 18:18-22) a (2) Izraelu v púšti a tak aj Ježišovi, kým bol v púšti. Toto mohlo naznačiť Ježiša ako nového Mojžiša, tvoriac paralelu medzi jeho krstom a skúšaním (1K 10:1-13).

TEXT: 1:14-15

(14) Keď Jána uväznili, prišiel Ježiš do Galiley a hlásal Božie evanjelium. (15) Vrazil: Naplnil sa čas a priblížilo sa kráľovstvo Božie. Kajajte sa a verte v evanjelium!

1:14-15 Tieto dva verše sú skráteným vyjadrením. Marek často používa túto techniku (1:14-15,21-22,39; 2:13; 3:7b-9; 6:7,12-13). Tieto zhrnutia vyjadrujú niekoľko teologických právd.

1. Ježiš bol populárny a mnohí prichádzali, aby ho počuli kázať/vyučovať.
2. Ježiš bol silný, vyhánal démonov a uzdravoval ľudí
3. Odovzdal svoju moc na apoštolov (t.j. misijná cesta Dvanástich a Sedemdesiatych)
4. Účelmi Ježišovho hlásania boli pokánie a viera

1:14 „Jána uväznili“ Ján bol uväznený (t.j. *paradidómi*, použité dvadsaťkrát u Marka v zmysle „vydať autoritám“) Herodesom Antipasom, lebo neustále verejne odsudzoval Herodesovo manželstvo s jeho bratovou bývalou manželkou (Mk 6:16-17).

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: RODINA HERODESA VEĽKÉHO

A. Herodes Veľký

1. Kráľ Judský (37-4 pr.Kr., Toto hovorí o Herodesovi Veľkom (37-4 pr.Kr.), Idumejčan (z Edómu), ktorému sa cez politické chytráctvo podarilo dostať na čelo veľkej časti Palestíny (Kanaánu) Rímskym senátom v 40 pr.Kr. s podporou Marka Antónia.)
2. Zaznamenané v Mt 2:1-19; Lk 1:5
3. Jeho synovia
  - a. Herodes Filip (syn Mariamne Šimonovej)
    - (1) Manžel Herodiady (4 pr.Kr – 34 po Kr.)
    - (2) Zaznamenaný v Mt 14:3; Mk 6:17
  - b. Herodes Filip (syn Kleopatry)
    - (1) Tetrarch oblasti severne a západne od galilejského mora (4 pr.Kr. – 34 po Kr.)
    - (2) Zaznamenaný v Lk 3:1
  - c. Herodes Antipas
    - (1) Tetrarch Galiley a Perey (4 pr.Kr. – 34 po Kr.)
    - (2) Zaznamenaný v Mt 14:1-12; Mk 6:14,29; Lk 3:19; 9:7-9; 13:31; 23:6-12,15; Sk 4:27; 13:1
  - d. Archelaus, Herodes Ethnarch
    - (1) Vládca Judska, Samárie a Idumey (4 pr.Kr. – 6 po Kr.)
    - (2) Zaznamenaný v Mt 2:22
  - e. Aristobulus (syn Mariamne)
    - (1) Zaznamenaný ako otec Herodesa Agrippu I, ktorý bol
      - (a) Kráľ Judska (37-44 po Kr.)
      - (b) Zaznamenaný v Sk 12:1-24; 23:35
        - i. Jeho syn bol Herodes Agrippa II
          1. Tetrarch severného teritória (50-70 po Kr.)
        - ii. Jeho dcéra bola Bernika
          1. Družka svojho brata
          2. Sk 25:13-26:32
        - iii. Jeho dcéra bola Drusilla
          1. Manželka Félixu
          2. Sk 24:24

B. Biblické odkazy na Herodesovcov

1. Herodes Tetrarch, ktorý bol zapísaný v Mt 14:1nn; Lk 3:1; 9:7; 13:31; a 23:7; bol syn Herodesa Veľkého. Keď Herodes Veľký zomrel, jeho kráľovstvo bolo rozdelené medzi niekoľkými z jeho synov. Termín „Tetrarch“ znamenal „vodca štvrtej časti“. Tento Herodes bol známy ako Herodes Antipas, čo je skrátene od Antipater. Vládol v Galilei a Perei. To znamenalo, že sa veľká časť Ježišovej služby konala v teritórii tohto Idumejského vládcu z druhej generácie.
2. Herodiada bola dcérou brata Herodesa Antipasa – Aristobula. Ona bola pred tým vydatá za Filipa, nevlastného brata Herodesa Antipasa. Toto nebol Filip Tetrarch, ktorý kontroloval oblasť na sever od Galiley, ale druhého brata Filipa, ktorý žil v Ríme. Po Filipovi Herodiada mala jednu dcéru. Keď Herodes Antipas navštívil Rím, stretol Heroditas, ktorá sa snažila o politické povýšenie, a bol ňou zvedený. Preto sa Herodes Antipas rozviedol so svojou ženou, ktorá bola Nabatejská princezná, a Herodiada sa rozviedla od Filipa, aby sa mohla vydať za Herodesa Antipasa. Bola tiež sestra Herodesa Agrippu I (Sk 12).
3. Meno Herodiadinej dcéry, Salome, zisťujeme od Flávia Jozefa v knihe *The Antiquities of the Jews* 8:5:4. Mohla mať medzi dvanásť až sedemnášť rokov. Zrejme bola kontrolovaná a manipulovaná svojou matkou. Neskôr sa vydala za Filipa Tetrarcha, ale onedlho sa rozviedli.
4. Asi desať rokov po sťatí Jána Krstiteľa, Herodes Antipas odišiel do Ríma na podnet svojej manželky Herodiady, uchádzajúc sa o titul kráľa, lebo Agrippa I, jej brat, dostal ten titul. Ale Agrippa I napísal do Ríma a obvinil Antipasa z kolaborácie s Parthianmi, veľkými rímskymi nepriateľmi z úrodného polmesiaca (Mezopotámia). Cisár zrejme veril Agrippovi I a Herodes Antipas, spolu so svojou manželkou Herodiadou, bol vyhnaný do Španielska.

5. Možno je ľahšie zapamätať si týchto rozličných Herodesov v NZ podľa toho, že Herodes Veľký zabil deti v Betleheme; Herodes Antipas zabil Jána Krstiteľa; Herodes Agrippa I zabil apoštola Jakoba; a Herodes Agrippa II počúval Pavlovo naliehanie, zaznamenané v knihe Skutkov.

C. Bibliografické údaje o rodine Herodesa Veľkého – pre viac informácií, pozrite sa do indexu Flávia Jozefa v *Antiquities of the Jews*.

▪ **„Ježiš prišiel do Galiley“** Evanjelium zaznamenáva Ježišovu službu geograficky v Galilei, v Judsku, v Galilei a v Judsku. Ježiš opustil južnú Palestínu keď Ján bol uväznený (Mt 4:12; Lk 4:14-15; Jn 1:43). Služba v predovšetkým pohanskej severnej Palestíne bola naplnením proroctva z Iz 9. Nikto neočakával nič duchovného, čo by sa mohlo začať v tejto oblasti, ktorá bola tak ďaleko od chrámu (Jn 1:46) a bola prvá, ktorá bola porazená a ľudia vyhnaní Mezopotamskými mocnosťami (t.j. Asýria a neo-Babylon).

▪ **„hlásal Božie evanjelium“** Toto použitie slova „evanjelium“ musí byť opodstatnené. Na začiatku Ježišovo poslanstvo bolo podobné Jánovmu. Plným sa evanjelium Ježiša stalo až po Jeho živote, smrti, pohrebe, vzkriesení a nanebovstúpení. Verš 15 dáva zmysel Ježišovmu ranému zvestovaniu. To čo Ján kázal bolo stelesnené v Ježišovi z Nazaretu (Jn 14:6).

1:15 „naplnil sa čas“ Fráza začína s *hotti*, ktoré obvykle označuje citát a je bežné u Marka. Toto odzrkadľuje Petrovo pamätanie Ježišových slov. Je to indikatív perfektu pasívneho, ktorý má proroctvú/mesiášsku významnosť (Ef 1:10; G 4:4; 1Tim 2:6; Tít 1:3). Pasívum poukazuje na Božiu aktivitu, ktorý má kontrolu nad časom a dejinami.

▪ **„kráľovstvo Božie“** Toto hovorí o Božej vláde. Je to zároveň aj súčasná realita aj budúce uskutočnenie. V Evanjeliu podľa Matúša sa toto obvykle označuje ako „kráľovstvo nebeské“. Tieto frázy sú synonymické (porovnaj Mt 13:11 s Mk 4:11 a Lk 8:10). Kráľovstvo prišlo keď sa Ježiš narodil. Je opísané a stelesnené v Ježišom živote a učení. Bude dokončené po Jeho návrate. Bolo predmetom Ježišových kázni a podobenstiev. Bolo ústrednou témou v Jeho hovorených poslanstvách.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: KRÁĽOVSTVO BOŽIE

V SZ sa o YHWH rozmýšľalo ako o Kráľovi Izraela (1Sam 8:7; Ž 10:16; 24:7-9; 29:10; 44:4; 89:18; 95:3; Iz 43:15; 4:4,6) a o Mesiášovi ako o ideálnom kráľovi (Ž 2:6). S narodením Ježiša v Betleheme (6-4 pr.Kr.) Božie kráľovstvo vniklo do ľudských dejín s novou mocou a vykúpením (Nová zmluva, Jer 31:31-34; Ez 36:27-36). Ján Krstiteľ vyhlasoval blízkosť kráľovstva (Mt 3:2; Mk 1:15). Ježiš jasne učil, že kráľovstvo bolo prítomné v Ňom samom a v Jeho učení (Mt 4:17,23; 9:35; 10:7; 11:11-12; 12:28; 16:19; Mk 12:34; Lk 10:9,11; 11:20; 12:31-32; 16:16; 17:21). No kráľovstvo je aj budúce (Mt 16:28; 24:14; 26:29; Mk 9:1; Lk 21:31; 22:16,18).

V synoptických paralelách v Marekovi a Lukášovi nachádzame frázu „kráľovstvo Božie“. Táto bežná téma Ježišových učení zahŕňala prítomnú vládu Boha v ľudských srdciach, ktorá sa jedného dňa naplní na celej zemi. Toto sa odráža v Ježišovej modlitbe v Mt 6:10. Matúšovo evanjelium, písané Židom, preferovalo frázu, ktorá nepoužívala meno Božie (kráľovstvo nebeské), kým Marek a Lukáš, ktorí písali pohanom, používali bežné označenie, využívajúce meno božstva.

Toto je veľmi kľúčová fráza synoptických evanjelií. Ježišove prvé a posledné kázne a väčšina Jeho podobenstiev, sa zaoberali touto témou. Týka sa Božej vlády v ľudských srdciach už teraz! Je prekvapujúce, že Ján používa túto frázu len dvakrát (a nikdy v Ježišových podobenstvách). V Jánovom evanjeliu je „večný život“ kľúčovým termínom a metaforou.

Napätie súvisiace s touto témou je zapríčinené dvomi príchodmi Krista. SZ sa zameriavala len na jeden príchod Božieho Mesiáša – vojenský, súdiaci, slávny príchod – no NZ ukazuje, že prvýkrát prišiel ako trpiaci Sluha v Iz 53 a pokorný kráľ v Zach 9:9. Dva židovské veky, vek skazenosti a nový vek spravodlivosti, sa prelínajú. Ježiš v súčasnosti vládne v srdciach veriacich, no jedného dňa bude vládnuť nad celým stvorením. Príde tak, ako to predpovedala SZ! Veriaci žijú v Božom kráľovstve „už, no ešte nie“ (Gordon D. Fee a Douglas Stuart: *How to Read The Bible For All Its Worth*, s. 131-134).

▪
NASB, NKJV „je po ruke“
NRSV „sa priblížilo“
TEV „je blízko“
NJB „je blízko po ruke“

Toto je indikatív perfektu aktívneho, ktoré zdôrazňuje, že kráľovstvo bolo minulou realitou (vv. 1-3) ale je aj súčasťou realitou (Mt 12:28; Lk 11:20; 17:21). Fráza „čas sa naplnil“ je podobná tejto a zdôrazňuje realitu Božieho prorockého slova, ktoré sa uskutočnilo. „Nová doba spravodlivosti“ sa začala pri Ježišom narodení, ale nebola úplne známa do Veľkého týždňa a bola neúplná až po Letnice.

Hoci Kráľovstvo naozaj prišlo, sú tiež NZ texty, ktoré hovoria, že jeho úplná manifestácia je budúca (9:1; 14:25; Mt 26:29; Lk 22:18; Sk 1:11; 1 Tes 4:13-18). To čo teraz robíme s Kristom určuje našu eschatologickú nádej (8:38).

▪ „kajajte sa“ Pozri Zvláštnu tému o Pokáni, v 1:14.

▪ „a verte v evanjelium“ Paralely v Mt (4:17) a Lk (4:14-15) nemajú tú istú výpoveď.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: VIERA, VERIŤ ALEBO DÔVEROVAŤ

(*PISTIS*, [podstatné meno], *PISTEUÓ*, [sloveso], *PISTOS* [prídavné meno])

- A. Toto je veľmi dôležitý termín v Biblii (Hb 11:1,6). Je to predmet Ježišovho raného kázania (Mk 1:15). Sú aspoň dve nové zmluvné požiadavky: pokánie a viera (1:15; Sk 3:16,19; 20:21).
- B. Etymológia pojmu
1. Termín „viera“ v SZ znamená lojalita, vernosť alebo dôveryhodnosť a bol opisom Božej prírody, nie našej.
  2. Pochádza z hebrejského termínu (*emun, emunah*), ktoré znamená „byť istý alebo stabilný“. Zachovať vieru predstavuje mentálny súhlas (súbor právd), morálny život (životný štýl) a primárne vzťah (privítanie osoby) a ľubovoľné oddanie sa (rozhodnutie) tej osobe.
- C. SZ použitie
- Musíme zdôrazniť, že Abrahámová viera nebola viera v budúceho Mesiáša, ale v Boží sľub, že bude mať dieťa a potomkov (1M 12:2; 15:2-5; 17:4-8; 18:14). Abrahám odpovedal na tento sľub dôverujúc Bohu. Stále mal pochybnosti a problémy s týmto sľubom, na ktorý čakal trinásť rokov. Jeho nedokonalá viera, však, bola prijatá Bohom. Boh je ochotný pracovať s nedokonalými ľuďmi, ktorí odpovedali Jemu a Jeho sľubom vierou, aj keď mala veľkosť horčičného zrnka (Mt 17:20).
- D. NZ použitie
- Termín „veril“ pochádza z gréckeho slova (*pisteuó*), ktoré sa dá tiež preložiť ako „veriť“, „viera“ alebo „dôvera“. Napríklad ako podstatné meno sa u Jána nevyskytuje, ale ako sloveso je použité často. V Jn 2:23-25 je neisté či je zástup naozaj presvedčený, že Ježiš Kristus je Mesiáš. Iné príklady povrchového použitia slova „veriť“ sú v Jn 8:31-59 a Sk 8:13, 18-24. Pravá biblická viera je viac než len počiatková odpoveď. Po nej musí nasledovať proces učenia (Mt 13:20-22; 31-32).
- E. Jeho použitie s PREDLOŽKAMI
1. *Eis* znamená „do/v“. Táto jedinečná konštrukcia zdôrazňuje dôveru/vieru veriacich, ktorú kladú v Ježiša
    - a. V Jeho meno (Jn 1:12; 2:23; 3:18; 1 Jn 5:13)
    - b. V Neho (Jn 2:11; 3:15,18; 4:39; 6:40; 7:5,31,39,48; 8:30; 9:36; 10:42; 11:45,48; 12:37,42; Mt 18:6; Sk 10:43; Flp 1:29; 1Pt 1:8)
    - c. Vo Mňa (Jn 6:35; 7:38; 11:25-26; 12:44,46; 14:1,12; 16:9; 17:20)
    - d. V Syna (Jn 3:36; 9:35; 1Jn 5:10)
    - e. V Ježiša (Jn 12:11; Sk 19:4; G 2:16)
    - f. V Svetlo (Jn 12:36)
    - g. V Boha (Jn 14:1)
  2. *En* znamená „v“ ako v Jn 3:15; Mk 1:15; Sk 5:14
  3. *Epi* znamená „v“ alebo „na“, ako u Mt 27:42; Sk 9:42; 11:17; 16:31; 22:19; R 4:5,24; 9:33; 10:11; 1Tim 1,16; 1Pt 2:6
  4. Datív bez predložky, ako v G 3:6; Sk 18:8; 27:25; 1Jn 3:23; 5:10
  5. *Hoti*, ktoré znamená „veriť že“, dáva obsah čomu veriť
    - a. Ježiš je Svätý Boh (Jn 6:69)
    - b. Ježiš je Ja Som (Jn 8:24)
    - c. Ježiš je v Otcovi a Otec je v Ňom (Jn 10:38)

- d. Ježiš je Mesiáš (Jn 11:27; 20:31)
- e. Ježiš je Syn Boží (Jn 11:27; 20:31)
- f. Ježiš bol poslaný od Otca (Jn 11:42; 17:8,21)
- g. Ježiš je jedno s Otcom (Jn 14:10-11)
- h. Ježiš prišiel od Otca (Jn 16:27,30)
- i. Ježiš sa stotožňoval so zmluvným menom Otca, „Ja Som“ (Jn 8:24; 13:19)
- j. My budeme žiť s Ním (R 6:8)
- k. Ježiš zomrel a vstal z mŕtvych (1Tes 4:14)

TEXT 1:16-20

(16) Keď prechádzal popri Galilejskom mori, uvidel, ako Šimon a jeho brat Ondrej spúšťajú sieť do mora, keďže boli rybári. (17) Ježiš ich oslovil: Pod'ťe za mnou, a urobím z vás rybárov ľudí. (18) Hneď zanechali siete a nasledovali ho. (19) Keď odišiel trochu ďalej, uvidel Zebedejovho syna Jakuba a jeho brata Jána, ako na lodi opravovali siete. (20) Hneď ich zavolať. Oni opustili svojho otca Zebedeja a najatých pracovníkov na lodi a odišli za ním.

1:16 „Galilejské more“ Toto jazero sa v Biblii vyskytuje pod niekoľkými menami.

1. Jazero Kinneret (4M 34:11; Joz 12:3; 13:27)
2. Genezaretské jazero (Lk 5:1)
3. Tiberiadské more (Jn 6:1; 21:1)
4. Galilejské more (najčastejšie, 1:16; 7:31; Mt. 4:18; 15:29; Jn 6:1)

▪ **„Šimon a ... Ondrej spúšťajú sieť“** Všimni si, že u Marka, Peter bol prvý pozvaný, kým podľa Jn 1:35-42 to bol Ondrej. Galilejské more zásobovalo rybami celú Palestínu. Tieto siete sú ručné siete, ktoré mali približnú veľkosť 3x5 m. Ryba bola základom židovskej potravy.

1:17 „Pod'ťe za mnou“ Toto je príslovka použitá ako imperatív aoristu. Toto nemohlo byť prvé stretnutie medzi Ježišom a týmito rybármi (Jn 1:35nn). Toto bolo ich pozvanie byť úradníkmi, trvalými nasledovníka rabína (učiteľa) (vv. 17 a 20).

▪ **„Urobím z vás rybárov ľudí“** Toto je slovná hračka ohľadom ich povolania. Rybárčenie v SZ bolo často použité ako metafora pre súd (Jer 16:16. Ez 29:4-5; 38:4; Am 4:2; Hab 1:14-17). Tu je to metaforicky vyjadrené spasenie.

1:18 Toto je zopakované v Mt 4:18-22, ale trochu iný záznam nachádzame v Lk 5:1-11.

1:19-20 „loď“ Boli to veľké rybárske lode. Jakub a Ján, Zebedeovi synovia, boli prosperujúci rybári strednej triedy (t.j. mali nájomných rybárov). Ján mal pravdepodobne obchodné zmluvy na pravidelný predaj rýb kňazským rodinám v Jeruzaleme (t.j. oni poznali Jána, Jn 18:15-16).

TEXT 1:21-28

(21) Tak prišli do Kafarnauma. Hneď v sobotu vošiel Ježiš do synagógy a učil. (22) Žasli nad jeho učením, lebo ich učil ako ten, čo má moc, a nie ako zákonníci. (23) Práve vtedy bol v ich synagóge človek v područí nečistého ducha. Ten vykrikoval: (24) Čo ťa do nás, Ježiš Nazaretský? Prišiel si nás zahubiť? Viem, kto si: Svätý Boží. (25) No Ježiš mu pohrozil slovami: MLČ, a vyjdi z neho! (26) Vtom nečistý duch človekom zalomcoval a s veľkým krikom z neho vyšiel. (27) Všetkých to ohromilo a hádali sa medzi sebou: Čo to znamená? Nové učenie, s mocou. Rozkazuje aj nečistým duchom, a poslúchajú ho. (28) A zvesť o ňom sa rýchle roznesla po celom galilejskom okolí.

1:21 „Kafarnaum“ Ježiš, kvôli nevere mesta Nazaret (Lk 4:16-30) a ako naplnenie proctva (Mt 4:13-16) si vzal toto mesto za svoje ústredie (2:1). Služba v meste Kafarnaum (1:21-3:6) je vzatá ako typická aktivita Ježiša. Tieto udalosti jasne odkrývajú Jeho autoritu, moc a Mesiášske poslanie. Toto je náhľad do každodenného Ježišovho života a činnosti počas celej jeho verejnej služby.

- „**hned**“ Pozri poznámku k 1:10.
- „**sobota**“ Pozri nasledujúcu zvláštnu tému.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: SATAB

Toto je z hebrejského slova, ktoré znamená „oddych“ alebo „zastavenie“. Je spojené so siedmym dňom stvorenia kedy Boh zastavil svoju prácu po ukončení stvorenia (1M 2:1-4). Boh neoddychoval, lebo by bol unavený, ale preto že (1) stvorenie bolo úplné a dobré (1M 1:31) a (2) aby dal ľudstvu pravidelný vzor uctievania a oddychu. Sobota začína ako aj ostatné dni v 1M 1, za súmraku; a tak od súmraku v piatok po súmrak v sobotu bola oficiálne sobota. Všetky detaily svätenia sú dané v 2 Mojžišovej (obzvlášť kapitoly 16, 20, 31 a 35) a 3 Mojžišovej (obzvlášť kapitoly 23-26). Farizeji vzali tieto predpisy a, po ich ústnej diskusii ich vykladali čo zahŕňalo mnohé pravidlá. Ježiš často konal zázraky schválne prestupujúc ich vybrané pravidla, aby sa s nimi dostal do dialógu. Nebola to sobota, ktorú Ježiš zneuctoval, ale ich pokrytecké zákonníctvo a nedostatok lásky.

- „**synagóga**“ Toto slovo je zložené slovo, ktoré doslova znamená „stretnúť sa“. Bol to Ježišov zvyk pravidelne navštevovať bohoslužby. Synagóga sa vyvinula v Mezopotámii, počas Babylonského zajatia. Bolo to miesto uctievania, vzdelávania a zachovania kultúry. Bol to lokálny prejav židovskej viery, tak ako chrám bol národný prejav. V každom meste, v ktorom bolo aspoň desať židov (mužov) bola aspoň jedna synagóga.
- „**a učil**“ Bolo zvykom pre niekoho zo synagógy alebo významného hosťa, aby viedol vyučujúcu časť bohoslužieb. Obvykle sa čítal oddiel z Tóry (t.j. päť kníh Mojžišových) a oddiel z Prorokov (t.j. Jozua až kniha Kráľov a Izaiáš až Malachiáš).
- „**žasli**“ Doslova znamená „upútať pozornosť“. Ježišov štýl učenia a obsah boli úplne odlišné od rabínskych. Oni citovali jeden druhého ako autority, ale On hovoril s Božou autoritou (Mt 5:17-48). Ježišove učenia a činnosti vyvolávali žasnutie, ba aj strach (1:22,27; 2:12; 5:42; 6:2,51; 7:37; 9:6,15; 10:26,32; 11:18; 14:33).

1:22 „nie ako zákonníci“ Ježiš necitoval ústnu tradíciu (t.j. Talmud). Židia sa báli, aby neporušili Božie prikázania, a tak každý verš z Tóry (Mojžišove knihy) bol vykladaný rabínskymi diskusiami. Neskôr sa z toho vyvinuli školy, jedna liberálna (Hillel) a druhá konzervatívna (Shammai). Vedúci rabíni z týchto starovekých škôl boli častokrát citovaní ako autority. Zákonníci boli učители judaizmu, ktorí vykladali ústnu tradíciu podľa potreby lokálnej situácie. Väčšina zákonníkov v Ježišovej dobe boli Farizeji.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: ZÁKONNÍCI

Titul pochádza z hebrejského podstatného mena (BDB 706), ktoré znamená „hovorená zvest“, „písaný súbor/predpis“. Grécky preklad „grammateus“ obyčajne označuje písanú správu. Môže označiť

1. Vzdelávateľ (Neh 8)
2. Kráľovský služobník (2Krl' 22:3-13)
3. Zapisovateľ/pisár (1Krn 24:6; 2Krn 34:13; Jer 36:22)
4. Vojenský dôstojník (Sdc 5:14)
5. Náboženský vodca (Ezd 7:6; Neh 12:12:13)

V NZ sú spájaní s Farizejmi. V istom zmysle to boli ľudia, ktorí boli vzdelávaní v SZ a ústných tradíciách (t.j. Talmude). Pomáhali vykladať a aplikovať židovské tradície v každodennom živote (knihy Sirachovca 39:6). Avšak, ich spravodlivosť (teda židovské zákonníctvo a rituál) nemohla priniesť pokoj s Bohom (Mt 5:20; R 3:19-20; 9:1-5,30-32; 10:1-6; Kol. 2:20-22).

Boli často opisovaní v synoptických evanjeliách (Ján ich nikdy nespomína, 8:3 nie je originál), na rozdiel od Ježiša, hoci niektorí na neho reagovali (Mt 8:19).

1. Spor ohľadom jedenia s hriešnikmi a vyberačmi daní, Mk 2:16; Mt 9:9-13
2. Spor ohľadom prameňa Ježišovej autority pri vyhánaní démonov, Mk 3:22
3. Spor ohľadom Ježišovho odpúšťania hriechov, Mt 9:3; Lk 5:21

4. Žiadali nejaké veľkolepé znamenie, Mt 12:38
5. Spor ohľadom umývania rúk (t.j. obradové umývanie), Mt. 15:1-2; Mk 7:1-5
6. Spor ohľadom toho, že ho zástup chválil pri jeho slávnostnom vstupe do Jeruzalema, Mt 21:15
7. Ježišovo obvinenie ich motívov (t.j. hľadanie cti a prvenstva), Mk 12:38-40
8. Ježišovo obvinenie, že sú pokrytci a slepi vodcovia v Mojžišových stopách, Mt 23:1-36

Kvôli ich poznaniu Písma mali byť prví, ktorí rozoznajú a prijmu Ježiša, ale ich tradície (Iz 29:13; 6:9-10) ich zaslepili! Keď sa svetlo stane tmou, tma je veľká!

1:23 „človek v područí nečistého ducha“ Toto bol prípad démonického posadnutia (v. 34). Všimnime si, že bol ešte stále na bohoslužbe. NZ pozná rozdiel medzi fyzickou chorobou a démonickou posadnutosťou, hoci častokrát mali podobné symptómy. V týchto prípadoch démon kontroloval osobu. Táto osoba stratila svoju vlastnú vôľu. Židovský svetonázor pripúšťal prítomnosť duchovných bytostí, dobrých (Mk 1:13; Mt 18:10; Sk 12:15; 2Krl 6:17) a zlých (1:23,26,27; 3:11,20; 5:2,8,13; 6:7; 7:25), ktoré mali dopad na ľudské životy.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: DÉMONI (t.j. nečistí duchovia)

- A. Starovekí ľudia boli animisti. Silám v prírode, zvieratám a prírodným predmetom pripisovali ľudské povahové črty. Život bol vysvetľovaný cez interakciu týchto duchovných bytostí s ľuďmi.
- B. Toto zosobnenie sa stalo polyteizmom (mnohí bohovia). Obvykle démoni (*genii*) boli menší bohovia, alebo polobohovia (dobrí alebo zlí), ktorí vplývali na ľudské životy.
  1. Mezopotámia, chaos a konflikt
  2. Egypt, poriadok a účinnosť
  3. Kanaan, pozri W. F. Albright *Archaeology and the Religion of Israel*, piate vydanie, s. 67-92)
- C. SZ nerozoberá predmet menších bohov, anjelov alebo démonov, pravdepodobne kvôli prísnemu monoteizmu (2M 8:10; 9:14; 15:11; 5M 4:35,39; 6:4; 33:26; Ž 35:10; 71:19; 86:6; Iz 46:9; Jer 10:6-7; Mich 7:18). Ale spomína falošných bohov pohanských národov (5M 32:17; Ž 106:37) a menuje niektorých z nich.
  1. *Se'im* (satyrovia alebo chlpatí démoni, 3M 17:7; 2Krn 11:15)
  2. *Lilith* (zvádzajúci démon ženského pohlavia, Iz 34:14)
  3. *Mavet* (hebrejské slovo pre smrť, používané pre Kanaánskeho boha podsvetia, *Mot*, Iz 28:15,18; Jer. 9:21; a pravdepodobne 5M 28:22)
  4. *Resheph* (mor, 5M 33:29; Ž 78:48; Hab 3:5)
  5. *Dever* (skaza, Ž 91:5-6; Hab 3:5)
  6. *Az'azel* (meno neisté, ale asi démon púšte alebo názov miesta, 3M 16:8,10,26)

(Tieto príklady sú vzaté z *Encyclopaedia Judaica*, vol. 5, s. 1523.)

Avšak, v SZ neexistuje dualizmus alebo anjelská nezávislosť od YHWH. Satan je služobník YHWH (Jób 1-3; Zach 3), nie nezávislý nepriateľ (A. B. Davidson, *A Theology of the Old Testament*, s. 300-306).

- D. Judaizmus sa vyvinul počas Babylonského zajatia (586-538 pr.Kr.). Teologicky bol ovplyvnený perzským zosobneným dualizmom Zoroastrianizmom, kde bol vysoký dobrý boh zvaný *Mazda* alebo *Ormazd* a jeho zlý protivník zvaný *Ahriman*. Toto spôsobilo v postexilnom judaizme personifikovaný dualizmus medzi YHWH a Jeho anjelmi a Satanom a jeho anjelmi alebo démonmi.

Teológia judaizmu stelesneného zla je vysvetlená a zaznamenaná v Alfred Edersheim *The Life and Times of Jesus the Messiah*, vol. 2, príloha XIII (s. 749-863) a XVI (s. 770-776). Judaizmus stelesnil zlo tromi spôsobmi.

1. Satan alebo Sammael
2. Zlý úmysel (*yetzer hara*) v ľudoch
3. Anjel Smrti

Edersheim ich charakterizuje ako (1) žalobca; (2) pokašiteľ; a (3) vykonávateľ trestu (vol. 2, s. 756). Existuje zrejmy teologický rozdiel medzi postexilným judaizmom a NZ predstavením a vysvetlením zla.

- E. NZ, najmä Evanje, hovorí o existencii a odpore zlých duchovných bytostí ľudstvu a YHWH (v judaizme Satan bol nepriateľ ľudstva, ale nie Boha). Odporujú Božej vôli, vláde a kráľovstvu.

Ježiš konfrontoval a vyhánal tie démonické bytosti, tiež nazvané (1) nečistí duchovia (Lk 4:36; 6:18) alebo (2) zlí duchovia (Lk 7:21; 8:2), z ľudí. Ježiš robil jasný rozdiel medzi chorobou (fyzickou a mentálnou) a posadnutosťou. Svoju moc a duchovný náhľad ukázal tak, že ich rozoznal a vyhánal týchto zlých duchov. Oni ho častokrát spoznali a snažili sa s Ním hovoriť, ale Ježiš odmietol ich svedectvo, vyžadoval ich mlčanie a vyhánal ich. Exorcizmus je znak porážky Satanovho kráľovstva.

V NZ listoch apoštolov je prekvapujúci nedostatok informácií o tejto tematike. Exorcizmus sa nikde nenachádza na zozname darov, ani ako procedúra alebo spôsob postupovania pre budúce generácie služovníkov alebo veriacich.

- F. Zlo je skutočné; zlo je osobné; zlo je prítomné. Jeho pôvod ani účel nám nie sú odkryté. Biblia hovorí o jeho realite a silne sa protiví jeho vplyvu. V skutočnosti neexistuje prvotný dualizmus. Boh má úplnú kontrolu; zlo je porazené a odsúdené a bude odstránené zo stvorenia.
- G. Boží ľud sa musí postaviť proti zlu (Jk 4:7). Nemôže ním byť kontrolovaný (1Jn 5:18), ale môže byť pokúšaný a jeho svedectvo a vplyv poškodený (Ef. 6:10-18). Zlo je odhalená časť kresťanského svetonázoru. Moderní kresťania nemajú právo predefinovať zlo (demytologizácia Rudolfa Bultmanna); odosobniť zlo (sociálne štruktúry Paula Tillich), ani by sa nemali pokúšať vysvetliť ho psychologickými pojmami (Sigmund Freud). Jeho vplyv je prenikavý, ale nie porážajúci. Veriaci musia chodiť vo víťazstve Krista!

1:24

NASB „Čo máme jeden s druhým“

NKJV „Čo máme s Tebou“

NRSV „Čo ty máš s nami“

TEV, NJB „Čo chceš od nás“

Doslova to znamená „čo nám a tebe“. V *A Translator's Handbook on the Gospel of Mark* Bratcher and Nida poznačujú, že „V klasickej gréčtine by táto fráza znamenala „čo máme spoločného?“ Tu to však zodpovedá hebrejskému „prečo sa staráš do mňa“ (s. 49). Táto fráza je zobrazená v Sdc 11:12; 2Sam 16:10; 19:22; 1Krľ 17:18; 2Krn 35:12.

▪ „Ježiš Nazaretský“ pozri poznámku k 10:47.

▪ „Prišiel si nás zahubiť?“ Gramaticky by to mohla byť buď otázka alebo tvrdenie. Bola to SZ fráza pre nepriateľstvo (pozri Sdc 11:12; 2Sam 16:10; 19:22; 1Krľ 3:13; 2Krn 35:21). Zlo vie, že jedného dňa bude odsúdené!

▪ „Svätý Boží“ To bol SZ Mesiášsky titul. Nebolo to dobrovoľné vyznanie ale vypočítavý pokus spôsobiť Ježišovi problémy. Ježiš bol neskôr obžalovaný, že prijal moc od Satana (Mt. 9:34; 12:24; Mk 3:22; Lk 11:15).

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: SVÄTÝ

„Svätý“ môže znamenať:

1. Boh Otec (početné SZ pasáže o „Svätom Izraela“)
2. Boh Syn (Mk 1:24; Lk 4:34; Jn 6:69; Sk 3:14)
3. Boh Duch Svätý (Jeho titul, „Svätý Duch“, Jn 1:33; 14:26; 20:22)

Sk 10:38 je verš kde sú všetky tri osoby Trojice spojené v pomazaní. Ježiš bol pomazaný (Lk 4:18; Sk 4:17; 10:38). Tu je koncept rozšírený zapájajúc všetkých veriacich (1Jn 2:27). Pomazaný (jeden) sa stal pomazanými (mnohí). Toto môže byť paralelné s Antikristom a antikristmi (1Jn 2:18). SZ symbolický čin fyzického pomazania olejom (2M 29:7; 30:25; 37:29) sa týkal tých, ktorí boli pozvaní a splnomocnení Bohom pre zvláštne úlohy (proroci, kňazi a králi). Slovo „Kristus“ je preklad hebrejského výrazu „Pomazaný“ alebo Mesiáš.

▪ „Ježiš mu pohrozil“ Marek používa toto sloveso často: (1) niekedy pri démonoch (1:25; 3:2; 9:25); (2) vetre a mori (4:39); a (3) svojich učeníkoch (8:30,33; 10:13).

▪ „Mlč“ Toto je imperatív aoristu pasívneho a znamená „čuš“ (4:39). Ježišove dve prikázania démonovi sú silné termíny s negatívnou konotáciou.

▪ „Vyjdi“ Toto je imperatív aoristu aktívneho.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: EXORCIZMUS (Vyháňanie démonov)

Exorcizmy boli bežné v Ježišovej dobe, ale Ježišove metódy boli radikálne odlišné. Jeho exorcizmy boli znakom Novej doby. Rabíni používali magické formulky (Alfred Edersheim, *The Life and Times of Jesus, the Messiah*, vol 2. Dodatok XIII. S. 748-763; XVI, s. 770-776), ale Ježiš používal svoju autoritu. Dnes sa ohľadne exorcizmu a démonov šíria mnohé zmätky a zlé informácie. Súčasťou tohto problému je to, že NZ nepojednáva o tejto otázke. Ako pastor by som chcel mať viac informácií o tejto veci. Tu sú niektoré knihy, ktorým dôverujem:

1. *Christian Counseling and the Occult*, Kurt E. Koch
2. *Demons in the World Today*, Merrill F. Unger
3. *Biblical Demonology*, Merrill F. Unger
4. *Principalities and Powers*, John Warwick Montgomery
5. *Christ and the Powers*, Hendrik Berkhof
6. *Three Crucial Questions About Spiritual Warfare*, Clinton Anton

Prekvapuje ma, že exorcizmus nie je na zozname duchovných darov, a že o tejto otázke sa nehovorí v listoch apoštolov. Verím v biblický svetonázor, ktorý zahŕňa aj duchovnú sféru (t.j. dobro aj zlo), ktorá je prítomná a aktívna vo fyzickej sfére (Jób 1-2; Dan 10; Ef 6:10-18). Avšak, Boh sa rozhodol nezjaviť všetky detaily. Ako veriaci máme všetky informácie, ktoré potrebujeme, aby sme žili zbožný, produktívny život preňho! Ale niektoré predmety nie sú odhalené alebo vyvinuté.

1:26 Niekoľko fyzických prejavov nečistého ducha, ktorý opúšťa človeka máme zapísaných (1:26; 9:26; a Lk 9:39). Toto mohol byť spôsob potvrdenia, že duch naozaj odišiel.

Tento prvý znak moci jasne poukazuje Mesiášske tvrdenie o Ježišovi. SZ titul (Ž 16:10), ktorým démoni oslovili Jeho a Jeho moc kontrolovať a súdiť ich, jasne odzrkadľuje duchovnú autoritu Ježiša Nazaretského (v. 27c). Tento príbeh má paralelu v Lk 4:31-37.

1:27 „Čo to znamená? Nové učenie, s mocou.“ Toto grécke slovo pre „nové“ (*kainos*) znamená „nové v zmysle kvality“, a nie „nové v časovom zmysle“. Fráza „s mocou“ sa môže týkať Ježišovho učenia (Mt 7:29; NASB, NRSV, NJB) alebo Ježišovho prikazovania (Lk 4:36; NKJV, TEV). Keďže Lk 4:36 je priama paralela, zdá sa, že druhá možnosť je lepšia.

Prameň Ježišovej autority sa stal ústredným sporom medzi Ježišom a židovskými vedúcimi (11:28; Mt 21:23; Lk 20:2). Nemohli poprieť Jeho moc, tak spochynili jeho prameň. Toto bol neodpuštitelný hriech!

1:28 „rýchle“ Pozri poznámku k 1:10.

▪ „zvest' o ňom ... rozniesla“ O takom exorcizme sa muselo opakovane rozprávať.

TEXT 1:29-31

(29) Len čo vyšli zo synagógy, vošli s Jakubom a Jánom do Šimonovho a Ondrejovho domu. (30) Šimonova testiná ležala v horúčke. Hneď mu o nej povedali. (31) Ježiš k nej pristúpil, chytil ju za ruku a pomohol jej vstať. Horúčka pominula a ona ich obsluhovala.

1:30 „Šimonova testiná“ Toto ukazuje, že Peter bol ženatý. O jeho manželke sa v NZ nikde nehovorí. Mohla už byť mŕtva, ale 1K 9:5 naznačuje, že cestovala s Petrom. Tento oddiel má paralelu v 4:31-37 a Mt 8:14-17.

▪ „ležala v horúčke“ Toto je imperfektum, ktoré hovorí o prebiehovej činnosti v minulosti. Bola chorá určitú dobu.

▪ „v horúčke“ Toto doslova znamená „postihnutá horúčkou“. Toto je prítomný čas, ktorý naznačuje pretrvávajúci problém. Všimni si, že choroba nebola spojená s démonickou posadnutosťou (v. 32). Ježišova moc nad chorobou je ďalší znak Jeho osoby a Mesiášskeho poslania. Častokrát v evanjeliách Ježišove zázraky boli ako pre adresátov (ľudí), tak aj pre učeníkov. Ježiš sa jasne objavuje svojim novozvoleným apoštolom. Tu koná so súcitom v sobotu. To muselo byť šokujúce pre Židov.

TEXT 1:32-34

(32) Keď slnko zapadlo a nastal večer, prinášali k nemu všetkých chorých a posadnutých démonmi. (33) Celé mesto sa zhromaždilo pri dverách. (34) Ježiš vtedy uzdravil mnohých postihnutých, ktorých trápil rozličné choroby, a vyhnal mnohých démonov. Démonom nedovolil hovoriť, lebo ho poznali.

1:32 „Keď nastal večer“ Zrejme to bolo po súmraku, takže sobota bola oficiálne ukončená a uzdravovanie boli rabinsky legálne.

▪ **„prinášali k nemu“** Toto je imperfektum, ktoré znamená „neustále prinášali“. Ježiš nechcel byť známy ako divotvorca, ale ako hlásateľ pravdy (Lk 4:43), no jeho povest' ho predchádzala (v. 28).

▪ **„chorých“** Verš 32 naznačuje, že „všetci“, ktorí boli chorí alebo posadnutí démonmi v celom meste, boli prinášani k Ježišovi. Verš 34 hovorí, že uzdravoval alebo oslobodil „mnohých“, ale nie všetkých. Zaujímavé je, že termíny „všetci“ a „mnohí“ sú v Biblii často používané ako synonymá (Iz 53:6 vs. 53:11,12 a R 5:18 vs. 19). Nie je celkom isté či Ježiš uzdravil všetkých, ktorí boli prinesení, alebo mnohých. Pri rybníku Betezda v Jeruzaleme, nachádzame že Ježiš uzdravil len jedného z mnohých chorých osôb. Ježiš nie vždy uzdravoval, ale keď sa ukázala príležitosť (t.j. chvíľa poučenia pre učeníkov ako aj Ježišov súcit s tými, ktorí sú chorí a majú potreby) konal v moci. Ale vždy evanjelizoval (t.j. žena Samaritánka, Ján 4, najmä v. 4). Uzdravenie bolo znamenie, ale evanjelizácia bola účelom a stredobodom Jeho služby.

Vznikali zmätky okolo Ježišovho spôsobu uzdravovania; niekedy záležalo od viery chorej osoby, niekedy záležalo od viery jedného z ich priateľov alebo milovanej osoby a častokrát ukazoval svoju moc On sám, nezávisiac od viery adresátov.

▪ **„posadnutých démonmi“** Všimni si rozdiel medzi chorobou a démonickou posadnutosťou.

1:33 Títo obyvatelia mesta boli zvedaví a niektorí boli zúfalí po fyzickom zdraví a duchovnej celistvosti.

1:34 „uzdravil mnohých“ Tento verš je prvý z mnohých u Marka (1:34, 43-44; 3:12; 4:11; 5:43; 7:24,36; 8:26,30; 9:9), ktoré sa častokrát označuje ako „Markovo Mesiášske tajomstvo“. Ježiš hovorí učeníkom a tým, ktorých uzdravil, aby nehovorili o Jeho uzdravujúcej činnosti. Ježiš nechcel, aby ho poznali len ako divotvorcu. Toto boli len znamenia, ktoré poukazovali na to, že On je Mesiáš, čo v tom okamihu nebolo úplne odhalené. Ježiš prišiel aby (1) odhalil Otca; (2) dal seba ako obeť za hriech; a (3) dal verným príklad hodný nasledovania. Uzdravovania a vyslobodenia boli len znamienami Jeho súcitu pre slabých, chorých a vyvrhnutých zo spoločnosti. Toto bolo aj SZ predpovedané znamenie služby Mesiáša (Iz. 61:1).

▪ **„démonom nedovolil hovoriť“** Toto je imperfektum, ktoré naznačuje, že sa jedná o niekoľko prípadov vyhánania (v. 24). Pozri zvláštnu tému o démonoch pri 1:24.

TEXT: 1:35-39

(35) Zavčasu nad ránom, ešte za tmy, vstal a vyšiel von. Odobral sa na osamelé miesto a tam sa modlil. (36) Šimon a jeho druhovia sa ponáhľali za ním. (37) Keď ho našli, povedali mu: Všetci t'a hľadajú! (38) On im povedal: Pod'me inde, do blízkych mestečiek, aby som aj tam kázal; ved' nato som prišiel. (39) Chodil po celej Galilei, kázal v ich synagógach a vyhánal démonov.

1:35 „Zavčasu nad ránom, ešte za tmy“ Toto sa týka poslednej nočnej stráže, niekedy medzi 3:00 a 6:00 ráno.

„tam sa modlil“ Toto je imperfektum, ktoré ukazuje Ježišov pravidelný modlitebný život. V evanjeliu podľa Lukáša bol tento dôraz často opakovaný. U Marka sú len tri príklady, že sa Ježiš modlil: tu, pri nasýtení piatich tisícov (8:6) a v Getsemane (14:32-42).

1:37-39 Ľudia hľadali Ježiša lebo ich uzdravoval, nie preto že ich vyučoval (Lk 4:43). Ježiš bol stále v pohybe, lebo (1) chcel aby všetci počuli Jeho správu a (2) Jeho poslanie bolo nepochopené.

1:38

NASB	„lebo kvôli tomu som prišiel“
NKJV	„lebo pre ten účel som prišiel“
NRSV	„lebo to som prišiel robiť“
TEV, NJB	„lebo preto som prišiel“

Ježiš silne prežíval to, že bol poslaný (Lk 4:43), aby hlásal evanjelium Božie (1:14-15). Cítil, že nebol poslaný, aby bol divotvorca alebo liečiteľ, ale zriaďovateľ novej doby, nového vzťahu s Otcem, začiatku Kráľovstva Božieho! Centralita Jeho osoby, obsah Jeho správy, jeho vykupiteľská činnosť a Jeho slávne vzkriesenie a nanebovstúpenie boli stredobodom Jeho zvesti. Markovo Mesiášske tajomstvo je literárny spôsob tvrdenia, že tieto veci nebudú úplne pochopené alebo odhalené ešte roky po tom.

1:39 V 39. verši je textový variant. Niektoré staroveké grécke rukopisy majú „on išiel“ (Ⲡ, B, L, Syropalestínsky, koptské preklady, tiež NASB, NRSV, TEV, NJB), kým grécke rukopisy A, C, D, W, Vulgata, Pešitta preklady ako aj grécke texty, ktoré používal Augustín majú „on bol“ (NKJV). *The Textual Commentary on the Greek New Testament*, od autora Bruce Metzger, s. 75-76, tvrdí, že opisovateľ zmenil „on išiel“, aby sa zhodovalo s Lk 4:44. Je to dobrý príklad toho, že väčšina variantov gréckych rukopisov nerobí žiadny teologický alebo historický rozdiel pre celkový význam príbehu.

TEXT 1:40-45

(40) Tu prišiel k nemu malomocný a prosil ho na kolenách: Ak budeš chcieť, môžeš ma očistiť. **(41)** Ježiš sa nad ním zľutoval, vystrel ruku, dotkol sa ho a povedal mu: Chcem, buď čistý! **(42)** Jeho malomocenstvo hneď zmizlo a bol očistený. **(43)** Prísne ho varoval a hneď ho posal preč. **(44)** povedal mu: Hľad, aby si nikomu nič nepovedal, ale chod, ukáž sa kňazovi a prines obet' za svoje očistenie, ako nariadil Mojžiš – im na svedectvo. **(45)** Lenže on po svojom odchode začal o tom veľa rozprávať a rozchyrovať, čo sa stalo, takže Ježiš už nemohol verejne vojsť do mesta a zdržiaval sa vonku na osamelých miestach. No i tak za ním zovšadiaľ prichádzali.

1:40 „malomocný“ Toto je paralelné s Mt 8:2-4 a Lk 5:12-16. Judaizmus videl malomocenstvo ako chorobu spôsobenú Bohom (2Krn 26:16-21). Kontak s malomocným robilo človeka nečistým. Táto choroba znamenala úplné sociálne odcudzenie! Je to kultúrne prekvapujúce, že sa tento sociálne odvrhnutý človek priblížil k Ježišovi, aby sa ho Ježiš dotkol (v. 41). SZ choroba nazvaná malomocenstvo, o ktorej sa hovorí v 3M 13-14, opisuje mnohé druhy kožného ochorenia, z ktorých všetky zakazovali človeku zúčastniť sa bohoslužieb.

▪ „na kolenách“ V Lk 5:12 hovorí, že padol na tvár pred Ježišom. Ježiš nebol ako ostatní rabíni. Oddelil si čas pre starostlivosť o odvrhnutých a vyobcovaných.

▪ „Ak budeš chcieť, môžeš ma očistiť“ Toto je podmienková veta tretej triedy, čo označuje potenciálny dej. Nepochyboval o Ježišovej moci (malomocný nazval Ježiša „Pánom“, v Mt 8:2), ale o Jeho túžbe konať.

1:41 „sa nad ním zľutoval“ Ježiš sa stará o ľudstvo, stvorené na obraz Boží. Západné texty, MS D, majú „rozhorčený“, ale MSS Ⲡ, A, B, a C majú „ľútosť“. Slová v aramejčine sú podobné. Hoci najstaršie a najlepšie rukopisy majú „ľútosť“, najnezvyčajnejšie slovo by bolo „rozhorčený“ alebo „nahnevany“. Pozri Dodatok dva o textovej kritike. Je niekoľko ďalších miest u Marka kde čítame o Ježišom hneve v neočakávanom kontexte (1:43; 3:5; a 10:14; tiež jedno miesto u Jána 11:33,38). Jeho hnev mohol byť nasmerovaný k chorobe alebo zlu tej doby.

Marek opisuje Ježiša ako úplného človeka, ktorý cítil a vyjadroval plné spektrum ľudských pocitov pre seba, ako aj pre iných.

1. Ľútosť alebo hnev (1:41; 3:5)
2. Fyzický hlad (2:25)
3. Hlboký povzdych (7:34; 8:12)
4. Rozhorčenie/prísnosť (10:14)
5. Láska (10:21)
6. Žiaľ/nepokoj (10:33-34)
7. Opustenie (15:34)
8. Smäd (15:36)

▪ „dotkol sa ho“ Toto bolo zakázané zákonom. V evanjeliách často nachádzame Ježiša, že sa dotýkal ľudí (7:33; 8:22; 10:13; tiež niekoľko ľudí sa dotklo Ježiša, napr. 3:10; 5:22-28,30,31; 6:56) ako gesto osobnej starostlivosti a záujmu.

▪ „bud' čistý“ Toto je imperatív aoristu pasívneho. Ježiš uzdravuje s tou istou osobnou autoritou, ktorou vyháňa démonov.

▪ „prísne ho varoval“ Doslova to znamená „frflat“, čo označuje nevýslovný povzdych. Toto odzrkadľuje Markovo Mesiášske tajomstvo. Evanjelium ešte nebolo ukončené a zvesť ešte stále bola neúplná. Ježiš nechcel byť známy ako divotvorca.

▪ „hneď ho poslal preč“ Toto je to isté silné slovo použité pre Ducha, ktorý prinútil Ježiša ísť na púšť (Mk 1:12).

1:44 „prines obet' za svoje očistenie“ Táto požiadavka sa týkala uzdravenia z malomocenstva (3M 13, 14; 5M 24:8). Ježiš neodmietal SZ (Mt 5:17-19), ale ústne tradície, ktoré sa vyvinuli v rámci judaizmu (Mt. 5:21-48). Pravdepodobne to bolo tiež aj ako svedectvo pre kňazov.

1:45 „rozprával“ Toto je neurčitok prítomný. Bola to neposlušnosť Ježišovej prosbe (vv. 43-44).

▪ **„zdržoval sa vonku na osamelých miestach“** Toto sa týkalo neobývaných pastvín, ako v. 3.

DISKUSNÉ OTÁZKY

Toto je výkladová študijná príručka, čo znamená, že zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Tieto diskusné otázky sú určené k tomu, aby vám pomohli rozmýšľať o hlavných otázkach tejto časti knihy. Majú u vás vyvolať myšlienky, nie definitívne odpovede.

1. Prečo začal Marek so službou Jána Krstiteľa? Koho predstavuje?
2. Krst dáva, alebo symbolizuje odpustenie?
3. Prečo bol Ježiš pokrstený? Bol hriešny a potreboval pokánie?
4. Kde v tomto oddiele nachádzame narážky na Trojicu?
5. Prečo bol Ježiš pokúšaný? V ktorých oblastiach Jeho života prišlo pokušenie?
6. Je Božie kráľovstvo tu, ale je otázkou budúcnosti?
7. Opisuje prvá kapitola Marka prvé stretnutie Ježiša s rybármi?
8. Prečo boli ľudia v synagóge v Kafarnaume tak prekvapení z Ježišovho učenia?
9. Je démonická posadnutosť realita alebo kultúrna povera?
10. Prečo démoni odkryli kto bol Ježiš naozaj?
11. Prečo je uzdravenie malomocného také významné?
12. Prečo Ježiš prikázal malomocnému, aby nikomu nehovoril o tom, čo sa mu stalo?

MAREK 2

Rozdelenie moderných prekladov podľa odsekov

UBS	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Uzdravenie ochrnutého 2:1-12	Ježiš odpúšťa a uzdravuje ochrnutého 2:1-12	Uzdravenie ochrnutého 2:1-12	Ježiš uzdravuje ochrnutého človeka 2:1-5 2:6-7 2:8-11 2:12	Vyliečenie ochrnutého 2:1-12
Povolanie Léviho 2:13-17	Matúš, colník 2:13-17	Povolanie Léviho 2:13-14 2:15-17	Ježiš pozýva Léviho 2:13-14 2:15-16 2:17	Povolanie Léviho 2:13-14 Jedlo s hriešnikmi 2:15-17
Otázky o pôste 2:18-20 2:21-22	Ježiša sa pýtajú o pôste 2:18-22	Pôst 2:18-20 2:19-22	Otázka pôstu 2:18 2:19-20 2:21-22	Spor o pôst 2:18-22
Trhanie klasov v sobotu 2:23-28	Ježiš je Pánom soboty 2:23-28	Ježiš a zákony soboty 2:23-28	Otázka soboty 2:23-24 2:25-26	Zbieranie klasov v sobotu 2:23-26

ČÍTANIE TRETIETIEHO CYKLU (pozri „Ako správne čítať Bibliu“) SLEDOVANIE PÔVODNÉHO ZÁMERU AUTORA NA ÚROVNI ODSEKOV

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Naraz si prečítajte celú biblickú knihu. Identifikujte predmety. Porovnajte svoje rozdelenie predmetov s piatimi modernými prekladmi. Rozdelenie podľa odsekov nie je inšpirované, no je kľúčom pre sledovanie pôvodného zámeru autora a to je jadrom výkladu. Každý odsek má len jeden predmet.

1. Prvý odsek
2. Druhý odsek
3. Tretí odsek
4. Atd'.

POCHOPENIE KONTEXTU

- A. Kapitola 2:1-3-6 hovorí o štyroch udalostiach, ktoré sa stali počas kázania od mesta do mesta, čo čítame v 1:38-39
1. Uzdravenie (2:1-12)
  2. Oslovenie skupiny vyobcovaných (2:13-17)
  3. Otázka pôstu (2:18-20)
  4. Spor ohľadom ústnej tradície (2:23-28)
- B. Kapitola 2:1-3:6 je literárny celok, ktorý ukazuje rozširujúcu opozíciu k Ježišovi od náboženského statusu quo. Ježiš sám bol opozícia ústnej tradícii (t.j. Talmud), aby podnietil teologický dialóg s náboženskými vodcami. Všimni si opakovanie slova „prečo“ (vv. 7,16,18,24).
- C. Paralely
1. 2:1-12 – Mt 9:1-8; Lk 5:12-26
  2. 2:13-17 – Mt 9:9-13; Lk 5:27-32
  3. 2:18-22 – Mt 9:14-17; Lk 5:33-39
  4. 2:23-25 – Mt 12:1-8; Lk 6:1-5
- D. Ježiš prišiel zjaviť Otca. Judaizmus ho zahalil v rituáloch (obradoch) a pravidlách. Ježiš odhalil sklony a úmysly náboženských vodcov vo svojich sporoch s nimi, ktoré nachádzame u Marka. Tieto veci definovali rozdiel medzi rabínskym judaizmom a Ježišovu slobodu novej zmluvy a pravé náboženstvo.
1. Ježišova autorita odpúšťať hriech (2:1-12)
  2. Nutnosť pôstu (2:18-22)
  3. Nutnosť zachovávať pravidlá o sobote (2:23-28)
  4. Nutnosť obradných zákonov (7:1-8)
  5. Otázka rozvodu (10:2-9)
  6. Platenie daní Rímu (12:13-17)
  7. Podstata vzkriesenia (12:18-27)
  8. Veľké prikázanie (12:28-34)

ŠTÚDIUM SLOVNÝCH VÝRAZOV A FRÁZ

TEXT 2:1-12

(1) Po niekoľkých dňoch sa znovu vrátil do Kafarnauma. Roznieslo sa, že je v dome. (2) Nahrnulo sa tam veľa ľudí, takže už nemali miesta ani pred dvermi. A Ježiš im zvestoval slovo. (3) Vtedy k nemu prišli štyria, ktorí priniesli ochrnutého človeka. (4) Keďže sa k nemu pre nával ľudí nemohli dostať, otvorili strechu, tam kde bol Ježiš a otvorom spustil lôžko, na ktorom ležal ochrnutý. (5) Keď Ježiš videl ich vieru, povedal ochrnutému: Synu, odpúšťajú sa ti hriechy! (6) Sedeli tam aj niektorí zákonníci a vo svojom vnútri uvažovali: (7) Čo to vraví tento človeka? Rúha sa! Odpúšťať hriechy môže jedine Boh. (8) Ježiš hneď spoznal svojím duchom, že takto uvažujú a spýtal sa: Čo vy takto uvažujete vo svojom vnútri?(9) Čo je ľahšie? Povedať ochrnutému: Odpúšťajú sa ti hriechy – alebo povedať: Vstaň, vezmi si lôžko a chod! (10) Aby ste však vedeli, že Syn človeka má moc odpúšťať hriechy na zemi, povedal ochrnutému: (11) Hovorím ti, vezmi si lôžko a chod domov! (12) On vstal, vzal si lôžko a pred očami všetkých odišiel. Všetci žasli, vebili Boha a hovorili: Čosi také sme ešte nikdy nevideli

2:1 „Kafarnaum“ Meno znamená „dedina Nahuma“. Kvôli nevere ľudí v Nazarete, Ježiš si zvolil toto mesto v Galilei (Mt 4:13) za svoje ústredie. Bolo umiestnené na významnej trase karaván z Damasku do Egyptu. Pre ďalšiu diskusiu pozri *Cities of the Biblical World* od Moine F. DeVries, s. 269-275.

▪ **„Roznieslo sa“** Ježišova povest' bola dôvodom, prečo ľudia prichádzali k Nemu (chorí, zvedaví, hľadajúci a náboženski vodcovia). Ježišove slová boli často adresované rôznym skupinám v publiku, ale nie vždy je zaznamenané ktorej skupine.

▪ **„je v dome“** Nejasné je či to bol Petrov alebo Máriin dom, alebo nejaký prenajatý dom.

2:2 „nahrnulo sa tam veľa ľudí“ Vo východných spoločnostiach, otvorené dvere na dome znamenali „poďte ďalej“ a tak sa aj stalo.

▪ **„už nemali miesta ani pred dvermi“** Mohol byť malý dvor, ale aj tak, v dome sa nemohlo zmestiť veľa ľudí.

▪ **„Ježiš im zvestoval slovo“** Toto je indikatív imperfektu aktívneho, ktoré sa môže pochopiť ako (1) začiatok činnosti alebo (2) opakovanie činnosti. „Slovo“ sa týka Ježišovej opakovanej zvesti, o ktorej čítame v 1:14-15. Jeho významy a činnosť sa zmenili, ale stred, jadro Jeho zvesti zostalo rovnaké.

2:3 „ochrnutý“ Toto je spojenie slov „uvoľniť“ a „po boku“. Pravdepodobne sa jednalo o obeť mŕtvice, paralyzovanú na jednom boku. Ježišova činnosť mala dvojitý účel: (1) splniť Mesiášske proroctvo z Iz 61:6 a (2) zvestovať svoje božstvo a autoritu tým, že odpúšťal hriechy. Pre tých, ktorí mali duchovné oči, bolo to jasné, jednoznačné znamenie!

2:4 „otvorili strechu“ Toto doslova znamená „odkryť/odstrešiť strechu“. Strechy boli prístupné z ulice a častokrát boli miestami spoločenských stretnutí. Obvykle boli ploché a urobené z blata a haluzí s trávou. Lk 5:19 má hlinenú povalu, čo môže naznačovať aj nádvorie. Viete si predstaviť Ježiša, ktorý sa snaží vyučovať, kým kúsky strechy padali na všetkých?

▪ **„lôžko“** Toto bola malá slamená rohož, ktorú používali na spanie.

2:5 „ich vieru“ Ježiš videl vieru priateľov, ako aj vieru ochrnutého a konal na základe ich viery.

„odpúšťajú sa ti hriechy“ Toto pravdepodobne bola zámerná provokácia náboženských vodcov, ktorí boli prítomní. Ježiš tiež povzbudzoval vieru tohto človeka. Židia verili, že medzi chorobou a hriechom existuje spojenie (Jób; Jn 9:2; Jk 5:15-16). Tento muž mohol byť ustarostený, že jeho hriech nejakým spôsobom vplýval na jeho paralýzu.

UBS text má indikatív prítomného času pasívneho. Niektoré grécke texty majú indikatív perfektu pasívneho (P⁸⁸, **8**, A, C, D, L, W), ktoré je ako Lk 5:20. Všetky, Mt 9:2 a MS B majú indikatív prítomného času pasívneho. Je ťažké rozhodnúť, ktorá z týchto dvoch možností je pôvodná.

2:6 „zákonníci“ Boli to odborníci v ústnom a písanom Zákone. Boli buď (1) oficiálna delegácia z Jeruzalema, poslaná aby dohliadala na Ježiša alebo (2) lokálni tlmočníci židovskej tradície pre obyvateľov mesta. Museli prísť skoro, aby vošli do domu, alebo očakávali, že im bude dovolené postúpiť dopredu kvôli ich spoločenskému statusu. Pozri zvláštnu zému: Zákonníci v 1:22.

▪ **NASB, NKJV** „uvažovali vo svojich srdciach“

NRSV „pýtali sa vo svojich srdciach“

TEV, NJB „mysleli si“

Teologická otázka, či Ježiš čítal ich myšlienky, že tým ukázal ďalší dôkaz svojej Božskosti (1Sam 16:7; Ž 7:9; 139:1-4; Pr 16:2; 21:2; 24:12; Jer 11:20; 17:20; 20:12; Lk 16:15; Sk 15:8; Hb 4:12), alebo poznal ich tradície a videl ich výrazy tváří?

Toto samo o sebe (v. 8) mohlo byť ďalším znamením. Rabíni tlmočili Iz 11:3 ako Mesiáša, ktorý vedel rozoznať ľudské myšlienky.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: SRDCE

Grécky výraz *kardia* sa používa v Septuaginte a NZ ako obraz hebrejského výrazu *léb*. Používa sa niekoľkými spôsobmi (Bauer, Arndt, Gingrich a Danker: *A Greek-English Lexicon*, s. 403-404).

1. Centrum fyzického života, metafora pre osobu (Sk 14:17; 2K 3:2-3; Jk 5:5)
2. Centrum duchovného (morálneho) života
  - a. Boh pozná srdce (Lk 16:15; R 8:27; 1K 42:25; 1Tes 2:4; Zj 2:23)
  - b. Používa sa v súvislosti s duchovným životom ľudstva (Mt 15:18-19; 18:35; R 6:17; 1Tim 1:5; 2Tim 2:22; 1Pt 1:22)
3. Centrum myšlienkového života (t.j. intelekt, Mt 13:15; 24:48; Sk 7:23; 16:14; 28:27; R 1:21; 10:6; 16:18; 2K 4:6; Ef 1:18; 4:18; Jk 1:26; 2Pt 1:19; Zj 18:7; srdce je synonymom pre myseľ v 2K 3:14-15 a Flp 4:7)
4. Centrum vôle (Sk 5:4; 11:23; 1K 4:5; 7:37; 2K 9:7)
5. Centrum emócií (Mt 5:28; Sk 2:26,37; 7:54; 21:13; R 1:24; 2K 2:4; 7:3; Ef 6:22; Flp 1:7)

6. Jedinečné miesto aktivity Ducha (R 5:5; 2K 1:22; G 4:6 [t.j. Kristus v našich srdciach, Ef 3:17])
7. Srdce je obrazným spôsobom odkaz na celú osobu človeka (Mt 22:37, citujúc 5M 6:5). Myšlienky, motívy a činy pripísané srdcu, naplno zjavujú druh jednotlivca. SZ obsahuje určité pozoruhodné použitia výrazov
  - a. 1M 6:6; 8:21, „Boh trúchlil vo svojom srdci“ (takisto si všimnite Oz 11:8-9)
  - b. 5M 4:29; 6:5, „celým srdcom a dušou“
  - c. 5M 10:16, „neobrezané srdce“ a R 2:29
  - d. Ez 18:31-32, „nové srdce“
  - e. Ez 36:26, „nové srdce“ v protiklade ku „kamennému srdcu“

2:7 „Rúha sa“ Trest za rúhanie bolo kameňovanie na smrť (3M 24:16). Ježiš by bol vinný v prípade, ak by nebol Boh. Ježišove odpúšťanie hriechov nebolo zrovna nenápadným nárokom na božstvo, alebo aspoň prezrádzalo božskú moc a autoritu.

▪ **„Odpúšťať hriechy môže jedine Boh“** Ježišova zvesť o pokání a viere (1:14-15) bola založená na predpoklade hriešnosti všetkých ľudí (dokonca aj SZ ľudí, R 3:9-18). Hriech je vážny a nie je len dočasný spoločenský aspekt. Hriech a jeho sila a následky sú dôvody prečo Ježiš prišiel (10:45; 2K 5:21).

Len Boh môže odpustiť hriech, lebo je hriechom na prvom mieste proti Jemu (1M 20:6; 39:9; 2Sam 12:13; Ž 41:4; 51:4). Keďže je Izaiáš opakovane citovaný v Evanjeliu podľa Marka, tu je niekoľko veršov z Izaiáša, ktoré sa zaoberajú novou dobou a odpustením: 1:18; 33:24; 38:17; 43:25; 44:22. Toto je ďalšie Mesiášske znamenie.

2:8,12 „hned“ Pozri poznámku k 1:10.

▪ **„Ježiš ... spoznal“** Pozri poznámku k v. 7.

▪ **„svojím duchom“** Grécke staroveké rukopisy NZ nemali

1. Medzeru medzi slovami
2. Interpunkčné znamienka
3. Kapitalizáciu (všetky písmená veľké)
4. Rozdelenie na verše a kapitoly

A tak, len kontext môže určiť potrebu veľkých písmen. Obvykle veľké písmená boli používané pre

1. Mená božstiev
2. Názvy miest
3. Osobné mená

Termín „duch“ sa môže týkať:

1. Ducha Svätého (1:5)
2. Vedomý osobný aspekt človečenstva (8:12; 14:38)
3. Nejaké bytosti z duchovnej sféry (t.j. nečistí duchovia, 1:23)

V tomto kontexte sa týka Ježiša ako osoby.

Osobne odmietam teologický koncept človeka s tromi aspektmi (telo, duša a duch, podľa 1Tes 5:23). Obvykle tí, ktorí hovoria o tomto koncepte, menia tento teologický predpoklad do hermeneutickej štruktúry ktorou vykladajú všetky biblické texty. Tieto kategórie sa stavajú vzduchotesnými oddeleniami, ktorými Boh komunikuje s človekom. Človek je jednota (pozri 1M 2:7). Pre dobré zhrnutie teórií o človeku ako trichotomickej, dichotomickej alebo jednotnej bytosti pozri Frank Stagg *Polarities of Man's Existence in a Biblical Perspective* a Millard J. Erickson: *Christian Theology* (druhé vydanie), s. 538-557.

2:9,11 „Vstaň, vezmi si lôžko a chod“ Tieto dva prípady sú imperatívy aoristu, po ktorých nasleduje imperatív prezentu. Toto bolo okamžité a trvalé vyliečenie. Bolo učené z troch dôvodov.

1. Pretože Ježiš sa staral o núdneho človeka a odmenil vieru jeho a jeho priateľov
2. Aby pokračoval vo vyučovaní apoštolov evanjeliu, podľa toho ako sa týkalo jeho osoby a služby
3. Aby pokračoval v konfrontovaní a rozprávaní s náboženskými vodcami

Títo náboženski vodcovia majú len dve možnosti: veriť v Jeho alebo sa snažiť zahovoriť Jeho moc a autoritu.

2:10 „Syn človeka“ Toto bola adjektívna fráza z SZ. Bola použitá v Ez 2:1 a Ž 8:4 v jej skutočnom význame „ľudská bytosť“. Avšak, v Dan 7:13 bola použitá v jedinečnom kontexte, ktorý hovoril zároveň o ľudskosti a božstve osoby, ktorá bola pomenovaná týmto novým eschatologickým kráľovským titulom (Mk 8:38; 9:9; 13:26; 14:26). Keďže tento titul rabínsky judaizmus nepoužíval a tak nemal v sebe žiadne nacionalistické, exkluzivistické, vojenské tvrdenia, Ježiš ho zvolil ako dokonalý titul, ktorý jednak zahŕňa ale aj odhaľuje Jeho dvojitú podstatu, pravý človek a pravý Boh (1Jn 4:1-3). Bolo to Jeho obľúbené pomenovanie. U Marka je použité trinásťkrát (často v spojení s Ježišovým súžením, 8:31; 9:12,31; 10:33,45; 14:21,41).

▪ „**má moc odpúšťať hriechy na zemi**“ Ježiš vykonal tento zázrak, aby vydal svedectvo zákonníkom. Táto otázka autority (*exousia*) sa stane ústredným sporným bodom. Nemôžu poprieť Jeho moc, tak tvrdili, že Jeho moc je démonického alebo satanského pôvodu (Mt 10:25; 12:24-29; Lk 11:14-22).

2:12 „všetci žasli“ Toto nebolo kvôli uzdraveniu; už ho videli skôr, že to robí, ale pre odpúšťanie hriechov! Oni (zákonníci a farizeji) mali ich znamenie. Ježiš jasne preukázal svoju moc a autoritu. Zaujímalo by ma, či títo vodcovia „oslavovali Boha“ aj pri tejto príležitosti.

TEXT 2:13-14

(13) Opäť vyšiel k moru. Schádzali sa k nemu celé zástupy a on ich učil. (14) Cestou zbadal Alfejevho syna Léviho, ktorý pracoval na colnici. Povedal mu: Nasleduj ma! On vstal a nasledoval ho.

2:13 „schádzali sa k nemu celé zástupy, a on ich učil“ Toto sú slovesá v imperfekte. Ježiš vždy mal čas na učenie evanjelia a starať sa o ľudí. Preto ho obyčajní ľudia mali veľmi radi. Bol odlišný od odsudzujúcich, exkluzivistických, náboženských vodcov.

2:14 „Lévi“ Meno v Hebrejčine znamená „spoločník“. Bolo to meno kňazského kmeňa v Izraeli. Asi Ježiš zmenil to meno na „Matúš“, čo znamená „dar od YHWH“ (3:18; Mt 9:9) alebo, ako Pavlovi, rodičia mu dali dve mená.

▪ „**pracoval na colnici**“ Vyberanie daní bolo povolanie, ktoré Židia nenávideli, lebo bolo kúpené od Rímskej vlády. Colník musel vyberať určitú daň na všetok tovar pre Rím. Herodes Antipas dostával jednu časť vzbieranej dane. Všetko čo nazbierali nad určenú sumu si mohli nechať ako svoj plat. Vyberanie daní bolo poznačené častým výskytom podvodov. Lévi pravdepodobne vyberal daň na vývoz rýb.

▪ „**Nasleduj ma**“ Toto je imperatív prítomného času aktívneho. Bolo to oficiálne povolanie do učeníctva (1:17,20). Musíme si spomenúť, že rabíni vyžadovali od učeníkov, aby sa zaviazali zákonu, ale Ježiš týchto mužov žiadal, aby sa zaviazali Jemu. Ježiš, nie ľudský výkon Mojžišovho zákona (t.j. Talmud), je cesta k spaseniu. Pokánie neznamená odhodiť Mojžišov zákon, ale obrátenie sa k Ježišovi, YHWH Mesiášovi. Ježiš neodmietal Zákon, ale postavil seba na jeho tradičné miesto a ako jeho jediný výklad (Mt 4:17-48). Spasenie je osoba, nie len vyznanie viery alebo výkon. Kvôli tomu v podstate prišiel Ježiš do zámerného sporu s náboženskými vodcami.

Vo svojej knihe *The Method and Message of Jesus' Teachings*, Robert H. Stein hovorí nasledovne o tejto výpovedi:

„Hoci termín „totalitárny“ má mnohé negatívne významy, Archibald M. Hunter používa tento termín správnym spôsobom a dobre opisuje oddanosť, ktorú Ježiš vyžadoval od svojich nasledovníkov. Na perách hocikoho iného by Ježišove tvrdenia boli dôkazom obrovského egoizmu, kým pre Ježiša to znamená, že sa celý svet točí okolo Neho a že osud každého človeka závisí od toho či Ho prijme alebo odmietne. Podľa Ježiša, osud ľudí sa točí okolo Neho. Jeho Odmietnutie znamená večné odsúdenie; Jeho prijatie znamená Božie prijatie. Ústredný bod v dejinách a spasení, ako Ježiš tvrdí, je On sám. Poslúchať Jeho znamená uniknúť súdu, ale odhodiť jeho slová je bláznivé a vedie k záhube, lebo jeho slová sú jediný skutočný základ, na ktorom máme stavať (Mt 7:24-27)“ (s. 118).

TEXT 2:15-17

(15) Potom Ježiš stoloval v jeho dome. Na stolovaní s Ježišom a jeho učeníkmi sa zúčastnili mnohí colníci a hriešnici. Lebo mnoho bolo tých, čo ho nasledovali. (16) Keď zákonníci spomedzi farizejov videli, že jedáva s hriešnikmi a coníkmi, vyčítali jeho učeníkom: Prečo jedáva s colníkmi a hriešnikmi? (17) Keď to Ježiš začul, povedal im: Lekára nepotrebujú zdraví, ale chorí. Neprišiel som volať spravodlivých, ale hriešnikov.

2:15 „Ježiš stoloval v jeho dome“ Toto bol Léviho dom (Lk 5:29). Ježiš jedol s ľuďmi, ktorých spoločnosť a náboženský vedúci odvrhli, a tak začal náboženský dialóg s nimi. Hrnuli sa okolo Neho, lebo sa správal inak ako pokryteckí židkovskí vodcovia. Jedenie bola zvláštna udalosť v starovekom Blízkom východe, ktorá vyjadrovala priateľstvo a prijatie. Opreli sa na svoj ľavý lakeť okolo stola v tvare podkovy, a nohy mali za sebou (J. Jeremias nesúhlasí s týmto a vo svojej knihe *The Eucharistic Words of Jesus*, s. 20-21, tvrdí, že Židia nekonali podľa stredozemného zvyku opierania sa na lakeť pravidelne, okrem sviatkov). Na Blízkom východe, tí, ktorí neboli pozvaní jesť mohli vojsť do jedálne a stáť opretí o steny alebo pri dverách alebo oknách a počúvali rozhovor.

Pýtame sa do akej miery by sme eschatologický symbolizmus mali zaraďovať do tohto kontextu. Je táto hostina predobrazom Mesiášskej hostiny, ktorá zahŕňa vyvrhľov (Mt 8:11; Lk 13:29 pravdepodobne odráža Iz 59:15b-21)? Ak je tak, tak je to teologický náhľad, že dočasné spoločenstvo s Ježišom odzrkadľuje spoločenstvo eschatologického kráľovstva. Hriešnici sú zmierení teraz aj vo večnosti! Všetci hriešnici sú vítaní (a všetci sú hriešnici, aj SZ národ zmluvy, pozri R 3:9-18).

▪ **„hriešnici“** Toto sa týkalo tých ľudí, ktorí sa nepridžali všetkých detailov ústnej tradície (t.j. Talmud). Častokrát boli nazývaní pohľadným spôsobom „ľudia zeme“. Neboli veľmi vítaní v synagóge.

▪ **„a Jeho učeníkmi“** Táto vyvolená skupina mužov mohla z prvej ruky vidieť a počuť Ježišove skutky a slová. V skutočnosti, tie slová boli v prvom rade pre nich. Oni mali opísať a vysvetliť Ježiša svetu.

▪ **„lebo mnoho bolo tých, čo ho nasledovali“** Gramatika je tu dvojzmyselná, ale zdá sa, že sa myslí na „hriešnikov“ a nie na učeníkov.

▪ **„zákonníci spomedzi farizejov“** Zákonníci nepatrili do jednej náboženskej/politickej strany, hoci v Ježišovej dobe väčšina boli farizeji. Farizeji boli zvláštna teologická skupina judaizmu, ktorá sa vyvinula počas obdobia makabejcov. Boli oddaní a úprimní religionisti, ktorí sa prísne držali ústnych tradícií (t.j. Talmud).

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: FARIZEJI

I. Termín pochádzal z jednej z týchto možností:

- A. „byť oddelený“ Táto skupina sa vyvinula v makabejskom období (toto je najrozšírenejší názor).
- B. „rozdeliť“ Toto je ďalší význam toho istého hebrejského koreňa.
- C. „perzský“ Toto je ďalší význam toho istého aramejského koreňa. Niektoré farizejské doktríny majú veľa spoločného s perzským zoroastrianským dualizmom.

II. Vyvinuli sa počas makabejského obdobia z *Hasidim* (verní). Niekoľko odlišných skupín, ako Eseni vznikli z anti-helenistickej reakcie Antiochovi IV Epiphanovi. Farizeji sa prvýkrát spomínajú v Jozefových *Antiquities of the Jews* 8.5.1-3).

III. Ich hlavné doktríny

- A. Viera v prichádzajúceho Mesiáša, ktorá bola ovplyvnená medzibiblickou židovskou apokalyptickou literatúrou, ako bol 1. Enoch
- B. Boh aktívny v bežnom živote. Toto bolo priam opačne od Saducejov. Mnohé doktríny farizejov boli teologickým opakom od doktrín Saducejov.
- C. Fyzicky orientovaný posmrtný život, na základe pozemského života, čo zahŕňalo odmenu a trest (Dan 12:2).
- D. Autorita SZ a ústnych tradícií (Talmud). Boli svedomití v poslušnosti SZ prikázaniam Božím, ktoré boli vykladané a používané školami rabínsych učencov (Shammai, konzervatívny a Hillel, liberálny). Rabínsky výklad bol založený na dialógu medzi rabínmi dvoch rozlišných filozofií, jedna z ktorých bola konzervatívna a druhá liberálna. Tieto ústne diskusie ohľadom významu Písma boli nakoniec zapísané v dvoch podobách: Babylonský Talmud a Palestínsky Talmud. Verili, že Mojžiš prijal tieto ústne výklady na vrchu Sinai. Historický začiatok týchto diskusií sa začali s Ezdrášom a mužmi „Veľkej Synagógy“ (neskôr nazvaná Veľrada alebo Sanhedrin).
- E. Veľmi vyvinutá angelológia. Toto zahŕňalo aj dobré aj zlé duchovné bytosti. Vyvinulo sa to z perzského dualizmu a medzibiblickej židovskej literatúry.

2:16 „jedáva s hriešnikmi“ Toto musela byť pravidelná udalosť, nie výnimka (Lk 5:29; 7:34; 15:1-2). Bolo to veľmi šokujúce pre pokryteckú, náboženskú elitu.

2:17 „chorí“ Mali potrebu, ktorá bola nutná pre vieru (Mt 5:3-4) a Ježiš bol ich lekár a priateľ (Lk 7:34; 19:10).

▪ **„Neprišiel som volať spravodlivých, ale hriešnikov“** Toto je ironická, ba sarkastická výpoveď ako 7:19. Táto výpoveď neznamenala, že náboženský vodcovia boli spravodliví (Mt 5:20) a že nepotrebovali pokánie, ale že Ježišova zvesť (1:14-15) bola prítiažlivejšia tým, ktorí cítili svoju duchovnú potrebu. Ježiš často používa príslovia vo svojich učeniach (2:17,21,22,27; 3:27; 4:21,22,25; 7:15; 8,35,36,37; 9:40,50; 10:25,27,31,43-44). Najviac sú slepí práve tí, ktorí si myslia, že vidia!

Textus Receptus pridáva „k pokániu“ na konci tohto verša v paralele u Lukáša (5:32) a byzantské texty, ale tento variant nie je vôbec zapojený v UBS kritickom aparáte ako možnosť.

TEXT 2:18-20

(18) Jánovi učeníci a farizeji sa postili. Niektorí prichádzali za ním s otázkou: Prečo sa Jánovi učeníci i učeníci farizejov postia, a tvoji učeníci sa nepostia? (19) Ježiš im riekol: Môžu sa azda svadobní hostia na svadbe postiť v prítomnosti ženicha? Kým je ženich s nimi, nemôžu sa postiť. (20) Príde však čas, keď im vezmú ženicha a vtedy v ten deň sa budú postiť.

2:18-20 „pôst“ Farizeji a Jánovi učeníci boli kultúrne podmienení sa postiť dvakrát v týždni, v pondelok a štvrtok (Lk 8:12). Mojžišov zákon mal len jeden deň pôstu v roku, Deň očistenia (3M 16). Postenie sa dva dni v týždni je dobrý príklad vyvinutého tradicionalizmu (Zach 7-8). Postenie stráca svoju duchovnú hodnotu keď sa stáva povinným a obracia pozornosť na seba (Mt 6:16-18).

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: PÔST

Pôst, aj keď nikde v NZ nie je prikázaný, bol očakávaný od Ježišových učeníkov vo vhodnom čase (Mt 6:16,17; 9:15; Mk 2:19; Lk 5:35). Pravý pôst je opísaný v Iz 58. Ježiš postavil precedens (Mt 4:2). Raná cirkev sa pôstila (Sk 13:2-3; 14:23; 2Kor 6:5; 11:27). Motív a spôsob sú kľúčové; časovanie, dĺžka a frekvencia sú ľubovoľné. SZ postenie nie je povinné pre NZ veriacich (Sk 15:19-29). Postenie nemá byť použité na chválenie vlastnej duchovnosti, ale na priblíženie sa k Bohu a hľadanie Jeho vedenia. Môže pomôcť duchovne.

Tendencia ranej cirkvi k asketizmu podnietila pisárov, aby vložili „postenie“ v niekoľkých oddieloch (Mt 17:21; Mk 9:29; Sk 10:30; 1K 7:5). Pre ďalšie informácie ohľadom týchto textov konzultuj Bruce Metzger *A Textual Commentary on the Greek New Testament*, vydané Spojenými Biblickými Spoločnosťami.

▪ **NASB, NKJV** „oni prišli“

NRSV „ľudia prišli“

TEV, NJB „niektorí ľudia prišli“

Verš 18 začína poznámkou, že sa Jánovi učeníci a farizeji postili z nejakého dôvodu. Niektorí si to všimli a prišli a pýtali sa Ježiša prečo sa Jeho učeníci nepostia pri tej príležitosti.

2:19 Gramaticky si táto otázka vyžaduje zápornú odpoveď.

▪ **„ženich“** Existuje mnoho SZ obrazov, ktoré sa týkajú konceptu „ženicha“. V SZ WHYH je ženich alebo manžel Izraela. V tomto kontexte, Ježiš je ženich a cirkev je nevesta (Ef 5:23-32). Vo verši 20 „keď im vezmú ženicha“ sa týka času keď príde k oddeleniu.

Teraz, ako tlmočníci máme dve voľby. Za prvé, toto môžeme vidieť ako kultúrnu metaforu o čase radosti, spojenú so svadbou. Nikto sa nepostí počas svadby! Za druhé, môžeme to vidieť ako podobenstvo Ježišovho času na zemi a Jeho ukrižovania, ktoré sa blížilo. Marek (Petrov tlmočník) musel poznať plný dôsledok týchto metaforicky založených termínov (v judaizme ženich bol metafora, nie pre Mesiáša, ale pre prichádzajúce Kráľovstvo Božie). Je toto predpoveď Ježišovej smrti? On jasne odhalil svoje Mesiášstvo a božstvo svojimi slovami a skutkami (t.j. exorcizmy, uzdravenia, odpúšťanie hrieškov). Avšak, Mesiášske tajomstvo u Marka nás núti sa pýtať. Avšak celý jazyk a dôsledok podobenstva z vv. 21-22 ma núti pozrieť sa na celý kontext v zastupiteľskom, ba eschatologickom nastavení (t.j. ženich zomiera, ale Syn Boží sa vracia a zostáva). Medzi smrťou a návratom (t.j. Mesiášskej hostiny), Jeho nasledovníci sa budú postiť vhodným spôsobom a vo vhodnom čase.

2:20 „vezmú“ Toto môže byť narážka na Iz 53:8 v Septuaginte. Po ukrižovaní, vzkriesení a nanebovstúpení, Peter úplne pochopil dôležitosť Iz 53.

„Budú sa postiť“ Toto je indikatív budúceho času aktívneho (oznámenie skutočnosti), nie imperatív (príkaz).

TEXT 2:21-22

(21) Predsa nik neprišíva záplatu z nevypranej látky na staré šaty! Inak nová záplata vytrhne aj zo starej látky, a diera sa len zväčší. (22) Nik nenalievá nové víno do starých mechov, inak mladé víno mechy roztrhne a vyjde nazmar aj víno, aj mechy. Ale nové víno patrí do nových mechov.

2:21 Toto naráža na kultúrnu pravdu, premenenú na príslovie.

2:22 „mechy“ Tu sa myslí na kozy, ktorých koža bola stiahnutá tak, že sa potom používala ako zásobník na tekutiny. Tieto nové mechy mali elasticke kvality. Keď tieto kože zostarli, proces kvasenia a rozpínanie nového vína spôsobilo, že praskli. Judaizmus nebol schopný prijať Ježišove postrehy a opravy, takže sa stal neplatným. Nová zmluva (Jer 31:31-34; Ez 36:22-38) prišla v Ježišovi! Nič nemôže zostať tak isto.

Je niekoľko gréckych variantov spojených s týmto veršom. Niektoré prichádzajú z paralely v Mt 9:17 a Lk 5:37-38. Markov stručný zápis týchto udalostí spôsobil, že sa zákonníci pokúsili objasniť jazyk.

Všimni si metaforický titul pre Ježiša v tomto kontexte: (1) lekár, v. 17; (2) ženích, v. 19; (3) nové víno, vv. 21-22; a (4) Pán Soboty, v. 28.

• „**vyjde nazmar**“ Pozri Zvláštnu tému: *Apollumi* v 3:6.

TEXT 2:23-28

(23) Raz v sobotu Ježiš prechádzal cez obilné pole. Cestou jeho učeníci začali trhať klasy. (24) Farizeji mu hovorili: Pozri, robia v sobotu, čo neslobodno. (25) On im povedal: Nikdy ste nečítali, čo urobil Dávid aj so svojimi druhmi, keď mali hlad a nebolo čo jesť? (26) Ako za veľkňaza Abiatára vstúpil do Božieho domu, jedol posvätné chleby a dal aj svojim druhom, hoci to bolo dovolené jesť len kňazom? (27) I povedal im: Sobota bola ustanovaná pre človeka, a nie človek pre sobotu! (28) Preto Syn človeka je pánom aj nad sobotou.

2:23 „Raz v sobotu Ježiš prechádzal cez obilné pole“ Toto narážalo na chodníky cez obilné polia, ktoré obkľučovali dediny a mestá. Toto „obilie“ sa mohlo vzťahovať na obilie akéhokoľvek druhu (napr. jačmeň, pšenica).

2:24 „Pozri, robia v sobotu, čo neslobodno“ Farizeji si mohli myslieť, že apoštoli (1) žali, (2) preosievali a (3) pripravovali jedlo v sobotu, čo bolo zakázané podľa ústnych tradícií na základe 2M 34:21. Ježišovi učeníci nerobili nič nezákonné, na základe zákona v SZ o paberovaní (5M 23:25); problémom bol deň (1M 2:1-3; 2M 20:8-11; 23:12; 31:15; 5M 5:12:15), v ktorý to robili! Zdá sa, že autori evanjelií zapisujú Ježišovu činnosť v sobotu, aby ukázali (1) kontroverziu, ktorú to spôsobilo alebo (2) že Ježiš robil tieto veci každý deň a sobota nebola výnimkou.

2:25-28 Tento slávny Ježišov výrok (v. 27) je pre Marka jedinečný. Vyjadruje Jeho autoritu vykladať SZ tradičné chápania a pokyny (Mt 5:17-48). V skutočnosti to bolo ďalšie znamenie, ktorým Ježiš tvrdil, že je Boží Mesiáš.

2:25 Gramaticky, táto otázka si vyžaduje zápornú odpoveď. Naráža na príbeh z Dávidovho života, o ktorom čítame v 1Sam 21. Ježiš častokrát používal SZ, aby zobrazil svoje učenie (2:25-26; 4:12; 10:6-8,19; 12:26,29-30-36).

2:26 „Božieho domu“ Týka sa prenosného svätostánku, ktorý sa nachádzal v Nóbe.

„Abiatár“ Existuje historický problém medzi 1Sam 21:1nn, keď porovnáme s 2Sam 8:17 a 1Krn 18:16 ohľadom mena Abiatár/Ebjatár alebo Achímelek: (1) obaja, aj otec aj syn sú nazvaní veľkňazmi a (2) Ježiš použil predložku *epi* s genitívom, v zmysle „v dňoch“, čo znamenalo „za jeho času“ (Sk 11:28; Žd 1:2). Vieme, že rýchlo po tejto udalosti kráľ Saul zabil Achimelecha a Abiatár ušiel k Dávidovi (1Sam 22:11-23) a stal sa jedným z dvoch uznaných veľkňazov (t.j. Abiatár a Cádok).

Toto je jeden príklad problému, ktorý sa nedá vysvetliť jednoducho. Toto nie je variant gréckeho rukopisu. Ak bol, tak môžeme predpokladať, že to bola pisárska chyba pred tým, než sa papyrusné rukopisy opisovali ručne (čo je špekulácia). Všetkým biblickým učiteľom vadí, že Ježiš zle zacitoval SZ, obzvlášť v takom oddieli, v ktorom karhal farizejov, že nečítali Písmo.

Sú niektoré knihy, ktoré sa snažia vyriešiť kontroverziu vo výklade ťažkých textov.

1. *Hard Sayings of the Bible*, Walter C. Kaiser, Jr., Peter H. Davids, F. F. Bruce and Manfred T. Branch.
2. *Encyclopedia of Bible Difficulties*, Gleason L. Archer.
3. *Answers to Questions*, F. F. Bruce.

▪ „**posvätné chleby**“ Bochník vážil asi 3 kg. Bolo 12 chlebov, ktoré vymieňali každý týždeň a týždňový chlieb symbolizoval YHWH starostlivosť o dvanásť kmeňov Izraela a len kňazi ich smeli jesť (2M 25:23-28; 3M 24:5-9). Boh urobil výnimku k pravidlu v tomto prípade. Ježiš tvrdí, že má tú istú autoritu ako Veľkňaz a tie isté práva ako Dávid, ktorý sa onedlho mal stať kráľom!

2:27 Pravidlá o sobote sa stali prioritou. Tieto tradície sa stali najdôležitejšou vecou náboženstva, nie láska k ľuďom, ktorých Boh stvoril na svoj obraz. Priorita pravidiel vymenila prioritu vzťahu. Zásluha vymenila lásku. Náboženské tradície (t.j. ústny zákon) vymenili Boží zámer (Iz 20:13; Kol 2:16-23). Ako niekto môže uspokojiť Boha? Dobrá analógia SZ by povedala, že je to obeť. Boh to určil ako cestu k nemu pre hriešne, núdzne ľudstvo a tak aby obnovili prerušené spoločenstvo, ale zmenilo sa to na rituálne, liturgické konanie. A tak to bolo aj so sobotným zákonom. Ľudstvo sa stalo sluhom, namiesto objektu (t.j. zmyslom pre zákony).

Tieto tri výpovede z vv. 27-28 sú určitým spôsobom paralelné (t.j. všetky používajú všeobecné slová pre ľudstvo). Termín „Syn človeka“ vo v. 28 je semitská fráza pre „človeka“ (Ž 8:4; Ez 2:1). To sa stalo Ježišovým pomenovaním. Ježiš, človek, odhaľuje konečnú dôstojnosť a prioritu ľudstva! Boh sa stal jedným z nás, pre nás! Ľudská potreba predchádza náboženskú tradíciu. Boh je na našej strane individuálne a kolektívne.

2:28 „Syn človeka“ Pozri poznámku k 2:10.

DISKUSNÉ OTÁZKY

Toto je výkladová študijná príručka, čo znamená, že zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Tieto diskusné otázky sú určené k tomu, aby vám pomohli rozmýšľať o hlavných otázkach tejto časti knihy. Majú u vás vyvolať myšlienky, nie definitívne odpovede.

1. Vymenuj metafory, ktoré Ježiš použil, aby opísal seba v 17,19,21-22,28.
2. Prečo boli náboženski vodcovia takí nepriateľskí k Ježišovmu učeniu?
3. Prečo Ježiš volal niekoho, kto bol tak nenávidený a odcudzený ako Lévi, aby bol Jeho učeníkom?
4. Ako sú Ježišove učenia prepojené s ústnou tradíciou Židov?
5. Prečo pôst nie je pravidelnou súčasťou nášho uctievania Boha?
6. Čo je centrálnou pravdou v Ježišovom podobenstve vo veršoch 19-22?
7. Bol Ježiš ľahostajný k obradnému zákonu, alebo je nejaký iný dôvod k Jeho konaniu vo veršoch 23-28?
8. Čo si myslíš o historickej chybe vo v. 26?
9. Ako sa v. 27 týka dnešnej doby?

MAREK 3

Rozdelenie moderných prekladov podľa odsekov

UBS	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Muž s vyschnutou rukou 3:1-6	Uzdravenie v sobotu 3:1-6	Ježiš a sobotný zákon (2:23-3:6)	Muž s ochrnutou rukou 3:1-4a 3:4b-6	Vyliečenie muža s vyschnutou rukou 3:1-6
Množstvo pri mori 3:7-12	Veľké množstvo nasleduje Ježiša 3:7-12	Dielo uzdravenia 3:7-12	Zástup pri jazere 3:7-11 3:12	Zástupy nasledujú Ježiša 3:7-12
Vyvolenie Dvanástich 3:13-19	Dvanásť Apoštolov 3:13-19	Dvanásť vyvolených 3:13-19a	Ježiš si vyberá dvanásť apoštolov 3:13-15 3:16-19	Postavenie Dvanástich 3:13-19
Ježiš a Belzebul 3:20-30	Rozdvojený dom neobstojí 3:20-27	Otázky o Ježišovej moci 3:19b-27	Ježiš a Belzebul 3:20-21 3:22 3:23-26 3:27	Jeho rodina sa stará o Ježiša 3:20-21 Tvrdenia zákonníkov 3:22-27
Ježišova matka a bratia 3:31-35	Neodpustiteľný hriech 3:28-30 Ježišova matka a bratia si ho zavolali 3:31-35	3:28-30 3:31-35	3:28-30 Ježišova matka a bratia 3:31-32 3:33-35	Pravá Ježišova rodina 3:28-30 3:31-35

ČÍTANIE TRETIEHO CYKLU (pozri „Ako správne čítať Bibliu“) SLEDOVANIE PÔVODNÉHO ZÁMERU AUTORA NA ÚROVNI ODSEKOV

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Naraz si prečítajte celú biblickú knihu. Identifikujte predmety. Porovnajme svoje rozdelenie predmetov s piatimi modernými prekladmi. Rozdelenie podľa odsekov nie je inšpirované, no je kľúčom pre sledovanie pôvodného zámeru autora a to je jadrom výkladu. Každý odsek má len jeden predmet.

1. Prvý odsek
2. Druhý odsek
3. Tretí odsek
4. Atd'.

ŠTÚDIUM SLOVNÝCH VÝRAZOV A FRÁZ

TEXT 3:1-6

(1) Keď znovu vošiel do synagógy, bol tam človek s ochrnutou rukou. (2) Pozorne ho sledovali, či nezačne uzdravovať v sobotu, aby ho mohli obžalovať. (3) A Ježiš človekovi s nehybnou rukou prikázal: Postav sa do prostriedka! (4) A položil otázku: Je dovolené v sobotu robiť dobre, alebo zle, život zachrániť, alebo zničiť? Oni však mlčali. (5) Vtedy si ich s hnevom premeral a zarmútený nad ich bezcitným srdcom povedal tomu človeku: Vystri ruku! On ju vystrel. A jeho ruka bola opäť zdravá. (6) Farizeji hneď odišli a začali sa radíť s herodiánmi, ako ho zabiť.

3:1 „do synagógy“ Táto udalosť je paralelná s Mt 12:9-14 a Lk 6:6-11. Synagóga sa vyvinula počas Babylonského zajatia. Bolo to predovšetkým miesto vzdelávania, modlitieb, uctievania a spoločenstva. Bolo to lokálne vyjadrenie judaizmu, kým Chrám bol stredobodom celého národa.

Ježiš navštevoval synagógy pravidelne. Naučil sa Písmu a tradíciám v škole v synagóge v Nazarete. Naplno sa zúčastňoval židovských bohoslužieb v prvom storočí.

Tiež je zaujímavé, že Ježiš, zdá sa schválne, konal provokatívne v sobotu a v synagóge. Schválne porušil ústne tradície (t.j. Talmud) starších, aby vstúpil do teologických konfrontácií/diskúzií s náboženskými vodcami (ako lokálnych, tak aj národných; ako farizejov, tak aj saducejov). Najlepšia diskusia Jeho teológie, ktorá sa odlišuje od tradičných noriem je Kázeň na vrchu (Mt 5-7, najmä 5:17-48).

- **„ochrnutou rukou“** Toto je particípium perfektu pasívneho. Lk 6:6 hovorí, že to bola jeho pravá ruka, čo malo vplyv na jeho schopnosť pracovať.

3:2 „sledovali ho“ Toto je imperfektum. Týka sa prítomnosti náboženských vodcov, ktorí vždy bdeli.

- **„či“** Toto je podmieňovací spôsob prvej triedy, pri ktorom sa predpokladá, že sa jedná o pravdivý predpoklad. Ježiš skutočne uzdravil v sobotu v synagóge, pred ich očami!

- **„aby ho mohli obžalovať“** Toto je *hina*, alebo účel, zámer. Nezujímal ich mrzák. Chceli chytiť Ježiša ako porušuje zákon, aby ho mohli zdiskreditovať a zavrhnúť. Ježiš koná zo súcitu, aby poučil svojich učeníkov a aby konfrontoval panovačných, tradičných, pokryteckých náboženských vodcov.

3:3

NASB	„povstaň a vystúp dopredu“
NKJV	„vykroč dopredu“
NRSV	„vystúp dopredu“
TEV	„príd' dopredu“
NJB	„povstaň a postav sa doprostriedka“

Doslova je toto „vzostup uprostred“ Toto je imperatív prítomného času. To bolo, aby každý mohol vidieť.

3:4 Rabíni mali veľmi vyvinutú Ústnu tradíciu (Talmud), ktorá vykladala Mojžišov zákon (2:24). Mali prísne vyhlásenia o tom čo sa smie a čo sa nesmie robiť v sobotu. Človek mohol stabilizovať zraneného človeka v núdzi, ale nemohli zlepšiť jeho okolnosti. Ježišova otázka odhalila problém priority ich zachovania tradícií nad ľudskú potrebu. Toto bolo vždy pravdivé pre legalistov (zákonníkov)!

▪ **„zachrániť“** Toto je grécky termín *sózó*. V NZ je použitý dvojak: (1) nasleduje SZ použitie záchrany z fyzických problémov a (2) použitý je pre duchové spasenie. V evanjeliách väčšinou má ten prvý význam (3:4; 8:35a; 15:30-31; dokonca aj uzdraviť, 5:23,28,34; 6:56; 10:52), ale v 8:35b; 10:26; 13:13 môže mať ten druhý význam. Ten istý dvojitý význam je aj u Jakuba (#1 v 5:15,20, alebo #2 v 1:21; 2:14; 4:12).

▪ **„život“** Toto je grécke slovo *psuché*. Je ťažké vymedziť ho. Môže označovať

1. Náš pozemský fyzický život (3:4; 8:35; 10:45)
2. Naše pocity a sebavedomie (12:30; 14:34)
3. Naše duchovné, večné vedomie (8:36,37)

Ťažkosť v preklade tohto výrazu prichádza z gréckeho filozofického použitia – ľudia, ktorí majú dušu, miesto hebrejského konceptu, kde človek sám je duša (1M 2:7).

3:5 „vtedy si ich s hnevom premeral“ Evanjelium podľa Marka najlepšie opisuje Ježišove pocity (1:40-42,43; 3:1-5; 10:13-16,17-22; 14:33-34; 15:34). Ohlušujúce ticho a morálna superiorita pokryteckých náboženských vodcov hnevali Ježiša! Tento príbeh objasňuje 2:27-28.

▪ **„zarmútený nad ich bezcitným srdcom“** Toto je zosilnený tvar termínu ľutovať (*lupé*) s predložkou *sun*. V NZ je použitý len tu. Ježiš sa stotožňuje s problémom a potrebou tohto človeka, lebo sa postavil proti neústupnosti náboženských vodcov. Neboli ochotní vidieť pravdu, pre ich oddanosť tradícii (Iz 29:13; Kol 2:16-23). Ako často sa to deje nám?

Termín „bezcitný“ znamená „zatvrdený“ (R 11:25; Ef 4:18). Pozri zvláštnu tému: Srdce, v 2:6.

▪ **„zdravá“** Toto slovo (t.j. obnoviť do pôvodného stavu) hovorí o tom, že stav vyschnutej ruky bol spôsobený nehodou, nie vrodenuou vadou. Nekánonické *Evanjelium Židom* hovorí o tradícii, že bol murár, ktorý prišiel za Ježišom, aby uzdravil jeho ruku, aby sa mohol navrátiť do práce.

3:6 „Farizeji hneď odišli“ Lk 6:11 hovorí „v hneve“. Toto je doslova „bez rozumu“ (2Tim 3:9). Pozri poznámku k farizejom v 2:16.

„hneď“ pozri poznámku k 1:10

▪ **„začali sa radit“** Toto je indikatív imperfektu aktívneho, použité v zmysle začiatku činnosti v minulosti. V 11. verši, tri imperfeká boli použité, aby poukázali na opakovanú činnosť v minulosti. Tieto dve použitia sú hlavné lingvistické funkcie tohto času.

▪ **„s herodiánmi“** Za normálnych okolností, veľmi konzervatívni a nacionalistickí farizeji nechceli mať nič spoločného s politicky orientovanými herodiánmi, ktorí podporovali vládu Herodesa a rímskej nadvlády.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: HERODIÁNI

Termín pochádza z ich spojenia s vládnucou rodinou Herodesovcov.

Herodesovci boli Idumejská (Edóm) rodina vládcov, počnúc od Herodesa Veľkého. Po jeho smrti si niekoľko jeho synov rozdelilo jeho kráľovstvo. Všetci Herodesovci podporovali rímsku vládu. Ich nasledovníci chceli ponechať politický status quo. Preferovali vládu Herodesovcov pred priamou rímskou vládou. Táto skupina bola prísne politická. Oficiálne sa nestotožňovali s teológiou farizejov alebo saducejov.

I. Rodina Herodesovcov

Herodes Veľký

- A. Kráľ Judský (37-4 pr.Kr.)
- B. Zaznamenané v Mt 2:1-19; Lk 1:5
- C. Jeho synovia
  1. Herodes Filip (syn Marianne Šimonovej)
    - a. Manžel Herodiady (4 pr.Kr – 34 po Kr.)
    - b. Zaznamenaný v Mt 14:3; Mk 6:17
  2. Herodes Filip (syn Kleopatry)
    - a. Tetrarch oblasti severne a západne od galilejského mora (4 pr.Kr. – 34 po Kr.)
    - b. Zaznamenaný v Lk 3:1

3. Herodes Antipas
  - a. Tetrarch Galiley a Perey (4 pr.Kr. – 34 po Kr.)
  - b. Zaznamenaný v Mt 14:1-12; Mk 6:14,29; Lk 3:19; 9:7-9; 13:31; 23:6-12,15; Sk 4:27; 13:1
4. Archelaus, Herodes Ethnarch
  - a. Vládca Judska, Samárie a Idumey (4 pr.Kr. – 6 po Kr.)
  - b. Zaznamenaný v Mt 2:22
5. Aristobulus (syn Mariamne)
  - a. Zaznamenaný ako otec Herodesa Agrippu I, ktorý bol
    - (1) Kráľ Judska (37-44 po Kr.)
    - (2) Zaznamenaný v Sk 12:1-24; 23:35
      - (a) Jeho syn bol Herodes Agrippa II
        - Tetrarch severného teritória (50-70 po Kr.)
      - (b) Jeho dcéra bola Bernika
        - Družka svojho brata
        - Sk 25:13-26:32
      - (c) Jeho dcéra bola Drusilla
        - Manželka Félixu
        - Sk 24:24

II. Biblické odkazy na Herodesovcov

- A. Herodes Tetrarch, ktorý bol zapísaný v Mt 14:1nn; Lk 3:1; 9:7; 13:31; a 23:7; bol syn Herodesa Veľkého. Keď Herodes Veľký zomrel, jeho kráľovstvo bolo rozdelené medzi niekoľko jeho synov. Termín „Tetrarch“ znamenal „vodca štvrtej časti“. Tento Herodes bol známy ako Herodes Antipas, čo je skrátene od Antipater. Vládal v Galilei a Perei. To znamenalo, že veľká časť Ježišovej služby sa konala v teritóriu tohto Idumejského vládcu z druhej generácie.
- B. Herodiada bola dcérou brata Herodesa Antipasa – Aristobula, takže bola jeho neterou. Pred tým bola vydatá za Filipa, nevlastného brata Herodesa Antipasa. Toto nebol Filip Tetrarch, ktorý kontroloval oblasť na sever od Galiley, ale druhého brata Filipa, ktorý žil v Ríme. Od Filipova mala Herodiada jednu dcéru (Salome). Keď Herodes Antipas navštívil Rím, stretol Heroditas, ktorá sa snažila o politické povýšenie, a bol ňou zvedený. Preto sa Herodes Antipas rozviedol so svojou ženou, ktorá bola Nabatejská princezná, a Herodiada sa rozviedla s Filipom, aby sa mohla vydať za Herodesa Antipasa. Bola tiež sestrou Herodesa Agrippu I (pozri Sk 12).
- C. Meno Herodiadinej dcéry, Salome, zisťujeme od Flávia Jozefa v knihe *The Antiquities of the Jews* 18.5.4. Mohla mať medzi dvanásť až sedemnášť rokov. Zrejme bola kontrolovaná a manipulovaná svojou matkou. Neskôr sa vydala za Filipa Tetrarchu, ale onedlho sa stala vdovou.
- D. Asi desať rokov po sťatí Jána Krstiteľa, Herodes Antipas odišiel do Ríma na podnet svojej manželky Herodiady, uchádzajúc sa o titul kráľa, lebo Agrippa I, jej brat, dostal ten titul. Ale Agrippa I napísal do Ríma a obvinil Antipasa z kolaborácie s Parthianmi, veľkými rímskymi nepriateľmi z úrodného polmesiaca (Mezopotámia). Cisár zrejme veril Agrippovi I a Herodes Antipas, spolu so svojou manželkou Herodiadou, bol vyhnaný do Španielska.
- E. Možno je ľahšie si zapamätať týchto rozličných Herodesov v NZ podľa toho, že si zapamätáme, že Herodes Veľký zabil deti v Betleheme; Herodes Antipas zabil Jána Krstiteľa; Herodes Agrippa I zabil apoštola Jakoba; a Herodes Agrippa II počúval Pavlovo naliehanie zaznamenaný v knihe Skutkov.

▪ „ako ho zabiť“ Títo vodcovia boli pohoršení z uzdravenia v sobotu, ale nemali problém s úmyselnou vraždou! Pravdepodobne zakladali toto rozhodnutie na 2M 31:13-17. Čudné veci boli odôvodnené Božím menom. Toto je zrejme predzvesť Ježišovej smrti židovskými vodcami.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: ZNIČENIE (APOLLUMI)

Tento termín má široké sémantické pole, ktoré vyvolalo množstvo zmätkov vo vzťahu s teologickým konceptom večného súdu vs. Anihilácii (zničenie). Základný, doslovný význam pochádza z *apo plus ollumi*, zkaziť, zničiť.

Problém nastáva pri obrazných použitíach tohto termínu. Môžeme ich jasne vidieť v Louw a Nida: *Greek-English Lexicon of the New Testament, Based On Semantic domains*, vol. 2, s. 30. Uvádza niekoľko významov slova.

1. Zničiť (napr. Mt 10:28; Lk 5:37; Jn 10:10; 17:12; Sk 5:37; R 9:22; z vol. 1, s. 232)
2. Nepodariť sa (napr. Mt 10:42, vol. 1, s. 566)
3. Stratiť (napr. Lk 15:8, vol. 1, s. 566)
4. Nepoznať polohu (napr. Lk 15:4, vol. 1, s. 330)
5. Zomrieť (napr. Mt 10:39, vol. 1, s. 266)

Gerhard Kittel, *Theological Dictionary of the New Testament*, vol. 1, s. 394, sa snaží opísať rozličné použitia udávaním štyroch významov:

1. Zničiť alebo zabiť (napr. Mt 2:13; 27:20; Mk 3:6; 9:22; Lk 6:9; 1K 1:19)
2. Stratiť alebo utrpieť stratu (napr. Mk 9:41; Lk 15:4,8)
3. Zahynúť (napr. Mt 26:52; Mk 4:38; Lk 11:51; 13:3,5,33; 15:17; Jn 6:12,27; 1K 10:9-10)
4. Byť stratený (napr. Mt 5:29-30; Mk 2:22; Lk 15:4,6,24,32; 21:18; Sk 27,34)

Kittel potom hovorí, „všeobecne povedané #2 a #4 sú základom vyhlásenia, týkajúce sa tohto sveta, ako u synoptikov, kým #1 a #3 sa týkajú budúceho sveta, ako u Pavla a Jána“ (s. 394).

Tu leží zmätok. Termín má také široké sémantické použitie, že ho rozliční NZ autori používajú rôznymi spôsobmi. Mne sa páči Robert B. Girdlestone: *Synonyms of the Old Testament*, s. 275-277. On používa termín pre ľudí, ktorí sú morálne zničení a očakávajú na večné oddelenie od Boha verus tí ľudia, ktorí poznajú Krista a majú večný život v Ňom. Tá druhá skupina sú „spasení“, kým tá prvá je zničená.

Osobne si nemyslím, že tento termín označuje anihiláciu (E. Fudge, *The Fire That Consumes*). Termín „večný“ je použitý aj pri večnom treste aj večnom živote v Mt 25:46. Znehodnotiť jedno znehodnocuje obe.

TEXT 3:7-12

(7) Ježiš sa so svojimi učeníkmi uchýlil k moru. Nasledoval ho veľký zástup z Galiley a Judska, (8) z Jeruzalema, Idumey a spoza Jordánu, ba hrnul sa k nemu i veľký zástup z okolia Týru a Sidóna, lebo sa dopočuli, čo robí. (9) Vtedy povedal učeníkom: Pripravte mi loďku, aby ma zástupy netlačili. (10) Keďže mnohých uzdravil, všetci, ktorí trpeli nejakou chorobou, sa k nemu predierali, aby sa ho dotkli. (11) Keď ho zbadali nečistí duchovia, padali pred ním a kričali: Ty si Syn Boží! (12) On im však prísne prikázal aby ho neprehrádzali.

3:7-8 Ježišova rastúca popularita bola ďalším dôvodom pre odpor náboženských vodcov (Mt 12:15-16; Lk 6:17-19).

3:8 „Idumea“ Toto sa vzťahuje na oblasť starovekého Edómu, ktorý bol domom Herodesa.

▪ „**spoza Jordánu**“ Toto sa vzťahuje na oblasť nazvanú Perea v Zajordánsku. Bola to jedna z troch oblastí zodpovedná za Mojžišov zákon (t.j. Judsko, Galilea a zem z druhej strany Jordánu [t.j. Perea, pozri *Baba Bathra* 3:2]). Oficiálne bola definovaná ako územie medzi riekami Jabbók a Arnón (v SZ, Ammón a Moáb).

▪ „**z okolia Týru a Sidóna**“ Toto sa týka starovekého kráľovstva Fenície.

▪ „**veľký zástup**“ Zrejme to bola zmes Židov a pohanov.

3:9 „loďka“ Ide o malú veslovaciu loďku.

▪ „**pripravte mi loďku**“ Táto loďka bola vždy k dispozícii, aby ho tlačiaci sa zástup nestrčil do mora (1:45).

3:10 „sa k nemu predierali“ Doslova to znamená „padali naproti“. Každý chorý človek sa ho chcel dotknúť (5:25-34). Tento zástup vyzeral ako čakáreň v okresnej nemocnici.

3:11 Je to séria troch slovies v imperfekte v tomto verši, čo ukazuje Ježišovu pokračujúcu konfrontáciu s démonmi. Pozri zvláštnu tému: Exorcizmus, v 1:25.

▪ „Syn Boží“ Títo démoni neboli svedkovia v Ježišov prospech, ale na zdôraznenie nesprávneho očakávania ľudí. Toto viedlo k obvineniu v 3:22, že Ježišova moc prišla od satana (Mt 9:34; 10:25; 11:18). Židovskí vodcovia nemohli popierať Ježišovu moc, tak spochybnili zdroj Jeho autority.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: BOŽÍ SYN

Toto je jeden z hlavných novozmluvných titulov pre Ježiša. Určite má božský význam. Zahrňuje Ježiša ako „Syna“ alebo „môjho Syna“ a Boha oslovuje ako „Otca“. V NZ sa objavuje viac ako 124 krát. Aj Ježišovo seba-označenie ako „Syn človeka“ má božský význam na základe Dan 7:13-14.

V SZ sa označenie „syn“ mohlo týkať štyroch konkrétnych skupín.

1. Anjelov (obyčajne v množnom čísle, 1M 6:2; Jób 1:6; 2:1)
2. Izraelského kráľa (2Sam 7:14; Ž 2:7; 89:26-27)
3. Izraelského národa ako celku (2M 4:22-23; 5M 14:1; Oz 11:1; Mal 2:10)
4. Izraelských sudcov (Ž 82:6)

S Ježišom sa spája druhý okruh použitia. Takto sa „syn Dávidov“ a „Syn Boží“ oba vzťahujú na 2Sam 7; Ž 2 a 89. V SZ „syn Boží“ nikdy nie je použitý konkrétne v súvislosti s Mesiášom, s výnimkou eschatologického kráľa ako jedného z „ustanovených úradov“ Izraela. Avšak vo Zvitkoch od Stredného mora sú mesiášske dosahy bežné (pozri konkrétne odkazy v slovníku *Dictionary of Jesus and the Gospels*, s. 770). Takisto „Boží Syn“ je mesiášsky titul v dvoch interbiblických židovských apokalyptických spisoch (2 Ezdrášova 7:28; 13:32,37,52; 14:9 a 1 Enochova 105:2).

V NZ je pozadie tohto titulu, a ako sa vzťahuje na Ježiša, najlepšie zhrnuté do niekoľkých kategórií:

1. Jeho preexistencia (Jn 1:1-18)
2. Jeho jedinečné narodenie z panny (Mt 1:23; Lk 1:31-35)
3. Jeho krst (Mt 3:17; Mk 1:11; Lk 3:22. Boží hlas z neba zjednocuje kráľa z 2. Žalmu s trpiacim sluhom v Iz 53)
4. Jeho pokúšanie Satanom (Mt 4:1-11; Mk 1:12,13; Lk 4:1-13. Bol pokúšaný, aby pochyboval o svojom synovstve, alebo aspoň aby naplnil svoj zámer iným prostriedkom ako cez kríž)
5. Jeho potvrdenie neprijímajúcimi vyznávačmi
  - a. Démonmi (Mk 1:23-25; Lk 4:31-37; Mk 3:11-12)
  - b. Neveriacimi (Mt 27:43; Mk 14:61; Jn 19:7)
6. Jeho potvrdenie učeníkmi
  - a. Matúš 14:33; 16:16
  - b. Ján 1:34,49; 6:69; 11:27
7. Jeho seba potvrdenie
  - a. Matúš 11:25-27
  - b. Ján 10:36
8. Jeho používanie známej metafory Boha ako Otca
  - a. Jeho používanie slova „abba“ pre Boha
    - 1) Marek 14:36
    - 2) Rimanom 8:15
    - 3) Galat'anom 4:6
  - b. Jeho opakované používanie výrazu Otec (*patér*) na opis Jeho vzťahu s božstvom

Môžeme zhrnúť, že titul „Boží Syn“ mal veľký teologický význam pre tých, ktorí poznali SZ a jej sľuby a kategórie, no NZ pisatelia boli trochu nervózni pri používaní tohto výrazu medzi pohanmi kvôli ich pohanskému pozadiu, v ktorom si „bohovia“ brali ženy a výsledkom bolo potomstvo „titanov“ alebo „obrov“.

3:12 Toto je pokračujúci dôraz „Mesiášskeho tajomstva“ u Marka. Ježiš, slovom a skutkom sa plne odhalil ako Mesiáš na začiatku u Marka, ale kvôli nedorozumeniu (1) židovského vodcovstva (t.j. Mesiáš ako národný hrdina obnovením dôležitosti Izraela vo svete) a (2) zástupu (t.j. Mesiáš ako divotvorca), Ježiš napomínal niekoľkých ľudí, aby neoznamovali svoje vedomosti o Ňom. Evanjelium bolo dokončené len po Jeho živote, smrti, vzkriesení a nanebovstúpení.

TEXT 3:13-19

(13) Potom vystúpil na vrch a pozval k sebe tých, čo sám chcel. A oni prišli k nemu. (14) Vtedy ustanovil Dvanástich, ktorých nazval aj apoštolmi, aby zostali s ním a aby ich posielal kázať, (15) aby mali moc vyháňať démonov. (16) Toto sú Dvanásti, ktorých ustanovil: Šimon, ktorému dal meno Peter, (17) Jakub Zebedejov a Ján, Jakubov brat – ktorým dal meno Boanergés, čo značí Synovia hromu, (18) ďalej Ondrej, Filip, Bartolomej, Matúš, Tomáš, Jakub Alfejev, Tadeáš, Šimon Kanaánsky (19) a Judáš Iškariotský, ktorý ho aj zradil.

3:13 „vystúpil na vrch“ Toto môže byť pochopené dvoma spôsobmi: (1) Ježiš opustil okolie Galiley a odišiel do hôr alebo (2) toto je úvod k umiestneniu Kázne na vrchu (Mt 5-7), ktoré Marek nezaznamenáva.

3:14 „ustanovil Dvanástich“ Toto je paralela k Lukášovej kázni na rovine, Lk 6:12-16. Marek nezapisuje Matúšovu kázeň na vrchu (t.j. Mt 5-7).

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: ČÍSLO DVANÁST'

Dvanásť bolo vždy symbolické číslo pre organizáciu.

1. Mimo Biblie
  - a. Dvanásť znamená Zverokruhu
  - b. Dvanásť mesiacov v roku
2. V SZ
  - a. Synovia Jákobovi (židovské kmene)
  - b. Odrážajúce sa v týchto pojmoch:
    - (1) Dvanásť stĺpov oltára v 2M 24:4
    - (2) Dvanásť klenotov Veľkňazovho náprsného odevu (čo predstavuje kmene) 28:21
    - (3) Dvanásť chlebov vo svätyni Svätostánku v 3M 24:5
    - (4) Dvanásť vyzvedačov poslaných do Kanánu v 4M 13 (jeden z každého kmeňa)
    - (5) Dvanásť palíc (kmeňových štandardov) v Kórachovej vzbure v 4M 17:2
    - (6) Dvanásť kameňov Jozuu v Joz 4:3,9,20
    - (7) Dvanásť správnych okrskov v Šalamúnovej správe v 1Krl' 4:7
    - (8) Dvanásť kameňov v Elijášovom oltári pre YHWH v 1Krl' 8:31
3. V NZ
  - a. Dvanásť vybraných apoštolov
  - b. Dvanásť košov chleba (jeden za každého apoštola) v Mt 14:20
  - c. Dvanásť trónov, na ktorých sedia NZ učenci (odkazujúc na 12 kmeňov Izraela) v Mt 19:28
  - d. Dvanásť plukov anjelov na záchranu Ježiša v Mt 26:53
  - e. Symbolika Zjavenia
    - (1) Dvadsaťštyri starcov na 24 trónoch v 4:4
    - (2) 144,000 (12x12) v 7:4; 14:1,3
    - (3) Dvanásť hviezd na ženinej korune 12:1
    - (4) Dvanásť brán, dvanásť anjelov odrážajúcich dvanásť kmeňov v 21:12
    - (5) Dvanásť základných kameňov Nového Jeruzalema a na nich mená dvanástich apoštolov v 21:14
    - (6) Dvanásť tisíc honov v 21:16 (veľkosť nového mesta, Nového Jeruzalema)
    - (7) Múr mal 144 lakt'ov v 21:17
    - (8) Dvanásť perlových brán v 21:21
    - (9) Stromy v novom Jeruzaleme s dvanástimi odrodami ovocia (jedna na každý mesiac) 22:2

3:14 Existuje iná fráza pridaná starovekými gréckymi rukopismi Ⲛ, Β a s malou zmenou v C. Pridaná fráza je „ktorých nazval aj apoštolmi“ (pozri poznámku v NRSV). Mnohí textoví kritici predpokladajú, že tento prídavok je prispôbenie z Lk 6:13.

▪ „aby zostali s ním“ Ježiš bol intímne zapojený vo vyučovaní Dvanástich. Robert Coleman napísal dve užitočné knihy o Ježišových metódach: *The Master Plan of Evangelism* a *The Master Plan of Discipleship*, z ktorých obe sa zaoberajú rastom ranej cirkvi, ktorá používala tie isté princípy ako aj Ježiš.

„ich posielal kázať“ Ježiš prišiel kázať dobrú zvesť o kráľovstve. Vyškoliť svojich učeníkov aby robili to isté: (1) Dvanástich (6:7-13; Mt 10:1,9-14; Lk 9:1-6) a (2) neskôr, sedemdesiatich učeníkov (Lk 10:1-20).

3:15 „démoni“ Toto pravdepodobne hovorí o padlých anjeloch, ktorí pracujú v satanovom mene. Avšak, Biblia nehovorí o pôvode démonov. Ježišova autorita nad nimi upevnila Jeho moc a Mesiášske poslanie. Pozri zvláštnu tému v 1:24.

3:16 „Dvanásti, ktorých ustanovil“ Dvanásti sú spomenutí v NZ štyrikrát (Mt 10:2-4; Mk 3:16-19; Lk 6:14-16; a Sk 1:13 [rovnaký s Mt 10:2-4]). Zoznam sa vždy vyskytuje v štyroch skupinách po troch. Poradie sa často mení v rámci skupín (ale Peter je vždy prvý a Judáš Iškariotský je vždy posledný). Je možné, že tieto skupiny umožňovali, aby striedavo mohli odísť domov občas a navštevovať svoje rodiny.

Je obdivuhodné ako málo vieme o väčšine raných apoštolov. Tradícia ranej cirkvi je častokrát jediná, na čo sa môžeme spoľahnúť.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: ZOZNAM MIEN APOŠTOLOV

	Matúš 10:2-4	Marek 3:16-19	Lukáš 6:14-16	Skutky 1:12-18
Prvá skupina	Šimon (Peter) Ondrej (Petrov brat) Jakub (syn Zebedejov) Ján (Jakubov brat)	Šimon (Peter) Jakub (syn Zebedejov) Ján (Jakubov brat) Ondrej	Šimon (Peter) Ondrej Jakub Ján	Peter Ján Jakub Ondrej
Druhá skupina	Filip Bartolomej Tomáš Matúš (colník)	Filip Bartolomej Matúš Tomáš	Filip Bartolomej Matúš Tomáš	Filip Tomáš Bartolomej Matúš
Tretia skupina	Jakub (syn Alfejev) Tadeáš Šimon (Kanaánsky) Judáš (Iškariotský)	Jakub (syn Alfejev) Tadeáš Šimon (Kanaánsky) Judáš (Iškariotský)	Jakub (syn Alfejev) Šimon (Horlivec) Júda (syn Jakubov) Judáš (Iškariotský)	Jakub (syn Alfejev) Šimon (Horlivec) Judáš (syn Jakubov)

▪ „Šimon (ktorému dal meno Peter)“ Väčšina Židov v Galilei mala zároveň aj židovské meno (t.j. Šimon alebo Symeon, čo znamená „sluch“) a grécke meno (ktoré nie je udané). Ježiš ho nazval „skala“. V gréčtine je to *petros* a v aramejčine je to *kéfas* (Jn 1:42; Mt 16:16).

Peter je očitý svedok, apoštolský prameň na pozadí evanjelia podľa Marka. Pozri úvod pre úplné poznámky.

3:17 „Boanergés ... synovia hromu“ Marek prekladá aramejské meno pre pohanských (pravdepodobne rímskych) čitateľov. Títo bratia (t.j. Jakub a Ján) sa chovali podľa prezývky v Lk 9:54.

3:18 „Ondrej“ Grécky termín znamená „mužný“. Z Jn 1:29-42 zisťujeme, že Ondrej bol učeníkom Jána Krstiteľa a že on predstavil svojho brata, Petra, Ježišovi.

„Filip“ Grécky termín znamená „milovník koní“. Jeho povolanie je opísané v Jn 1:43-51.

„Bartolomej“ Termín znamená „syn Ptolemaja“. Je možné, že on je Natanael z evanjelia podľa Jána (Jn 1:45-49; 21:20).

„Matúš“ Hebrejský termín znamená „dar od YHWH“. Toto sa vzťahuje na Léviho (2:13-17).

„Tomáš“ Hebrejský termín znamená „dvojča“ alebo Didymus (Jn 11:16; 20:24; 21:2).

„Jakub“ Toto je hebrejské meno „Jákov“. Sú dvaja muži, nazvaný Jakub v zozname Dvanástich. Jeden je Jánov brat (v. 17) a súčasťou vnútorného kruhu (t.j. Peter, Jakub a Ján). Ten je známy ako Jakub Menší.

„Tadeáš“ Tiež bol nazvaný „Lebbaj“ (Mt 10:3) alebo „Júda“ (Jn 14:22). Aj Tadeáš aj Lebbaj znamenajú „milované dieťa“.

▪	
NASB, NJB	„Šimon Horlivec“
NKJV	„Šimon Kanaánčan“
NRSV	„Šimon Kanaánsky“
TEV	„Šimon Patriot“

Grécky text u Marka má „Kanaánčan“ (tiež Mt 10:4). Marek, ktorý písal evanjelium pre Rimanov možno nechcel použiť politicky kontroverzné slovo „Horlivec“, ktoré sa vzťahovalo na židovské partizánske hnutie proti Rimanom. Lukáš ho nazýva týmto menom (Lk 6:15 a Sk 1:13). Slovo Kanaánčan môže tiež znamenať niekoľko vecí.

1. Pochádza z oblasti v Galilei známej pod menom Kána
2. Z SZ použitia Kanaánčan pre obchodníka
3. Zo všeobecného použitia pre domorodého obyvateľa Kanaánu (ktorý sa tiež nazýva Palestína)

Ak je Lukášovo pomenovanie správne, tak „horlivec“ pochádza z aramejského termínu pre „nadšenca“ (Lk 6:15; Sk 1:17). Ježišovi vyvolení dvanásť učeníci patrili do niekoľkých rozličných konkurenčných skupín. Šimon bol člen nacionalistickej skupiny, ktorá zastávala násilné zvrhnutie rímskej vlády. Za normálnych okolností, tento Šimon a Lévi (t.j. Matúš, colník) by nikdy neboli spolu v jednej miestnosti.

3:19 „Judáš Iškariotský“ Sú dvaja Šimonovia, dvaja Jakubovia a dvaja Júdovia. „Iškariotský“ má dva možné pôvody: (1) muž z Kerijótu v Júdsku (Joz 15:23) alebo (2) „muž dýky“ alebo vrah, čo tiež mohlo znamenať, že bol horlivec, podobne ako Šimon.

▪ **„ktorý ho aj zradil“** Týmto slovesom bol opísaný Judáš v evanjeliu podľa Jána (Jn 6:71; 12:4; 13:2,26-27; 18:2-5). Najprv to znamenalo jednoducho „odovzdať autoritám“ (Mk 1:14). Judášova psychologická a/alebo teologická motivácia pre zradu Ježiša je záhadou.

TEXT 3:20-27

(20) Nato vošiel do domu a zasa sa schádzal zástup, takže si nemohli ani chleba zajesť. (21) Keď sa to do počuli jeho príbuzní, prišli, aby ho odvedli, lebo hovorili, že sa pomiatol. (22) Zákonníci, ktorí zišli z Jeruzalema, tvrdili: Je posadnutý Belzebulom a mocou vládca démonov vyháňa démonov. (23) Zavolať ich k sebe a vysvetliť im to v podobenstvách: Ako môže Satan vyháňať Satana? (24) Ak je kráľovstvo vnútorne rozdelené, také kráľovstvo nemôže obstáť. (25) Ak sa dom proti sebe rozdvíja, taký dom nemôže obstáť. (26) Ak Satan povstane proti sebe a rozdvíja sa, neobstojí, a je s ním koniec. (27) Nik nemôže vniknúť do domu silného majiteľa a olúpiť ho o jeho veci, ak najprv toho silného muža neviaže; až potom môže vylpiť jeho dom.

3:20 „Nato vošiel do domu“ Toto sa musí vzťahovať na ten istý dom v 2:1 a pravdepodobne aj 7:17; 9:38.

▪ **„zástup“** Toto bolo výsledkom Ježišovej služby uzdravenia a oslobodenia (1:45; 2:2,13; 3:7,20).

▪ **„takže si nemohli ani chleba zajesť“** Toto trápilo Jeho rodinu. Ježiš vždy mal čas pre núdnych. On sa im oddal.

3:21

NASB, NKJV	„Jeho vlastní“
NRSV, TEV	„jeho rodina“
NJB	„jeho príbuzní“

Doslova je to „tí z jeho boku“. KJV má „priatelia“, ale zrejme sa jednalo o Jeho matku a súrodencov.

▪	
NASB	„aby Ho zatkli“
NKJV	„aby sa Ho zmocnili“
NRSV	„aby Ho uväznili“
TEV, NJB	„aby Ho chytili“

Toto je silné sloveso u Matúša (14:3; 18:28), ale obvykle nie je násilné u Marka. Častokrát v spojitosti s pomáhaním chorým, aby vstali, tým že ich chytili za ruku. Jeho rodina sa ho snažila nasilu vziať domov so sebou, lebo si mysleli, že sa správa iracionálne (vv. 31-35).

NASB	„Stratil svoje zmysly“
NKJV, NJB	„Pomätený je“

NRSV „Pomiatol sa“
TEV „Zbláznil sa“

Z gréckeho textu nie je jednoznačné kto urobil toto vyhlásenie. Či to bola rodina (t.j. NASB, NKJV, NJB, NIV) alebo niečo čo rodina počula, že druhí povedali (t.j. NRSV, TEV)?

Termín v tomto kontexte znamená „vypadol z mentálnej rovnováhy“ (2K 5:13). Často je to použité u Marka pre ľudí, ktorí „žasli“ (2:12; 5:42).

Toto ukazuje, že hoci Ježiš bol populárny u zástupov, bol nepochopený (1) Jeho vlastnými učeníkmi; (2) náboženskými vodcami; (3) Jeho vlastnou rodinou; a (4) samotnými zástupmi.

3:23 „Zákonníci, ktorí zišli z Jeruzalema“ Toto sa môže týkať tých, ktorí boli spomenutí v 2:6,16, ktorí zrejme boli oficiálnou delegáciou Veľrady, ktorých cieľom bolo zbierať informácie o Ježišovom učení a činnosti.

▪ **„je posadnutý“** Toto znamená, že bol posadnutý démonom a že čerpal svoju silu od satana (Mt 9:34; Jn 7:20; 8:48-52; 10:20). To isté bolo povedané aj o Jánovi Krstiteľovi (Mt 11:18). Nemohli poprieť Ježišove zázraky, tak spochybnili prameň Jeho moci a autority.

▪ **„Belzebulom“** Toto podstatné meno je tiež známe aj ako „Belzebúb“, ale Belzebul je používané v modernejších prekladoch. „Beel“ odráža semitské slovo *ba'al*, ktoré znamená „pán“, „majiteľ“, „majster“ alebo „manžel“. Bolo to meno boha plodnosti v Kanaáne.

„Zebul“ môže znamenať (1) výšina (t.j. hora alebo nebesia); (2) knieža (t.j. Zabul); alebo (3) hnoj. Židia častokrát menili písmená cudzích bohov, aby z toho urobili výsmešnú slovnú hru.

Ak je to „zebub“, mohlo to znamenať:

1. Baal z Ekrónu (2Krl' 1:2,3,6)
2. Boh Filištíncov, Zebaba
3. Aramejská slovná hra „pán nepriateľstva“ (t.j. *be'el debaba*)
4. „Pán múch“ (aramejský „mucha“ *dibaba*)

Takto napísané *Beelzebub* je neznáme v rabínskom judaizme.

Pre ďalšie informácie o názvoch osobného zla pozri *New International Dictionary of New Testament Theology*, vol. 3, s. 468-473.

▪ **„vládcu démonov“** Meno Belzebul nebolo obvyklé meno pre Satana v judaizme. Ježiš ich používa ako synonymické so Satanom vo v.23.

3:23-26 Ježiš poukázal na logickú chybu keď Jeho moc pripísali Satanovi. Zrejme, je to katastrofa keď je vládca proti svojim služobníkom!

3:23 „Zavolal ich k sebe“ To bolo, aby im ukázal (t.j. zákonníkom z v. 22), že mohol čítať ich myšlienky (pozri poznámku v 2:6b). Bola to ďalšia možnosť, aby jasne počuli Jeho zvesť.

▪ **„podobnosť“** Doslovný význam tohto termínu (*parabolé*, použité 13 krát u Marka) je „postaviť po boku“. Bežná udalosť zo života bola použitá na zobrazenie duchovnej pravdy.

3:24 „ak“ Toto je podmieňovacia veta tretej triedy, ktorá označuje potenciálnu činnosť.

3:27 „ak najprv toho silného muža neviaže“ Bol to zahalený Mesiášsky odkaz z Iz 49:24-25. Tiež to ukazovalo Ježišove vedomie, že je silnejší od Satana.

Čin exorcizmu bol bežný v judaizme (9:38; Sk 19:14). To čo bolo neobvyklé je moc a autorita vykonávaná Ježišom v porovnaní s magickými nápojmi a formulkami, ktoré používali rabíni. Ježiš jasne ukazuje, že Jeho príchodom je Satan už porazený! Augustín dokonca citoval Mk 3:24 ako dôkaz, že sľúbené tisícročie už bolo prítomné (t.j. amilenializmus).

Tento verš sa dnes často používa ako textový dôkaz pre „zväzovanie“ Satana na kresťanských stretnutiach. Tento text nie je možné použiť ako precedens pre kresťanov, aby sa modlili proti Satanovi. Veriaci nikde nedostali pokyn, aby sa prihovárali Satanovi. Tento verš bol premenený na poverčivú mantru, ktorá vôbec nemá nič spoločné s NZ.

TEXT 3:28-30

(28) Amen, vravím vám: Všetky hriechy a rúhania, ktorých sa ľudia dopustia im budú odpustené. (29) Kto by sa však rúhal Duchu Svätému, tomu nebude odpustené naveky, ale je vinný večným hriechom. (30) Vraveli totiž: Je posadnutý nečistým duchom.

3:28 „Amen“ Toto je doslova „amen“ a môže znamenať aj „naozaj“. Ježišove pôvodné použitie slova „amen“ je jedinečné. Obvykle predchádza významné vyhlásenie.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: AMEN

I. STARÁ ZMLUVA

- A. Výraz „Amen“ je z hebrejského slova, ktoré znamená:
  - 1. „pravda (*emeth*, BDB 49)
  - 2. „pravdivosť“ (*emun, emunah*, BDB 53)
  - 3. „viera“ alebo „vernosť“
  - 4. „dôvera“ (*dmn*, BDB 52)
- B. Jeho etymológia vychádza z fyzicky stabilného postoja osoby. Protikladom by bolo niečo nestabilné, kľzavé (5M 28:64-67; 38:16; Ž 40:2; 73:18; Jer 23:12) alebo tackajúce (Ž 73:2). Z tohto literárneho použitia sa rozvinulo obrazné rozšírenie verného, dôveryhodného, oddaného a spoľahlivého (1M 15:16; Hab 2:4).
- C. Zvláštne použitia
  - 1. Stĺp, 2Krl 18:16 (1Tim 3:15)
  - 2. Istota, 2M 17:12
  - 3. Stálosť, 2M 17:12
  - 4. Stabilita, Iz 33:6; 34:5-7
  - 5. Pravda, 1Krl 10:6; 17:24; 22:16; Pr 12:22
  - 6. Pevnosť, 2Krn 20:20; Iz 7:9
  - 7. Spoľahlivosť (Tóra), Ž 119:43,142,151,168
- D. V SZ sú pre aktívnu vieru použité dva ďalšie hebrejské výrazy.
  - 1. *Bathach* (BDB 105), dôvera
  - 2. *Yra* (DBD 431), strach, rešpekt, uctievanie (1M 22:12)
- E. Z výrazu dôvera alebo dôveryhodnosť sa rozvinulo liturgické použitie, ktoré sa používalo na upevnenie pravdy alebo dôveryhodného výrazu niekoho iného (5M 27:15-26; Neh 8:6; Ž 41:13; 70:19; 89:52; 106:48).
- F. Teologický kľúč k tomuto výrazu nie je ľudská vernosť, ale vernosť YHWH (2M 34:6; 5M 32:4; Ž 108:4; 115:1; 117:2; 138:2). Jediná nádej padlého ľudstva je milosrdná verná zmluvná oddanosť YHWH a Jeho sľuby. Tí, ktorí poznajú YHWH, majú byť ako On (Hab 2:4). Biblia je históriou a záznamom toho, ako Boh obnovuje svoj obraz (1M 1:26-27) v ľuďoch. Spasenie obnovuje schopnosť ľudstva mať intímne spoločenstvo s Bohom. Preto sme boli stvorení.

II. NOVÁ ZMLUVA

- A. Použitie slova „amen“ ako záverečné liturgické utvrdenie dôveryhodnosti výroku je v NZ bežné (1K 14:16; 2K 1:20; Zj 1:7; 5:14; 7:12).
- B. Použitie tohto výrazu ako záver modlitby je v NZ bežné (R 1:25; 9:5; 11:36; 16:27; G 1:5; 6:18; Ef 3:21; Flp 4:20; 2Tes 3:18; 1Tim 1:17; 6:16; 2Tim 4:18).
- C. Ježiš je jediný, ktorý použil tento termín (často zdvojený v Jánovi) na uvedenie dôležitých výrokov (Lk 4:24; 12:37; 18:17,29; 21:32; 23:43)
- D. V Zj 3:14 je tento termín použitý ako titul pre Ježiša (možno aj titul pre YHWH v Iz 65:16)
- E. Koncept vernosti alebo viery, dôveryhodnosti alebo dôvery je vyjadrený v gréckom výraze *pistos* alebo *pistis*, čo sa prekladá ako „dôvera“, „viera“, „veriť“.

▪ **„všetky hriechy a rúhania, ktorých sa ľudia dopustia im budú odpustené“** Toto ukázalo šírku Božej milosti v Kristovi. Fráza „synovia človeka“ je obyčajná semitská fráza, ktorá hovorí o ľuďoch (Ž 8:4; Ez 2:1).

3:29 „kto by sa však rúhal Duchu Svätému“ Toto musí byť pochopené v jeho pred-letničnom historickom nastavení. Bolo použité v zmysle Božej pravdy, ktorá bude odmietnutá. Učenie tohto verša sa zvyčajne nazýva „neodpustiteľným hriechom“. Musí sa chápať vo svetle nasledujúcich kritérií

1. Rozlišovanie v SZ medzi „úmyselným“ a „neúmyselným hriechom“ (4M 15:27-31)
2. Nevera Ježišovej vlastnej rodiny v protiklade s neverou farizejov v tomto kontexte
3. Vyjadrenie odpustenia vo v.28
4. Rozdiel medzi paralelami v evanjeliách, obzvlášť v zmene „syn človeka“ (Mt 12:32; Lk 12:10) na „synovia človeka“ (Mt 12:31; Mk 3:28).

V svetle tohto, tento hriech je vykonaný tými, ktorí v prítomnosti väčšieho svetla a porozumenia, ešte stále odmietajú Ježiša ako Boží prostriedok zjavenia a spasenia. Svetlo evanjelia menia na tmu satana (v. 30). Odhadujú vedenie a usvedčovanie Ducha (Jn 6:44,65). Neodpustiteľný hriech nie je Božie odmietnutie kvôli jedinému skutku alebo slovu, ale neustálemu odmietaniu Boha v Kristovi zámernou neverou (t.j. zákonníci a farizeji).

Takýto hriech môže byť spáchaný len tými, ktorí boli vystavení evanjeliu. Tí, ktorí počuli zvesť o Ježišovi jasne, sa budú najviac zodpovedať za jej odmietnutie. Toto je obzvlášť pravdivé pre moderné kultúry, ktoré majú neustály prístup k evanjeliu, ale odmietajú Krista (t.j. Amerika, západná kultúra).

Pre Ducha Svätého ako tretiu osobu Trojice pozri nasledujúcu Zvláštnu tému.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: OSOBNOSŤ DUCHA SVÄTÉHO

V SZ „Duch Boží“ (t.j. *ruach*) bola sila, ktorá plnila YHWH zámer, ale nie sú náznaky, že by bol osobný (t.j. SZ monoteizmus). Avšak, v NZ máme zaznamenanú osobnosť Ducha:

1. Môžu sa mu rúhať (Mt 12:31; Mk 3:29)
2. Vyučuje (Lk 12:12; Jn 14:26)
3. Svedčí (Jn 15:26)
4. Usvedčuje, vedie (Jn 16:7-15)
5. Je nazvaný „kto“ (t.j. *hos*) (Ef 1:14)
6. Môže sa zarmútiť (Ef 4:30)
7. Môže byť uhasený (1Tes 5:19)

Trojčné texty tiež hovoria o troch osobách.

1. Mt 28:19
2. 2K 13:14
3. 1Pt 1:2

Duch je spojený s ľudskou činnosťou

1. Sk 15:28
2. R 8:26
3. 1K 12:11
4. Ef 4:30

Na samom začiatku Skutkov je zdôraznená úloha Ducha. Letnice neboli začiatkom práce Ducha, ale novej kapitoly. Ježiš vždy mal Ducha. Jeho krst nebol začiatkom práce Ducha, ale novej kapitoly. Lukáš pripravuje cirkev na novú kapitolu účinnej služby. Ježiš je stále stredobodom, ale Duch je stále účinným prostriedkom a Otcova láska, odpustenie a obnovenie všetkých ľudí stvorených na Jeho obraz je cieľom.

▪ „**nebude odpustené naveky**“ Táto výpoveď sa musí pochopiť vo svetle v. 28.

▪ „**ale je vinný večným hriechom**“ Toto bolo úmyselné odmietnutie evanjelia (t.j. osoby a diela Ježiša) v prítomnosti veľkého svetla!

Sú mnohé varianty spojené s frázou „večného hriechu“. Niektoré staroveké grécke rukopisy

1. ho zmenili na genitívovú frázu (t.j. *hamartias*) – C*, D, W
2. pridali „rozsudok“ (t.j. *kriseós*) – A a C² (pozri KJV)
3. pridali „mučenie“ (t.j. *kolaseós*), minuskula 1234

Pre raných zákonníkov bol šokujúce hovoriť o „večnom hriechu“.

UBS dáva „večnému hriechu“ hodnotenie B (takmer istý).

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: VEČNÝ

Robert B. Girdlestone, vo svojej knihe *Synonyms of the Old Testament* má zaujímavú poznámku k slovu „večný“:

„Prídavné meno *aiónios* je použité viac než štyridsaťkrát v NZ vzťahujúce sa na *večný život*, ktoré je čiastočne vnímané ako súčasný dar, čiastočne ako sľub pre budúcnosť. Je tiež použité pre Božiu nekonečnú existenciu v R 16:26; večnú účinnosť Kristovho zmierenia v Hb 9:12, 13:20; a minulý vek v R 16:25, 2Tim 1:9; Tit 1:2.

Toto slovo je použité pre *večný oheň*, Mt 18:8,25,41; Júd 7; *večný trest*, Mt 25:46; *večné odsúdenie*, Mk 3:29; Hb 6:2; *večné zničenie*, 2Tes 1:9. Slovo v týchto oddieloch označuje *konečnosť* a zrejme označuje, že keď tento súd bude vykonaný, čas skúšky, zmena a nádej na obnovenie osudu unikne navždy. Veľmi málo rozumieme budúcnosti, vzťahu medzi ľudským životom a zvyškom existencie a morálnej záťaži neviery, v spojení s večnosťou. Ak je na jednej strane zlé pridávať k Božiemu slovu, na druhej strane nesmieme ani odobrať z neho; a ak sme zneistení doktrínou večného trestu ako je to vyložená v Písme, musíme počkať, lípnúc k evanjeliu Božej lásky v Kristovi, uznajúc, že existuje temné pozadie, ktoré nedokážeme pochopiť“ (s. 318-319).

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: EXEGETICKÝ POSTUP PRI VYKLADANÍ „NEODPUSTITEĽNÉHO HRIECHU“

- A. Pamätajme, že evanjeliá odrážajú židovské nastavenie
  1. Dvojaký hriech (pozri 3M 4:2,22,27; 5:15,17-19; 4M 15:27-31; 5M 1:43; 17-12-13)
    - a. neúmyselný
    - b. úmyselný
  2. pred-letničné židovské nastavenie (t.j. naplnenie evanjelia a Ducha sa ešte nemanifestovali)
- B. Všimni si literárny kontext Marka 3:22-30
  1. Neviera Ježišovej vlastnej rodiny (3:31-32)
  2. Neviera farizejov (2:24; 3:1,6,22)
- C. Porovnaj paralely, kde sa „Syn človeka“ mení na „synovia ľudí“
  1. Mt 12:22-37 (t.j. 12:32 „slovo proti Synovi človeka“)
  2. Lk 1:14-26; 12:8-12 (t.j. 12:10 „slovo proti Synovi človeka“)
  3. Mk 3:28 (t.j. „všetky hriechy budú odpustené synom ľudí“)

TEXT 3:31-35

(31) Vtom prišla jeho matka a jeho bratia. Zostali vonku a dali si ho zavolať. (32) Okolo neho sedelo množstvo ľudí. Oznamili mu: Vonku ťa hľadá tvoja matka a tvoji bratia. (33) On im odpovedal: Kto je moja matka a moji bratia? (34) Prešiel pohľadom po okolosediacich a povedal: Hľa, moja matka i moji bratia! (35) Lebo mojím bratom, sestrou a matkou je každý, kto plní Božiu vôľu!

3:31-35 Tieto verše sú prepojené s v. 21. Je zrejmy kontrast medzi nevedomou, ale súcitnou nevierou Ježišovej rodiny (Jn 7:5) a úmyselnou, nepriateľskou nevierou náboženských vodcov. Ježiš jasne hovorí, že Božia vôľa je viera v Neho (Jn 6:40; 14:6).

3:33 „Kto je moja matka a moji bratia“ Šokujúca otázka ukazuje Ježišovo sebapochopenie a radikálnu podstatu biblickej viery, ktorá jedine môže byť vysvetlená novým narodením, novou rodinou. Rodinný život bol taký významný aspekt židovského života, že použitie týchto pojmov pre spoluveriacich je významný. Veriaci sú spojení s božstvom ako rodinní členovia; Boh je Otec, Ježiš je jedinečný Syn a Spasiteľ, ale my, tiež, sme deti Božie.

3:35 „kto plní Božiu vôľu“ Viera v Krista je Božia vôľa pre všetkých ľudí (Jn 1:12; 3:16; 6:40; 14:6; 1Jn 6:12,13). Pozri zvláštnu tému: Božia vôľa v 1Pt 2:15. Všimni si široké, všeobecné povolanie odpovedať vo viere Ježišovi a Jeho zvesti.

DISKUSNÉ OTÁZKY

Toto je výkladová študijná príručka, čo znamená, že zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Tieto diskusné otázky sú určené k tomu, aby vám pomohli rozmýšľať o hlavných otázkach tejto časti knihy. Majú u vás vyvolať myšlienky, nie definitívne odpovede.

1. Prečo je nastavenie Lukáša iné od toho u Marka? (vv. 22-30)
Čo pridáva Matúšov opis k Markovmu?
2. Prečo sa náboženský vodcovia snažili obviniť Ježiša v tejto kapitole? Nevedeli nič lepšie?
3. Prečo sa Ježiš snažil diskutovať s nimi?
4. Čo je to „neodpustiteľný hriech“?
5. V akom kontexte môže dnes byť spáchaný neodpustiteľný hriech? Môže niekto vedieť, že ho spáchal?
6. Je táto pasáž o neodpustiteľnom hriechu prepojená s 1Jn 5:16 alebo Žd 6 a 10?
7. Ako je tento hriech spojený so spasením? Ako je tento hriech spojený s neverou Ježišovej rodiny?
8. Je rúhanie proti Ježišovi odpustiteľné, a proti Duchu Svätému už nie? V čom je rozdiel (porovnaj Mt 12:31-32 s Lk 12:10 a Mk 3:28)?

MAREK 4

Rozdelenie moderných prekladov podľa odsekov

UBS	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Podobenstvo o rozsievачovi 4:1-9	Podobenstvo o rozsievачovi 4:1-9	Učenie v podobenstvách 4:1-9	Podobenstvo o rozsievачovi 4:1-2 4:3-8 4:9	Podobenstvo o rozsievачovi 4:1-9
Účel podobenstiev 4:10-12	Účel podobenstiev 4:10-12	4:10-12	Účel podobenstiev 4:10-12	Prečo Ježiš hovoril v podobenstvách 4:10-12
Výklad podobenstva o rozsievачovi 4:13-20	Výklad podobenstva o rozsievачovi 4:13-20	4:13-20	Ježiš vykladá podobenstvo o rozsievачovi 4:13-20	Výklad podobenstva o rozsievачovi 4:13-20
Svetlo pod mericou 4:21-23	Svetlo pod košíkom 4:21-25	4:21-25	Lampa pod nádobou 4:21-23	Prijímanie a spracovanie Ježišovho vyučovania 4:21-23
4:24-25	4:24-25	4:24-25	4:24-25	Podobenstvo o meraní 4:24-25
Podobenstvo o rastúcom zrne 4:26-29	Podobenstvo o rastúcom zrne 4:26-29	Zrno rastie tajne 4:26-29	Podobenstvo o rastúcom zrne 4:26-29	Podobenstvo o zrne, ktoré rastie samo 4:26-29
Podobenstvo o horčičnom zrnku 4:30-32	Podobenstvo o horčičnom zrnku 4:30-32	Horčičné zrnko 4:30-32	Podobenstvo o horčičnom zrnku 4:30-32	Podobenstvo o horčičnom zrnku 4:30-32
Požitie podobenstiev 4:33-34	Ježišovo použitie podobenstiev 4:33-34	4:33-34	4:33-34	Použitie podobenstiev 4:33-34
Utišenie búrky 4:35-41	Vietor a vlny poslúchajú 4:35-41	Utišenie vetra a mora 4:35-41	Ježiš utišil búrku 4:35-38 4:39-40 4:41	Utišenie búrky 4:35-41

ČÍTANIE TRETIEHO CYKLU (pozri „Ako správne čítať Bibliu“)

SLEDOVANIE PŮVODNÉHO ZÁMERU AUTORA NA ÚROVNI ODSEKOV

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Naraz si prečítajte celú biblickú knihu. Identifikujte predmety. Porovnajte svoje rozdelenie predmetov s piatimi modernými prekladmi. Rozdelenie podľa odsekov nie je inšpirované, no je kľúčom pre sledovanie pôvodného zámeru autora a to je jadrom výkladu. Každý odsek má len jeden predmet.

1. Prvý odsek
2. Druhý odsek
3. Tretí odsek
4. Atd'.

POCHOPENIE KONTEXTU

- A. Nasledujúcich niekoľko kapitol v Markovi odráža rastúci odpor náboženských vodcov. Marek uvádza do protikladu Ježišovu popularitu medzi ľuďmi s Jeho nepopularitou s náboženskými vodcami.
- B. Ježiš sa od kázania v synagóge presunul na stretnutia na otvorenom priestranstve. Toto bol jeden zo spôsobov zúženia vplyvu náboženského vodcovstva a zdôraznenie možností obyvateľov počuť Jeho slová.
- C. Pochopenie podobenstiev bolo a je spojené s predchádzajúcou vierou. Ani sami apoštoli zo začiatku nepochopili Ježišove vyučovania cez podobenstvá. V niektorých ohľadoch pochopenie záleží na
- a. Vyvolení
  - b. Osvietení Duchom Svätým
  - c. Ochote kajať sa a veriť
- Pochopenie zahŕňa božské splnomocnenie a odpoveď viery človeka!
- D. „Podobenstvo“ je zložené grécke slovo, ktoré znamená „postaviť poboku“. Bežné udalosti boli použité na objasnenie duchovných právd. Avšak, musíme pamätať, že autorom evanjelií toto grécke slovo odrážalo hebrejské *mashal* (BDB 605), ktoré znamenalo „hádanka“ alebo „príslovie“, slovo múdrosti. Človek musí byť ochotný prehodnotiť výsledky a očakávané závery vo svetle prekvapujúcej podstaty kráľovstva Božieho, ktoré je teraz prítomné v Ježišovi. Pre niektorých posluchačov, podobenstvá skrývajú pravdu (4:10-12).
- E. Podobenstvá v Mk 4 majú paralely u Matúša aj Lukáša
<u>Marek</u>	<u>Matúš</u>	<u>Lukáš</u>
Štvoraká pôda 4:3-20	13:3-23	8:5-15
Skryté svetlo 4:21-25		8:16-18
Rastúce zrno 4:26-29		
Horčičné zrnko 4:30-32	13:31-32	
Použitie podobenstiev 4:33-34 (4:10-12)	13:33-35	
- F. Podobenstvo o pôde alebo podobenstvo o rozsievачovi, ktoré nachádzame u všetkých synoptikov je interpretačný kľúč k ostatným. Ježiš si dal čas na vysvetlenie tohto podobenstva svojim učeníkom v súkromí. Až dotedy to nechápali, tak aká je šanca, že ostatný to chápali? Toto podobenstvo má typologické a/alebo alegorické aspekty, ktoré musia byť identifikované, alebo sa stratí význam.
- G. Marek 4:21-25 sa opakuje u Matúša v rozličných kontextoch
- Marek 4:21 – Matúš 5:15
  - Marek 4:22 – Matúš 10:26
  - Marek 4:24 – Matúš 7:2
  - Marek 4:25 – Matúš 13:12; 25:29
- Sú aspoň dve vysvetlenia
1. Ježiš opakoval a znovu použil Svoje učenia a ilustrácie rozličným skupinám v rôznych časoch.
  2. Autori evanjelia vyberali, usporiadali a prispôbili Ježišove slová pre ich vlastné a teologické účely (pozri *How to Read the Bible for All Its Worth*, od Gordon Fee a Doug Stuart, s. 113-134).

- H. Marek zapisuje sériu zázrakov, ktoré odkrývajú Ježišovu moc a autoritu v 4:35-8:26. Zázraky mali potvrdiť pravdivosť Ježišovho radikálneho nového učenia. Sám sa stal predmetom sporu!

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: VYKLADANIE PODOBENSTIEV

Evanjeliá boli napísané mnoho rokov po Ježišom živote. Autori evanjelia (s pomocou Ducha) boli kultúrne zvyknutí na ústnu tradíciu. Rabíni vyučovali ústnym podaním. Ježiš napodobňoval tento ústny prístup k učeniu. Podľa toho čo vieme, ani jedno zo svojich vyučovaní alebo kázni nezapísal. Aby sa ľahšie zapamätalo, vyučovacie prednesy boli opakované, sumarizované a ilustrované. Autori evanjelia zachovali tieto pomôcky. Podobenstvá boli jednou z metód. Je ťažko definovať podobenstvá:

„Podobenstvá možno najlepšie vysvetliť ako príbehy s významom na dvoch úrovniach; príbehová úroveň poskytuje zrkadlo, ktorým je realita vnímaná a chápaná“. Vzaté z *Dictionary of Jesus and the Gospels*, (s. 594).

„Podobenstvo je výrok alebo príbeh, ktorý sa snaží vysvetliť podstatu, ktorú sa hovorca snaží zdôrazniť tým, že ju ilustruje známou situáciou z bežného života“. Vzaté z *The Zondervan Pictorial Bible Encyclopedia* (s. 590).

Je ťažké definovať, čo bolo chápané pod pojmom „podobenstvo“ v Ježišovej dobe.

1. Niektorí hovoria, že odráža hebrejský termín *mashal*, čo mohlo byť hocikaké podobenstvo (Mk 3:23), múdroslovie (príslovie, Lk 4:23), krátke príslovie (Mk 7:15) alebo tajomné príslovie („temné príslovie“).
2. Iní sa držia obmedzenejšej definície krátkeho príbehu.

V závislosti od toho ako definujeme tento pojem, viac ako jedna tretina Ježišových zapísaných vyučovaní sú v tvare podobenstva. Bol to hlavný NZ literárny žáner. Podobenstvá sú istotne autentické Ježišove výroky. Ak by sme však prijali druhú definíciu, tak existuje niekoľko druhov krátkych príbehov

1. Jednoduché príbehy (Lk 13:6-9)
2. Zložité príbehy (Lk 15:11-32)
3. Kontrastné príbehy (Lk 16:1-8; 18:1-8)
4. Typologické/alegorické (Mt 13:24-30, 47-50; Lk 8:4-8, 11-15; 10:25-37; 14:16-24; 20:9-19; Jn 10; 15:1-8)

Zaoberajúc sa s rozličnými podobenstvami musíme vykladať tieto príslovia na niekoľkých úrovniach.

Prvá úroveň by boli všeobecné princípy hermeneutiky, ktoré sú použiteľné pre všetky biblické žánre. Niekoľko smerníc:

1. Identifikovať účel celej knihy alebo aspoň väčšej literárnej jednotky
2. Identifikovať pôvodné publikum. Veľavravné je, že často je to isté podobenstvo dané rozličným skupinám, napr.:
  - a. Stratená ovca v Lk 15, nasmerované hriešnikom
  - b. Stratená ovca v Mt 18, nasmerované učeníkom
3. Všimnúť si priamy kontext podobenstva. Často Ježiš alebo autori evanjelia zdôrazňujú hlavné body (obvykle na konci podobenstva, ale hneď po ňom).
4. Vyjadri ústredový zámer podobenstva v jednej oznamovacej vete. Podobenstvá často majú dve alebo tri hlavné postavy. Obvykle je tam aj skrytá pravda, zámer alebo zmysel (zápletka) každej postavy.
5. Pozrieť si paralelné pasáže v iných Evanjeliách, ako aj v iných NZ knihách a SZ knihách.

Druhá úroveň princípov interpretácie sú tie, ktoré sa týkajú špecificky podobenstva.

1. Čítať (počúť ak je to možné) podobenstvo niekoľko krát. Boli dané pre ústne pôsobenie, nie pre písanú analýzu.
2. Väčšina podobenstiev má len jednu ústrednú pravdu, ktorá je spojená s historickým a literárnym kontextom aj Ježiša aj evanjelistov.
3. Byť opatrný pri interpretovaní detailov. Častokrát sú len súčasťou nastavenia príbehu.
4. Pamätajte, že podobenstvá nie sú realitou. Sú ako živé analógie, ale často prehávajú, aby dosiahli cieľ (pravdu).
5. Identifikujte hlavné body príbehu, ktoré židovské publikum prvého storočia mohlo rozumieť. Potom vyhľadajte zvrät alebo prekvapenie. Obvykle prichádza na konci príbehu (A. Berkeley Mickelsen, *Interpreting the Bible*, s. 221-224).
6. Všetky podobenstvá boli dané, aby získali reakciu. Tá reakcia je obvyčajne spojená s konceptom „Kráľovstva Božieho“. Ježiš bol inauguratör nového Mesiášskeho kráľovstva (Mt 21:31; Lk 17:21). Tí, ktorí Ho počuli mu musia odpovedať teraz!

Kráľovstvo bolo tiež budúce (Mt 25). Budúcnosť človeka záležala na odpovedi Ježišovi v tom čase. Podobenstvá o kráľovstve opisovali nové kráľovstvo, ktoré prišlo v Ježišovi. Opisovali etické a radikálne požiadavky na učeníctvo.

Niž nemôže byť ako bolo predtým. Všetko je radikálne nové a zamerané na Ježiša!

7. Podobenstvá často nevyjadrujú ústrednú pravdu alebo cieľ. Tlmočník musí hľadať kontextové kľúče, ktoré odhaľujú ústredné pravdy, ktoré boli pôvodne kultúrne zrejme, ale pre nás sú zahalené.

Tretia úroveň, ktorá je často kontroverzná hovorí o skrytosti pravdy podobenstva. Ježiš často hovoril o skrytosti podobenstiev (Mt 13:9-15; Mk 4:9-13; Lk 8:8-10; Jn 10:6; 16:25). Toto bolo spojené s prorockými v Iz 6:9-10. Srdce poslucháča určuje úroveň porozumenia (Mt 11:15; 13:9,15,16,43; Mk 4:9,23,33-34; 7:16; 8:18; Lk 8:8; 9:14; 14:35).

Avšak, musíme povedať, že často zástupy (Mt 15:10; Mk 7:14) a farizeji (Mt 21:45; Mk 12:12; Lk 20:19) presne pochopili čo Ježiš hovoril, ale odmietli odpovedať vhodne vierou a pokáním. V určitom zmysle je to pravda, ktorá sa naplnila pri podobenstve o pôde (Mt 13; Mk 4; Lk 8).

Podobenstvá boli nástroje zatajovania alebo odhalenia pravdy (Mt 13:16-17; 16:12; 17:13; Lk 8:10; 10:23-24).

Grant Osborne, v jeho *Hermeneutical Spiral*, s. 239, zdôrazňuje, že „podobenstvá sú „mechanizmus stretnutia“ a inak fungujú na iné publiká. Každá skupina (vodcovia, zástupy, učeníci) sa stretáva s podobenstvami iným spôsobom“. Často ani učeníci nepochopili ani Jeho podobenstvá, ani Jeho učenia (Mt 15:16; Mk 6:52; 8:17-18,21; 9:32; Lk 9:45; 18:34; Jn 12:16).

Štvrtá úroveň je tiež kontroverzná. Zaoberá sa s ústrednou pravdou podobenstiev. Väčšina moderných vykladačov reagovala (s právom) na alegorický výklad podobenstiev. Alegória obráti detaily do spracovaných systémov právd. Táto metóda výkladu sa nezamerala na historické nastavenie, literárne nastavenie alebo autorský zámer, ale na predstavenie myšlienky vykladača, nie textu.

Avšak, musíme uznať, že podobenstvá, ktoré Ježiš vyložil sú blízke alegorickému alebo aspoň typologickému výkladu. Ježiš použil detaily na oznámenie pravdy (rozsievač, Mt 13; Mk 4; Lk 8 a zlí nájomníci, Mt 21; Mk 12; Lk 20).

Niektoré z iných podobenstiev tiež majú niekoľko hlavných právd. Dobrý príklad je podobenstvo o márnoträtom synovi (Lk 15:11-32). Nie len láska Otca a svojhlavosť mladšieho syna, ale aj postoj staršieho syna je dôležitý k úplnému chápaniu podobenstva.

Užitočný citát z *Linguistics and Biblical Interpretation* od Peter Cotterell a Max Turner zneje:

„Adulf Julicher, viac ako iní nasmeroval NZ učencov k rozhodujúcemu pokusu pochopiť úlohu podobenstva v Ježišovom učení. Radikálne alegorizovanie podobenstiev bolo opustené a začali hľadať kľúč, ktoré umožní preniknúť pravý význam. Ale ako Jeremias jasne povedal: „Jeho snahy uvoľniť podobenstvo od rozprávkového a svojvoľného vykladania každého detailu spôsobilo, že urobil zhubnú chybu.“ Chyba bola nie len v trvaní na tom, že podobenstvo sa malo chápať ako vyjadrenie jedinej idey, ale aj v tom, že tá idea mala byť čo najvšeobecnejšia“ (s. 308).

Ďalší užitočný citát z *The Hermeneutical Spiral*, od Grant Osborne:

„Všimol som si mnoho náznakov, že podobenstvá sú naozaj alegóriami, hoci boli kontrolované autorovým zámerom. Blomberg (1990) argumentuje, že je toľko bodov koľko aj postáv v podobenstvách, a že sú naozaj alegóriami. Aj keď je toto trochu prehnané, je to bližšie k pravde ako prístup „jedného bodu“ (s. 240).

Mali by podobenstvá byť použité na učenie dogmatických právd alebo osvietiť dogmatickú pravdu? Väčšina vykladačov bolo ovplyvnených zneužitím alegorického spôsobu výkladu podobenstiev, ktoré im dovolili, aby boli použité na ustanovenie dogiem, ktoré nemali nič spoločného s pôvodným zámerom Ježiša alebo autorov evanjelií. Význam musí byť spojený s autorským zámerom. Ježiš a autori evanjelií boli inšpirovaní, ale vykladači nie.

Akokoľvek zle boli podobenstvá zneužitá, ešte stále fungujú ako prostriedok vyučovania pravdy, dogmatickej pravdy. Počujme čo Bernard Ramm hovorí o tomto bode.

„Podobenstvá vyučujú dogmu a tvrdenie, že ich nemožno použiť v dogmatických spisoch je nesprávne.. musíme skontrolovať naše výsledky s plánom, jasným učením nášho Pána a so zvyškom NZ. Podobenstvá s výstrahami môžu byť použité na ilustrovanie dogmy, osvietenie kresťanskej skúsenosti a vyučenie praktických lekcií.“ *Protestant Biblical Interpretation*“ (s. 285).

Na záver, dovoľte mi, aby som zacitoval tri vety, ktoré odrážajú varovania pri našom vykladaní podobenstiev:

1. Vzaté z *How to Read the Bible For All Its Worth* od autorov Gordon Fee a Doug Stuart:

„Podobenstvá znášali osud nesprávneho výkladu v cirkvi, jedine Zjavenie bolo na tom horšie“ (s. 135).

2. Vzaté z *Understanding and Applying the Bible* od autora J. Robertson McQuilkin,

„Podobenstvá boli prameňom nevýslovného požehnaní v osvietení Božieho národa ohľadom duchovnej pravdy. V ten istý čas, podobenstvá boli prameňom nevýslovného zmätku ako v doktríne tak aj v praxi cirkvi“ (s. 164).

3. Vzaté z *Hermeneutical Spiral* od Grant Osborne,

„Podobenstvá patria medzi pasáže Biblie, o ktorých sa najviac písalo, ale zároveň medzi pasáže najviac hermeneuticky zneužívané. Najdynamickejší a zase najťažšie pochopiteľný z biblických žánrov. Potenciál podobenstva pre komunikáciu je ohromný, keďže vytvára podobenstvo, alebo príbeh založený na každodenných skúsenostiach. Avšak, samotný príbeh môže znamenať veľa vecí a moderný čitateľ má pri výklade rovnako veľa ťažkostí ako aj staroveký čitateľ“ (s. 235).

ŠTÚDIUM SLOVNÝCH VÝRAZOV A FRÁZ

TEXT 4:1-9

(1) Ježiš zase začal učiť pri mori. Okolo neho sa zhromaždil taký veľký zástup, že nastúpil na loď na mori, sadol si, a celý zástup zostal na brehu mora. (2) Učil ich mnohým veciam v podobenstvách a vo svojej náuke im hovoril: (3) Počúvajte! Rozsievateľ vyšiel siat'. (4) Keď rozsieval, časť zrna padla na kraj cesty, i priletali vtáky a pozobali ho. (5) Iné padlo na skalnatú pôdu, kde nemalo dostatok zeme. Rýchlo vzišlo, lebo nebolo hlboko v zemi. (6) Keď potom vyšlo slnko, spálilo ho. A pretože nemalo koreň, uschlo. (7) Ďalšie padlo medzi bodľáče. Bodľáče sa rozrástlo a udusilo ho, takže neprinieslo úrodu. (8) A iné padlo do dobrej pôdy, vzišlo, vyrástlo a prinieslo úrodu: niektoré tridsaťnásobnú, iné šesťdesiatnásobnú a ďalšie stonásobnú. (9) A Ježiš dodal: Kto má uši na počúvanie, nech počúva!

4:1 „Ježiš zase začal učiť pri mori“ Toto nebolo nič nové (2:13; 3:7), ale teraz keď sa synagóga preňho stala zatvorenou, pokračoval v kázaní na voľnom priestranstve. Ježiš chcel, aby obyčajní ľudia mali prístup k Nemu a Jeho učeniu.

▪ **„taký veľký zástup“** Toto bol veľký zástup, ale podobenstvo hovorí, že len niekoľkí odpovedali. Prítomnosť veľkého zástupu je opakujúca sa téma u Marka (2:13; 3:9; 4:1,36; 5:31; 7:33; 8:1,2; 9:14,17; 14:43; 15:8).

▪ **„loď“** Tento grécky pojem označuje plachteticu. V 3:9 si Ježiš pýtal čln s veslami v prípade, že ho zástup bude príliš tlačiť. Potom sa stala pódium. Každý chorý človek sa ho chcel dotknúť. To musela byť veľká tlačienica.

▪ **„sadol si“** Mohli by sme sa pýtať či Ježišove sedenie (t.j. oproti státiu) odráža kultúrnu normu židovských učiteľov (t.j. rabíni si sadli keď učili) alebo to bolo kvôli nestabilite loďky.

▪ **„na brehu“** Ježiš mohol využívať vodu ako prírodný hlasový zosilňovač, aby hovoril takému veľkému zástupu.

4:2 „Učil ich“ Toto je indikatív imperfektu aktívneho, čo znamená, že vyučoval mnohokrát (t.j. „mnohé veci“).

▪ **„podobenstvá“** Pozri zvláštnu tému: Vykladanie podobenstiev v úvode štvrtej kapitoly.

4:3 „Počúvajte“ Toto je rozkazovací spôsob prítomného času aktívneho. Pamätajte, že podobenstvá boli podané ústne. Rabíni vyučovali, potom sumarizovali a na konci ilustrovali. Ježiš nasledoval tento vzorec (pozri William L. Blevin: *Birth of a New Testament*, s. 1-13).

„**Rozsievateľ**“ Toto bolo bežne pozorovateľné v Galilei. Toto podobenstvo dáva zmysel vtedy, keď pochopíme ako títo poľnohospodári orali zem v okolí svojich dedín. Toto oranie bolo cez chodníky, burinu, atď. Potom siali ručne celé pole. Ježiš použil túto bežnú prax, aby objasnil duchovnú vnímavosť (t.j. štvoraká pôda).

4:4 „na kraj cesty“ Toto hovorilo o verejných chodníkoch, ktoré prechádzali cez spoločné polia dediny. Keď boli polia zorané, chodníky dočasne zmizli, ale rýchlo sa ukázali, pretože ich znovu vyhodili.

4:5 „skalnatú pôdu“ Toto hovorilo o skalnom útvare, niekoľko centimetrov pod zemou, nie o skalách voľne sa nachádzajúcich v poli. Na pohľad plytkosť zeme nebola zrejmalá.

4:7 „medzi bodľáče“ Toto sa týkalo časti poľa, kde sa dobre darilo bodliakom a ktoré neboli viditeľné po oraní.

4:8 „prinieslo úrodu: niektoré tridsaťnásobnú, iné šesťdesiatnásobnú a ďalšie stonásobnú“ Rôzne typy pôdy a umiestnenie dávali iné množstvá úrody. Je niekoľko variantov rukopisov, týkajúce sa predložky *en*. Avšak, rôznosť gréckych rukopisných odchýliek nemení význam textu. Pravdepodobne všetky tri mali byť *en*, čo by nasledovalo aramejský vplyv.

4:9, 23 „Kto má uši na počúvanie, nech počúva!“ Toto je semitská fráza. Poukazuje potrebu pre pozorné rozmýšľanie a osobné použitie (Mt 11:15; 13:9,43; Lk 8:8; 14:35; Zj 2:7,11,17,29; 3:6,13,22; 13:9). Toto pravdepodobne odráža hebrejskú modlitbu *shema* (5M 6:4), čo znamenalo „ako počuť tak aj urobiť“. Počutie musí mať nejaký výsledok (Jk 2:14-26).

TEXT 4:10-12

(10) Keď zostal osamote, spýtali sa ho tí, čo boli s Dvanástimi okolo neho, na význam podobenstiev. (11) Riekol im: Vám je dané poznať tajomstvo kráľovstva Božieho, ale tým, ktorí sú mimo, všetko sa podáva v podobenstvách, (12) aby hľadeli, hľadeli, ale nevideli, počúvali, počúvali, ale nechápali, aby sa azda neobrátili a nebolo im odpustené.

4:10 „keď zostal osamote“ Toto znamená, sám s učeníkmi. Zrejme sa hanbili pýtať otázky na verejnosti. Je jasné, že nepochopili podobenstvá.

4:11 „vám je dané“ Toto je indikatív perfektu pasívneho. My sme zodpovední správcovia duchovných právd, ktoré poznáme. „Od toho, komu veľa zverili, budú aj veľa žiadať“. (Lk 12:48).

Toto súkromné vyučovanie, ktoré bolo pravidelnou udalosťou, môže vysvetliť rozdiely medzi synoptikmi a Jánom. Ježiš hovoril inak u Jána. Je možné, že vyučovanie v podobenstvách, ktoré je také bežné u synoptikov, sa pred zástupom robilo celkom inak (napr. výpovede „Ja som“) ako v súkromí s učeníkmi a to je to, čo nachádzame u Jána.

Možné je, že celá táto vec ohľadom osobitných inštrukcií pre Dvanástich mohla v ranej cirkvi zdôrazňovať apoštolskú autoritu. Oni a len oni poznali „pravý“ výklad Ježišových slov. Celé zjavenie prišlo skrze vyvolených a inšpirovaných učeníkov.

„tajomstvo“ Toto je grécke slovo *mustérion*. V NZ je použité niekoľkými rozličnými spôsobmi. V tomto kontexte je zjavená pravda, ktorú vodcovia a zástup nemohli pochopiť (Iz 6:9-10).

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: TAJOMSTVO V EVANJELIÁCH

- A. V Synoptikoch „tajomstvo“ je použité pre duchovný vhlad získaný z Ježišových podobenstiev.
  1. Marek 4:11
  2. Matúš 13:11
  3. Lukáš 8:10
- B. Pavel ho používa niekoľkými inými spôsobmi
  1. Čiastočné stvrdnutie Izraela, aby pohanom bolo dovolené, aby boli zapojení. Tento prílev pohanov bude pracovať ako mechanizmus pre Židov, aby prijali Ježiša ako Krista zaslúbeného v prorockých (R 11:25-32).
  2. Evanjelium bolo oboznámené národom, hovoriac im, že aj oni všetci sú zapojení v Kristovi a cez Krista (R 16:25-27; Kol 2:2).
  3. Nové telá veriacich pri druhom príchode (1K 15:5-57; 1Tes 4:13-18).
  4. Zhrnutie všetkých vecí v Kristovi (Ef 1:8-11).
  5. Pohania a Židia ako spoludediči (Ef 2:11-3:13).
  6. Intimita vzťahu medzi Kristom a cirkvou opísaná v pojmoch manželstva (Ef 5:22-23).

7. Pohania zapojení do zmluvného ľudu a obývaní Duchom Kristovým, aby priniesli Kristovskú zrelosť, teda, aby obnovili pokazený obraz Boha v človeku (1M 1:26-27; 5:1; 6:5,11-13; 8-21; 9:6; Kol 1:26-28).
  8. Antikrist posledných časov (2Tes 2:1-11).
  9. Ranocirkevná pieseň o tajomstve evanjelia sa nachádza v 1 Tim 3:16
- C. V Zjavení Jánovom je použité pre význam Jánových apokalyptických symbolov.
1. 1:20
  2. 10:7
  3. 17:5,6
- D. Toto sú pravdy, ktoré človek nemôže objaviť; musia byť zjavené Bohom. Tieto vhlady sú kľúčové pre správne pochopenie Božieho večného plánu vykúpenia všetkých ľudí (1M 3:15).

▪ „**kráľovstvo Božie**“ Pozri poznámku v 1:15.

▪ „**ale tým, ktorí sú mimo**“ Duch Svätý aj osobné prijímanie sú potrebné na pochopenie duchovnej pravdy. Tí, ktorí odmietnu Ducha páchajú hriech z 3:29. Podobenstvá mali dvojitý účel skrývania pravdy (Mt 11:25-27) a jasného odhalenia pravdy (Lk 10:29 a podobenstvo, ktoré ho nasleduje). Srdce poslucháča je kľúčom.

4:12 Tento citát je z aramejského targumu Iz 6:9. Paralela v Matúšovi zo Septuaginty cituje aj Iz 6:9 a 10. Izaiášovo kázanie bolo odmietnuté tvrdohlavými Izraelcami, ktorým to adresoval v ôsmom storočí pr.Kr. Ježišovi poslucháči v prvom storočí po Kr. podobne odmietli Jeho učenie. Slovesá v konjunktíve dominujú týmto citátom, čo poukazuje riziko svojvôle zo strany poslucháčov.

Aj keď Marek je písaný pre pohanov, pravdepodobne Rimanov, častokrát zahŕňa aj SZ texty (1:2-3; 2:25-26; 4:12; 10:6-8,19; 12:26,29-31,36).

▪ „**sa azda neobrátia**“ Toto je SZ (t.j. *shub*, BDB 996) pojem pre pokánie.

TEXT 4:13-20

(13) Potom im povedal: Nerozumiete tomuto podobenstvu? Ako potom pochopíte všetky podobenstvá? (14) Rozsievač rozsiewa slovo. (15) To zrno vedľa cesty sú tí, ku ktorým prichádza Satan, hneď ako ho počujú, a oberá ich o slovo zasiat do nich. (16) Podobne je to aj s tými, u ktorých je zasiat do skalnatej pôdy: Keď slovo počujú, hneď ho s radosťou prijímajú, (17) no nemajú v sebe koreň, sú chvíľkoví, a keď potom príde súženie alebo prenasledovanie pre slovo, hneď odpadnú. (18) Iní sú tí, u ktorých bolo zasiat do bodľáča. Títo slovo síce počúvajú, (19) ale svetské starosti, mámenie bohatstva a žiadostivosť po ostatných veciach prenikajú dovnútra a slovo udusia, takže zostáva bez úžitku. (20) Nakoniec sú takí, u ktorých je zasiat do dobrej pôdy: Slovo počúvajú, prijímajú a prinášajú úžitok tridsaťnásobný, šesťdesiatnásobný, ba aj stonásobný.

4:13 „**Nerozumiete tomuto podobenstvu? Ako potom pochopíte všetky podobenstvá?**“ Táto výpoveď je jedinečná pre Marka, ale ukazuje, že Ježiš očakával od učeníkov, že pochopia. Jeho rodina nerozumela, zástupy nepochopili, náboženský vodcovia nepochopili a dokonca ani učenici nepochopili, bez osobitej pozornosti a vysvetlenia.

Toto podobenstvo je vzorom pre ostatné. Tu je niekoľko kľúčových princípov pre vysvetlenie podobenstiev:

1. Všimnúť si historický a literárny kontext
2. Identifikovať ústrednú pravdu
3. Netlačiť detaily
4. Všimnúť si paralely v evanجليách
5. Hľadať nečakaný zvrät alebo kultúrne prekvapujúcu výpoveď, ktorá bude výzvou ku konaniu na základe etiky nového kráľovstva.

4:14 Zrno odráža hlásanie evanjelia. Matúšova paralela (13:19) ho volá „slovo o Kráľovstve“.

4:15 „**Satan**“ Krádež pravdy je jasne vyjadrená v 2K 4:4. Matúšova paralela (Mt 13:19) pridáva, že „a nechápe ho“, po čom ho Satan berie z mysle a srdca, aby o tom už viac nerozmýšľali. Pozri zvláštnu tému v 1:13.

▪ „**oberá**“ Toto grécke slovo *airó* môže znamenať (1) zničiť (Jn 11:48) alebo (2) vziať ľudský život (Lk 23:18; Sk 12:19); zostane bez slova, zostane bez života!

4:16 „keď slovo počujú, hneď ho s radosťou prijímajú“ Počiatočné prijatie pravdy nie je jedné kritérium (vv. 17 a 19). Biblická viera nie je založená na minulých emocionálnych rozhodnutiach, ale na rastúcom vzťahu. Spasenie nie je požiarné poistenie alebo lístok do neba, ale obnovený „obraz Boží“, ktorý umožňuje intímne, denné spoločenstvo s Bohom. Radostné klíčenie nie je náhrada za plodný vzťah (v. 20).

4:17 „no nemajú v sebe koreň“ Toto je paralela s Jánovým použitím viery v 8:30nn.

▪ „**keď potom príde súženie**“ Vytrvanie je dôkazom pravej viery.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: POTREBA VYTRVAŤ

Biblické doktríny súvisiace s kresťanským životom sa ťažko vysvetľujú, pretože sú prezentované v typicky východných dialektických dvojiciach. Tieto dvojice sa javia ako navzájom nezlúčiteľné, no obidve sú biblické. Západní kresťania mali sklony vyberať si jednu pravdu a ignorovať alebo podceňovať protikladnú pravdu. Uvediem príklad.

1. Je spasenie len počiatočné rozhodnutie dôverovať Kristovi alebo je to celoživotný záväzok k učeníctvu?
2. Je spasenie vyvolením prostredníctvom milosti suverénneho Boha alebo je to viera ľudí a reakcia v pokání na Božiu ponuku?
3. Keď raz prijmem spasenie, nemôžeme ho nikdy stratiť alebo existuje potreba neustálej vytrvalosti?

Otázka vytrvalosti bola sporná počas celej histórie cirkvi. Problém sa zrejme začína v konfliktných oddieloch NZ:

A. Texty o istote

1. Ježišove výroky (Jn 6:37; 10:28-29)
2. Pavlove výroky (R 8:35-39; Ef 1:13; 2:5, 8-9; Flp 1:6; 2:13; 2Tes 3:3; 2Tim 1:12; 4:18)
3. Petrove výroky (1Pt 1:4-5)

B. Texty o potrebe vytrvať

1. Ježišove výroky (Mt 10:22; 13:1-9,24-30; 24:13; Mk 13:13; Jn 8:31; 15:4-10; Zj 2:7,17,20; 3:5,12,21)
2. Pavlove výroky (R 11:22; 1K 15:2; 2K 13:5; G 1:6; 3:4; 5:4; 6:9; Flp 2:12; 3:18-20; Kol 1:23)
3. Výroky autora listu Hebrejom (2:1; 3:6,14; 4:14; 6:11)
4. Jánove výroky (1J 2:6; 2Jn 9)
5. Otcov výrok (Zj 21:7)

Biblické spasenie vychádza z lásky, milosrdenstva a milosti suverénneho trojjediného Boha. Nijaký človek nemôže byť spasený bez toho, aby to inicioval Duch (Jn 6:44,65). Najprv prichádza Boh so svojou predstavou, a potom vyžaduje, aby ľudia reagovali vierou a pokáním – aj na začiatku, aj naďalej. Boh pracuje s ľuďmi v zmluvnom vzťahu. Sú v ňom aj výsady, aj zodpovednosti!

Spasenie je ponúkané všetkým ľuďom. Ježišova smrť vyriešila problém hriechu padlého stvorenia. Boh zabezpečil cestu a chce, aby všetci tí, ktorí sú stворení na Jeho obraz, reagovali na Jeho lásku a zabezpečenie v Ježišovi.

Ak by ste si chceli prečítať viac o tomto predmete z nekalvinistickej perspektívy, pozrite sa do:

1. Dale Moody, *The Word of Truth*, Eerdmans, 1981 (s. 348-365)
2. Howard Marshall, *Kept by the Power of God*, Bethany Fellowship, 1969
3. Robert Shank, *Life in the Son*, Westcott, 1961

Biblia rieši dva zložité problémy v tejto oblasti: (1) mať istotu ako „možnosť žiť neplodným, sebeckým životom“ a (2) povzbudzovať tých, ktorí majú problém so službou a s osobným hriechom. Problémom je, že isté nesprávne skupiny berú nesprávnu zvesť a budujú teologické systémy na limitovaných oddieloch z Písma. Niektorí kresťania zúfalo potrebujú zvesť o istote, kým iní prísne varovanie! V ktorej skupine sa nachádzate vy?

▪ „**pre slovo**“ Všimni si, že prenasledovanie je spojené s evanjeliom (Mt 5:10-12; 1Pt 2:11-12,21; 3:14-17; 4:12-16). Boží Syn, Božie slovo a Boží národ sú terčom v padlom svete.

4:18 Tretí druh pôdy hovorí o tých, ktorí počujú slovo, ale vonkajšie problémy (v. 19) spôsobujú (t.j. zrno – slovo) aby zomrelo. Všetchni si jasný rozdiel medzi klíčením a prinášaním ovocia! Dobrý štart nezabezpečuje výhru, ale dobrý finiš (Jn 15; Hb 11).

4:19 „svetské starosti, mámenie bohatstva“ Oni odrážajú pokúšenie tohto padlého sveta (alebo veku).

4:20 „tridsaťnásobný, šesťdesiatnásobný, ba aj stonásobný“ Množstvo nie je také dôležité ako samotné prinášanie ovocia.

TEXT 4:21-25

(21) Ďalej im povedal: Vari je lampa na to, aby ju položili pod mericu alebo pod posteľ? Či nie je na to, aby ju postavili na svietnik? Nič nie je také skryté, aby nebolo odhalené, a nič také utajené, aby to nevyšlo najavo. **(23)** Kto má uši na počúvanie, nech počúva! **(24)** Hovoril im tiež: Dávajte pozor, čo počúvate! Akou mierou meriate, takou vám bude odmerané, ba ešte vám pridajú. **(25)** Lebo tomu, kto má, bude pridané, tomu, kto nemá, vezmú i to, čo má.

4:21 „lampa“ Prvé dve otázky vo v. 21 gramaticky očakávajú zápornú odpoveď. Svetlo má osvecovať. Viera má prinášať ovocie. Tento odsek vysvetľuje prečo mnohí nepochopili Ježišove podobenstvá. Podobenstvá by mali osvetliť, ale zlé ľudské srdcia a motívy, nie Boh, zastávajú svetlo. Boh chce komunikovať (v. 22).

Ježiš, vo svetle tohto kontextu musel hovoriť o budúcom ohlasovaní plného evanjelia po Jeho vzkriesení a nanebovstúpení. Opakujúce sa Mesiášske tajomstvo u Marka, skrývanie pravdy spôsobené použitím podobenstiev a nedostatok porozumenia zo strany učeníkov si vyžadovalo, aby sa na to nezabudlo v budúcom kontexte (t.j. poletničnom).

▪ „merica“ Bola to nádoba, do ktorej sa vmestilo takmer 9 litrov. Tento termín je latinský, potvrdzujúc tak, že evanjelium podľa Marka bolo písané pre Rimanov.

▪ „posteľ“ Doslova je to „slamník“ Nebol používaný len na spanie (7:30), ale aj ako vankúš, kým jedli poležiačky.

▪ „svietnik“ Toto sa mohlo týkať niekoľkých rôznych spôsobov, ktorými bolo svetlo postavené na najvhodnejšie miesto pre najlepšie osvetlenie (1) výbežok na stene; (2) vešiak na stene; alebo (3) nejaký druh podstavca.

4:23 „ak“ Je to podmieňovacia veta prvej triedy. Ježiš predpokladal, že raz niekto pochopí Jeho osobu, poslanie a sľuby.

4:24-25 Hovorí o duchovnom princípe. Zvesť evanjelia je roztrúsená naširoko; kľúč k rastu je druh pôdy do ktorého padne. Ľudská otvorenosť pre duchovnú pravdu je rozhodujúca. Toto nie len že odráža prvotnú odpoveď, ale aj ďalšie konanie. Povrchová, emocionálna odpoveď bude odmietnutá.

4:24 „Dávajte pozor, čo počúvate!“ Toto sa týka osobného prijatia alebo odmietnutia Ježiša. Rabíni verili, že myseľ bola zoraná záhrada pripravená na zasievanie. To čo naše oči vidia a uši počujú (vv. 9,23) sa zakorení. Stávame sa tým, na čo sa zameriavame, to čo je pre nás prioritou!

▪ „Akou mierou meriate, takou vám bude odmerané“ Tento verš nemá nič spoločné s finančným dávaním, ale s duchovným rozsudzovaním. Táto pravda je tiež vyjadrená v Mt 5:7; 6:14-15; 18:21-35; Mk 11:25; Lk 6:36-37; Jk 2:13; 5:9. To nie je spravodlivosť podľa skutkov, ale pravda, že kto čo koná, to odkrýva jeho srdce. Veriaci majú nové srdce a novú rodinu.

4:25 Keď príde ku evanjeliu, ono neprestáva dávať tým, ktorí odpovedali, ale tým, ktorí ho odmietli, nenecháva nič! Ježiš používa paradoxné príslovie (4:22,25; 6:4; 8:35; 10:43-44). Toto bolo typické pre blízkovýchodných učiteľov.

Tento oddiel používa pasívum, ktoré je pravdepodobne opisom Boha. Boh je nevýslovný činiteľ tohto.

TEXT 4:26-29

(26) Ďalej povedal: S kráľovstvom Božím je to tak, ako keď človek zaseje zrno do zeme. **(27)** Či spí, alebo bdie, vo dne i v noci zrno klíči a rastie, ani sám nevie ako. **(28)** Zem sama od seba prináša úrodu: najprv byľ, potom klas a nakoniec plno zrn v klase. **(29)** Keď potom úroda dozrie, hneď priloží kosák, lebo už nastala žatva.

4:26 „zrno“ Toto podobenstvo je jedinečné pre Marka. Kvôli veršu 14 vieme, že sa to týka zvesti evanjelia. Rast je výsledok dobrého zrna a dobrej pôdy. Toto je božský a ľudský aspekt zmluvy.

4:27-29 Toto môže poukazovať na spasenie ako na proces (1K 1:18; 15:2; 2K 2:15; 2Pt 3:18). Toto podobenstvo opisuje tajomný a obdivuhodný rast viery v živote padlých detí Adama. Cieľom je ovocie!

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: GRÉCKE SLOVESNÉ ČASY POUŽITÉ PRE SPASENIE

Spasenie nie je produkt, ale vzťah. Nekončí sa tým, keď niekto uverí v Krista; to je len začiatok! Nie je to poistka proti požiaru, ani lístok do neba, ale neustále meniaci sa život na Kristovu podobu.

SPASENIE AKO DOKONČENÝ ČIN (AORIST)

- Skutky 15:11
- Rimanom 8:24
- 2 Timoteovi 1:9
- Títovi 3:5
- Rimanom 13:11 (kombinuje aorist s orientáciou do budúcnosti)

SPASENIE AKO STAV BYTIA (PERFEKTUM)

- Efezanom 2:5,8

SPASENIE AKO NEUSTÁLY PROCES (PRÍTOMNÝ)

- 1 Korinťanom 1:18; 15:2
- 2 Korinťanom 2:15

SPASENIE AKO BUDÚCE NAPLNENIE (BUDÚCNOSŤ v slovesnom čase alebo obsahu)

- Rimanom 5:9,10; 10:9,13 (naznačené v Mt 10:22; 24:13; Mk 13:13)
- 1 Korinťanom 3:15; 5:5
- Filipanom 1:28; 1 Tesaloničanom 5:8-9
- Hebrejom 1:14; 9:28

4:29 „priloží kosák“ Toto je metafora pre poslednú žatvu. Týka sa súdneho dňa (Joel 3:13; Mk 3:12; 13:30).

TEXT 4:30-32

(30) A pokračoval: K čomu prirovnáme kráľovstvo Božie, alebo akým podobenstvom ho znázorníme? (31) Je ako horčičné zrno, ktoré je po zasiatí do zeme najmenšie zo všetkých zrn na zemi, (32) ale zasiaté vzíde, a býva mohutnejšie ako iné rastliny a vyháňa také veľké konáre, že v jeho tieni môžu hniezdiť nebeské vtáky.

4:30 Toto je paralela v Mt 13:31-32.

4:31 „horčičné zrno“ Rabíni hovorili, že je to najmenšie zrno. Ale krik mohol narásť až do výšky štyroch metrov. Toto podobenstvo je paralelné tomu uvedenému predtým. Duchovný rast môže byť na začiatku „malý“, ale výsledky sú obrovské! Tak ako rastie zrno evanjelia v srdci človeka v Kristovu podobu, tak aj kráľovstvo Božie rastie do univerzálneho kráľovstva (Mt 13:33).

4:32 Koniec tohto verša môže byť narážka na veľké stromy v SZ textoch v Ez 17:22-24 a Dan 4:11-12, ktoré predstavujú kráľovstvo.

TEXT 4:33-34

(33) Ježiš im zvestoval slovo mnohými takýmito podobenstvami, podľa toho, ako boli schopní počúvať. (34) Bez podobenstva im ani nehovoril, ale svojim učeníkom, keď boli sami, všetko vysvetľoval.

4:33 „Ježiš im zvestoval slovo mnohými takými podobnosťami“ Máme zapísanú len malú časť Ježišovej ústnej služby (Jn 21:25). Každý z nás by si prial mať viac Ježišových učení a skutkov (Jn 20:30), ale musíme si uvedomiť, že máme všetko čo potrebujeme na to, aby sme spoznali Boha, hriech, život, smrť atď (Jn 20:31). Musíme konať podľa toho čo nám bolo dané. Tieto dva verše sú paralelné v Mt 13:33-35.

▪ **„podľa toho, ako boli schopní počúvať“** Toto sa týka ich duchovnej vnímavosti (vv. 9,23). Veriaci dnes majú prednosť Ducha Svätého, ktorý prebýva v nás a pomáha nám pochopiť Ježišove slová.

4:34 Toto odráža predchádzajúce výpovede z 4:10-12 a 13.

TEXT 4:35-41

(35) V ten deň, keď sa zvečeriло, povedal im: Prejdime na druhý breh! (36) Nato rozpustil zástup a jeho vzali so sebou, tak ako bol, na loď. Sprevádzali ho aj iné lode. (37) I strhla sa silná búrka s víchricou a vlny sa valili na loď, takže sa loď už naplňala. (38) Ježiš však spal na vankúši v zadnej časti lode. Zobudili ho a povedali mu: Učiteľ, nedbáš, že hynieme? (39) Vtedy vstal, pohrozil víchru a prikázal moru: Mlč, utíš sa! Vtedy víchor ustal a nastalo veľké ticho. (40) A im povedal: Čo ste takí vystrašení? Ešte stále nemáte vieru? (41) Prenikol ich veľký strach a jeden druhému hovorili: Ktože je to, že ho počúva i víchor i more?

4:35-41 Toto je začiatok širokého kontextu zázrakov, 4:35-8:26. Ježiš potvrdzoval svoju zvesť tým, že ukazoval svoju moc. Táto udalosť je paralelná s Mt 8:18,23-27 a Lk 8:22-25.

4:36 Tento verš má jednu zvláštnosť, ktorú paralely nemajú.

1. Čo znamená „tak ako bol“? TEV to prekladá takto „učeníci vystúpili na loď v ktorej Ježiš už sedel“ Toto sa zdá byť najlepším riešením.
2. Čo chce povedať tým, že „ho sprevádzali aj iné lode“? Bola skupina apoštolov rozdelená do niekoľkých malých lodiek, alebo sa tie druhé loďky tak isto ocitli uprostred búrky?

Toto sú pravdepodobne detaily očitého svedka (t.j. Peter), ale ich účel a dôsledok sú neisté.

4:37 „i strhla sa silná búrka s víchricou“ Prudké silné búrky sú na Galilejskom mori bežné kvôli horám, ktoré obkľúčujú more a kvôli tomu, že sa nachádza pod úrovňou svetového oceánu. Toto musela byť obzvlášť silná búrka, lebo aj rybári medzi nimi sa zľakli.

4:38 Tento príbeh je zrejme použitý na opis Ježišovho pokoja a strachu učeníkov zo súčasných okolností. Otázka o Ježišovej starostlivosti je univerzálna. Ak je Boh milujúci a všemohúci, prečo sa veriaci stretávajú s ohrozujúcimi skúškami v živote.

▪ **„hynieme“** Pozri zvláštnu tému: *Apollumi*, v 3:6.

4:39 Toto silne ukázalo moc a autoritu Ježiša – dokonca aj neživé sily prírody Ho poslúchajú.

▪ **„mlč, utíš sa!“** Toto je imperatív prítomného času aktívneho, za ktorým nasleduje imperatív perfektu pasívneho. Ježiš ako vykonávateľ stvorenia Boha Otca (Jn 1:3,10; 1K 8:6; Kol 1:16; Hb 1:2) mal a má moc nad ním (Ž 33:7; 65:2; 147:18).

4:40 Toto je dobrá otázka pre všetkých veriacich v každej situácii. Ježiš učí svojich učeníkov slovom a skutkom.

4:41 Tento verš jasne prejavuje teologickú nezrelosť apoštolov. Kontext rozlišuje niekoľko druhov neviery: (1) Jeho rodiny; (2) náboženských vodcov; a (3) učeníkov. Číslo 1 a 3 duchovne rástli. Ich nevieru vychádza z ich nevedomosti, ale číslo 2 je úmyselná. Im boli dané znamenia, pravdy, ale kvôli ich predchádzajúcim predsudkom, náboženský vodcovia nie len že odmietajú veriť, ale Ježišovej činnosti pripisujú Satanovu moc! Toto je ten neodpuštitelný hriech!

DISKUSNÉ OTÁZKY

Toto je výkladová študijná príručka, čo znamená, že zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Tieto diskusné otázky sú určené k tomu, aby vám pomohli rozmýšľať o hlavných otázkach tejto časti knihy. Majú u vás vyvolať myšlienky, nie definitívne odpovede.

1. Prečo je toto podobenstvo (vv. 3-5) také dôležité pri výklade všetkých ostatných?
2. Ako sa v tejto pasáži narába so vzťahom medzi Božou suverenitou a ľudskou slobodnou vôľou?
3. Uďaj ústredné pravdy týchto oddielov:
  - a. vv. 21-23
  - b. vv. 24-25
  - c. vv. 28-29
  - d. vv. 30-32
4. Čo je základná pravda týchto podobenstiev? (Pamätaj kontext)
5. Vymenuj tri skupiny ľudí v tomto kontexte, ktorí neveria.

MAREK 5

Rozdelenie moderných prekladov podľa odsekov

UBS	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Uzdravenie posadnutého v gerazskom kraji 5:1-10	Posadnutý človek uzdravený 5:1-20	Posadnutý človek z Gerazy 5:1-13	Ježiš uzdravuje človeka so zlým duchom 5:1-5 5:6-8 5:9a 5:9b-10 5:11-13 5:14-16 5:17 5:18 5:19 5:20	Posadnutý človek z Gerazy 5:1-20
5:11-20		5:14-20		
Jairova dcéra a žena, ktorá sa dotkla Ježišovho rúcha 5:21-24a 5:24b-34 5:35-43	Vzkriesené dievča a uzdravená žena 5:21-43	Vzkriesenie Jairovej dcéry 5:21-24a 5:24b-34 5:35-43	Jairova dcéra a žena, ktorá sa dotkla Ježišovho plášt'a 5:21-23 5:24 5:25-28 5:29-30 5:31 5:32-34 5:35 5:36-39 5:40-41 5:42-43	Uzdravenie ženy s krvácaním- vzkriesenie Jairovej dcéry 5:21-24 5:25-34 5:35-43

ČÍTANIE TRETIEHO CYKLU (pozri „Ako správne čítať Bibliu“) SLEDOVANIE PÔVODNÉHO ZÁMERU AUTORA NA ÚROVNI ODSEKOV

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Naraz si prečítajte celú biblickú knihu. Identifikujte predmety. Porovnajte svoje rozdelenie predmetov s piatimi modernými prekladmi. Rozdelenie podľa odsekov nie je inšpirované, no je kľúčom pre sledovanie pôvodného zámeru autora a to je jadrom výkladu. Každý odsek má len jeden predmet.

1. Prvý odsek
2. Druhý odsek
3. Tretí odsek
4. Atď.

POCHOPENIE KONTEXTU, 5:1-43

Táto kapitola nám ukazuje typický deň v Ježišom živote počas Jeho verejnej služby. Ježišova moc a autorita sú ukázané nasledovným spôsobom:

- A. Posadnutý človek z Gadary, paralela v Mt 8:28-34 a Lk 8:26-39
Verše 1-20 (ukazuje Ježišovu moc nad duchovnou sférou)
- B. Jairova dcéra, paralela v Mt 9:18-19,23-26 a Lk 8:40-42, 49,56
Verše 21-24, 35-43 (ukazuje Ježišovu moc nad smrťou)
- C. Žena s krvácaním, paralela v Mt 9:20-22 a Lk 8:43-48
Verše 25-34 (ukazuje Ježišovu moc nad chorobou)

ŠTÚDIUM SLOVNÝCH VÝRAZOV A FRÁZ

TEXT 5:1-13

(1) Prišli na druhý breh mora do gerazského kraja. (2) Sotva vystúpil z lode, hneď mu vyšiel oproti z hrobov akýsi človek s nečistým duchom. (3) Ten človek býval v hroboch, a nik ho už nevládal sputnať ani reťazami. (4) Často ho síce ľudia sputnali putami a reťazami, no on si reťaze postŕhal a putá rozlámal. Nik nemal silu skrotiť ho. (5) A stále, v noci i vo dne zúrivo kričal medzi hrobmi a na horách a tlkol sa kameňmi. (6) Keď z diaľky zbadal Ježiša, pribehol a padol pred ním na zem. (7) Potom silným hlasom vykrikol: Čo t'a do mňa, Ježiš, Syn Boha Najvyššieho? Zaprisahám t'a na Boha, netráp ma! (8) Ježiš mu totiž prikazoval: Nečistý duch, vyjdi z tohto človeka! (9) A spýtal sa ho: Ako sa voláš? On povedal: Volám sa Légia, lebo je nás mnoho. (10) A úpenlivo prosil, aby ich z toho kraja neposielal preč. (11) Tam na úpätí hory sa páslo veľké stádo sviň. (12) Zlí duchovia ho prosili: Pošli nás do sviň, aby sme vošli do nich! (13) A dovolil im. Nečistí duchovia vyšli a vošli do sviň. Stádo – počtom asi dvetisíc kusov – sa rútilo úbočím do mora a utopilo sa v mori.

5:1 „prišli na druhý breh mora“ Pravdepodobne ešte bola noc (4:35). Učenci museli veslovať, keďže Ježiš úplne utišil vietor.

▪ **„do gerazského kraja“** Toto je severovýchodný kút Galilejského mora, ktorý sa volal Desafmestie. Táto oblasť bola väčšinou pohanská a veľmi helenistická. Synoptici udávajú názvy, ktoré sa trochu líšia: Geraza (MSS $\aleph^*$, B, D a Lk 8:26), Gergaza (MSS $\aleph^2$, L), Gergusta (MS W), alebo Gadara (MSS A, C a Mt 8:28). Všetko to boli mestá v tejto oblasti.

5:2 „sotva vystúpil z lode“ Možno učenci počuli krik (v. 5) a nechali Ježiša, aby vystúpil prvý!

▪ **„hneď“** Pozri poznámku k 1:10.

▪ **„človek“** Mt 8:28nn má dvoch mužov. Matúš má tiež dvoch slepých mužov pred Jerichom (Mt 20:29; Mk 10:46; Lk 18:35). Toto je charakteristické pre evanjelium podľa Matúša. Marek a Lukáš sa zhodujú, že išlo len o jedného posadnutého človeka (Lk 8:26nn). Pre ďalšiu diskusiu pozri *Hard Sayings of the Bible*, s. 321-322.

▪ **„hned' mu vyšiel oproti z hrobov akýsi človek s nečistým duchom“** Toto je jasný prípad posadnutosti démonmi. NZ nehovorí o pôvode alebo o detailných postupoch ako sa zaoberať s nimi. Exorcizmus nikde nie je na zozname darov Ducha. Pozri zvláštne témy: Démoni a Exorcizmus v 1:25.

5:3 býval v hroboch“ Zakotvili v oblasti kde sa nachádzal miestny cintorín. Miestny obyvatelia vyhнали posadnutého blázna do tejto vzdialenej oblasti. Tá sa stala jeho domovom.

▪ **„nik ho už nevládal spútať“** Mal nadprirodzenú moc.

5:4 „často ho síce ľudia spúтали putami a reťazami“ Toto je neurčitok perfektu pasívneho. Zrejme sa obyvatelia pokúsili spútať ho. Bol známym miestnym problémom.

▪ **„on si reťaze postfhal“** Toto tiež poukazuje na nadprirodzenú moc.

5:5 „kričal ... tĺkol sa kameňmi“ Toto správanie môže byť spojené s vyjadrením sebazničenia alebo SZ pohanského uctievanie (1Krľ 18:28). Názorná informácia o pravidelnej činnosti tohto muža musela prísť od vidiečanov.

5:6 „pribehol a padol pred ním“ Prvý pojem vyjadruje nepriateľstvo. Druhý vyjadruje rešpekt a uznanie Ježišovho postavenia a autority (v. 4b).

5:7 „silným hlasom vykrikoval: Čo ťa do mňa, Ježiš, Syn Boha Najvyššieho?“ Jeden z démonov oslovil ježiša. Vedeli kto je (1:23; Jk 2:19). Dokonca ho oslovujú Mesiášskou frázou. V tomto prípade, ich motívom bol strach (na rozdiel od 1:23).

▪ **„zaprisahám ťa na Boha“** Toto bola hebrejská fráza, ktorá znamenala „prisahať na Boha“.

▪ **„netráp ma“** Gramaticky môže to byť konjunktív aoristu aktívneho použitý pre zákaz alebo konjunktív aorist aktívneho, ktorý funguje ako imperatív aoristu aktívneho, ktorý hovorí „nikdy nezačať akciu“ (Barbara and Timothy Friberg: *Analytical Greek New Testament*, s. 120). Démoni vedeli, že prichádza súd (1:23-24; Mt 25:41; Zj 12:9; 20:10). Paralely v Mt 8:29 a Lk 8:28 a 31 tiež označujú eschatologický súd. Títo démoni zrejme nevedeli o dvoch príchodoch Mesiáša. Dokonca aj „duchovia“ môžu trpieť!

5:8,9 „prikazoval“ Imperfektum bolo používané prevažne dvoma spôsobmi: (1) opakovaná činnosť v minulosti alebo (2) začiatok činnosti v minulosti. V tomto kontexte zodpovedá jedine druhý prípad. Avšak, ak poradie Ježišových výpovedí démonom nie je chronologické, tak sedí prvé použitie. Marek používa čas na hovorový spôsob, lebo ten istý čas je použitý aj vo v. 10.

5:9 „Ako sa voláš?“ Otázka môže byť hebrejská fráza a môže sa týkať ich charakteristík.

▪ **„légia“** V rímskej armáde 6.000 čiat tvorilo jednu légiiu. Toto je ďalší z mnohých latinských pojmov použitých u Marka. Toto mohla byť metafora o úrovni kontroly, ktorú mali nad týmto človekom. Avšak, kvôli v. 13, ktorý opisuje, že démoni spôsobili smrť 2000 sviň, môže ísť dokonca aj o doslovný význam.

5:10 „z toho kraja“ Toto sa mohlo týkať (1) oblasti cintorína; (2) oblasť Desaf'mestia; alebo (3) možno pekelnéj priepasti, o ktorej je napísané v podobenstve v Lk 8:31. Matúšova paralela má „pred určeným časom“ (Mt 8:29).

5:11 Stádo sviň poukazuje, že tu išlo o pohanskú oblasť.

5:12 „pošli nás do sviň“ Všimnime si, že démoni niečo žiadali od Ježiša. Text nám nehovorí prečo Ježiš dovolil týmto démonom vojsť do sviň, alebo prečo to vôbec chceli. Možno tým, že démoni opustili človeka a vošli do sviň, bol to viditeľný spôsob ako povzbudiť človeka, aby veril, že je oslobodený (teda vizuálna pomôcka, podobne ako dávanie slín a blata na slepé oči). Démoni to možno žiadali lebo (1) radšej chceli svine ako pekelnú priepasť alebo (2) táto činnosť by spôsobila, že obyvatelia mesta by žiadali Ježiša, aby odišiel. Démoni nerobia nič čím by pomohli Ježišovi!

5:13 „utopilo sa“ Toto je indikatív imperfektu pasívneho. Zrútili sa z útesu jedna za druhou.

TEXT 5:14-20

(14) Pastieri stáda sa rozutekali a priniesli o tom správu do mesta a na vidiek. Ľudia sa zbehli pozrieť, čo sa stalo. (15) Keď prišli k Ježišovi, zbadali, že muž, ktorý bol posadnutý démonom, ten ktorý mal Légiu, sedí oblečený a je pri rozume. Preľakli sa. (16) Očítí svedkovia im rozprávali, čo sa stalo s posadnutým i so sviňami. (17) A začali Ježiša prosiť, aby odišiel z ich kraja. (18) Keď nastupoval na loď, prosil ho človek, ktorý bol predtým posadnutý démonom, aby mohol ísť s ním. (19) Ježiš mu to však nedovolil, ale povedal mu: Chod' domov k svojim a porozprávaj im, čo všetko ti urobil Pán a že sa zmlouval nad tebou. (20) Nato odišiel a začal v Desat'mestí rozhlasovať, aké veľké veci mu vykonal Ježiš. A všetci sa čudovali.

5:14 „Ľudia sa zbehli pozrieť, čo sa stalo“ Zvedavosť a strach motivuje obyvateľov mesta, aby prišli, dokonca aj v noci.

5:15 „sedí“ Toto je prvá situácia na zozname, ktorá opisuje nový pokoj a vyrovnanosť tohto človeka.

▪ „oblečený“ Poukazuje na to, že bežne nebol oblečený (Lk 8:27).

▪ „je pri rozume“ Démonická posadnutosť sa prejavuje rôzne:

1. Neschopnosť rozprávať (Mk 9:17,25; Mt 9:32)
2. Neschopnosť rozprávať alebo vidieť (Mt 12:22)
3. Epilepsia (Mt 17:15,18)
4. Veľká sila (Mk 5:3-4)
5. Kŕče (Mk 1:26; 9:20)
6. Paralýza (Sk 8:17)

Avšak, nie všetky fyzické problémy sú démonického pôvodu. Evanjeliá často rozlišujú medzi chorobou a posadnutosťou (Mk 1:32,34; 6:13; Mt 4:24; 10:8; Lk 4:40-41; 9:1; 13:32).

5:17 „začali Ježiša prosiť, aby odišiel z ich kraja“ Toto je indikatív aoristu mediálneho a neurčitok prítomného času aktívneho. Toto odmietnutie Ježiša mohlo byť jedným z dôvodov, prečo démoni chceli vojsť do sviň. Obyvatelia mesta chceli, aby práve ten ktorý upokojil toho muža, ktorého nikto z nich nemohol upokojiť, odišiel preč. Aká odlišná je dedina z Jn 4. Zrejme, ekonomické obavy boli dôležitejšie ako uzdravenie tohto muža.

5:19 Chod' domov k svojim“ Toto je imperatív prítomného času aktívneho. Ježiš mu povedal, aby sa vrátil domov. Ježiš vedel, že prítomnosť pohanského nasledovníka by zrejme odcudzila niektorých Židov. Tým, že zostal, Ježiš mal aj v tejto pohanskej oblasti svedka. Ešte stále mu záležalo na týchto materialistoch!

▪ „porozprávaj im“ Toto je imperatív aoristu aktívneho. Podel' sa so svojim národom, čo Boh pre teba učinil. Zrejme to učinil dobre (v. 20). Toto poukazuje na Ježišovu starostlivosť o pohanov.

5:20 „Desat'mestie“ Toto grécke slovo (*Dekapolis*) znamená „desať miest“. Bola to konfederácia, ktorá siahala až do čias Alexandra Veľkého. Táto oblasť bola na sever od Perey a na východ od Galilejského mora. Bolo sídlom helenistickej kultúry.

TEXT 5:21-24

(21) Keď sa Ježiš opäť preplavil loďou na druhý breh, zhromaždili sa okolo neho pri mori veľký zástup. (22) Tu prišiel k nemu jeden z predstavených synagógy menom Jairos. Len čo uzrel Ježiša, padol mu k nohám (23) a úpenlivo ho prosil: Dcéрка mi skonáva. Pod', polož na ňu ruky, aby vyzdravela a žila! (24) Ježiš s ním odišiel. Hrnulo sa za ním množstvo ľudí, ktorí ho tlačili zo všetkých strán.

5:22 „jeden z predstavených synagógy menom Jairos“ Jeho meno znamená „YHWH osvietil“. Bol to človek, ktorý mal na starosti administratívne úlohy ako je napr. údržba budovy synagógy. Pravdepodobne mal aj určité náboženské postavenie v spoločenstve.

▪ „padol mu k nohám“ Bolo to zároveň gesto úctivosti ako aj uctievania (5:6,22,33 kde sú použité iné slová, ale to isté gesto). Orientálny vodca, ktorý na ulici padol k nohám „neoficiálnemu“ rabínovi bolo niečo veľmi nezvyčajné!

▪ „**dcérka mi skonáva**“ Matúš 9:18 hovorí, že už zomrela. Tento muž veril, že Ježišova prítomnosť a dotyk môže uzdraviť/vzkriesiť jeho dcéru.

5:23

NASB, TEV

„bude jej lepšie“

NKJV

„bude uzdravená“

NRSV

„aby jej bolo lepšie“

NJB

„aby bola zachránená/spasená“

Toto je konjunktív aoristu pasívneho od slova *sózó*, použitie v SZ je v zmysle fyzického vyslobodenia (Jk 5:15). V NZ dostáva zmysel duchovného spasenia. Teologicky je nejasné či všetci, ktorých Ježiš uzdravil boli zároveň aj duchovne zachránení. Jeho činnosť mohla začať proces, ktorý neskôr v živote toho človeka vyvrcholil, čo už nemáme zaznamenané v Písme.

Ako príklad pozri do kapitoly kde je viera posadnutého človeka viditeľná až po uzdravení, nie skôr. Mladému dievčaťu pomohol kvôli viere je otca a žena s problémom krvácania bola ochotná urobiť Ježiša obradne nečistého v sebeckom (ba až poverčivom) čine dotýkania sa rabína. Kde sa končí vlastný záujem (sebeckosť) a začína viera?

5:24 „**tlačili ho**“ Lukáš 8:42 pridáva, že ľudia sa naňho tlačili až tak, že v jednej chvíli bolo preňho ťažké dýchať.

TEXT 5:25-34

(25) Bola tam istá žena, ktorá dvanásť rokov trpela na krvotok. (26) Veľa si vytrpela od mnohých lekárov. Minula na to všetky svoje prostriedky, ale nič jej to neosožilo, ba stav sa jej neustále zhoršoval. (27) Keď sa dopyčula o Ježišovi, pretisla sa zástupom a odzadu sa dotkla jeho odevu, (28) lebo si povedala: Ak sa dotknem čo len jeho rúcha, budem uzdravená! (29) Krvácanie sa hneď zastavilo, takže na tele pocítila, že je vyliečená z neduhu. (30) Ježiš hneď pocítil, že vyšla z neho sila. Obrátil sa k zástupu a opýtal sa: Kto sa dotkol môjho rúcha? (31) Jeho učeníci mu vraveli: Vidíš, že sa ľudia na teba tlačia, a ty sa ešte pýtaš: Kto sa ma dotkol? (32) Ale on sa poobzeral dookola, aby videl tú, ktorá to urobila. (33) Žena vedela, čo sa s ňou stalo; ustrašená a rozochvená prišla bližšie, hodila sa pred ním na kolena a rozpovedala celú pravdu. (34) On ju oslovil: Dcéra, tvoja viera ťa zachránila. Chod' v pokoji, buď zbavená svojho trápenia.

5:25 „**dvanásť rokov trpela na krvotok**“ Kvôli tomu bola obradne nečistá (3M 15:25-27) a tým pádom bola vylúčená zo všetkých druhov židovských bohoslužieb (t.j. synagóga aj chrám).

5:26 „**veľa si vytrpela od mnohých lekárov**“ Lukáš, lekár, vynecháva tento komentár v Lk 8:43nn.

▪ „**minula na to všetky svoje prostriedky, ale nič jej to neosožilo**“ Židovské lieky pre tento problém sú zapísané v Talmude a boli (1) nosiť popol z pštosieho vajca v ľanovej handre okolo krku v lete a v bavlnovej handre v zime alebo (2) nosiť klas z trusu bielej oslice (Shabb. 110 A a B).

5:27 „**dotkla jeho odevu**“ Pravdepodobne sa dotkla jeho modlitebného šálu, ktorý muži používali na pokrývanie svojej hlavy počas bohoslužieb. Volal sa Tallith (4M 15:38-40; 5M 22:12). Bolo nemiestne pre obradne nečistú ženu, dotknúť sa rabína. Táto žena bola zúfalá!

5:30 „**hneď**“ Pozri poznámku k 1:10.

▪ „**Ježiš pocítil, že ... sila**“ Presná podstata tejto sily je neistá. Bola zrejme od Boha (Lk 5:17). Ježiš cítil jej pôsobenie. Ježiš ju mohol odovzdať iným pri vyslaní Dvanástich a sedemdesiatich.

▪ „**vyšla z neho**“ Matúš 8:17 cituje Iz 53:4, že Mesiáš nás uzdraví, lebo niesol naše neduhy.

▪ „**kto sa ma dotkol**“ Bol tam veľký zástup (v. 31). Matúš 9:20 má „lem/obrúb rúcha“. Modlitebný šál mal trinásť modrých lemov, na pamiatku Mojžišovho zákona.

5:32 „**ale on sa poobzeral dookola**“ Toto imperfektum hovorí, že preskúmaval zástup. Pri tejto príležitosti Ježiš nebol nadprirodzene oboznámený tým čo a ako sa stalo. Pravdepodobne to bola otázka pre ženu (t.j. aby verejne vyjadrila svoju vieru).

5:33 „ustrášená a rozochvená“ Žena mala veľmi nízke postavenie v spoločnosti. Zdráhala sa rozprávať verejne. Tiež vedela, že keďže bola obradne nečistá, nebolo jej dovolené dotknúť sa rabína.

5:34 „dcéra“ Ježišove učenia odhaľujú hlbokú pravdu, že ľudia, skrze vieru v Ježiša sa môžu stať členmi Božej rodiny. Spasenie je opísané slovami, ktoré sa týkajú sa narodenia alebo práva, čím sa naznačuje, že ide o rodinný vzťah. Aké silné metafory pre Kresťanskú skúsenosť!

▪ **„tvoja viera ťa zachránila“** Nie jej dotyk, ale konanie podľa viery v Neho bolo kľúčom. Samotná viera nebola problém, ale predmet viery (t.j. Ježiš). Nešlo tu o nič magické, ani tu nešlo o moc pozitívneho myslenia, ale o Ježišovu moc. Toto je ďalšie použitie gréckeho *sózo* v SZ zmysle (v. 23). Tu je ako indikatív perfektu aktívneho, čo hovorí, že bola uzdravená a zostala uzdravená od fyzického problému.

▪ **„chod' v pokoji, bud' zbavená svojho trápenia“** Obidve slovesá sú imperatívy prítomného času aktívneho. Pojem pre pokoj (*eiréné*) má vedľajší význam celosť a blahobyť, nie len nedostatok problémov. Pojem „trápenie“ pochádza z koreňa „bičovať“.

TEXT 5:35-43

(35) Zatiaľ čo hovoril, prišli ľudia z domu predstaveného synagógy so správou: Tvoja dcéra zomrela; načo ešte obťažuje učiteľa? (36) Keď Ježiš začul tieto slová, povedal predstavenému synagógy: Neboj sa, len ver! (37) Nikomu inému nedovolil, aby ho sprevádzal, len Petrovi, Jakubovi a Jakubovmu bratovi Jánovi. (38) Keď prišli do domu predstaveného synagógy, videl veľký rozruch, plačúcich a nariekajúcich. (39) Vošiel a obrátil sa k ľuďom: Prečo taký rozruch a plač? Veď dieťa nezomrelo; iba spí. (40) I vysmiali ho. Ale Ježiš všetkých vyhnal, vzal so sebou otca a matku dieťaťa aj tých, čo boli s ním, a vošiel do izby, kde dieťa ležalo. (41) Chytil dieťa za ruku a riekol mu: Talitha kum! To v preklade znamená: Dievča, vravím ti, vstaň! (42) Dievča hned' vstalo a začalo chodiť. Malo totiž dvanásť rokov. Vtedy sa všetkých zmocnil ohromný úžas. (43) Ježiš im dôrazne kládol na srdce, že sa to nik nesmie dozvedieť a požiadal ich, aby dievčaťu dali jesť.

5:35 „zomrela“ Toto je indikatív aoristu aktívneho. Som si istý, že Jairo bol veľmi netrpezlivý! Zdá sa, že je to skúška jeho viery, alebo iný príklad Ježišovej moci a autority.

5:36

NASB	„začul čo bolo povedané“
NKJV	„akonáhle Ježiš počul slovo, ktoré bolo povedané“
NRSV, NJB	„začul čo povedali“
TEV	„Ježiš nedával žiadnu pozornosť tomu čo povedali“
NIV	„ignorujú čo povedali“

Grécky koreň znamená „počuť nedbalo“. Môžeme to chápať ako „ignorovať“ alebo „začuť“. Tento pojem je tak dvojznačný, že ho rani pisári zamenili s pojmom „počuť“ (MSS^a, A, C, D a K), čo môžeme nájsť v Lukášovej paralele, 8:50.

▪ **„neboj sa viac“** Toto je imperatív prítomného času so zápornou časticou, čo obvykle naznačuje zastavenie činnosti v procese. Opak strachu je viera!

▪ **„len ver“** Toto je imperatív prítomného času aktívneho. Aká jednoduchá, ale rozhodujúca výpoveď (Sk 16:31).

5:37 „Nikomu inému nedovolil, aby ho sprevádzal“ Prečo mal Ježiš úzku skupinu učeníkov (1:29; 5:37; 9:2; 13:3; 14:33) je nejasné. Evanjelium podľa Marka je očitě svedectvo Petra. Ten užší kruh nemal žiadne zvláštne privilégia, lebo Jakub bol zabitý veľmi skoro.

Ježiš nechcel, aby ho poznali ako liečiteľa alebo toho, ktorí kriess mŕtvych. Toto je jedna z takých výpovedí u Marka, ktorú teológovia nazývajú „Mesiášske tajomstvo“ (v. 43). Už vtedy mal veľké logistické problémy s veľkými zástupmi.

▪ **„Petrovi, Jakubovi a Jánovi“** Toto bol Ježišov užší kruh učeníkov (9:2; 14:33; Mt 17:1; 26:37; Lk 9:28).

5:38 „veľký rozruch, plačúcich a nariekajúcich“ Bola to bežná, až očakávaná židovská prax pri pohreboch. Ukazuje, že rodina očakávala smrť malej dcéry a už robili prípravu.

5:39 „ved' dieťa nezomrelo; iba spí“ Spánok bol SZ eufemizmus pre smrť. Ježiš ho používa aj pri Lazarovi v Jn 11:11. Tu je v kontraste k smrti. Môžeme sa pýtať, že ak v. 37 je odkaz na „Markovo Mesiášske tajomstvo“, tak prečo to povedal zástupu, keď sa potom nesnažil utíšiť dopad (teda klebety) o jej vzkriesení?

5:40 „i vysmiali ho“ Toto je imperfektum, ktoré hovorí o divákoch, ktorí sa smiali dlhšiu dobu, alebo sa začali smiať vtedy.

▪ **„tých, čo boli s ním“** Toto sa týka Petra, Jakuba a Jána. Ježišove zázraky boli použité rôznymi spôsobmi pre vyučovanie a vieru učeníkov, tak ako aj pre ľudí, ktorým pomáhal!

5:41 „Talítha kum“ Toto je aramejská fráza. Židia počas Ježišovho života hovorili aramejčinou, nie hebrejčinou. To bol Ježišov materinský jazyk. Je niekoľko aramejských fráz, ktoré sú zapísané v evanjeliách (*Sabbata*, 3:4; *Boanergés*, 3:17; *Satan* 3:23,26; 8:33; *Talítha kum*, 5:41; *Effatha*, 7:35; *Gehanna*, 9:43,45,47; *pascha*, 14:14; *Abba*, 14:36; *Eloi, Eloi – lema sabachtani*, 15:34). Fakt, že to Marek prekladá poukazuje, že jeho adresáti boli pohania.

▪ **„hneď ... vtedy“** Pozri poznámku k 1:10.

▪ **„malo totiž dvanásť rokov“** To znamená, že bola vo veku kedy už bola zodpovedná zachovávať zákon (t.j. *bath micva*) a bola aj vo veku kedy sa mohla už vydať. Chlapci sa stávali zodpovední zachovávať zákon a boli vo veku kedy sa mohli oženiť v trinástich rokoch (t.j. *bar micva*). Dĺžka života bola omnoho kratšia a až niekoľko generácií rodiny žilo spolu; preto, vstupovali do manželstva v omnoho skoršom veku ako dnes.

5:43 „dôrazne kládol na srdce, že sa to nik nesmie dozvedieť“ Ježiš nechcel byť známy ako liečiteľ alebo divotvorca. On robil tie veci, aby odhalil Božie zľutovanie a potvrdil Jeho zvesť a autoritu (Mk 1:44; 3:12; 5:43; 7:36; 8:26,30; 9:30; Mt 8:4; 9:30; 12:16; 17:9).

▪ **„požiadal ich, aby dievčat'u dali jesť“** Toto je ďalšie očitie svedectvo. Ježiš preukazuje starostlivosť o malé dievča. Toto tiež dokazovalo, že jej fyzický život bol naplno obnovený.

DISKUSNÉ OTÁZKY

Toto je výkladová študijná príručka, čo znamená, že zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Tieto diskusné otázky sú určené k tomu, aby vám pomohli rozmýšľať o hlavných otázkach tejto časti knihy. Majú u vás vyvolať myšlienky, nie definitívne odpovede.

1. Čo je démonická posadnutosť? Môže sa to stať aj dnes? Môžu kresťania byť postihnutí?
2. Prečo Ježiš dovolil, aby boli svine zabité?
3. Prečo miestni obyvatelia poslali Ježiša preč?
4. Prečo ten posadnutý musel zostať?
5. Čo znamená „vyšla sila“?
6. Prečo Ježiš povedal o mŕtvych, že „spia“?
7. Prečo Ježiš chcel, aby vzkriesenie Jairovej dcéry zostalo tajomstvom?
8. Prečo mal Ježiš užší kruh učeníkov?

MAREK 6

Rozdelenie moderných prekladov podľa odsekov

UBS	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Odmietnutie Ježiša v Nazarete 6:1-6a	Ježiš odmietnutý v Nazarete 6:1-6	Odmietnutie v dome 6:1-6a	Ježiš odmietnutý v Nazarete 6:1-3 6:4 6:5-6a	Ježiš v Nazarete 6:1-6a
Poslanie Dvanástich 6:6b-13	Vyslanie Dvanástich 6:7-13	Poslanie a smernice pre Dvanástich 6:6b-13	Ježiš vysielal dvanástich učeníkov 6:6-11 6:12-13	Poslanie Dvanástich 6:6b-13
Smrť Jána Krstiteľa 6:14-29	Sťatie Jána Krstiteľa 6:14-29	Smrť Jána 6:14-16 6:17-29	Smrť Jána Krstiteľa 6:14 6:15a 6:15b 6:16-18 6:19-20 6:21-23 6:24a 6:24b 6:25 6:26-29	Herodes a Ježiš 6:14-16 Ján Krstiteľ sťatý 6:17-20 6:21-29
Nasýtenie piatich tisícov 6:30-44	Nasýtenie piatich tisícov 6:30-44	Päť tisíc nasýtených 6:30-44	Ježiš nasýtil päť tisíc 6:30-32 6:33-36 6:37a 6:37b 6:38a 6:38b 6:39-44	Prvý zázrak chlebov 6:30-44
Kráčanie po vode 6:45-52	Ježiš kráča po vode 6:45-52	Ježiš kráča po vode 6:45-46	Ježiš kráča po vode 6:45-50a	Ježiš kráča po vode 6:45-52

		6:47-52		
Uzdravovanie chorých v Genezarete 6:53-56	Mnohí sa ho dotkli a boli uzdravení 6:53-56	Viera v Ježišovu moc uzdraviť 6:53-56	6:50b-52 Ježiš uzdravuje chorých v Genezarete 6:53-56	Uzdravenia v Genezarete 6:53-56

ČÍTANIE TRETIETIEHO CYKLU (pozri „Ako správne čítať Bibliu“) SLEDOVANIE PÔVODNÉHO ZÁMERU AUTORA NA ÚROVNI ODSEKOV

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Naraz si prečítajte celú biblickú knihu. Identifikujte predmety. Porovnajte svoje rozdelenie predmetov s piatimi modernými prekladmi. Rozdelenie podľa odsekov nie je inšpirované, no je kľúčom pre sledovanie pôvodného zámeru autora a to je jadrom výkladu. Každý odsek má len jeden predmet.

1. Prvý odsek
2. Druhý odsek
3. Tretí odsek
4. Atd.

PARALELY SYNOPTICKÝCH EVANJELIÍ

- A. Verše 1-6a sú paralelné s Mt 13:54-58.
- B. Verše 6b-13 sú paralelné s Mt 9:35-11:1 a Lk 9:1-6.
- C. Verše 14-29 sú paralelné s Mt 14:1-12 a vv. 14-16 a s Lk 9:7-9.
- D. Verše 30-44, ktoré hovoria o nasýtení piatich tisícov nachádzame vo všetkých štyroch evanjeliách (Mk 6:30-44; Mt 14:13-21; Lk 9:10-17; Jn 6:1-13).
- E. Verše 45-52 sú paralelné s Mt 14:22-23 a Jn 6:14-21.
- F. Verše 53-56 sú paralelné s Mt 14:34-36.

ŠTÚDIUM SLOVNÝCH VÝRAZOV A FRÁZ

TEXT 6:1-6a

(1) Potom stadiaľ odišiel a vrátil sa do svojej otčiny. Učeníci ho nasledovali. (2) Keď nadišla sobota, začal učiť v synagóge. Počúvalo ho množstvo ľudí, ktorí sa s prekvapením pýtali: Odkiaľ to ten človek má? Aká je to múdrosť, ktorej sa mu dostalo? Aké mocné činy sa dejú jeho rukami! (3) Nie je to azda ten tesár, syn Márie a brat Jakuba, Jozesa, Júdu a Šimona? A nežijú jeho sestry medzi nami? I pohoršovali sa na tom. (4) Nato im Ježiš povedal: Proroka si uctia všade, len nie vo svojej otčine, medzi svojimi príbuznými a vo vlastnom dome. (5) Nemohol tam vykonať nijaký zázrak, ibaže na niektorých chorých položil ruky a uzdravil ich. (6) A čudoval sa ich neviere.

6:1 „potom stadiaľ odišiel“ Hovorí sa tu o Kafarnaume, ktoré sa stalo Jeho galilejským ústredím.

▪ „vrátil do svojej otčiny“ Toto je doslova „jeho rodisko“ a týka sa Nazaretu (1:9,24), kde vyrastal. Bol tridsať kilometrov juhovýchodne od Kafarnaumu. Zrejme to bolo nová osada Judejcov.

▪ „učeníci ho nasledovali“ Ježiš vyučoval svojich učeníkov tým, že ich bral so sebou (Robert Coleman: *The Master Plan of Evangelism*). Väčšina Ježišových učení a zázrakov bolo v ich prospech.

6:2 „učiť v synagóge“ Ježiš pravidelne navštevoval synagógu. Častokrát bol pozvaný hovoriť, čo bolo bežnou praxou.

▪ „ľudia, ktorí sa s prekvapením pýtali“ Nie že by nesúhlasili s Jeho učením, ale spochybňovali Jeho kvalifikáciu a školenie. Bolo to podobne aj s farizejmi, ktorí spochybnili Jeho autoritu.

▪ „odkiaľ to ten človek má“ Ježišova múdrosť, sila a autorita prekvapili každého. Ako dieťa bol Ježiš rovnaký ako aj ostatné dedinské deti. Rôzne skupiny sa pýtali, že odkiaľ tie vlastnosti má?! Každému bolo jasné, že Ježiš mal veľkú múdrosť a autoritu!

▪ „mocné činy sa dejú jeho rukami“ Kafarnaum bol vzdialený len 30 km od Nazareta, tak sa chýr o Jeho zázrakoch rozšíril.

6:3 „Nie je to azda ten tesár“ Slovo pre tesára znamená „remeselník“, ktoré mohlo znamenať pracovník s drevom, kovom alebo kameňom. Justin hovorí, že sa to týkalo niekoho, kto vyrábala pluhy a jarmá (t.j. *Dial.* 88:8). Zrejme sa Ježiš stal miestnym tesárom po Jozefovej predčasnej smrti.

▪ „syn Márie“ Podobne ako „ten človek“ z druhého verša, bolo to použité ako prejav pohrdania. Miestny ľudia museli vedieť o Máriinom tehotenstve. Origenés hovorí, že originálny text hovoril „syn tesára a Márie“ lebo bolo veľmi nezvyčajné pre matku, aby bola spomenutá. Kvôli Jn 8:41, niektorí spájajú tento verš s rozšírením klebety, že Ježiš bol nemanželské dieťa rímskeho vojaka. Väčšina MSS variácií je založených na teologickom odklone opisovateľov, ktorí sa možno obávali, že sa dogma o narodení z panny sa vytvorila z Matúšovej paralelnej frázy „syn tesára a Márie“ (Mt 13:55).

▪ „bratia“ Toto poukazuje na normálne detstvo Ježiša (Lk 2:40,52). Tiež ukazuje, že Mária mala ďalšie deti. Zo zoznamu bratov a sestier (13:55-56), dvaja, Jakub a Júda sú autormi NZ kníh.

▪

NASB „pohoršili sa na ňom“

NKJV „boli uzrazení Ním“

NRSV „pohoršili sa na ňom“

TEV „zavrhl ho“

NJB „nechceli ho prijať“

Slovo *skandalon*, ktoré znamená pasca s návnadou. Slovo „škandál“ máme z tohto gréckeho termínu.

Tento koncept mal silný SZ Mesiášsky význam (Ž 118:22; Iz 8:14; 28:16). Podobne ako aj náboženský vodcovia, ani obyvatelia mesta nemohli prekonať svoje predsudky (v. 4).

6:4 „prorok“ Štvrtý verš bol populárnym príslovím počas Ježišovho života. Ježiš bol samozrejme viac ako len prorok, ale bol to jeden z titulov, ktoré Mojžiš použil pre toho, ktorého má Boh poslať (5M 18:15,18).

6:5 „nemohol tam vykonať nijaký zázrak“ Toto nehovorí o Ježišovej slabosti, ale o účelovom obmedzení Jeho služby. Paralela v Mt 13:58 má „neurobil“ miesto „nemohol“. Ježiš nerobil rozdiel medzi ľuďmi; nemal obľúbencov. Lk 7:11-14 ukazuje, že Ježiš nie vždy vyžadoval odpoveď vierou, ale bol to normálny predpoklad. Viera v Boha a v Ježiša otvára dvere do duchovnej sféry. Množstvo viery nie je také dôležité ako otázka v koho je tá viera položená!

▪ „na niektorých chorých položil ruky“ Pozri zvláštnu tému v 7:32

6:6a

NASB „divil sa nad ich neverou“

NKJV „čudoval sa kvôli ich nevere“

NRSV „bol zarazených ich neverou“

TEV „bol veľmi prekvapený, lebo ľudia nemali vieru“

NJB „bol zarazený nedostatkom ich viery“

Toto je indikatív imperfektu aktívneho, ktorý poukazuje na opakovanú činnosť. Ježiš bol prekvapený ľudskou slepotou a zatvrdnosťou (Ježiš bol zavrhnutý v Nazarete dvakrát, Lk 4:16-31). V prítomnosti veľkej pravdy, dokonca aj zázračných znamení (v. 2), odmietli veriť (Iz 6:9-10).

TEXT 6:6b-13

(6b) Potom chodil po okolitých dedinách a vyučoval. (7) Zavolať si Dvanástich, začal ich posielat' po dvoch a dal im moc nad nečistými duchmi. (8) Prikazoval im, aby si na cestu okrem palice nič nebrali; ani chlieb, ani kapsu, ani peniaze do opaska, (9) na nohy si mali obut' len sandále a nemali si obliekat' dvojce šiat. (10) Ďalej im hovoril: Keď' vojdete niekde do domu, zostaňte tam dovtedy, kým z toho miesta neodídete. (11) Ak vás na niektorom mieste neprijmú a nebudú chcieť vypočúť, odíďte odtiaľ. A straste si prach z nôh ako svedectvo pre nich. (12) Vyšli teda a vyzývali na pokánie. (13) Vyhnali mnohých zlých duchov, pomazali olejom veľa chorých a uzdravili.

6:7 „začal ich posielat' po dvoch“ Toto slovo odráža konkrétne poslanie a nie všeobecné.

▪ **„po dvoch“** Toto sa asi týka dvoch svedkov potrebných na potvrdenie veci (5M 19:15). Môže to dokonca byť aj sociologický aspekt odvahy v počte. Títo dvaja svedkovia čelili neprijateľským duchovným a kultúrnym svetom.

▪ **„dal im moc nad nečistými duchmi“** Paralela v Lk 9:1 pridáva „a moc uzdravovať z neduhov“. Paralela v Mt 10:8 pridáva „chorých uzdravujte, mŕtvych krieste, malomocných očisťujte, démonov vyhánajte“. Všetky tieto činy sú SZ Mesiášske znamenia, znamenia Božej starostlivosti, znamenia Božej moci a Jeho budúceho kráľovstva. Pozri zvláštnu tému v 1:25.

Ježišova moc a autorita môže byť delegovaná Jeho nasledovníkom. Samozrejme, existuje sila zdieľaná Dvanástimi a Ježišom, ktorá nemôže byť kopírovaná, ale Božia moc je dostupná Jeho cirkvi. Kde je moc dnes? Zdá sa, že tieto znamenia moci sú používané na potvrdenie zvesti evanjelia a aby dali dôveryhodnosť kazateľom evanjelia. To je pravda aj dnes. Avšak, v kultúrach kde sa evanjelium zakorenilo, veriaci musia chodiť vo viere, nie videním; dôverovať Bohu, nie vyžadovať zázraky (Ján 4:48). Zázraky nie sú odpoveďou na problémy viery! Je tiež veľmi možné, že Boží súd nad vlašnou cirkvou sa prejavuje vnímaním úspechu, a zároveň realitou neúčinnosti.

Znamenia a zázraky, ako aj démonská a anjelská aktivita sa zvýšila počas života Ježiša a apoštolov. Táto duchovná aktivita je určite prítomná v každej dobe, ale pri Ježišovom prvom príchode bola zosilnená a znovu sa zintenzívni pri priblížení Jeho druhého príchodu.

Teším sa z prejavov znamení Božej lásky a moci (t.j. dary sú stále aktívne), ale dôverujem pravdám evanjelia, nie prítomnosti, alebo neprítomnosti fyzických potvrdení. Zázraky a znamenia môžu byť sfalšované (Mt 24:24; 2Tes 2:9; Zj 13:13; 16:14; 19:20). Veriaci by nemali vyžadovať potvrdenie! Detská viera je duchovne nadradená nadprirodzeným znameniam a zázrakom.

6:8 „prikazoval im, aby si na cestu okrem palice nič nebrali“ Všetci synoptici to zapisujú, ale trochu inak. Mt 10:9-10 hovorí „nekupovať ďalšiu palicu“. Lk 9:3 je podobný Mt 10:10 ale vynecháva frázu „nekupujte“ z Mt 10:9. Všetci cestujúci mali palicu na ochranu. Zmysel tejto výpovede je, že títo misionári sa musia úplne spoliehať na Božiu starostlivosť (ako fyzickú, tak i duchovnú) a nie vlastnú.

Pre ďalšiu diskusiu o nezosúladení medzi Matúšom, Markom a Lukášom ohľadom toho čo si učeníci mali a nemali vziať na svoje misijné cesty pozri *Hard Sayings of the Bible*, s. 422-24.

▪ **„kapsa“** Je to pravdepodobne batoh.

▪ **„peniaze do opaska“** Bol to pravdepodobne opasok na peniaze.

6:9 „nemali obliekat' dvojce šiat“ Toto sa týkalo vonkajšieho plášt'a, ktorý bol tiež používaný ako prikrývka pri spaní. Toto znamená, že namali brať dodatočné oblečenie (t.j. nesnažte sa pripraviť na každú situáciu).

6:10 „zostaňte tam dovtedy, kým ... neodídete“ Nemali hľadať lepšie ubytovanie. Prvé miesto, ktoré im vo viere otvorí dvere svojho domova bolo miesto, na ktorom mali zostať.

6:11 „ak vás na niektorom mieste neprijmú a nebudú chcieť vypočúť“ „Niektoré miesto“ sa môže týkať mesta alebo synagógy. Doslova to slovo znamená „prijímať“, ale v zmysle privítania.

▪ „**straste si prach z nôh ako svedectvo pre nich**“ Toto zahŕňa vizuálny symbol prichádzajúceho súdu a oddelenia (Sk 13:51; a podobne v 18:6). Toto bolo bežným zvykom keď vchádzali do Judska zo Samárie.

▪ Ďalšia veta je vo v. 11, NKJV: „Naozaj vám hovorím, bude lepšie pre Sodomu a Gomoru v deň súdu ako pre toto mesto“. Nachádzame to v rukopisose A a mnohých neskorších gréckych minuskulách. Nie je to originálne pre Marka, ale sa zdá že je to asimilácia z Mt 10:15.

6:12 „vyšli teda a vyzývali na pokánie“ Pokánie je rozhodujúce pre vzťah s Bohom skrze vieru (Mt 3:2; 4:17; Mk 1:15; 6:12; Lk 13:3,5; Sk 2:38; 3:19; 20:21). Pojem v hebrejčine znamenal zmenu v konaní, kým v gréčtine to znamenalo zmenu mysle. Pokánie je ochota zmeniť egocentrickú existenciu na život vedený Bohom. Žiada si obrátenie z „otroctva samému sebe“. V skutočnosti je to nový postoj, nový pohľad na svet, nový majster. Pokánie je Božia vôľa pre každého človeka, ktorý je stvorený na Jeho obraz (Ez 18:21,23,32; Lk 13:1-5; a 2Pt 3:9).

NZ oddiel, ktorý najlepšie odráža rozličné grécke slová pre pokánie je 2K 7:8-12

1. *lupe*, „žiaľ“ alebo „smútok“ vv. 8 (dvakrát), 9 (trikrát), 10 (dvakrát), 11

2. *metamelomai*, „ľutovať“ vv. 8 (dvakrát), 9

3. *metanoéo*, „pokánie“, „ľutovať“ vv. 9, 10.

Kontrastom je falošné pokánie (*metamelomai*), Judáš, Mt 27:3; a Ězav, Hb 12:16-17 vs. Skutočné pokánie (*metanoéo*).

Pravé pokánie je teologicky spojené s

1. Ježišovým kázáním o podmienkach Novej zmluvy (Mt 4:17; Mk 1:15; Lk 13:3,5)

2. Apoštolskými kázňami v Skutkoch (t.j. *kerygma*, Sk 3:16,19; 20:21)

3. Božím suverénnym darom (Sk 5:31; 11:18 a 2Tim 2:25)

4. Hynutím (2Pt 3:9). Pokánie nie je voliteľné.

Pozri zvláštnu tému: Pokánie v 1:4d.

6:13 „vyhnali mnohých zlých duchov“ Všimni si, že NZ robí rozdiel medzi chorobou a posadnutosťou démonmi. Pozri poznámku k 1:25c.

▪ „**pomazali olejom**“ Olej bol používaný rôznymi spôsobmi: (1) ako liek (Jk 5:14); (2) ako symbol Ducha Svätého, obzvlášť v SZ pri kráľoch, kňazoch a prorokoch; (3) ako psychologický prostriedok na rozoznanie Božej prítomnosti. Ježiš používal niekoľko rôznych druhov fyzických pomôcok pri liečení.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: POMAZANIE V BIBLIÍ (BDB 603)

- A. Použité pre skrášľovanie (5M 28:40; Rút 3:3; 2Sam 12:20; 14:2; 2Krn 28:1-5; Dan 10:3; Am 6:6; Mich 6:15)
- B. Použité pre hostí (Ž 23:5; Lk 7:38,46; Jn 11:2)
- C. Použité pre uzdravenie (Iz 6:1; Jer 51:8; Mk 6:13; Lk 10:34; Jk 5:14) (v Ez 16:9 použité v hygienickom zmysle)
- D. Použité pre prípravu na pohreb (1M 50:2; 2Krn 16:14; Mk 16:1; Jn 12:3,7; 19:39-40)
- E. Použité v náboženskom zmysle (pre predmet, 1M 28:18,20; 31:13 (stĺp); 2M 29:36 (oltár); 2M 30:36; 40:9-16; 3M 8:10-13; 4M 7:1 (svätostánok))
- F. Použité pre uvedenie do služby
  1. Kňazi
    - a. Áron (2M 28:41; 29:7; 30:30)
    - b. Áronovi synovia (2M 40:15; 3M 7:36)
    - c. Štandardná fráza alebo titul (4M 3:3; 3M 16:32)
  2. Králi
    - a. Bohom (1Sam 2:10; 2Sam 12:7; 2Krl' 9:3,6,12; Ž 45:7; 89:20)
    - b. Prorokmi (1Sam 9:16; 10:1; 15:1,17; 16:3,12-13; 1Krl' 1:45; 19:15-16)
    - c. Kňazmi (1Krl' 1:34,39; 2Krl' 11:12)
    - d. Staršími (Sdc 9:8,15; 2Sam 2:7; 5:3; 2Krl' 23:30)
    - e. Pre Ježiša ako Mesiášskeho kráľa (Ž 2:2; Lk 4:18 (Iz 61:1); Sk 4:27; 10:38; Hb 1:9 (Ž 45:7))
    - f. Ježišových nasledovníkov (2K 1:21; 1Jn 2:20,27 (*chrisma*))

3. Pravdepodobne pre prorokov (Iz 61:1)
4. Neveriace nástroje božského vyslobodenia
  - a. Kýr (Iz 45:1)
  - b. Kráľ Týrsky (Ez 28:14, kde používa édenské metafory)
5. Pojem alebo titul „Mesiáš“ znamená „Pomazaný“ (BDB 603)

TEXT 6:14-16

(14) Dopočul sa o ňom kráľ Herodes, lebo jeho meno sa stalo známym. Šírili sa takéto reči: Ján Krstiteľ vstal z mŕtvych, preto v ňom pôsobia mocné sily! (15) Iní však tvrdili: Je to Eliáš! A Ďalší hovorili: Je to prorok, ako jeden z dávnych prorokov. (16) Keď to počul Herodes, povedal: To Ján, ktorého som dal sťat', vstal z mŕtvych.

6:14 „kráľ Herodes“ „Kráľ“ nebol oficiálny titul Herodesa Antipasa. Volal sa Tetrarch, čo znamenalo „vládca štvrtrej časti“. Bol syn Herodesa Veľkého a jednej Samaritánky. Vládal v Perei a Galilei medzi rokmi 4 pr.Kr. a 39 po.Kr. kedy bol vyhnaný, keď žiadal od Cézara, aby ho urobil kráľom.

Pozri zvláštnu tému: Rodina Herodesa Veľkého v 1:14.

▪ **„šírili sa takéto reči: Ján Krstiteľ vstal z mŕtvych“** Toto odráža vieru farizejov vo fyzické vzkriesenie (Sk 23:6; 24:21; Hb 6:2). Bol to ďalší pokus o vysvetlenie Ježišovej moci a autority (t.j. náboženski vodcovia ju pripísali Satanovi, alebo démonom; miestni obyvatelia ju odmietli kvôli tomu, že poznali Ježišovo detstvo; títo ľudia to pripisovali Jánovi Krstiteľovi alebo niektorému inému SZ prorokovi).

6:15 „Eliáš“ Toto poukazuje na Mesiášske dôsledky Ježišovej služby. Vztahuje sa to na špecifické predpovede v Mal 3:1-2 a 4:5-6.

▪ **„je to prorok, ako jeden z dávnych prorokov“** Toto ukazuje, že ľudia pocítili novú autoritu v Jeho učení, ktorá v Izraeli nebola prítomná stovky rokov, od Malachiáša (alebo autora knih Kronik). Tiež to odráža mojžišovské mesiášske proroctvo z 5M 18:15nn o príchode proroka ako bol Mojžiš.

6:16 „ktorého som dal sťat'“ Toto ukazovalo Herodesov pocit viny (Mt 14:10; Lk 9:9) a nedostatok informácií o vzťahu medzi Jánom a Ježišom.

TEXT 6:17-29

(17) Herodes totiž prikázal Jána chytiť a vrhnúť v putách do väzenia pre Herodiadu, manželku svojho brata Filipa, pretože si ju vzal za ženu. (18) Ján totiž Herodesa upozorňoval: Nesmieš žiť so ženou svojho brata. (19) Preto Herodias zanevrela na Jána a chcela ho zabiť, ale nemohla. (20) Herodes sa totiž bál, lebo si uvedomoval, že je to spravodlivý a svätý muž, a chránil ho. Keď ho počúval, často bol v rozpakoch, no predsa ho rád počúval. (21) Vhodná chvíľa nastala, keď Herodes usporiadal na svoje narodeniny hostinu pre svojich veľmožov, veliteľov a významné osobnosti z Galiley. (22) Keď potom ta vstúpila dcéra Herodiady a tancovala, zapáčila sa Herodesovi i spoluhodovníkom. Kráľ ponúkol dievčaťu: Žiadaj si odo mňa, čo len chceš, a dám ti. (23) Aj sa jej na to zaprisahal: Čokoľvek si odo mňa budeš žiadať, dám ti, hoci by to bola aj polovica môjho kráľovstva. (24) Ona odišla a opýtala sa matky: Čo si mám žiadať? Matka jej povedala: Hlavu Jána Krstiteľa. (25) Dievča sa hneď ponáhľalo dnu ku kráľovi a vyslovilo želanie: chcem, aby si mi hneď dal na mise hlavu Jána Krstiteľa. (26) Kráľ sa hlboko zarmútil, ale pre prísahu a kvôli spoluhodovníkom ju nechcel odmietnuť. (27) Kráľ hneď poslal kata a prikázal priniesť Jánovu hlavu. Ten odišiel a sťal ho v žalári (28) priniesol jeho hlavu na mise, odovzdal ju dievčaťu a dievča ju dalo svojej matke. (29) Keď sa to dozvedeli Jánovi učeníci, prišli, vzali jeho mŕtve telo a uložili ho do hrobu.

6:17-29 Tento odsek je mimo chronologickej postupnosti. Bol vsunutý na vysvetlenie štrnásteho verša.

6:17 „Herodiada“ Bola manželkou Filipa, brata Herodesa Antipasa (Mt 14:3). Žila v Ríme. Bola tiež Antipasova neter po Aristobulovi. Antipas si ju získal od Filipa a oženil sa s ňou.

Podľa Jozefa (t.j. *Antiquities of the Jews* 18.5.4), Herodiada sa vydala za syna Herodesa Veľkého, Herodesa (ktorého matka sa volala Mariamne, dcéra veľkňaza). Ďalej hovorí, že sa Herodiadina dcéra, Salome, sa neskôr vydala za Filipa. Možné je, že Herodes bol známy ako Herodes Filip.

6:18 Tento vzťah porušil 3M 18:16; 20:21.

6:19 „Herodias zanevrela na Jána“ Toto je imperfektum. Musela túto tému zas a znova pripomínať Herodesovi Antipasovi. Herodes ho držal (imperfektum) ďalej od nej (v. 20).

6:20 „Herodes sa totiž Jána bál“ Bolo to kvôli tomu, že Ján bol svätý muž. Matúš 14:4 hovorí, že sa bál Jánovej popularity u ľudí. Herodes bol bojazlivý človek. Bál sa Jána, Herodiady a svojich hostí – škoda, že sa nebál Boha!

6:21 Sú tri skupiny hostí: (1) civilné authority; (2) vojenské authority; a (3) miestni bohatí a vplyvní vodcovia.

▪ „**keď ho počúval**“ Herodes buď povolal Jána, alebo išiel do jeho cely v Machaerus (t.j. na východnej strane Mŕtveho mora, pozri Jozefovu knihu *Antiquities* 18.5.2).

▪ „**často bol v rozpakoch, no predsa ho rád počúval**“ Toto ukazuje paradox muža, ktorý bol pritiahnutý k pravde, ale odmietal svetlo (Jn 3:19:21)

▪ Herodias čakala tú správnu chvíľu – verejné stretnutie, „chľastačku“, vášnivý tanec, a neúčtivý sľub – aby prinútila Herodesovu ruku naplniť jej túžbu.

6:22 „**dcéra Herodiady**“ Volala sa Salome, podľa Jozefa bola dcérou Filipa.

▪ „**tancovala**“ To nebolo zvykom, aby žena v jej sociálnom postavení tancovala na takomto stretnutí. Takéto vášnivé tance obvykle tancovali prostitútky alebo profesionálne tanečnice.

▪ „**Žiadaj si odo mňa, čo len chceš, a dám ti**“ Herodes to povedal v prítomnosti svojich administratívnych úradníkov a nemohol to zrušiť (vv. 21,26).

6:23 „**aj sa jej na to zaprisahal**“ Použil Božie meno, aby si uistil svoju dôveryhodnosť.

6:24 Tento verš potvrdzuje utajené motívy a zápletku jej matky (v. 28b).

6:26 Herodesova potreba urobiť dojem pred rodinou a priateľmi zatienila jeho strach (*perilupos*, ktorý predpokladá ohromný žal, Mt 26:38; Mk 14:34).

6:27 „**kat**“ Toto je latinský pojem pre jeho špeciálnych osobných strážcov. Pôvodne to bolo slovo pre špióna, ale začalo sa používať pre kata (t.j. Seneca). Marek má zo všetkých ostatných evanjelií najviac latinských pojmov. Bolo pravdepodobne napísané špeciálne pre Rimanov.

▪ „**v žalári**“ V knihe *Antiquities* 18.5.2 Jozef nám hovorí, že sa jednalo o Herodesovu pevnosť Machaerus, ktorá bola pri Mŕtvom mori v Moábsku.

6:29 Ján Krstiteľ bol určite podľa Božej vôle. Avšak jeho služba trvala len osemnásť mesiacov. Hoci v skutočnosti bola na vine, za jeho smrť, intriga jednej zlej ženy, Boh má kontrolu nad dejinami pre svoj účel. Tento verš odráža židovský záujem o správny pohreb.

TEXT 6:30-44

(30) Apoštoli sa zišli k Ježišovi a oznámili mu všetko, čo robili a učili. (31) Povedal im: Pod'te vy sami do ústrania na osamelé miesto a trochu si odpočinite! Stále tam totiž prichádzalo a odchádzalo množstvo ľudí, takže sa nemali kedy ani najesť. (32) Odplavili sa teda loďou na pusté miesto do ústrania. (33) Mnohí videli, že odchádzajú, a zbehli sa ta pešo zo všetkých miest a predbehli ich. (34) Keď Ježiš vysúpil z lode, videl početný zástup a zľutoval sa nad nimi, lebo boli ako ovce bez pastiera. Začal ich učiť mnohým veciam. (35) Keď už čas značne pokročil, prisúpili k nemu jeho učeníci a povedali: Toto je pusté miesto a je už veľa hodín. (36) Rozpusť ľudí, aby sa rozišli po okolitých osadách a dedinách a nakúpili si nejaké jedlo. (37) Ale on im povedal: Vy im dajte jesť! Opýtali sa ho: Máme ísť nakúpiť chlieb za dvesto denárov a dať ľuďom jesť? (38) On sa ich však opýtal: Koľko máte chlebov? Chod'te sa pozrieť! Keď to zistili, povedali: Päť chlebov a dve ryby. (39) Ježiš

všetkých vyzval, aby si v skupinách posadali na zelený trávnik. (40) Posadali si v skupinách po sto a po päťdesiat. (41) Potom vzal tých päť chlebov i obe ryby, pozdvihol zrak k nebu, dobrorečil, lámal chleby a podával učeníkom, aby ich rozdávali ľuďom. Aj dve ryby rozdelil všetkým. (42) Všetci jedli a nasýtli sa. (43) A ešte nazbierali dvanásť plných košov zvyškov z chlebov a rýb. (44) Tých, čo jedli z chlebov, bolo päť tisíc mužov.

6:30 „apoštoli“ Toto je jediné použitie tohto slova u Marka. Obvykle ich zvykol volať „učenici“. „Apoštol“ pochádza z gréckeho slova, ktoré znamená „poslať“ (*apostelló*). Ježiš si vybral dvanásť učeníkov, aby boli s Ním v špeciálnom zmysle a nazval ich „apoštolmi“ (Lk 6:13). Toto sloveso je často použité pri Ježišovi, že bol poslaný od Otca (Mt 10:40; 15:24; Mk 9:37; Lk 9:48; Jn 4:34; 5:24,30,36,37,38; 6:29,38,39,40,57; 7:29; 8:42; 10:36; 11:42; 17:3,8,18,21,23,25; 20:21). V židovských prameňoch bol termín použitý pre niekoho, kto bol poslaný ako úradný zástupca niekoho iného, podobne „veľvyslancovi“. Na tejto misijnej ceste boli Ježišovi zástupcovia. Ich moc a autorita bola delegovaná.

▪ **„oznámili mu všetko“** Toto bolo súčasťou Ježišovho vyučovania. Učil ich, ukazoval im ako čo robiť, posielal ich ale aj si vypočul ich spätnú väzbu. Tak sa učili. Pozri Robert Coleman: *The Master Plan of Evangelism*, ktorý dokumentuje a realizuje Ježišove vyučovanie Jeho učeníkov/apoštolov.

6:31 Tak ako potreboval Ježiš ujsť od zástupu, ktorý ho tlačil (3:20), teraz to potrebovali aj Jeho učenici. Ľudia prichádzali prosiť o pomoc dvadsaťštyri hodín denne. Ich školenie nebolo ukončené. Potrebovali súkromie a určitý čas!

6:32 „lod'ou“ Toto bolo obvyklé označenie pre veľkú rybársku loď, do ktorej sa mohlo zmestiť trinásť mužov (Mt 4:21-22; 8:23; Sk 21:2-3), ale bolo to použité aj pre menšie lode (Lk 5:2).

6:33 „zbehli sa ta pešo zo všetkých miest“ Vieme si predstaviť veľké množstvo chorých, malomocných a zvedavých ľudí, ktorí bežali po brehu? Títo ľudia boli zúfalí.

6:34 „zľutoval sa nad nimi“ Ježiš mal vždy čas pre núdznych ľudí (Mt 9:36).

▪ **„ako ovce bez pastiera“** Táto metafora má SZ základ (4M 27:17; Ez 34:5; Zach 13). Môže to byť zahalená narážka na Ježišove slová z Jána 10.

▪ **„začal ich učiť“** Ježišovou odpoveďou na potreby zástupu bolo Jeho učenie. Potrebovali duchovú celosť, nie len fyzické obnovenie. Ježiš naplňal obe potreby (Mt 14:14).

6:35 „toto je pusté miesto“ Toto je „osamelé“ miesto z v. 31.

6:37 „vy im dajte jesť“ Ježiš skúšal vieru učeníkov. Presne odhadli problém a teraz ho mali vyriešiť.

▪ **„dvesto denárov“** Denár bol denná mzda pre obyčajného pracovníka (Mt 20:2) alebo vojaka.

6:38 „päť chlebov a dve ryby“ Nebolo tam dost' ani len pre nich. Ježiš využil túto príležitosť, aby ukázal učeníkom, že to čo mali, je dost' a dokonca aj viac, ak to dali Jemu a ak Mu dôverujú!

6:39 „si v skupinách posadali“ Táto fráza (t.j. doslova *sumpinó, sumpinó*, spoločnosť, spoločnosť), čo znamenalo „pripraviť sa jesť!“ Zdá sa, že Ježiš prikázal učeníkom, aby zorganizovali zástup, pre distribuovanie jedla, do normálnych útvarov.

▪ **„zelený trávnik“** Toto je očité svedectvo Petra. Toto mohlo naznačovať obdobie blízko sviatku Paschy na jar.

6:41 „pozdvihol zrak k nebu“ Bežná poloha tela pre Židovské modlitby bolo státie s pozdvihnutými rukami a hlavou a otvorenými očami. Ježiš ukazoval, že prameňom Jeho autority bol nebeský Otec.

▪ „**lámal ... podával**“ Toto je aorist a imperfektum. Zázrak rozmnoženia sa stal v Ježišových rukách.

Paralela v Jn 6 hovorí o zreteľných teologických požiadavkách zástupu. Židia za čias Ježiša očakávali od Mesiáša, aby im zabezpečil jedlo, tak ako to robil Mojžiš počas putovania púšťou (Jn 6:30-40). Ježiš im dával znamenie, ktoré vyžadovali, ale ktoré nemohli, alebo nechceli vidieť.

6:42 Táto výpoveď je použitá v Septuaginte (t.j. gréckom preklade SZ) pre SZ Božích ľudí, ktorí boli nasýtení mannou a prepelicami (Ž 78:29; 105:40). Táto SZ téma je rozvinutá v Jn 6:30-40, kde Ježiš naplnia rabínske očakávania a zabezpečuje jedlo ako Mojžiš. Ježiš je nový Mojžiš; jeho vyslobodenie je nový exodus; On prináša nové obdobie hojnosti (Ž 132:15; Iz 49:10).

6:43 „dvanásť plných košov zvyškov z chlebov a rýb“ To ukazuje, že Ježiš neučinil zázrak, aby naplnil ich každodennú potrebu jesť. Museli odložiť to čo mali na ďalšie jedlá.

Niektorí komentátori (William Barclay) popierajú zázračné prvky a hovoria, že chlapec sa podelil o svoj obed (Jn 6:9) a že ostatní zo zástupu keď to videli, urobili to isté. Ak je to pravda, tak kde sa vzalo tých dvanásť plných košov zvyškov? Naše predsudky vplývajú na vysvetlenie v istom zmysle podobne ako predsudky ľudí, ktoré ich ovplyvňovali za čias Ježiša!

6:44 „päť tisíc mužov“ Bolo to vzdialené (v. 33) a osamelé miesto (v. 32). Pravdepodobne tam nebolo veľa žien a detí. Nevieme presný počet prítomných. Bol to obrovský zástup!

TEXT 6:45-46

(45) Hneď potom prinútil svojich učeníkov nastúpiť na loď a ísť vopred na druhý breh do Betsaidy, kým on rozpustí zástup. (46) Keď ich prepustil, vybral sa na vrch modliť sa.

6:45 „Betsaida“ Meno mesta znamenalo „dom svetla“. Bolo na západnej strane jazera.

▪ „**keď ich prepustil**“ Paralela v Jn 6 má omnoho viac informácií o reakcii tohto zástupu. Marek hovorí o vyučovaní učeníkov a Ježišom súcite, kým Ján píše o tom ako Ježiš naplnil židovské očakávanie, že nasýtil Izraelcov, ako Mojžiš (t.j. manna). Snažili sa vyhlásiť ho za kráľa. Toto ukazuje ich nepochopenie Ježišovho poslania (t.j. Jeho učeníci, Jeho rodina a náboženský vodcovia).

6:46 „vybral sa na vrch modliť sa“ Ježiš mal pravidelný čas na modlenie. To je obzvlášť zrejme z evanjelia podľa Lukáša. Ježiš vedel, že tento zázrak nebude pochopený. Tak ako sa nechcel stať divotvorcom, nechcel sa stať ani kŕmičom (Jn 6:15). Prišiel odhaliť Otca, ale zástup to nemohol, alebo nechcel vidieť. V istom zmysle, toto bolo naplnenie pokúšania Satana v púšti, tým že pokúšal ľudí chlebom (t.j. nadprirodzené nasýtenie, Mt 4:3-4).

TEXT 6:47-52

(47) Nastal večer a loď bola uprostred mora; on sám bol na zemi. (48) Videl ich vyčerpaných od veslovania, lebo vietor dul v protismere. Pred úsvitom šiel k nim kráčajúc po mori, a chcel ich obísť. (49) Keď ho videli kráčať po mori, vykriekli, domnievali sa totiž, že je to príznak. (50) Všetci ho totiž videli a preľakli sa. On sa im však hneď prihovril: Vzmužte sa! Ja som! Nebojte sa! (51) Potom nastúpil k nim na loď a vietor sa utíšil. Od úžasu zostali celkom ohromení. (52) Nepochopili totiž udalosť s chlebmí; ich srdce bolo otupené.

6:48 „videl ich“ Neisté je, či tu ide o (1) fyzický zrak alebo (2) nadprirodzené videnie.

▪ „**vyčerpaných od veslovania**“ Z gréčtiny k nám prichádza to slovo v podobe slova „tortúra“. Bolo to tvrdé veslovanie proti vetru.

▪ „**pred úsvitom/okolo štvrtej nočnej stráže**“ V rímskom čase to bolo medzi tretou a šiestou hodinou ráno.

▪ „**šiel k nim kráčajúc po mori**“ Bol to ďalší prírodný zázrak Ježiša za účelom posilnenia viery učeníkov. Boli svedkami Jeho moci a authority rôznymi spôsobmi. Ale ešte stále tomu nerozumeli; stále sa báli (vv. 49-50) a boli zarazení (v. 51).

Je možné, že tento zázrak mal naplniť Jób 9:8; 38:16; Ž 77:19; a Iz 43:16. Ježiš konal božské činy zo SZ (v. 52)

▪ „**chcel ich obísť**“ Toto sa zdá byť mimo kontextu, ak si to nespojíme s Jób 9:8 a 11! V poznámke pod čiarou v TEV píše „pripojiť sa k nim“. Toto sloveso nemá vedľajší význam v Lk 12:32 a 17:7.

6:49 „prízrak“ Toto doslova znamená „prízrak“ ako v Mt 14:26. Toto je silný termín použitý pre „mentálne a duchovné vzrušenie a zmätok“ (*The Greek-English Lexicon* od autorov Bauer, Arndt, Gingrich a Danker, s. 805).

6:50 „vzmužte sa“ Toto je imperatív prítomného času aktívneho, čo Ježiš často používal (Mt 9:2,22; 14:27; Mk 6:50; 10:49; Jn 16:33; Sk 23:11).

▪ „**nebojte sa**“ Toto je imperatív prítomného času mediálneho, čo tiež Ježiš často používa (Mt 14:27; 17:7; 28:10; Mk 6:50; Lk 5:10; Jn 6:20; Zj 1:17). Toto znovu môže Ježiša spojiť s Mojžišom (2M 14:13; 20:20). Ježiš bol nový Mojžiš alebo nový božský hovorca (1M 15:1; Joz 8:1).

6:51 Povšimnuteľné je, že príbeh o Petrovi ako chodí (a topí sa) po vode (Mt 14:28-31) nie je prítomný. A. T. Robertson: *Word Pictures in the New Testament*, vol. 1, s. 319 hovorí: „Možno Peter nerád rozprával ten príbeh“.

6:52 „nepochopili“ Pomaly sa učili. Ježiš k nim bol trpezlivý. Pre mňa osobne je to veľmi povzbudzujúce!

▪ „**ich srdce bolo otupené**“ Toto je participium perfektu pasívneho. Toto je ťažký teologický koncept. Naznačuje to (na základe pasívu), že Boh alebo Duch zatvorili ich myseľ? Pravdepodobne je to fráza pre ich vlastné predsudky a židovské tradície, ktoré ich oslepovali, aby nevideli pravdy také jasné v Ježišových skutkoch a slovách (8:17-18). Tento „muž“ nepatril ani do jednej kategórie, ktorú poznali (4:13,40; 7:18). Je to opakujúca sa téma u Marka. Pozri zvláštnu tému v 2:6.

TEXT 6:53-56

(53) Keď sa preplavili na druhý breh, pristáli pri Genezarete. (54) Len čo vystúpili z loďe, ľudia ho hneď spoznali. (55) Rozbehli sa teda po celom okolí a na miesta, o ktorých počuli, že práve tam je, začali prinášať chorých na nosidlách. (56) A kamkoľvek vkročil – do dedín, miest alebo osád – ľudia kladli chorých na námestia. Prosili ho, aby sa mohli dotknúť aspoň obruby jeho rúcha. Všetci, čo sa ho dotkli, boli uzdravení.

6:55 Toto ukazuje na potreby, chaos, súcit a Ježišovu moc. Bola to lekcia o ľudských prioritách. Ježiš mal vždy pre nich čas.

6:56 „obruba jeho rúcha“ Toto sa týka Jeho „modlitebného šálu“ (4M 14:38-40; 5M 22:12). Títo ľudia boli zúfalí, poverčiví a sebeckí.

DISKUSNÉ OTÁZKY

Toto je výkladová študijná príručka, čo znamená, že zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Tieto diskusné otázky sú určené k tomu, aby vám pomohli rozmýšľať o hlavných otázkach tejto časti knihy. Majú u vás vyvolať myšlienky, nie definitívne odpovede.

1. Ako sa staváme k protirečeniam medzi rôznymi Evanjeliami?
2. Prečo bolo toľko rozdielov v mienke o tom kto je Ježiš?
3. Bolo vzkriesenie neobvyklým konceptom za čias Ježiša?
4. Prečo dovolil Boh zlej žene plnej nenávisťi, aby spôsobila smrť takého veľkého muža ako bol Ján?
5. Prečo Ježiš priťahoval také veľké zástupy?
6. Prečo Ježiš nasýtil 5.000?
7. Ako bolo Ježišove vyučovanie spojené s Jeho uzdravovaním?

MAREK 7

Rozdelenie moderných prekladov podľa odsekov

UBS	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Tradícia starších 7:1-13	Poškrvnenie pochádza zvnútra 7:1-23	Tradícia starších 7:1-8	Učenie predkov 7:1-2 7:3-4 7:5 7:6-7 7:8 7:9-13	Tradície farizejov 7:1-13
7:14-23		7:9-13	Veci, ktoré človeka činia nečistým 7:14-16 7:17-19 7:20-23	O čistote a nečistote 7:14-16 7:17-23
Sýrofeničanka 7:24-30	Pohanka ukazuje svoju vieru 7:24-30	Sýrofeničanka 7:24-30	Viera ženy 7:24-27 7:28 7:29 7:30	Dcéra Sýrofeničanky uzdravená 7:24-30
Hluchonemý človek uzdravený 7:31-37	Ježiš uzdravuje hluchonemého 7:31-37	Uzdravenia 7:31-37	Ježiš uzdravuje hluchonemého 7:31-34 7:35-37	Uzdravenie hluchonemého 7:31-37

ČÍTANIE TRETIEHO CYKLU (pozri „Ako správne čítať Bibliu“) SLEDOVANIE PŮVODNÉHO ZÁMERU AUTORA NA ÚROVNI ODSEKOV

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Naraz si prečítajte celú biblickú knihu. Identifikujte predmety. Porovnajme svoje rozdelenie predmetov s piatimi modernými prekladmi. Rozdelenie podľa odsekov nie je inšpirované, no je kľúčom pre sledovanie pôvodného zámeru autora a to je jadrom výkladu. Každý odsek má len jeden predmet.

1. Prvý odsek
2. Druhý odsek

3. Tretí odsek

4. Atd'.

PARALELY U SYNOPTIKOV

- A. Marek 7:1-23 je paralelné s Mt 15:1-20
- B. Marek 7:24-30 je paralelné s Mt 15:21-28
- C. Marek 7:31-8:9 je paralelné s Mt 15:29-38

ŠTÚDIUM SLOVNÝCH VÝRAZOV A FRÁZ

TEXT 7:1-8

(1) Potom sa k nemu zhromaždili farizeji a niektorí zákonníci, čo prišli z Jeruzalema. (2) Všimli si, že niektorí z jeho učeníkov jedia chlieb nečistými, to znamená neumytými, rukami. (3) Farizeji a všetci židia dodržiavajú totiž tradície predkov a nezačnú jesť, kým si predpísaným spôsobom neumyjú ruky. (4) Po návrate z trhu nejedia, kým sa neobmyjú. Je aj veľa ďalších zvykov, ktoré prijali a ktorých sa pridržajú: oplachovanie pohárov a šálok, hrncov a medených nádob. (5) Preto sa ho farizeji a zákonníci spýtali: Prečo tvoji učeníci nedodržiavajú tradície predkov a jedia chlieb nečistými rukami? (6) On im odpovedal: Veru, výstižné proroctvo o vás pokrytcoch vyslovil Izaiáš, ako je napísané: *Tento ľud ma ctí perami, ale jeho srdce je odo mňa ďaleko.* (7) *Zhytočne ma však uctievať, lebo ľudské príkazy podávajú ako náuku.* (8) Opustili ste Božie prikázanie a pridržate sa ľudského podania.

7:1 „farizeji“ Oni boli najúprimnejší religionisti tých čias. Kultúrne boli najlepší z najlepších. Ježišove rozhovory s nimi sú často zapísané (7:5-8; 11:27-33; 12:13-17). Pozri rozsiahlejšiu poznámku v Mk 2:6.

▪ **„niektorí zákonníci, čo prišli z Jeruzalema“** Náboženský vodcovia ho vždy nasledovali, aby našli chybu (3:22 Jn 1:19). Zrejme boli oficiálny informačný výbor Veľrady (pozri zvláštnu tému v Mk 12:13) z Jeruzalema. Veľradu tvorilo 70 osôb z troch skupín

1. vládnuce kňazské rodiny (t.j. saduceji, pozri zvláštnu tému v Mk 12:18)
2. miestni náboženský vodcovia (t.j. farizeji)
3. miestni bohatí statkári

7:2 „nečistými, to znamená neumytými“ Toto nebolo hygienické, ale náboženské (v. 4). Obradná čistota bola pre nich veľmi dôležitá (Lk 11:38; Mt 15:2). Bolo to napísané v špecifických požiadavkách v Talmude. Kontroverzia bola nad ústnymi tradíciami, ktoré vysvetľovali SZ texty.

▪ **„nečistými“** Toto je grécky termín *koinos*, ktoré znamená „všeobecný“ alebo „dostupný všetkým“. Je to pomenovanie, ktoré modernisti pripisujú bežnej gréčtine z Ježišových čias. Latinský termín „vulgate“ má ten istý význam (t.j. dostupný všetkým). V tomto kontexte sa tu myslí na všetko čo je obradne nečisté, lebo bolo v kontakte s druhými nečistými vecami.

7:3

NASB	„iba ak pozorne umyjú svoje ruky“
NKJV	„iba ak umyjú svoje ruky špeciálnym spôsobom“
NRSV	„iba ak dôkladne umyjú svoje ruky“
TEV	„iba ak umyjú svoje ruky predpísaným spôsobom“
NJB	„bez toho, aby umyli svoje ruky až po lakte“

Existuje variácia v gréckych rukopisoch. Najneobyčajnejšie čítanie znie *pugmé*, ktoré znamená „päť“, čo nachádzame v starovekých rukopisoch A, B a L, kým *pukna*, čo znamená „často“, nachádzame v **Σ**, W a vo Vulgate a Peshitte. Niektoré staroveké texty vynechávajú zátvorky z vv.3-4 (t.j. rukopis 037 z deviateho storočia, známe pod gréckym veľkým písmenom delta a niektoré koptské a sýrske preklady a Diatessaron). UBS možnosti #1 dáva hodnotenie „A“ (isté).

Možné je, že tento ťažký grécky termín odráža grécky preklad aramejskej frázy „iba ak umyjú ich ruky v (špeciálnom) krčahu“ (pozri *Theological Dictionary of the New Testament*, editovaný od Gerhard Friedrich a Geoffrey W. Broomiley, vol. 6, s. 916). Farizeji vzali SZ požiadavky pre kňazov v službe v chráme a rozšírili ich na všetkých „pravých“ židov na každý deň. Pridávali k mojžišovmu zákonu.

Ďalšia možnosť bola, že tu išlo o rabínsku metódu umývania dlaní a rúk zovretou päťou, ale to nie je podporené žiadnou písanou rabínskou tradíciou, iba ak hovorí o koncepte zachytenia vody vyliatej nad laktami (s rukami dolu) s otvorenou dlaňou ruky, aby mohla potrieť lakte znova.

Pojem „umyt“ (*níptó*, pozri Mt 15:2) bol obvykle použitý pre umývanie jednej časti tela a nie celého (t.j. *louó*, pozri Jn 13:10).

▪ **„dodržiavajú totiž tradície predkov“** Tieto tradície (G 1:14) boli kodifikované v Talmude (t.j. Mishna). Sú dve vydania tých rabínskych tradícií. Úplnejší je Babylonský Talmud a nedokončený je Palestínsky. Moderná štúdia tejto literatúry bola pribrzdená, lebo si nikto nie je istý, kedy boli tieto slová pôvodne povedané alebo zaznamenané. Neskoršie sa vyvinuli dve rabínske školy vykladania, jedna konzervatívna (t.j. *Shammai*) a jedna liberárna (t.j. *Hillel*). O všetkých veciach sa debatuje na základe rabínskych diskúzií. Rabíni citovali svojich predchodcov ako authority.

7:4 „kým sa neobmyjú“ Židia rozšírili zákony týkajúce sa kňazov, ktorí vstupujú do Svätej, tak, že zahrnuli všetkých židov (2M 30:19). Tieto pravidlá sa týkajú obradnej čistoty. Vyvíjali sa dlhý čas na základe úsudkov a domnienok z levitských pravidiel.

Niektoré grécke rukopisy uvádzajú niektoré rozdiely. Niektoré grécke texty majú:

1. Konjunktív aoristu mediálneho od *baptizó* (t.j. MSS A, D, W, ako aj vo Vulgate a Sýrskych prekladoch)

2. Indikatív prítomného času pasívneho od *baptizó* (t.j. MSS F, L)

3. Konjunktív aoristu mediálneho od *rantizó* „pokropiť“ (t.j. MSS $\aleph$, B a koptský preklad). Väčšina moderných prekladov

si zvolila prvú možnosť. Raní zákonníci mohli vsunúť tretiu možnosť, lebo *baptizó* sa stal technickým termínom pre kresťanský krst.

UBS dáva prvej možnosti hodnotenie „B“ (takmer istý).

▪	
NASB	„a medené hrnce“
NKJV	„medené nádoby a gauče“
NRSV	„bronzové kanvice“
TEV	„medené misy a posteľe“
NJB	„bronzové taniere“

Tento výraz „hrnce“ je latinský výraz. Marek používa najviac latinských slov zo všetkých ostatných NZ kníh. Toto môže ukazovať na to, že toto evanjelium bolo napísané v Ríme pre Rimanov.

Existuje grécky textový variant, ktorý pridáva *klinón* (t.j. posteľe alebo gauče) v rukopisoch A, D a W, kým P⁴⁵, $\aleph$, B a L ho vynechávajú. Pravdepodobne pisári, ktorí poznali 3M 15 pridali frázu, alebo neskorší pisári, ktorí neboli oboznámení so SZ textami si mysleli, že to nemá miesto tu a vymazali ju. Špekulácie sú zaujímavé, ale teologicky nepodstatné.

7:5 „sa ho spýtali“ Toto je imperfektum, ktoré hovorí buď, že sa ho stále odznova pýtali, alebo že sa ho začali pýtať.

▪ **„nedodržiavajú tradície predkov“** Toto bola seriózna náboženská záležitosť pre nich. Dokonca existuje zaznamenaný prípad v židovskej literatúre o rabínovi, ktorý bol exkomunikovaný, lebo si neumyl ruky správne. Talmud, ktorý zapisuje ich rabínske diskusie o tom, ako pochopiť a použiť SZ texty, sa stal „autoritou“.

7:6 „výstižné proroctvo ... vyslovil Izaiáš“ Ježiš veril, že sa historicky určité časti SZ textov z doby Izaiáša týkali tej generácie farizejov o sedemsto rokov neskôr. Toto ukazuje význam Písma pre každú novú generáciu. Božie pravdy sú ovplyvnené kultúrou, ale tiež prevyšujú čas a kultúru! Ježiš cituje Iz 29:13.

„pokrytcoch“ Toto je zložené z dvoch slov „pod“ a „súdiť“. Bol to termín použitý na opísanie hercov, ktorí hrali s maskou. Ježiš ich obvinil z nadmernej horlivosti v niektorých veciach a zároveň úplného znehodnotenia iných (Iz 29:13; Kol 2:16-23). Nie je náhoda, že „pokrytci“ a umývanie rúk sa objavujú spolu v Ž 26:4 a 6!

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: POKRYTCI

Toto spojené slovo doslova znamená „súdiť pod“. Mohlo znamenať (1) divadelné slovo pre hovorenie spoza masky alebo (2) jeho skoršie použitie bolo „prehnane zahrat“. V tomto kontexte sa týka náboženského hrania.

Farizeji predvádzali náboženské obrady a rituály, aby boli chválení ľuďmi, nie aby sa páčili Bohu (hoci si myslím, že to bol jeden z mnohých motívov):

1. Dávali almužnu, nie len aby pomohli chudobným, ale aby ich ľudia chválili, Mt 6:2
2. Modlili sa v synagóge a na verejnosti, aby ich ľudia videli, Mt 6:5
3. Keď sa postili, tak vyzerali neporiadne, aby iní boli ohromení ich duchovnosťou, Mt 6:16
4. Ako desiatok dávali kuchynského potreby, ale vynechali závažné záležitosti zákona, Mt 23:23
5. Vyčistili vonkajšok nádoby, ale nie vnútro, Mt 23:25 (Mk 7:1-8)
6. Boli samospravodliví, Mt 23:29-30
7. Znemožnili iným, aby vstúpili do Kráľovstva, Mt 23:13-15
8. Snažili sa chytiť Ježiša do pasce podvodnými otázkami, nie preto že hľadali pravú múdrosť, Mt 22:15-22
9. Majú špeciálne miesto v pekle, Mt 24:51
10. Boli ako vybielený hrob plný nečistoty, Mt 23:27 (pozri *Dictionary of Biblical Imagery*, s. 415)

▪ **„ako je napísané“** Toto je perfektné, ktoré znamená „stojí zapísané“. Toto bola štandardná židovská fráza, ktorá sa odvolávala na inšpirované Písmo (9:12-13; 11:17; Mt 4:4,7,10). Citát je zo Septuaginty z Iz 29:13, čo opisuje ľudskú spravodlivosť. Ježiš dáva príklad tohto vo vv. 9-19 a v paralele u Matúša 15:4-6.

▪ **„srdce“** Pre Židov to bolo strediskom mentálnej aktivity a tak, základom konania. Použili náboženské obrady ako prostriedok získania prijatia u Boha. Ich tradície sa stali rozhodujúcimi. Toto je vždy nebezpečie s nábožnými ľuďmi. Pozri zvláštnu tému v 2:6.

▪ **„je odo mňa ďaleko“** Toto znamená „držať opodiaľ“. Náboženské činnosti sú často použité na obchádzanie úplnej odovzdanosti Bohu. Náboženstvo je často bariéra a nie most k Bohu.

7:7 Aké hrozné odsúdenie náboženského pokrytectva a formalizmu.

7:8 „opustili“ Toto znamená „odoslať“ (napr. Božie prikázania) a je v priamom kontraste k „udržať“, čo znamená „chytiť“, „uchopiť“ alebo „lipnúť“ na tradíciách.

▪ **„Božie prikázanie a pridržate sa ľudského podania“** Predmet sporu je zjavenie (SZ) verzus tradícia (Talmud). Toto je sporným bodom pre každého človeka v každej kultúre (alebo denominácii). Náboženská autorita je rozhodujúca otázka!

TEXT 7:9-13

(9) A dodal: Šikovne rušíte Božie prikázanie, aby ste zachovávali svoju tradíciu. (10) Ved' už Mojžiš povedal: Cti si otca i matku! Kto zlorečí otcovi alebo matke, musí zomrieť. (11) No vy hovoríte: Ak niekto povie otcovi alebo matke: To, čím ti mám pomáhať je korban čiže obetný dar, (12) už mu viac nič nedovolíte urobiť pre otca alebo matku. (13) Takto tradíciu, ktorú odovzdávate ďalej, rušíte Božie slovo. A robíte veľa podobných vecí.

7:9

NASB

„vy ste experti v odmietaní“

NKJV

„všetko príliš dobre odmietate“

NRSV

„máte dobrý spôsob odmietania“

TEV

„máte chytrý spôsob odmietania“

NJB

„ako múdro obchádzate“

Je to „útočný“ sarkazmus, podobne ako Jn 3:10.

7:10 „Mojžiš povedal“ Paralela v Mt 15:4 má: „Boh povedal“. Toto poukazuje na Božiu inšpiráciu za Mojžišovými slovami.

▪ **„cti“** Toto je citát z Desiatich prikázanií, zapísaných v 2M 20:12 a zopakovaných v 5M 5:16. Pochádza z hebrejského komerčného slova „primerane zohľadniť/vyvážiť“ (BDB 457), čo znamená zistiť hodnotu niečoho.

7:11 „ak“ Toto je podmieňovacia veta tretej triedy, ktorá hovorí o potenciálnej činnosti. Ježiš sa odvoláva na súčasné spôsoby obchádzania Božieho zákona (v. 12).

▪ **„otcovi alebo matke“** Toto ukazuje na vyžadovaný rešpekt k obom rodičom.

▪ **„kto zlorečí otcovi alebo matke“** Toto je citát z 2M 21:17. Zneuctenie prinieslo silný súd. Rabíni nechali tento verš bokom kvôli ich tradíciám.

▪ **„korban“** Toto bol grécky prepis hebrejského (nie aramerjského) „daru“ daného Bohu (t.j. alebo chrámu, pozri NKJV). Ježiš dáva jeden príklad ako židovskí religionisti za Jeho života obchádzali úmysel tak, že určovali zámery zákonov SZ podľa ich ústnych tradícií. Vymysleli si mnohé zadné dvierka v ich ústnych tradíciách (Mt 5:33-34; 23:16-22).

TEXT 7:14-16

(14) Keď znova zavolať zástup, povedal im: Všetci ma počúvajte a pochopte! (15) Človeka nemôže poškrvniť to, čo doňho vchádza zvonku, ale čo z neho vychádza, to ho poškrvňuje. (16) Ak má niekto uši na počúvanie, nech počúva.]

7:14 „keď znova zavolať zástup“ Ježiš verejne odhalil pokrytectvo zákonníkov a ich tradície. NKJV má pojem *panta* (t.j. všetci) miesto *palin* (t.j. znova).

▪ **„počúvajte ... pochopte“** V oboch slovách sa jedná o imperatív aoristu aktívneho. Táto fráza uvádza dôležitý a šokujúci príklad.

7:15 Toto je klasický príklad Ježišovho vykladania SZ (Mt 5:17-48). Zrušil zákon o jedle v 3M 11. Toto bol mocný spôsob uplatnenia Jeho autority (teda, mohol zmeniť alebo anulovať SZ, ale oni to nemohli). Toto tiež má byť slovom varovania pre tých, ktorí z jedla a pitia robia náboženskú otázku (R 14:13-23; 1K 8:1-13; 10:23-33). Ježišove slová odhaľujú zreteľnú slobodu Novej zmluvy (R 14:1-15:13; 1K 8-10).

7:16 Tento verš bol zaradený do mnohých starovekých gréckych rukopisov (A, D, K, W, Θ), Diatessaronu a gréckych textov použitých Augustínom (pozri NKJV a NJB). Avšak, bol vynechaný v MSS $\aleph$, B a L. Je možné, že ide o písarsky dodatok z Mk 4:9 alebo 23. NASB ho dáva do zátvoriek, aby ukázal, že je určitá pochytnosť, že ide o originál. USB hodnotí toto vynechanie ocenením „A“ (isté).

TEXT 7:17-23

(17) Keď odišiel od zástupu a vošiel do domu, učeníci sa ho pýtali na zmysel podobenstva. (18) Povedal im: Tak aj vy ste nechápaví? Nerozumiete, že človeka nemôže poškrvniť, čo vchádza doňho zvonka? (19) Ved' to mu nepreniká do srdca, ale vchádza do žalúdka a odtiaľ vychádza do stoky. Tým vyhlásil všetky pokrmy za čisté. (20) A dodal: Človeka poškrvňuje to, čo z človeka vychádza! (21) Zvnútra, totiž z ľudského srdca, vychádzajú zlé myšlienky, smilstvá, krádeže, vraždy, (22) cudzoložstvá, chamtivosť, podlosť, podvody, neviazanosť, závistlivé pohľady, rúhania, pýcha, pochabosť. (23) Všetko toto zlo vychádza zvnútra a poškrvňuje človeka.

7:17 „učeníci sa ho pýtali“ Matúš 15:15 hovorí, že to bol Peter. Ježišove slová boli tak šokujúce pre tých Židov z prvého storočia! Ježiš rušil Mojžiša! Za koho sa tento neoficiálny rabín pokladal?

7:18 „tak aj vy ste nechápaví“ Ježiš žasol nad pomalým chápaním učeníkov. Jeho zvesť bola taká odlišná od toho čo počúvali celý život (t.j. teológia farizejov). Tradíciu je ťažké napraviť (4:13, 40; 6:52; 8:21). Dôverovať Ježišovi ako zasľúbenému Mesiašovi zahŕňalo radikálne prerušenie ochraňovania tradícií a kultúrnych očakávaní. „Živé slovo“ nahradilo „písané slovo“! Veriaci uctievali Ježiša, nie Bibliu.

Obvykle komentátori hovoria, že Ježiš odmietol ústnu tradíciu Židov, ale vždy potvrdil SZ zákony. Avšak, toto odmietnutie zákonov o jedení a Jeho odmietnutie Mojžišových učení o rozvoje v Mt 5:31-32 (Mk 10:2-12) jasne ukazuje, že Ježiš videl seba ako pravého vykladača ba až Pána nad SZ (Mt 5:38-39). On je Božie najvyššie zjavenie. Nikto z nás, ktorí zachovávame Bibliu sa necítíme pohodlne s takýmto tvrdením. My vidíme Bibliu ako autoritatívnu a relevantnú. Predsa len, koľko iných SZ textov Ježiš videl, že nie celkom zreteľne zobrazujú Otcovu vôľu? Toto nebolo šokujúce len pre zákonníkov, ale do určitej miery to šokuje aj mňa! Pripomína mi to, že SZ nie je záväzná pre NZ veriacich (Sk 15; G 3). Určite, je to Písmo a určite odhaľuje Boha, ale nie som zaviazaný tým rituálom a obradom (Sk 15:6-11,19). Viazaný som SZ pohľadom na svet, zjavením Boha, Jeho účelom a sľubom (Mt 5:17-20)!

7:19

NASB, NRSV „(tak On vyhlásil všetky pokrmy za čisté)“

NKJV „tak očistil všetky pokrmy“

TEV „(...Ježiš vyhlásil, že všetky pokrmy sú vhodné na jedenie)“

NJB „(tak prehlásil všetky pokrmy za čisté)“

Zátvorky odrážajú názor prekladateľov, že tu ide o poznámku redaktora (pravdepodobne z Petrovej skúsenosti v Sk 10). Je to veľmi dôležitá NZ pravda (R 14:13-23; 1K 8:1-13; 10:23-33). Ľudia nie sú spravodliví pred Bohom na základe toho čoedia alebo nejedia! Nová zmluva nie je založená na SZ pravidlách (tj 3M 11; Sk 15). Boh sa pozerá na srdce, nie na brucho!

7:20 SZ rabíni povedali, že myseľ bola pripravená úrodná pôda a že oči a uši sú okná do duše. Čokoľvek dovolíme, aby vošlo, pustí koreň. Hriech sa začína v myšlienkách a vyvinie sa do skutkov. Ľudská reč odhaľuje srdce!

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: ĽUDSKÁ REČ

I. ÚVODNÉ MYŠLIENKY Z PRÍSLOVÍ

- A. Jazyk je súčasťou Božieho obrazu v ľuďoch (t.j. stvorenie povstalo rečou a Boh hovorí ľudskému stvoreniu). Je to dôležitá časť našej osobnosti.
- B. Ľudská reč nám umožňuje komunikovať s inými o tom čo si o živote myslíme. A tak, ukazuje kto naozaj sme (Pr 18:2; 4:23 [20-27]). Reč je ukazovateľom toho, aký je človek (Pr 23:7).
- C. My sme spoločenské bytosti. Zaujímá nás prijatie a potvrdenie. Potrebujeme to od Boha ako aj od iných ľudí. Slová majú moc naplniť tieto potreby ako pozitívne (Pr 17:10) tak aj negatívne (Pr 12:18).
- D. V ľudskej reči je obrovská moc (Pr 18:20-21) – moc požehnať a uzdraviť (Pr 10:11,21) a moc prekliat' a zničiť (Pr 11:9).
- E. Žneme to, čo zasejeme (Pr 12:14).

II. PRINCÍPY Z PRÍSLOVÍ

- A. Negatívny a deštruktívny potenciál ľudskej reči
  1. Slová zlého muža (1:11-19; 10:6; 11:9,11; 12:2-6)
  2. Slová cudzoložnice (5:2-5; 6:24-35; 7:5nn; 9:13-18; 22:14)
  3. Slová luhára (6:12-15,19; 10:18; 12:17-19,22; 14:5,25; 17:4; 19:5,9,28; 21:28; 24:28; 25:28; 25:18; 26:23-28)
  4. Slová blázna (10:10,14; 14:3; 15:14; 18:6-8)
  5. Slová falošného svedectva (6:19; 12:17; 19:5,9,28; 21:28; 24:28; 25:18)
  6. Slová ohovárania (6:14,19; 11:13; 16:27-28; 20:19; 25:23; 26:20)
  7. Slová bezohľadného rozprávania (6:1-5; 12:18; 20:25; 29:20)
  8. Slová lichotenia (29:5)
  9. Príliš veľa slov (10:14,19,23; 11:13; 13:3,16; 14:23; 15:2; 17:27-28; 18:2; 21:23; 29:20)
  10. Prevrátené slová (17:20; 19:1)
- B. Pozitívny, uzdravujúci a budujúci potenciál ľudskej reči
  1. Slová spravodlivosti (10:11,20-21,31-32; 12:14; 13:2; 15:23; 16:13; 18:20)
  2. Slová rozumnosti (10:13; 11:12)
  3. Slová vedomosti (15:1,4,7,8; 20:15)
  4. Slová uzdravenia (15:4)
  5. Slová vľúdnej odpovede (15:1,4,18,23; 16:1; 25:15)
  6. Slová príjemnej odpovede (12:25; 15:26,30; 16:24)
  7. Slová zákona (22:17-21)

III. SZ MODEL POKRAČUJE V NZ

- A. Ľudská reč nám umožňuje komunikovať s inými o tom čo si o živote myslíme. A tak, ukazuje kto naozaj sme (Mt 12:33-37; 15:1-20; Mk 7:2-23).
- B. Sme spoločenské bytosti. Zaujíma nás prijatie a potvrdenie. Potrebujeme to od Boha ako aj od iných ľudí. Slová majú moc naplniť tieto potreby ako pozitívne (2Tim 3:15-17) tak aj negatívne (Jk 3:2-12).
- C. V ľudskej reči je obrovská moc; moc požeňať (Ef 4:29) a moc prekliat' (Jk 3:9). Máme zodpovednosť za to čo hovoríme (Mt 12:36-37; Jk 3:2-12).
- D. Budeme súdení podľa našich slov (Mt 12:33-37; Lk 6:39-45) ako aj podľa našich skutkov (Mt 25:31-46). Žneme to, čo zasejeme (G 6:7).

7:21 „z ľudského srdca“ Ježiš vymenúva sériu hriešnych postojov a činností. Niektoré z týchto hriechov boli odsúdené Stoikmi. Pavel tiež má niekoľko zoznamov hriechov podobných tomuto (R 1:29-31; 1K 5:11; 6:9; 2K 12:20; G 5:19-21; Ef 4:31; 5:3-4; Kol 3:5-9; 2Tim 3:2-5). Pozri zvláštnu tému: Neresti a Cnosti v 1Pt 4:2.

▪ **„smilstvá“** Slovo „pornografia“ má ten istý koreň ako toto grécke slovo. Označovalo to každý nevhodný sexuálny styk: predmanželský, homosexuálny, styk so zvieratami, dokonca aj odmietnutie levirátnej zodpovednosti (brat, ktorý si nevezal vdovu svojho brata za ženu, aby zabezpečil bratovi dediča).

V SZ existuje rozdiel medzi manželskou neverou (cudzoložstvom) a predmanželskou promiskuitou (smilstvo). Avšak, tento rozdiel sa v NZ odbobí vytratil.

▪ **„vraždy ... chamtivosti ... podvody ... pýcha“** Tieto pojmy opisujú pohanský svet v R 1:29-31. Ukazuje srdce bez sebaovládania, usilujúce sa o „viac pre seba za každú cenu“.

▪ **„cudzoložstvá“** Toto je slovo *moicheia*, ktoré sa týka mimomanželského sexuálneho obcovania (1K 6:9-10). Metaforicky ho možno použiť pre modlárstvo. V SZ YHWH bol manželom a Izrael bol manželkou; a tak uctievanie cudzích bohov bol druh nevery.

▪ **„neviazanosť“** Toto je použité v R 13:13 ukazujúc ako veriaci nemajú žiť. V *Greek-English Lexicon of the New Testament Based on Semantic Domains*, vol. 1, p. 771, Louw and Nida definujú tento pojem ako „správanie, ktorému chýba morálna zdržanlivosť, obvykle s aspektom sexuálnej neviazanosti“. Všimni si koľko veľa týchto pojmov poukazuje na nekontrolovanú sexualitu, ktorá bola charakteristická pre pohanskú kultúru prvého storočia.

7:22 Poradie hriechov na tomto zozname sa mení od jedného prekladu k druhému. V podstate, život ďaleko od Boha je neviazaný život. Pavlov zoznam v Gal 5:19-21 opisuje zlo a zoznam v G 5:22-23 opisuje zbožné.

▪
NASB, NRSV, NJB „závist“
NKJV „zlá doba“
TEV „žiarlivosť“

Doslova je to „zariekavací pohľad“ (pozri poznámku pod čiarou v NASB). Na Blízkom Východe si ľudia boli veľmi dobre vedomí toho, čo znamená zarieknutie (t.j. aktívne zlo). V hebrejčine má vedľajší význam egocentrickej žiarlivosti (5M 15:9; Pr 23:6).

▪
NASB, NRSV, TEV, NJB „urážka“
NKJV „rúhanie“

Toto doslova znamená „rúhanie“, čo znamená povedať niečo o niekom, čo nie je pravda. Môže byť použité pre urážku alebo lož o Bohu alebo ľuďoch (Sk 6:11; R 2:24).

▪ **„pýcha“** Týka sa to povýšených, pohŕdavých alebo pyšných ľudí (Lk 1:51; R 1:30; 2Tim 3:2; Jk 4:6; 1Pt 5:5).

7:23 Paralela v Mt 15:20 sumarizuje celý argument (1Sam 16:7).

TEXT 7:24-30

(24) Ježiš vstal a odišiel odtiaľ do končín Týru. Vstúpil do domu, no nechcel, aby sa to niekto dozvedel. Svoju prítomnosť však nemohol utajiť. (25) Hneď sa o ňom dopytala žena, ktorej dcéra bola posadnutá nečistým duchom. Prišla a padla mu k nohám. (26) No tá žena bola pohanka, rodom Sýrofeničanka a prosila ho, aby vyhnal z jej dcéry zlého ducha. (27) On jej však povedal: dovoľ, aby sa najskôr nasýtili deti. Nie je dobré brať chlieb deťom a hádzať štieňatám. (28) Žena mu odpovedala: Iste, Pane, lenže aj štieňatá sa živia pod stolom omrvinkami po deťoch. (29) Nato jej povedal: Pre toto slovo chod', zlý duch tvoju dcéru opustil. (30) Keď sa vrátila domov, našla ležať dieťa v posteli a zlý duch bol preč.

7:24 „Týr“ Nachádza sa severozápadne od Galilejského mora, mimo SZ zasľúbenej krajiny. Bola to prevažne pohanská oblasť. Fráza „a Sidon“ chýba v niekoľkých starovekých gréckych rukopisoch, ako napr. D, L, a W, ale je prítomná v Mt 15:21 a Mk 7:31 ako aj v rukopisoch **S**, A a B, ako aj vo Vulgate a Pešite.

▪ **„prítomnosť však nemohol utajiť“** Toto bolo kvôli Jeho zázrakom (3:8). Dokonca aj v prevažne pohanskej oblasti nemohol nájsť pokoj a súkromie s Jeho učeníkmi.

7:25 „dcéra bola posadnutá nečistým duchom“ Ako sa deti stali posadnutými nezisťujeme ani tu, ani v 9:17-29. Zdá sa, že ani v jednom z prípadov nejde o rodinného ducha (t.j. posadnutosť démonom, ktorý bol prenesený z generácie na generáciu v jednej rodine). Pozri zvláštnu tému: Exorcizmus v 1:25.

▪ **„padla mu k nohám“** Bolo to kultúrnym znamením (1) požiadania niečoho od nadradenej osoby alebo (2) pokora. Možno je, že počula o Ježišových zázrakoch a zo zúfalstva a so strachom pristúpila tomuto židovskému rabinovi!

7:26 „pohanka, rodom Sýrofeničanka“ Pamätaj, že Ježiš pomáhal iným pohanom (5:1; 11:17; Mt 8:5-13; Jn 4), ale vnútri hraníc Zasľúbenej zeme. Keby Ježiš začal službu uzdravovania v pohanskej zemi, bol by odmietnutý Židmi kvôli ich predsudkom.

Existuje zaujímavá paralela medzi Ježišovou službou žene Feničanke a Elijášovou službou žene Feničanke v 1Krľ 17.

V oboch je Božia láska, záujem a pomoc dostupná nenávideným pohanom. Mohol to byť ďalší zahalený dôkaz Jeho Mesiášstva.

Akým jazykom sa Ježiš a táto žena rozprávali? Zdá sa, že to musela byť gréčtina. Tým že vyrastal v severnej Palestíne, Ježiš bol asi „trojjazyčný“. V Lk 4:16-20 Ježiš číta z hebrejských zvytkov Izaiáša. Pravdepodobne sa učil biblickú hebrejčinu v synagógálnej škole. Bežne používal aramejčinu. Hovoril koine gréčtinou (t.j. súkromný rozhovor s Pilátom).

▪ **„prosila ho“** To je imperfektum. Prosila ho opakovane!

▪ **„aby vyhnal zlého ducha“** Toto je konjunktív aoristu aktívneho. Ešte stále mala nejaké pochybnosti o Ježišovej schopnosti alebo ochote konať, čo je vyjadrené konjunktívom.

7:27 „deti“ Tento rodinný pojem sa týka Izraela (Mt 15:24)

7:27-28

NASB, NRSV, TEV „psy“

NKJV, NJB „malé psy“

Toto je jediné použitie tohto pojmu v NZ. Jeho tvrdosť je zjemnená faktom, že tu ide o zdobneninu (t.j. *kunarion*), „štieňatá“ (NJB má „domáce psy“). Židia pohanov nazývali „psami“ ako posmešné meno. Tento dialóg mal pomôcť učeníkom premôcť ich predsudky voči pohanom (Mt 15:23). Ježiš uznal a verejne potvrdil, že jej viera bola veľká (Mt 15:28).

7:28 „Pane“ Toto je pravdepodobne použité v kultúrnom zmysle, ako v Jn 4:11. Toto je, napodiv, jediné použitie slova *kurios* na označenie Ježiša v evanjeliu podľa Marka.

▪ **„deti“** Doslova je toto „malé deti“ (*paidion*). Existuje niekoľko zdobnenín v tomto kontexte. V *Word Pictures in the New Testament*, vol. 1, s. 326, A. T. Robertson hovorí: „Malé deti schválne hodili niekoľko omrvínok pre psa“. Priali by sme si však, keby mohli byť aj Ježišova tvár a jeho reč tela zaznamenané. Myslím si, že toto stretnutie bolo pozitívnejšie, ako to slová môžu zaznamenať.

▪ „omrvinky po deťoch“ Bohatí používali chlieb na utieranie rúk po jedení, ako servítka.

7:29 „pre toto slovo“ Na Ježiša zapôsobil postoj vytrvalosti a viery, ktorú táto matka mala (Mt 15:28). Ježiš uzdravoval/oslobodzoval ľudí na základe viery iného človeka niekoľkokrát (2:3-12; 9:14-29; Mt 8:5-13).

▪ „chod', zlý duch tvoju dcéru opustil“ Táto žena verila, že Ježiš môže vyhnať démonov dokonca aj na diaľku bez žiadneho rituálu alebo mágie.

7:29,30 „opustil/bol preč“ Vo v. 29 je to indikatív perfektu aktívneho a vo v. 30 je to participium perfektu aktívneho, ktorí sa sústreďujú na trvalý výsledok minulého činu. Démon bol preč a tam aj zostal.

7:30 „ležať v posteli“ Toto je participium perfektu pasívneho, čo môžeme pochopiť dvoma spôsobmi: (1) démon násilne odišiel (1:26; 9:26) a hodil malé dievča na posteľ alebo (2) jej stav posadnutosti ju prinútil, aby bola pripútaná na lôžko.

TEXT 7:31-37

(31) Potom odišiel z týrskeho kraja a cez Sidon prišiel ku Galilejskému moru stredom dekapolského kraja. (32) Ta mu privedli hluchého a takmer nemého človeka. Poprosili ho, aby naň položil ruku (33) Vzal ho bokom od zástupu, vložil mu prsty do uší, dotkol sa slinou jeho jazyka, (34) pohliadol k nebu, vzdychol a povedal mu: Effatha, čo znamená: Otvor sa! (35) Hneď sa mu otvorili uši a puto jazyka sa uvoľnilo, takže správne rozprával. (36) Ježiš im dôrazne prikázal, aby to nikomu nepovedali. Ale čím väčšími im to zakazoval, tým viac to rozhlasovali (37) a s nesmiernym údivom hovorili: Všetko robí dobre! Aj hluchým dáva sluch a nemým reč!

7:31 Tento geografický opis je neobyčajný. Sidon bol na sever od Týru na pobreží, kým Dekapolis bol na juh a východ od Galilejského mora. NKJV má: opustili oblasť Týru a Sidonu“, ale tento preklad nepodporujú P⁴⁵, A, W a Pešita. Väčšina textových kritikov podporujú ťažší text, ktorý hovorí o tom, že Ježiš najprv išiel na sever a potom na východ a napokon na juh.

▪ „Galilejskému moru“ To isté vodné teleso sa volá: (1) Kinneret v SZ; (2) Genezaret v Lk 5:1; a (3) Tiberiadske more počas prvého storočia Rímskeho obdobia v Jn 6:1; 21:2.

▪ „dekapolského kraja“ Bola to oblasť posadnutého človeka z Gadary (pozri 5:1-20). Bola to pohanská oblasť na východ a juh od Galilejského mora. Ježišova služba v týchto oblastiach ukazuje Jeho lásku k pohanom.

7:32 „hluchého a takmer nemého človeka“ Tento pojem je jedine použitý tu v NZ a v Septuagine v Iz 35:6. V. 37 sa asi týka Iz 35:5-6, ktorý opisuje budúcu uzdravujúcu službu Mesiáša.

▪ „aby naň položil ruku“ Pozri zvláštnu tému, ktorá nasleduje.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: SKLADANIE RÚK V BIBLIÍ

Toto gesto osobného zapojenia je použité v Biblii niekoľkými rôznymi spôsobmi.

1. Zložiť prísahu (t.j. položiť ruku pod bedro [1M 24:2,9; 47:29])
2. Odovzdanie vedenia rodiny (1M 48:14,17,18)
3. Stotožnenie sa so smrťou obetovaného zvierat'a ako zástupcu
  - a. Kňazi (2M 29:10,15,19; 3M 16:21; 4M 8:12)
  - b. Ľudia (3M 1:4; 3:2,8; 4:4,15,24; 2Krn 29:23)
4. Postavenie ľudí do služby Bohu v špeciálnej úlohe alebo službe (4M 8:10; 27:18,23; 5M 34:9; Sk 6:6; 13:3; 1Tim 4:14; 5:22; 2Tim 1:6)
5. Účasť na súdnom kamenovaní hriešnika (3M 24:14)
6. Ruka na ústach označuje tichosť alebo súhlas (Sdc 18:19; Jób 21:5; 29:9; 40:4; Mich 7:16)
7. Ruka na vlastnej hlave označovala ľútosť, žiaľ (2Sam 13:19)

8. Prijímanie požehnaní pre zdravie, šťastie a zbožnosť (Mt 19:13,15; Mk 10:16)
9. Týka sa fyzického uzdravenia (Mt 9:18; Mk 5:23; 6:5; 7:32; 8:23; 16:18; Lk 4:40; 13:13; Sk 9:17; 28:8)
10. Prijímanie Ducha Svätého (Sk 8:17-19; 9:17; 19:6)

Nachádzame tu nedostatok jednotnosti v oddieloch, ktoré historicky boli použité na podporu ekleziastického uvedenia vodcov do služby (t.j. ordinácia).

1. V Sk 6:6, apoštoli kládli ruky na siedmych lokálnych služobníkov.
2. V Sk 13:6, proroci a učitelia kládli ruky na Barnabáša a Pavla pre misijnú službu.
3. V 1Tim 4:14, sú to miestni starší, ktorí boli zapojení do počiatočného povolania a uvedenia do služby Timoteja.
4. V 2Tim 1:6, Pavel kládol ruky na Timoteja.

Táto rôznosť a nejednoznačnosť zobrazuje nedostatok organizácie v cirkvi prvého storočia. Raná cirkev bola omnoho dynamickejšia a pravidelne používala duchovné dary veriacich (1K 14). NZ jednoducho nie je napísaná na podporenie alebo načrtnutie modelu vládnutia alebo procedúry pri ordinácii.

7:33 „vzal ho bokom od zástupu“ Spravil to, aby zabránil šíreniu príbehov o Jeho uzdravení a zároveň, aby sa ten človek cítil pohodlnejšie (8:23).

▪ **„vložil mu prsty do uší“** Ježiš dal mužovi na vedomie čo chce urobiť, kultúrne prijateľným fyzickým gestom (t.j. prst v uchu a slina na jazyk).

▪ **„dotkol sa slinou jeho jazyka“** Slina bola bežne používaná v zdravotníctve prvého storočia v Stredozemí. Účelom toho bolo zväčšiť vieru tohto muža.

7:34 „pohliadol k nebu“ Bol to bežný postoj tela pri modlitbe počas Ježišovho života (t.j. stáť, otvorené oči, ruky a hlava pozdvihnuté).

▪ **„vzdychol“** Ide tu o neartikulovaný zvuk, ktorý vyjadruje silný pocit (R 4; 8:22-23; 2K 5:12). Či ide o pocit pozitívny (Mk 7:34; R 8:26) alebo negatívny (Sk 7:34; Jk 5:9) závisí od literárneho kontextu. Toto mohlo odhaliť Ježišov žiaľ nad hriechom a chorobou vo svete zničenom vzbúrou. Zložený tvar tohto pojmu sa objavuje v 8:12.

▪ **„Effatha“** Toto je imperatív aoristu pasívneho v aramejčine, čo znamená „byť otvorený“ (a boli, v. 35). Peter si spomenul na presné aramejské slovo, ktoré Ježiš použil a Marek ho preložil do gréčtiny pre svojich pohanských (teda rímskych) čitateľov. Pozri poznámku k 5:41.

7:36 „dôrazne im prikázal, aby to nikomu nepovedali“ Dôvod k tomu je, že evanjelium ešte nebolo „kompletné“. Ježiš nechcel, aby ho poznali ako divotvorcu. Nátlak zástupov už bol problém. Toto „Mesiášske tajomstvo“ je charakteristické pre Marka. Avšak je to prekvapujúce, lebo Ježiš robil toľko vecí a hovoril také odhaľujúce pravdy o sebe v Markovi. Ježiš sa jasne ukazuje ako Mesiáš a napĺňa vtedajšie židovské očakávania pre tých, ktorí mali duchovné oči, aby videli!

7:37 Uzdravenie hluchého bolo jasným Mesiášskym znamením (Iz 35:5-6).

▪ **„všetko robí dobre“** Toto je indikatív perfektu aktívneho. Aká výpoveď, zhrnutá ľudmi zo severnej Palestíny!

DISKUSNÉ OTÁZKY

Toto je výkladová študijná príručka, čo znamená, že zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Tieto diskusné otázky sú určené k tomu, aby vám pomohli rozmýšľať o hlavných otázkach tejto časti knihy. Majú u vás vyvolať myšlienky, nie definitívne odpovede.

1. Ako by sme sa mali postaviť k tradícii? Definuj tradíciu.
2. Zrušil Ježiš Starú Zmluvu? Ak áno, ako máme zaobchádzať so SZ ako inšpirovanou? (v. 19)
3. Vysvetli rozdiel medzi pohľadom na náboženstvo u Ježiša a u farizejov.
4. Prečo Ježiš prišiel do prevažne pohanskej oblasti? (v. 24)
5. Ako sa stalo dieťa posadnuté démonom? Deje sa to aj dnes? (v. 25)
6. Prečo im Ježiš povedal, aby nikomu nehovorili o uzdravení tohto človeka? (v. 36)

MAREK 8

Rozdelenie moderných prekladov podľa odsekov

UBS	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Nasýtenie štyroch tisícov 8:1-10	Nasýtenie štyroch tisícov 8:1-10	Štyri tisíc nasýtených 8:1-10	Ježiš nasýtil štyri tisíc ľudí 8:1-3 8:4 8:5 8:6-10	Druhý zázrak chlebov 8:1-10
Dopyt po znamení 8:11-13	Farizeji hľadajú znamenie 8:11-12 Dajte si pozor od kvasu farizejov a Herodesa 8:13-21	Príslovie o znameniach 8:11-13	Farizeji žiadajú zázrak 8:11-12 8:13	Farizeji žiadajú znamenie z neba 8:11-13
Kvas farizejov a Herodesa 8:14-21		Kvas farizejov 8:14-21	Kvas farizejov a Herodesa 8:14-15 8:16 8:17-19 8:20 8:21	Kvas farizejov a Herodesa 8:14-21
Uzdravenie slepého muža v Betsaide 8:22-26	Slepec uzdravený v Betsaide 8:22-26	Slepý muž uzdravený 8:22-26	Ježiš uzdravuje slepého muža v Betsaide 8:22-23 8:24 8:25-26	Uzdravenie slepého muža v Betsaide 8:22-26
Petrovo vyznanie o Ježišovi 8:27-30	Peter vyznáva, že Ježiš je Kristus 8:27-30	Petrovo vyznanie 8:27-30	Petrovo vyznanie o Ježišovi 8:27 8:28 8:29a 8:29b 8:30	Petrovo vyznanie viery 8:27-30
Ježiš predpovedá svoju smrť a vzkriesenie 8:31-9:1	Ježiš predpovedá svoju smrť a vzkriesenie 8:31-33 Vezmi kríž a nasleduj Ho 8:34-9:1	O učeníctve 8:31-33 8:34-9:1	Ježiš hovorí o svojom trpení a smrti 8:31-33 8:34-9:1	Prvé prorocko o umučení 8:31-33 Podmienky nasledovania Ježiša 8:34-9:1

ČÍTANIE TRETIETIEHO CYKLU (pozri „Ako správne čítať Bibliu“) SLEDOVANIE PÔVODNÉHO ZÁMERU AUTORA NA ÚROVNI ODSEKOV

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Naraz si prečítajte celú biblickú knihu. Identifikujte predmety. Porovnajme svoje rozdelenie predmetov s piatimi modernými prekladmi. Rozdelenie podľa odsekov nie je inšpirované, no je kľúčom pre sledovanie pôvodného zámeru autora a to je jadrom výkladu. Každý odsek má len jeden predmet.

1. Prvý odsek
2. Druhý odsek
3. Tretí odsek
4. Atd.

PARALELY U SYNOPTIKOV

- A. Je otázne či Ježiš sýtil zástupy často, alebo je tento príbeh, z neznámeho dôvodu pre západných vykladačov, len zopakovaný (t.j. 6:34-44 a 8:1-10).
- B. Mk 8:10-12 je paralelné s Mt 15:39-16:4.
- C. Mk 8:13-26 je paralelné s Mt 16:5-12.
- D. Mk 8:27-30 je paralelné s Mt 16:13-20 a Lk 9:18-21.
- E. Mk 8:31-37 je paralelné s Mt 16:21-26 a Lk 9:22-25
- F. Mk 8:38-9:1 je paralelné s Mt 16:27-28 a Lk 9:26-27.

ŠTÚDIUM SLOVNÝCH VÝRAZOV A FRÁZ

TEXT 8:1-10

(1) V tých dňoch, keď s ním bol opäť početný zástup a nemali čo jesť, zavolať si učeníkov a povedal im: (2) Eúto mi je zástupu; sú so mnou už tri dni a nemajú čo jesť. (3) Ak ich pošlem domov hladných, poomdlievajú na ceste, lebo niektorí z nich prišli zďaleka (4) Učeníci mu odpovedali: Kto a ako by mohol tu na pustatine obstarat' chlieb, aby toľkých nasýtil? (5) Opýtal sa ich: Koľko máte chlebov? Odpovedali: Sedem. (6) Nato ľudom prikázal, aby si posadali na zem. Ježiš vzal tých sedem chlebov, dobrorečil, lámal a podával svojim učeníkom, aby ich rozdeľovali. Oni ich rozdali zástupu. (7) Mali aj zopár rybičiek. Aj tie požehnal a kázal ich rozdat'. (8) Eudia sa nasýtili, ba nazbierali aj sedem košíkov nalámaných chlebov. (9) Eudí bolo asi štyri tisíc. Nakoniec dav rozpustil. (10) Hned' nato nasadol so svojimi učeníkmi na loď a priplával do Dalmanutského kraja.

8:1 „v tých dňoch“ Táto udalosť sa stala v prevažne pohanskej oblasti Dekapolis (7:31).

▪ **„s ním bol opäť početný zástup“** Toto charakterizovalo Ježišovu službu v tomto období.

8:2 „Eúto mi je zástupu“ Slovo „Eúto“ pochádza z gréckeho slova pre nižšie postavené orgány v ľudskom tele (pečeň, obličky, črevá). V SZ, pre Židov toto bolo sídlom emócií.

Ježiš miluje ľudí (1:41; 6:34; 8:2; 9:22; Mt 9:26; 14:41; 15:32; 18:27; 20:34; Lk 7:13; 10:33). Títo ľudia boli odhodnení rabínmi celý svoj život. Hrnuli sa do Ježišovej opatery.

▪ **„sú so mnou už tri dni“** Bolo to predĺžené obdobie vyučovania. Židia počítali dni od večerného súmraku do večerného súmraku. Každá časť dňa bola počítaná; takže, toto sa nemuselo robiť o tri celé, 24-hodinové dni. Nemohli odísť ani na chvíľu, kúpiť si jedlo. Už zjedli všetko čo priniesli so sebou.

8:3 „ak“ Toto je podmieňovacia veta tretej triedy, ktorá hovorí o potenciálnej činnosti. Ježiš netvrdí, že všetci už idú odpadnúť, ale niektorí, ktorí boli chorí a slabí mohli omdlieť.

▪ **„poomdlievajú na ceste“** Bolo by to spôsobené nedostatkom potravy. Pozri Sdc 8:15 a Nár 2:19 v Septuaginte. Zjedli už všetko čo priniesli so sebou a už nemali nič na jedenie.

▪ **„niektorí z nich prišli zd'aleka“** Toto ukazuje ako sa sláva Ježiša ako divotvorca rozšírila. Zúfali ľudia, aby získali pomoc urobila čokoľvek, idú kdekkoľvek.

8:4 „ako by mohol tu na pustatine obstarat' chlieb“ Dokonca keby aj mali peniaze, nemali kde kúpiť jedlo. Ježiš skúšal vieru učeníkov so svojim obstaraním! Znova zlyhali (pozri 6:34-44).

8:6 „posadali“ Bola to poloha v ľahu bokom, čo naznačovalo, že sú pripravení jesť.

8:6-8 „chlieb ... ryba“ Bola to bežná denná výživa pre ľudí v Palestíne. Je to podobné tomu v 6:34-44.

▪ **„dobrorečil“** Táto modlitba požehnania jedla potvrdzovala Božiu starostlivosť a zaopatrenie (Mt 6:11). Židia sa vždy modlili pred jedlom.

▪ **„lámal ... rozdeľovali“** Toto je aorist, za ktorým nasleduje imperfektum. Zázrak rozmnožovania sa stal, keď Ježiš lámal chlieb, ako aj v 6:41.

8:8 „nabírali sedem košíkov nalámaných chlebov“ Toto je iné slovo pre kôš, z 6:43. Tieto koše boli veľmi veľké (Sk 9:25). Tieto pozostatky boli nabierané na neskoršie použitie. Avšak, z v. 14 učíme, že ich učeníci zabudli a zanechali.

8:9 „asi štyri tisíc“ Matúš 15:38 pridáva „mužov“, čo znamená, že zástup bol väčší. Pravdepodobne, na tom osamelom mieste, nebolo veľa žien a detí, ale je isté, že tam niekoľkí boli.

8:10 „hned“ Pozri poznámku k 1:10.

▪ **„Dalmanutský kraj“** Existuje niekoľko variantov v tejto fráze. Problém je v tom, že ani jedno miesto v Ježišovej dobe nebolo známe pod týmto menom. Preto, pisári zmenili názov miesta, aby zodpovedalo Matúšovmu „Magadan“. (NKJV „Magdala“).

TEXT 8:11-13

(11) Prišli k nemu farizeji a začali sa s ním hádať. Pokúšali ho; žiadali od neho znamenie z neba. (12) Zhlboka si vzdychol a spýtal sa: Prečo toto pokolenie žiada znamenie? Amen, vravím vám, toto pokolenie žiadne znamenie nedostane! (13) Nechal ich, znovu nastúpil na loď a preplavil sa na druhý breh.

8:11 „farizeji a začali sa s ním hádať“ Bolo to bežná udalosť. Nemohli poprieť Jeho autoritu, moc alebo popularitu, tak sa ho snažili podviesť, aby odpovedal na otázky, ktoré by odcudzili časť Jeho publika. Pozri zvláštnu tému: Farizeji v 2:16.

▪ **„znamenie z neba“** V Evanjeliu podľa Jána, slovo „znamenie“ malo zvláštny význam, ale tu sa týka želania farizejov, aby dokázal svoju autoritu, možno cez (1) predpoveď (5M 13:2-5; 18:18-22); (2) nebeské znamenie (Iz 7:11; 38:7-8); alebo (3) apokalyptické znamenie (vojenské víťazstvo nad nepriateľmi).

▪ **„pokúšali ho“** Slovo *peirazó* znamená skúšať, testovať alebo pokúšať „so zámerom zničenia“. Môže to byť zahalený odkaz na nevieru počas putovania púšťou (2M 17:7; 4M 14:11-12,22; 5M 33:8). Pozri zvláštnu tému o gréckych výrazoch pre „skúšanie“ v 1:13.

8:12 „zhlboka si vzdychol“ Toto je zložený a tým pádom zosilnený tvar slova „povzdych“ (7:34). Ježiš im ukázal svoju autoritu aj skutkom aj slovom, ale oni zostali duchovne slepí.

▪ **„vo svojom duchu“** Toto hovorí o Ježišovej osobnosti (2:8). Má ten istý význam v 14:38 vo vzťahu k ľuďom. Výraz „duch“ je u Marka použitý pre

1. Ducha Svätého (1:10,12)

2. nečistých duchov (t.j. démonov, 1:23,26,27; 3:11,30; 5:2,8,13; 6:7; 7:25; 9:17,20,25)

3. ľudského ducha (2:8; 8:12; 14:38)

▪ „**toto pokolenie**“ Tento výraz má tiež SZ aspekt týkajúci sa obdobia putovania púšťou (4M 32:13; 5M 1:35; 32:5,20).

▪ „**amen**“ Toto je doslova „amen“. Pozri zvláštnu tému „Amen“ v 3:28.

▪ „**vravím vám, toto pokolenie žiadne znamenie nedostane**“ Toto je hebrejská fráza silného záporu (nie je to grécka podmieňovacia veta), ktorá vyjadrovala pochopenú ale nevyjadrenú prísahu. Keď porovnáme s Mt 16:4 Ježiš zrejme myslel na budúce znamenia. Ježiš im ukázal mnohé znamenia (t.j. SZ proroctvá naplnené v Jeho skutkoch a slovách), ale odmietli prijať ich (znamenia) alebo Jeho, lebo vyzval ich tradície, kultúrnu pozíciu a popularitu.

8:13 Ježiš veľa cestoval severnou Palestínou lebo chcel, aby všetci počuli Jeho zvesť, ale tiež kvôli tlaku zástupov.

TEXT 8:14-21

(14) Učeníci si zabudli vziať chlieb. Na lodi mali so sebou iba jeden chlieb. (15) Vystríhal ich: Dajte si pozor, vyhýbajte sa kvasu farizejov a kvasu Herodesa! (16) Oni hovorili medzi sebou o tom, že nemajú chlieb. (17) Ježiš si to všimol a povedal im: Prečo hovoríte, že nemáte chlieb? Stále nerozumiete a nechápete? Máte zatvrdnuté srdce? (18) Máte oči – a nevidíte? Máte uši – a nepočujete? Nepamätáte sa, (19) koľko plných košov nalámaného chleba ste pozbierali vtedy, keď som rozlámal päť chlebov piatim tisícom? Odpovedali mu: Dvanásť. (20) A keď som rozdelil sedem chlebov štyrom tisícom, koľko plných košíkov nalámaného chleba ste nazbierali? Odvetili: Sedem. (21) Nakoniec dodal: Ešte stále nechápete?

8:14 Toto je zrejme Petrovo očité svedectvo.

8:15 „Vystríhal ich“ Toto je indikatív imperfektu mediálneho silného výrazu „rozkázať s autoritou“ (5:43; 7:36; 8:15; 9:9). Tento výraz je charakteristický pre Marka (t.j. často spojený s „mesiášskym tajomstvom“).

▪
NASB, NRSV „dajte si pozor“
NKJV „majte na zreteli“
TEV „pozor“
NJB „majte oči otvorené“

Doslova je toto „vidieť“ (t.j. *horaó*). Je to imperatív prítomného času aktívneho, ktoré hovorí o neustálom úsilí zachovať pravú bdelosť.

▪
NASB, NKJV, NRSV „dávajte pozor“
TEV „majte na pozore“
NJB „chráňte sa“

Toto je imperatív prítomného času aktívneho. Oba tieto prísne príkazy sú z rôznych gréckych slov, ktoré znamenajú „vidieť“ (t.j. *horaó* a *blepó*), ktoré hovoria, že veriaci musí vždy byť na pozore (4:24; 12:38; 13:5,9,23,33) pred sebaspravodlivým legalizmom a inštitucionalizmom.

▪ „**Herodesa**“ Raní pisaári sa snažili štandardizovať Ježišove príslovie. V 3:6 a 12:13 Ježiš hovorí „Herodiáni“; a tak grécke rukopisy P⁴⁵, G a W, podobne ako aj niektoré verzie Vulgáty a koptských prekladov zmenili tento tvar genitívu. Väčšina gréckych rukopisov dosvedčujú genitív (MSS **Ⲛ**, A, B, C, D a L). Pozri zvláštnu tému o rodine Heroda v 1:14.

▪ „**kvas**“ Bol to obvykle symbol korupcie, ako je to aj tu v tomto texte (1K 5:6-8; G 5:9). Môže to byť slovná hra v aramejčine, lebo sú slová „kvas“ a „slovo“ veľmi podobné. Problém učeníkov bol ten istý ako problém farizejov, teda duchovná nechápavosť a slepota. Museli byť vždy na pozore. Herodesovci predstavovali opačný problém – svetáckosť, status quo za každú cenu!

8:16 „oni hovorili medzi sebou o tom, že nemajú chlieb“ Toto je imperfektum. Učenci sa ešte stále nenaučili lekciu. Ježiš naplní všetky potreby! Ježiš hovorí o skaznom vplyve a oni si myslia, že hovorí o jedle!

NKJV pridáva slovo „príslovie“ do skrátenej vety (podobne ako mnohé neskoršie grécke minuskuly), ktoré nasleduje Mt 16:7. NASB dosiahol ten istý účel tým, že pridal slová kurzívou (t.j. „začal“ a „fakt“).

8:17 „Ježiš si to všimol“ Nie vždy je jasné ako Ježiš vedel veci. Niekedy je to nadprirodzená vedomosť a inokedy je to poznanie ľudského správania a vlastností.

▪ **„prečo hovoríte, že nemáte chlieb“** Toto je prvé v sérii šiestich alebo siedmich otázok, v ktorých Ježiš vyjadruje svoje sklamanie, že jeho vlastní učenci ešte stále nerozumejú! Celý kontext Marka odkrýva ako ťažko bolo pre „priateľov a nepriateľov“ pochopiť Ježišovu radikálne novú zvesť. Jeho učenci, Jeho rodina, Jeho rodisko, zástupy a náboženský vodcovia – nikto z nich nemal duchovné oči alebo uši!

▪ **„stále nerozumiete a nechápete“** Toto je opakujúca sa téma (v. 21; 6:52). Ježišova rodina, rodisko, Jeho učenci, obyvatelia mesta a náboženský vodcovia ho nerozumeli. Asi to bol spôsob ukázať duchovné podnebie pred plnosťou Ducha, ktorý prišiel na Letnice (alebo je mesiášske tajomstvo odhalené v ukrižovanom, vzkriesenom Pánovi).

▪ **„máte zatvrdnuté srdce“** Toto je participium perfektu pasívneho, ktorý hovorí o duchovnom stave, ktorý bol spôsobený vonkajším faktorom (4:13,40; 6:52; 7:18; 8:17,21,33; 9:10,32). Toto presne sa malo stať Judášovi Iskariotskému. Pozri zvláštnu tému: Srdce v 2:6.

8:18 Toto je SZ citát z Ez 12:2 (porovnaj s Jer 5:21), ktorý je teologicky paralelný s Iz 6:9-10 (porovnaj s Mk 4:12). SZ proroci hovorili slovo Božie, ale neboli pochopení kvôli duchovnému stavu ich poslucháčov. Tieto SZ citáty sú v gramatickom tvare, ktoré si vyžaduje odpoveď „áno“.

▪ **„nepamätáte sa“** Ježiš ich karhal, že nemali duchovnú chápacosť pre zázračné nasýtenie (vv. 17-21). Táto fráza má tiež SZ orientáciu (5M 4:9-10; 8:11,19). Boží ľud sa musí zachovať a konať podľa Božích právd.

8:19 „košíkov“ Toto je odlišné slovo ako v 8:8. Toto je ako slovo použité v 6:43 (teda sú to menšie koše). Pripomína im predchádzajúce zázračné nasýtenie. Oni si neurobili spojenie medzi vecami (8:32-33; 9:32-34; 10:35-37).

8:20 Verš 19 hovorí o sytíni v šiestej kapitole, ale verš 20 sa týka aktuálneho nasýtenia v ôsmej kapitole.

TEXT 8:22-26

(22) Potom prišli do Betsaidy. Priviedli k nemu slepca a prosili, aby sa ho dotkol. (23) Chytil slepca za ruku a vyviedol ho von za dedinu. Naslinil mu oči, položil naňho ruky a spýtal sa ho: Vidiš niečo? (24) A on otvoril oči a povedal: Vidím ľudí; vyzerajú ako stromy, ale chodia. (25) Znovu mu položil ruky na oči a on začal vidieť. Slepca bol uzdravený a všetko videl celkom jasne. (26) Nato ho poslal domov a prikázal mu: Ale do dediny ani nechod’!

8:22 „slepca“ Jedno z Izaiášových proroctiev o Mesiášovi bolo v tom, že vráti zrak slepým (Iz 29:18-35:5; 42:7,16,18,19).

Fyzická slepota je SZ metafora pre duchovnú slepotu (Iz 56:10; 59:10). Tá istá slovná hra o fyzickej a duchovnej slepote je zobrazená v Jn 9. Toto je zrejme spojené so slepotou učeníkov v 8:15,18.

8:23 „vyviedol ho von za dedinu“ Bolo to s účelom, aby človeka upokojil a aby uzdravenie zachoval utajeným (7:33; 8:26).

▪ **„naslinil mu oči, položil naňho ruky“** Ide tu o kultúrny spôsob uzdravenia, z ktorého je jedno fyzické a druhé duchovné. Malo to za cieľ vybudovať mužovu vieru. Pozri zvláštnu tému: Kladenie rúk v 7:32.

8:24 „vidím ľudí; vyzerajú ako stromy“ Ježiš nebol obmedzený v moci, ale pracoval s vierou tohto muža. Toto je jediné čiastočné uzdravenie, ktoré je zapísané v evanjeliách.

8:25 Tento verš sa začína Ježišovým skladaním rúk na oči tohto človeka. Vtedy sa činnosť presunula na človeka (pozri v NJB). Musel sa sústrediť a pozerať upreto (Mt 7:5). Vtedy keď spolupracoval, jeho zrak bol vrátený.

8:26 Toto sa týka Markových opakovaných zmienok o Ježišovi, ktorý súciteľne hovorí ľuďom, ktorých uzdravoval, aby to nešírili ďalej. Textus Receptus (t.j. KJV alebo NKJV) dokonca pridávajú frázu, ktorou to konkretizujú. Ježiš nechcel, aby ho poznali ako liečiteľa. Používal uzdravovanie, aby ukázal milosť Božiu, budoval vieru učeníkov a potvrdil službu Jeho učenia.

TEXT 8:27-30

(27) Ježiš sa vybral aj s učeníkmi do dedín pri Cézarei Filipovej. Cestou položil učeníkom otázku: Za koho ma ľudia pokladajú? (28) Odvetili mu: Za Jána Krstiteľa, jedni za Eliáša a iní za jedného z prorokov. (29) On sa ich opýtal: A za koho ma pokladáte vy? Peter mu odpovedal: Ty si Kristus! (30) Nato im Ježiš dôrazne prikázal, aby o ňom pred nikým nehovorili.

8:27-30 Táto udalosť je zlomovou udalosťou v Evanjeliu podľa Marka. Príbehy zázrakov, ktoré potvrdzujú moc, autoritu a božstvo Ježiša sa končia. Od tohto bodu, dôraz je na ukrižovaní. Evanjelium podľa Marka mení zameranie od toho kto je On na Jeho veľké vykupiteľské dielo (t.j. to čo On učinil).

8:27 „do dedín“ Matúš 16:13 má „do končín“. Ježiš chcel urobiť dve veci (1) újsť od zástupov a (2) kázať vo všetkých dedinách. V tomto prípade, prvá vec prevládla.

▪ „**Cézarea Filipová**“ Toto mesto sa nachádza okolo 40 km na sever od Galilejského mora v prevažne pohanskej oblasti. Bola pod kontrolou Heroda Filipa, nie Heroda Antipasa.

▪ „**cestou položil učeníkom otázku**“ Kým chodil, Ježiš sa začal (imperpektum) rozprávať s nimi.

▪ „**za koho ma ľudia pokladajú**“ Matúš 16:13 má „Syna človeka“, čo bol Ježišov samozvaný titul. Toto je ústredná náboženská otázka.

8:28 „Ján Krstiteľ“ Toto bol názor Heroda Antipasa, ako aj názor niektorých ľudí (Mk 6:14,16; Lk 9:19).

▪ „**Eliáš**“ Toto by znamenalo, že Ježiš bol predchodca Mesiáša (Mal 4:5).

▪ „**jedného z prorokov**“ Matúš 16:14 má „Jeremiáš“. Všetky tieto možnosti znamenali, že išlo o vzkriesenie a boli to tituly vyjadrujúce úctu, ale neboli výhradne mesiášske.

8:29 „za koho ma pokladáte vy“ Toto je množné číslo a bolo určené pre všetkých učeníkov. „Vy“ je v gréčtine dôrazné, lebo je zámeno položené na začiatok vety.

▪ „**Ty si Kristus**“ Peter, extrovert skupiny, prvý odpovedal. Toto je prepis hebrejského „Mesiáš“ (BDB 603), ktoré znamená „Pomazaný“. Ježiš sa zdráhal verejne prijať tento titul kvôli židovským nesprávnym politickým, vojenským a nacionalistickým výkladom. V tomto súkromnom nastavení ho prijíma, ba až žiada tento titul. Paralela v Mt 16:16 má úplný titul: „Kristus, Syn Boha živého“. Marek (Petrov záznam) vynecháva Ježišovu pochvalu Petra (Mt 16:17,19).

8:30 „prikázal, aby o ňom pred nikým nehovorili“ Toto je ďalší príklad mesiášskeho tajomstva, ktoré je také bežné u Marka (1:33-34,43; 3:12; 4:11; 5:43; 7:24,36; 8:26,30). Poznali titul, ale nie aj poslanie!

TEXT 8:31-33

(31) Potom ich začal učiť, že Syn človeka musí mnoho trpieť. Zavrhnú ho starší, veľkňazi i zákonníci, zabijú ho, ale na tretí deň vstane z mŕtvych. (32) Hovoril im to celkom otvorene. Peter ho odviezol nabok a začal ho karhať (33) Ježiš sa obrátil k učeníkom a Petrovi pohrozil slovami: Chod' z cesty za mňa, satan, lebo nemyslíš na Boží zámer, ale na ľudské veci.

8:31 „začal ich učiť“ Imperpektum môže znamenať (1) začiatok činnosti alebo (2) trvalá činnosť v minulosti. Prvá možnosť je pravdepodobná, podľa kontextu, ale v 8:32 je ďalšie imperpektum, ktoré predpokladá druhú možnosť. Toto je prvá Ježišova predpoveď Jeho súženia a smrti, ale sú aj iné (9:12,31; 10:33-34).

- „**Syn človeka musí**“ Toto ukazuje, že Ježiš jasne pochopil svoje poslanie a cenu (Mk 10:45). Bolo to presne také znamenie aké farizeji hľadali vo v. 12, na potvrdenie pravého proroka (5M 13:2-5; 18:18-22).
- „**mnoho trpieť**“ Bol to aspekt Mesiášskej služby, ktorá Židom unikla (1M 3:15; Ž 22; Iz 52:13-53:12; Zach 9-14). V židovskej myslí, Mesiáš bol vnímaný ako Dávidov potomok, vojenský víťaz Izraela. Ale tiež mal byť kňaz, ako je to v Ž 110 a Zach 3-4. Dvojitá príroda je viditeľná v spoločnosti zvitkov z Mŕtveho mora, ktorá čakala dvoch Mesiášov, jedného kráľovského (z Júdu) a jedného kňazského (z Léviho). Táto vodcovská úloha, ktorú očakávali sa zdala byť úplne odlišná od trpiaceho, zomierajúceho Mesiáša.
Ježiš sa niekoľkokrát snažil oboznámiť svojich učeníkov o svojich predpovedaných utrpeniach (8:31; 9:12,30-31; 10:33-34), ale oni nemohli pochopiť (8:32-33; 9:32-34; 10:35-37).
- „**zavrhnú ho**“ Toto znamená „nesúhlasiť“, lebo Ježiš nespĺnil predpokladé chápanie o Mesiášovi židovských náboženských vodcov.
- „**starší, veľkňazi a zákonníci**“ Bolo to iné pomenovanie Veľrady, rady sedemdesiatich vodcov z Jeruzalema, ktorá bola podobná najvyššiemu súdu. Pozri zvláštnu tému v Mk 12:13.
- „**zabijú ho ... vstane z mŕtvych**“ Toto je podstata zvesti evanjelia: náhradná obeť a slávne božské potvrdenie jeho prijatia.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: VZKRIESENIE

- A. Dôkazy vzkriesenia
  1. Päťdesiat (50) dní neskôr na Letnice, vzkriesenie sa stalo kľúčovou vecou v Petrovej kázni (Sk 2). Tisíce ľudí, ktorí žili v oblasti kde sa to stalo, uverili!
  2. Životy apoštolov boli radikálne premieňané od znechutenia (pretože neočakávali vzkriesenie) k odvahe, dokonca až k mučenictvu.
- B. Význam vzkriesenia
  1. Ukazuje, že Ježiš bol tým čo tvrdil (Mt 12:38-40 predpoveď smrti a vzkriesenia)
  2. Boh potvrdil Ježišov život, učenie a zastupiteľskú smrť (R 4:25)
  3. Ukazuje sľub všetkým kresťanom (t.j. vzkriesenie tela, 1K 15)
- C. Ježišove tvrdenia, že vstane z mŕtvych
  1. Mt 12:38-40; 16:21; 17:9,22,23; 20:18-19; 26:32; 27:63
  2. Mk 8:31; 9:1-10,31; 14:28,58
  3. Lk 9:22-27
  4. Jn 2:19-22; 12:34; kapitoly 14-16
- D. Ďalšie štúdium
  1. *Evidence That Demands a Verdict*, Josh McDowell
  2. *Who moved the Stone?*, Frank Morrison
  3. *The Zondervan Pictorial Encyclopedia of the Bible*, „Vzkriesenie“, „Vzkriesenie Ježiša Krista“
  4. *Systematic Theology*, L. Berkhof, s. 346, 720.

▪ „**na tretí deň vstane z mŕtvych**“ Táto fráza sa mohla týkať Hoz 6:1-2. Podobne je to vysvetlené v aramejskom targume pri tomto verši. Avšak, zdá sa, že Ježiš naráža na Jon 1:17 (Mt 12:39; 16:4). Tento druh znamenia predpovedania bolo presne to, čo farizeji žiadali vo v. 12 (Mt 16:4). Bolo to základom k určeniu pravého proroka na základe 5M 13:2-5; 18:18-22. Ježiš im ukázal mnohé znamenia, ale oni nemohli, nechceli vidieť.

8:32

NASB

„vyjadril tú vec jasne“

NKJV

„povedal toto slovo otvorene“

NRSV, NJB

„povedal všetko toto celkom otvorene“

TEV

„vyjasnil im to“

Toto je ďalšie imperfektum, ako vo v. 31. Tam to znamenalo „začať“, ale tu sa môže týkať opakovanej činnosti (t.j. Ježiš im povedal o Jeho súžení a smrti niekoľkokrát). Zreteľne im hovoril – bez podobenstiev, bez symbolov, bez metafor (pozri Jn 10:24; 11:14; 16:25,29; 18:20).

▪ **„Peter ho odviezol nabok“** Toto bolo urobené úprimne, ale nie s pochopením. Peter koná ako satanov zástupca ako použiť Jeho mesiášsky úrad, získať a spasit' ľudí (1:12-13; Mt 4:1-11).

▪ **„začal ho karhať“** Toto je silné grécke slovo (LXX v 1M 37:10; Lk 4:41; 2Tim 4:2). Pre Ježiša je použité v 1:25; 3:12; 4:39 a 9:25. V tomto kontexte Peter „kritizoval“ alebo „vytýkal“ Ježišovi Jeho poznámku. Určite jeho motívy boli zachrániť Ježiša, nie odsúdiť Ho. Peter nechápal zastupiteľskú a prorockú službu Ježišových súžení.

Ježiš pokarhal Petra v 8:33 pre nedostatok duchovného náhľadu a pomalé chápanie.

8:33 „obrátil sa k učeníkom“ Ježiš hovoril tieto slová Petrovi, ale v istom zmysle sa obracal ku všetkým učeníkom.

▪ **„chod' z cesty za mňa, satan“** Toto je imperatív prítomného času aktívneho. Ježiš prikazuje Petrovi, aby sa vzdialil z jeho prítomnosti. Toto má SZ chápanie odmietnutia (t.j. „zahodiť za chrbát“, 1Krl' 14:9; Ez 23:35). Peter to nepochopil, ale pokúšal Ježiša tým istým spôsobom ako to satan robil na púšti (1:12-13; Mt 4:1-11). Satan sa snažil, aby Ježiš získal ľudí iným spôsobom, len nie cez Golgotu (t.j. nakŕmiť ich, ukázať im zázraky, skompromitovať Jeho zvesť). Peter nechápal, že Ježišovo súženie a smrť boli Boží plán (10:45; Sk 2:23; 3:18; 4:28; 13:29; 2K 5:21). Pozri zvláštnu tému: Satan v 1:13.

TEXT 8:34-9:1

(34) Ježiš zavolať k sebe zástup aj s učeníkmi a povedal im: Kto chce ísť za mnou, nech zaprie sám seba, vezme svoj kríž a nasleduje ma! (35) Lebo kto by si chcel zachrániť život, stratí ho. Kto však stratí svoj život pre mňa a pre evanjelium, ten si ho zachráni. (36) Veď čo osoží človeku, ak získá aj celý svet, ale svojej duši uškodí? (37) Za čo vymení človek svoju dušu? (38) Kto sa pred týmto cudzoložným a hriechným pokolením bude hanbiť za mňa a za moje slová, za toho sa bude hanbiť aj Syn človeka, keď príde v sláve Otca so svätými anjelmi. (9:1) A dodal: Amen, amen, vravím vám: Niektorí z tých, čo tu stoja, vôbec neokúsia smrť, kým neuvidia prichádzať kráľovstvo Božie s mocou.

8:34 „zavolať k sebe zástup aj s učeníkmi“ Marek je jediné evanjelium, ktoré zapisuje prítomnosť zástupu v Cézarei Filipovej. Obvykle je táto udalosť videná ako čas súkromného vyučovania, ale je zrejmé, že aj iní boli prítomní. Tento zástup musel zahŕňať aj ne-Židov a pravdepodobne tam nebol ani jeden farizej alebo náboženský vodca, lebo to bolo za hranicami zasľúbenej zeme, v pohanskej oblasti. Tomuto zástupu Ježiš ukazuje pravú cenu učeníctva, radikálneho, úplného odovzdania potrebného na nasledovanie Jeho. Vyzval ich nasledovať, ale jasne ukazuje cenu!

▪ **„ak“** Toto je podmieňovacia veta prvej triedy, ktorá predpokladá, že je to pravdivé z autorovej perspektívy alebo pre jeho literárny účel.

▪ **„kto chce ísť za mnou“** Všetchni si všeobecné pozvanie byť Ježišovým učeníkom. Niečo to stojí (t.j. spasenie je zadarmo, ale učeníctvo je potrebné a človeka to stojí veľa). Zaujímavé je, že Ježišove slová Petrovi vo v. 33 (*hupage opisó mou*) sú teraz znovu použité (*opisó mou*), ale v zmysle „pod' za mnou“ (t.j. učeníctvo). Existuje nevhodné spoločenstvo (Peter ako satanov zástupca) a vhodné spoločenstvo (nesebecká služba). To, kvôli čomu Peter karhal Ježiša, sa teraz jasne stalo cieľom pre všetkých: „vziať svoj kríž“!

▪ **„nech zaprie sám seba“** Toto je imperatív aoristu mediálneho pojmu, ktorý naznačuje „poprieť“, „odriecť sa“, „vzdať sa“ alebo „prehliadnuť“ (Mt 16:24; 20:35,75; Mk 8:34; 14:30,32,72; Lk 9:23; 12:9; 23:34,61; Jn 13:38).

Pádom (1M 3) sa cieľom ľudstva stala nezávislosť a egocentrickosť, ale teraz sa veriaci musia vrátiť k nesebeckej závislosti na Bohu. Spasenie je obnovenie obrazu Božieho v ľudstve, ktoré bolo poškodené pri páde. Toto pripúšťa intímne spoločenstvo s Otcom, čo je cieľom stvorenia.

▪ **„vezme svoj kríž“** Toto je imperatív aoristu aktívneho. Táto fráza „vziať svoj kríž“ sa týka odsúdeného zločinca, ktorý musel nosiť svoj kríž na miesto ukrižovania. Toto bola kultúrna metafora pre bolestnú, potupnú smrť. V tomto kontexte sa týka „smrti našej starej hriechnej prírody. Evanjelium je radikálne pozvanie k trvalému spoločenstvu, učeníctvu (Mt 10:38; 16:24; Lk 9:23; 14:27; 17:33; Jn 12:25). Ako Ježiš položil svoj život pre iných, tak my musíme nasledovať Jeho príklad (2K 5:14-15; G 2:20; 1Jn 3:16). Toto jasne ukazuje, že výsledky pádu budú odstránené.

▪ **„a nasleduje ma“** Toto je imperatív prítomného času aktívneho. Je to jazyk rabínskeho učeníctva. Kresťanstvo je rozhodujúca voľba, za ktorou prichádza trvalé učeníctvo (Mt 28:19-20; Ef 2:8-10).

8:35-37 „zachráni svoj život ... stratí svoj život“ Toto je slovná hra gréckeho slova pre „seba“ *psuché*. V tomto kontexte existuje kontrast medzi duchovným životom (zameraný na Kráľovstvo) a sebeckým životom (pozemský, egocentrický). Williamsov preklad NZ má „vyšší život ... nižší život“. Ak žijeme pre Krista, budeme žiť večne; ak žijeme pre seba, duchovne sme mŕtvi (1M 3; Iz 59:2; R 5:18-19; 7:10-11; 8:1-8; Ef 2:1,5; Kol 2:13; Jk 1:15) a jedného dňa budeme večne mŕtvi (Zj 2:11; 20:6,14; 21:8). Táto pravda sa podobá podobnosti „bohatého blázna“ (Lk 12:16-20).

8:35 „pre evanjelium“ Toto je zložené z *eu* (dobrý) a *angelos* (zvesť). Pôvodne znamenalo oznámiť dobrú zvesť, ale sa začalo používať pre zvesť o Ježišovi ako o Mesiášovi, ktorý prináša spasenie (a všetky dogmy, ktoré sú s tým spojené). Týka sa kresťanských práv a ohlasovaniu tých právd. Evanjelium podľa Marka bolo asi prvé evanjelium, ktoré toto použilo v tomto zmysle (1:1,14-15; 8:35; 10:29; 14:9).

8:36 „získa aj celý svet“ Toto bolo aj jedna z vecí, ktorou satan pokúšal Ježiša (Mt 4:8-9).

▪ **„duši uškodí“** Toto je neurčitok aoristu pasívneho výrazu použitého na opisanie straty niečoho čo bolo vlastnené (Mt 16:26; Sk 27:10).

8:37 Toto je mocná otázka. Kde je prioritá, súčasný život alebo večný život? Sebecký život kradne radosť zo života a dar života! Tento život je zároveň aj dar aj zodpovednosť.

8:38 „kto sa bude hanbiť za mňa a za moje slová“ Toto sa týka času keď je každá osoba konfrontovaná s evanjeliom. Tá istá pravda je vyjadrená na iný spôsob v Mt 10:32-33 a Lk 12:8-9. To čo ľudia rozhodnú dnes o evanjeliu rozhoduje ich budúcnosť. Ježiš je evanjelium!

Táto fráza je podmienovacia veta tretej triedy, ktorá uvádza možnosť (porovnaj TEV a NJB).

▪ **„pred týmto cudzoložným a hriešnym pokolením“** Židia v medzibiblickom období vyvinuli teológiu dvoch vekov. Prítomným vekom prevládali hriech, ľudskosť a nepravosť. Pozri zvláštnu tému: Dva židovské veky v Mk 13:8. Avšak, Boh poslal Mesiáša a založil nový vek spravodlivosti. Ježiš tvrdí, že On sám bol inauguratör tohto nového dňa a že jeho nová spravodlivosť záleží (t.j. je podmienená, Jn 1:12; 3:16) na osobnej viere a dôvere v Neho, nie na vlastnom výkone (Jer 31:31-34; Mt 5:20).

▪ **„Syn človeka“** Toto je Ježišovo označenie seba samého; nemá žiadne nacionalistické, vojenské alebo exkluzivistické významy v judaizme prvého storočia. Výraz pochádza z jeho pôvodného použitia v Ez 2:1 a Ž 8:4, kde to znamená „ľudská bytosť“ a Dan 7:13, ktoré hovorí o Mesiášovi a božstve (t.j. príchod na oblakoch nebeských, Božie priblíženie sa a prijímanie večného kráľovstva). Výraz kombinuje dvojaký aspekt Ježišovej osoby, pravý Boh a pravý človek (1Jn 4:1-3).

▪ **„keď príde“** SZ jasne hovorí o jednom príchode Mesiáša. Avšak, Ježišov pozemský život ukázal, že 1M 3:15; Ž 22; Iz 53 a Zach 9-14 tiež hovoria aj o trpiacom Mesiášovi. Druhý slávny príchod Mesiáša ako Pána a Sudcu vesmíru bude takým spôsobom ako Židia očakávali Jeho prvý príchod. Ich úzkoprsé, teologické dogmatizmy spôsobili, že odmietli Ježiša.

Druhý príchod je významná a často sa opakujúca NZ pravda (Mt 10:23; 16:27-28; 24:3,27,30,37; 26:64; Mk 8:38-39; 13:26; Lk 21:27; Jn 21:22; Sk 1:11; 1K 1:7; 15:23; Flp 3:20; 1Tes 1:10; 2:19; 3:13; 4:16; 2Tes 1:7,10; 2:1,8; Jk 5:7-8; 2Pt 1:16; 3:4,12; 1Jn 2:28; Zj 1:7).

▪ **„keď príde v sláve Otca so svätými anjeli“** Toto je SZ predpoveď z Dan 7:10 (Mt 16:27; Mk 13:20; Lk 9:26; 2Tes 1:7). Toto sa týka druhého príchodu. Bol to ďalší spôsob tvrdenia Ježišovej božskosti. Niekoľkokrát v Mt anjeli sú eschatologickými zberačmi a deličmi ľudstva (13:39-41,49; 24:31).

▪ **„sláva“** V SZ, najčastejšie hebrejské slovo pre „slávu“ (*kabod*) bolo pôvodne použité ako obchodný výraz (týkalo sa to páru váh) a znamenal „byť ťažký“. To čo bolo ťažké malo hodnotu alebo malo prirodzenú hodnotu. Časom bol pridaný koncept jasu na vyjadrenie Božieho majestátu (2M 15:16; 24:17; Iz 60:1-2). Len On je hodný a dôstojný. Je príliš žiarivý, aby ho padlé ľudstvo mohlo vidieť (2M 33:17-23; Iz 6:5). Boha možno spoznať len skrze Krista (Jer 1:14; Mt 17:2; Jn 14:8-9; Hb 1:3; Jk 2:1).

Výraz „sláva“ je do istej miery nejednoznačný.

1. Môže byť paralelný so „spravodlivosťou Božou“

2. Môže sa týkať „svätosti“ alebo „dokonalosti“ Božej

3. Môže označovať obraz Boží podľa ktorého človek bol stvorený (1M 1:26-27; 5:1; 9:6), ktorý neskôr bol skazený vzbúrou (1M 3:1-22)

Výraz je najprv použitý pri YHWH prítomnosti s Jeho ľuďmi v oblaku slávy počas putovania púšťou (2M 16:7,10; 3M 9:23; 4M 14:10).

9:1 Sú mnohé teórie, ktoré vysvetľujú Ježišovu výpoveď. Mohla sa týkať:

1. Ježišovho nanebovstúpenia
2. Kráľovstva, ktoré už bolo prítomné v Ježišovi
3. Príchodu Ducha na Letnice
4. Zničenia Jeruzalema v 70 n.l.
5. Očakávania Ježišovho skorého návratu
6. Rýchleho šírenia kresťanstva
7. Ježišovho premenenia.

Tieto teórie sa sústreďujú na rôzne frázy v texte: (1) „niektorí z tých čo tu stoja“; (2) „kráľovstvo Božie“; alebo (3) „prichádzať s mocou“. Pravdepodobne ide o číslo sedem kvôli bezprostrednom kontexte v Mk 9:2-13 a 2Pt 1:16-18. Tiež, ani jedna iná teória nemôže vysvetliť všetky tri aspekty textu. A ak áno, tak sa jedine vzťahovalo na Petra, Jakuba a Jána.

▪ „**amen**“ Doslova je to „amen“. Pozri zvláštnu tému v 3:28.

▪ „**neokúsia smrť**“ Toto je silný zdvojený zápor použitý v metaforickej fráze (t.j. vyjadrenie ukončenia života).

▪ „**kráľovstvo Božie**“ Pozri poznámku v 1:15.

▪ „**prichádzať s mocou**“ Toto je participium perfektu aktívneho, ktoré hovorí o úplnom a kompletnom príchode kráľovstva. Je to v kontraste s faktom, že kráľovstvo, v pravom zmysle, bolo inaugurované Ježišovým príchodom (t.j. vtelením), ale budúce udalosti možno očakávať (t.j. Druhý príchod).

DISKUSNÉ OTÁZKY

Toto je výkladová študijná príručka, čo znamená, že zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Tieto diskusné otázky sú určené k tomu, aby vám pomohli rozmýšľať o hlavných otázkach tejto časti knihy. Majú u vás vyvolať myšlienky, nie definitívne odpovede.

1. Nasýtil Ježiš dva veľké zástupy alebo išlo o jedno nasýtenie z dvoch perspektív?
2. Aké „znamenanie“ žiadali farizeji?
3. Prečo Ježiš karhal učeníkov?
4. Prečo Ježiš najprv len čiastočne uzdravil slepca?
5. Prečo je Matúšov záznam plnší od Markovho záznamu Petrovho vyznania?
6. Čo presne naznačovalo Petrovo vyznanie o Ježišovi?
7. Prečo boli učeníci tak šokovaní Ježišovým učením o svojej smrti v Jeruzaleme?
8. Vysvetli vlastnými slovami čo znamenajú verše 34-38.

MAREK 9
Rozdelenie moderných prekladov podľa odsekov

UBS	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Ježišovo premenenie 9:2-8 9:9-13	Ježiš premenený na vrchu 9:2-13	Premenenie 9:2-8 Proroctvá o Eliášovi 9:9-13	Premenenie 9:2-6 9:7-8 9:9 9:10-11 9:12-13	Premenenie 9:2-8 Otázka o Eliášovi 9:9-13
Uzdravenie chlapca s nečistým duchom 9:14-29	Chlapec uzdravený 9:14-29	Chlapec epileptik uzdravený 9:14-29	Ježiš uzdravuje chlapca so zlým duchom 9:14-16 9:17-18 9:19-20a 9:20b-21a 9:21b-22 9:23 9:24 9:25 9:26-27 9:28 9:29	Epileptický démon 9:14:29
Ježiš znova predpovedá svoju smrť a vzkriesenie 9:30-32	Ježiš znova predpovedá svoju smrť a vzkriesenie 9:30-32	Predpovedané umučenie 9:30-32	Ježiš znova hovorí o svojej smrti 9:30-31 9:32	Druhé proroctvo o umučení 9:30-32
Kto je najväčší? 9:33-37	Kto je najväčší? 9:33-37	Pravá veľkosť 9:33-37	Kto je najväčší? 9:33 9:34-37	Kto je najväčší? 9:33-37
Kto nie je proti nám, je s nami 9:38-41	Ježiš zakazuje sektárstvo 9:38-41	Neznámy exorcista 9:38-41	Ktokoľvek nie proti nám, je s nami 9:38 9:39-41	O použití Ježišovho mena 9:38-40 Štedrosť ukázaná Kristovým učeníkom 9:41
Pokušenie hrešiť 9:42-50	Ježiš varuje pred previnením 9:42-48	Varovanie pred peklom 9:42-48	Pokušenie hrešiť 9:42-48	O zvädzaní iných 9:42-50

Soľ bez chuti je bezceňná 9:49-50	Slaní učenici 9:49-50	9:49 9:50a 9:50a
---	--------------------------	------------------------

ČÍTANIE TRETIETIEHO CYKLU (pozri „Ako správne čítať Bibliu“)
SLEDOVANIE PÔVODNÉHO ZÁMERU AUTORA NA ÚROVNI ODSEKOV

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Naraz si prečítajte celú biblickú knihu. Identifikujte predmety. Porovnajete svoje rozdelenie predmetov s piatimi modernými prekladmi. Rozdelenie podľa odsekov nie je inšpirované, no je kľúčom pre sledovanie pôvodného zámeru autora a to je jadrom výkladu. Každý odsek má len jeden predmet.

1. Prvý odsek
2. Druhý odsek
3. Tretí odsek
4. Atd.

PARALELY U SYNOPTIKOV

- A. Mk 9:2-8 je paralelné s Mt 17:1-8 a Lk 9:28-36.
- B. Mk 9:9-13 je paralelné s Mt 17:9-13 a Lk 9:36.
- C. Mk 9:14-29 je paralelné s Mt 17:14-20 a Lk 9:37-43.
- D. Mk 9:30-32 je paralelné s Mt 17:22-23 a Lk 9:43-45.
- E. Mk 9:33-37 je paralelné s Mt 18:1-5 a Lk 9:46-48.
- F. Mk 9:38-50 je paralelné s Mt 18:6-14 a Lk 9:49-50.

ŠTÚDIUM SLOVNÝCH VÝRAZOV A FRÁZ

TEXT 9:2-8

(2) O šesť dní vzal Ježiš so sebou Petra, Jakuba a Jána a vyviedol ich do ústrania na vysoký vrch. Tam sa pred nimi premenil. (3) Rúcho mu tak zbelelo, že by ho žiaden bielič na svete nevládal tak vybieliť. (4) I zjavil sa im Eliáš s Mojžišom a zhovárali sa s Ježišom (5) Vtedy Peter povedal Ježišovi: Majstre, je nám tu dobre! Postavme tri stany – jeden tebe, jeden Mojžišovi a jeden Eliášovi. (6) Ani sám nevedel, čo povedať, lebo sa preľakli. (7) Tu sa utvoril oblak a zatônil ich. Z oblaku zaznel hlas: Toto je môj milovaný Syn! Jeho počúvajte! (8) Keď sa spamätali a rozhládli okolo seba, nevideli už nikoho, len Ježiša.

9:28 „šesť dní“ Lukáš 9:28 má „osem dní“. Takéto špecifické časové určenie je v Evanjeliu podľa Marka veľmi nezvyčajné.

▪ **„Peter, Jakub a Ján“** Bol to vnútorný kruh učeníkov, ktorí vždy boli prítomní pri najväčších udalostiach (5:37). Táto udalosť bola ako pre učeníkov, tak aj pre Ježiša.

▪ **„na vysoký vrch“** Tradícia (t.j. nekánonické Evanjelium Židov) hovorí, že to bol vrch Tábor, ale pravdepodobne to bolo predhorie vrchu Hermon.
Môžeme sa zapýtať či táto skúsenosť nebola typologickým spôsob odzrkadlenia Mojžišovej skúsenosti na vrchu Sinaj.
1. vysoký vrch
2. oblak
3. oslávené tváre (2M 34:29)
4. šesťdňové obdobie (2M 24:16)

Tento motív Exodu (t.j. Ježiš ako nový Mojžiš, ktorý dáva novú zmluvu, vyslobodzuje svoj ľud z otroctva hriechu) je opakujúca sa narážka u Marka. V Evanjeliu podľa Lukáša, píše že Ježiš, Mojžiš a Eliáš hovorili o Ježišovej smrti.

▪ **„so sebou“** Lukáš 9:28 hovorí, že to bolo „aby sa modlil“. Ježiš chcel újsť od zástupov, aby učil učeníkov súkromne. V tejto chvíli to bol vnútorný kruh vodcovstva.

▪ **„pred nimi sa premenil“** Toto je indikatív aoristu pasívneho, zložené z *meta* (t.j. potom) a *morphoó* (t.j. tvar) s vyplývajúcim významom „zmeniť vzhľad“. Z tohto gréckeho slova poznáme výraz „metamorfóza“. Ježišova pred-existujúca žiarivá sláva sa ukazuje aj cez Jeho telo. Žiarivosť Jeho pravej božskosti bola viditeľná týmto učeníkom (2Pt 1:16-18). Termín *morphé* (Flp 2:6-7) naznačuje nemennú podstatu niečoho alebo niekoho (opačne od *schéma*, Flp 2:8, meniaci sa vonkajší tvar).

Tá istá transformácia bola možná aj pre Jeho nasledovníkov (R 12:2; 2K 3:18). V istom zmysle sa toto týka obnovenia božského obrazu v ľudstve, poškodeného v páde, v 1M 3. Ježiš nám umožňuje, aby sme sa stali skutočnými ľuďmi, podobní Kristovi.

9:3

NASB „Jeho rúcho sa stalo žiarivé a mimoriadne biele“
NKJV „Jeho šaty sa stali jasné, mimoriadne biele“
NRSV „jeho šaty sa stali lesklo bielymi“
TEV „jeho šaty sa stali jasno bielymi“
NJB „jeho šaty sa stali žiarivo bielymi“

Mt 17:2 pridáva, že „tvár sa mu zaskvela sťa slnko“. Toto je iste aspekt Ježišovej slávy, ktorá často má zložku lesku (pozri ďalšie poznámky v 8:38).

▪

NASB, NKJV „ani jeden čistič na zemi ho nemohol vybieliť“
NRSV „také, že ho nikto na zemi nemohol vybieliť“
TEV „belšie od toho čo by ho niekto mohol vyprat“
NJB „belšie od hocikákeho pozemského bieliča, ktorý by ho mohol vybieliť“

Toto sa týkalo človeka, ktorý čistil tkaninu.

Pri týchto veršoch sú historické knihy veľmi užitočné. Uvediem niekoľko, ktoré mne pomohli pochopiť kultúru starovekého Blízkeho východu.

1. Roland de Vaux, *Ancient Israel*, dva zväzky
2. Fred H. Wright, *Manners and Customs of Bible Lands*
3. James M. Freeman, *Manners and Customs of the Bible*
4. Jack Finegan, *Light From the Ancient Past*, dva zväzky
5. James S. Jeffers, *The Greco-Roman World of the New Testament Era*
6. K. A. Kitchen, *Ancient Orient and the Old Testament*
7. Edwin M. Yamauchi, *The Stones and the Scriptures*

9:4 „Eliáš ... Mojžiš ... Ježiš“ Toto ukazuje Božie pretrvávajúce zjavenie. Všimni si, že zrejme už mali ich vzkriesené telá, čo je prekvapujúce vo svetle 1Tes 4:13-18. Tu ide o dve hlavné postavy v Starej Zmluve, ktoré mali eschatologický prorocký aspekt (t.j. Eliáš pred Mesiášom a Mojžiš, prorok ako Ježiš).

▪ **„zjavit“** Tento výraz je použitý pre anjelské zjavenie v Lk 1:11 a 22:43 a o Ježišovi v Lk 24:34.

▪ **„zhovárali sa s Ježišom“** Toto je opisné imperfektum, ktoré naznačuje dlhý rozhovor. Lk 9:31 hovorí, že hovorili o Ježišom odchode (t.j. exode) z Jeruzalema. Existuje podivuhodný dôsledok medzi týmto oddielom a 2M 24:12-18.

1. časový prvok – „šesť dní“ (v. 2)
2. miesto, „na vysokom vrchu“ (v. 2)
3. prítomnosť oblaku, z ktorého hovoril Boh (v. 7).
4. opísaná sláva Mojžišovej tváre ide tu o Ježišovu tvár (Lk 9:29; 2M 34:29-30).

9:5 „Peter povedal Ježišovi“ Lukáš 9:32 hovorí, že traja učeníci spali po dlhom dni a ťažkom výstupe na vrch a Peter sa zobudil už keď Eliáš a Mojžiš odchádzali.

▪ **„Majster“** Paralela u Matúša má „Pán“ a Lukášova paralela má „Učiteľ“.

▪ **„je nám tu dobre“** Aká úžasná duchovná a fyzická skúsenosť to musela byť; aké potvrdenie osobnosti Ježiša ako zaslúbeného SZ Mesiáša.

▪ **„stan“** Bola to stavba podobná dočasným slameným stánkom použitých pri Slávnosti stánkov. Petrova výpoveď bola, ak by oslávení SZ navštevníci zostali chvíľu, aj oni by mohli tam zostať dlhšie.

9:6 Kedykoľvek Peter nevedel čo má robiť, on rozprával!

9:7 „oblak“ Bol to symbol YHWH prítomnosti pri exode (2M 13-14). Rabíni to volali „*Šekinah* oblak slávy“, čo znamenalo, že YHWH v Izraeli prebýval viditeľne a trvalo.

▪ **„zatônil ich“** Tento výraz odráža SZ zmysel zvláštneho oblaku prítomnosti YHWH, ktorý dával tónu (t.j. ochranu) a vedenie ľudu Božiemu počas ich putovania púšťou (teda 38 rokov). Tento oblak sa objavuje trikrát v spojení s Ježišom.

1. pri Jeho počatí je Mária zatônená Duchom (Lk 1:35)
2. pri Jeho krste, Ježišovi hovorí hlas z neba (samotný oblak nie je uvedený, Mt 3:17)
3. pri Premenení bolo počuť hlas (Mt 17:5; Lk 9:34)

Tento výraz je použitý ešte dvakrát, raz v spojení s Petrovým tieňom, ktorý padal na ľudí, čo spôsobilo ich uzdravovanie (Sk 5:15) a zložený tvar slova v Hb 9:5, kde cherubíni zatieňovali zľutovnicu na arche zmluvy.

▪ **„hlas“** Toto je alebo (1) spojené s YHWH, ktorý prehovoril z oblaku v púšti alebo (2) *Bath Kol* (t.j. hlaz z neba), čo bolo Božím spôsobom odhalenia vôle YHWH v intertestamentálnom období, keď neboli proroci (Mk 1:11).

▪ **„môj milovaný Syn“** Pojem „syn“ v tejto fráze je použitý pre (1) Izrael ako celok; (2) Izraelský Kráľ, ktorý je YHWH zástupca; a (3) zaslúbený, prichádzajúci Mesiáš (Ž 2:7). Je to druhýkrát, keď Otec hovorí Synovi na takýto spôsob, týmto špeciálnym titulom (Mt 3:17; 17:5). Pozri plnšiu poznámku v 1:11 a Zvláštnu tému v 3:11.

▪ **„jeho počúvajte“** Toto je imperatív prítomného času aktívneho, ktorý odráža prorocko z 5M 18:15. Otcovo konečné zjavenie mali uznať a poslúchať ho (Lk 6:46).

9:8 Tento verš buď ukazuje že (1) táto skúsenosť bola videním alebo (2) že nastal rýchly návrat do viditeľného sveta.

TEXT 9:9-13

(9) Keď zostupovali z vrchu, prikázal im, aby nikomu nerozprávali, čo videli, kým Syn človeka nevstane z mŕtvych. (10) Oni zachovali tento príkaz, len sa jeden druhého pýtali, čo to znamená vstať z mŕtvych. (11) Jeho sa spýtali: Prečo zákonníci tvrdia, že najprv musí prísť Eliáš? (12) Odpovedal im: Najprv príde Eliáš a dá všetko do poriadku. Ale prečo je potom o Synovi človeka napísané, že bude veľa trpieť a budú ním opovrhovať? (13) Vám však hovorím: Eliáš už prišiel, no urobili s ním to, čo sa im zachcelo – ako je o ňom napísané.

9:9 „prikázal im, aby nikomu nerozprávali, čo videli, kým Syn človeka nevstane z mŕtvych“ Bolo to jediným prípadom kde časový faktor bol spojený s Ježišovým opakovaným varovaním, že majú zostať ticho (5:43; 7:36; 8:30). Toto obmedzenie je spojené s faktom, že evanjelium ešte stále nebolo úplné. Niekedy v budúcnosti, spomienka na túto udalosť bude jasne pochopená vo svetle ostatných udalostí evanjelia (2Pt 1:16-18).

9:10 „jeden druhého sa pýtali, čo to znamená vstať z mŕtvych“ Učeníci nepochopili rozdiel medzi „Druhým príchodom“ (8:38) a „Vzkriesením“ (9:9). Židia za čias Ježiša očakávali len jeden príchod Mesiáša do dejín a tento príchod bol spojený s vojenským víťazstvom a nadvládou Izraela vo svete. Pozri zvláštnu tému: Vzkriesenie v 8:31.

9:11 „zákonníci“ Boli to kultúrne rešpektovaní SZ vykladači, ktorí vysvetľovali SZ a ako ju použiť v ich živote. V tomto období, väčšina zákoníkov boli farizeji. Pozri zvláštnu tému v 2:6.

9:12-13 „najprv príde Eliáš ... Eliáš už prišiel“ Ježiš tvrdí, že Ján Krstiteľ naplnil prorockú úlohu Eliáša, ktorú nachádzame v Mal 3:1 a 4:5. Veľa sa diskutovalo o odpovedi, ktorú Ježiš dal. Špecificky uviedol, že Eliáš už prišiel v službe Jána Krstiteľa (Mt 11:10,14; Mk 9:11-13; Lk 1:17). Avšak, keď sa farizeji opýtali Jána Krstiteľa, v Evanjeliu podľa Jána (1:20-25) či je Eliáš, on to poprel. Tento zdanlivý rozpor môžeme pochopiť faktom, že Ján poprel, že bol vzkrieseným Eliášom, ale Ježiš potvrdil, že Ján symbolicky naplnil prípravnú službu Eliáša. Obaja sa obliekali a správali na podobný spôsob, tak pre Židov, ktorí vedeli a počuli o Eliášovi a videli Jána Krstiteľa a vďaka tomu ich stotožňovali (Lk 1:17).

9:12 „bude veľa trpieť a budú ním opovrhovať“ Toto bolo šokujúce pre Židov z čias Ježiša, ktorí očakávali silné vyslobodenie ako SZ sudcovia a neočakávali trpiaceho spasiteľa. Uniklo im niekoľko SZ smerníc (t.j. 1M 3:15; Ž 22; Iz 52:13-53:12; Zach 9-14). Učeníci potrebovali roky na pochopenie toho; ani oni celkom nechápali, kým neprišiel Duch na Letnice (Jn 16:13-14) a odhalil im to.

Všimni si, že sa Ježiš snaží zapojiť dvanásť učeníkov do teologického myslenia. Prinútil ich vidieť vzťah medzi dvomi rozličnými prorocťami. Oficiálne neboli „zákonníkmi“, ale čoskoro musia tak účinkovať.

Ježiš ich prekvapil s neočakávaným naplnením, ktoré nebolo doslovné, ale typologické (t.j. Ján Krstiteľ pôsobil ako naplnenie Eliášovho príchodu a prípravy cesty pre Mesiáša).

Ježiš si použil každú chvíľu súkromia na vyučovanie učeníkov. Dokonca aj po ceste dolu kopcom začína hovoriť o podobnej veci (t.j. Malachiášovo prorocstvo o Eliášovi). Toto využitie každej príležitosti pre náboženské vyučovanie sa odráža v 5M 6:7 a 11:19.

9:13 „ako je o ňom napísané“ Eliáš bol prenasledovaný Ízebelou (1Krť 19:2,10,14) ako čo Ján bol prenasledovaný Herodiadou.

TEXT 9:14-29

(14) Keď sa vrátil k ostatným učeníkom, videli, že sa okolo nich zhŕkol veľký zástup a že zákonníci sa s nimi hádajú. (15) Len čo ho uvideli, všetci ľudia užasli. Bežali mu naproti, aby ho pozdravili. (16) Ježiš sa ich spýtal: Prečo sa s nimi hádate? (17) Jeden zo zástupu mu odvetil: Učiteľu, priviedol som ti svojho syna, posadnutého duchom nemoty. (18) Keď ho to pochytil, ústa sa mu spenia, škripe zubami a chradne. Už som požiadal tvojich učeníkov, aby z neho vyhnali démona, ale nevládali. (19) Ježiš im odpovedal: Neveriace pokolenie! Ako dlho ešte budem s vami? Dokedy vás budem znášať?! Prived'te chlapca ku mne! (20) Priviedli ho teda k nemu. Sotva duch uvidel Ježiša, hneď chlapcom zalomcoval. Chlapec sa zrútil na zem, zvíjal sa a z úst sa mu valila pena. (21) Ježiš sa spýtal jeho otca: Odkedy sa mu to stáva? On odpovedal: Od detstva. (22) A veľa ráz hodil chlapca do ohňa i do vody, aby ho zmárnil. Ak voľáčo môžeš urobiť, zľutuj sa nad nami a pomôž nám! (23) Ježiš mu odvetil: Prečo, ak môžeš? Pre toho, kto verí, je všetko možné. (24) Chlapcov otec hneď zvolal: Verím, pomôž mojej nevere! (25) Ježiš si všimol, že sa zbiehajú ľudia. Pohrozil nečistému duchu slovami: Duch nemoty a hluchoty, ja ti prikazujem: Vyjdi z neho a nikdy viac sa doňho nevracaj! (26) Duch vykrikoval, silne chlapcom zalomcoval a vyšiel. Chlapec vyzeral ako mŕtvola, takže si mnohí mysleli, že skončil. (27) Ale Ježiš ho chytil za ruku, zdvihol ho a chlapec vstal. (28) Keď Ježiš vošiel do domu, učeníci sa vyzvedali: Prečo sme ho my nemohli vyhnáť? (29) Povedal im: Tento druh nemožno vyhnáť ničím iba modlitbou.

9:14 „keď sa vrátil k ostatným učeníkom“ Ježiš nechal ostaných učeníkov na úpäti hory. Lk 9:37 hovorí, že sa vrátili nasledujúci deň.

▪ „**veľký zástup ... zákonníci sa hádajú**“ Obe tieto veci charakterizovali Ježišovu službu a teraz učenci skúšali predzvest' Ježišovej existenčnej situácie a tiež ich prichádzajúcej služby. Boli to opakujúce sa problémy, ale tiež aj príležitosti.

9:15 „len čo“ Pozri poznámku k 1:10.

▪ „**užasli**“ Niektorí vidia, že toto žasnutie sa týka Ježišovej tváre, ktorá stále žiarila, v spojení s 2M 34:29-30, ale kontext zrejme hovorí, že Ježišov návrat sa stal vo vhodnej chvíli pre službu a vyučovanie.

▪
NASB „začali bežať aby Ho pozdravili“
NKJV „bežali k Nemu, pozdravili Ho“
NRSV „bežali dopredu, aby Ho pozdravili“
TEV „dobešli k nemu a pozdravili ho“
NJB „bežali, aby ho pozdravili“

To je imperfektum, ktoré znamená (1) začiatok činnosti (NASB) alebo (2) opakovaná činnosť v minulosti. Eudia v zástupe sa tešili, že vidia Ježiša a po jednom dobehli k Nemu, aby Ho pozdravili.

9:16 „prečo sa s nimi hádate“ Ježiš sa toto opýtal zástupu. Zákonníkov nezujímal mladý chlapec, ale teologický aspekt neschopnosti učeníkov vylicit'.

9:17 „posadnutého duchom“ Evanjeliá robia rozdiel medzi posadnutosťou démonom a fyzickou chorobou. V tomto konkrétnom prípade sa zdá, že tento rozdiel nie je taký zrejmý. Symptómy opísané otcom a význam niekoľkých gréckych slov v texte naznačuje, že ide o epilepsiu, najmä o hrozné záchvaty. Tento fyzický prvok bol zhoršený alebo podnietený posadnutosťou démonom. Pozri zvláštnu tému: Démoni v 1:23.

9:18 „chradnut“ Toto je opis hrozných záchvatov.

▪ „**už som požiadal tvojich učeníkov, aby z neho vyhnali démona, ale nevládali**“ Učenci tiež boli prekvapení. Ježiš im dal moc nad démonmi v 6:7,13, ale v tomto prípade ich pokusy zlyhali.

9:19 Ježiš používa dve rečnícke otázky vo v.19, aby vyjadril svoje sklamanie z nedostatku viery učeníkov, zástupu a zákonníkov.

9:20 „sotva duch uvidel Ježiša, hneď chlapcom zalomcoval“ Toto bola démonická posadnutosť, ktorá sa prejavila epilepsiou.

9:21 Existuje niekoľko záznamov v evanjeliách o démonickej posadnutosti detí. Nikde nemáme napísané ako a prečo sa toto stalo.

9:22 Deštruktívna príroda démonov je zrejmá v otcovom opise života tohto chlapca.

▪ „**zmárniť**“ Pozri zvláštnu tému: *Apollumi* v 3:6.

„**ak**“ Toto je podmieňovacia veta prvej triedy, ktorá predpokladá, že je to pravda z autorovej perspektívy, alebo pre jeho literárny účel. Bolo to otcovo potvrdenie viery v Ježišove možnosti uzdraviť.

▪ „**zľutuj sa nad nami a pomôž nám**“ Tento otec mal vieru v Ježiša aj vtedy, keď sa učeníkom nepodarilo vyslobodiť jeho syna. V knihe *Word Studies in the New Testament*, vol. 1. S. 113, M. R. Vincent tvrdí, že sa tento otec úplne stotožňoval s problémom svojho syna, podobne ako to učinila aj Sýrofeničanka so svojou dcérou (Mt 15:22).

9:23 „ak môžeš“ Toto je opakovanie výpovedi tohto muža z v. 22. Je to ďalšia podmieňovacia veta prvej triedy. Tento muž uznal Ježišovu moc; teraz Ježiš skúšal jeho vieru.

▪ „**pre toho, kto verí, je všetko možné**“ Toto nie je nevyplnený šek pre ľudstvo, dokonca ani pre veriacich, aby manipulovali Bohom, ale je to sľub, že Boh splní svoju vôľu skrze vieru (Gordon Fee, *The Disease of the Health and Wealth Gospels*). Sú dva stavy: (1) Božia vôľa a (2) viera! Pozri zvláštnu tému: Účinná modlitba v 11:23.

9:24 „verím, pomôž mojej nevere“ Toto je imperatív prítomného času aktívneho. Pamätajme, že predmet viery je dôležitý, nie množstvo (Mt 17:20; Lk 17:6). Všimnime si, že Ježiš pracoval na pochybnostiach tohto človeka, ako to robí aj s našimi.

Ježiš pracoval na viere tohto muža, nie chlapca, lebo bol posadnutý od malička. Môžeme sa spýtať či jeden z dôvodov, že učenici nemohli vyhnáť tohto démona z chlapca nebol ich nedostatok viery. Ježiš sa často sústredil na vieru rodičov alebo priateľov, aby účinne uzdravil alebo vyslobodil niekoho. Tieto otcove slová potvrdzujú jeho potrebu a prosbu o Ježišovu pomoc, aby zväčšil jeho vieru. Toto je modlitba, ktorou by sme sa všetci mohli modliť!

Textus Receptus pridáva *kurie* (t.j. vokatív slova „Pán“), čo môže byť písársky dodatok, aby ukázali otcovu vieru tým, že Ježiša oslovil ako Pána, ale tento dodatok sa nenachádza v žiadnom z moderných anglických prekladov, okrem v KJV a NKJV.

9:25 „ľudia sa zbiehajú“ Nie je jasné ako sa toto týka exorcizmu. Je to opak mesiášskemu tajomstvu, ktoré nachádzame u Marka. Ježiš ukazuje svoju moc a autoritu v situácii, ktorú učenici nezvládli. Tlak a zvedavosť zástupu boli vždy problematické, ale zároveň aj príležitosťou. Môže tu ísť o ten istý zástup z vv. 14-15 alebo o väčší počet nových záujemcov.

▪ **„duch nemoty a hluchoty“** Zrejme tu ide o ďalší aspekt fyzických problémov tohto chlapca (v. 17), ktoré sú spojené s démonickou posadnutosťou.

▪ **„vyjdi z neho a nikdy viac sa doňho nevracaj“** To je imperatív aoristu aktívneho a konjunktív aoristu aktívneho, čo znamenalo „vyjdi von a nikdy nezačni sa vracat' späť“.

9:26 Fyzické manifestácie, ktoré nasledovali po odchode démonov sa zdajú byť bežné pri NZ exorcizmoch.

▪ **„chlapec vyzeral ako mŕtvola“** Je to ďalší symptóm hrozného záchvatu.

9:27 „Ježiš ho chytil za ruku, zdvihol ho“ Toto prejavovalo Ježišov záujem a súcit (1:31; 5:41). Nebál sa dotknúť chorých a posadnutých!

9:28 „prečo sme ho my nemohli vyhnat“ Boli prekvapení! Predtým mohli vyháňať démonov; prečo nie teraz? Matúš 17:20 hovorí, že to bolo pre ich malú vieru.

9:29 „tento druh nemožno vyhnat' ničím iba modlitbou“ Mnohé druhé grécke rukopisy pridávajú „a pôstom“. Avšak, toto nenachádzame v $\aleph$ ani B, ani v gréckych rukopisoch, ktoré použil Klement. Pridanie frázy je veľmi staré a rozšírené, pravdepodobne pre sklon ranej cirkvi v tejto oblasti k Judaizmu. Oddiel je zaradený do MSS P⁴⁵, $\aleph^2$, A, C, D, K, L, W, X a Diatessaron. Pozri zvláštnu tému: Pôst v 2:18-20. UBS dáva kratšiemu čítaniu ocenenie „A“ (isté).

Teologicky to znamená, že existujú rôzne druhy démonov, ktoré si vyžadujú rôzne techniky vyhánania. Pozri zvláštnu tému v 1:25.

TEXT 9:30-32

(30) Odišli odtiaľ a prechádzali Galileou. Nechcel však, aby o tom niekto vedel. (31) Učil totiž svojich učeníkov a hovoril im: Syn človeka je vydaný do rúk ľudí, zabijú ho, a keď ho zabijú, po troch dňoch vstane z mŕtvych. (32) Tento výrok nechápali, ale báli sa viac pýtať.

9:30 „prechádzal Galileou“ Toto je ešte stále v tom istom nastavení ako Vrch premenenia a odchod na juh cez Galileu. Ježiš sa osobne chcel rozprávať s čo najviac ľuďmi.

▪ **„nechcel však, aby o tom niekto vedel“** Je to ďalší aspekt Ježišovej žiadosti, aby nebol známy ako liečiteľ alebo divotvorca, lebo tlak zástupov, ktorí hľadali fyzickú pomoc by znemožnil, aby kázal a učil.

9:31 „Syn človeka“ Pozri poznámku k 8:38c.

▪ **„je vydaný“** Je to indikatív prítomného času pasívneho. Znamená to „odovzdať autoritám“. Bolo to tretikrát čo Ježiš jasne zjavil učeníkom čo sa stane v Jeruzaleme (8:31; 9:12).

▪ **„vstane“** Pozri zvláštnu tému v 8:31.

▪ „**tri dni**“ V židovskom počítaní času, išlo tu pravdepodobne o 30-38 hodín (t.j. krátka chvíľa v piatok pred západom slnka, celá sobota a časť nedele pred úsvitom). Toto časovo vymedzenie je niekoľkokrát spojené so skúsenosťou Jonáša (Mt 12:39-40; 16:3; Lk 11:29-32).

9:32 „nechápali“ Je to téma, ktorá sa opakuje u Synoptikov. Evanjelium podľa Lukáša jasne ukazuje situáciu.

1. učeníci nepochopili (2:50; 9:45; 18:34)
2. mali pochopiť, lebo im Ježišove slová boli vyložené (8:10)
3. Ježiš otvoril myseľ učeníkov (24:45)

Učeníci boli tiež slepi, ako aj zástupy, kým Ježišove slová a inšpirácia Duchom neotvorila ich zatvorené mysle a srdcia pre pravdy novej zmluvy. Rozum padlého ľudstva nemôže pochopiť bez pomoci Ducha a aj vtedy je to pomalý proces od spasenia k posväteniu.

TEXT 9:33-37

(33) Tak prišli do Kafarnauma. Keď už bol v dome, spýtal sa ich: O čom ste sa cestou zhovárali? (34) Oni však mlčali. Cestou sa totiž dohadovali, kto z nich je väčší. (35) Ježiš sa posadil, privolal si Dvanástich a povedal im: Kto chce byť prvý, nech je posledný zo všetkých a nech slúži všetkým! (36) Nato vzal dieťa, postavil ho do prostriedka, zobral ho na ruky a povedal: (37) Kto prijíma jedno takéto dieťa v mojom mene, mňa prijíma. A kto mňa prijíma, neprijíma mňa, ale toho, ktorý ma poslal.

9:33 „Kafarnaum“ Toto mesto, rodisko Petra a Andreja, sa stalo Ježišovým ústredím, po neviere v Nazarete.

▪ „**keď už bol v dome**“ Bol to pravdepodobne Petrov dom (1:29) alebo dom, ktorý Ježiš prenajímal a používal.

▪ „**o čom ste sa cestou zhovárali**“ Hádali sa, nie len diskutovali. Hovoril im o svojej smrti (trikrát) a každý chcel vedieť kto prevezme vodcovskú úlohu po Jeho smrti (Mt 18:1-18; Lk 9:46-48; 22:24).

9:34 „väčší“ Ukazuje to žiarlivosť druhých skupín apoštolov na užší kruh, do ktorého patrili Peter, Jakub a Ján. Tiež to mohlo odrážať ich židovské ponímanie nacionalistického pozemského kráľovstva.

9:35 „sa posadil“ Naznačovalo to oficiálnu vyučujúcu hodinu (4:1; 9:35; Mt 5:1; Lk 4:20).

▪ „**kto chce byť prvý**“ Toto je podmieňovacia veta prvej triedy, za ktorú predpokladáme, že je pravda z perspektívy autora. Ježiš neodsúdil ambíciu, ale ju definoval pojmami novej etiky Božieho Kráľovstva. Veľkosť je spojená so službou (10:31,45; Mt 20:26; 19:30; Jn 13:5), nie s kontrolou alebo mocou! Božie Kráľovstvo je také odlišné od ľudských spoločností.

Tieto slová sú dobrým príkladom toho ako Ježiš opakoval svoje vyučovania v rôznych nastaveniach a v rozličných časoch (10:43-44; Mt 23:11; Lk 22:24-25).

▪ „**slúži**“ Ježiš hovoril aramejštinou. Toto príslovie (t.j. vv. 35-37) mohla byť slovná hra s aramejským slovom *talya*, ktoré zároveň znamená „dieťa“ a „sluha“.

9:36 „vzal dieťa“ Matúš 18:1-18, Lk 9:46-49 a tu jasne ukazujú, že Ježiš hovoril o nových veriacich, nie deťoch.

▪ „**zobral ho na ruky**“ Je to ďalšie očité svedectvo Petra. Je dokonca možné, že to bolo v Petrovom dome, a že to bolo Petrovo dieťa!

9:37 „kto prijíma jedno takéto dieťa v mojom mene“ „V mojom mene“ znamená „V charakteri Ježiša“. Nie je mágia v opakovaní určitých slov. Moc prichádza z poznania Ježiša a napodobnení Jeho skutkov. Keď v láske odpovedáme iným, lebo sme nasledovníci Ježiša, vyjadrujeme našu lásku pre Neho (Mt 25:31-45).

Zo Sk 19:13-16 vieme, že židovskí exorcisti používali Ježišovo meno, ale s prekvapujúcimi výsledkami. Z Mt 7:21-23 vieme, že osobný vzťah s Kristom je kľúčový, nie len ľahkomyselné alebo opakované spomínanie mena.

▪ „**kto mňa prijíma, neprijíma mňa, ale toho, ktorý ma poslal**“ Ježiš charakteristicky potvrdzuje vyvýšené postavenie Otca. Toto je opakovane zapísané v Evanjeliu podľa Jána. Táto podradenosť Otcovi nie je založená na nerovnakosti, ale vo funkcii v rámci Trojice.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: POSLAŤ (APOSTELLÓ)

Je to bežné grécke slovo pre „poslať“ (t.j. *apostelló*). Tento výraz má niekoľko teologických použití:

1. Rabíni ho používali pre niekoho, ktorý bol poslaný ako oficiálny zástupca niekoho, podobne nášmu slovu „veľvyslanec“ (2K 5:20)
2. Evanjelisti často používajú tento výraz pre Ježiša, ktorého poslal Otec. U Jána tento výraz dostáva mesiášsky podtext (Mt 10:40; 15:24; Mk 9:37; Lk 9:48 a najmä Jn 4:34; 5:24,30,36,37,38; 6:29,38,39,40,57; 7:29; 8:42; 10:36; 11:42; 17:3,8,18,21,23,25; 20:21). Použitie je aj pre Ježiša, ktorý posielal veriacich (Jn 17:18; 20:21)
3. NZ ho používa pre učeníkov
  - a. Pôvodní dvanásť, kruh učeníkov (Lk 6:13; Sk 1:21-22)
  - b. Zvláštna skupina apoštolských pomocníkov a spolupracovníkov
    - i. Barnabáš (Sk 14:4,14)
    - ii. Andronik a Júnios (R 16:7)
    - iii. Apollo (1K 4:6-9)
    - iv. Jakub, brat Pána (G 1:19)
    - v. Silván a Timotej (1Tes 2:6)
    - vi. Pravdepodobne Titus (2K 8:23)
    - vii. Pravdepodobne Epafrodit (Flp 2:25)
  - c. Pokračujúci dar v cirkvi (1K 12:28-29; Ef 4:11)
4. Pavel používa tento titul pre seba vo väčšine svojich listov na potvrdenie Bohom danej autority Kristovho zástupcu (R 1:1; 1K 1:1; 2K 1:1; G 1:1; Ef 1:1; Kol 1:1; 1Tim 1:1; 2Tim 1:1; Tít 1:1).

TEXT 9:38-41

(38) Ján mu povedal: Učiteľu, videli sme niekoho, kto v tvojom mene vyháňal démonov. Bránili sme mu, keďže nechodil s nami. (39) Ježiš však povedal: Nebráňte mu! Ak niekto bude konať mocný čin v mojom mene, nebude schopný hneď mi zlodečiť. (40) Veď kto nie je proti nám, je s nami! (41) Ktokoľvek vám podá pohár vody, pretože patríte Kristovi, amen, hovorím vám, odmena ho určite neminie.

9:38 „bránili sme mu, keďže nechodil s nami“ Je niekoľko variantov gréckych rukopisov. Tento verš je ťažko tlmočiť. Toto spôsobilo, že ho starovekí pisári upravili. Čítanie, ktoré väčšina moderných anglických prekladov prijíma (podľa UBS) nachádzame v MSS **α** a **B** a sýrskej tradícii prekladu.

9:39 „nebráňte mu“ Toto je imperatív prítomného času so zápornou časticou, ktorá obvykle označuje zastavenie činu v procese konania.

9:40 „kto nie je proti nám, je s nami“ Ježiš často používal kultúrne príslovia vo svojom vyučovaní (2:17,21,22; 3:27; 4:21,22,25; 7:15; 8:35;36,37; 9:40,50; 10:25,27,31,43-44). Porovnaj to s Mt 12:30 a Lk 11:23.

Existuje zaujímavá diskusia o zdanlivej protirečnosti medzi Mk 9:40 a Lk 11:23 v knihe *Hard Sayings of the Bible*, vydané IVP, s. 466-467. Táto kniha je užitočný zdroj napísaný známymi, evanjelikálnymi učencami. Oni tvrdia, že kontextové nastavenie narážok odstraňuje zdanlivé rozpory.

9:41 Pozri paralelný oddiel v Mt 10:42; 25:40. Je tam ostrý rozdiel medzi vv. 38-41 a vv. 42-48. Tí, ktorí neboli oficiálne spojení s Ježišom sú potvrdení v ich dobrých skutkoch, ale tí, ktorí Ho poznajú sú varovaní silnými metaforami o ich zodpovednostiach k novým veriacim. Tento šokujúci paradox opisuje pravdu vv. 33-37.

Tiež tento verš spomína odmeny kráľovstva pre tých, ktorí slúžia verne (9:41; 10:21,28-31 a niekoľkokrát v Ježišovej kázni na vrchu v Mt 5:12,46; 6:5-6,16-18,19-21). Ťažko je vyvažovať slobodné spasenie v dokončenom diele Krista a zmluvných povinnostiach veriacych, aby žili podľa svojej viery.

Tiež je ťažko vyvažovať NZ koncept stupňa odmeny a trestu (Mt 10:45; 11:22; 18:6; 25:21,23; Mk 12:40; Lk 12:47-48; 20:47). Pozri zvláštnu tému v 12:40.

TEXT 9:42-48

(42) Kto by navádzal na hriech jedného z takýchto malých, čo veria vo mňa, pre toho by bolo lepšie, keby mu zavesili na krk žarnov a hodili ho do mora. (43) Ak ťa zväzda na hriech tvoja ruka, odtni ju! Lepšie je pre teba, ak vojdeš do života zmrzačený, ako keby si prišiel s oboma rukami do pekla, do neuhasiteľného ohňa. (44) [kde ich červ neumiera a ich oheň nevyhasína] (45) Ak ťa zväzda na hriech tvoja noha, odtni ju. Pre teba je lepšie, ak vojdeš do života chromý, než aby si bol s oboma nohami uvrhnutý do pekla. (46) [kde ich červ neumiera a ich oheň nevyhasína] (47) Ak ťa zväzda na hriech tvoje

oko, vykoľ si ho; lepšie ti bude, ak vojdeš do Božieho kráľovstva jednooký, než aby si bol s oboma očami vrhnutý do pekla, (48) kde ich červ neumiera a oheň nevyhasína.

9:42 „kto by navádzal jedného z takýchto malých“ Teologicky sa to týka nových veriacich. Avšak, môže tu byť aj kontextový vzťah k lekcii, ktorú sme sa naučili od posadnutého chlapca. Boh miluje deti a nechce, aby ich niekto zneužil.

▪ **„čo veria“** Toto je participium prítomného času aktívneho, ktoré zdôrazňuje trvalú vieru.

Niektoré staroveké grécky rukopisy pridávajú „vo mňa“ (MSS A, B, C², L, W ako aj Vulgata, sýrsky a koptský preklad). Toto sa zdá byť písársky dodatok z paralely v Mt 18:6, lebo tieto slová chýbajú v MSS **Ⲁ** a C. Pozri zvláštnu tému v 1:15.

▪ **„na hriech“** Toto je doslova použité pre pascu s návnadou.

▪ **„ak“** Je to podmieňovacia veta prvej triedy. Je to silné varovanie pre kresťanských vodcov. Veľký pastier sa stará o všetky ovečky, najmä o nové a zraniteľné, čo by mali aj oni robiť!

Toto je hyperbola (Mt 5:29,30,38-46; 6:2-4; 7:3-5; 23:23-24; 10:24-25). Ježiš hovorí metaforickým jazykom večného súdu. Tieto orientálne zveličovania mýlili západných veriacich už celé generácie. Naša láska k Biblii a naša túžba nasledovať Ježiša spôsobila na západných kresťanov nepochopiť východné Biblické žánre a metafory.

▪ **„žarnov“** Toto sa týka okruhu hornej časti veľkého mlynského kameňa, ktoré ťahali zvieratá. Toto je ďalšie orientálne preháňanie, použité na zdôraznenie Jeho zvesti.

▪ **„hodili do mora“** Toto je indikatív perfektu pasívneho, ktoré zdôrazňuje trvalý stav. Bola to silná metafora súdu. Tým, že boli ľudia púšte, Židia sa báli vody.

9:43-47 Toto je metaforický (hyperbolický) jazyk, ale ukazuje radikálnu odovzdanosť, ktorú Ježiš vyžaduje (Robert H. Stein, *The Method and Message of Jesus' Teachings*, s. 8-11).

Tieto verše sú dobrým príkladom židovského poetického, synonymického paralelizmu, ktoré je také časté v SZ (Mk 2:21-22; 3:4,24-25,28; 4:22,30; 8:17,18; 9:43-47; 10:38,43-44; 13:24-25). Niektoré príklady antitetického paralelizmus u Marka sú 2:19-20; 3:28-29; 4:25; 7:8,15; 8:35 (Stein, s. 27-29).

9:43 „ak“ Toto je podmieňovacia veta tretej triedy, ktorá hovorí o potenciálnej činnosti.

▪ **„vojsť do života“** Sú dve slová pre život v NZ: (1) *bios* (t.j. pozemský život) a (2) *zoé* (t.j. duchovný život). Ježiš hovorí o vstupe do duchovnej sféry (t.j. večného života). Toto je paralela frázy „Kráľovstvo Božie“ vo v. 47. Veriaci môžu vstúpiť do kráľovstva teraz a v istom zmysle, aj skúsiť alebo teraz (Ef 2:5-6).

Je niekoľko spôsobov ako je toto opísané v NZ

1. prichádzajúci svet, život večný (Mk 10:17,30)
2. zachránenie ... stratenie života (Mk 8:35; Mt 10:39; Lk 17:33)
3. vojsť do života (Mk 9:43; Mt 25:46)
4. vojsť do radosti Pánovej (Mt 25:21,23)

▪ **„peklo“** Toto je *Gehenna* (Jer 7:31). Bolo to miesto uctievania fenického ohnivého boha plodnosti, Molocha, v údolí synov Hinnóna, na juh od Jeruzalema. Bolo to miesto kde prvorodených obetovali kanaánskom bohu plodnosti (3M 18:21; 20:2-5; 5M 12:31; 18:10; 2Krľ 21:6; 2Krn 8:3; 33:6; Jer 2:23; 7:32; 32:35). Židia sa tak hanbili za modlárstvo svojich predkov, že premenili túto oblasť na skládku odpadu alebo smetisko pre Jeruzalem. Ježišove metafory pre večné oddelenie od Otcovej lásky (oheň, červ, zápach) pochádzajú z tohto smetiska.

Pojem je použitý Ježišom mnohokrát, ale len raz ho použil iný NZ autor (Jk 3:6). Peklo je tak isto biblická realita ako aj nebo (Mt 25:46). Pozri zvláštnu tému pod týmto, II., B.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: KDE SÚ MŔTVI?

- I. Stará Zmluva
  - A. Všetci ľudia idú do *Šeol-a* (etymológia neznáma, BDB 1066), čím sa označuje smrť alebo hrob, väčšinou v Múdroslovnej literatúre a u Izaiáša. V SZ to bola tienistá, vedomá, ale neradostná existencia (Jób 10:21-22; 38:17; Ž 107:10,14).
  - B. *Šeol* charakterizuje
    - a. Spojené s Božím súdom (oheň), 5M 32:22
    - b. Spojené s trestom ešte pred súdnym dňom, Ž 18:4-5
    - c. Spojené s *abaddon* (zničenie), ale taktiež otvorený pre Boha, Jób 26:6; Ž 139:8; Am 9:2
    - d. Spojené s „jamou“ (hrob), Ž 16:10; Iz 14:15; Ez 31:15-17
    - e. Zlí zostupovali zaživa do *šeol-a*, 4M 16:30,33; Ž 55:15
    - f. Zosobnené často ako zviera s veľkou tlamou, 4M 16:30; Iz 5:14; 14:9; Hab 2:5
    - g. Ľudia zvaní *Rephaim*, Iz 14:9-11)
- II. Nová Zmluva
  - A. Hebrejské slovo *Šeol* je do gréčtiny preložené ako *Hades* (neviditeľný svet)
  - B. *Hades* charakterizuje
    - a. Hovorí o smrti, Mt 16:18
    - b. Prepojený so smrťou, Zj 1:18; 6:8; 20:13-14
    - c. Často analogický k miestu večného zničenia (*Gehenna*), Mt 11:23 (SZ citát); Lk 10:15; 16:23-24
    - d. Často analogický k hrobu, Lk 16:23
  - C. Pravdepodobne rozdelené (rabíni)
    - a. Spravodlivá časť zvaná raj (skutočne iné meno pre nebo, 2K 12:4; Zj 2:7), Lk 23:43
    - b. Zlá časť zvaná *Tartarus*, 2Pt 2:4, ktorá je miestom zadržania zlých anjelov (1M 6; 1Enoch)
  - D. *Gehenna*
    - a. Odráža SZ frázu „údolie synov Hinnómových“, (južne od Jeruzalema). Bolo to miesto kde bol fenický boh ohňa *Moloch* uctievaný detskými obeťami (2Krľ 16:3; 21:6; 2Krn 28:3; 33:6), čo bolo zakázané v 3M 18:21; 20:2-5.
    - b. Jeremiáš to zmenil z miesta pohanského uctievania na miesto YHWH súdu (Jer 7:32; 19:6-7). Stalo sa miestom ohnivého, večného súdu 1Enoch 90:26-27 a Sib 1:103.
    - c. Židia za čias Ježiša boli tak zhrození účasťou ich predkov na obetovaní detí, že z tejto oblasti spravili smetisko pre Jeruzalem. Mnoho Ježišových metafor pre večný súd pochádza z tejto skládky (oheň, dym, červy, zápach, Mk 9:44,46). Výraz *Gehenna* používal iba Ježiš (okrem Jk 3:6).
    - d. Ježišove použitie slova *Gehenna*
      - i. Oheň, Mt 5:22; 18:9; Mk 9:43
      - ii. Trvalý, Mk 9:48 (Mt 25:46)
      - iii. Miesto zničenia (duše a tela), Mt 10:28
      - iv. Paralelné so *Šeol-om*, Mt 5:29-30; 18:9
      - v. Charakterizuje zlých ako „synov pekla“, Mt 23:15
      - vi. Výsledok súdneho výroku, Mt 23:33; Lk 12:5
      - vii. Koncept *Gehenna* je paralelný s druhou smrťou (Zj 2:11; 20:6,14) alebo ohnivým jazerom (Mt 13:42,50; Zj 19:20; 20:10,14-15; 21:8). Je možné, že ohnivý jazer sa stane trvalým miestom zotrvania pre ľudí (*Šeol*) a zlých anjelov (*Tartarus*, 2Pt 2:4; Júd 6 alebo priepasť, Lk 8:31; Zj 9:1-10; 20:1,3).
      - viii. Nebolo stvorené pre ľudí, ale pre Satana a jeho nasledovníkov, Mt 25:41
  - E. Nakoľko sa *Šeol*, *Hades* a *Gehenna* prelínajú
    - a. Pôvodne šli všetci ľudia do *Šeol-u/Hades-a*
    - b. Ich skúsenosť (dobrá alebo zlá) sa zosilnila po súdnom dni, pričom miesto pre zlých ostáva rovnaké (preto KJV prekladá *hades* (hrob) ako *gehenna* (peklo)).

- c. Jediný NZ text, ktorý sa zmieňuje o útrapách pred súdom je podobenstvo z Lukáša 16:19-31 (Lazar a Boháč). Šeol je taktiež opísaný ako dnešné miesto trestu (5M 32:22; Ž 18:1-5). Nie je však možné ustanoviť doktrínu na jednom podobenstve.

III. Prechodný stav medzi smrťou a vzkriesením

- A. NZ neučí „nesmrteľnosť duše“, čo je jedným z viacerých starovekých pohľadov na posmrtný život.
  - a. Ľudské duše existujú pred ich fyzickým životom
  - b. Ľudské duše sú večné pred aj po fyzickej smrti
  - c. Ľudské telo je často vnímané ako väzenie a smrť ako prepustenie do pred-existenčného stavu
- B. NZ poukazuje na stav bez tela medzi smrťou a vzkriesením
  - a. Ježiš hovorí o rozdelení medzi dušou a telom, Mt 10:28
  - b. Abrahám môže mať teraz telo, Mk 12:26-27; Lk 16:23
  - c. Mojžiš a Eliáš mali pri premenení fyzické telá, Mt 17
  - d. Pavel tvrdí, že pri druhom príchode duše s Kristom najprv obdržia svoje nové telá, 2Tes 4:13-18
  - e. Pavel tvrdí, že veriaci dostanú svoje nové duchovné telá pri dni vzkriesenia, 1K 15:23,52
  - f. Pavel tvrdí, že veriaci nepôjdu do *Hades-u*, ale po smrti sú s Ježišom, 2K 5:6,8; Flp 1:23. Ježiš premohol smrť a vzal so sebou do neba spravodlivých, 1Pt 3:18-22.

IV. Nebo

- A. Tento výraz sa v Biblii používa v troch významoch
  - a. Zemská atmosféra, 1M 1:1,8; Iz 42:5; 45:18
  - b. Hviezadne nebo 1M 1:14; 5M 10:14; Ž 148:4; Hb 4:14; 7:26
  - c. Miesto Božieho trónu, 5M 10:14; 1Krl 8:27; Ž 148:4; Ef 4:10; Hb 9:24 (tretie nebo, 2K 12:2)
- B. Biblia nezjavuje mnoho o posmrtnom živote. Pravdepodobne preto, že padlí ľudia nemajú spôsob ani kapacitu na to, aby to pochopili (1K 2:9).
- C. Nebo je miesto (Jn 14:2-3) ako aj osoba (2K 5:6:8). Nebo môže byť obnovená záhrada Eden (1M 1-2; Zj 21-22). Zem bude očistená a obnovená (Sk 3:21; R 8:21; 2Pt 3:10). Boží obraz (1M 1:26-27) je obnovený v Kristovi. Teraz je intímne spoločenstvo rajskej záhrady opäť možné.

Toto však môže byť metaforické (nebo ako obrovské prezdobené mesto zo Zj 21:9-27) a nie doslovné. 1K 15 opisuje rozdiel medzi telesným a duchovným telom ako semienkom a vyzretou rastlinou. Znovu 1K 2:9 (citát z Iz 64:4 a 65:17) je veľkým zasľúbením a nádejou! Viem, že keď ho uvidíme budeme ako On (1Jn 3:2).

V. Úžitočné zdroje

- A. William Hendriksen, *The Bible On the Life Hereafter*
- B. Maurice Rawlings, *Beyond Death's Door*

9:44,46 Verše 44 a 46 sú isté ako v. 48. Ani jeden nenachádzame v starovekých gréckych rukopisoch **σ**, **B**, **C^L**, alebo **W**. Zdá sa, že starovekí pisári vzali slová z v. 48 a vsunuli ich do vv. 44 a 46.

9:48 „kde ich červ neumiera a oheň nevyhasína“ To je citát z Iz 66:24. Židia boli takí šokovaní, že ich predkovia obetovali svoje deti (2Krl 21:6), že premenili toto miesto na smetisko Jeruzalema. Z tohto miesta Ježiš používal metaforický jazyk o večnom oddelení od Boha – peklo. Ten istý pojem, večný, ktorý je použitý pre nebo v Mt 25:46 je tu tiež použitý pre súd.

TEXT 9:49-50

(49) Každý bude ohňom solený a každý obeť očistený soľou. (50) Soľ je dobrá; ak však soľ stratí svoju slanosť, čím ju osolíte? Majte v sebe soľ a žite spolu v pokoji!

9:49 „ohňom solený“ Soľ bola používaná na liečenie, očisťovanie a uchovanie. Bola tiež používaná na spečatenie zmlúv (4M 18:19). Bola veľmi dôležitá životná zložka pre ľudí v púšti. V tomto kontexte sú slová soľ a oheň synonymá pre očistenie. Verš 49 má mnoho rukopisných variantov. Je to pravdepodobne kvôli neistote toho (1) ako sa tento verš týka v. 48 alebo (2) čo tento verš znamená. Pravdepodobne pisár uvidel odkaz na 3M 2:13 a dal to na okraj textu. Ježiš často používal soľ ako analógiu odovzdávania duchovnej pravdy (Mt 5:13; Lk 14:34-35).

9:50 Tento verš, podobne ako aj v. 49 sa zdá, že nemá spojenie s predchádzajúcim kontextom. Ako bol v. 49 zaradený kvôli výrazu „oheň“, tento verš bol zaradený kvôli výrazu „sol““. Mohlo sa týkať v. 35. Dôležité je ako kresťania žijú!

DISKUSNÉ OTÁZKY

Toto je výkladová študijná príručka, čo znamená, že zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Tieto diskusné otázky sú určené k tomu, aby vám pomohli rozmýšľať o hlavných otázkach tejto časti knihy. Majú u vás vyvolať myšlienky, nie definitívne odpovede.

1. Prečo bol Ježiš „premenený“?
2. Ako je táto udalosť spojená so SZ?
3. Prečo boli učeníci zmätení ohľadom Eliáša?
4. Prečo učeníci ešte stále nechápali Ježišovu smrť a vzkriesenie?
5. Je zlé pre kresťana byť ambicióznym?
Ako Ježiš opísal veľkosť?
6. Hovorí Ježiš o deťoch vo vv. 35-37 a 42 alebo ich používa ako príklad pre dospelých?
7. Sú stupne súdu?
8. Mali by sme vv. 43-37 brať doslovne?
9. Čo predstavuje (symbolizuje) sol’?

MAREK 10

Rozdelenie moderných prekladov podľa odsekov

UBS	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Učenie o rozvode 10:1-12	Manželstvo a rozvod 10:1-12	O manželstve a rozvode 10:1 10:2-9	Ježiš učí o rozvode 10:1 10:2 10:3 10:4 10:5-9	Otázka rozvodu 10:1-12
Malé deti požehnané 10:13-16	Ježiš požehnáva malé deti 10:13-16	10:10-12 Požehnávanie detí 10:13-16	10:10-12 Ježiš požehnáva malé deti 10:13-16	Ježiš a deti 10:13-16
Bohatý muž 10:17-22	Ježiš dáva radu bohatému vládcovi 10:17-22	Bohatý muž 10:17-22	Bohatý muž 10:17 10:18-19 10:20	Bohatý mládenec 10:17-22
10:23-31	S Bohom je všetko možné 10:23-31	10:23-27	10:21-22 10:23 10:24-25 10:26 10:27	Nebezpečenstvo bohatstva 10:23-27
Tretikrát Ježiš predpovedá svoju smrť a vzkriesenie 10:32-34	Ježiš tretikrát predpovedá svoju smrť a vzkriesenie 10:32-34	Utrpenie predpovedané tretikrát 10:32-34	Ježiš hovorí tretikrát o svojej smrti 10:28-31 10:32-34	Odmena zrieknutia 10:28-31
Prosba Jakuba a Jána 10:35-45	Najväčší slúži 10:35-45	Jakub a Ján hľadajú česť 10:35-45	Prosba Jakuba a Jána 10:35 10:36 10:37 10:38 10:39-40	Tretie proroctvo utrpenia 10:32-34 Prosba Zebedejových synov 10:35-40
		10:41-45	10:39-40 10:41-45	Vodcovstvo so službou 10:41-45

Uzdravenie slepého Bartimeja 10:46-52	Ježiš uzdravuje slepého Bartimeja 10:46-52	Slepý Bartimej 10:46-52	Ježiš uzdravuje slepého Bartimeja 10:46-47 10:48 10:49 10:50 10:51a 10:51b 10:52	Slepec z Jericha 10:46-52
--	---	----------------------------	---	------------------------------

ČÍTANIE TRETIEHO CYKLU (pozri „Ako správne čítať Bibliu“)

SLEDOVANIE PÔVODNÉHO ZÁMERU AUTORA NA ÚROVNI ODSEKOV

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Naraz si prečítajte celú biblickú knihu. Identifikujte predmety. Porovnajme svoje rozdelenie predmetov s piatimi modernými prekladmi. Rozdelenie podľa odsekov nie je inšpirované, no je kľúčom pre sledovanie pôvodného zámeru autora a to je jadrom výkladu. Každý odsek má len jeden predmet.

1. Prvý odsek
2. Druhý odsek
3. Tretí odsek
4. Atd'.

PARALELY U SYNOPTIKOV

- A. Rozvod, 10:2-12 (paralela v Mt 19:1-12)
- B. Požehnanie detí, 10:13-16 (paralela v Mt 19,13-15; Lk 18:15-17)
- C. Bohatý mládenec, 10:17-31 (paralela v Mt 19:16-20:16; Lk 18:18-30)
- D. Predpoveď ukrižovania, 10:32-34 (paralela v Mt 20:17-20; Lk 18:31-34)
- E. Zebedejoví synovia, 10:35-45 (paralela v Mt 20:21-28)
- F. Slepý Bartimej, 10:46-52 (paralela v Mt 20:29-34; Lk 18:35-43)

ŠTÚDIUM SLOVNÝCH VÝRAZOV A FRÁZ

TEXT 10:1

(1) Potom sa odiaľ odobral a odišiel na územie Judska a za Jordán. A znova sa k nemu schádzali zástupy a on ich učil, ako mal vo zvyku.

10:1 „odtiaľ odišiel na územie Judska a za Jordán“ RSV a ASV majú „prišiel do teritória Judska a zajordánska“. Kontext hovorí, že Ježiš bol na poslednej ceste do Jeruzalema. Zrejme išiel na sever cez Samáriu, prešiel do Galiley a pridal sa k zástupom, ktorí išli do Jeruzalema. Väčšina Židov odmietla prechádzať cez Samáriu na ceste do Jeruzalema, tak išli východnou stranou Jordánu (t.j. cez Pereu) a potom znovu prekročili na západnú stranu pri Jerichu. Ak sa toto stalo, tak to vysvetľuje tento mätúci verš (A. T. Robertson, *Word Pictures in the New Testament*, vol 1., s. 348, tvrdí že sa jedna tretina Evanjelia podľa Lukáša udiala medzi deviatou a desiatou kapitolou Evanjelia podľa Marka [t.j. 9:57-18:14]; tak ako aj Mt 18 a Jn 7-11).

▪ **„znova sa k nemu schádzali zástupy“** Toto sa môže týkať (1) pútnikov, ktorí boli na ceste do Jeruzalema cez sviatky alebo (2) chorí, zvedaví, židovskí vodcovia a učenici. Ježiš vždy priťahoval zástupy.

▪ **„ako mal vo zvyku“** Kedykoľvek Ježiš mal príležitosť vyučovať, robil to (1:21; 2:13; 4:2; 6:2,6,34; 12:35; 14:49). Obsah tejto zvesti bol

1. pokánie a viera (podobne ako zvesť Jána Krstiteľa)
2. do kráľovstva Božieho možno vojsť skrze vieru v Neho
3. kráľovstvo Božie radikálne mení spôsoby ako niekto myslí a žije.

TEXT 10:2-9

(2) Tu prišli farizeji a pokúšali ho otázkou, či je mužovi dovolené prepustiť manželku (3) Odpovedal im: Čo vám prikázal Mojžiš? (4) Odvetili: Mojžiš dovolil napísať prepúšťací list a prepustiť ju. (5) Avšak Ježiš im povedal: Takéto ustanovenie vám napísal pre tvrdosť vášho srdca. (6) Avšak už na počiatku ich Boh stvoril ako muža a ženu. (7) Preto muž opúšťa svojho otca i matku a pripojí sa k svojej manželke (8) a dvaja budú jedno telo. Takže potom už nie sú dvaja ale jedno telo. (9) Čo teda Boh spojil, človek nech nerozlučuje.

10:2 „farizeji“ Pozri zvláštnu tému: Farizeji v 2:16.

▪ **„pokúšali“** Toto slovo *periazó* má význam skúšania s náhľadom zničenia (8:11; 10:2; 12:15; zvláštna téma o výrazoch pre „skúšanie“ v 1:13). Táto otázka mala (1) polarizovať aj ľudí aj rabinov pri stanovisku dvoch rabínskych škôl Shammai (konzervatívna) a Hillel (liberálna) alebo (2) vzbudiť hnev Heroda Antipasa.

▪ **„či je mužovi dovolené prepustiť manželku“** Všimni si, že otázka farizejov bola ohľadne rozvodu, nie opätovného manželstva. Tiež, si všimni, že Ježiš odpovedá na špecifickú otázku. Ježiš nediskutuje o tejto veci v neutrálnom nastavení. Títo farizeji sa snažili ho chytiť do pasce, aby sa odcudzil od (1) nasledovníkov Hillela, ktorý mal liberálne stanovisko k rozvodu. Matúš 19:3 rozširuje túto otázku, aby bola zaradená aj príčina rozvodu alebo (2) Heroda Antipasa, lebo bol rozvedený (6:17-20).

Výraz „dovolené“ sa môže týkať Mojžišovho zákona alebo rabínskych tradícií (t.j. Talmud). Ako odpoveď, Ježiš zacitoval pasáž z Piatej knihy Mojžišovej.

10:4 „napísať prepúšťací list“ Citát je z 5M 24:1-4. Mojžiš ustanovil právny postup zachrániť ženu (2M 21:1-11). Právny postup mal niekoľko požiadaviek.

1. bol potrebný čas
2. bol potrebný kňaz alebo Levita, aby ho napísal
3. pravdepodobne vyžadovalo vrátenie vena

Snáď, niektoré z týchto postupov mohli dať páru šancu na zmierenie.

Musíme tiež poznamenať, že 5M 24 predpokladá právo muža a ženy na opätovné manželstvo. Avšak, oddiel z 5M v kontexte nehovorí toľko o kultúrnej otázke rozvodu ako o (1) uisteniu sa o panenstve a vernosti nevesty a (2) načrtnutí špecifického postupu a rámcu pri opätovnom manželstve.

Pravý problém vznikol v literálnom výklade tejto pasáže rabínskou školou Hillel (*The Christ of the Gospels*, od autora J. W. Shepherd, s. 451-457). Táto škola používa výraz „neslušnosť“ a rozšírili pôvodný časový rámec a význam. Farizeji citovali Mojžiša len aby zviadli Ježiša. Nehľadali informácie.

Ježiš potvrdzuje Boží účel pre manželstvo ako jeden muž, jedna žena na celý život. Nič iné nie je ideálne. Problém vzniká pri vyvážení Ježišových slov v tomto kontexte s Jeho slovami odpustenia v iných kontextoch. Normy pre nasledovníkov kráľovstva sú vysoké, ale je taká aj milosť Božia! V tejto oblasti je lepší prístup k jednotlivým prípadom ako prísne legálne pravidlá.

V SZ YHWH použil rozvod na opis Jeho činu voči Izraelu kvôli ich modloslužbe (Iz 50:1; Jer 3:1-8; Hoz 2:2). Sú príklady v SZ kde je rozvod vyžadovaný (1M 21:8-14; 2M 21:10-11; 5M 21:10-14; Ezd 9-10). Existuje výborný článok na provokovanie mysle v „Journal of the Evangelical Theological Society“ vol 40 #4, nazvaný „Old Testament Perspectives on Divorce and Remarriage“ od autora Joe M. Sprinkle.

10:5 „pre tvrdosť vášho srdca“ Ježiš opisuje Izraelcov ako „tvrdého srdca“ (Ez 2:4; 3:7). Výraz „tvrdšíjny“ je synonymná metafora (2M 32:9; 33:3,5,9; 5M 9:6,13). Vždy chceli robiť veci na svoj spôsob. Je to vždy sklon padlého ľudstva! Tento postoj bol dokonca prítomný aj u Jeho učeníkov (Mk 3:5 a 6:52).

Predmet rozvodu je dobrý príklad problému citovania. Vždy musíme dovoliť celej Biblii, aby hovorila o každej veci. Toto nie je jediná biblická pasáž o rozvode a opätovnom manželstve.

Táto Ježišova výpoveď ma znepokojuje. Ako by som vedel, že 5M 24:1-4 nie je posledné slovo YHWH na túto tému? Je to v Biblii. Keby Ježiš nebol konfrontovaný touto otázkou, pravdepodobne by som nikdy nepoznal jeho obmedzenú platnosť. Problém je s tým koľko iných SZ textov je zapojených v „tvrdosti srdca“ a koľko z nich je Božia vôľa pre ľudí? Jediná útecha prichádza v pravom systematickom prístupe teologickým predmetom, so zreteľom na obe Zmluvy a historické situácie (napr. 7:14-16;17-23). Moderní evanjelikálni kresťania sú veľmi rýchli v citovaní absolútnej pravdy z izolovaných, roztrúsených textov.

Teologicky, Ježišovo odmietnutie Mojžiša je znepokojujúca. Bol to silný spôsob uplatňovania Jeho autority. Títo židovskí učenici museli byť prekvapení tým, že Ježiš vedel prečo Mojžiš niečo urobil a že mal silu a autoritu od YHWH, aby to zrušil. Tento oddiel u Marka je teologicky paralelný s Mt 5:17-48.

10:6 „už na počiatku“ Pozri zvláštnu tému: *Ktisis*, ktorá nasleduje.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: KTISIS

Tento výraz, *ktisis* je v NZ použitý rôznymi spôsobmi. Lexikon od autorov Louw a Nida uvádza nasledujúce možnosti.

1. stvorenie (čin stvorenia, Mk 13:19; R 1:20; Ef 3:9)
2. tvorstvo (to, čo je stvorené živé, Mk 10:6; R 1:25; 8:39; Kol 1:15;23)
3. vesmír (všetko čo bolo stvorené, Mk 13:19; R 8:20; Hb 9:11)
4. zriadenie (1Pt 2:13)
5. autorita (1Pt 2:13)

Pavel tiež zosobňuje stvorenie v R 8:18-25. Charakterizuje Božie nové stvorenie, nový vek, vek Ducha v 2K 5:17 a G 6:15. Veriaci by mali žiť ako obyvatelia nového veku (R 6:4).

▪ **„Boh stvoril ako muža a ženu“** Manželstvo bolo v Božom pôvodnom pláne stvorenia (1M 1:27). Sex bol/je dar od Boha na dosiahnutie Jeho účelu naplnenia zeme (1M 1:28).

10:7 „muž opustí svojho otca i matku“ Toto je ďalší citát z Prvej Mojžišovej (2:24). Ukazuje vysoké postavenie manželstva, dokonca aj ponad rodičovskú autoritu. Bolo tam potrebné duševné oddelenie od rodičov, dokonca aj keď nepride k fyzickému oddeleniu (t.j. niekoľko generácií žili spolu).

10:8 „dvaja budú jedno telo“ Tento citát je tiež z 1M 2:24. V manželstve, dvaja budú jedným telom – fyzicky, emocionálne a v každom ohľade. Toto ukazuje trvalosť manželstva v Božom pláne.

Mojžiš žil mnoho rokov neskoršie od udalostí zaznamenaných v Prvej Mojžišovej. V časti Prvej Mojžišovej, ktorá hovorí o stvorení, pridáva neskoršiu otázku priority manželstva do usporiadania, v ktorom sa nachádzal prvý pár.

10:9 „Boh spojil“ Doslova je toto „spriahnutí spolu“. Rozvod je jeden zo spôsobov, na ktorý sa padlé ľudstvo snaží rozbiť to čo Boh stanovil ako spoločenskú normu (t.j. manželstvo je pilier stabilnej spoločnosti, 5M 5:16,33; 4:40; 32:47; „aby si dlho žil a dobre sa ti vodilo v krajine, ktorú ti dáva Hospodín, tvoj Boh“). Toto je dobrý príklad zmluvného veriaceho, ktorý si viac cení vlastnú vôľu od Božej vôle.

▪ **„človek nech nerozlučuje“** Toto je imperatív prítomného času aktívneho so zápornou časticou, ktoré obvykle znamenalo zastaviť dej v procese konania. Pre dobrú diskusiu o manželstve, rodine a rozvode pozri knihu od autora Frank Staff: *New Testament Theology*, s. 296-302.

TEXT 10:10-12

(10) V dome sa ho na to učenici znovu spytovali. (11) Povedal im: Kto by prepustil svoju manželku a vzal si inú, dopúšťa sa voči nej cudzoložstva. (12) A podobne sa dopúšťa cudzoložstva manželka, ktorá svojho muža opustí a vydá sa za iného.

10:10 „učeníci sa ho znovu spytovali“ Matúš 19:10 zaznamenáva žasnutie učeníkov. Boli zvedaví na to, čomu boli vyučovaní ohľadne rozvodu a opätovného manželstva. Táto fráza ukazuje model Ježišovho verejného vyučovania a súkromného vykladania. Ukazuje to, ako ľahko mohli Ježišove slová byť zle pochopené. Tieto súkromné hodiny boli príležitosť na školenie Dvanástich k správne mu pochopeniu a novej radikálnej perspektívy kráľovstva Božieho. Ježiš sústreďuje najvyššiu autoritu v sebe, nie v SZ (Mt 5:17-19), hoci si ctil a potvrdzoval SZ.

10:11-12 „dopúšťa sa cudzoložstva“ Ide o dva prípady sloviess indikatívu prítomného. Tvar (morfológia) slova „cudzoložstvo“ v koine gréčtine by mohol byť buď mediálny alebo pasívny. Matúš 5:32, ktorý sa zaoberá s tou istou témou má neurčitok aoristu pasívneho. To ukazuje, že sú všetky tvary v pasíve. Ak je to pravda, tak nie rozvod a opätovné manželstvo je cudzoložstvo, ale právny úkon odohnania manželky, ktoré ju v spoločnosti označilo za cudzoložnicu. Doslova „bola prinútená konať cudzoložstvo“. Toto nie je úplný biblický zákaz opätovného manželstva. Týka sa teologického aspektu židovskej interpretácie (t.j. Hillel vs. Shammai).

Avšak, rozviazanie manželského zväzku medzi veriacimi (t.j. tí, ktorí v Kristovom mene sľubia, že zostanú manželmi) nikdy nebol ani nie je Boží ideál. Veriaci zodpovedajú vyššiemu „kráľovskému štandardu“. Rozvod je častokrát menšie zlo; ale nie je to neodpustiteľný hriech! Pozri plnú poznámku vo v. 4.

10:12 „podobne sa dopúšťa cudzoložstva manželka, ktorá svojho muža opustí a vydá sa za iného“ Tento preklad nasleduje Alexandrijský grécky text. Západný text píše „že opustí manžela, ale nie je rozvedená a vydá sa za niekoho iného, a tak pácha cudzoložstvo“. Paralela, ktorú nachádzame v Mt 19:1-12 vynecháva tento verš, pravdepodobne preto, že Matúš, ktorý písal Židom to nemusel zaradiť. V judaizme ženy nemali právo opúšťať svojho manžela. Marek, tým že to píše, robí to, aby ukázal na univerzálny aspekt Ježišovho vyučovania. Zameriava sa na právnu rovnosť manželov, ktorú nachádzame v rímskom zákone. To je ďalší dôkaz, že Marek bol písaný pre Rimanov. Ježiš je zástanca rodiny (vv. 13-16)!

▪ „ak“ Je to podmieňovacia veta tretej triedy, ktorá hovorí o potenciálnej činnosti.

TEXT 10:13-16

(13) Ježišovi prinášali deti, aby sa ich dotkol. Ale učeníci ich príkro odmietali. (14) Keď to Ježiš zbadal, rozhorčil sa a povedal im: Nechajte deti prichádzať ku mne a nebráňte im, lebo takým patrí Božie kráľovstvo. (15) Amen, hovorím vám: Kto neprijme kráľovstvo Božie ako dieťa, nevojde doň. (16) Bral deti do náručia, kládol na ne ruky a požehnával ich.

10:13 „prinášali“ Toto je imperfektum. Rodičia Mu neustále prinášali deti pre tradičné rabínske požehnanie. Nemá to nič spoločné so spasením tých detí. Už boli považované za súčasť Izraela prostredníctvom obriezky a čakalo sa na ich prechod do plnej zmluvnej dospelosti – dvanásť rokov pre dievčatá a trinásť pre chlapcov.

▪ „deti“ Lukáš 18:15 má „batoľatá“. V židovských kruhoch, dievčatá pod 12 a chlapci pod 13 boli považovaní za deti.

▪ „dotkol ich“ Matúš 19:13 má „kládol na nich ruky“ (v. 16). Bolo to bežné v Ježišovej dobe pre rodičov aby prosili rabinov, aby požehnávali ich deti. To isté vidíme v 1M 48:8nn. Bolo to bežne robené pri narodení dieťaťa. Toto požehnanie bolo skôr pre rodičov, aby mali pokojnú myseľ ako o otázke „spasení vs. stratený“ u detí!

▪ „učeníci ich príkro odmietali“ Výraz „ich“ je nejednoznačný, tak raní pisári pridali „tí, ktorí ich priviedli“ (NKJV). Avšak, toto nie je v starovekých gréckych rukopisoch **στ**, B alebo C, ale je zaradený v A, D a W. Kratšie čítanie tiež nachádzame v Mt 19:13 a Lk 18:15. Deti na blízkom východe nemajú privilegovaný status, ktorý majú deti na západe. Učeníci si mohli myslieť, že chránia Ježiša od rušivej činnosti. Avšak, pre Ježiša boli ľudia vždy prioritou.

10:14

NASB, NKJV, NJB

„bol rozhorčený“

NKJV

„bol veľmi nespokojný“

TEV

„bol nahneváný“

To je silné slovo použité v 10:41 pre hnev učeníkov proti Jakubovi a Jánovi, ktorí si pýtali vodcovské postavenie ako aj v 14:4 pre Judášovo rozhorčenie, že Ježiš bol pomazaný. Matúš tiež používa výraz niekoľkokrát (20:24; 21:15; 26:8). Evanjelium podľa Marka odhaľuje Ježišovu ľudskosť zapisujúc Jeho pocity (*Jesus and the Rise of Early Christianity* od autora Paul Barnett, s. 156).

1. súcít pre malomocného (1:40-42)
2. hnev nad tvrdým srdcom farizejov (3:1-5)
3. rozhorčenie k učeníkom (10:13-16)
4. láska k bohatému mláďencovi (10:17-22)
5. hlboká úzkosť v Getsemane (14:33-34)
6. opustenie na kríži (15:34)

Ježiš často ukázal frustráciu voči učeníkom (6:52; 8:17; 9:19). Videl deti ako dôležité stvorenie Božie a On ich miloval. Často používal deti ako lekciu pravej viery a učeníctva.

- **„nechajte deti prichádzať ku mne“** Toto je imperatív aoristu aktívneho, ktoré vyjadruje súrnosť alebo intenzitu.
- **„nebráňte im“** Toto je imperatív prítomného času so zápornou časticou, ktoré obvykle znamená zastaviť činnosť v priebehu.
- **„kráľovstvo Božie“** Táto bežná fráza v evanjeliách označuje Božiu vládu v srdciach ľudí teraz, čo sa jedného dňa uskutoční nad celou zemou, ako je to v nebi. Pozri zvláštnu tému v 1:15.

10:15 „amen“ Pozri zvláštnu tému: Amen v 3:28.

- **„kto neprijme“** Týka sa to dospelých. Ježiš často používal deti ako duchovný príklad (Mt 18). NZ je zjavenie pre dospelých. Nehovorí o duchovnom statuse detí!
Tento grécky výraz *dechomai* pôvodne znamenal „chopiť sa niečoho“. V tom zmysle je paralelné s *lambanó*. V tomto zmysle „prijímať“ alebo „veriť“ alebo „privítať“ sa začalo používať neskôr. Je možné, že existuje nepatrný rozdiel v zmysle, že *dechomai* zdôrazňuje darcu, kým *lambanó* odráža aktívnu účasť prijímača (*Greek-English Lexicon of the New Testament Based on Semantic Domains* od autorov Louw a Nida, vol. 1, s. 572, poznámka pod čiarou 31).
Teologický tlak je v tom, že ľudia musia „prijatť“, „veritť“, „privítať“ Ježiša. Spasenie zahŕňa privítanie osoby, uveritť pravde o tej osobe (t.j. evanjelium) a žiť život, ktorý napodobňuje tú osobu. Existuje počiatkový a pretrvávajúci aspekt spasenia, ktorí sú spojení s vôľou človeka.

- **„nevojde doň“** Toto je silný zdvojený zápor, ktorý znamená „nikdy, nie nikdy“.
V istom zmysle Ježiš stotožňuje Kráľovstvo Božie s detskou dôverou a vieru v Neho ako Jeho učenie. Dnes to znie netolerantne, ale je to jasné učenie NZ. Často je nazývané „škandál exkluzivizmu evanjelia“. Ale je to pravda. Viera v Ježiša je jediná cesta k Otcovi (Ján 14:6)! Toto malo vyvolať modlitbu, svedčenie a pokoru, nie aroganciu, odsudzovanie a pýchu!

10:16 „bral deti do náručia“ To je ďalšie očité svedectvo Petra, podobne ako 9:36.

- **„kládol na ne ruky a požehnával ich“** Ježiš mal čas na každé dieťa. Môžeme zdôveriť naše deti do Božej lásky, ktorá je tak jasne ukázaná v Ježišovi. Ako Ježiš dvíhal sociálne postavenie žien, robil to aj pre deti. Pozri zvláštnu tému: Kladenie rúk v 7:32.

TEXT 10:17-22

(17) Keď sa zberal na cestu, ktosi k nemu pribehol, padol pred ním na kolena a spýtal sa ho: Učiteľu dobrý, čo mám robiť, aby som získal podiel na večnom živote? (18) Ježiš mu povedal: Prečo ma nazývaš dobrým? Nik nie je dobrý, iba jediný – Boh! (19) Poznáš prikázania: Nezabiješ, nescudzoložíš, nepokradneš, nevyovieš krivé svedectvo, nebudeš podvádzať, cti si otca i matku. (20) On mu však povedal: Učiteľu, všetko toto som zachovával od svojej mladosti. (21) Vtedy sa Ježiš naňho s láskou zahľad a povedal mu: Jedno ti chýba. Chod', predaj všetko, čo máš, daj chudobným a budeš mať poklad v nebi. Potom príď a nasleduj ma! (22) Po týchto slovách mláďenec zosmutnel a zarmútený odišiel, lebo mal mnoho majetku.

10:17 „keď sa zberal na cestu“ Evanjelium podľa Marka je charakterizované Ježišovým cestovaním. Bola to Markova literárna technika na štruktúrovanie Petrových spomienok (alebo kázni).

- **„ktosi“** Matúš 19:20 má ešte prídavné meno „mladý“; Mt 19:22 pridáva „lebo mal veľký majetok (t.j. bohatý)“; kým Lukáš 18:18 ho nazýva „popredný muž“. Zrejme bol bohatý, morálny, významný občiansky a náboženský vodca. Výraz „popredný muž“ naznačuje, že bol vedúci v miestnej synagóge. Pozri zvláštnu tému: Spravodlivosť v 1Pt 3:14.

▪ **„pribehol, padol pred ním na kolená“** Bolo to veľmi nezvyčajné pre bohatého orientálneho muža, aby to urobil verejne. Zdá sa, že tento muž bol úprimný vo svojej otázke a túžbe po poznaní. Nebol to pokus o zvedenie alebo skúšanie Ježiša.

▪ **„učiteľu dobrý“** Táto fráza bola príležitosťou pre Ježiša, aby preskúmal duchovný názor tohto muža (v. 18). Slovo „dobrý“ (t.j. *agathos*) možno pochopiť na niekoľko spôsobov (dobrý, prosperujúci, štedrý, priaznivý, bezúhonný alebo cnostný). Tento muž to myslel na jeden spôsob, ale to Ježiš použil v základnom zmysle.

▪ **„čo mám robiť“** Jeho chápanie duchovných vecí sa sústredilo na jeho konanie. Tento človek bol vnorený do rabínskej tradície konania (Mt 19:16).

▪ **„získať podiel“** Toto slovo poukazuje na osobný vzťah s Bohom. V SZ sa hovorí, že kňazi boli Božím podielom a On bol ich podielom lebo nemali zem ako ostatné kmene. Táto otázka hovorí o tom, že on veril tomu, že úplne prijal Boha, ale chcel sa uistiť.

▪ **„večný život“** Koncept posmrtného života (alebo eschatologického kráľovstva) prichádza z pasáží ako sú Dan 12:2 alebo Jób 14:14; 19:25-27. Farizeji potvrdzovali posmrtný život vo fyzickom zmysle. Mali istotu, že im YHWH dá večný život pre (1) ich rasovú identitu (t.j. deti Abraháma) a (2) ich výkon ústných tradícií (t.j. Talmud).

10:18 „dobrý“ Toto je použité na ukázanie jediného pravého štandardu porovnania a to je Božia spravodlivosť. Výraz „spravodlivý“ prichádza od SZ stavebného výrazu (t.j. riečna trstina), používaného ako miera alebo pravítko.

▪ **„nik nie je dobrý, iba jediný – Boh“** Ježiš nehovorí o vlastnej добрote, ale chce zatriasť jeho plytkým rozmyšľaním o Bohu a pravej добрote (Mt 5:48). Môže to byť SZ narážka na 1Krn 16:34; 2Krn 5:13; 7:3; Ž 25:8; 86:5; 100:5; 106:1; 107:1; 118:1; Ezd 3:11.

Matúšova paralela mení jeho otázku na „Učiteľ, čo dobré mám robiť, aby som mal večný život?“ (Mt 19:16). Táto zmena nám dáva náhľad do jeho chápania dobroty a jeho dosiahnutiu tej dobroty (19:20).

10:19 „poznáš prikázania“ Je to súhrn druhej polovice Desiatich prikázaní, ktoré sa zaoberajú tým, ako sa spoluúčastníci zmluvy majú správať navzájom.

▪ **„nebudeš podvádzať“** Toto sa môže týkať žiadostivosti. Toto prikázanie, ako je uvedené, nebolo súčasťou Desiatich prikázaní, ani ho nenachádzame v tejto podobe na žiadnom ďalšom mieste v SZ. Tiež paralela v Mt 19:18-19 a Lk 18:20 nemajú túto frázu. Avšak, aby sme boli spravodliví, všetci synoptici nesúhlasia s Ježišovým citovaním prikázaní. Toto je znovu bežný problém s očitým svedectvom. Určite nevlplyva na inšpiráciu alebo dôveryhodnosť záznamov evanjelia!

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: DESAŤ PRIKÁZANÍ (pozri 2M 10:1-17; 5M 5:6-21)

I. Výrazy

- A. Doslova „Desať slov“ (2M 34:28; 5M 4:13; 10:4).
- B. Klement Alexandrijský ho nazval „Dekalóg“ (*deka logous*) a v tom ho nasledovali aj raní cirkevní otcovia.
- C. V Biblii je tiež nazvané:
  1. „Zmluva“ (t.j. hebrejské *berith*, BDB 136, 2M 34:28; 5M 4:13; 9:9)
    - a. Z akkadčiny, *barah* – jest’ (t.j. spoločné jedlo)
    - b. Z akkadčiny, *biritu* – zviazať alebo spútať (t.j. väzba medzi ľuďmi)
    - c. Z akkadčiny, *birit* – medzi (t.j. dohodnutie medzi dvomi stranami)
    - d. *Baru* – ochutnať (t.j. záväzok)
  2. „Svedectvo“ – 2M 16:34; 25:16 (t.j. dve dosky)

II. Účel

- A. Zjavujú charakter Boží
  1. Jedinečný a autoritatívny (t.j. monoteistický)
  2. Etický, aj voči spoločnosti aj voči jednotlivcovi
- B. Sú pre
  1. Všetkých ľudí lebo zjavujú Božiu vôľu pre ľudstvo a všetci ľudia boli stvorení na Boží obraz
  2. Len zmluvných veriacich, lebo bez Božej pomoci je nemožné pochopiť a poslúchať
  3. C. S. Lewis – vnútorný morálny pocit dokonca aj medzi primitívnymi kmeňmi (R 1:19-20; 2:14-15) sú odzrkadlené aj tu.

- C. Ako všetky staroveké zákonníky boli tu nato, aby
  - 1. Riadili a kontrolovali vzťahy medzi ľuďmi
  - 2. Zachovali stabilitu spoločnosti.
- D. Spájali heterogénnu skupinu otrokov a egyptských vyvržencov do spoločenstva viery a zákona. B. S. Childs *Old Testament Library, Exodus* – „osem negatívnych aspektov ukazuje na vonkajšie hranice zmluvných hraníc. Nie sú priestupky ale zrušiť samotné jadro vzťahu človek-Boh. Dva pozitívne aspekty ukazujú definíciu života v rámci zmluvy. Dekalóg sa pozerá aj navokon aj dovnútra; chráni od smrti a ukazuje na život“ (s. 398).

III. Paralely

- A. Biblická
  - 1. Desať slov je zapísané dvakrát, v 2M 20 a 5M 5. Jemný rozdiel nachádzame v štvrtom, piatom a desiatom prikázaní, čo ukazuje na prispôbovosť týchto všeobecných princípov k rôznym situáciám.
  - 2. Avšak, ich jednotnosť poukazuje na presnosť, s ktorou boli odovzdané.
  - 3. Pravdepodobne boli občas čítané a znovu potvrdzované, ako to Joz 24 ukazuje.
- B. Kultúrna
  - 1. Iní zákonníci zo starovekého blízkeho východu
    - a. Ur-Nammu (sumerský, 2050 pr.Kr) z mesta Ur
    - b. Lipit-Ishtar (sumerský, 1900 pr.Kr) z mesta Isin
    - c. Eshunna (akkadský, 1875 pr.Kr) z mesta Eshunna
    - d. Hammurabiho zákonník (babylonský, 1690 pr.Kr) z Babylonu ale Stela bola nájdená v Suse
  - 2. Tvar zákonov v 2M 20:18-23:37 majú veľa spoločného s inými starovekými zákonníkmi z Blízkeho východu. Avšak, Desať slov sú jedinečné čo ukazuje ich autoritu (prikázania druhej osoby).
  - 3. Najzrejmšie kultúrne spojenie je s Chetitskými vazálnymi dohodami z 1450-1200 pr.Kr. Niektoré dobré príklady tejto podobnosti môžu byť videné v
    - a. Desiatich slovách
    - b. Piatej knihe Mojžišovej
    - c. Jozua 24
 Prvky týchto dohôd sú
    - a. Identifikácia kráľa
    - b. Rozprávanie o jeho veľkých skutkoch
    - c. Zmluvné povinnosti
    - d. Inštrukcie pre verejné čítanie dohody v svätyni
    - e. Božstvá oboch strán boli pozvané byť svedkami
    - f. Požehnanie pre vernosť a prekliatie pre porušenie
  - 4. Niektoré dobré pramene k tejto téme
    - a. George Mendenhall, *Law and Covenant in Israel and the Ancient Near East*
    - b. Dewey Beegle, *Moses, The Servant of Yahweh*
    - c. W. Bezzel, *Origin and History*
    - d. D. J. McCarthy, *Treaty and Covenant*

IV. Vnútoraná štruktúra

- A. Alt, vo svojej knihe *The Origins of Israelite Law*, bol prvý, ktorý urobil rozdiel medzi apodiktickými a kazuistickými.
  - 1. Kazuistické boli bežné tvary ANE zákona, ktorý obsahoval podmienku – „ak“ = „vtedy“
  - 2. Apodiktické boli zriedkavé tvary, ktoré vyjadrujú priamy príkaz „Budeš...“ alebo „Nebudeš...“.
  - 3. Roland de Vaux v *Ancient Israel: Social Institutions*, vol. 1, s. 146 hovorí, že kazuistické je najviac používané v sekulárnej oblasti, kým apodiktické v posvätej.
- B. Desať slov sú predovšetkým negatívne vo svojom vyjadrení – 8 z 10. Ide o druhú osobu jednotného čísla. Obracali sa celému zmluvnému spoločenstvu, každého jednotlivého člena, alebo obom!

- C. Dve kamenné tabule (2M 24:12; 31:18) sú často vykladané, že sa týkajú vertikálneho a horizontálneho aspektu Desiatich slov. Vzťah človeka k YHWH je vyjadrený štyrmi prikázaniami a vzťah človeka k druhému človeku je vyjadrený ďalšími šiestimi prikázaniami. Avšak, vo svetle Chetitských vazálnych dohôd, môže tu ísť o dva exempláre celého zoznamu prikázaní.
- D. Historické počítanie Desiatich slov
1. Je jasné, že máme desať predpisov. Aby sme zachovali tento počet, verše 3 až 6 predstavujú druhé prikázanie.
  2. Rímskokatolícka a Luteránske cirkvi, nasledujúc Augustína, z 2M 20:3-6 urobili prvé prikázanie tak, aby počet zostal desať, verš 17 rozdelili do dvoch osobitných prikázaní.
  3. Reformovaná cirkev, nasledujúc Origena a rané východné a západné cirkvi tvrdia, že 2M 20:3 je prvé prikázanie. Bol to staroveký židovský názor, ktorý zastúpali Philo a Josephus.
- V. Ako sa kresťania majú postaviť k týmto desiatim slovám?
- A. Ježišov vysoký názor o Písme je zapísaný v Kázni na vrchu v Mt 5-7 a najmä 5:17-48, ktoré ukazuje významnosť otázky. Jeho kázeň, zdá sa, je takmer celkom založená na Desiatich slovách a ich správnom použití.
- B. Teórie vzťahov
1. Pre veriacich
    - a. Roy Honeycutt, *These Ten Words*
      - (1) „Nikdy neprerastieme Desať prikázaní, lebo nikdy neprerastíme Boha“ (s. 7).
      - (2) „Preto, že Prikázania sú Božimi svedkami, existuje zmysel, v ktorom ich relevantnosť a relevantnosť Boha sú tak silno prepletené, že tú takmer neoddeliteľné. Preto, ak je Boh tak relevantný v tvojom živote, Prikázania budú tiež hlboko relevantné, lebo píšú o Božom charakteri a požiadavkách“ (s. 8).
    - b. Osobne, musíme vidieť ako tieto smernice vychádzajú zo vzťahu viery, ktorý už pred tým bol založený. Oddeliť ich od viery a záväzku voči Bohu znamená zničiť ich. Avšak, pre mňa sú univerzálne len v zmysle, že Boh chce, aby Ho všetci poznali. Tiež sú spojené s vnútorným svedectvom Boha k Jeho celému ľudskému stvoreniu. Pavel to vyjadruje v Rim 1:19-20; 2:14-15. V tomto zmysle Prikázania odrážajú vodiace svetlo, ktoré má vnútornú relevantnosť pre celé ľudstvo.
  2. Pre všetkých ľudí, vo všetkých spoločnostiach, pre všetky časy
    - a. Elton Trueblood, *Foundations for Reconstruction*
 „Základná myšlienka tejto knihy je tá, že obnovenie morálneho zákona, čo predstavuje židovský Dekalóg je jeden zo spôsobov, v ktorom môžeme nájsť liek pre potenciálny pokles“ (s. 6).
    - b. George Rawlinson, *Pulpit Commentary*, „Exodus“
 „Oni tvoria súhrn ľudských povinností, ktoré nesú božskosť v sebe, ktoré sú vhodné pre všetky tvary ľudských spoločností a ktoré, kým trvá svet, nemôžu zastarnúť. Zachovanie Dekalógu ako najlepšie zhrnutie morálneho zákona kresťanských spoločenstiev je tým obhájené a samo poskytuje dôrazné svedectvo o výbornej stručnosti“ (s. 130).
  3. Ako prostriedok spasenie oni nie sú, ani nikdy neboli Boží prostriedok pre duchovné vykúpenie padlého človeka. Pavel to jasne ukazuje v G 2:15-4:31 a R 3:21-6:23. Oni naozaj slúžia ako vodítko pre človeka v spoločnosti. Oni ukazujú na Boha a potom na človeka. Ak vynecháme prvý prvok vynechali sme všetko! Morálne pravidlá bez zmeneného, prázdneho srdca sú obraz ľudskej padlej beznádeje! Desať slov sú platné len vtedy, keď je to príprava na stretnutie s Bohom uprostred našej neschopnosti. Ak ich oddelíme od vykúpenia, sú to vodítko bez vodcu!

10:20 „toto som zachovával“ Tento človek vykonal všetky náboženské požiadavky jeho kultúry. Apoštol Pavel tiež cítil, že splnil všetky náboženské požiadavky (Sk 23:1-2; Flp 3:6). Tento muž neklamal. Veril, že bol bezúhonný pred Bohom.

▪ **„od svojej mladosti“** Týka sa to *Bar Mitzvah* ceremónie vo veku 13 kedy sa chlapec staval mužom so zodpovednosťou zachovania zákona.

10:21 „vtedy sa Ježiš naňho s láskou zahľadel“ Toto je jedinečné pre Marka. Ježišova láska však neznižovala štandardy kráľovstva Božieho. To je paradox bezpodmienečnej lásky, ktorá si vyžaduje vhodnú odpoveď viery.

▪ **„jedno ti chýba“** Táto poznámka je podobná tej v 12:34. Ježiš uznáva, že ľudia boli stupne bližšie alebo ďalej od pravého Kráľovstva, čo nebolo podmienené výkonom pri Mojžišovom zákone alebo rasovou identitou (Jn 8:33), ale osobnou vierou v Neho. Tento náboženský vodca prišiel v správnom duchu, správnej osobe, spýtal sa správnu otázku, ale zrejme nemohol urobiť rozhodujúcu voľbu! Ježiš neznižil štandard! Tento muž odišiel smutný! Tak blízko a predsa tak ďaleko!

▪ **„predaj všetko, čo máš, daj chudobným ... potom príď a nasleduj ma“** Toto ukazuje radikálnu prírodu NZ viery (Lk 14:33). Ježiš vedel v čom je priorita tohto človeka. Byť kresťanom znamená odložiť všetky ostatné priority. V istom zmysle toto činí kresťanstvo naozaj veľmi ťažké! V tejto výpovedi sa Ježiš sústreďuje na prvú polovicu Desiatich prikázaní, ktoré sa týkajú priority záväzku voči Bohu a len Bohu (Mt 5:20).

Tento text nemôže byť premenený do zákona pre všetkých veriacich (t.j. chudoba je najlepšia). Musíme to vidieť v tomto kontexte. Duchovný vzťah medzi Bohom a ľudstvom musí byť priorita nad fyzickým vzťahom (t.j. bohatstvo, sláva, práca, rodina, majetok, dokonca aj sám život). Ak je majetok zlý sám o sebe, prečo by mal byť dávaný chudobným?

Ešte jeden bod. Vždy sa sústreďujeme na Ježišovu žiadosť, ale si neuvedomujeme, že tento muž dostal neslýchanú motiváciu. Pozval ho, aby sa zapojil do skupiny učeníkov! Jeho príležitosť bola väčšia od ceny!

▪ **„budeš mať poklad v nebi“** Kvôli ľudskej vzbure, Božie požehnania sú rezervované pre posmrtný život (v. 30; Mt 5-7). Ľudia sa musia zrieknuť pozemského bohatstva ako dôkaz duchovného obrátenia, nie ako základ.

10:22 „zosmutnel“ Tento výraz môžeme pochopiť na dva spôsoby: (1) šok alebo prekvapenie alebo (2) smútok vyjadrený skleslou alebo sklúčenou tvárou. Oba preklady majú zmysel v tomto kontexte.

TEXT 10:23-27

(23) Ježiš sa rozhladol po svojich učeníkoch a povedal im: Ako ťažko sa dostanú bohatí do kráľovstva Božieho! (24) Učeníci sa zarazili nad jeho slovami, ale Ježiš im to zopakoval ešte raz: Dietky, ako ťažko vojsť do kráľovstva Božieho! (25) Ľahšie prejde ťava uchom ihly, ako vojde boháč do Božieho kráľovstva. (26) Oni sa ešte viac zhrozili a hovorili si medzi sebou: Kto potom môže byť spasený? (27) Ježiš sa na nich zadíval a povedal: Pre ľudí je to nemožné, ale nie pre Boha; lebo Bohu je všetko možné.

10:23 „Ježiš sa rozhladol“ Tento výraz je použitý niekoľkokrát na označenie toho, že si Ježiš všimol ako Jeho učenie vplývalo na iných (pozri 3:5,34; 5:32; 10:23; 11:11). Len Lk 6:10 je paralela. Toto je jedinečná Petrova spomienka.

▪ **„ako ťažko sa dostanú bohatí do kráľovstva Božieho“** Toto muselo byť prekvapujúce pre učeníkov (v. 24). SZ tradičný názor, založený na 5M 27-28 bolo, že bohatstvo a zdravie boli spojené so zmluvným výkonom človeka a Božím požehnaním. Tejto veci sa venuje Jób aj Žalm 73. Bohatí ľudia majú tendenciu dôverovať vlastným zdrojom miesto Bohu.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: BOHATSTVO

- I. Perspektíva Starej Zmluvy ako celku
  - A. Boh je majiteľ všetkých vecí
    1. 1 Mojžišova 1-2
    2. 1 Kronická 29:11
    3. Žalm 24:1; 50:12; 89:11
    4. Izaiáš 66:2
  - B. Ľudia sú správcovia bohatstva pre Božie zábery
    1. 5 Mojžišova 8:11-20
    2. 3 Mojžišova 19:9-18
    3. Jób 31:16-33
    4. Izaiáš 58:6-10

- C. Bohatstvo je časť uctievaní
    - 1. Dva desiatky
      - a.4 Mojžišova 18:21-29; 5 Mojžišova 12:6-7; 14:22-27
      - b.5 Mojžišova 14:28-29; 26:12-15
    - 2. Príslovia 3:9
  - D. Bohatstvo je vnímané ako dar od Boha pre Zmluvnú vernosť
    - 1. 5 Mojžišova 27-28
    - 2. Príslovia 3:10; 8:20-21; 10:22; 15:6
  - E. Varovanie proti bohatstvu na účet iných
    - 1. Príslovia 21:6
    - 2. Jeremiáš 5:26-29
    - 3. Hozeáš 12:6-8
    - 4. Micheáš 6:9-12
  - F. Bohatstvo nie je zlé samo o sebe, ak sa nestane prioritou
    - 1. Žalm 52:7; 62:10; 73:3-9
    - 2. Príslovia 11:28; 23:4-5; 27:24; 28:20-22
    - 3. Jób 31:24-28
- II. Jedinečná perspektíva Prísloví
- A. Bohatstvo položené do sféry osobného snaženia
    - 1. Darebáctvo a lenivosť odsúdené – Príslovia 6:6-11; 10:4-5,26; 12:24,27; 13:4; 15:19; 18:9; 19:15,24; 20:4,13; 21:25; 22:13; 24:30-34; 26:13-16
    - 2. Tvrdá práca zastávaná – Príslovia 12:11,14; 13:11
  - B. Chudoba v kontraste s bohatstvom použitá na ilustráciu spravodlivosti v kontraste so zlomyseľnosťou – Príslovia 10:1nn; 11:27-28; 13:7; 15:16-17; 28:6, 19-20
  - C. Múdrosť (poznanie Boha a Jeho slova a žitie tohto poznania) je lepšie ako bohatstvo – Príslovia 3:13-15; 8:9-11,18-21; 13:18
  - D. Varovania a napomenutia
    - 1. Varovania
      - a.Pozor na ručenie za susedovu pôžičku – Príslovia 6:1-5; 11:15; 17:18; 20:16; 22:26-27; 27:13
      - b.Pozor na získavanie bohatstva zlými prostriedkami – Príslovia 1:19; 10:2,15; 11:1; 13:11; 16:11; 20:10,23; 21:6; 22:16,22; 28:8
      - c.Pozor na požičiavanie – Príslovia 22:7
      - d.Pozor na pomínelnosť bohatstva – Príslovia 23:4-5
      - e.Bohatstvo nepomôže v súdny deň – Príslovia 11:4
      - f.Bohatstvo má mnohých priateľov – Príslovia 14:20; 19:4
    - 2. Napomenutia
      - a.Štedrosť hájená – Príslovia 11:24-26; 14:31; 17:5; 19:17; 22:9,22-23; 23:10-11; 28:27
      - b.Spravodlivosť lepšia než bohatstvo – Príslovia 16:8; 28:6,8,20-22
      - c.Modlitba za potrebu, nie prebytok – Príslovia 30:7-9
      - d.Dávanie chudobným je dávanie Bohu – Príslovia 14:31
- III. Perspektíva Novej Zmluvy
- A. Ježiš
    - 1. Bohatstvo vytvára jedinečné púšenie dôverovať sebe samým a našim zdrojom namiesto Bohu a Jeho zdrojom
      - a.Matúš 6:24; 13:22; 19:23
      - b.Marek 10:23-31
      - c.Lukáš 12:15-21,33-34
      - d.Zjavenie 3:17-19

2. Boh zaopatrí naše fyzické potreby
    - a. Matúš 6:19-34
    - b. Lukáš 12:29-32
  3. Siatie je spojené so žatím (duchovné ako aj hmotné)
    - a. Marek 4:24
    - b. Lukáš 6:36-38
    - c. Matúš 6:14; 18:35
  4. Pokánie vplýva na bohatstvo
    - a. Lukáš 19:2-10
    - b. 3. Mojžišova 5:16
  5. Ekonomické zneužívanie je odsúdené
    - a. Matúš 23:25
    - b. Marek 12:38-40
  6. Súd posledných čias bude súvisieť s našim nakladaním s bohatstvom – Matúš 25:31-46
- B. Pavel
1. Praktický pohľad ako v Prísloviach (práca)
    - a. Efezanom 4:28
    - b. 1. Tesaloničanom 4:11-12
    - c. 2. Tesaloničanom 3:8, 11-12
    - d. 1. Timoteovi 5:8
  2. Duchovný pohľad ako u Ježiša (veci sú pominuteľné, byť spokojný)
    - a. 1. Timoteovi 6:6-10 (spokojnosť)
    - b. Filipanom 4:11-12 (spokojnosť)
    - c. Hebrejom 13:5 (spokojnosť)
    - d. 1. Timoteovi 6:17-19 (štedrosť a dôvera v Boha, nie v bohatstvo)
    - e. 1. Korint'anom 7:30-31 (premena vecí)

IV. Závery

- A. Neexistuje žiadna systematická biblická teológia týkajúca sa bohatstva.
- B. Neexistuje jedna definitívna pasáž o tomto predmete, teda postrehy musia byť odvodené z viacerých pasáží. Dávajte si pozor, aby ste neváčítali svoje názory do tých izolovaných textov.
- C. Príslovia, ktoré boli napísané múdrymi mužmi (mudrcmi) majú inú perspektívu ako ostatné biblické žánre. Príslovia sú praktické a individuálne zamerané. Vyvažujú a majú byť vyvažované zvyškom Písma (Jer 18:18).
- D. Naša doba potrebuje analyzovať svoje pohľady a prax ohľadom bohatstva vo svetle Biblie. Naše priority sú nesprávne postavené, ak kapitalizmus alebo komunizmus sú naše jediné vodítka. Prečo a ako niekto uspeje sú dôležitejšie otázky ako koľko niekto zhromaždil.
- E. Zhromažďovanie majetku musí byť vyvážené pravým uctievaním a zodpovedným správcovstvom (2K 8-9).

10:24 „deti“ Ježiš pozval učeníkov týmto výrazom, ktoré použil v predchádzajúcom vyučovaní (vv. 13-16). Toto znamená, že „deti“ označuje dospelých veriacich.

▪ **„ako je ťažko vojsť do kráľovstva Božieho“** Toto je šokujúca výpoveď. Spasenie je bezplatný dar v dokonanom diele Krista pre každého, kto odpovedá pokániam a vierou. Problém vzniká keď si myslíme, že si to zaslúžime. Veriť je ťažko pre pyšné, sebastačné, padlé ľudstvo. Boli by sme radšej keby náš vzťah s Bohom bol ťažký, že by sme boli hrdí z toho, že sme to dosiahli, ale ako vidíme, Boží spôsob pokánia a viery je v ponížení sa padlého ľudstva, najmä bohatého, vzdelaného a privilegovaného ľudstva.

Preto, že je tento verš taký stručný, niekoľkí starovekí pisári sa snažili obmedziť rámec dodaním kvalifikačnej frázy, Bruce M. Metzger *A Textual Commentary on the Greek New Testament*:

1. „pre tých, ktorí dôveru majú v bohatstve“ nachádzame v MSS A, C, D a Textus receptus

2. „bohatý muž“ v MS W
3. „tí, ktorí majú majetok“ v minuskule 1241

10:25 „prejde t'ava uhom ihly“ Ako Mt 23:24, táto fráza je orientálne preháňanie. Niekoľko pisárov a mnoho komentátorov sa snažili vysvetliť toto vyjadrenie ako (1) slovná hra medzi slovami „t'ava“ (*kamélos*) a „lano“ (*kamilus*), ktorá pochádza z piateho storočia alebo (2) použitie „ucho ihly“ na označenie malej brány v jednej z veľkých Jeruzalemských brán, ale ani jedno nemá historické dôkazy (Free a Stuart *How To Read the Bible For All Its Worth*, s. 21). Kvôli týmto pokusom nám uniká zmysel podobenstva (Mt 19:24; Lk 18:25).

10:26 „zhrozili“ Marek často používa tento výraz (*ekpléssomai*) na opis toho ako ľudia reagovali na Ježišovo učenie a skutky (1:22; 6:2; 7:37; 10:26; 11:18; a synonym *thambeó* v 10:24). Ježišova zvesť bola taká odlišná od zvesti rabinov, ako v podobe (t.j. Jeho autorita) tak aj v zvesť (t.j. príroda Kráľovstva).

▪	
NASB	„povedali Mu“
NKJV	„hovorili medzi sebou“
NRSV	„povedali jeden druhému“
TEV	„pýtali sa jeden druhého“
NJB	„hovorili jeden druhému“

Tieto rôzne preklady sú spojené s rôznymi variantmi gréckych rukopisov.

1. NKJV, MSS A, D, W a Textus Receptus
2. NRSV, TEV, NJB, MS M* a Pešitta preklad
3. NASB, MSS $\aleph$, B a C
4. jeden minuskul (t.j. 569) a niektoré koptské preklady vynechávajú frázu, ako to robí aj Mt 19:25 a Lk 18:26

10:27 Dôraz tohto verša na milosť je príjemné vyváženie radikálnej prírody NZ učeníctva. Ľudia nemôžu pristúpiť ku svätému Bohu, ale úžasná pravda je tá, že On pristupuje ku nám!

Toto príslovie môže byť SZ narážka na 1M 18:14 alebo Jer 32:17,24. Jediná nádej pre ľudstvo je v charakteri, sľuboch a činnosti jediného pravého Boha!

TEXT 10:28-31

(28) Tu sa ozval Peter: Pozri, my sme opustili všetko a nasledovali sme t'a. (29) Ježiš odvetil: Amen, vravím vám: Nieto nikoho, kto opustil dom, bratov alebo sestry, matku alebo otca, deti alebo polia kvôli mne a kvôli evanjeliu, (30) že by teraz v tomto čase, hoci s prenasledovaním, nedostal stonásobne viac – domy, bratov a sestry, matky a deti, polia, a v budúcom veku večný život. (31) Mnohí prví však budú poslednými a poslední prvými.

10:28 „my sme opustili ... a nasledovali sme t'a“ Toto je indikatív aoristu aktívneho (t.j. opustili raz navždy), za ktorým nasleduje indikatív perfektu aktívneho (t.j. pokračuje v učeníctve). V istom zmysle Peter rozpráva o rozhodnutí učeníkov stať sa Ježišovými nasledovníkmi. Peter možno chcel porovnať ich záväzok s Ježišovou požiadavkou pre bohatého, mladého popredného muža.

10:29 Tento verš uvádza niekoľko normálnych aspektov židovskej spoločnosti, do ktorej Jeho nasledovníci boli zapojení. Tiež jasne spája ich záväzok s Ním osobne (t.j. „kvôli mne“) a Jeho pravdou (t.j. „kvôli evanjeliu“).

Raná cirkev bola ovplyvnená gréckym asketizmom, najmä celibátom. Zaujímavé je, že ženy nie sú špecificky spomenuté v týchto zoznamoch. Môže to znamenať, že manželstvo nebolo niečo čoho sa museli vzdať. Avšak, zaradenie „detí“ môže tiež znamenať, že ženy boli zaradené do frázy „opustiť dom“. Človekova priorita záväzku Ježišovi musí byť na vyššom postavení aj od samotnej rodiny (1Tim 5:8). Toto nenaznačuje celibát, ale kde musí ležať najvyššia lojalita.

10:30 Ježiš opisuje kráľovstvo Božie (2) na celkom pozemský spôsob, v čom sa nachádza paralela toho čo učeníkom „uniklo“ v tomto živote a (2) vzťahom k súčasnému svetovému poriadku. Niečo zo stonásobného požehnania môžeme užívať už teraz, tým že sme súčasťou Božieho ľudu.

Tieto normálne rodinné výrazy vlastne uisťujú, že rodinný život, ktorý je ovplyvnený učeníctvom je obnovený skrze väčšiu rodinu – Božiu rodinu. Neverím, že táto fráza znamená, že budeme mať nadbytok materiálnych vecí v tomto živote, ako to vidíme v 5M 27-28. Ak položíš svoje požehnania v odmene, ktorú dostaneš po vykonanej službe, tak načo milosť? Materiálne požehnania nie sú skúsenosťou všetkých veriacich, ale radosť a hojnosť veľkej kresťanskej rodiny sú.

▪ **„s prenasledovaním“** Toto je šokujúce zahrnutie, ktoré je jedinečné pre Marka. Kresťania budú prenasledovaní v tomto padlom veku (Mt 5:10-12; R 8:17; 2K 1:5,7; Flp 3:10; 2Tim 2:9-12; 1Pt 4:12-16). Toto prenasledovanie slúži niekoľkým Božím účelom: (1) dôkaz, že sme spasení; (2) Boží spôsob formovania nás na Kristovu podobu; a (3) dôkaz, že svet bude súdený.

▪ „v budúcom veku“ Medzibiblický judaizmus (rabíni a zvitky z Mŕtveho mora) videli históriu vo dvoch vekoch. Súčasný zlý vek dominovaný anjelskou a ľudskou vzburou a vek kedy Boh vstúpi do dejín skrze Mesiáša a nastaví nový vek, vek spravodlivosti a pokoja. Toto je niekedy opísané pozemskou hojnosťou podľa 5M 27-28 (Am 9:13-15) a niekedy ako „nové nebo a nová zem“ (Iz 56-66). Z NZ je zrejmé, že nový vek (t.j. Kráľovstvo Božie) bolo založené pri vtelení Krista v Betleheme, ale nebolo úplne dokončené. NZ jasne zjavuje dva príchody Mesiáša, prvý ako Trpiaci Služobník z Iz 53 a druhý ako Kráľ kráľov. Kresťania žijú v „už, ale nie ešte“ prekrývaní týchto dvoch vekov. Ako nasledovníci Krista, my sme duchovne požehnaní v oboch vekoch (Ef 2:5-6). Pozri zvláštnu tému: Tento vek a vek, ktorý príde v 13:8.

▪ „večný život“ O tomto sa pýtal mladý popredný muž – život s Bohom, Boží spôsob života. Marek používa prídavné meno (*aiónios*) pre večný hriech v 3:29 a večný život na tomto mieste. Toto sa týka života (t.j. *zóa*) nového veku, život Kráľovstva Božieho. Prítomný je v Kristovi, ale bude úplne dokončený pri Jeho návrate (t.j. *parousia* = prítomnosť).

Táto opisná fráza je dosť zriedkavá u Synoptikov, ale je celkom bežná u Jána. Je to kľúčová fráza v Jánových spisoch (Jn 3:15; 4:36; 5:39; 6:54,68; 10:28; 12:25; 17:2,3; 1Jn 1:2; 2:25; 3:15; 5:11,13,20). Pozri zvláštnu tému: Večný v 3:29.

10:31 „prví budú poslednými“ Toto je prekvapujúca duchovná pravda (Mt 19:30; 20:16). Pravé bohatstvo a postavenie nemajú nič spoločné s pozemskými štandardmi (Iz 55:8-9). Toto obrátenie úloh bolo opačné k myšlienkovému nastaveniu učeníkov, ktoré bolo založené na SZ spravodlivosti na základe skutkov (Mt 19:30; Lk 13:30). Pozri Gordon Fee, *The Disease of the Health and Wealth Gospel*.

Toto mohlo byť nasmerované Petrovom výbuchu ohľadne ich sebaobetovania, ktoré sa dialo kvôli ich učeníctvu (10:28). Tento oddiel určil teologické nastavenie pre 10:41-45. Ježiš, eschatologický Kráľ kráľov sa stal Trpiacim služobníkom z Iz 52:13-53:12! Veriaci musia napodobňovať Jeho život/smrť/službu (1Jn 3:16). Evanjelium je služba, nie moc; láska, nie sila!

TEXT 10:32-34

(32) Kráčali cestou hore do Jeruzalema a Ježiš išiel pred nimi. Boli znepokojení a tí, čo ich nasledovali, mali strach. Znova vzal k sebe Dvanástich a začal im hovoriť, čo sa má s ním stať: (33) Pozrite, vystupujeme do Jeruzalema a Syn človeka bude vydaný veľkňazom a zákonníkom. Odsúdia ho na smrť a vydajú pohanom (34) a budú sa mu vysmievať a pľuvať na neho. Zbičujú ho a zabijú, a po troch dňoch vstane z mŕtvych.

10:32 „cestou“ V SZ, metafora cesty alebo chodníka bola použitá pre opis zbožného života (Ž 23:3; 32:8; 50:23; 119:1; 139:3; Pr 2:12-15; 4:18; 12:28; 15:24). Tiež opisuje službu Jána Krstiteľa, ktorý pripravoval „cestu Pánovi“ (Iz 40). V Skutkoch, najskorší názov cirkvi bol „Cesta“ (9:2; 19:9,23; 22:4,14,22).

Marek sa zdá, že štrukturuje svoje Evanjelium okolo tejto biblickej metafory životného štýlu viery (1:2,3; 8:27; 9:33,34; 10:32,52). Ježiš bol na púti ku krížu (10:45).

▪ „Ježiš išiel pred nimi“ Toto sa mohlo týkať skupiny apoštolov alebo pútnikov, ktorí cez sviatky išli do Jeruzalema.

▪ „boli znepokojení a tí, čo ich nasledovali, mali strach“ Táto fráza sa musela týkať Ježišových predchádzajúcich troch predpovedí svojho umučenia a smrti v Jeruzaleme zo strany židovských a rímskych vodcov. Ježiš vedel čo ho tam čaká a aj tak išiel k tomu rýchlo a s dôverou. Mohli byť ustarostení z toho ako jeho utrpenie a smrť ovplyvní ich.

▪ „vzal k sebe Dvanástich“ Toto je štvrtá predpoveď Ježišovho utrpenia a smrti (8:31; 9:12,31). Toto je Ježišova predpoveď, ktorá obsahuje najviac detailov. Vedel presne čo je pred Ním (10:45). Učeníci ešte stále nedokázali pochopiť účel a nutnosť toho (9:32; Lk 9:45; 18:34).

▪ „začal im hovoriť, čo sa má s ním stať“ Väčšina slovies vo v. 32 sú imperfektá, ktoré hovoria o opakovanej činnosti. Myslím si, že sa to zároveň týka aj Ježišovho opakovaného predpovedania svojho utrpenia; a tak „začal“ je zlý preklad tohto imperfekta (pozri TEV).

V istom zmysle Ježiš zjavil svoju moc a autoritu tým, že poznal budúcnosť a že mal kontrolu nad svojou vlastnou smrťou a vzkriesením (Jn 10:17-18).

10:33 „Syn človeka“ Pozri poznámku k 8:38c.

▪ **„bude vydaný veľkňazom a zákonníkom“** Bola to opisná fráza pre Veľradu (14:43nn) čo bolo najvyšším židovským súdom, hoci v prvom storočí mala len obmedzenú autoritu. Pozri zvláštnu tému v 12:13.

Ježiš predpovedal reakciu Veľrady. Ježišov slávnostný vstup do Jeruzalema a Jeho očistenie chrámu zapečatilo Jeho osud. Prvé čo urobil rozhnevalo Farizejov, kým druhé rozhnevalo Saducejov.

▪ **„vydajú ho pohanom“** Toto sa týka rímskej okupačnej armády (15:1). Veľrada nemala právo vykonať trest smrti; to mohla jedine rímska vláda.

10:34 „budú sa mu vysmievať“ To bolo splnené rímskymi vojakmi v 15:16-20. Marek nezaznamenáva Ježišovo utrpenie pred Herodom Antipasom (Lk 23).

▪ **„pľuvať na neho“** Toto bolo SZ znamením opovrhnutia (4M 12:14; 5M 25:9; Jób 17:6; 30:10; Iz 50:6). Rímski vojaci vyjadrili svoju nenávisť všetkých Židov a ich exkluzivistický spôsob rozmýšľania na Ježišovi (14:65).

▪ **„zbičovať“** Bičovanie bolo bežné pred ukrižovaním (15:15). Ruky človeka boli viazané. Vojak použil bič, ktorý bol urobený z kúskov kameňa, kovu alebo kosti, ktoré boli viazané na koniec kožených remienok dlhých asi 60 cm, aby s tým bil väzňa po pleci. Pôsobenie biča roztrhla telesné dutiny a vybitie zubov, ba aj očí. Mnohí väzni zomreli od tohto bičovania. Bolo to brutálne bitie (Iz 52:14).

▪ **„a po troch dňoch“** Doslova je toto po troch dňoch. Toto časové obmedzenie je pravdepodobne spojené s Jonášovou skúsenosťou (Mt 12:39-41; 16:4,21; Lk 11:39,32). Dokonca ho aj Pavol spomína vo svojom zhrnutí evanjelia v 1K 15:4.

Ježiš použil toto proctvo „tretí deň“ v spojení s dvomi udalosťami: (1) Jeho vzkriesenie z Hadesa (8:31; 9:31; 10:34), ale tiež (2) Jeho postavenie nového chrámu (14:58; 15:29; Jn 2:19; Sk 6:14).

V gréckych rukopisoch sú varianty spojené s touto frázou. V paralelách (Mt 20:19 a Lk 18:33) nachádzame frázu „v tretí deň“. To je nájdené tu u Marka v MSS A a W. Avšak, Markovo charakteristické formulovanie nachádzame v 8:31 a 9:31, ktoré znie „po troch dňoch“, a ktoré sa vyskytuje v MSS **Ⲁ**, B, C, D a L.

▪ **„vstane z mŕtvych“** Toto je indikatív budúceho času mediálneho. Sústreďuje sa na Ježišovo vzkriesenie (Jn 10:17-18). Väčšina pasáží o vzkriesení Krista sú v pasíve, kde sa sústreďujú na Boha Otca ako činiteľa vzkriesenia, ktorý ukazuje svoje prijatie Ježišovej obete. V istom zmysle, celá Trojica bola zapojená do Ježišovho vzkriesenia (Duch, v R 8:11). Pozri zvláštnu tému: Vzkriesenie v 8:31.

TEXT 10:35-40

(35) Vtedy prišli k nemu Zebedejovi synovia Jakub a Ján s prosbou: Učiteľu, chceme, aby si nám splnil, o čo ťa požiadame.

(36) Ježiš sa opýtal: Čo si želáte, aby som pre vás urobil? (37) Odpovedali mu: Daj nám, aby sme sedeli v tvojej sláve jeden po tvojej pravici a druhý po ľavici. (38) Ale on im povedal: Neviete, čo si žiadate. Môžete piť z kalicha, z ktorého ja pijem, alebo byť pokrstení krstom, ktorým som ja pokrstený? (39) Oni odpovedali: Môžeme. Nato Ježiš riekol: Z kalicha, z ktorého ja pijem, budete piť. I krstom, ktorým som pokrstený, budete pokrstení. (40) Ale dať sedieť po mojej pravici alebo po ľavici, nie je mojou vecou. Tie miesta patria tým, pre ktorých boli pripravené.

10:35 „Zebedejovi synovia“ Matúš 20:20 hovorí, že to bola ich matka, ktorá sa toto opýtala.

▪ **„chceme, aby si nám splnil, o čo ťa požiadame“** Vždy, keď Ježiš predpovedal svoje umučenie a smrť, Jeho učeníci začali plánovať kto prevezme Jeho vodcovské miesto! Ich perspektíva bola ešte stále na pozemskom kráľovstve a ich vodcovstve. Učeníci to nepochopili až na Letnice!

V istom zmysle je táto udalosť zapísaná, aby ukázalo koľko učeníci nechápali (Lk 18:34) . Toto je ironické!

10:37 „pravica ... ľavica“ Oni si priali miesta cti a autority. Toto ukazuje, že Peter nebol prijatý za nasledujúceho vodcu skupiny apoštolov. Jeho osobnosť spôsobila, že vždy hovoril prvý, ale ostatní ho nevideli ako vodcu.

▪ **„v tvojej sláve“** Matúš 20:21 má „v tvojom kráľovstve“. U Marka to ukazuje na viditeľnú manifestáciu eschatologického kráľovstva Božieho (8:38; 10:37; 13:36).

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: SLÁVA (DOXA)

Biblický koncept „slávy“ je ťažké definovať. Sláva veriacich je v tom, že rozumejú evanjeliu a sláve v Bohu, nie v nich samých (1:29-31; Jer 9:23-24).

V SZ bolo najbežnejšie hebrejské slovo pre „slávu“ (*kbd*, BDB 217) pôvodne obchodným výrazom súvisiacim s párom váh („byť ťažký“). To, čo bolo ťažké, bolo hodnotné alebo malo skutočnú cenu. Často bol k tomuto slovu pridávaný koncept žiarivosti na vyjadrenie Božieho majestátu (2M 19:16-18; 24:17; Iz 60:1-2). On sám je cenný a úctyhodný. Je príliš výnimočný na to, aby ho padlé ľudstvo videlo (2M 33:17-23; Iz 6:5). YHWH sa dá v skutočnosti spoznať len cez Krista (Jer 1:14; Mt 17:2; Hb 1:3; Jk 2:1).

Výraz „sláva“ je v určitom pohľade dvojzmyselný.

1. môže byť paralelný so „spravodlivosťou Božou“
2. môže sa vzťahovať na „svätosť“ alebo „dokonalosť“ Boha
3. môže sa vzťahovať na Boží obraz, na ktorý bolo ľudstvo stvorené (1M 1:26-27; 5:1; 9:6), no ktorý bol neskôr zničený vzbúrou prvých ľudí (1M 3:1-22). Prvýkrát je tento výraz použitý na popisanie prítomnosti YHWH s Jeho ľudom počas obdobia, keď putovali po púšti v 2M 16:7,10; 3M 9:23; 4M 14:10.

10:38 „neviete, čo si žiadate“ „Žiadate“ je mediál, ktorý sa sústreďuje na predmet, „vy sami“. Ďalšia fráza „môžete“ je tiež mediál.

- **„kalich“** Toto bolo použité v SZ pre osud človeka, obvykle v negatívnom zmysle (Ž 75:8; Iz 51:17-23; Jer 25:15-28; 49:12; 51:7; Nár 4:21-22; Ez 32:34; Hab 2:16; Zach 12:2). Toto je metafora, ktorú Ježiš použil aj v Getsemani (14:36) pre Jeho ukrižovanie.
- **„krst, ktorým som pokrstený“** Bola to metafora utrpenia, dokonca aj smrti (Lk 12:50). Jeho sláva zahŕňala bolesť (Hb 2:18; 5:8).

10:39 Títo vedúci boli zapojení v tom istom prenasledovaní a nepochopení, ktoré Ježiš zažil (t.j. Jakub v Sk 12:2 a Ján v Zj 1:9).

10:40 „tým, pre ktorých boli pripravené“ Toto je ďalší príklad Ježišovej podradenosti Otcovmu plánu a účelu. Existoval božský plán (Sk 2:3; 3:18; 4:28; 13:29). Staroveký Alexandrijský text (MS A*) pridáva „od môjho Otca“, ktoré tiež nachádzame v Mt 20:23.

Staroveké grécke rukopisy boli napísané veľkými písmenami bez medzier medzi slovami, bez interpunkcie alebo odstavcov. Niekedy sa ťažko určuje delenie viet na slová. Táto veta môže byť rozdelená na dva spôsoby (*Interpreting the New Testament* od autora Hans Conzelmann a Andreas Lindemann, preložil Siegfried S. Schotzmann, s. 22)

1. „pre ktorých je mienené“
2. „bolo mienené iným“ (sýrske preklady).

TEXT 10:41-45

(41) Keď to počuli ostatní desiat, začali sa mrziť na Jakuba a Jána. (42) Ježiš si ich zavolať a povedal im: Viete, že tí, ktorých pokladajú za mocných, ovládajú národy, a tí, čo sú v očiach ľudí veľkí, utláčajú ich. (43) Medzi vami to tak nebude! Kto sa bude chcieť stať medzi vami veľkým, bude vašim služobníkom, (44) a kto chce byť medzi vami prvý, bude sluhom všetkých. (45) Lebo ani Syn človeka neprišiel, aby si dal poslúhovať, ale aby sám slúžil a dal svoj život ako výkupné za mnohých.

10:41 „keď to počuli“ Toto ukazuje, že Jakub a Ján čakali, kým nezostali sami s Ježišom. Tiež ukazuje na ľudskosť apoštolov. Oni neboli „super svätí“, ale muži pozvaní, vystrojení a použítí Bohom. Ostatní boli rozhorčení, nie kvôli nevhodnosti Jakubovej a Jánovej žiadosti, ale kvôli tomu, že sa ho prví pýtali. Títo vyvolení apoštolí ešte stále preukazovali sebeckosť a hriech.

10:42 Ježiš znovu hovorí o ich ambícií a nepochopení Kráľovstva.

10:43

NASB   „ale to nie je takto medzi vami“
NKJV   „ale to tak nebude medzi vami“
NRSV   „ale to nie je tak medzi vami“

TEV „toto, však, nie je ako to je medzi vami“
NJB „medzi vami sa toto nestane“

Tieto preklady odrážajú varianty v gréckych rukopisoch. V niektorých rukopisoch (S, B, C*, D, L, W) je použitý prítomný čas (NASB, NRSV, TEV), čo tiež nachádzame v paralele v Mt 20:26. Avšak, v iných rukopisoch (A a C³) nachádzame budúci čas (NKJV a v NJB je to ukryté).

▪ **„kto sa bude chcieť stať medzi vami veľkým“** Ježiš neodrádza od veľkosti alebo ambície, ale definuje pravú veľkosť službou a pokorou (Mt 20:26; Mk 9:35).

▪ **„služobník“** Toto je slovo *diakonos*, ktoré sa neskôr stalo službou/funkcia diakona. Všetci veriaci sú pozvaní slúžiť (Ef 4:11-12).

10:44 Toto nám pomáha pri vysvetľovaní 10:31.

▪ **„sluha“** Toto je slovo *doulos*, ktoré označuje domáceho sluhu.

10:45 „Syn človeka“ Pozri poznámku k 8:38c.

▪ **„neprišiel, aby si dal poslúhovať, ale aby sám slúžil“** Toto je pravá definícia veľkosti. Ježiš nám podáva vzor života Kráľovstva, ktorý máme nasledovať (1Pt 2:21). Táto pravda je symbolicky ukázaná, keď Ježiš umýval nohy učeníkom v hornej sieni v noci, keď bol zradený (Jn 13:14-15).

Pravda je vždy ťažká pre cirkevných vedúcich. Ale bez toho nie je služiacia cirkev.

▪ **„dať svoj život“** Tento verš je zhrnutie Evanjelia podľa Marka. Ježiš vždy hovorí o svojej smrti ako o svojom dare alebo svojej sláve. Označuje zastupiteľské, náhradné pomazanie (t.j. obeť hriechu, 2K 5:21) Krista (1M 3:15; Iz 52:13-53:12).

▪ **„výkupné“** Doslova je toto „kúpiť späť“ alebo „zaplatiť cenu“ (Mt 20:28; Tit 2:14; 1Pt 1:18). Odzrkadľuje SZ výraz používaný pre otrokov a vojenských zajatcov, ktorí boli odkúpení, často aj blízkym príbuzným (*go'el*). Ježiš zjednocuje v sebe lásku a spravodlivosť Boha Otca. Hriech stojí život – Boh zabezpečil jeden!

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: VÝKUPNÉ/VYKÚPIŤ

I. STARÁ ZMLUVA

A. Existujú dva hlavné, hebrejské, právne výrazy, ktoré tlmočia tento koncept:

1. *Ga'al* (BDB 145, I), čo v podstate znamená „oslobodiť“ prostredníctvom zaplatenej ceny. Forma výrazu *go'el* pridáva ku konceptu osobného prostredníka, obvyčajne člena rodiny (t.j. príbuzný vykúpiť).

Tento kultúrny aspekt práva kúpiť naspäť predmety, zvieratá, pôdu (3M 25,27) alebo príbuzných (Rút 4:15; Iz 29:22) je teologicky presunutý na vykúpenie YHWH Izraela z Egypta (2M 6:6; 15:13; Ž 74:2; 77:15; Jer 31:11). On sa stáva „vykupiteľom“ (Jób 19:25; Ž 19:14; 78:35; Pr 23:11; Iz 41:14; 43:14; 44:6,24, 47:4; 48:17; 49:7,26; 54:5,8; 59:20; 60:16; 63:16; Jer 50:34).

2. *Padah* (BDB 804), čo v podstate znamená „vykúpiť“ alebo „zachrániť“

- Vykúpenie prvorođeného (2M 13:13,14 a 4M 18:15-17)
- Fyzické vykúpenie v protiklade k duchovnému vykúpeniu (Ž 49:7,8,15)
- YHWH vykúpi Izrael z ich hriechu a vzbury (Ž 130:7-8)

B. Teologický koncept zahŕňa tri súvisiace zložky

1. Existuje potreba, zviazanosť, daň, uväznenie

- Fyzické
- Spoločenské
- Duchovné (Ž 130:8)

2. Za slobodu, uvoľnenie, obnovu musí byť zaplatená cena

- Národa – Izrael (5M 7:8)
- Jednotlivca (Jób 19:25-27; 33:28)

3. Niektorí musia konať ako prostredník a dobrodinec. V *gaal* je to obvyčajne člen rodiny alebo blízky príbuzný (t.j. *go'el*, BDB 145).

4. YHWH často opisuje seba rodinnými výrazmi

- a. Otec
- b. Manžel
- c. Blízky príbuzný

Vykúpenie bolo zabezpečené osobným sprostredkovaním YHWH, cena bola zaplatená a vykúpenie dosiahnuté!

II. NOVÁ ZMLUVA

A. Existuje niekoľko výrazov na vyjadrenie teologického konceptu.

1. *Agorazó* (1K 6:20; 7:23; 2Pt 2:1; Zj 5:9; 14:3-4). Toto je obchodný výraz, ktorý odráža cenu zaplatenú za niečo. Sme ľudia kúpení krvou a naše životy nevlastníme my sami. Patríme Kristovi.

2. *Exagorazó* (G 3:13; 4:5; Ef 5:16; Kol 4:5). Toto je takisto obchodný výraz. Odráža Ježišovu zástupnú smrť za nás. Ježiš niesol kľatbu zákona založeného na výkonoch (t.j. Mojžišovho zákona, Ef 2:14-16; Kol 2:14), ktorí hriešni ľudia nemohli naplniť. Niesol kľatbu (5M 21:23) za nás všetkých (Mk 10:45; 2K 5:21)! V Ježišovi sa Božia spravodlivosť a láska skĺbila do úplného odpustenia, prijatia a prístupu!

3. *Luó* „oslobodiť“

a. *Lutron*, „zaplatená cena“ (Mt 20:28; Mk 10:45). Toto sú významné slová z Ježišových vlastných úst, týkajúce sa zmyslu Jeho príchodu – byť Spasiteľom sveta zaplatiac dlh za hriech, ktorý nebol Jeho dlhom (Jn 1:29)

b. *Lutroó*, „uvoľniť“

- (1) Vykúpiť Izrael (Lk 24:21)
- (2) Dať samého seba pre vykúpenie a očistenie ľudí (Tit 2:14)
- (3) Byť bezhriешným náhradníkom (1Pt 1:18-19)

c. *Lutrósis*, „záchrana“, „vykúpenie“ alebo „vyslobodenie“

- (1) Zachariášovo proroctvo o Ježišovi, Lk 1:68
- (2) Chvála Anny vzdávaná Bohu za Ježiša, Lk 2:38
- (3) Ježišova lepšia, raz prinesená obeť, Hb 9:12

4. *Apolytrósis*

a. Vykúpenie pri Druhom príchode (Sk 3:19-21)

- (1) Lukáš 21:28
- (2) Rimanom 8:23
- (3) Efezanom 1:14; 4:30
- (4) Hebrejom 9:15

b. Vykúpenie v Kristovej smrti

- (1) Rimanom 3:24
- (2) 1Korint'anom 1:30
- (3) Efezanom 1:7
- (4) Kolosanom 1:14

5. *Antilytron* (1Tim 2:6). Toto je kľúčový text (ako Tit 2:14), ktorý potvrdzuje Ježišvu zástupnú smrť na kríži (Iz 53). On je jednou, jedinou prijateľnou obeťou; ten, ktorý zomiera za „všetkých“ (Jn 1:29; 3:16-17; 4:42; 1Tim 2:4; 4:10; Tit 2:11; 2Pt 3:9; 1Jn 2:2; 4:14).

B. Telogický koncept v NZ naznačuje:

1. Ľudstvo je zotročené hriechom (Jn 8:34; R 3:10-18; 6:23).

2. Uväznenie ľudstva v hriechu bolo odhalené SZ Mojžišovým zákonom (G 3) a Ježišovou kázňou na vrchu (Mt 5-7). Ľudské správanie vyústilo do rozsudku smrti (Kol 2:14).

3. Ježiš, bezhriешny Boží baránok, prišiel a zomrel namiesto nás (Jn 1:29; 2K 5:21). Boli sme vykúpení z hriechu, aby sme mohli slúžiť Bohu (R 6).

4. Logickým záverom je, že YHWH aj Ježiš sú „blízki príbuzní“, ktorí konajú v našom záujme. Toto pokračuje v rodinných metaforách (t.j. otec, manžel, syn, brat, blízky príbuzný).

5. Vykúpenie nespočívalo v tom, že bola zaplatená nejaká cena Satanovi (ako to hlásala stredoveká teológia), ale v zmierení Božieho slova a Božej spravodlivosti s Božou láskou a plným zabezpečením v Kristovi. Na kríži bol obnovený pokoj, ľudská vzbura bola odpustená, Boží obraz v ľuďoch je teraz znovu celkom funkčný v intímnom spoločenstve!
6. Existuje aj budúci aspekt vykúpenia (R 8:23; Ef 1:14; 4:30), ktorý zahŕňa naše vzkriesené telá a fyzickú intimitu s trojediným Bohom. Naše vzkriesené telá budú ako Jeho (1Jn 3:2). On mal fyzické telo ale mal aj ďalší dimenzionálny aspekt. Ťažko je definovať paradox z 1K 15:12-19 s 1K 15:35-58. Zrejme, existuje fyzické, pozemské telo a bude aj nebeské, duchovné telo. Ježiš mal oba!

▪ **„za“** Toto je grécka predložka *anti*. Niekedy je spojené s podstatným menom „výkupné“ (*lutron* = *antilutron*, 1Tim 2:6). Znamená to „namiesto“, „v mene niekoho“. Vzťah medzi predložkami *anti* a *hyper* musí byť pochopený kontextom (2K 5:14; Hb 10:12; 1Pt 2:21; 3:18; 1Jn 3:16). Všetky tieto konotácie Ježišovho zastupiteľského, náhradného pomazania. Zomrel namiesto nás, vzal náš hriech (Iz 53:4-6).

▪ **„mnohí“** Výraz mnohí bol použitý niektorými komentátormi Kristovým vykúpením „vyvolených“. Výrazy „mnohí“ a „všetci“ sú synonymné v dvoch kľúčových oddieloch, ktoré sa zaoberajú s vykúpením. Porovnaj Iz 53:11-12, „mnohí“ s Iz 53:6, „všetci“. Tento paralelizmus je jasný v R 5:18, „všetci“ a R 5:19 „mnohí“. Ježiš zaplatil cenu za všetkých, ale len tí, ktorí odpovedajú pokánim a vierou na usvedčenie Ducha, sú vykúpení.

Mk 10:45 je teologické srdce Evanjelia. Prišlo v odpovedi k osobnej ambícii. Ľudská ambícia musí byť vrátená Bohu ako dar (R 12:1-2). Kresťania musia napodobňovať Kristovo dávanie seba (1Jn 3:16).

TEXT 10:46-52

(46) Prišli do Jericha. Keď Ježiš vychádzal s učeníkmi a početným zástupom z Jericha, sedel pri ceste slepý žobrák. Timaiov syn Bartimej. (47) Keď slepec začul, že je to Ježiš Nazaretský, začal volať: Ježiš, syn Dávidov, zmiluj sa nado mnou! (48) Mnohí mu dohovárali, aby mlčal, ale on kričal ešte hlasnejšie: Syn Dávidov, zmiluj sa nado mnou! (49) Ježiš sa zastavil a povedal: Zavolajte ho! Nato slepca privolali a povedali mu: Dúfaj! Vstaň, volá ťa! (50) A on zhodil plášť, vyskočil a pristúpil k Ježišovi. (51) Ježiš sa ho spýtal: Čo chceš, aby som ti urobil? Slepce mu povedal: Rabbúni, nech vidím. (52) Tu mu Ježiš riekol: Chod, tvoja viera ťa uzdravila! A slepý hneď videl a šiel po ceste za ním.

10:46 „Jericho“ Je to jedno z najstarších miest vo svete a častokrát je nazývané „Mesto paliem“. Meno znamená „parfémovaný“. Bola to veľmi plodná a krásna oblasť. V Ježišovej dobe existovali dve Jerichá, staré mesto a nové rímske mesto, vzdialené asi kilometer a pol. Bolo vzdialené takmer 30 km severovýchodne od Jeruzalema v brode rieky Jordán.

▪ **„keď Ježiš vychádzal“** Matúš 20:29 má „vychádzal“; Lukáš 18:35 má „blížil“. Táto nejasnosť poukazuje na očné svedectvo. Pamätajme, že existovali dva Jerichá v Ježišovej dobe. Mohol vychádzať z jedného a blížil sa k druhému.

▪ **„početný zástup“** Boli to pútnici na ceste do Jeruzalema na Paschu, spolu so záujemcami z mesta. Mnohí kňazi z chrámu žili v Jerichu. Cesta z Jericha do Jeruzalema bola veľmi nebezpečná kvôli zlodejom (podobnosť o dobrom Samaritánovi); a tak ľudia cestovali vo veľkých skupinách.

▪ **„slepý žobrák sedel pri ceste“** Pri tejto fráze existujú rozdiely v gréckych rukopisoch. Podstatné meno „žobrák“ je zriedkavé slovo (Jn 9:8). Obvykle je koncept vyjadrený participiom (t.j. MSS A, K, W, ~~Σ~~ a Textus Receptus, pozri NKJV). Avšak, podstatné meno (t.j. *prosaiteó*) je v MSS ~~Σ~~, B, L (pozri NASB, NRSV, TEV a NJB). Rukopis D má synonym (t.j. *epaiteó* a oba sú koreňom slova „pýtať“), ktoré nachádzame v paralele v Lk 18:35. Tieto varianty nemajú dopad na výklad pasáže.

▪ **„Bartimej“** Toto slovo znamená „syn Timaiov“. Veľmi je neobvyklé pre Marka, že zapisuje mená ľudí, ktorých Ježiš uzdravil alebo ich vyslobodil od démonov. Pre zaujímavosť, Matúš hovorí o dvoch slepcoch (Mt 20:30). Nevie sa presne prečo k tomu došlo, ale je to bežné, že existujú rozdiely medzi Matúšom a Markom/Lukášom.

▪ **„Timaiov syn“** Slovo v aramejčine znamenalo „nečistý“. Bol to pokus vysvetliť meno Bartimej pohanským čitateľom.

▪ „**sedel pri ceste**“ Pravdepodobne to bolo miesto kde slepý žobrák sedel každý deň a čakal na almužnu (teda očakávané židovské dávanie chudobným).

10:47 „Ježiš Nazaretský“ Marek jedinečne píše toto slovo ako *Nazarénos* (1:24; 10:47; 14:67; 16:6). Evanjelium podľa Matúša hovorí: „Bude sa volať Nazaretský“ (Mt 2:23).

Dedina, v ktorej Ježiš vyrástol sa volala Nazaret. Nehovorí sa o nej ani v SZ ani Talmude ani u Jozefa. Zrejme nebolo obývané až do čias Jána Hyrkana (t.j. Hasmoneovec), ktorý vládol od 134-104 pr.Kr. Prítomnosť Jozefa a Márie v tejto dedine hovorí, že sa časť Dávidových potomkov usídlila tu.

Je možné, že existuje etymologická väzba medzi menom Nazaret a mesiášskym titulom Výhonok, ktorá v hebrejčine znie *netser* (Iz 11:1; Jer 23:5; 33:15; Zach 3:8; 6:12; Zj 5:5; 22:16).

Pravdepodobne to bol pohrdavý výraz, lebo bol vzdialený od Jeruzalema a nachádzal sa v pohanskej oblasti (Jn 1:46 a Sk 24:5; hoci aj toto bolo proctvo, Iz 9:1). Toto môže byť dôvod prečo bolo napísané nad Ježišovou hlavou na kríži.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: JEŽIŠ NAZARETSKÝ

Je viacero gréckych výrazov, ktoré NZ používa pri zmieňovaní sa o Ježišovi

A. NZ výrazy

1. Nazaret – mesto v Galilei (Lk 1:26; 2:4,39,51; 4:16; Sk 10:38). Toto mesto sa nespomína v súčasných zdrojoch, ale našlo sa v neskorších nápisoch.

To, že Ježiš bol z Nazaretu pre Neho nebol kompliment (Jn 1:46). Znamenie nad Ježišovým krížom, ktoré obsahovalo aj toto miesto bolo znamením židovského opovrhnutia.

2. *Nazarénos* – tatiež odkazuje na geografickú polohu (Lk 4:34; 24:19).
3. *Nazóraios* – môže ísť o odkaz na mesto, ale tiež to môže byť hra s mesiášskym výrazom „výhonok“ (*netzer*, Iz 4:2; 11:1; 53:2; Jer 23:5; 33:15; Zach 3:8; 6:12; v NZ, Zj 22:16). Lukáš to používa pre Ježiša v 18:37 a Skutkoch 2:22; 3:6; 4:10; 6:14; 22:8; 24:5; 26:9.
4. Súvisiace s #3 *názir*, čo znamená „posvätený prostredníctvom sľubu“.

B. Historické použitie mimo NZ

1. Označoval židovskú (pred-kresťanskú) heretickú skupinu (aramejsky *násórayyá*).
2. Bol použitý v židovských kruhoch pri opise veriacich v Krista (Sk 24:5,14; 28:22; *nosri*).
3. Stalo sa bežným výrazom pre označenie veriacich v sýrskych (aramejských) zboroch. Slovo „kresťan“ bolo používané v gréckych zboroch na označenie veriacich.
4. Niekedy po páde Jeruzalema sa farizeji zoskupili v Jamnii a zahájili formálne oddelenie synagógy a Cirkvi. Príklad druhu sformulovanej kľatby proti kresťanom sa nachádza v knihe „Osemnásť požehnaní“ z *Berakoth* 28b-29a, ktorá volá veriacich „nazarénci“.

„Kiež by Nazarénci a bludári v momente zmizli; budú vymazaní z knihy života a nebudú zapísaní spolu s vernými.“

5. Bol použitý Justínom Martýrom v *Dial* 126:1, ktorý použil Izaiášov výraz *netzer* pre Ježiša.

C. Názor Autora

Prekvapuje ma také množstvo rôznych hlásokvaní tohto výrazu, hoci viem, že to nie je neznáme v SZ, tak ako „Jozua“ má viacero rôznych hlásokvaní v hebrejčine. Nasledujúce dôvody spôsobujú, že zostávam neistý ohľadom jeho presného významu.

1. Úzka spojitosť s mesiášskym výrazom „výhonok“ (*netzer*) alebo podobný výraz *názir* (posvätený prostredníctvom sľubu)
2. Negatívna konotácia v Galilei
3. Malé alebo žiadne súčasné osvedčenie o meste Nazaret v Galilei
4. Vychádza z úst démona v eschatologickom zmysle (t.j. „Prišiel si nás zničiť?“)

Pre plnú bibliografiu k štúdiu tejto skupiny slov, vid' Colin Brown (ed.), *New International Dictionary of New Testament Theology*, vol. 2, s. 346 alebo Raymond E. Brown, *Birth*, s. 209-213, 223-225.

▪ „**Syn Dávidov**“ Bol to mesiášsky titul (2Sam 7), ktoré malo nacionalistický aspekt. Tento titul je veľmi zriedkavý u Marka (10:47,48; 12:35).

▪ „**zmluj sa nado mnou**“ Toto je imperatív aoristu aktívneho, ktoré označuje intenzitu. Bola to bežná modlitba v Žalmoch (51:1).

10:48 „mnohí mu dohovárali“ Toto je imperfektum. Kričal znova a znova a zástup ho karhal (Lk 18:39).

10:49 „Ježiš sa zastavil“ Dokonca aj na svojej ceste k smrti, Ježiš mal čas pre slepého žobráka! Toto je ďalšie prorocké znamenie od Izaiáša, pre tých, ktorí by duchovne videli!

▪ **„dúfaj! Vstaň, volá ťa“** Obyčajne v koine gréčtine je každá fráza spojená s predchádzajúcou frázou konjunktívom alebo zámenom, ktoré sa vzťahuje na niečo z predchádzajúceho kontextu. Keď tieto spojky nie sú (ako v tomto prípade), priťahujú pozornosť na výpoveď. Sú to dôrazné výpovede. Prvé a druhé sloveso sú imperatívy prítomného času aktívneho a posledné je indikatív prítomného času aktívneho.

10:50 „zahodil plášť“ Plášť bol použitý na (1) spanie v ňom a (2) zbieranie jedla a almužny. V istom zmysle to bol symbol jeho viery, že bude uzdravený.

▪ **„vyskočil“** Sú to živé detaily očitého svedectva, ktoré spomína Peter.

10:51 „čo chceš, aby som ti urobil“ Ježiš ho prinútil, aby vyjadril svoju žiadosť viery.

▪ **„nech vidím“** Uzdravenie slepých malo mesiášsku významnosť (Iz 35:4-5; 42:7,16; 61:1). Bolo to jedno zo znamení, ktoré farizeji žiadali.

10:52 „tvoja viera ťa uzdravila“ Toto doslova znamená „spasený“ (t.j. *sózó*) v tvare indikatívu perfektu aktívneho. Tento výraz je použitý vo svojej SZ konotácii fyzického vyslobodenia (Jk 5:15).

▪ **„šiel po ceste za ním“** Lk 18:43 pridáva „vzdával Bohu chválu“.

DISKUSNÉ OTÁZKY

Toto je výkladová študijná príručka, čo znamená, že zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Tieto diskusné otázky sú určené k tomu, aby vám pomohli rozmyšľať o hlavných otázkach tejto časti knihy. Majú u vás vyvolať myšlienky, nie definitívne odpovede.

1. Prečo rodičia chceli, aby Ježiš kládol ruky na ich deti?
2. Prečo sa ich učeníci snažili zastaviť?
3. Prečo bol Ježiš rozhorčený nad učeníkmi?
4. Ako sú deti spojené s Kráľovstvom Božím?
5. Aké detské vlastnosti Ježiš očakáva od učeníkov?
6. Prečo Ježiš tak často svojim učeníkom hovoril o svojej blížiacej sa smrti?
7. Definuj pravú veľkosť.

MAREK 11**Rozdelenie moderných prekladov podľa odsekov**

UBS	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Slávnostný vstup do Jeruzalema 11:1-11	Slávnostný vstup 11:1-11	Kvetná nedeľa 11:1-10	Slávnostný vstup do Jeruzalema 11:1-3 11:4-5 11:6-10 11:11	Mesiáš vchádza do Jeruzalema 11:1-11
Prekliatie figovníka 11:12-14	Figovník zvädol 11:12-14	Figovník prekliaty 11:12-14	Ježiš prekliat figovník 11:12-14a 11:14b	Neploďný figovník 11:12-14
Vyčistenie chrámu 11:15-19	Ježiš vyčisťuje chrám 11:15-19	Vyčistenie chrámu 11:15-19	Ježiš ide do chrámu 11:15-17 11:18 11:19	Vyhodenie obchodníkov z chrámu 11:15-19
Poučenie od vyschnutého figovníka 11:20-25	Poučenie od vyschnutého figovníka 11:20-24 Odpúšťanie a modlitba 11:25-26	Význam vyschnutého figovníka 11:20-24 11:25	Poučenie od figovníka 11:20-21 11:22-25	Vyschnutý figovník viera a modlitba 11:20-25
Vynecháva v. 26 Autorita Ježiša spochybnená 11:27-33	Ježišova autorita spochybnená 11:27-33	Vynecháva v. 26 O Ježišovej autorite 11:27-33	Vynecháva v. 26 Otázka o Ježišovej autorite 11:27-28 11:29-30 11:31-33a 11:33b	Vynecháva v. 26 Autorita Ježiša spochybnená 11:27-33

ČÍTANIE TRETIEHO CYKLU (pozri „Ako správne čítať Bibliu“)
SLEDOVANIE PŮVODNÉHO ZÁMERU AUTORA NA ÚROVNI ODSEKOV

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Naraz si prečítajte celú biblickú knihu. Identifikujte predmety. Porovnajzte svoje rozdelenie predmetov s piatimi modernými prekladmi. Rozdelenie podľa odsekov nie je inšpirované, no je kľúčom pre sledovanie pôvodného zámeru autora a to je jadrom výkladu. Každý odsek má len jeden predmet.

1. Prvý odsek
2. Druhý odsek
3. Tretí odsek
4. Atd'.

POCHOPENIE KONTEXTU

- A. Slávnostný vstup bol významným prorockým znamením; Ježiš bol vyhlásený za sľubeného Mesiáša. Paralelu nachádzame v Mt 21:1-11; Lk 19:29-44 a Jn 12:12-19.
- B. Existuje paradoxný aspekt Slávnostného vstupu. Ježiš zrejme spĺňal predpoveď zo Zach 9:9 a výkriky (t.j. liturgia zo Žalmov) boli potvrdením Jeho mesiášstva. Avšak, musíme pamätať, že tieto Hallel žalmy boli používané na privítanie pútnikov každý rok, ako prichádzali na Paschu. Skutočnosť, že ich používali pri jednej konkrétnej osobe je jedinečné pre túto udalosť. To sa jasne vidí v ohromení náboženských vodcov.
- C. Vyčistenie chrámu, zaznamenané vo vv. 15-19 bolo zrejme druhé Ježišovo vyčistenie. Prvé je zaznamenané v Jn 2:15. Odmietam názor literárnych kritikov, ktorí tieto dva príbehy považujú za ten istý. Aj keď existuje problém pri zjednotení chronológie synoptikov a Jána, stále sa mi to zdá ako najlepšie, kvôli rozdielu medzi dvomi príbehmi, že Ježiš dvakrát vyčistil chrám – raz na začiatku svojej služby a raz pri konci. Toto tiež môže vysvetliť rané a rastúce nepriateľstvo náboženských vodcov v Jeruzaleme. Toto vyčistenie je paralelné s Mt 21:12-16 a Lk 19:45-47.
- D. Prekliatie figovníka je zrejme narážka na judaizmus. Paralelu nachádzame v Mt 21:18-19 a Lk 19:45-48.
- E. Vyschnutý figovník (Mk 11:20-25) je paralelný s Mt 21:19-22 a Lk 21:37-38.
- F. Ježišova autorita je spochybnená (Mk 11:27-12:12). Jeho autorita je kľúčová teologická vec! Paralelu nachádzame v Mt 21:23-46 a Lk 20:1-19.

ŠTÚDIUM SLOVNÝCH VÝRAZOV A FRÁZ

TEXT 11:1-10

(1) Keď sa blížili k Jeruzalemu, pri Betfagé a Betánii blízko Olivovej hory poslal dvoch svojich učeníkov (2) a prikázal im: Chod'te do dediny pred vami. Hneď ako ta vojdete, nájdete priviazané osliatko, na ktorom dosiaľ nijaký človek nesedel. Odviažte ho a prived'te! (3) Ak sa vás niekto spýta: Čo to robíte?, odpovedzte: Pán ho potrebuje, ale hneď ho sem zasa vráti. (4) Učeníci išli, našli osliatko uviazané vonku o bránku a odviazali ho. (5) Niektorí z tých, čo tam stáli, sa ich opýtali: Čo to robíte, prečo odviazujete osliatko? (6) No keď povedali, ako im hovoril Ježiš, nechali ich. (7) Učeníci priviedli osliatko k Ježišovi. Prehodili naň svoje plášte a on si naň sadol. (8) Mnohí prestierali na cestu svoje plášte a iní hádzali ratolesti nasekané v poli. (9) Tí, čo šli pred ním i za ním, volali: Hosanna! Požehnaný, ktorý prichádza v mene Pánovom! (10) Požehnané kráľovstvo nášho otca Dávida, ktoré prichádza! Hosanna na výsostiach!

11:1 „Betfagé“ Toto meno znamená „dom fig“ alebo „miesto nezrelých fig“. Nachádzalo sa na horskej výšine nad Jeruzalemom, ktorá sa volala Olivová hora. V rabínskej literatúre je to predmestie Jeruzalema. Bolo blízko hlavnej cesty z Jericha, ktorým cestovali pútnici.

▪ **„Betánia“** Meno znamená „dom datlovníkov“. Ján 11:18 hovorí, že sa nachádza tri kilometre juhovýchodne od Jeruzalema na ceste do Jericha a bola domovom Márie, Marty a Lazara. Počas troch veľkých oslav v roku (3M 23) každý okolo Jeruzalema sa delil o svoj dom s pútnikmi. Ježiš tam zostal keď bol v Jeruzaleme (11:11; Mt 21:17)

▪ **„blízko Olivovej hory“** Tieto dve malé dediny sa nachádzali na tej istej vyvýšenine (dlá asi 4 km), ktorá bola známa ako Olivová hora.

- „poslal dvoch svojich učeníkov“ Pravdepodobne Peter bol jeden z nich a vyrozprával túto udalosť Jánovi Markovi.

11:2 „hneď“ Pozri poznámku k 1:10.

- „osliatko“ Táto udalosť je prorocké splnenie (1M 49:11; Zach 9:9). Židovskí králi bežne jazdili na osloch (o tomto hovoria aj Mari tabuľky a sumerský epos o Gilgamešovi). Toto mladé osliatko malo naplniť kráľovské proroctvá (len kráľ jazdil na svojom oslovi, na tom osliatku nikto nikdy nesedel), ale tiež malo ukázať, že prišiel v pokoji. Pri Druhom príchode Pán sa zjaví na bielom koni ako Kráľ kráľov a sudca vesmíru (Zj 19:11-16). Rabíni uznali tieto Mesiášske proroctvá a hovorili, že keby Izrael bol hodný čo len aj na jeden deň, Mesiáš by prišiel na oblaku slávy, ale ak nie, aj tak príde jedného dňa, ale na oslovi.

- „na ktorom dosiaľ nijaký človek nesedel“ Na kráľovskom oslovi nikto iný nejazdil ako kráľ. Príklad tohto silného symbolu vidíme keď Šalamún jazdí na Dávidovej mulici (1Krľ 1:33).

11:3 „ak“ Toto je podmieňovacia veta tretej triedy, ktorá hovorí o potenciálnej akcii.

- „Pán ho potrebuje“ Niekedy je ťažko určiť v záznamoch evanjelií či Ježiš používal svoj prorocký náhľad alebo osobne vopred pripravil niektoré udalosti (14:12-16).

Toto je u Marka zriedkavé použitie slova *kurios* ako titul použitý pre Ježiša (7:28; 11:3). Keďže slovo môže znamenať „pán“ alebo „majiteľ“, môže označovať majiteľa osliatka. Avšak, kontext hovorí, že sa to týka Ježiša. Teologická významnosť by bola v tom, že to bol SZ spôsob označenia YHWH (v. 9) slovom *Adon*, ktoré znamená „majiteľ“, „majster“, „pán“ alebo „manžel“ v hebrejčine.

- „ale hneď ho sem zasa vráti“ Nie je jasné či je toto komentár apoštolov o osliati alebo časť Ježišovej zvesti. Je niekoľko variantov v gréckych rukopisov kvôli nejednoznačnosti tejto frázy.

11:5 „niektorí z tých, čo tam stáli“ Paralela v Lk 19:33 má „majiteľ“.

11:7 „prehodili naň svoje plášte“ Plášte mali byť ako vankúše alebo jazdiace deky. Ich farby mohli vyzerat' slávnostné alebo paradné (t.j. kráľovský sprievod).

11:8 „mnohí prestierali na cestu svoje plášte“ Kto boli tí „mnohí“? Ak sa týka učeníkov, tak je to gesto Ježišovho majestátu (2Krľ 9:13). Ak sa týka obyvateľov Jeruzalema, môžeme byť prekvapení z toho, že to robili každý rok kvôli škode ktorá bola spôsobená tým, že osly chodili cez plášte po tvrdej ceste. Možno počuli o Ježišovi a uvideli Jeho jedinečnosť.

- „iní hádzali ratolesti“ Ján 12:13 hovorí, že to boli palmové ratolesti, ktoré rástli na Olivovej hore (podľa Jozefa). Zrejme boli znamením víťazstva alebo triumfu (Zj 7:9). Tento rituál bol vykonávaný každý rok obyvateľmi Jeruzalema pri Sviatku stánkov a Paschy pre zástupy pútnikov, ktorí prichádzali do mesta. Tento rok sa významnosť blížiaceho sa Kráľa naplnila. Hoci tento symbolický čin bol pravidelne konaný počas sviatku stánkov (3M 23:13-20), tieto ratolesti boli omnoho väčšie. Tie ratolesti boli menšie a môžeme ich porovnať ku modernému zvyku hádzania ružových lupienok pred nevestou, kým chodí uličkou v kostole. Tieto tri činy – (1) plášť na zvieratá, (2) plášte po ceste a (3) ratolesti na ceste – ukazujú, že Ježišovi dávali poctu ako prichádzajúcemu kráľovskému (Ž 2), dávidovskému (2Sam 7) Mesiášovi.

11:9 „tí ... volali“ Zrejme liturgia z vv. 9-10 bola súčasťou výročných sviatkov. Mali významné nacionalistické narážky (t.j. toto mohla byť aramejská fráza pre „kráľovskú moc“). Avšak, keďže boli opakované každoročne, Rimania z nich nemali obavy. Tento rok našli zvláštne naplnenie v Ježišovi Nazarétskom. To čo bola liturgia sa stalo zjavením!

- „Hosanna“ Hebrejská fráza, ktorá znamená „privítajte Ho“. Bolo súčasťou Hallel Žalmu 118:25, ktorý bol citovaný každý rok keď pútnici prichádzali do Jeruzalema. Doslova to znamenalo „zachráň teraz“ (2Sam 14:4; 2Krľ 6:16), ale sa stalo bežným pozdravom.

- „požehnaný, ktorý prichádza v mene Pánovom“ Toto je citát z Ž 118:26. Je to jeden z Hallel Žalmov (113-118), ktorý bol citovaný pri Pasche. Žalm 118 má silné mesiášske dôrazy (v. 22). Paralela v Lk 19:38 má „Požehnaný kráľ, ktorý prichádza v mene Pánovom“. Tento každoročný rituál sa stal naplneným proroctvom!

11:10 „kráľovstvo nášho otca Dávida, ktoré prichádza“ Toto má nacionalistické dôrazy (2Sam 7; Oz 3:5). Môžeme sa pýtať či to bolo bežne hovorené každý rok, alebo to bolo pridané špecificky pre Ježiša. Toto môže byť narážka na Zach 9:9. Mt 21:5 priamo uvádza toto proctvo. Paralela v Lk 19:39 ukazuje silný hnev farizejov, keď boli tieto frázy priamo povedané Ježišovi.

- **„Hosanna na výsostiach“** Táto fráza mohla znamenať (1) sláva Bohu v nebi alebo (2) nech Ho Boh v nebi zachráni (t.j. Ježiša).

TEXT 11:11

(11) Potom vošiel do Jeruzalema, do chrámu. Všetko si poprezeral a pretože už bol večer, odišiel s Dvanástimi do Betánie.

11:11 „chrám“ Toto slovo (*hieron*) označovalo celý chrámový komplex, nie len ústredna svätyňa (Svätyňa Svätých a Sväté miesto).

- **„už bol večer“** Už chodili takmer 30 km z Jericha. Chrám už mohol byť takmer prázdny. Ježiš chcel, aby všetci videli Jeho symbolický čin vyčistenia a obnovenia chrámu na pôvodný Bohom-daný zámer.

TEXT 11:12-14

(12) Keď na druhý deň odišli z Betánie, vyhladol. (13) Vtom z diaľky zbadal figovník plný listia. Šiel sa pozrieť, či na ňom niečo nenájde. Keď sa k nemu priblížil, okrem listov nenašiel nič, lebo nebol čas fig. (14) Povedal mu: Nech z teba už nikto nikdy viac neje ovocie. Jeho učeníci to počuli.

11:12 Ježiš používal bežné potreby (t.j. jedlo) ako možnosť vyučovania silnej lekcie o súde a odmietnutí.

11:13 „figovník“ Pamätajme, že meno mesta Betfagé znamená „dom fig“. Zrejme bolo mnoho týchto stromov v tejto oblasti.

- **„plný listia“** Bolo mnoho rozhovorov medzi komentátormi o tomto figovníku a prečo Ježiš prišiel k nemu.
  1. bolo to ukryté miesto a listie malo včas, tak pravdepodobne malo aj malé figy.
  2. listie ukazuje sľub, ale nie aj naplnenie, tak ako aj pri Izraeli
  3. Ježiš nehľadal figy, ale ich zárodky, ktoré sa tiež zvyknú jesť (F. E. Bruce, *Answers to Questions*, s. 56 alebo *Hard Sayings of the Bible*, s. 441-442).

Myslím si, že je to symbolický čin súdu (Lk 13:6-9), ako vyčistenie chrámu, judaizmu z Ježišovej doby, s ústredím v Jeruzaleme. Bolo to predzvesťou zničenia v r. 70 n.l. zo strany rímskeho generála (neskôr cisára) Títa a eschatologického súdu pre ich neveru v Ježiša (v. 14).

- **„nebol čas fig“** Bolo to obdobie Paschy a obvykle ešte neboli ani celkom vyvinuté listy. Táto fráza ukazuje symboliku udalosti. Všimnime si, že Ježiš hovoril nahlas, že ho aj učeníci mohli počuť. Izrael bol často symbolizovaný figovníkom (avšak, obvykle to bol vinič, Jer 29:17; Oz 9:10; Joel 1:7; Mich 7:1-6). Skutočnosť, že strom mal mnoho listov ukázalo, že mal vydať ovocie. A Izrael to neurobil! Tento záznam o figovníku je rozdelený do dvoch častí a časť o vyčistení chrámu je položená pomedzi a hovorí o Božom súde nad židovským náboženským systémom z prvého storočia a jeho vodcami (ako pri vyčistení chrámu). Je nejasné či celý Izrael alebo len nelegálni vodcovia (t.j. Saduceji, ktorí kúpili úrad od Rimanov) boli odsúdení. Tento súd nad Izraelom je zdôraznený v Lk 13:6-9 a Mk 12:1-12.

11:14 Toto je silný trvalý súd!

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: NAVŽDY ('OLAM)

Etymológia hebrejského slova *'olam*, עולם (BDB 761) je nejasná (NIDOTTE, vol 3, s. 345). Použité je na niekoľko spôsobov (obyčajne záleží od kontextu). Nasledujúce sú len niektoré príklady.

1. Staroveké veci
  - a. Ľudia, 1M 6:4; 1Sam 27:8; Jer 5:15; 28:8
  - b. Miesta, Iz 58:12; 61:4
  - c. Boh, Ž 93:2; Pr 8:23; Iz 63:16

- d. Veci, 1M 49:26; Jób 22:15; Ž 24:7,9; Iz 46:9
- e. Čas, 5M 32:7; Iz 51:9; 63:9,11
- 2. Budúci čas
  - a. Život človeka, 2M 21:6; 5M 15:17; 1Sam 1:22; 27:12
  - b. Hyperbola pre kráľa, 1Krl' 1:31; Ž 61:7; Neh 2:3
  - c. Nepretržitá existencia
    - (1) Zem, Ž 78:69; 104:5; Kaz 1:4
    - (2) Nebo, Ž 148:6
  - d. Božia existencia
    - (1) 1M 21:33
    - (2) 2M 15:18
    - (3) 5M 32:40
    - (4) Ž 93:2
    - (5) Iz 40:28
    - (6) Jer 10:10
    - (7) Dan 12:7
  - e. Zmluva
    - (1) 1M 9:12,16; 17:7,13,19
    - (2) 2M 31:16
    - (3) 3M 24:8
    - (4) 4M 18:19
    - (5) 2Sam 23:5
    - (6) Ž 105:10
    - (7) Iz 24:5; 55:3; 61:8
    - (8) Jer 32:40; 50:5
  - f. Zvláštna zmluva s Dávidom
    - (1) 2Sam 7:13,16,25,29; 22:51; 23:5
    - (2) 1Krl' 2:33,45; 9:5
    - (3) 2Krn 13:5
    - (4) Ž 18:50; 89:4,28,36,37
    - (5) Iz 9:7; 16:5; 37:35; 55:3
  - g. Boží Mesiáš
    - (1) Ž 45:2; 72:17; 89:35-36; 110:4
    - (2) Iz 9:6
  - h. Božie zákony
    - (1) 2M 29:28; 30:21
    - (2) 3M 6:18,22; 7:34; 10:15; 24:9
    - (3) 4M 18:8,11,19
    - (4) Ž 119:89,160
    - (5) Iz 59:21
  - i. Božie sľuby
    - (1) 2Sam 7:13,16,25; 22:51
    - (2) 1Krl' 9:5
    - (3) Ž 18:50
    - (4) Iz 40:8
  - j. Abrahámovi potomkovia a Zasľúbená zem
    - (1) 1M 13:15; 17:18; 48:4
    - (2) 2M 32:13
    - (3) 1Kron 16:17

- k. Zmluvné oslavy
  - (1) 2M 12:14,17,24
  - (2) 3M 23:14,21,41
  - (3) 4M 10:8
- l. Večnosť
  - (1) 1Krľ 8:13
  - (2) Ž 61:7-8; 77:8; 90:2; 103:17; 145:13
  - (3) Iz 26:4; 45:17
  - (4) Dan 9:24
- m. Čo hovoria žalmy, že veriaci budú robiť večne
  - (1) Ďakovať, Ž 30:12; 79:13
  - (2) Prebývať v Jeho prítomnosti, Ž 41:12; 61:4,7
  - (3) Dôverovať Jeho milosti, Ž 52:8
  - (4) Oslavovať Pána, Ž 52:9
  - (5) Spievať chvály, Ž 61:7; 89:1
  - (6) Vyhlásovať Jeho spravodlivosť, Ž 75:9
  - (7) Velebiť Jeho meno, Ž 86:12; 145:2
  - (8) Dobrorečiť Jeho menu, Ž 145:1
- 3. Zároveň čas dozadu aj dopredu („od vekov až na veky“)
  - a. Ž 41:13 (sláva Bohu)
  - b. Ž 90:2 (sám Boh)
  - c. Ž 103:17 (milosrdenstvo Pána)

Pamätajte, že kontext určuje význam výrazu. Večné zmluvy a sľuby sú podmienené (t.j. Jeremiáš 7). Dávajte pozor, aby sme nevcítali svoj moderný názor na čas alebo našu NZ systematickú teológiu do každého SZ použitia tohto plynulého slova. NZ zovšeobecnil SZ sľuby.

TEXT 11:15-18

(15) Tak prišli do Jeruzalema. Keď vstúpil do chrámu, začal vyháňať tých, čo v chráme predávali a kupovali. Peňazomencom poprevracal stoly a predavačom holubov pulty. (16) Nedovolil, aby niekto niečo prenášal cez chrám. (17) Učil ich a hovoril: Či nie je napísané: Môj dom sa bude nazývať domom modlitby pre všetky národy? Vy ste však z neho urobili pelech lotrov! (18) Počuli to veľkňazi a zákonníci a hľadali spôsob, ako ho zahubiť. Báli sa ho však, lebo všetok ľud obdivoval jeho učenie.

11:15 „vstúpil do chrámu“ Toto sa špecificky týka nádvorcia pohanov, kde obchodníci mali svoje búdky (tie búdky boli vlastnené rodinami veľkňazov). Evanjelium podľa Jána hovorí o skoršom vyčistení (Jn 2:13nn). Ježiš nebol vždy človek krotkého správania, ktorého si my predstavujeme!

Toto spochybnilo autoritu Saducejov, tak ako správanie a slová pútnikov pri slávnostnom vstupe spochybnilo farizejov. Tieto činy odsúdili Ježiša na smrť (v. 18).

▪ **„začal vyháňať tých, čo predávali a kupovali“** Toto môže byť narážka na Zach 14:21 „v ten deň nebude Kanaáncov (t.j. kupcov) v dome Hospodina zástupov“.

▪ **„tých, čo predávali a kupovali“** Títo obchodníci zastupovali rodinu veľkňaza, ktorý kupoval kňazstvo a koncesné právo od Ríma (t.j. aspoň po r. 30 n.l. Myslím si, že Ježiš bol ukrižovaný r. 34 n.l.).

▪ **„peňazomencom“** Chrátová daň vynášala pol šekela (2M 30:13). Za čias Ježiša, jediný šekel bol Týrsky šekel. Pútnici platili dvadsaťštvrtinu šekela pre zmenu ich meny.

▪ „**predavači holubov**“ Holub bol obeť pre chudobných, malomocných a ženy. Bežná cena bola trojnásobná v týchto búdkach. Dokonca aj vtedy keď pútnici priniesli vlastné zvieratá na obetovanie z domu, kňaz obvykle našiel nejakú chybu na nich a žiadal, aby kúpili ďalšie zvieratá.

11:16 „nedovolil, aby niekto niečo prenášal cez chrám“ Táto fráza je jedinečná pre Marka. Nádvorie pohanov sa stalo skratkou medzi mestom a Olivovou horou. Stratilo svoj charakteristický účel ako miesto kde národy prichádzali k YHWH.

11:17 „môj dom sa bude nazývať domom modlitby pre všetky národy“ Toto je citát z Iz 56:7. Ukazuje všeobecnú Božiu lásku. Matúš, ktorý písal Židom, vynecháva túto frázu.

▪ „**pelech lotrov**“ Toto je citát zo známej Jeremiášovej kázne, v ktorej hovorí o rituále bez viery a náboženskej povery (Jer 7:11). V mene náboženstva, zarábali na úkor miesta ticha a modlitby pre pohanov. Výraz „lotri“ môže znamenať „povstanci“.

11:18 „veľkňazi a zákonníci“ Bohaté rodiny kontrolovali úrad Veľkňaza. Nebolo to už rodinné postavenie spojené s Áronom, ale úrad, ktorý Rimania predávali tomu, kto ponukol najviac.

▪ „**zákonníci**“ Táto kategória vodcov sa začala s Ezdrášom. V Ježišovej dobe väčšina boli farizeji. Oni vykladali praktické aspekty zákona pre obyčajných ľudí, obzvlášť z Ústnej tradície (t.j. Talmud). Táto skupina je podobná moderným rabinom. Pozri zvláštnu tému v 2:6.

▪ „**hľadali spôsob, ako ho zahubiť**“ Toto je imperfektum. Mohlo znamenať „začali“ (NASB, TEV) ale tiež mohlo znamenať, že od tohto bodu stále odznova hľadali spôsob zabiť Ježiša (NRSV).

Všetky slovesá vo v. 18 sú imperfektá, čo označuje čin začatý a pretrvávajúci celý posledný týždeň Ježišovho života. Začínajú sa objavovať opakujúce sa vzorce. Slávnostný vstup a vyčistenie chrámu zapečatil Ježišov osud, ako aj vedel, že sa stane.

TEXT 11:19

(19) Keď sa zvečierilo, odišli z mesta.

11:19 Tento verš pravdepodobne ide spolu s oddielom vv. 15-18. Je to ďalšie Petrovo očité svedectvo. Táto malá fráza je zaznamenaná rôzne v niekoľkých gréckych rukopisoch (niektorí majú množné číslo a iní majú jednotné číslo).

TEXT 11:20-26

(20) Zavčas ráno, keď prechádzali okolo figovníka, všimli si, že je od koreňa celkom vyschnutý. (21) Vtedy sa Peter rozpomenul a povedal mu: Majster, pozri! Figovník, ktorý si preklial, vyschol. (22) Ježiš im odpovedal: Majte vieru v Boha! (23) Amen, hovorím vám, keby niekto prikázal tomuto vrchu: Zdvihni sa a zrúť sa do mora!, a nezapochyboval by v srdci, ale veril by, že čo vyslovil, sa stane, splní sa mu to. (24) Preto vám hovorím: Všetko, o čo v modlitbe prosíte a v čo veríte, že ste dostali, splní sa vám. (25) Keď sa chystáte na modlitbu, odpúšťajte všetko, čo proti niekomu máte, aby aj vám váš Otec na nebesiach odpustil vaše previnenia (26) [Ak však vy neodpustíte, ani váš nebeský Otec neodpustí vaše previnenia.]

11:20 „keď prechádzali“ Išli istou cestou z Betánie do Jeruzalema.

▪ „**od koreňa je celkom vyschnutý**“ Bolo to znamením úplného odmietnutia Izraela (Mk 12:1-12), alebo aspoň jeho súčasných vodcov.

11:21 „vtedy sa Peter rozpomenul a povedal mu“ Peter sa jasne pamätá!

11:22 „Ježiš im odpovedal“ Peter je tu znova ako hovorca toho, čo si všetci učeníci mysleli.

▪ „**majte vieru v Boha**“ Toto je imperatív prítomného času aktívneho. Je to bežná téma v evanjeliu. Viera/dôvera (podstatné meno, *pistis*; sloveso, *pisteuó*; pozri zvláštnu tému v 1:15) v YHWH (a Jeho Mesiáša) je jediná nádej pre padlé ľudstvo. Súčasný svetový systém a jeho štruktúra moci nesmú priťahovať našu pozornosť a záujem. Boh je s nami a na našej strane. Pozeraj sa naňho, len naňho.

Tento symbolický čin súdu a odmietnutia vplýval na celý ich tradičný systém viery. Môžeme si len predstaviť ako radikálne nové Ježišovo učenie a perspektíva boli týmto tradičným mužom z prvého storočia! Ježiš silne a zreteľne odmietol chrám (ako fungoval) a vodcovstvo, aj Saducejov aj Farizejov (aj liberálni, Hillel aj konzervatívni, Shammai).

Existuje varianta v gréckych rukopisoch, ktoré pridáva grécku podmieňovaciu časticu *ei* (t.j. „ak“) v MSS $\aleph$ a D. To znamená, že je to podmieňovacia veta prvej triedy. Avšak, jeho prítomnosť môže označovať hebrejskú frázu, ktorá je priamy citát. Nie je zaradená v MSS A, B, C, L alebo W ani v jednom z anglických prekladov použitých v tomto komentári. Pravdepodobne to urobili pisári, ktorí ho chceli urobiť tak ako to je v Lk 17:6 alebo v Mt 21:21 (ktoré majú *ean* miesto Lukášovho *ei*).

11:23 „amen“ Toto je doslova „amen“. Pozri zvláštnu tému v 3:28.

▪ **„tomuto vrchu“** Toto bolo (1) možno doslovná narážka na Olivovú horu (Zach 14:4) alebo (2) obrazne ako v Zach 4:7. Táto fráza bola bežnou rabínskou metaforou na odstránenie prekážok.

V SZ tento druh „vyrovnaní“ bol často použitý na opísanie YHWH príchodu (Mich 1:3-4; Hab 3:6). Bol by dostupný celej zemi, lebo hory budú vyrovnané (Zach 14:4) a údolia naplnené a rieky a moria vysušené, aby Mu všetci mohli pristúpiť v Jeruzaleme. Tento metaforický jazyk je v NZ nahradený núdznými ľuďmi, ktorí prichádzajú za Ježišom, nie do Jeruzalema. V NZ „Jeruzalem“ v Palestíne sa stal „novým Jeruzalemom“, ktorý zostúpi z nebies. NZ zovšeobecnila SZ proroctvá týkajúce sa geografie Jeruzalema a Palestíny.

▪ **„do mora“** Toto mohol byť odkaz na Mŕtve more, ktoré bolo viditeľné z Olivovej hory.

▪ **„nezapochybovať“** Viera je kľúčový faktor v modlitbe (Jk 1:6-8).

▪ **„srdce“** Pozri zvláštnu tému v 2:6.

11:23-24 „splní sa mu to“ Táto výpoveď musí byť chápaná v kontexte druhých biblických výpovedí o modlitbe. Toto je dobrý príklad toho, prečo je dôležité neodkazovať sa len na jeden verš hovoriac: „Biblia to tak hovorí a koniec“. Biblia hovorí omnoho viac o modlitbe. Pre niektorých kresťanov, najhoršie čo Boh môže pre nich urobiť je odpovedať na ich modlitbu! Často sa modlíme za pochybné veci. Prosím, prečítajte si a rozmyšľajte na zvláštnu tému, ktorá nasleduje o Účinnej modlitbe.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: ÚČINNÁ MODLITBA

A. Spojené s osobným vzťahom s Trojjediným Bohom

1. Spojené s Otcovou vôľou

a.Mt 6:10

b.1Jn 3:22

c.1Jn 5:14-15

2. Zostať v Ježišovi

Jn 15:7

3. Modlitba v Ježišovom mene

a.Jn 14:13,14

b.Jn 15:16

c.Jn 16:23-24

4. Modlitba v Duchu

a.Ef 6:18

b.Júd 20

B. Spojené s osobnými motívmi

1. Bez váhania

a.Mt 21:22

b.Jk 1:6-7

2. Prosiť zle

Jk 4:3

3. Prosiť sebecky

Jk 4:2-3

C. Spojené s osobnou voľbou

1. Vyrvalosť

a.Lk 18:1-8

b.Kol 4:2

c.Jk 5:16

2. Nesúhlas v dome

1Pt 3:7

3. Hriech

a.Ž 66:18

b.Iz 59:1-2

c.Iz 64:7

Každá modlitba je zodpovedaná, ale nie každá modlitba je účinná. Modlitba je dvojsmerný vzťah. Najhoršie čo Boh môže urobiť je vyhovieť nevhodnej prosbe veriaceho. Pozri zvláštnu tému: Prihovorná modlitba v Kol 4:3. Pozri zvláštnu tému: Prihovorná modlitba v 1Jn 5:14.

11:24 „že ste dostali“ Existuje rozdiel v rukopisoch v slovesnom čase slovesa *lambanó*. Aorist, ktorý odráža hebrejskú frázu očakávaného splnenia nachádzame v MSS $\aleph$, B, C, L a W. Zrejme toto bolo zmenené pisármi (1) do budúceho času, aby súhlasilo s Mt 21:22 (MS D a Vulgata) alebo (2) do prítomného času (MS A a arménsky preklad).

11:25 „keď sa chystáte na modlitbu“ Normálna poloha pri modlitbe bolo státie s otvorenými očami a zdvihnutými rukami a hlavou. Modlili sa ako keby boli v dialógu s Bohom.

▪ **„odpúšťajte všetko, čo proti niekomu máte“** Naše odpúšťanie iným je dôkaz, nie základ nášho odpustenia (Mt 5:7; 6:14-15; 7:1-2; 18:21-35; Lk 6:36-37; Ef 4:32; Kol 3:13; Jk 2:13; 5:9). Človek, ktorý neodpúšťa nikdy nestretol Boha!

▪ **„ak“** Je to podmieňovacia veta prvej triedy. Veriaci často neodpúšťajú. Ale keď poznáme Boha v Kristovi, to sa musí zmeniť. Tak veľá nám je odpustené ako sa môžeme správať k iným, ktorých Boh stvoril na svoj obraz s pohľdaním a nepriateľstvom?

▪ **„Otec na nebesiach“** Ježiš hovoril aramejšinou, čo znamená, že mnohé miesta, na ktorých je napísane „Otec“, ktoré v gréčtine je *Pater*, v aramejšine môže ísť o *Abba* (14:36). Rodinný výraz „Ocko“ alebo „Tatík“ odráža Ježišovu intimitu s Otcom; Keď toto zjavuje svojim nasledovníkom aj ich povzbudzuje, aby aj oni boli intímne spojení s Otcom. Výraz „Otec“ bol použitý len v SZ pre YHWH, ale Ježiš ho často používal. Je to veľké zjavenie o našom novom vzťahu s Bohom skrze Krista.

11:26 Tento verš sa nenachádza v gréckych starovekých rukopisoch $\aleph$, B, L a W. Je zaradený s niekoľkými variáciami v MSS A, D, K, X a v Pešitte a Diatessarone (t.j. štyri evanjeliá spojené do jedného). Zdá sa, že starovekí pisári pridali túto frázu z Mt 6:15.

TEXT 11:27-33

(27) Zase sa vrátili do Jeruzalema. Keď prechádzal chrámom, prišli k nemu veľkňazi, zákonníci a starší (28) a položili mu otázku: Akou mocou to robíš? Alebo kto ti dal moc, aby si to robil? (29) Ježiš im povedal: Dám vám jednu otázku. Ak mi odpoviete, aj ja vám poviem, akou mocou to robím. (30) Bol Jánov krst z neba, alebo od ľudí? Odpovedzte mi! (31) A oni medzi sebou uvažovali takto: Ak povieme, že z neba, povie: Prečo ste mu teda neuverili? (32) Ale povedať: Od ľudí, báli sa zástupu, lebo všetci pokladali Jána za proroka. (33) Preto Ježišovi odpovedali: Nevieme. A Ježiš im povedal: Ani ja vám teda nepoviem, akou mocou robím tieto veci.

11:27 „zase sa vrátili do Jeruzalema“ Toto naznačuje, že odišli z Jeruzalema a prenocovali v Betánii, možno u Lazara, Márii a Marte.

▪ **„prechádzal chrámom“** Viete si predstaviť ako sa obchodníci pozerali naňho?! Ježiš sa neskrýval ani sa nevyhýbal konfrontácii. Bol to Jeho okamih nárazu na Jeruzalem.

▪ **„veľkňazi, zákonníci a starší“** To je plné označenie Veľrady. Bolo to oficiálne vládnuce teleso sedemdesiatich členov v Jeruzaleme, ktorá sa vyvinula z Veľkej synagógy z Ezdrášovej doby. Tvorili ju veľkňaz a jeho rodina, miestny zákonníci a bohatí, vplyvní starší z Jeruzalema a okolia. Pozri zvláštnu tému v 12:13.

11:28 „akou mocou to robíš“ To bola a je najdôležitejšia kľúčová otázka o Ježišovi. Odkiaľ má svoju moc a autoritu, aby konal a hovoril? Ježiš nezapadal do ich očakávanej predstavy ako mal YHWH Mesiáš konať a hovoriť!

11:29 Ježiš často používal techniku dvojitej otázky keď jednal s tými, ktorí sa ho snažili chytiť do pasce (2:6-9,19,25-26; 3:23-24; 10:3;37-39; 12:14-16). Keby oni boli otvorení s ním, aj on by bol otvorený s nimi (v. 33).

11:30 „bol krst z neba, alebo od ľudí“ Ježiš odpovedal na ich otázku otázkou, ktorá sa zaoberala ich odmietnutím Jána Krstiteľa. Oni vlastne nehľadali pravdu (vv. 31-33). Viac sa zaujímali o svoju povesť a aby zachovali moc (v. 32).

11:31 „ak“ Toto je podmieňovacia veta tretej triedy, ktorá označuje potenciálnu činnosť.

11:33 Ježiš im odpovedá podobenstvom v Mk 12:1-12, ktoré predstavuje jedno s najdrsnejších odsúdení Izraela a jeho vodcov, v celej NZ.

DISKUSNÉ OTÁZKY

Toto je výkladová študijná príručka, čo znamená, že zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Tieto diskusné otázky sú určené k tomu, aby vám pomohli rozmyšľať o hlavných otázkach tejto časti knihy. Majú u vás vyvolať myšlienky, nie definitívne odpovede.

1. Čo táto kapitola zjavuje o Ježišovi?
2. Prečo Ježiš prijal titul „Syn Dávidov“?
3. Ako je viera spojená s uzdravením?
4. Prečo je Slávnostný vstup taký dôležitý?
5. Čo znamenali výkriky zástupu?
6. Prečo Ježiš preklial figovník?
7. Prečo Ježiš vyhnal obchodníkov? Stalo sa to prvýkrát?
8. Prečo Ho nezastavili strážcovia chrámu?
9. Môžeme Boha prosiť o čokoľvek? Ako je naša viera spojená so zodpovedanou modlitbou?
10. Prečo je v. 28 taká kľúčová otázka?

MAREK 12

Rozdelenie moderných prekladov podľa odsekov

UBS	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Podobenstvo o viníci a nájomníkoch 12:1-11	Podobenstvo o zlých vinohradníkoch 12:1-12	Podobenstvo o viníci 12:1-11	Podobenstvo o nájomníkoch vo viníci 12:1-8 12:9-11	Podobenstvo o zlých nájomníkoch 12:1-11
12:12		12:12	12:12	12:12
Platenie dane cisárovi 12:13-17	Farizeji: je dovolené platiť daň cisárovi? 12:13-17	Platenie dane cisárovi 12:13-17	Spor o platení dane 12:13-14 12:15 12:16a 12:16b 12:17a 12:17b	O príspevku cisárovi 12:13-17
Otázka o vzkriesení 12:18-27	Saduceji: Čo so vzkriesením? 12:18-27	Otázka o vzkriesení 12:18-23 12:24-27	Otázka o vstávaní z mŕtvych 12:18-23 12:24-27	Vzkriesenie z mŕtvych 12:18-23 12:24-27
Veľké prikázanie 12:28-34	Zákonníci: Ktoré je najdôležitejšie prikázanie? 12:28-34	Veľké prikázanie 12:28-34	Veľké prikázanie 12:28 12:29-31 12:32-33 12:34	Najväčšie prikázanie 12:28-34
Otázka o Dávidovom synovi 12:35-37	Ježiš: Ako môže Dávid volať svojho potomka Pánom? 12:35-37	Dávidov syn 12:35-37	Otázka o Mesiášovi 12:35-37a	Ježiš nie len syn ale aj Pán Dávidov 12:35-37
Odsúdenie zákonníkov 12:38-40	Výstraha pred zákonníkmi 12:38-40	Príslovia o pýche a pokore 12:38-40	Ježiš varuje pred učiteľmi zákona 12:37b-40	Zákonníci odsúdení Ježišom 12:38-40
Obet' vdovy 12:41-44	Dve drobné mince vdovy 12:41-44	Obet' vdovy 12:41-44	Obet' vdovy 12:41-44	Minca vdovy 12:41-44

ČÍTANIE TRETIETIEHO CYKLU (pozri „Ako správne čítať Bibliu“) SLEDOVANIE PÔVODNÉHO ZÁMERU AUTORA NA ÚROVNI ODSEKOV

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Naraz si prečítajte celú biblickú knihu. Identifikujte predmety. Porovnajme svoje rozdelenie predmetov s piatimi modernými prekladmi. Rozdelenie podľa odsekov nie je inšpirované, no je kľúčom pre sledovanie pôvodného zámeru autora a to je jadrom výkladu. Každý odsek má len jeden predmet.

1. Prvý odsek
2. Druhý odsek
3. Tretí odsek
4. Atd'.

PARALELY U SYNOPTIKOV

- A. Predstavitelia Veľrady sa pýtajú otázky (11:27-12:12) a Ježiš odpovedá podobenstvom (Mk 12:1-12). Toto je paralelné s Mt 21:33-46 a Lk 20:1-19.
- B. Farizeji a Herodiani sa pýtajú ako je to s platením daní cisárovi (Mk 12:13-17), ktoré je paralelné s Mt 22:15-22 a Lk 20:20-26.
- C. Saduceji sa pýtajú otázku o vzkriesení (Mk 12:18-27), ktoré je paralelné s Mt 22:23-33 a Lk 20:27-40.
- D. Jeden zákonník sa pýtal otázku, že ktoré prikázanie je najväčšie (Mk 12:28-34), čo je paralelné s Mt 22:34-40.
- E. Ježiš sa židovských vodcov pýta otázku o vzťahu Mesiáša k Dávidovi (Mk 12:35-37), čo je paralelné s Mt 22:41-46 a Lk 20:41-44.
- F. Ježiš odsudzuje zákonníkov (Mk 12:38-40) čo je paralelné s Mt 23:1-39 a Lk 20:45-47.
- G. Obeť vdovy (Mk 12:41-44) je paralelné s Lk 21:1-4.

ŠTÚDIUM SLOVNÝCH VÝRAZOV A FRÁZ

TEXT 12:1-11

(1) A začal hovoriť v podobenstvách: Človek vysadil vinicu, ohradil ju plotom, pod lis vykopal žľab a postavil vežu. Potom vinicu prenajal vinohradníkom a odcestoval. (2) V čase obračky poslal k vinohradníkom sluhu, aby od nich prevzal podiel z výnosu vinice. (3) No oni ho chytli, zbili a poslali späť naprázdno. (4) Znova k nim poslal iného sluhu. Tomu rozbili hlavu a potupili ho. (5) Nato poslal ďalšieho, toho zabili. Aj mnoho iných; jedných zbili, iných zabili. (6) Mal ešte jedného milovaného syna. Nakoniec k nim poslal aj toho, pretože si povedal: Iste budú mať rešpekt pred mojím synom! (7) No vinohradníci si povedali: toto je dedič! Podťte, zabime ho a dedičstvo bude naše! (8) Tak ho chytli, zabili a vyhodili z vinice. (9) Čo potom urobí majiteľ vinice? Príde, zahubí vinohradníkov a vinicu dá iným. (10) Či ste nečítali v Písme: *Kameň, ktorý staviteľia zavrhlí, stal sa uholným kameňom.* (11) *Pán to urobil, je to obdivuhodné v našich očiach?*

12:1 „im hovoriť v podobenstvách“ „Im“ priamo označuje zastupiteľov Veľrady (11:27), ale nepriamo veľký zástup.

Celá táto kapitola je séria otázok náboženských vodcov:

1. od Veľrady (11:27-12:12)
2. od Farizejov a Herodianov (12:13-17)
3. Od Saducejov (12:18-27)
4. od jedného zákonníka (12:28-34)
5. od Ježiša (11:29-33; 12:9,35-37)

▪ **„vysadil vinicu, ohradil ju plotom, pod lis vykopal žľab a postavil vežu“** Toto je citát zo Septuaginty z Iz 5:1-2. Vinica bola jedným zo symbolov pre Izraelský národ (podobne ako figovník v 11:12-14, 20-25). Izaiáš 5 používa pieseň o vinici na oslovenie Izraela. Matúš zahŕňa niekoľko iných podobenstiev, ktorými tiež oslovuje Izraelský národ (Mt 22:1-14). Ťažko je povedať či Boh odmietol

1. Izraelské nelegálne, ne-Áronovské vodcovstvo
2. jeho zákonníctvo, plné samospravodlivosti a súdu
3. nevieru celého národa. Izrael, so všetkými zmluvnými privilégiami (R 9:4-5) bol zodpovedný za mojžišovské zmluvné zodpovednosti (5M 27-28)

Prekvapujúce je, aký odlišný je Izaiášov postup pri opisovaní Božej slobodnej a dostupnej lásky pre všetkých, ktorí chceli prísť v porovnaní s prísnosťou a násilím týchto nájomníkov v tomto podobenstve.

12:2 „v čase oberačky“ Obyčajne trvalo päť rokov, kým vinica nezačala rodiť na komerčnej úrovni. Majiteľ očakával účinkovať vo svojej investícii.

12:2,4,5,6 „poslal“ Boh sa snažil komunikovať tým, že poslal niekoľkých predstaviteľov, dokonca aj svojho syna. Toto predstavuje Božiu trpezlivosť a Jeho túžbu po ustanovení zmluvného vzťahu.

12:2,4,5 „sluha“ Títo sluhovia predstavujú SZ prorokov. Matúš uvádza svoju charakteristiku a opisuje dvoch sluhov (Mt 21:34). Tento text jasne ukazuje ako Matúš kombinuje Markov záznam niekoľkých sluhov do jedného prípadu.

12:3 „zbil“ Hovorí to o krutom bití. Doslova to znamená „zodrat' kožu“ alebo „stiahnuť kožu“ (13:9).

12:4 „rozbili mu hlavu“ Toto hovorí o opakovanom bití po hlave. Poukazuje na potupu, ktorú pretrpeli tí, ktorí zastupovali Boha a hovorili zaňho (t.j. SZ proroci) Jeho vzbúrenému zmluvnému národu.

▪ **„potupili ho“** Toto je slovesný tvar mena Timotej, ktoré znamená „česť“ alebo „cena“ s príponou alfa. Znamená „pohŕdat“ alebo „zneuctiť“ (Jk 2:6).

12:5 Prečo Boh poslal sluhov jedného za druhým? Boh stvoril ľudstvo s cieľom – spoločenstvo s Ním. Chcel vytvoriť ľud podľa seba, ale oni nechcú/my nechceme. Ale aj tak, Boh sa stále odznova snaží nás oslovit! Má lásku pre svoje stvorenie, ktorá nikdy nepominie.

12:6 „mal ešte milovaného syna“ Toto sa týka Ježiša. Túto frázu vyslovil Otec pri Ježišovom krste (Mt 1:11; 3:17) a premenení (9:7; Mt 17:5). Tú istú pravdu vidíme v Jn 3:16 a Hb 1:1-2. Je to kombinácia Kráľovského žalmu (t.j. 2:7) a oddielu Trpiaceho služobníka (t.j. Iz 42:1).

12:7 „a dedičstvo bude naše“ Toto sa týka židovského zákona o „majetku bez majiteľa“, na ktoré si mohli robiť nárok podľa práva vlastníctva. Odráža to postoj padlého ľudstva „stále viac pre mňa za každú cenu“. Ľudstvo chce byť vlastným bohom (1M 3).

12:8 „vyhodili z vinice“ Nesprávny pohreb ukazuje úplné pohŕdanie majiteľom a jeho syna týmito nájomníkmi!

Paralely v evanjeliách opisujú príbeh, že najprv vyhodili syna z vinice, a že ho potom zabili (Mt 21:39; Lk 19:15). Bolo to pravdepodobne stotožnenie s Ježišovou smrťou za múrmi Jeruzalema.

12:9 Tento verš ukazuje Božiu odpoveď tým, ktorí zabili Jeho vlastného syna. V Evanjeliu podľa Marka Ježiš sa pýta zástupu. Toto odráža Iz 5:3-4, kde sa aj prorok pýta otázku. Posluchači sú odsúdení vlastnými ústami (Mt 21:41). Celé vedomé ľudstvo bude vydávať účet pre dar života. Budeme zať to čo sme zasiali (4:21-25; Mt 13:12; 25:14-30; G 6:7).

▪ **„vinicu dá iným“** „Iným“ sa zdá, že označuje cirkev, ktorú tvoria aj Židia aj pohania (Ef 2:11-3:13).

12:10 „či ste nečítali v Písme“ Toto je Ježišov úvod do verša, ktorý bol čítaný každý rok pri privítaní pútnikov do Jeruzalema (Ž 118:22-23). Táto téma je opakujúca sa téma v NZ (Mt 21:42; Lk 20:17; Sk 4:11; R 9:32-33; 1Pt 2:7). To vysvetľuje problém ako Izrael mohol nepoznať svojho Mesiáša (R 9-11). Táto výpoveď bola fackou do tváre tým, ktorí poznali Písmo!

▪ **„kameň“** Toto je citát zo Ž 118:22-23 zo Septuaginty. V rabínskych spisoch, tento kameň sa týkal Abraháma, Dávida a Mesiáša (Dan 2:34-35). Ten istý žalm bol citovaný ako súčasť Hallel Žalmov, použitých pri privítaní pútnikov, ktorí do Jeruzalema prichádzali na Paschu.

▪ **„stavitelia“** V rabínskych spisoch sa tento výraz používal pre zákonníkov. Komentáre, ktoré Ježiš pridal sú zaznamenané v Mt 21:43-44. Všimnime si, že stavitelia sú odsúdení pre nepochopenie najdôležitejšej pravdy: Ježiš je ten sľúbený Mesiáš.

▪ **„uholný kameň“** Metafora o Mesiášovi ako kameni pochádza z niekoľkých SZ použití.

1. YHWH sila a stabilita (Ž 18:1-2)

2. Danielovo videnie v druhej kapitole (Dan 2:34-35,48)

3. stavebný prvok, ktorý mohol

a. začať stavbu (uholný kameň)

b. držať váhu stavby (centrálny kameň alebo kľúčový kameň v oblúku)

c. končí stavbu (horný kameň alebo korunný kameň)

Stavba sa metaforicky týka ľudu Božieho, ktorý je pravým chrámom (1K 3:16-17; 2K 6:16; Ef 2:19-22).

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: UHOLNÝ KAMEŇ

I. SZ použitia

A. Koncept kameňa ako tvrdého, trvanlivého predmetu, ktorý tvoril dobrý základ, sa používal na opis YHWH (Ž 18:1)

B. Neskôr sa to rozvinulo na mesiášsky titul (1M 49:24; Ž 118:22; Iz 28:16).

C. Začal predstavovať súd zo strany YHWH Mesiášom (Iz 8:14; Dan 2:34-35, 44-45).

D. Rozvinulo sa to do stavebného obrazu.

1. Základný kameň, umiestnený ako prvý, ktorý bol pevný a určoval uhly pre zvyšok budovy, bol nazývaný „uholný kameň“

2. Tiež sa to mohlo vzťahovať na posledný kameň umiestnený na miesto, ktoré drží dokopy múry (Zach 4:7; Ef 2:20,21), nazvaný „korunný kameň“ z hebrejského *rush* (t.j. hlava)

3. Mohlo sa to vzťahovať na „kľúčový kameň“, ktorý je stredom oblúka dverného priechodu a drží váhu celej steny

II. NZ použitia

A. Ježiš citoval Ž 118 vo vzťahu k sebe niekoľkokrát (Mt 21:41-46; Mk 12:10-11; Lk 20:17)

B. Pavol používa Ž 118 v spojení s odmietnutím YHWH zo strany neveriaceho, vzdorovitého Izraela (R 9:33)

C. Pavol používa koncept „korunného kameňa“ v Ef 2:20-22 vo vzťahu ku Kristovi

D. Peter používa tento koncept Ježiša v 1Pt 2:1-10. Ježiš je uholný kameň a veriaci sú živé kamene (t.j. veriaci ako chrámy, 1K 6:19), budované na ňom (Ježiš je nový chrám, Mk 14:58; Mt 12:6; Jn 2:19-20). Židia odmietli samotný základ svojej nádeje, keď odmietli Ježiša ako Mesiáša.

III. Teologické výroky

A. YHWH dovolil Dávidovi/Šalamúnovi postaviť chrám. Povedal im, že ak dodržia zmluvu, požehná ich a bude s nimi, no ak nie, chrám bude v ruinách (1Krľ 9:1-9)!

B. Rabínsky judaizmus sa zameriaval na formu a rituál a zanedbával osobný aspekt viery (Jer 31:31-34; Ez 36:22-38). Boh sa usiluje o každodenný, osobný, zbožný vzťah s tými, ktorí sú stvorení na Jeho obraz (1M 1:26-27). Lk 20:17-18 obsahuje hrozivé slová súdu, podobne ako aj Mt 5:20, nasmerované judaizmu.

C. Ježiš používal koncept chrámu, ako symbol pre svoje fyzické telo (Jn 2:19-22). Je to pokračovaním a rozšírením konceptu osobnej viery v Ježiša ako Mesiáša – ako kľúča k vzťahu s YHWH (Jn 14:6; 1Jn 5:10-12).

D. Spasenie má obnoviť obraz Boha v ľudských bytostiach (1M 1:26-27 a kapitola 3), aby bolo možné spoločenstvo s Bohom. Cieľom kresťanstva je Kristova podoba už teraz. Veriaci sa majú stať živými kameňmi (t.j. malé chrámy budované podľa vzoru Krista).

E. Ježiš je základom našej viery a korunným kameňom našej viery (t.j. Alfa a Omega). A aj napriek tomu je kameňom úrazu a skalou pohoršenia. Nemať Jeho, znamená nemať nič. Tu neexistuje žiadna stredná cesta!

12:11 Tento verš hovorí, že všetko čo sa stalo pri odmietnutí a smrti Ježiša bolo predpovedané a prorokované (Iz 53:10; Lk 22:22; Sk 2:23; 3:18; 4:28; 1Pt 1:20).

TEXT 12:12

(12) Snažili sa ho zmocniť, lebo pochopili, že to podobenstvo povedal o nich. Mali však strach pred ľuďmi, preto ho nechali a odišli.

12:12 „snažili sa ho zmocniť“ Židovskí vodcovia pochopili, že podobenstvo sa týka ich a konali očakávaným spôsobom (t.j. snažili sa Ho zabiť).

▪ **„mali strach pred ľuďmi“** Títo vedúci si všímali názory ľudí (11:18,32; Mt 21:26,46; Lk 19:48) skôr ako Božie slovo keď rozhodovali čo majú konať.

▪ **„pochopili, že to podobenstvo povedal o nich“** Zámeno „oni“ sa môže pochopiť na dvomi spôsobmi (1) vedúci sa báli Ježišovej popularity u ľudí (Mt 21:45) alebo (2) zástupy tiež pochopili, že podobenstvo bolo nasmerované náboženským vodcom.

TEXT 12:13-17

(13) Poslali k nemu niekoľkých farizejov a herodiánov, aby ho podchytili v reči. (14) Tí prišli a povedali mu: Učiteľ, vieme, že hovoríš pravdu a neberieš ohľad na nikoho, lebo sa nepozeraš na osobu človeka, ale učíš verne Božej ceste. Je dovolené dávať daň cisárovi, či nie? Máme dávať, alebo nemáme dávať? (15) On však spoznal ich pokrytectvo a odpovedal im: Prečo ma pokúšate? Prineste mi denár, aby som ho videl! (16) Keď mu ho priniesli, spýtal sa ich: Čí je to obraz a nápis? Odpovedali: Cisárov! (17) A Ježiš im povedal: Čo je cisárovo, dajte cisárovi, a čo je Božie, Bohu! Veľmi sa tomu čudovali.

12:13 „poslali“ Toto sa týka Veľrady, ktorá bola židovskou náboženskou autoritou (11:27).

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: VEERADA (Sanhedrin)

I. Pramene informácií

- A. Nová Zmluva
- B. Flavius Jozef: *Antiquities of the Jews*
- C. Mišna časť Talmudu (t.j. Traktát „Sanhedrin“)

Žiaľ, NZ a Jozef nesúhlasia s rabínskymi spismi, ktoré hovoria o dvoch Sanhedrinoch v Jeruzaleme, jednom kňazskom (t.j. saducejský), ktorý kontroloval Veľkňaz a zaoberal sa občianskym a trestným súdnictvom a druhý, ktorého kontrolovali farizeji a zákonníci, ktorý sa zaoberal náboženskými a tradičnými záležitosťami. Avšak, rabínske spisy pochádzajú z r. 200 po Kr. a odrážajú kultúrnu situáciu po páde Jeruzalema pod rímskym generálom Titom, v r. 70 po Kr. Židia znovu založili svoj náboženský život v meste, ktoré sa volá Jamnia a neskôr (t.j. 118 po Kr.) sa presunuli do Galiley.

II. Terminológia

Problém s identifikáciou tohto súdneho telesa zahŕňa rôzne mená podľa ktorých je známe. Je niekoľko slov použitých na opísanie súdnych telies v židovskej komunite v Jeruzaleme.

- A. *Gerousia* – „senát“ alebo „rada“. Toto je najstarší výraz, ktorý bol používaný pri konci perského obdobia (Jozef: *Antiquities* 12.3.3 a *2Makabejcov* 11:27). Použil ho aj Lukáš v Sk 5:21 spolu so slovom „Sanhedrin“. Mohol to byť spôsob vysvetlenia výrazu gréckym čitateľom. (*1Makabejcov* 12:35).
- B. *Synedrion* – „Sanhedrin“. Je to zloženina z *syn* (spolu s) a *hedra* (sedadlo). Napodiv, slovo je používané v aramejčine, hoci odráža grécke slovo. Ku koncu obdobia Makabejcov bol to prijatý výraz na označenie najvyššieho židovského súdu v Jeruzaleme (Mt 26:59; Mk 15:1; Lk 22:66; Jn 11:47; Sk 5:27). Problém vzniká vtedy, keď tá istá terminológia je použitá pre súdne rady mimo Jeruzalema (Mt 5:22; 10:17).
- C. *Presbyterion* – „rada starších“ (Lk 22:66). Toto je SZ označenie starších kmeňov. Avšak, začalo označovať najvyšší súd v Jeruzaleme (Sk 22:5).

- D. *Boulé* – Výraz „rada“ je použitý Jozefom (t.j. *Wars* 2:16:2; 5:4:2, ale nie v NZ) na opísanie niekoľkých súdnych telies (1) rímsky senát; (2) miestne rímske sudy; (3) židovský najvyšší súd v Jeruzaleme; a (4) miestne židovské sudy. Jozef z Arimatie je opísaný ako člen Sanhedrinu tvarom tohto slova (t.j. *bouleutés*, čo znamená „člen rady“, Mk 15:43; Lk 23:50).

III. Historický vývin

Pôvodne sa hovorí, že Ezdráš založil Veľkú synagógu (pozri Targum k Veľpiesni 6:1) v post-exilnom období, ktoré ako sa zdá, sa vyvinulo do Veľrady z Ježišovej doby.

- A. Mišna (Talmud) hovorí, že v Jeruzaleme boli dva hlavné sudy. (*Sanh* 7:1)
a. Jeden, ktorého tvorilo až 70 (Alebo 71) členov (*Sand.* 1:6 dokonca uvádza, že Mojžiš založil prvý Sanhedrin v 4M 11, pozri 4M 11:16-25).
b. Jeden, ktorého tvorilo 23 členov (ale sa toto mohlo týkať aj lokálnych synagogálnych súdov).
c. Niektorí židovskí učenci veria, že v Jeruzaleme boli tri Sanhedriny po 23 členov. Keď sa spojili, spolu s dvomi vedúcimi tvorili „Veľký Sanhedrin“ s 71 členmi (t.j. *Nasi* a *Av Bet Din*).
a. Jeden kňazský (t.j. Saduceji)
b. Jeden právny (t.j. Farizeji)
c. Jeden aristokratický (t.j. starší)
- B. V post-exilnom období, vrátený Dávidov potomok bol Zerubbábel a Áronov potomok bol Jéšua. Po Zerubbábelovej smrti, Dávidovo potomstvo skončilo, právny plášť bol odovzdaný výlučne kňazom (1Makabejcov 12:6) a miestnym starším (Neh 2:16; 5:7).
- C. Úloha kňazov pri súdnych rozhodnutiach je zaznamenaná Diodorom 40:3:4-5 počas helenistického obdobia.
- D. Táto úloha kňazov vo vláde pokračovala aj v období Seleukovcov. Jozef cituje Antiocha „Veľkého“ III (223-187 pr.Kr.) v *Antiquities* 12.138-142.
- E. Kňazská moc pokračovala počas Makabejského obdobia podľa Jozefovej knihy *Antiquities* 13:10:5-6; 13:15:5.
- F. Počas rímskeho obdobia správca Sýrie (Gabinius od 57-55 pr.Kr.) založil päť oblastných „Sanhedrinov“ (Jozef: *Antiquities* 14.5.4 a *Wars* 1.8.5), ale to neskôr Rím zrušil (t.j. r. 47 pr.Kr.).
- G. Sanhedrin mal politickú konfrontáciu s Herodom (*Antiquities* 14.9.3-5), ktorý sa v r. 37 pr.Kr. pomstil a zabil väčšinu členov vysokého súdu (Jozef *Antiquities* 14.9.4; 15.1.2).
- H. Pod rímskymi prokurátormi (6-66 po Kr.) Jozef nám hovorí (*Antiquities* 20.200,251), že Sanhedrin znovu dosiahol významnú moc a vplyv (Mk 14:55). Tri súdne postupy sú zaznamenané v NZ, kde Sanhedrin, pod vedením rodiny Veľkňaza vykonáva právo.
a. Ježišov súd (Mk 14:53-15:1; Jn 18:12-23,28-32)
b. Peter a Ján (Sk 4:3-6)
c. Pavol (Sk 22:25-30)
- I. Keď sa Židia vzbúрили v r. 66 po Kr., Rimania po tom zničili židovské spoločenstvo a Jeruzalem v r. 70 po Kr. Sanhedrin bol trvalo zrušený, hoci sa farizeji v Jamnii snažili vrátiť najvyššie súdne teleso (*Beth Din*) späť do židovského náboženského, (ale nie do občianskeho a politického) života.

IV. Členstvo

- A. Prvý biblický záznam vysokého súdu v Jeruzaleme je 2Krn 19:8-11. Tvorili ho (1) Leviti; (2) kňazi; a (3) hlavy rodín (t.j. starší, pozri 1Makabejcov 14:20; 2Makabejcov 4:44).
- B. Za čias Makabejcov bola dominovaná (1) saducejskými kňazskými rodinami a (2) miestnymi aristokratmi (1Makabejcov 7:33; 11:23; 14:28). Neskôr v tomto období „zákonníci“ (mojžišovskí advokáti, najčastejšie farizeji) boli pridaní, zrejme to urobila Salome, manželka Alexandra Jannaeusa (76-67 pr.Kr.). Hovorí sa, že učinila, aby farizeji boli dominantnejšia skupina (Jozef: *Wars of the Jews* 1.5.2).
- C. Už v Ježišovej dobe súd tvorili
a. Rodiny Veľkňazov
b. Miestni bohatí obyvatelia
c. Zákonníci (11:27; Lk 19:47)

V. Konzultované pramene

- A. *Dictionary of Jesus and the Gospels*, IVP, s. 728-732
- B. *The Zondervan Pictorial Encyclopedia of the Bible*, vol. 5, s. 268-273
- C. *The New Schaff-Herzog Encyclopedia of Religious Knowledge*, vol. 10, s. 203-204
- D. *The interpreter's Dictionary of the Bible*, vol. 4, s. 214-218
- E. *Encyclopædia Judaica*, vol. 14, s. 836-839

▪ **„farizeji“** Bola to náboženská skupina, ktorá sa vyvinula v období Makabejcov. Boli veľmi zviazaní ústnym tradíciám (Talmud). Pozri zvláštnu tému: Farizeji v 2:16.

▪ **„herodiáni“** Bola to politická skupina, ktorá podporovala vládu Idumejčanov Herodesovcov. Boli na strane rímskeho status quo. Bežne farizeji a herodiáni boli nepriateľmi. Skutočnosť, že spolupracovali ukazuje ako vážne chápali Ježišovo vyučovanie. Pozri zvláštnu tému: Herodiáni v 1:14.

▪ **„aby ho podchytili v reči“** Doslova je toto „chytit“. Bolo používané pre lov divých zvierat. Stalo sa metaforou na získavanie informácií, na ukázanie chyby alebo omylu (Lk 11:54). Mysleli si, že tým že sa Ho spýtajú túto otázku, Ho dostanú medzi dve opačné skupiny: rímske authority a ľud.

12:14 „učiteľ, vieme, že hovoríš pravdu a neberieš ohľad na nikoho, lebo sa nepozeraš na osobu človeka, ale učíš verne Božej ceste“ Títo vodcovia lichotili Ježišovi, aby na ňom našli chybu, ale v skutočnosti, hovorili o ňom správne. Ježiš prijal pravdu tak ako ju YHWH prijíma. Toto je silná irónia! Ich ľstivé výpovede boli v skutočnosti najväčším komplimentom.

▪ **„nepozeraš sa na osobu človeka“** Doslovne táto hebrejská fráza je „lebo Ty sa nepozeraš na tvár človeka“. Historicky sa to týkalo Izraelských sudcov. Keď súdili, obžalovaný musel mať sklonenú tvár, aby ich identita bola skrytá. Ak by sudca pozdvihol hlavu obžalovaného, aby sa pozrel na tvár, ľahšie by došlo k predpojatosti. Preto, spravodlivosť musela byť slepá!

▪ **„je dovolené dávať“** Bola to právna otázka, ktorá sa týkala Mojžišovho zákona, ale sa tiež týkala súčasnej rímskej nadvlády. Bol to druh otázky, s ktorou sa zákonníci zaoberali každý deň. Boli dva spôsoby ako sa dalo odpovedať na otázku, jeden na základe Mojžišovho textu a druhý spojený s realitou rímskeho zákona a okupácie. Títo vodcovia chceli právny podklad a priviesť rímsku vládu do ich náboženskej dilemy (Lk 20:20). Ak by odpovedal „áno“, urazil by horlivcov; ak by odpovedal „nie“ bol by zatknutý rímskou vládou.

▪ **„daň“** Bol to prepis latinského slova „census“. Bola to daň, ktorú Rím vyžadoval od všetkých podrobených ľudí. Táto celoštátna daň (t.j. 6-20 po Kr.), ktorú platili muži starší od štrnásť a mladší od šesťdesiatpäť rokov ako aj ženy od dvanásť do šesťdesiatpäť rokov, ktorí žili v provinciách išla priamo Cisárovi. Bol to dôvod prečo Jozef musel odísť z Nazareta a ísť do Betlehema s tehotnou Máriou (Lk 2:1-6).

12:15 „on však spoznal ich pokrytectvo ... prečo ma pokúšate“ Slovo pokrytectvo (*hupokrisis*) pôvodne označovalo hercov, ktorí hrali s maskou. Tvárili sa, že sú niekto iní (Mt 23:28; Lk 12:1; 20:20; 1Tim 4:2; 1Pt 2:1). Začalo sa používať pre ľudí, ktorí manipulovali inými ľuďmi, aby si mysleli niečo čo nebolo pravdivé. Všetko, čo títo vodcovia povedali (ironicky) Ježišovi vo v. 14 popreli svojimi skutkami vo v. 15. Výraz skúšať (*peirazó*) mal konotáciu skúšania s úmyslom zničenia. Pozri zvláštnu tému: Výrazy pre skúšanie v 1:13.

▪ **„denár“** Táto strieborná minca bola jediný spôsob, ako sa táto daň mohla zaplatiť. Bola to denná mzda pre obyčajných pracovníkov alebo vojakov. Bol to symbol rímskej kontroly. Pozri zvláštnu tému v 12:42.

12:16 „či je to obraz a nápis“ Tiberius (14-37 po Kr.) bol vtedajší cisár. Na tejto minci bolo tvrdenie cisára, že je bohom. Na prednej strane mince písalo „Tiberius Caesar Augustus, syn božského Augusta“. Na zadnej strane bol obraz Tiberia sediaceho na tróne s nadpisom „Najvyšší kňaz“.

12:17 „čo je cisárovo, dajte cisárovi“ Veriaci by mali ctíť občianske authority, lebo ich Boh postavil (R 13:1-7; Tít 3:1; 1Pt 2:13-14). Toto grécke slovo „dat“ môže znamenať „vrátiť späť niekomu čo mu patrí“.

▪ „a čo je Božie, Bohu“ Aj keď štát tvrdí o sebe, že má božské postavenie, neznamená, že je to pravda. Ak si štát nárokuje najvyššiu autoritu, má to byť odmietnuté nasledovníkmi jediného pravého Boha. Mnohí sa snažili podporiť modernú politickú doktrínu o odluke cirkvi od štátu z tohto verša. Vo veľmi úzkom zmysle tento verš o tom hovorí, ale to určite nepodporuje modernú politickú teóriu. Táto teória je pravda videná z histórie, nie len z Písma.

TEXT 12:18-27

(18) Prišli k nemu saduceji, ktorí tvrdia, že vzkriesenie nejestvuje, a spýtali sa ho: (19) Učiteľ, Mojžiš nám napísal: Ak niekomu zomrie brat a zanechá po sebe manželku bez dieťaťa, nech sa s ňou ožení jeho brat a splodí svojmu bratovi potomstvo. (20) Bolo sedem bratov. Oženil sa prvý, zomrel a nezanechal potomstvo. (21) Vzal si ju druhý, zomrel a ani on nezanechal potomstvo. Rovnako tretí. (22) A tak postupne ani jeden z nich nezanechal potomstvo. Ako posledná zo všetkých zomrela aj žena. (23) Komu z nich bude patriť žena pri vzkriesení, keď vstanú? Ved' siedmi ju mali za ženu! (24) Ježiš im odpovedal: Neblúdite preto, že nepoznáte Písmo, ani Božiu moc? (25) Ved' keď ľudia vstanú z mŕtvych, nebudú sa ani ženiť ani vydávať, ale budú ako nebeskí anjeli. (26) Pokiaľ ide o vzkriesenie, nečítali ste v Mojžišovej knihe o horiacom kre, ako povedal Boh Mojžišovi: Ja som Boh Abraháma, Boh Izáka a Boh Jáкова? (27) Ved' Boh nie je Bohom mŕtvych, ale živých! Veľmi sa mýlite!

12:18 „Saduceji“ Bola to aristokratická, kňazská skupina judaizmu, ktorá kontrolovala veľkňazstvo a Sanhedrin (Veľradu). Boli bohatá a politicky silná skupina. Boli veľmi konzervatívni a prijímali len Mojžišove spisy (Päť kníh Mojžišových) za svoju autoritu (t.j. odmietali orálnu tradíciu).

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: SADUCEJI

I. Pôvod skupiny

- A. Väčšina učencov si myslí, že meno pochádza od Cádoka, jedného z Dávidových veľkňazov (2Sam 8:17; 15:24). Neskôr, Šalamún vyhnal Ebjátara, že podporoval vzburu Adóniju (1Krl' 2:26-27) a uznal Cádoka za jediného veľkňaza (1Krl' 2:35). Po babylonskom zajatí, táto kňazská linka bola obnovená v Jéšuovi (Ag 1:1). Táto levitská rodina bola zvolená spravovať chrám. Neskôr tí, ktorí sa prihlásili k tejto kňazskej tradícii a ich zástupcovia boli nazývaní Cádokisti alebo Saduceji.
- B. Rabínska tradícia z deviateho storočia po Kristovi (*Aboth* od autora Rabin Nathan) hovorí, že Cádok bol učeník Antigona zo Sokho (druhé storočie pr.Kr.) Cádok zle pochopil známy výrok svojho učiteľa, ktorý sa týkal „odmeny po smrti“ a vyvinul teológiu, ktorá popierala záhrobný život a tým pádom aj vzkriesenie tela.
- C. Neskôr v rámci judaizmu boli saduceji stotožňovaní s Boethusiánmi. Boethus bol tiež učeník Antigona zo Sokho. Vyvinul teológiu podobnú Cádokovi, ktorá tiež popierala posmrtný život.
- D. Meno Saduceji sa neobjavuje pred časom Jána Hyrkanu (135-104 pr.Kr.), ktorý je citovaný Jozefom (*Antiquities* 13:10:5-6). V *Antiquities* 13.5.9 Jozef hovorí, že existovali „tri školy myslenia“, farizeji, saduceji a eséni.
- E. Existuje teória, ktorá pochádza z čias vlády Seleukovcov, ktorí sa snažili helenizovať kňazov pod Antiochom IV Epifanom (175-163 pr.Kr.). Počas Makabejského povstania, nové kňazstvo bolo začaté so Šimonom Makabejským (142-135 pr.Kr.) a jeho potomkami (1Makabejcov 14:41). Títo noví Hasmoneovci veľkňazi boli pravdepodobne začiatkom aristokratických saducejov. Farizeji sa vyvinuli počas toho istého obdobia od Hasidim (t.j. „oddelení“, 1Makabejcov 2:42; 7:5-23).
- F. Existuje moderná teória (T. W. Manson), že Saduceji je prepis gréckeho slova *sundikoi*. Tento výraz sa týkal miestnych autorít, ktorí mali prepojenie s rímskou autoritou. Toto môže vysvetliť prečo niektorí saduceji neboli aristokratickí kňazi, ale boli členmi Veľrady (Sanhedrinu).

II. Odlišné učenie

- A. Boli kňazskou konzervatívnou stranou židovských skupín počas Hasmoneovcov a rímskeho obdobia.
- B. Obzvlášť sa zaujímali o chrámové procedúry, protokoly, rituály a liturgiu.
- C. Písaná Tóra (Päť kníh Mojžišových) bola pre nich autoritou, ale odmietali orálnu tradíciu (Talmud).

- D. Oni odmietali mnohé doktríny, ktoré vyvinuli farizeji
  - 1. Vzkriesenie tela (Mt 22:23; Mk 12:18; Lk 20:27; Sk 4:1-2; 23:8)
  - 2. Nesmrteľnosť duše (*Antiquities* 18:1:3-4; *Wars* 2:8:14)
  - 3. Existencia vyvinutej hierarchie anjelov (Sk 23:8)
  - 4. Brali „oko za oko“ doslovne a podporovali fyzický trest a trest smrti (miesto peňažnej úhrady)
- E. Ďalšia oblasť sporu bolo pri otázke predestinácia vs. slobodná vôľa. Od troch skupín, o ktorých Jozef hovorí:
  - 1. Eséni pripúšťali istý druh determinizmu
  - 2. Saduceji kládli dôraz na ľudskú slobodnú vôľu (*Antiquities* 13.5.9; *Wars* 2.8.14)
  - 3. Farizeji zachovávali stav medzi týmito dvomi skupinami
- F. V istom zmysle konflikty medzi dvomi skupinami (saduceji – farizeji) odzrkadľovali napätie medzi kňazmi a prorokmi v SZ.

Ďalšie napätie vzniklo z faktu, že saduceji predstavovali sociálne a pozemkové panstvo. Oni boli aristokrati (Jozef *Antiquities* 13.10.6; 18.14-5; 20.9.1), kým farizeji a zákonníci boli učenci a zbožní ľudia spomedzi ľudu. Toto napätie mohlo byť charakterizované ako chrám v Jeruzaleme vs. lokálne synagógy po celej krajine.

Ďalšie napätie mohlo predstavovať saducejské odmietnutie vplyvu zoroastrianizmu na teológiu farizejov. Príklad: veľmi vyvinutá anjelológia, dualizmus medzi YHWH a Satanom a vyvinutý pohľad na posmrtný život v žiarivými fyzickými termínmi. Tieto krajnosti vyvolali reakciu u saducejov. Navrátili sa ku konzervatívnejmu postoj – len Mojžiš teológia, v pokuse zmarit špekulácie druhých židovských skupín.

III. Pramene informácií

- A. Jozef je hlavný prameň informácií o saducejoch. Bol predpojatý svojim záväzkom k farizejom a svojimi záujmami v predstavení židovského života Rimanom v pozitívnom svetle.
- B. Iný prameň informácií je rabínska literatúra. Avšak aj tu je možno vidieť predpojatosť. Saduceji popierali relevantnosť a autoritu orálnej tradície starších (Talmud). Tieto farizejské spisy samozrejme opisujú svojich protivníkov negatívne, ba až prehnanne (t.j. strašiak, taktiky).
- C. Neexistujú zachované spisy o saducejoch. Spolu so zničením Jeruzalema a chrámu v r. 70 po Kr., všetky dokumenty a vplyv kňazskej elity boli zničené.

Chceli udržať mier v oblasti a to mohli urobiť jedine tak, že spolupracovali s Rímom (Jn 11:48-50).

12:19 „Mojžiš nám napísal“ Toto sa týka Mojžišovej diskusie o levirátnom manželstve, ktoré nachádzame v 5M 25:5-10

▪ **„ak niekomu zomrie brat“** Tento židovský zákon bol známy ako „Levirátne manželstvo“. Pojem pochádza z latinského pre „švagor“. Dedičné právo bolo veľmi dôležité v Izraeli lebo Boh dal zasľúbenú zem kmeňom žrebom (Joz 12-19). A tak, ak muž zomrel bez mužského potomka, od jeho brata sa očakávalo, že sa oženie s vdovou a bude mať s ňou dieťa; dieťa sa vtedy stalo dedičom celého majetku, ktoré patrilo mŕtvemu bratovi.

12:23 Tu je účel otázky, aby vysmiali koncept vzriesenia tela vo fyzickom posmrtnom živote.

12:24 Ježišova ohromujúca otázka sa sústreďuje na saducejov a ich nedostatky pochopenia ako Písma tak aj Boha. Gramatický tvar si vyžaduje kladnú odpoveď.

12:25 „ale budú ako nebeskí anjeli“ Táto krátka výpoveď vyvolala mnoho špekulácií. Anjeli v SZ boli bežne mužského rodu (okrem v Zach 5:9). Týka sa tento krátky Ježišov komentár ich sexuality alebo sexuálneho spojenia? Ako ho na základe tohto máme pochopiť 1M 6:1-2? Možno sa snažíme odvodiť veľa teológie z tohto stretnutia so saducejmi. V nebi sú vzťahy úplne iné ako na zemi. Nevieme presne ako tá večná, duchovná sféra funguje. Biblia sa rozhodla nám nezjaviť veľa informácií o posmrtnom živote. Saduceji využili tento nedostatok poznatkov ako výhovorku na zapretie skutočnosti posmrtného života. Lepšie je uznať realitu na základe sľubov Božích a Kristových, ale byť ochotný zostať neinformovaný až po smrť. Biblia poskytuje všetko čo veriaci potrebujú vedieť!

Ježiš tvrdí, že nejestvuje sexuálny aspekt (t.j. plodenie) existencie v nebi. Existuje mnoho otázok, ktoré by sme sa mohli o tomto pýtať, ale žiadne ďalšie objasnenie v NZ nenachádzame. Môže to jednoducho znamenať, že anjeli boli stворení Bohom a nepovstali sexuálnym plodením.

12:25-26 „anjeli ... pokiaľ ide o vzkriesenie“ Saduceji zapierali existenciu anjelov a vzkriesenia. Farizeji uznávali oba.

12:26 „pokiaľ ide o vzkriesenie“ V SZ je niekoľko textov, ktorí potvrdzujú túto pravdu (Jób 14:14-15; 19:25-27; Ž 23:6; Iz 25:6-9; 26:14-19; Dan 12:2). Avšak posmrtný život je v SZ zahalená skutočnosť. Progresívne zjavenie NZ vysvetľuje a definuje realitu, ale stále v zahalenom, metaforickom jazyku. Nebo je istý sľub a pravda, ale jeho príroda je tajomstvo.

▪ „v **Mojžišovej knihe**“ Ježiš tvrdí, že Mojžiš je prameň Piatej Mojžišovej. Táto otázka si tiež žiada kladnú odpoveď.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: MOJŽIŠOVO AUTORSTVO PENTATEUCHU

- A. Biblia sama neuvádza autora (čo je príznačné pre mnohé SZ knihy). 1M nemá „ja“ oddiely ako Ezdráš, Nehemiáš, alebo „my“ oddiely ako Skutky.
- B. Židovská tradícia
  1. Starovekí židovskí spisovatelia hovoria, že ho Mojžiš napísal
    - a. Ben Sirah: *Ecclesiasticus*, 24:23, napísané okolo r. 185 pr.Kr.
    - b. Baba Bathra 14b, časť Talmudu, ktorá dáva tradičné autorstvo SZ kníh
    - c. Filón Alexandrijský, Egypt, židovský filozof, ktorý žil od 20 pr.Kr. do 42 po Kr.
    - d. Flavius Jozef, židovský historik, žil okolo 37-70 po Kr.
  2. YHWH zjavuje pravdu Mojžišovi
    - a. O Mojžišovi je povedané, že písal týmto ľudom
      - (1) 2 Mojžišova 17:17
      - (2) 2 Mojžišova 24:4,7
      - (3) 2 Mojžišova 34:27,28
      - (4) 4 Mojžišova 33:2
      - (5) 5 Mojžišova 31:9, 22, 24-26
    - b. O Bohu je povedané, že hovoril cez Mojžiša tomuto ľudu
      - (1) 5 Mojžišova 5:4-5,22
      - (2) 5 Mojžišova 6:1
      - (3) 5 Mojžišova 10:1
    - c. O Mojžišovi je napísané, že hovoril slová Tóry ľudu
      - (1) 5 Mojžišova 1:1,3
      - (2) 5 Mojžišova 5:1
      - (3) 5 Mojžišova 27:1
      - (4) 5 Mojžišova 29:2
      - (5) 5 Mojžišova 31:1,30
      - (6) 5 Mojžišova 32:44
      - (7) 5 Mojžišova 33:3
  3. SZ autori ho pripisujú Mojžišovi
    - a. Jozua 8:31
    - b. 2 Kráľov 14:6
    - c. Ezdráš 6:18
    - d. Nehemiáš 8:1; 13:1-2
    - e. 2 Kroník 25:4; 34:12; 35:12
    - f. Daniel 9:11
    - g. Malachiáš 4:4

C. Kresťanská tradícia

1. Ježiš pripisuje citáty z Tóry Mojžišovi
  - a. Matúš 8:4; 19:8
  - b. Marek 1:44; 7:10; 10:5; 12:26
  - c. Lukáš 5:14; 16:31; 20:37; 24:27, 44
  - d. Ján 5:46-47; 7:19, 23
2. Druhí NZ autori pripisujú citáty z Tóry Mojžišovi
  - a. Lukáš 2:22
  - b. Skutky 3:22; 13:39; 15:1, 15-21; 26:22; 28:23
  - c. Rimanom 10:5, 19
  - d. 1 Korinťanom 9:9
  - e. 2 Korinťanom 3:15
  - f. Hebrejom 10:28
  - g. Zjavenie 15:3
3. Väčšina Cirkevných otcov prijali Mojžišovo autorstvo. Avšak, Irenej, Klement Alexandrijský, Origenés a Tertulián mali otázky ohľadne vzťahu Mojžiša k súčasným kánonickým tvarom Prvej knihy Mojžišovej (pozri D. 2 na strane 3).

D. Moderní učenici

1. Zrejme sú niektoré redakčné dodatky k Tóre (podľa všetkého, aby sa staroveké dielo urobilo zrozumiteľnejším súčasným čitateľom, čo bola charakteristika egyptských pisárov):
  - a. 1 Mojžišova 12:6; 13:7; 14:14; 21:34; 32:32; 36:31; 47:11
  - b. 2 Mojžišova 11:3; 16:36
  - c. 4 Mojžišova 12:3; 13:22; 15:22-23; 21:14-15; 32:33nn
  - d. 5 Mojžišova 3:14; 34:6
2. Starovekí pisári boli veľmi vzdelaní. Ich technika sa však líšila v rôznych krajinách:
  - a. V Mezopotámii sa snažili nič nezmeniť a dokonca kontrolovali presnosť svojho diela. Tu je jedna pisárska poznámka pod čiarou zo starovekého Sumeru asi z r. 1400 pr. Kr. „dielo je úplné od začiatku do konca, bolo skopirované, kontrolované, prirovnávané a potvrdené znak po znak.“
  - b. V Egypte voľne revidovali staroveké texty na aktualizáciu pre súčasných čitateľov. Pisári v Qumrane (Zvitky z Mŕtveho mora) nasledovali tento prístup.
3. Učenici 19-tého storočia mali teóriu, že Tóra je zložený dokument z mnohých prameňov písaných počas dlhého časového obdobia (Graff-Wellhausen). Táto teória bola založená na základe:
  - a. Rozličných Božích mien
  - b. Zrejmych dubliet v texte
  - c. Literárnej formy záznamov
  - d. Teológie záznamov
4. Predpokladané pramene a dátumy
  - a. J prameň (použitý pre YHWH z južného Izraela) – 950 pr. Kr.
  - b. E prameň (použitý pre Elohim zo severného Izraela) – 850 pr. Kr.
  - c. JE kombinácia – 750 pr. Kr.
  - d. D prameň – 621 pr. Kr. (Kniha zákona, 2Kri 22:8, ktorá bola objavená počas Joziášovej reformy, kým prerábali chrám bola údajne kniha Deuteronomium (Piata Mojžišova), ktorú napísal neznámy kňaz z Joziášovej doby, napísaná na podporu jeho reformy).
  - e. P prameň (kňazský prepis SZ, obzvlášť rituálov a obradov) – 400 pr. Kr.
5. Zrejme sú niektoré redakčné dodatky k Tóre. Židia tvrdili, že to bol
  - a. Veľkňaz (alebo niekto z jeho rodiny) v čase písania
  - b. Prorok Jeremiáš
  - c. Pisár Ezdráš – Štvrtá Ezdrášova hovorí, že ho on prepísal, lebo originály boli zničené pri páde Jeruzalema v 586 pr. Kr.

6. Avšak J. E. D. P. teória hovorí viac o našich moderných literárnych teóriach a kategóriách ako o dôkazoch z Tóry (R. K. Harrison, *Introduction to the Old Testament*, s. 495-541 a *Tyndale's Commentaries*, „Levitikus“ s. 15-25).
  7. Charakteristiky hebrejskej literatúry
    - a. Dublety, ako Genesis 1 a 2 sú v hebrejčine bežné. Obvykle je daný všeobecný opis, za ktorým nasleduje špecifická udalosť. Toto mohol byť spôsob zdôraznenia pravdy alebo to malo pomôcť pri ústnej pamäti.
    - b. Starovekí rabíni hovorili, že dve najčastejšie Božie mená majú teologickú významnosť:
      - (1) YHWH – zmluvné meno Božie, aký má On vzťah k Izraelu: ako Spasiteľ a Vykupiteľ (Ž 19:7-14; 103).
      - (2) Elohim – Boh ako Stvoriteľ, Darca a Udržovateľ všetkého života na zemi (Ž 19:1-6; 104)
    - c. V nebiblickej, blízko východnej literatúre je to bežné, že jednotné literárne dielo malo niekoľko štýlov a slovných zásob (R. K. Harrison, s. 522-526).
  8. Existuje vznikajúca teória, že pisári boli (v rôznych časti Izraela) ktorí súčasne pracovali na rôznych častiach Pentateuchu pod správou Samuela (1Sam 10:25). Táto teória bola najprv navrhnutá autorom E. Robertson v *The Old Testament Problem*.
- E. Dôkaz z literatúry starovekého Blízkeho východu ukazuje na to, že Mojžiš používal písané dokumenty v klinovom písme alebo ústne tradície v mezopotamskom štýle (patriarchálnom), aby napísal Genezis (Prvú Mojžišovu). To v žiadnom prípade nezmenšuje inšpiráciu, ale je to pokus o vysvetlenie literárneho fenoménu knihy Genezis (P. J. Wiseman: *New Discoveries in Babylonia about Genesis*). Počnúc od 1M 37, môžeme vidieť značný egyptský vplyv štýlu, formy a slovných zásob, čo ukazuje, že Mojžiš buď používal literárnu tvorbu alebo orálne tradície z dňa Izraela aj v Egypte aj Mezopotámii. Mojžišovo vzdelanie bolo celé egyptské! Presný literárny útvar Pentateuchu je neistý. Verím, že Mojžiš je spracovateľ a autor veľkej väčšiny Pentateuchu, hoci mohol použiť pisárov a/alebo písané a ústne (patriarchálne) tradície. Jeho spisy boli aktualizované neskoršími pisármi. Historická a dôveryhodnosť týchto prvých niekoľkých kníh v SZ boli ilustrované modernou archeológiou.

▪ „**Ja som Boh Abraháma**“ Táto narážka na 2M 3:2-6 je hra slovesných časov hebrejského slovesa „byť“. Tvar tohto slovesa (kauzatív) sa stal zmluvným menom pre Boha Izraela, YHWH (2M 3:14). Titul hovorí o tom, že je Boh večný, jediný! Preto že On žije, Jeho ľud žije tiež (v. 27; Ž 103:15-17; Iz 40:6-8; 1Pt 1:24-25). Všimnime si, že Ježiš potvrdzuje realitu posmrtného života z Mojžišových spisov, ktoré boli jediným oddielom židovského kánonu, ktorý saduceji prijímali ako autoritu pre ich doktrínu.

TEXT 12:28-34

(28) Jeden zo zákonníkov, ktorý vypočul tento spor, podišiel bližšie, lebo si všimol, že Ježiš im odpovedal výstižne. Spýtal sa ho: Ktoré prikázanie je zo všetkých najdôležitejšie? (29) Ježiš odpovedal: Najdôležitejšie je toto: Počuj, Izrael! Pán, náš Boh, je jediný Pán! (30) Milovať budeš Pána, svojho Boha, celým svojim srdcom, celou dušou, celou myslou a celou silou! (31) Druhé je toto: Milovať budeš svojho bližného ako seba samého! Iného väčšieho prikázania ako sú tieto, niet. (32) Zákonník mu povedal: Správne, učiteľ, povedal si pravdu! Jediný je a okrem neho iné hieť! (33) A milovať ho celým srdcom, celým rozumom i celou silou a milovať bližného ako seba samého je viac ako všetky spaľované a ostatné obety. (34) Keď Ježiš videl, že múdro odpovedal, povedal mu: Nie si ďaleko od Božieho kráľovstva. Potom sa ho už nik neodvážil vypytať.

12:28 „zákonník“ Obvykle neboli kňazi (teda neboli leviti), ktorí sa stali učencami ústnych tradícií (Talmud) Židov. V SZ miestny leviti vykládali sväté spisy ľuďom (Neh 8). Ako sa v babylonskom zajatí vyvinula synagóga, úloha učiteľa a vykladača bola významnejšia. V Ježišovej dobe väčšina týchto zákonníkov boli farizeji. Historicky (po zničení chrámu) sa vyvinuli do rabínskeho judaizmu. Pozri zvláštnu tému v 2:6.

▪ „**vypočul tento spor**“ Paralela v Mt 22:34-35 sa zdá, že poukazuje na skryté motívy, ale podľa Marka vyzerá, že bol veľmi zaujatý teologickou otázkou.

12:29 „počuj“ Ježiš cituje z 5M 6:4-5, nie z Masorétskeho textu ani zo Septuaginty (paralela v Mt 22:37 je bližšia k MT, ale nie presná). Ježišov citát pridáva frázu aj Masorétskemu textu a gréckemu textu Septuaginty. Tento presný citát sa nenachádza ani v jednom SZ texte. LXX mení hebrejské „srdce“ na „mysel“ alebo „chápanie“. Ale tento citát pridáva „celou myslou“ k trojici (srdce, duša, sila) v MT a LXX. NJB robí v tom rozdiel a tam ten oddiel nie je súčasťou SZ citátu (t.j. nie je napísaný kurzívou). Zaujímavé je, že grécky staroveký rukopis D (Bézajský) z piateho storočia vynecháva frázu „celou myslou“ úplne. Môže to odrážať originál, lebo chýba v zákonníkovej odpovedi vo v. 33.

V Matúšovej paralele (22:37) Matúš cituje Ježiša slovami: „*celým svojím srdcom a celou svojou dušou i celou svojou myslou*“. Tu je hebrejská veta „s celou svojou silou“ vynechaná. Zaujímavé je, že ani Marek ani Matúš nesúhlasia ale ani s MT alebo LXX. Toto je dokonalý príklad voľného citovania SZ v NZ (dokonca pripísané Ježišovi). Tu je presnosť nemožná. Všetci (LXX, Matúš a Marek) uvádzajú voľný citát Mojžiša.

Tento SZ text (5M 6:4-5) sa nazýva *Šema*, čo je hebrejské slovo „počuť“. Znamená počuť a konať. Stalo sa židovským potvrdením monoteizmu. Každý deň a každú sobotu sa tieto slová modlili verní Židia. Sú aj ďalšie texty o jednotnosti a jedinečnosti Božej u prorokov, ale toto nachádzame u Mojžiša (Päť kníh Mojžišových) a tým pádom je platné pre všetkých Ježišových poslucháčov (t.j. saducejov aj farizejov).

12:30 Ježišova odpoveď ukazuje, že sú dva aspekty Božieho najdôležitejšieho prikázania: (1) jednota a jedinečnosť Boha a (2) náš úplný záväzok Jemu a len Jemu!

▪ „**srdce**“ Pozri zvláštnu tému v 2:6.

▪ „**milovať budeš svojho bližného**“ Toto je citát z 3M 19:18 v Septuaginte. Ježiš spojil teologickú pravdu s praktickou, etickou požiadavkou (Zach 7-8). Nemožné je milovať Boha a nenávidieť tých, ktorí boli stvorení na Boží obraz (1Jn 2:9-11; 3:15; 4:20).

Nemožné je milovať svojho bližného (zmluvného brata alebo sestru) ako seba ak nemilujeme seba. Existuje vhodné množstvo sebalásky, ktorá je založená na Božej prioritnej láske pre ľudstvo. My sme Jeho stvorenie, vytvorenie na Jeho obraz (1M 1:26,27). Musíme sa tešiť z nášho nadania a prijať naše fyzické, duševné a psychologické ustrojenie (Ž 139). Kritikovať seba znamená kritikovať Boha! On môže transformovať našu padlú prírodu do odrazu Jeho slávy (Kristova podoba).

Kresťanstvo zahŕňa osobný záväzok viery Bohu cez Krista. Začína sa ako individuálne vôľové rozhodnutie pokánia a viery. Avšak, to prerastá do rodinnej skúsenosti. My sme nadaný pre všeobecný úžitok (1K 12:7). My sme súčasťou tela Kristovho. Ako sa správame k iným odhaľuje našu pravú odovzdanosť Kristovi. Božia jednotnosť a ľudstvo, ktoré bolo stvorené na Boží obraz vyžaduje vhodné odpoveď voči Bohu a voči iným ľuďom (obzvlášť tým, ktorí sú domáci viery).

▪ „**iného väčšieho prikázania niet**“ Túto výpoveď je ťažko prijať zákonníckym (t.j. slabí; R 14:1-15:13) veriacim. S úplnou láskou k Bohu a zmluvným bratom (ba aj strateným), neexistujú pravidlá. Pravidlá majú vychádzať zo zmeneného srdca a mysle; oni netvorí zbožnosť!

12:32-33 „On ... Neho“ Tieto zámená sa týkajú YHWH. Kvôli 2M 20:7, väčšina Židov nechceli vyslovovať zmluvné meno Božie.

▪ „**okrem neho iné niet**“ Táto fráza nezapiera existenciu iných duchovných bytostí, ako sú anjeli. Toto doslova znamená, že nikto nebol pred alebo vedľa YHWH. On je jedinečná kategória (2M 8:10; 9:14; 5M 4:35,39). Tento zákonník vyjadruje YHWH jedinečnosť!

12:33 „milovať ... je viac ako všetky spaľované a ostatné obety“ Tento zákonník mal veľké chápanie o vzťahu medzi vierou a rituálom (1Sam 15:22; Iz 1:11-14; Oz 6:6 Am 5:21-24; Mich 6:6-8). Toto nebolo povedané, aby znehodnotilo chrámové rituály, ale malo potvrdiť, že pravý motív a viera sú kľúčové (t.j. pridanie sa ku kňazskému a prorockému náhľadu).

12:34 „nie si ďaleko od Božieho kráľovstva“ Táto výpoveď bola ďalším dôkazom, ktorým Ježiš potvrdil centrálnosť pozitívnej a bezprostrednej odpovede vierou Jemu. Kráľovstvo bolo dostupné už vtedy (cez vieru v Ježiša), nie niekedy v budúcnosti. Hoci tento muž chápal SZ teológiu, nebol spravodlivý bez svojej pravej viery v Krista. Správna teológia nezabezpečuje spasenie! Poznanie Biblie nezabezpečuje spasenie! Výkon náboženských obradov a liturgia nezabezpečujú spasenie! Viera v Krista to zabezpečuje!

TEXT 12:35-37

(35) Keď Ježiš učil v chráme, povedal: Ako môžu zákonníci tvrdiť, že Kristus je Dávidovým synom? (36) Ved' sám Dávid povedal vo Svätom Duchu: Pán povedal môjmu Pánovi: Sadni si po mojej pravici, kým ti nepoložím nepriateľov pod nohy! (37) Sám Dávid ho nazýva Pánom, ako potom môže byť jeho synom? A veľký zástup ho s radosťou počúval.

12:35 „Ako môžu“ Táto kapitola zaznamenáva sériu otázok

1. od Veľrady (Sanhedrinu) (11:27-12:12)
2. od farizejov a herodiánov (12:13-17)
3. od saducejov (12:18-27)
4. od zákonníka (12:28-34)
5. od Ježiša (11:29-33,35-37)

Teraz sa ich Ježiš pýta otázku, podobne ako aj v 11:29-30. Táto metóda otázky a odpovede je charakteristická pre rabínsky judaizmus.

▪ **„Kristus je Dávidovým synom“** Čítaj Mt 12:23nn; 21:15; 2Sam 7:11-16 a porovnaj s Ž 110:1. Ježiš sa snažil dosiahnuť náboženských vodcov. Mal o nich starosť, tak použil ich spôsob rozmýšľania a výkladu. Mali tak veľa svetla, ale boli zaslepení tradíciou.

12:36 „sám Dávid povedal v Svätom Duchu“ Toto potvrdzuje inšpiráciu Ž 110 od Ducha Svätého. Biblia je božská pravda (t.j. od Ducha), ale písaná v jazyku a kultúre jej originálnych autorov.

▪ **„Pán povedal môjmu Pánovi“** Toto je citát zo Ž 110:1 zo Septuaginty. V hebrejčine prvé „Pán“ je spôsob prekladania YHWH. Toto sa stalo preto, lebo Židia sa zdráhali používať zmluvné Božie meno. A tak, keď niekto prišiel po YHWH v texte, keď čítal nahlas, nahradil to slovo ďalším hebrejským slovom *Adon*, ktoré znamená „pán“, „manžel“, „majiteľ“ alebo „majster“. V gréčtine sa toto prekladá s *kurios*. Tento rozdiel sa v gréckom texte neobjavuje, lebo je *kurios* zároveň preklad aj YHWH aj slova *adon*.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: BOŽIE MENÁ

A. *El* (BDB 42, KB 48)

1. Pôvodný význam všeobecného starovekého výrazu pre božstvo nie je istý, hoci mnoho učencov verí, že pochádza z akkadského koreňa „byť silný“ alebo „byť mocný“ (1M 17:1; 4M 23:19; 5M 7:21; Ž 50:1).
2. V kanaánskom panteóne je *El* najvyšším bohom (texty Ras Shamra)
3. V Biblii sa *El* zvyčajne zlúčuje s inými výrazmi. Tieto kombinácie istým spôsobom vyjadrujú Božie charakteristiky
  - a. *El-Elyon* (Najvyšší Boh, BDB 42 & 751 II), 1M 14:18-22; 5M 32:8; Iz 14:14
  - b. *El-Roi* („Boh, ktorý vidí“ alebo „Boh, ktorý sa zjavuje“, BDB 42 & 909), 1M 16:13
  - c. *El-Šaddai* („Boh Všemohúci“ alebo „Boh všetkého zmlovania“ alebo „Boh vrchu“, BDB 42 & 994), 1M 17:1; 35:11; 43:14; 49:25; 2M 6:3
  - d. *El-Olam* („Večný Boh“, BDB 42 & 761), 1M 21:33. Tento výraz je teologicky prepojený s Božím zasľúbením Dávidovi, 2Sam 7:13,16
  - e. *El-Berit* („Boh Zmluvy“, BDB 42 & 136), Sdc 9:46
4. *El* je tiež ekvivalent týchto výrazov
  - a. YHWH v Ž 85:8; Iz 42:5
  - b. *Elohim* v 1M 46:3; Job 5:8; „Ja som *El*, *Elohim* tvojho otca“
  - c. *Šaddai* v 1M 49:25
  - d. „závist“ v 2M 34:14; 5M 4:24; 5:9; 6:15
  - e. „milosrdenstvo“ v 5M 4:31; Neh 9:31
  - f. „veľký a hrozný“ v 5M 7:21; 10:17; Neh 1:5; 9:32; Dan 9:4
  - g. „poznatie“ v 1Sam 2:3
  - h. „moja pevná skrýša“ v 2Sam 22:33
  - i. „môj pomstiteľ“ v 2Sam 22:48
  - j. „Svätý“ v Iz 5:16
  - k. „sila“ v Iz 10:21

- l. „moja spása“ v Iz 12:2
- m. „veľký a mocný“ v Jer 32:18
- n. „odplata“ v Jer 51:56

5. Kombinácia všetkých SZ Božích mien sa nachádza v Joz 22:22 (*El, Elohim, YHWH*, opakovane)

B. Elyon (BDB 751, KB 832)

1. Základný význam tohto slova je „vysoký“, „pozdvihnutý“ alebo „vývýšený“ (1M 40:17; 1Krľ 9:8; 2Krľ 18:17; Neh 3:25; Jer 20:2; 36:10; Ž 18:18).
2. Je použité ako paralela k viacerým iným Božím menám/titulom.
  - a. *Elohim* – Ž 47:1-2; 73:11; 107:11
  - b. *YHWH* – 1M 14:22; 2Sam 22:14
  - c. *El-Saddai* – Ž 91:1,9
  - d. *El* – 4M 24:16
  - e. *Elah* – často použité v knihe Daniel 2-6 a Ezdrášovi 4-7, spojené s *illair* (aramejský výraz pre „Vysoký Boh“) v Dan 3:26; 4:2; 5:18,21
3. Bolo často používané ne-Izraelitmi
  - a. Melchisedek, 1M 14:18-22
  - b. Bileám, 4M 24:16
  - c. Mojžiš, hovoriac o národoch v 5M 32:8
  - d. Evanjelium podľa Lukáša v NZ, písané pohanom, taktiež používa grécky ekvivalent *Hypsistos* (1:32,35,76; 6:35; 8:28; Sk 7:48; 16:17)

C. Elohim (plurál), *Eloah* (singulár), boli používané primárne v poézii (BDB 43, KB 52)

1. Tento výraz sa nenachádza nikde mimo Starej Zmluvy.
2. Toto slovo môže opisovať Boha Izraela alebo aj bohov národov (2M 12:12; 20:3). Abraháмова rodina bola polyteistická (Joz 24:2).
3. Môže odkazovať aj na izraelských sudcov (2M 21:6; Ž 82:6).
4. Výraz *elohim* bol tiež použitý v súvislosti s inými duchovnými bytosťami (anjeli, démoni) ako v 5M 32:8 (LXX); Ž 8:5; Jób 1:6; 38:7.
5. V Biblii je to prvé meno/titul pre božstvo (1M 1:1). Bol používaný exkluzívne v 1M 2:4, kde je kombinovaný s *YHWH*. V princípe (teologicky) opisuje Boha ako stvoriteľa, udržiavateľa a darcu všetkého života tejto planéty (Ž 104).

Je synonymom slova *El* (5M 32:15-19). Môže taktiež slúžiť ako paralela s *YHWH* ako sa to deje v Ž 14 (*Elohim*) v súvislosti so Ž 53 (*YHWH*), okrem samotnej zmeny v Božom mene.

6. Hoci plurál sa používa v súvislosti s inými bohmi, tento výraz často opisuje Boha Izraela, ale zvyčajne sa viaže so singulárnym slovesom aby navodil monoteistické použitie.
7. Tento výraz sa nachádza v ústach ne-Izraelcov ako Božie meno.
  - a. Melchisedek, 1M 14:18-22
  - b. Bileám, 4M 24:2
  - c. Mojžiš, keď hovoril o iných národoch, 5M 32:8
8. Je zvláštne, že bežné meno pre monoteistického Boha Izraela je plurál! Hoci nevieme s istotou prečo je to tak, tu je niekoľko teórií.
  - a. Hebrejčina má mnoho plurálov, často použitých na zdôraznenie. S týmto úzko súvisí aj neskoršia hebrejská gramatická zvláštnosť, zvaná „plurál majestátu“, keď je plurál použitý aby zosilnil tento koncept.
  - b. Mohla to byť zmienka o anjelskom zhromaždení, s ktorým sa Boh v nebi stretáva a prebýva (1Krľ 22:19-23; Jób 1:6; Ž 82:1; 89:5,7).
  - c. Je dokonca možné, že to odráža NZ zjavenie jedného Boha v troch osobách. V 1M 1:1 Boh tvorí; 1M 1:2 sa Duch vznáša, a v NZ je Ježiš Božím zástupcom pri stvorení (Jn 1:3,10; R 11:36; 1K 8:6; Kol 1:15; Hb 1:2; 2:10).

D. YHWH (BDB 217, KB 394)

1. Toto meno odráža božstvo ako Zmluvu ustanovujúceho Boha; Boha ako Spasiteľa, Vykupiteľa! Ľudia porušujú zmluvu, ale Boh je verný svojmu slovu, zasľúbeniu a zmluve (Ž 103).

O tomto mene je zmienka v súvislosti s *Elohim* v 1M 2:4. V 1M 1-2 nie sú dva záznamy o stvorení, ale dva dôrazy: (1) Boh ako stvoriteľ vesmíru (hmotného) a (2) Boh ako zvláštny stvoriteľ ľudstva. 1M 2:4-3:24 uvádza zvláštne zjavenie o privilegovanej pozícii a zámere ľudstva, ako aj problém hriechu a vzbury spojenej s ich jedinečnou pozíciou.

2. V 1M 4:26 je napísané: „*ľudia* začali vzývať meno Hospodinovo“ (YHWH). Avšak 2M 6:3 naznačuje, že prví ľudia zmluvy (patriarchovia a ich rodiny) poznali Boha iba ako *El-Šaddai*. Meno YHWH je vysvetlené len jedenkrát v 2M 3:13-16, obzvlášť vo v. 14. Mojžišove spisy však často vysvetľujú použitím populárnych slovných hier, nie etymológiami (1M 17:5; 27:36; 29:13-35). Existuje viacero teórií týkajúcich sa významu tohto mena (vzaté z IDB, vol. 2, s. 409-11).
  - a. Z arabského koreňa „preukázať vrelú lásku“
  - b. Z arabského koreňa „fúkať“ (YHWH, Boh búrky)
  - c. Z ugaritského (kanaánskeho) koreňa „hovoriť“
  - d. Podľa fénického nápisu, kauzatívne prídavné s významom „ten, ktorý udržiava“, alebo „ten, ktorý zakladá“
  - e. Z hebrejského *qal* tvaru „ten, ktorý je“, alebo „ten, ktorý je prítomný“ (vo význame budúcnosti „ten, ktorý bude“)
  - f. Z hebrejského *hifil* tvaru „ten, ktorý pôsobí bytie“
  - g. Z hebrejského koreňa „žiť“ (napr. 1M 3:20), s významom „vždy žijúci, jediný živý“
  - h. Z kontextu 2M 3:13-16, hra na nedokonavý tvar použitý v dokonavom zmysle, „budem naďalej, čo som aj býval“ alebo „budem naďalej čo som vždy bol“ (J. Wash Watts, *A Survey of Syntax in the Old Testament*, s. 67). Celé meno YHWH je často vyjadrené ako skratka možného pôvodného tvaru.
    - (1) *Yah* (napr. Halelu – yah, BDB 219, 2M 15:2; 17:16; Ž 89:9; 104:35)
    - (2) *Yahu* („iáš/iah“ koniec mena, napr. Izaiáš)
    - (3) *Yo* („jo“ začiatok mena, napr. Jozua, Joel)
3. V neskoršom judaizme sa stalo zmluvné Božie meno tak posvätným (tetragramaton), že sa ho Židia báli aj vysloviť, aby tak neporušili prikázanie z 2M 20:7; 5M 5:11; 6:13. Takže namiesto tohto mena začal používať hebrejský výraz, ktorý znamená „vlastník“, „pán“, „manžel“ – *adon* alebo *adonai* (môj pán). Keď pri čítaní SZ textov narazili na meno YHWH, vyslovili „pán“, preto je slovo YHWH prekladané slovom Pán.
4. Tak ako *El*, bolo meno YHWH často kombinované s inými výrazmi kvôli zdôrazneniu istých charakteristík Zmluvného Boha Izraela. Hoci je mnoho možných kombinácií, tu je niekoľko.
  - a. *YHWH – Yireh* (YHWH zaopatrí, BDB 217 & 906), 1M 22:14
  - b. *YHWH – Rofekha* (YHWH je tvoj uzdraviteľ, BDB 217 & 950, *qal* participium), 2M 15:26
  - c. *YHWH – Nissi* (YHWH je môj štít, BDB 217 & 651), 2M 17:15
  - d. *YHWH – Meqaddiškem* (YHWH ten, ktorý ťa posväcuje, BDB 217 & 872, *piel* participium), 2M 31:13
  - e. *YHWH – Šalom* (YHWH je pokoj, BDB 217 & 1022), Sud 6:24
  - f. *YHWH – Sabaoth* (YHWH zástupcov, BDB 217 & 878), 1Sam 1:3,11; 4:4; 15:2; často v prorokoch
  - g. *YHWH – Ro’i* (YHWH je môj pastier) BDB 217 & 944, *qal* participium), Ž 23:1
  - h. *YHWH – Sidqenu* (YHWH je moja spravodlivosť, BDB 217 & 841), Jer 23:6
  - i. *YHWH – Šammah* (YHWH je tam, BDB 217 & 1027), Ez 48:35

▪ **„sadni si po mojej pravici“** Toto slovo „mojej“ sa týka YHWH. Táto antropomorfná fráza (pre Boha používať výrazy označujúci ľudské telo) malo ukázať Mesiášovo miesto moci, autority a vrchnosť. Toto malo odrážať Kráľa vesmíru, ktorí zdieľa svoj trón s iným (t.j. Jeho Mesiášom, 14:62).

▪ **„kým ti nepoložím nepriateľov pod nohy“** Toto je pokračovanie citátu zo Ž 110:1. Táto fráza potvrdzuje víťazstvo YHWH v mene Jeho Mesiáša (Ž 2). Táto pravda je ďalej zjavená v 1K 15:24-27 a pokračuje vo večnom kráľovstve Otca v 1K 15:28.

Markov (a Mt 22:44) citát Ž 110:1 sa odchyľuje od Masorétskeho hebrejského textu a Septuaginty (podobne ako Markov citát 5M 6:4-5 vo veršoch 29-30). MT a LXX majú „kým z tvojich nepriateľov nespravím podnožou tvojich nôh“ (Lk 20:43; Sk 2:34-35). Pisári (MSS $\aleph$, A, L a Vulgata a Pešita preklady) zmenili Markov citát, aby bolo v súlade so SZ citátom.

12:37 To bolo podstata otázky. Ukazuje, že (1) náboženski vodcovia nerozumeli (t.j. boli duchovne slepí pre) Písmo, dokonca aj pre Mesiáša alebo (2) Kristus, hoci bol Dávidov syn, bol duchovne nadradený Dávidovi a mal v skutočnosti božský pôvod. Kým sa snažili podviesť Ježiša otázkami, teraz sa ich Ježiš pýtal otázku, kvôli ktorej zmĺkli.

Myslím si, že druhá možnosť je teologicky vhodnejšia odpoveď. YHWH zo SZ si zvolil mesiášsky rodokmeň napriek ľudským snahám alebo kultúrnym tradíciám (napr. všetci patriarchovia sa oženili neplodnými ženami a nikdy sa najstarší syn nestal pokračovateľom rodokmeňa)! Toto je nepatrné, ale silné potvrdenie, že Mesiáš bude väčší od Dávida (t.j. Dávidov „pán“ alebo „majster“), ktoré určite označuje božské pôsobenie, ba až božskú osobu.

▪ „**a veľký zástup ho s radosťou počúval**“ Veľké zástupy sú opakujúca charakteristika Evanjelia podľa Marka. Obyčajní ľudia, ktorí boli často vysmievaní a zabúdaní zo strany náboženskej elity (vv. 38-40), s radosťou sa pozerali na Ježiša, ktorý **vyvrátil stoly/vytiahnúť koberec** arogantným religionistom ich vlastnou metódou.

TEXT 12:38-40

(38) Keď Ježiš učil, hovoril im: Varujte sa zákonníkov, čo radi chodia v dlhých rúchach, vyžadujú počty na námestiach, (39) popredné sedadlá v synagógach a čestné miesta na hostinách, (40) čo vyjedajú domy vdov a naoko sa dlho modlia. Takých postihne prísnejší trest!

12:38 „zákonníci, čo radi“ Spojenie medzi 12:25-27 a vv. 38-40 je neistý. Zrejme oslovil tú istú kategóriu vodcov (t.j. zákonníkov), ale je nejasné či zákonníci z 35-37 sú oslovení alebo iní zákonníci, ktorí sa chceli chvastať svojim náboženstvom. Zrejme sa Ježišove slová týkajú saducejov a farizejov, ktorí predstierali náboženstvo, aby získali uznanie ľudí.

▪ „**čo radi chodia v dlhých rúchach**“ Toto sa týka charakteristického bieleho ľanového *tallith* s veľkým modrým lemom, ktoré nosili zákonníci. Talmud učil, že sa od ľudí očakávalo, aby stáli v prítomnosti rabína. Týmto ľudom sa páčilo ako s nimi zaobchádzali (charakteristické modlitebné šály, úctivé pozdravy, najlepšie miesta pri bohoslužbách, čestné miesta pri hostinách). Všetko toto mali, ale unikol im Kristus!

12:40 „čo vyjedajú domy vdov“ Toto môže byť metaforické vyjadrenie toho, že (1) týto náboženski vodcovia vyžadovali od všetkých ľudí, aby povinne dávali almužnu alebo (2) presviedčali vdovy, aby dali svoje dedičstvo (t.j. živobytie) do chrámu. Toto sa teda týka ich techniky manipulatívneho zbierania peňazí.

▪ „**naoko sa dlho modlia**“ Modlili sa, aby ich druhí videli, nie aby ich Boh počul. Ich náboženstvo bolo divadlom (Iz 29:13; Mt 7:21-23; Kol 2:16-23), ale nespoznali najväčší Boží dar!

▪ „**takých postihne prísnejší trest**“ Ich náboženstvo bolo divadlo, nie aktívna vnútorná viera lásky a služby (vv. 28-34). Táto fráza môže odrážať (1) stupne trestu (Mt 10:15; 11:22,24; 18:6; 25:21,23; Lk 12:47-48; 20:47; Jk 3:1) alebo (2) orientálne metaforické preháňanie (t.j. hyperbola).

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: STUPNE ODMENY A TRESTU

- A. Vhodná a nevhodná odpoveď Bohu je na základe vedomostí. Čím menej človek vie, menej je zodpovedný. Aj opak je pravdivý.
- B. Poznanie Boha prichádza dvomi spôsobmi
  1. Stvorenie (Ž 19; R 1-2)
  2. Písmo (Ž 19, 119; evanjelium)
- C. SZ dôkaz
  1. Odmeny
    - a. 1M 15:1 (obvykle spojené s pozemskou odmenou, pozemkom a synmi)
    - b. 5M 27-28 (zmluvná poslušnosť prináša požehnanie)
    - c. Dan 12:3
  2. Trest
    - a. 5M 27-28 (zmluvná neposlušnosť prináša prekliatie)
  3. SZ vzorec odmeny pre osobnú, zmluvnú spravodlivosť je zmenený kvôli ľudskému hriechu. Táto zmena je viditeľná u Jóna a Ž 73. NZ mení ohnisko z tohto sveta na ďalší (Kázeň na vrchu, Mt 5-7).

D. NZ dôkaz

1. Odmeny (mimo spasenia)

a.Mk 9:41

b.Mt 5:12,46; 6:1-4,5-6,6-18; 10:41-42; 16:27; 25:14-23

c.Lk 6:23,35; 19:11-19,25-26

2. Trestu

a.Mk 12:38-40

b.Lk 10:12; 12:47-48; 19:20-24; 20:47

c.Mt 5:22,29,30; 7:19; 10:15,28; 11:22-24; 13:49-50; 18:6; 25:14-30

d.Jk 3:1

E. Pre mňa jediná analógia, ktorá dáva zmysel je z opery. Nechodím do opery, takže im nerozumiem. Čím viac som poznal ťažkosť a zápletky, hudbu, tanec, viac som si cenil predstavenie. Myslím si, že nebo naplní naše čaše, ale tiež si myslím, že naša služba na zemi určuje veľkosť našej čaše.

A tak, poznanie a odpoveď na to poznanie má za výsledok odmeny a tresty (Mt 16:7; 1K 3:8,14; 9:17,18; G 6:7; 2Tim 4:14). Existuje duchovný princíp – žneme čo sejeme! Niektorí viac sejú a žnú viac (Mt 13:8,23).

F. „Veniec spravodlivosti“ je náš v dokončenom diele Ježiša Krista (2Tim 4:8), ale všimnime si, že „veniec života“ je spojený s vytrvalosťou pri skúške (Jk 1:12; Zj 2:10; 3:10-11). „Veniec slávy“ pre kresťanských vodcov je spojený s ich životným štýlom (1Pt 5:1-4). Pavol vie, že má neporušiteľný veniec, ale pracuje na sebakontrolu (1K 9:24-27).

Tajomstvo kresťanského života je v tom, že je evanjelium úplne zdarma v dokončenom diele Krista, ale tak ako musíme odpovedať na Božiu ponuku v Kristovi, musíme tiež odpovedať na Božie posilnenie ku kresťanskému životu. Kresťanský život je nadprirodzený, tak ako aj spasenie, ale musíme ho prijať a držať sa ho. Tento paradox – zdarma ale veľmi drahé – je tajomstvo odmeny a siatia/žatia.

Nie sme spasení podľa dobrých skutkov, ale pre dobré skutky (Ef 2:8-10). Dobré skutky sú dôkazom toho, že sme stretli Jeho (Mt 7). Ľudská zásluha v oblasti spasenia vedie k zničeniu, ale zbožný život, ktorý je výsledkom spasenia je odmenený.

TEXT 12:41-44

(41) Ježiš si sadol oproti chrámovej pokladnici a pozoroval, ako do nej ľudia hádzu peniaze. Mnohí majetní dávali veľa. (42) Tu prišla jedna chudobná vdova a vhodila dve drobné mince, dovedna kvadrant. (43) Zavolať si učeníkov a povedal im: Amen, hovorím vám, že táto chudobná vdova dala viac ako všetci ostatní, ktorí hádzali do pokladnice. (44) Všetci tam dali zo svojho prebytku, ona však pri svojej chudobe dala všetko, čo mala na svoje životy.

12:41 „pokladnica“ Mišna (a Alfred Edersheim: *Temple*, s. 48-49) hovorí, že bolo trinásť **škatúl** v tvare trúbky, každá označená pre špecifický charitatívny účel, ktoré sa nachádzali v nádvorí žien. Okrem Mišny, sa nenašiel žiadny fyzický dôkaz alebo písané svedectvo o nich.

12:42 „dve drobné mince“ Doslova je toto „lepton“ (chudý/tenký), čo malo hodnotu len zlomku (1/24 alebo 1/96) denára. Bola to židovská medená minca s najmenšou hodnotou.

▪ **„dovedna kvadrant“** Toto je latinské slovo *quadrans*, čo bolo ekvivalent k *lepton*, ktorá bola najmenšia rímska medená minca (štvrtina *assarionu*, ktorý bol 1/16 denára). Marek bol pravdepodobne písaný pre Rimanov.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: MINCE POUŽÍVANÉ V PALESTÍNE V JEŽIŠOVEJ DOBE

- I. Medené mince
    - A. *Cherma* – malá hodnota (Jn 2:15)
    - B. *Chalchos* – malá hodnota (Mt 10:9; Mk 12:41)
    - C. *Assarion* – rímska medená minca v hodnote okolo 1/16 denára (Mt 10:29)
    - D. *Kodrantes* – rímska medená minca v hodnote 1/64 denára (Mt 5:26)
    - E. *Lepton* – židovská medená minca v hodnote okolo 1/128 denára (Mk 12:42; Lk 21:2)
    - F. *Quadrans/farthing* – rímska medená minca malej hodnoty
  - II. Strieborné mince
    - A. *Arguros* („strieborná minca“) – omnoho hodnotnejšia ako medené alebo bronzové mince (Mt 10:9; 26:15)
    - B. *Dénarius* – rímska strieborná minca v hodnote dennej mzdy (Mt 18:28; Mk 6:37)
    - C. *Drachmé* – grécka strieborná minca s ekvivalentnou hodnotou k denáru (Lk 15:9)
    - D. *Di-drachmon* – dvojité drachma v hodnote židovského ½ šekela (Mt 17:24)
    - E. *Statér* – strieborná minca v hodnote okolo štyroch denárov (Mt 17:27)
  - III. Zlaté mince – *chrusos* („zlaté mince“) – najhodnotnejšie mince (Mt 10:9)
  - IV. Všeobecné termíny pre hmotnosti kovov
    - A. *Mnaa* – latinská *minca*, hmotnosť kovu ekvivalentná 100 denárov (Lk 19:13)
    - B. *Talanton* – grécka hmotnostná miera (Mt 18:24; 25:15,16,20,24,25,28)
      - 1. Striebro v hodnote 6.000 denárov
      - 2. Zlato v hodnote 180.000 denárov
    - C. *Šeqel* – židovská SZ hmotnostná miera striebra (1M 23:15; 37:28; 2M 21:32)
      - 1. *Pím* – 2/3 šekela
      - 2. *Beka* – 2 šekely
      - 3. *Gerah* – 1/20 šekela
- Väčšie miery
- 1. *Maneh* – 50 šekelov
  - 2. *Kikkar* – 3.000 šekelov

12:43 „amen“ Toto je doslova „amen“. Pozri zvláštnu tému v 3:28.

12:44 Úplná viera tejto ženy je v kontraste s náboženskou pýchou a povrchnosťou zákonníkov. Okrádali zásoby vdov. Vdova dala všetky svoje zdroje Bohu a tým pádom závisí na Ňom vo viere, že sa postará o jej potreby. V dávaní Boh sa pozerá na srdce, nie na množstvo (2K 8-9). Ale tiež si všimnime, že to množstvo bolo všetko čo mala. Dávanie, podobne ako aj skutky a slová, prezrádzajú srdce! Pozri zvláštnu tému: Bohatstvo v 10:23.

DISKUSNÉ OTÁZKY

Toto je výkladová študijná príručka, čo znamená, že zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Tieto diskusné otázky sú určené k tomu, aby vám pomohli rozmyšľať o hlavných otázkach tejto časti knihy. Majú u vás vyvolať myšlienky, nie definitívne odpovede.

1. Vymenuj čo každá z nasledujúcich vecí znamená v podobenstve (12:1-12)

a. Majiteľ vinice _____

b. Vinica _____

c. Nájomníci _____

d. Sluhovia _____

e. Syn _____

2. Prečo je čiastočný citát zo Žalmu 118 tak vhodný tu (t.j. v. 10)?

3. Aký je význam podobenstva (t.j. vv. 1-12) pre židovský národ (Mt 21:43-44)? Tiež preskúmaj R 9-11 pre vyváženú výpoveď.

4. Zhrňte ústredné pravdy Kristových výpovedí.

a. Týkajúce sa občianskych autorít (vv. 13-17)

b. Týkajúce sa vzkriesenia (vv. 18-27)

c. Týkajúce sa zákona (vv. 28-34)

d. Týkajúce sa titulu „Syn Dávidov“ (vv. 35-40)

e. Týkajúce sa dávania a záväzku (vv. 41-44)

5. Sú stupne trestu (v. 40)?

MAREK 13

Rozdelenie moderných prekladov podľa odsekov

UBS	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Zničenie chrámu predpovedané 13:1-2 Začiatok útrap 13:3-13	Ježiš predpovedá zničenie chrámu 13:1-2 Znamenia časov a koniec veku 13:3-13	Zničenie Jeruzalema predpovedané 13:1-2 O konci veku 13:3-13	Ježiš hovorí o zničení chrámu 13:1-2 Trápenia a prenasledovania 13:3-8 13:9-13	Eschatologická reč: Úvod 13:1-2 13:3-4 Začiatok trápení 3:5-8 13:9-10 13:11-13
Veľké súženie 13:14-23	Veľké súženie 13:14-23	13:14-23	Veľká hrôza 13:14-20 13:21-23	Veľké súženie Jeruzalema 13:14-20 13:21-23
Príchod Syna človeka 13:24-27 Poučenie z figovníka 13:28-31 Neznámy deň a hodina 13:32-37	Príchod Syna človeka 13:24-27 Podobenstvo o figovníku 13:28-31 Nikto nevie deň alebo hodinu 13:32-37	13:24-27 13:28-31 13:23-37	Príchod Syna človeka 13:24-27 Poučenie z figovníka 13:28-31 Nikto nevie deň alebo hodinu 13:32-37	Príchod Syna človeka 13:24-27 Čas tohto príchodu 13:28-31 13:32 Byť na pozore 13:33-37

ČÍTANIE TRETIEHO CYKLU (pozri „Ako správne čítať Bibliu“) SLEDOVANIE PŮVODNÉHO ZÁMERU AUTORA NA ÚROVNI ODSEKOV

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Naraz si prečítajte celú biblickú knihu. Identifikujte predmety. Porovnajme svoje rozdelenie predmetov s piatimi modernými prekladmi. Rozdelenie podľa odsekov nie je inšpirované, no je kľúčom pre sledovanie pôvodného zámeru autora a to je jadrom výkladu. Každý odsek má len jeden predmet.

1. Prvý odsek
2. Druhý odsek
3. Tretí odsek
4. Atd'.

POCHOPENIE KONTEXTU

- A. NZ eschatologické pasáže odrážajú SZ prorocký pohľad, ktorým sme sa pozerali na koniec veku súčasnými udalosťami. Ježiš nasleduje tento príklad. SZ proroci Micheáš a Jeremiáš predpovedali zničenie Jeruzalema a chrámu na znamenie Božieho súdu a neviery Izraela. Boh pozval pohanov, aby súdili Jeho národ a aby prevzali ich krajinu. Teraz v NZ, Boží ľud ešte stále koná v neviere. Odmieli Jeho Mesiáša. Budú zničení, spolu s ich mestom a chrámom (r. 70 po Kr. – Títus). Ich zaslúbená zem bola daná iným (12:1-12, najmä v. 9, t.j. zrejme pohanským veriacim. Misia medzi pohanmi je opísaná v 13:9-13).
- B. Matúš 24, Marek 13 a Lukáš 21 sa tak ťažko vysvetľujú, lebo sa súčasne zaoberajú niekoľkými otázkami.
  - 1. Kedy bude chrám zničený?
  - 2. Aké bude znamenie Mesiášovho návratu?
  - 3. Kedy skončí tento vek?
- C. Žáner NZ eschatológie je obvykle kombinácia apokalyptického a prorockého jazyka, ktorý je schválne nejednoznačný a veľmi symbolický.
- D. Niekoľko oddielov v NZ (Mt 24; Mk 13; Lk 17 a 21; 1Tes, 2Tes a Zj) sa zaoberajú s Druhým príchodom. Tieto pasáže zdôrazňujú
  - 1. Že presný čas udalosti nie je známy, ale udalosť je istá
  - 2. Že posledná generácia bude poznať približný čas, ale nie presný čas udalosti
  - 3. Že sa udeje náhle a nečakane
  - 4. Že každá generácia veriacich sa má modliť, aby bola pripravená a verná daným úlohám.
- E. Hlavný dôraz tejto kapitoly je na praktickej rade (19 imperatívov), kde nie je určený presný čas alebo chronologický postup udalostí Druhého príchodu.
- F. Dve kľúčové frázy sú (1) „dajte pozor“ (vv. 5,9,23,33) a (2) „ešte nie“ (vv. 7,10). Tieto dva dôrazy frázy „byť pripravený“ a „čakať trpezlivo“ sú vyvážené s iným paradoxom „už“ a „ešte nie“.

KEŤOVÝ ÚVOD DO ESCHATOLÓGIE Prečo majú kresťania tak veľa dogmatických výkladov Zjavenia? (Toto je vzaté z komentáru k Zjaveniu od Dr. Utleyho, vol 12, 1998).

Počas rokov môjho štúdia eschatológie som zistil, že väčšina kresťanov nemá alebo nechce mať rozvinutú, systematizovanú chronológiu posledných časov. Sú ale istí kresťania, ktorí sa zameriavajú alebo uprednostňujú túto oblasť kresťanstva z teologických, psychologických, alebo denominačných dôvodov. Títo kresťania sa zdajú byť posadnutí tým ako to všetko skončí a nejako im uniká zmysel naliehavosti evanjelia! Veriaci nemôžu vplyvať na Božiu eschatologickú agendu, ale môžu byť účastní evanjeliového poverenia (Mt 28:19-20; Lk 24:47; Sk 1:8). Väčšina veriacich verí v druhý príchod Krista a v konečné naplnenie Božích zaslúbení. Interpretčné problémy povstávajúce z toho ako porozumieť tomuto časnému vyvrcholeniu vychádzajú z viacerých prameňov:

- 1. Napätie medzi starozmluvnými prorockými modelmi a novozmluvnými apoštolskými modelmi
- 2. Napätie medzi biblickým monoteizmom (jeden Boh pre všetkých) a vyvolením Izraela (zvláštno ľudu)
- 3. Napätie medzi podmieneným aspektom biblických zmlúv a zaslúbení („ak ... potom“) a bezpodmienečnou vernosťou Božou v spasení skazeného sveta
- 4. Napätie medzi blízko-východnými literárnymi žánrami a modernými západnými literárnymi modelmi
- 5. Napätie medzi Kráľovstvom Božím ako prítomným, avšak budúcim
- 6. Napätie medzi vierou v približujúci sa príchod Krista a vierou, že niektoré udalosti sa musia najprv udiat

Priblížme si tieto napätia po jednom.

PRVÉ NAPÄTIE: Napätie medzi starozmluvnými prorockými modelmi a novozmluvnými apoštolskými modelmi

SZ proroci predpovedajú obnovenie židovského kráľovstva v Palestíne s centrom v Jeruzaleme, kde sa všetky národy Zeme zhromaždia a budú slúžiť Dávidovskému vládcovi, ale ani Ježiš ani NZ apoštoli sa nikdy nezameriavali na tieto témy. Nie je SZ inšpirovaná (Mt 5:17-19)? Vynechali NZ autori kľúčové udalosti posledných časov?

Je viacero zdrojov informácií o konci sveta:

- 1. SZ proroci
- 2. SZ apokalyptickí autori (Ez 37-39; Dan 7-12)
- 3. Intertestamentálni, nekánonickí, židovskí apokalyptickí autori (napr. 1 Enoch)
- 4. Ježiš osobne (Mt 24; Mk 13; Lk 21)
- 5. Pavlove spisy (1K 15; 2K 5; 1Tes 4; 2Tes 2)

6. Jánove spisy (Zjavenie).

Učia tieto dokumenty jasnú agendu posledných časov (udalosti, chronológiu, osoby)? Ak nie, prečo? Nie sú všetky inšpirované (okrem židovských intertestamentálnych spisov)?

Duch zjavil pravdy SZ autorom v termínoch a kategóriách, ktorým mohli porozumieť. Avšak cez progresívne zjavenie Duch rozšíril tieto SZ eschatologické koncepty do univerzálneho rozsahu.

1. Mesto Jeruzalem je v SZ použité ako metafora pre Boží ľud (Sion), ale je premietnuté do NZ ako výraz, ktorý vyjadruje Božie prijatie všetkých veriacich, čo činia pokánie (Nový Jeruzalem v Zjavení 20-22). Teologická expanzia ozajstného, fyzického mesta do nového Božieho ľudu (veriaci Židia a pohania) je predzvedená v Božom zaslúbení o vykúpení skazeného ľudstva v 1M 3:15, ešte predtým ako existovali akíkoľvek Židia alebo židovské hlavné mesto. Dokonca aj Abrahámové povolanie (1M 12:1-4) obsahlo pohanov (1M 12:3).
2. V SZ sú nepriateľmi Božieho ľudu okolité národy starovekého Blízkeho Východu, ale v NZ boli rozšírení na všetkých neveriacich, pod vplyvom Satana proti-Bohu zameraných ľudí. Bitka sa presunula z geografického, regionálneho konfliktu do celosvetového kozmického konfliktu.
3. Zaslúbenie územia, ktoré je tak ústredné v SZ (patriarchálne zaslúbenia) sa teraz rozšírilo na celú Zem. Nový Jeruzalem zostupuje do obnovej Zeme, nie výlučne na Blízky Východ (Zj 21-22).
4. Niektoré príklady rozšírených SZ prorockých konceptov sú (1) semeno Abrahámové je teraz duchovne obrezané (R 2:28-29); (2) zmluvný ľud teraz obsahuje pohanov (Oz 1:9, 2:23; R 9:24-26; tiež 3M 26:12; 2M 29:45; 2K 6:16-18 a 2M 19:5; 5M 14:2; Tit 2:14); (3) chrám je teraz lokálna cirkev (1K 3:16) alebo jednotliví veriaci (1K 6:19); a (4) dokonca Izrael a jeho charakteristické opisné SZ frázy teraz odkazujú na celý Boží ľud (G 6:16; 1Pt 2:5,9-10; Zj 1:6).

Prorocký model bol naplnený, rozšírený a teraz je obsiahlejší. Ježiš a apoštolskí pisatelia neprezentujú posledné časy tým istým spôsobom ako SZ proroci (Martin Wyngaarten, *The Future of The Kingdom in Prophecy and Fulfillment*). Moderní vykladači, ktorí sa pokúšajú urobiť SZ model doslovným alebo normatívnym, skresľujú Zjavenie do veľmi židovskej knihy a nanucujú význam do rozdrobených nejednoznačných fráz Ježiša a Pavla! NZ nepopiera SZ prorokov, ale poukazuje na ich konečné univerzálne vyústenie. Ježišovu alebo Pavlovu eschatológiu nevieme zatriediť do žiadneho organizovaného logického systému. Ich zámer bol primárne spásnosný alebo pastorálny.

Avšak aj v NZ je napätie. Neexistuje žiadna jasná logická systematizácia eschatologických udalostí. V mnohých ohľadoch Zjavenie prekvapivo používa SZ zmienu v opisoch konca, namiesto Ježišových vyučovanií (Mt 24, Mk 13)! Nasleduje literárny žáner vyvíjajúci sa počas intertestamentálnej doby (židovská apokalyptická literatúra). Toto mohol byť Jánov spôsob premostenia Starej a Novej Zmluvy. Ukazuje odveký vzorec ľudskej vzbury a Božieho rozhodnutia zachrániť človeka! Musíme si však všimnúť, že hoci Zjavenie používa SZ jazyk, osoby a udalosti, stavia ich do svetla rímskej ríše prvého storočia.

DRUHÉ NAPÄTIE: Napätie medzi biblickým monoteizmom (jeden Boh pre všetkého) a vyvolením Izraela (zvláštneho ľudu).

Biblický dôraz je na Boha jediného, osobného, duchovného, stvoriteľa-vykupiteľa. Jedinečnosť SZ bola v tom, že jeho dobe bol monoteizmus. Všetky okolité národy boli polyteistické. Božia jedinečnosť je srdcom SZ zjavenia (5M 6:4). Stvorenie je scénou pre Boží zámer spoločenstva medzi Bohom a človekom stvoreným na Jeho obraz (1M 1:26-27). Avšak človek sa vzbúril, zhrušiac tak proti Božej láske, vodcovstvu a zámeru (1M 3). Božia láska a zámer boli tak silné a isté, že On sľúbil že vykúpi skazené ľudstvo (1M 3:15)!

Napätie rastie, keď si Boh vyberá jedného muža, jednu rodinu, jeden národ, aby zasiahol zvyšok ľudstva. Božie vyvolenie Abraháma a Židov ako kráľovské kňazstvo (2M 19:4-6) spôsobilo pýchu namiesto služby, výlučnosť namiesto prístupnosti. Božie povolanie Abraháma obsahovalo zámerné požehnanie celého ľudstva (1M 12:3). Musíme si zapamätať a zdôrazňovať, že v SZ vyvolenie bola služba, nie spása. Celý Izrael nemal nikdy v poriadku vzťah s Bohom, nikdy nebol večne spasený len vďaka svojmu dedičnému právu (Jn 8:31-47), ale na základe osobnej viery a poslušnosti (1M 15:6, citované v R 4). Izrael stratil svoje poslanie, obrátil poverenie na výsadu, službu na zvláštne privilégium! Boh si vyvolil jedného aby boli vyvolení všetci!

TRETIE NAPÄTIE: Napätie medzi podmieneným aspektom biblických zmlúv a zaslúbení („ak ... potom“) a bezpodmienečnou vernosťou Božou v spasení skazeného sveta.

Existuje teologické napätie alebo paradox medzi podmienenými a bezpodmienečnými zmluvami. Je zaiste pravda, že Boží spásnosný zámer/plán je bezpodmienečný (2M 15:12-21). Avšak splnomocnená ľudská odpoveď je vždy podmienená! Vzorec „ak ... potom“ sa objavuje aj v SZ aj v NZ. Boh je verný, ľudstvo je neverné. Toto napätie spôsobilo mnohý zmätok. Vykladači mali tendenciu zamerať sa iba na jeden z koncov dilemy – Božiu vernosť alebo ľudské úsilie, Božiu zvrchovanosť alebo ľudskú slobodnú vôľu. Obe sú biblické a nevyhnutné.

Toto súvisí s eschatológiou, Božimi SZ zaslúbeniami Izraelu. Ak to Boh sľúbi, tak je to neochvejné! Boh je viazaný svojimi zaslúbeniami; ide o Jeho vlastnú reputáciu (Ez 36:22-38). Avšak, ľudstvo je Boží nástroj požehnania! Bezpodmienečné a podmienené zmluvy sa stretávajú v Kristovi (Iz 53), nie v Izraeli! Božia dokonalá vernosť spočíva v spásení všetkých, ktorí budú činiť pokánie a uveria, nie v tom, že kto boli ich otec/matka! Kristus, nie Izrael, je kľúč ku všetkým Božím zaslúbeniam a zmluvám. Ak v Biblii existuje teologická vsuvka, nie je v Cirkvi, ale v Izraeli (G 3).

Celosvetové poverenie hlásania evanjelia prešlo na Cirkev (Mt 28:19-20; Sk 1:8). Toto neznamena, že Boh úplne zavrhol Židov (R 9-11). Iste, že je ešte miesto a zámer pre veriaci Izrael v posledných časoch (Zach 12:10).

ŠTVRTÉ NAPĀTIE: Napätie medzi blízko-východnými literárnymi žánrami a modernými západnými literárnymi modelmi.

Žáner je kľúčový prvok v správnej interpretácii Biblie. Cirkev sa rozvíjala v západnom (gréckom) kultúrnom prostredí. Výchovná literatúra je oveľa viac obrazná, metaforická a symbolická ako moderné literárne modely západnej kultúry. Kresťania boli vinní z toho, že používali svoje dejiny a literárne modely pri interpretácii biblického proroctva (SZ aj NZ). Každá generácia a geografická komunita použila svoju kultúru, históriu a literárnosť o výklade Zjavenia. Všetci sa mýlili! Je arogantné myslieť si, že moderná západná kultúra je centrom biblického proroctva!

Žáner, v ktorom sa pôvodný, inšpirovaný autor rozhodol písať, je literárna zmluva s čitateľom. Kniha Zjavenia nie je historické rozprávanie (príbeh). Je to kombinácia listu (kapitoly 1-3), proroctva a hlavne apokalyptickej literatúry. Je nesprávne nútiť Bibliu aby vypovedala viac ako bolo mienené pôvodným autorom, takisto ako nútiť ju povedať menej ako autor mienil! Arogancia vykladačov a dogmatizmus sú dokonca ešte menej prípustné pri knihe akou je Zjavenie.

Cirkev sa nikdy nezhodla na vhodnej interpretácii Zjavenia. Môj zámer je počuť aj jednať s celou Bibliou, nie s vybranými cestami. Biblické východné myslenie prezentuje pravdu v napätí naplnených pároch. Náš západný trend k propozicnej pravde nie je úplne neprijateľný, ale nevyvážený! Myslím, že je možné odstrániť aspoň niečo z omylov v interpretácii zjavenia tým, že si všimneme jej meniaci sa zámer pre nasledujúce generácie veriacich. Väčšine vykladačov je jasné, že Zjavenie musí byť vykladané vo svetle svojej vlastnej doby a žánru. Historický prístup k Zjaveniu musí jednať s tým, čomu by prví čitatelia mali a mohli porozumieť.

V mnohých ohľadoch moderní vykladači stratili význam mnohých symbolov v tejto knihe. Pôvodný, počiatkový zmysel tejto knihy bol viesť k povzbudeniu prenasledovaných veriacich. Ukazoval Božiu vládu nad dejinami (tak ako pri SZ prorokoch); potvrdil, že dejiny sa hýbu k stanovenému koncu, súdu alebo požehnaniu (tak ako pri SZ prorokoch). V židovských apokalyptických termínoch prvého storočia potvrdzuje Božiu lásku, prítomnosť, moc a zvrchovanosť!

Týmto istými teologickými spôsobmi Zjavenie funguje v každej generácii veriacich. Opisuje kozmický zápas medzi dobrom a zlom. Detaily z prvého storočia sa nám mohli stratiť, ale mocné, potešujúce pravdy iste nie. Keď sa moderní západní vykladači snažia nasilu vtlčiť detaily Zjavenia do svojich súčasných dejín, vzorec nesprávnej interpretácie pokračuje!

Je dosť možné, že detaily tejto knihy sa opäť stanú zdruvujúco doslovné (ako SZ vo vzťahu k narodeniu, životu a smrti Ježiša Krista) pre poslednú generáciu veriacich, keď budú čeliť masívnemu útoku bezbožného vodcu (2 Tes 2) a kultúry. Nikto nemôže poznať tieto doslovné naplnenia Zjavenia až kým sa Ježišove slová (Mt 24; Mk 13; Lk 21) a Pavlove (2Tes 2) nestanú historicky evidentnými. Tipovanie, špekulácia a dogmatizmus sú nevhodné. Apokalyptická literatúra dovoľuje túto flexibilitu. Vďaka Bohu za obrazy a symboly, ktoré prevyšujú historický príbeh! Boh má moc; Boh vládne; Boh prichádza!

Väčšina moderných komentárov míňa pointu tohto žánru. Moderní západní vykladači často radšej hľadajú jasný teologický systém, ako by mali prijať ambivalentný (dvojznačný), symbolický, dramatický žáner židovskej apokalyptiky. Túto pravdu dobre vyjadril Ralph P. Martin vo svojom článku „Approaches to New Testament Exegesis“ (Prístupy k NZ exegéze), v knihe *New Testament Interpretation*, ktorú editoval J. Howard Marshall:

„Pokiaľ nerozoznáme dramatickú kvalitu tohto spisu a nespoznáme v ňom jazyk, ktorý bol použitý ako prostriedok na vyjadrenie náboženskej pravdy, budeme sa žalostne mýliť v našom pochopení Apokalypsy. Budeme sa chybné pokúšať interpretovať jej vízie, ako keby bola knihou doslovnej prózy zameranej na opis udalostí v empirickej a datovateľnej histórii. Pokúšať sa o takýto smer vedie k všemožným problémom výkladu. Čo je ešte horšie, vedie to k skresleniu pôvodného významu apokalyptiky a tak sa stráca veľká hodnota tejto časti Novej Zmluvy, ktorá je dramatickým tvrdením v mýticko-poetickom jazyku o Božej zvrchovanosti v Kristovi a parodoxe Jeho vlády, ktorá spája lásku a moc (5:5,6 „Lev je Baránok“)“ (s. 235).

W. Randolph Tate v jeho knihe *Biblical Interpretation* povedal:

„Žiaden iný biblický žáner nebol tak vrelo čítaný s tak depresívnymi výsledkami ako apokalypsa, obzvlášť knihy Daniel a Zjavenie. Tento žáner si vytrpel katastrofálnu históriu dezinterpretácií vďaka základnému nepochopeniu jeho literárnych foriem, štruktúry a zámeru. Nakoľko tvrdí že zjavuje to, čo sa má zakrátko stať, apokalypsa bola vnímaná ako „automapa“ do tajov budúcnosti. Tragický omyl tohto pohľadu je predpoklad, že referenčný rámec tejto knihy je čitateľova súčasnosť, namiesto autorovej. Tento pomýlený prístup k apokalypse (obzvlášť Zjaveniu) berie dielo samotné ako keby to bol kryptogram, podľa ktorého môžu byť súčasné udalosti použité pri interpretácii symbolu v texte ... Po prvé, vykladač musí rozoznať, že apokalyptika komunikuje svoje posolstvo cez symbolizmus. Vykladať symbol doslovne keď je metaforický, jednoducho znamená dezinterpretovať ho. Problém nespočíva v tom, či sú udalosti v apokalyptike historické. Udalosti môžu byť historické; mohli sa už alebo sa môžu skutočne stať, ale autor prezentuje udalosti a komunikuje význam cez obrazy a archetypy“ (s. 137)

Z Dictionary of Biblical Imagery, editoval Ryken, Wilhost a Longman III:

„Dnešní čitatelia sú často frustrovaní a lámu si hlavu nad týmto žánrom. Neočakávaná obraznosť a skúsenosti „mimo tohto sveta“ nám pripadajú čudné a iné ako väčšina Písma. Povrchný prístup k tejto literatúre vedie mnohých čitateľov k všemožnému snaženiu sa určiť „čo sa kedy stane“ a tak im uniká zámer apokalyptického posolstva“ (s. 35).

PIATE NAPÄTIE: Napätie medzi Kráľovstvom Božím ako prítomným, avšak budúcim.

Kráľovstvo Božie je prítomné, avšak budúce. Tento teologický paradox sa stáva kľúčovým, keď ide o eschatológiu. Ak niekto očakáva doslovné naplnenie SZ prorociev v Izraeli, tak Kráľovstvo ostáva hlavne obnovením Izraela v geografickej lokalite a teologickej nadradenosti! Toto by muselo nevyhnutne znamenať, že Cirkev je vytrhnutá v piatej kapitole a zostávajúce kapitoly sa týkajú Izraela.

Avšak, ak je stredobodom kráľovstvo inaugurované Mesiášom prisľúbeným v SZ, tak je prítomné s Kristovým prvým príchodom a vtedy sa centrom záujmu stáva vtelenie, život, učenie, smrť a zmŕtvychvstanie Krista. Teologický dôraz je tak na súčasné spasenie. Kráľovstvo prišlo a SZ je naplnený v Kristovej ponuke spásy pre všetkých, nie v Jeho tisícročnej vláde nad niektorými! Je iste pravda, že Biblia hovorí o oboch Kristových príchodoch, ale kde je položený dôraz? Zdá sa mi, že väčšina SZ prorociev je zameraných na prvý príchod, ustanovenie mesiášskeho Kráľovstva (Dan 2). V mnohých ohľadoch je to analógia k večnej Božej vláde (Dan 7). V SZ je centrom večná Božia vláda, avšak mechanizmus uplatnenia tejto vlády je služba Mesiáša (1K 15:26-27). Nie je otázkou, ktorý príchod je pravdivý; oba sú, ale ktorý je zdôraznený? Musíme povedať, že niektorí vykladači sa tak zamerali na tisícročnú vládu Mesiáša, že im ušiel celý biblický dôraz na večnú Otcovu vládu. Kristova vláda je úvodná udalosť. Tak ako dva príchody Krista neboli zjavné v SZ, nie je ani dočasná Mesiášova vláda!

Kľúčom k Ježišovmu kázaniu a vyučovaniu je Kráľovstvo Božie. Je prítomné (v spasení a službe), aj budúce (šíriteľnosť a moc). Ak sa Zjavenie zameriava na mesiášsku tisícročnú vládu (Zj 20), je to v zmysle úvodnom, nie ultimátnom (Zj 21-22). Zo SZ nie je zjavné, že by bola dočasná vláda nevyhnutná; faktom je, že mesiášska vláda v Danielovi 7 je večná, nie tisícročná!

ŠIESTE NAPÄTIE: Napätie medzi vierou v približujúci sa príchod Krista a vierou, že niektoré udalosti sa musia najprv udiat'.

Väčšina veriacich bola vyučovaná, že Ježiš príde skoro, prekvapivo a neočakávane (Mt 10:23; 24:27,34,44; Mk 9:1; 13:30). Ale každá očakávajúca generácia doposiaľ sa mýlila! Blízkosť (okamžitosť) Ježišovho návratu je mocná zasľúbená nádej každej generácie, ale je realitou iba pre jednu (a to prenasledovanú). Veriaci musia žiť, ako keby mal prísť zajtra, ale aj plánovať a naplniť Veľké poverenie (Mt 28:19-20) ak sa Jeho príchod oddiali.

Niektoré pasáže v evanjeliách (Mk 13:10; Lk 17:2; 18:8) a 1 a 2 Tesaloničanom sú založené na oddialenom Druhom príchode (parúzia). Je viacero historických udalostí, ktoré sa najprv musia udiat':

1. evanjelizácia celého sveta (Mt 24:15; Mk 13:10)
2. zjavenie „človeka nepravosti“ (Mt 24:15; 2Tes 2; Zj 13)
3. veľké prenasledovanie (Mt 24:21,24; Zj 13)

Je tam zámerne nejednoznačnosť (Mt 24:42-51; Mk 13:32-36)! Žite každý deň, ako keby mal byť posledný, ale plánujte a pripravujte sa na budúcu službu!

KONZISTENCIA A VYVÁŽENOSŤ

Musím povedať, že všetky rozličné školy modernej eschatologickej interpretácie obsahujú polopravdy. Dobré vysvetlia a interpretujú niektoré texty. Problém spočíva v konzistencii a vyváženosti. Často je tam sada predpokladov, ktoré používajú biblický text na vyplnenie prednastavenej teologickej kostry. Biblia nezjavuje logickú, chronologickú, systematickú eschatológiu. Je ako rodinný album. Obrázky sú pravdivé, ale nie vždy v správnom poradí, v kontexte, v logickej sekvencii. Niektoré obrázky vypadli z albumu a neskoršie generácie členov rodiny presne nevedia ako ich vložiť späť. Kľúč k vhodnej interpretácii Zjavenia je zámer autora tak ako ho vyjavuje jeho voľba literárneho žánru. Väčšina vykladačov sa pokúša preniesť správne exegetické nástroje a postupy z iných žánrov v NZ do interpretácie Zjavenie. Zameriavajú sa tak na SZ namiesto toho, aby dovolili Ježišovmu a Pavlovmu učeniu aby stanovilo teologickú štruktúru a nechali Zjavenie aby pôsobilo ilustratívne.

Musím sa priznať, že pristupujem k tomuto komentáru s istou bážňou a obavou, nie pre kľatbu v Zj 22:18-19, ale pre hladinu kontroverzie, ktorú interpretácia tejto knihy spôsobila a pôsobí ďalej medzi Božím ľudom. Milujem Božie zjavenie. Je pravdivé, aj keď všetci ľudia sú klamári (R 3:4)! Prosím, používajte tento komentár ako stimul pre ďalšie myslenie, nie ako definitívu; ako ukazovateľ smeru a nie cestovnú mapu; ako „čo ak“ a nie „tako hovorí Pán“. Stretol som sa tvárou v tvár so svojimi nedostatkami, zaujatosťou a teologickými predsudkami. Takisto som videl aj tie, ktorými disponujú iní vykladači. Takmer to vyznie tak, že ľudia nájdu v Zjavení to čo očakávajú, že tam nájdu. Tento žáner je veľmi náchylný k zneužitiu! Avšak, v Biblii je so zámerom. Jeho umiestnenie ako záverečné „slovo“ nie je náhodné. Má poslanstvo od Boha k Jeho deťom z každej jednej generácie. Boh chce, aby sme rozumeli! Podajme si teda ruky, nezakladajme tábory; zhodnime sa na tom, čo je jasné a hlavné, nie na všetkom čo môže byť, mohlo byť, mohlo by byť. Boh nám všetkým pomáha!

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: APOKALYPTICKÁ LITERATÚRA

(Táto zvláštna téma je vzatá z môjho komentáru k Zjaveniu)

Zjavenie je unikátny židovský žáner, apokalypsa. Bolo často použité v časoch plných napätia na vyjadrenie presvedčenia, že Boh mal pod kontrolou dejiny a prinesie svojmu ľudu vyslobodenie. Tento typ literatúry je charakterizovaný:

1. Silným zmyslom pre univerzálnu Božiu zvrchovanosť (monoteizmus vs. determinizmus)
2. Zápasom medzi dobrom a zlom, týmto zlým vekom a vekom spravodlivosti, ktorý príde (dualizmus)
3. Použitím tajných kódových výrazov (zvyčajne zo SZ alebo intertestamentálnej apokalyptickej literatúry)
4. Použitím farieb, čísel, zvierat, niekedy zvierat/ľudí
5. Použitím anjelského sprostredkovania cez vízie a sny, ale zvyčajne cez anjelské sprostredkovanie a interpretáciu
6. Primárnym dôrazom na posledné časy (nový vek)
7. Použitím pevnej sady symbolov, nie reality, na komunikovanie Božích posolstiev o posledných časoch
8. Niektoré príklady tohto žánru sú:
  - a. Stará Zmluva
    - (1) Izaiáš 24-27, 56-66
    - (2) Ezechiel 37-48
    - (3) Daniel 7-12
    - (4) Joel 2:28-3:21
    - (5) Zachariáš 1-6, 12-14
  - b. Nová Zmluva
    - (1) Matúš 24; Marek 13; Lukáš 21 a 1 Korint'anom 15 (do istej miery)
    - (2) 2 Tesaloničanom 2 (do značnej miery)
    - (3) Zjavenie (kapitoly 4-22)
  - c. Nekánonické (vzaté z D. S. Russel, *The Method and Message of Jewish Apocalyptic*, s. 37-38)
    - (1) 1 Enoch, 2 Enoch (Tajomstvá Enocha)
    - (2) Kniha Jubileí
    - (3) Sibylline proroctvá III, IV, V
    - (4) Testament dvanástich patriarchov
    - (5) Žalmy Šalamúnove
    - (6) Nanebovzatie Mojžišovo
    - (7) Umučenie Izaiáša
    - (8) Apokalypsa Mojžišova (Život Adama a Evy)
    - (9) Apokalypsa Abraháмова
    - (10) Testament Abrahámov
    - (11) 2 Ezdráš (IV Ezdráš)
    - (12) Baruch II, III
9. V tomto žánri nachádzame pocit duality. Vidí realitu ako sériu dualizmov, kontrastov, alebo napätí (tak bežné pre Jánove spisy) medzi:
  - a. Nebom – zemou
  - b. Zlým vekom (zlí ľudia a zlí anjeli) – novým vekom spravodlivosti (zbožní ľudia a zbožní anjeli)
  - c. Súčasná existencia – budúca existencia

Všetky tieto dualizmy sa hýbu v ústrety vyvrcholeniu, ktoré prinesie Boh. Toto nie je svet, ktorý Boh zamýšľal, ale pokračuje vo svojom pláne, pracuje a premieta svoju vôľu obnoviť intímne spoločenstvo začaté v Edene. Kristova udalosť je ako rozvodie Božieho plánu, ale dva príchody priniesli so sebou súčasné dualizmy.

MOŽNÝ NÁVOD TÝKAJÚCI SA OTÁZOK UČENÍKOV (vzaté z E. F. Bruce: *Answers to Questions*, s. 57)

- A. Varovanie pred zvedením (13:5-8)
- B. Predpovede prenasledovania (13:9-13)
- C. Zničenie Jeruzalema (13:14-23)
- D. Návrat Krista (13:24-27)
- E. Napomenutie byť bdely v ich súčasnej situácii, ktorá viedla k zničeniu Jeruzalema (13:28-31; t.j. tá generácia v. 34)
- F. Napomenutie byť bdely pre Pánov návrat (13:32-37; t.j. nikto neviem okrem Otca v. 36)
- G. F. F. Bruce hovorí, že Marek 13 je paralelná k prvým šiestim pečatiam v Zjavení 6 (s. 57 a 138)

ŠTÚDIUM SLOVNÝCH VÝRAZOV A FRÁZ

TEXT 13:1-2

(1) Keď Ježiš vychádzal z chrámu, povedal mu jeden z jeho učeníkov: Pozri, učiteľ, aké kamene a aké stavby! (2) Ježiš odpovedal: Vidíš tieto mohutné stavby? Nezostane tu kameň na kameni, všetko bude zbúrané.

13:1 „chrám“ Bolo to slovo (*hieron*) pre celý chrámový komplex. Ježiš tam vyučoval ešte od udalostí v Mk 11 (Mt 26:55). Tieto budovy sa stali veľkou židovskou nádejou, symbolom Božej výlučnej lásky pre Izrael (Jer 7; Jn 8:31-59).

▪ „**jeden z jeho učeníkov**“ Mohol to byť Peter (v. 3). Ján Marek nám mohol preniesť Petrovu spomienku Ježišových slov. Toto je najdlhšia vyučujúca hodina v Evanjeliu podľa Marka.

▪ „**aké kamene**“ Doslova je toto „ohromné kamene“. Jozef nám hovorí, že Herod Veľký použil ohromné **vybrúsené/vyleštené** kamene vápenca alebo *mezzeh*, ktoré sa nachádzali v tejto oblasti. Ich rozmery boli 25 x 8 x 12 lakt'ov (*Antiquities* 15.11.3). Kamene podobného tvaru a materiálu sú ešte stále viditeľné pri Múre nárekov v Jeruzeleme.

▪ „**aké stavby**“ Doslova je tam „ohromné stavby“. Boli to biele **vybrúsené/vyleštené** kamene vápenca so zlatým okrajom. Tento projekt obrovskej a drahej budovy mal upokojiť Židov, ktorí boli rozčúlení z faktu, že Idumejčan bol ich kráľ. Táto prestavba a zväčšenie sa začalo r. 20/19 pr.Kr a zakončilo sa asi r. 63/64 po Kr. (Jozef *Antiquities* 15.11.1-7; *Wars* 5.5.1-6).

13:2 „nezostane tu kameň na kameni“ Táto fráza má zdvojený zápor s konjunktívom. Neexistuje silnejší gramatickejší zápor v gréčtine. Toto hovorí o úplnom zničení. Toto ich muselo ohromiť! Jozef nám hovorí, že v r. 70 po Kr. Rimania zničili toto miesto tak úplne, že sa tá zem mohla orať ako v poli (Mich 3:12; Jer 26:18).

Sú niektoré varianty gréckych rukopisov spojené s touto frázou. Jeden nasleduje znenie z Mt 24:2, ktoré nachádzame v starovekých gréckych rukopisoch $\aleph$, B, L a W. Druhý nasleduje znenie z Lk 21:6, ktoré nachádzame v MS A a Vulgate. UBS nasleduje Mt 24:2, ktoré pridáva príslovku „tu“ alebo „na tomto mieste“.

TEXT 13:3:8

(3) Keď potom sedel na Olivovej hore oproti chrámu a boli sami, pýtali sa Peter, Jakub, Ján a Ondrej: (4) Povedz nám kedy sa to stane a aké bude znamenie toho, že sa to všetko začína plniť? (5) Nato im Ježiš začal hovoriť: Dajte si pozor, aby vás nikto nezviedol. (6) Mnohí prídu v mojom mene a budú vám hovoriť: Ja som! – a zvedú mnohých. (7) Keď budete počuť správy o vojnách a chýry o bojoch, neľakajte sa! To sa musí stať, ale to ešte nebude koniec. (8) Národ povstane proti národu, kráľovstvo proti kráľovstvu. Na mnohých miestach budú zemetrasenia a nastane hlad. To bude začiatok útrap.

13:3 „sedel na Olivovej hore“ Táto vyvýšenina, dlhá 4 km na východe sa dvíhala nad (t.j. okolo 100-130 m vyššie) Jeruzalemom a chrámovým komplexom.

▪ „**Peter, Jakub, Ján a Ondrej**“ Len Evanjelium podľa Marka zapisuje tento detail. Toto je pravdepodobne jedno z Petrových očitých svedectiev.

13:4 „kedy sa to stane a aké bude znamenie toho, že sa to všetko začína plniť“ U Matúša 24:3 nachádzame rozšírenú otázku. Bolo niekoľko udalostí, o ktorých učeníci chceli vedieť: (1) čas zničenia chrámu; (2) čas Druhého príchodu; a (3) čas konca veku. Učeníci si pravdepodobne mysleli, že sa všetky udejú naraz. Všimnime si, že Ježiš spojil dočasné a eschatologické, tak ako to urobili SZ proroci.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: ODPOVEDE DVOM OTÁZKAM UČENÍKOV V MATÚŠOVI 24:3

(od autora F. F. Bruce v *Answers to Questions*, s. 57).

- A. Varovanie pred zvedením falošnými prorokmi alebo veľkými súženiami, mysliac si, že je to koniec
  - 1. Mt 24:4-
  - 2. Mk 13:5-8
  - 3. Lk 21:8-11
- B. Predpoveď prenasledovania a zasľúbená pomoc
  - 1. Mk 24:9-14
  - 2. Mk 13:9-13
  - 3. Lk 21:12-19
- C. Odpoveď na prvú otázku, týkajúcu sa zničenia Jeruzalema a rozprchnutiu sa jeho obyvateľov
  - 1. Mt 24:15-28
  - 2. Mk 13:14-23
  - 3. Lk 21:20-24
- D. Odpoveď na druhú otázku, ktorá opisuje príchod Krista
  - 1. Mt 24:29-31
  - 2. Mk 13:24-27
  - 3. Lk 21:20-24
- E. Napomenutie k pozornosti v situácii, ktorá viedla k pádu Jeruzalema
  - 1. Mt 24:32-35
  - 2. Mk 13:28-31
  - 3. Lk 21:29-33
- F. Napomenutie k pozornosti pre príchod Krista
  - 1. Mt 24:36-44
  - 2. Mk 13:32-37
  - 3. Lk 21:34-36

13:5-13 „dajte si pozor, aby vás nikto nezvedol“ „Vidieť“ je imperatív prítomného času aktívneho. Ježiš im prikazuje, aby boli na pozore. V istom zmysle tradícia týchto Židov o Mesiášovi ich už urobila predpojatými. Tieto verše hovoria o falošných znameniach alebo znameniach predzvesti, ktoré sú prítomné v každom veku. Táto veta je často opakovaná (vv. 5,9,23,33). Budú mnohí, ktorí sa budú snažiť ich oklamať ohľadne týchto vecí.

Každá generácia kresťanov sa snažila vsunúť ich súčasné dejiny do biblických proroctiev. Do teraz sa všetci mýlili. Časť problému je v tom, že veriaci majú žiť v neustálom očakávaní Druhého príchodu, ale proroctvá sú písané pre poslednú generáciu prenasledovaných nasledovníkov. Radujme sa, že to nepoznáme!

13:6 „mnohí prídu v mojom mene“ Týka sa to falošných Mesiášov (Mt 24:11,23-24). Dokonca existuje aj zmienka v Jozefovej knihe *Wars of the Jews* 6.54, podľa ktorej Rimania zničili Jeruzalem kvôli fanatizmu falošných prorokov, ktorí ľudia zvädzali falošnými sľubmi o zásahu YHWH v záchrane Jeruzalema, na základ Izaiášových proroctiev (Iz 37), ale samozrejme nehovoriac o Jeremiášových opakovaných predpovediach o nevernom páde Jeruzalema.

▪ **„budú hovoriť: Ja som!“** Doslova je tam „Ja som“. Bol to mesiášsky názov používajúc titul SZ Zmluvného Boha, YHWH, od hebrejského slova „byť“ (2M 3:12,14; Jn 4:26; 8:24,58; 13:19; 18:5). Pozri zvláštnu tému v 12:36.

▪ **„a zvedú mnohých“** Takéto varovania a terminológia sú bežné v apokalyptickej literatúre. Poukazujú na presvedčivú moc falošných Mesiášov a duchovného vákua padlého ľudstva (Mt 24:11,23-26). Tiež ukazujú naivitu nových veriacich a/alebo telesných kresťanov (1K 3:1-3; Hb 5:11-14).

13:7 „neľakajte sa“ Toto je imperatív prítomného času so zápornou časticou, ktoré obvykle znamená zastaviť prebiehajúcu činnosť.

▪ **„to sa musí stať, ale to ešte nebude koniec“** Vojny a zemetrasenia nie sú znamenia konca, ale predzvesti/znamenia prítomné v každom veku (vv. 8,10; Mt 24:6-8). Tieto násilné prírodné javy nie sú znameniami Druhého príchodu, ale života v padlom svete (Ján L. Bray, *Matthew 24 Fulfilled*, s. 25,28, čo je dobrá prezentácia Preteristického výkladu).

13:8 „nastane hlad“ Niektoré grécke rukopisy pridávajú frázu „a trápenie“ (MSS A, W a NKJV). Je ešte niekoľko druhých variantov, ale väčšina anglických prekladov majú „a hlad“, ktorú nachádzame v 24:7 a MSS **σ**, B a L (A MS D v trochu inej forme). Paralela v Lk 21:11 má niekoľko druhých vecí uvedených. UBS dáva kratšiemu čítaniu ocenenie „B“ (takmer isté).

▪ **„útrapy“** Plná fráza znie „pôrodné bolesti“ novej doby (Iz 13:8; 26:17; Jer 30:6-7; Mich 4:9-10; Mt 24:8; Mk 13:8; Sk 2:24; 1Tes 5:3). Toto odráža židovskú vieru v zosilnenie zla pred novou dobou spravodlivosti (vv. 19-20 a *Book of Jubilees* 23:18 spolu s *Apocalypse of Baruch* 27-29). Židia verili v dva veky: súčasný zlý vek, charakterizovaný hriechom a vzburou proti Bohu a vek, ktorý príde. Nový vek bude inaugurovaný príchodom Mesiáša (Ž 2). Bude to čas spravodlivosti a vernosti Bohu. Hoci je tento židovský názor čiastočne správny, nebral do úvahy, že sú dva príchody Mesiáša. My žijeme v prelínaní tých dvoch vekov: „už“ a „ešte nie“ kráľovstva Božieho!

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: TENTO VEK A VEK, KTORÝ PRÍDE

SZ proroci vnímali budúcnosť ako predĺženie prítomnosti. Pre nich bude budúcnosť obnovením geografického Izraela. Napriek tomu aj oni videli nový deň (Iz 65:17; 66:22). S pokračujúcim dobrovoľným odmietaním YHWH Abrahámovým potomstvom (dokonca aj po exile) sa v židovskej intertestamentálnej apokalyptickej literatúre (t.j. 1 Enochova, IV Ezdrášova, 2 Baruchova) rozvinul nový model. Tieto písomnosti začínajú rozlišovať medzi dvomi vekmi: súčasným vekom zla, kde vládne Satan a prichádzajúcim vekom spravodlivosti, kde vládne Duch a inaugurovaný Mesiáš (často ako dynamický bojovník).

V tejto oblasti teológie (eschatológie) je zrejмый rozvoj. Teológovia to nazývajú „progresívne zjavenie“. NZ potvrdzuje túto novú kozmickú realitu dvoch vekov (t.j. dočasný dualizmus).

<u>Ježiš</u>	<u>Pavel</u>	<u>Židom</u>
Mt 12:32	Rím 12:2	1:2
Mt 13:22 a 29	1 Kor 1:20; 2:6,8; 18	6:5
Mk 10:30	2 Kor 4:4	11:3
Lk 16:8	Gal 1:4	
Lk 18:30	Ef 1:21; 2:1,7; 6:12	
Lk 20:34-35	1 Tim 6:17	
	2 Tim 4:10	
	Tít 2:12	

V NZ teológii sa tieto dva židovské veky prelínajú kvôli neočakávaným a prehliadaným predpovediam dvoch príchodov Mesiáša. Vtelenie Ježiša naplnilo SZ proctvá nastolenia nového veku (Dan 2:44-45). No SZ tiež vnímala Jeho príchod ako Sudcu a Dobytateľa. Napriek tomu prvýkrát prišiel ako trpiaci Sluha (Iz 53; Zach 12:10), pokorný a mierny (Zach 9:9). Vráti sa v moci tak, ako to predpovedala SZ (Zj 19). Toto dvojstupňové naplnenie spôsobilo prítomnosť Kráľovstva (jeho inauguráciu), ktorá je zároveň aj budúcnosť (ešte sa celkom nenaplnilo). Toto je NZ napätím medzi „už a ešte nie“!

TEXT 13:9-13

(9) Vy sa však majte na pozore. Pre mňa vás budú vydávať súdom, budú vás v synagógach biť, budete stáť pred vládcami a kráľmi, aby ste im vydali svedectvo. (10) Ale najskôr sa musí hlásať evanjelium všetkým národom. (11) Keď vás budú viesť, aby vás vydali, nerobte si vopred starosti, čo budete hovoriť. Ale hovorte to, čo vám v tej chvíli bude dané. Lebo nebudete hovoriť vy, ale Duch Svätý. (12) Brat vydá na smrť brata a otec dieťa. Aj deti sa postavia proti rodičom a pripravia ich o život. (13) Všetci vás budú nenávidieť pre moje meno. Kto však vydrží do konca, bude spasený.

13:9-13 Tento oddiel nemá paralelu v Mt 24, ale sa zdá, že je v Mt 10:17-22. Toto ukazuje na to, že Ježiš opakoval tieto pravdy niekoľkokrát alebo, že Matúš a Marek štrukturovali tento materiál podľa tematiky.

13:9 „majte na pozore“ Toto je imperatív prítomného času aktívneho (ten istý tvar ako vo vv. 5 a 23). V príprave pre prenasledovanie udalosti posledných čias sa nachádza aj prvok osobnej zodpovednosti.

▪ „**súdy ... synagógy ...pred vládcami a kráľmi**“ „Súdy a synagógy“ fráza, ktorú nachádzame v Mt 24:9, ukazuje zároveň štátne a náboženské prenasledovanie kresťanov zo strany Židov a pohanov (1Pt 4:12-16).

▪ „**súdy**“ Toto je množné číslo Veľrady (Sanhedrinu). Týka sa miestnych synagogálnych súdov (2K 11:24).

▪ „**biť**“ Doslova je toto „biť“ alebo „zodrat' kožu“ (2K 11:24). Židia väzňov bičovali tridsaťdeväťkrát – trinásť po prednej strane a dvadsaťšesťkrát po chrbte, podľa 5M 25:1-3.

13:9,12 „pre mňa“ Budú veriaci prenasledovaní, nie pre ich zlosť alebo prestúpenie občianskeho zákona, alebo jednoducho preto, že sú kresťanmi (Mt 5:10-16; 1Pt 4:12-16)?

13:10 „najskôr sa musí hlásat' evanjelium všetkým národom“ Výraz „musí“ je grécke slovo *dei*, ktoré zdôrazňuje nutnosť. Ježiš (alebo Peter alebo Marek, všetci, ktorí sú inšpirovaní) sa snažil ukázať učeníkom (1) ich pohanskú misiu (1M 12:3; 1Krľ 8:60; Iz 42:6; 49:6; 51:4; 52:10; 60:1-3; Mt 24:14; 28:19-20; Sk 1:8; R 11:25-27) a (2) že bude existovať dlhé časové obdobie medzi zničením Jeruzalema a Druhým príchodom (2Tes 2; 2Pt 2). Musíme neustále byť v napätí náhleho návratu nášho Pána a pravdy, že sa niektoré veci musia naprv stať. V NZ nachádzame pravé napätie ohľadne Druhého príchodu: bezprostredne blízky, oneskorený alebo neznámy.

13:11 Duch bude vždy s veriacimi! Duch splnomocní veriacych uprostred prenasledovaní (Sk 4)! Duch je častokrát stotožnený s Ježišom ako to aj paralela v Lk 21:15 ukazuje. Tento predpoklad nenahrádza osobnú prípravu pre pravidelné kázanie a vyučovanie; a tak, to nie je náhrada pre pravé štúdium. Toto je zvláštna milosť, ktorá dovoľuje veriacim, aby dosvedčili vieru v Kristovi v čase prenasledovania (Mt 10:19-20; Lk 12:11-12; 21:14-15).

▪ „**v tej chvíli**“ Pozri zvláštna téma: Hodina v 14:35.

13:12 „brat ... brat“ Rodina bola srdcom židovského života, ale rodiny budú rozdelené pri otázke Krista (Mt 10:21,35-37). Toto je tiež opakujúca téma v apokalyptických spisoch (*Jubilees* 23:19 a 2 *Baruch* 70:3).

13:13 „kto však vydrží do konca, bude spasený“ Toto je doktrína vytrvalosti (Mt 10:22). Musí byť zachovaná v dialektickom napätí s doktrínou istoty (Zj 2:7,11,17,26; 3:5,12,21; 21:7). Pozri zvláštnu tému: Potreba vytrvať v 4:17.

TEXT 13:14-23

(14) Keď uvidíte ohavnosť spustošenia na mieste, kde nemá byť – kto číta, nech rozumie – vtedy tí, čo budú v Judsku, nech utekajú do hôr. (15) Kto bude na streche, nech neschádza vziať si niečo z domu. (16) A kto bude na poli, nech sa nevracia domov vziať si šaty. (17) Beda ťarchavým ženám a matkám, ktoré budú v tých dňoch pridávať. (18) Modlite sa, aby sa to nestalo v zime! (19) V tých dňoch totiž bude také súženie, aké od počiatku, keď Boh stvoril svet, až doteraz nebolo a ani nebude. (20) A keby Pán tie dni neskrátil, nikto by sa nezachránil. Ale pre vyvolených, ktorých si vybral, skrátil tie dni. (21) Ak vám vtedy niekto povie: Pozrite, tu je Kristus! Alebo: Hľa, tam je! – neverte. (22) Prídu totiž falošní mesiási a falošní proroci, ktorí budú robiť znamenia a divy, aby pokiaľ možno, zvedli vyvolených. (23) Vy si však dajte pozor. Všetko som vám vopred povedal.

13:14

NASB, NKJV

NRSV

TEV

JB

„ohavnosť spustošenia“

„spustošujúca svätokrádež“

„strašná hrôza“

„katastrofálna ohavnosť“

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: OHAVNOSŤ SPUSTOŠENIA

M. R. Vincent opisuje slovo ohavnosť nasledovne: „Príbuzné sloveso *bdelussmai* znamená cítiť nevoľnosť alebo odpor k jedlu, vlastne použité všeobecne na odpor/nechut'. V morálnom zmysle označuje objekt morálneho alebo náboženského odporu. Pozri 2Krľ 15:8; Jer 13:27; Ez 11:21; Dan 9:27; 11:31. Použité je ako ekvivalent k modle v 1Krľ 11:17; 5M 7:26; 2Krľ 23:13. Poukazuje na čokoľvek v čom sa prejavuje oddelenie od Boha; ako jedenie nečistých zvierat, 3M 11:11; 5M 14:3 a všeobecne, všetky formy pohanstva. Tento morálny zmysel sa musí zdôrazniť v NZ použití slova. Porovnaj Lk 16:15; Zj 17:4,5; 21:27. Nenaznačuje len obyčajný fyzický alebo estetický odpor. Táto narážka je pravdepodobne k okupácii chrámového priestoru modláorskými Rimanmi, pod Titom s ich štandardami (štandard bol zlatý orol, predmet vrcholnej oddanosti rímskych vojakov, pozn. prekl.) a prápormi. Jozef hovorí, že po vypálení chrámu Rimania priniesli svoje prápory a postavili ich nad východnou bránou a tam im obetovali a vyhlásili Tita za cisára, s veľkým súhlasom“ (*Word Studies in the New Testament*, s. 74-75).

Slovo „spustošenie“ znamenalo svätokrádež. Táto fráza je použitá v Dan 9:27; 11:31 a 12:11.

1. Zdá sa, že pôvodne označovalo Antiocha IV Epifana, ktorý postavil oltár Zeusovi Olympskému v chráme v Jeruzaleme v r. 167 pr. Kr. (Dan 8:9-14; 1 Mak 1:54).
2. Tiež v Dan 7:7-8 je spojený s antikristom konca veku (2 Tes 2:4).
3. V Lk 21:20 je možné, že sa týka príchodu rímskeho generála (neskôr cisára) Tita a jeho armády v r. 70 po Kr, ktorý obetoval štandardom jeho armády, ktoré boli zasvätené pohanským bohom, postavené pri východnej bráne blízko chrámu. Nemôže sa to týkať obkľúčenia Jeruzalema, lebo vtedy by už bolo neskoro pre veriacich, aby utiekli.

Toto je príklad frázy, ktorá sa používa na niekoľko rozličných, ale príbuzných spôsobov. Toto sa nazýva viacnásobné proctvo. Ťažko je to vysvetliť kým sa udalosti neudejú; keď sa pozeráme späť, typológia je zrejماً.

▪
NASB „stojacie kde by nemalo byť“
NKJV „stojacie kde by nemalo“
NRSV, NJB „spôsobené kde by nemalo byť“
TEV „stojacie na mieste kde by nemalo byť“

Participium stojacie je akuzatív mužského rodu perfektu aktívneho v *The Analytical Greek New Testament* od autorov Barbara a Timothy Friberg, s. 154 (TEV), ale akuzatív stredného rodu perfektu aktívneho v *The Analytical Lexicon to the Greek New Testament* od autora William D. Mounce, s. 219 (NASB, NRSV, NJB). Pokiaľ je to stredný rod, tak sa týka (1) ohavnosti (*bdelugma*) alebo (2) Titovej armády (*strateuma*). Matúš 24:15 pridáva „na svätom mieste“ (t.j. Sväté miesto alebo chrám), ktoré poukazuje na mužský rod a týka sa rímskeho generála. Aj toto sa môže týkať Tita, ktorý nastavil rímske štandardy (ich bohov) v chráme v Jeruzaleme.

▪ „(kto číta, nech rozumie)“ Toto znamená „rozmýšľať pozorne“ alebo „dobré si premyslieť“ (2Tim 2:7). Toto je komentár autora evanjelia. Zrejme malo vyvolať ďalšiu diskusiu (ohavnosť spustošenia z Dan 9:27; 11:31; 12:11) na túto tému, od strany osoby, ktorá čítala text hlasne pred nejakou študijnou skupinou v bohoslužobnom nastavení, niečo podobné našej modernej nedeľnej škole.

▪ „tí, čo budú v Judsku, nech utekajú do hôr“ Euzébius, cirkevný historik zo štvrtého storočia, zaznamenáva, že kresťania ušli z Jeruzalema do Pelly, ktorá sa nachádza asi 35 km juhovýchodne od Galilejského jazera, tesne pred rímskym obliehaním mesta v r. 70 po Kr. (*Hist. Eccl.* 3:5:2-3).

13:15 „kto bude na streche“ Domy mali ploché strechy. Boli použité ako miesto spoločenských stretnutí v horúcich mesiacoch. Niektorí raz povedali, že sa cez celý Jeruzalem dal prejsť aj len chodením po strechách. Zrejme niektoré domy boli stavané vedľa mestského múra. Keď videli armádu, okamžite museli újsť.

13:16 „šaty“ Toto sa týkalo vonkajšieho odevu, ktorý bol tiež použitý ako pokrývka pri spaní. Muži, ktorí pracovali v poli toto nemali pri sebe.

13:17 „beda“ Toto je slovo použité v SZ na označenie prorociev odsúdenia. Je to spôsob, ktorým sa označovali pohrebné žalospevy alebo náreky. Boží súd nad Jeruzalemom vplýval aj na veriacich aj na neveriacich (podobne ako pri Veľkom súžení).

▪ „t'archavé ženy“ Toto sa zrejme týka len zničenia Jeruzalema. Bolo by veľmi ťažko pre techotné ženy, aby utiekali cez múr. Toto nemá nič spoločné s Druhým príchodom! Otázky týchto učeníkov položené Ježišovi sa týkajú troch osobitných udalostí: zničenie Jeruzalema, Jeho Druhý príchod a koniec veku. Problém je, že sa o všetkých otázkach pojednáva súčasne. Nie je ľahko rozdeliť verš podľa témy.

13:18 „v zime“ Rýchle cestovanie v zime by bolo ťažké pre tehotné ženy a deti.

13:19 Toto môžeme pochopiť ako (1) drsnosť prenasledovania veriacich v posledných časoch a Boží súd nad neveriacimi alebo (2) orientálnu hyperbolu. Ťažko je vedieť či je to narážka doslovná alebo obrazná (porovnaj Joel 2:28-32 a Petrovo použitie v Sk 2, kde to nie je doslovné). NZ je východná kniha. Viac sú zvyknutí na prehánanie a rečnícké figúry ako moderní západniari. Nikdy nie je v otázke či máme brať Zjavenie doslovne. Je to hermeneutická otázka o zámere pôvodného inšpirovaného autora. Brať NZ vždy doslova a na každom mieste nie je biblický konzervatizmus, ale nesprávne vykladanie.

Tento verš môže byť narážka na Dan 12:1, ale s pridanou frázoou. Vyvolení sú tí, ktorých mená sú v knihe života (t.j. veriaci Židia, pravý pozostatok a veriaci pohania, tajomstvo Božie skryté ale je teraz odhalené, Ef 2:11-3:13)!

▪ **„od počiatku, keď Boh stvoril svet“** Pozri zvláštnu tému v 10:6.

13:20 Interpretáčnou otázkou je, na ktoré z troch udalostí (t.j. (1) zničenie Jeruzalema; (2) Príchod Krista; alebo (3) koniec veku) sa toto vzťahuje? Opis týchto troch udalostí sa prelína. Neexistuje jasné rozdelenie verša. Zdá sa, že sa to týka Druhého príchodu na konci veku a nie zničenia Jeruzalema, lebo kresťania ušli z mesta pred jeho zničením.

▪ **„a keby“** Toto je zriedkavá podmieňovacia veta druhej triedy, nazvaná „opak faktom“. Uvádza nesprávny predpoklad, čo znamená, že je aj záver nesprávny. Literárne by toto znamenalo „keby Pán neskrátil dni (ale On to urobil) nikto by nebol zachránený (ale oni boli).“

▪ **„Pán“** Toto sa týka YHWH, nie Ježiša. YHWH je tam, ktorý volí/vyberá (Ef 1:4).

▪ **„zachránil“** Toto je použitie výrazu v jeho SZ význame fyzickej záchrany (Jk 5:15), nie duchovné spasenie.

▪ **„pre vyvolených, ktorých si vybral“** Pozri Zvláštnu tému, ktorá nasleduje.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: VYVOLENIE/PREDURČENIE A POTREBA TEOLOGICKEJ VYVÁŽENOSTI

Vyvolenie je úžasná doktrína. No nie je to povolanie k zvýhodňovaniu niekoho, ale k tomu, aby sme boli kanálom, nástrojom alebo prostriedkom vykúpenia iných! V SZ bol tento výraz používaný hlavne pre službu; v NZ je používaný hlavne pre spasenie, ktoré vyúsťuje do služby. Biblia nikdy nezmiernuje zdanlivý rozpor medzi Božou suverenitou a ľudskou slobodnou vôľou, ale potvrdzujú oboje! Dobrým príkladom biblického napätia je Rim 9, kde sa hovorí o Božej suverénnej voľbe a Rim 10, kde sa píše o nevyhnutnej reakcii zo strany ľudstva (10:11,13).

Kľúč k tomuto teologickému napätiu môžeme nájsť v Ef 1:4. Ježiš je Boží vyvolený muž a v ňom sú potenciálne vyvolení všetci (Karl Barth). Ježiš je Božie „áno“ na potrebu padlého ľudstva (Karl Barth). Ef 1:4 tiež pomáha vyjasniť túto otázku tvrdením, že cieľom predurčenia nie je nebo, ale svätosť (Kristova podoba). Často nás lákajú výhody vyplývajúce z evanjelia, no zodpovednosti ignorujeme! Božie povolanie (vyvolenie) je pre tento čas, aj pre večnosť!

S doktrínami sa stretávame v ich vzťahu k iným pravdám, nie ako s osamotenými, s ničím nesúvisiacimi pravdami. Dobrou analógiou toho je napríklad celá konštelácia hviezd verzus jedna hviezda. Boh prezentuje pravdu vo východných, nie v západných žánroch. Nesmieme odstraňovať napätie, spôsobené dialektickými (paradoxnými) dvojicami doktrínálnych právd.

1. Predestinácia verzus ľudská slobodná vôľa
2. Istota veriacich verzus potreba vytrvalosti
3. Pôvodný hriech verzus ľubovoľný hriech
4. Bezhranosť (perfekcionizmus) verzus hrešiť menej
5. Počiatkové okamžité ospravedlnenie a posvätenie verzus progresívne posvätenie
6. Kresťanská sloboda verzus Kresťanská zodpovednosť
7. Boh ako nadprirodzený verzus Boh ako imanentný
8. Boh je nekonečne nepoznatelný verzus Boh je poznateľný v Písme
9. Kráľovstvo Božie – prítomné verzus budúce uplatnenie
10. Pokánie ako dar Boží verzus pokánie ako nutnosť ľudskej zmluvnej reakcie

11. Ježiš Boh verzus Ježiš človek

12. Ježiš je rovný s Otcom verzus Ježiš je podriadený Otcovi

Teologický kocept „zmluvy“ zjednocuje Božiu suverenitu (ktorý sa vždy ujíma iniciatívy a stanovuje program) s povinnou počiatočnou a pokračujúcou kajúcnou reakciou viery zo strany ľudí. Dávajte si pozor na jednostranné paradoxné dokazovanie textu, ktoré znevažuje druhú stranu mince! Dávajte si pozor na presadzovanie svojej obľúbenej doktríny alebo teologického systému!

▪ „**skrátil tie dni**“ Táto fráza hovorí, že nemenný Boh (Ž 102:26-27; Mal 3:6) môže zmeniť svoje plány! Jeho charakter a zámer vykúpenia sa nikdy nemení, ale modlitby Jeho ľudu ovplyvňujú Jeho a často menia Jeho plány. Toto je tajomstvo! Ale je to podstata príhovornej modlitby.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: PRÍHOVORNÁ MODLITBA

I. Úvod

- A. Modlitba je významná kvôli Ježišovmu príkladu
  - 1. Osobná modlitba, Mk 1:35; Lk 3:21; 6:12; 9:29; 22:29-46
  - 2. Vyčistenie chrámu, Mt 21:13; Mk 11:17; Lk 19:46
  - 3. Modelová modlitba, Mt 6:5-13; Lk 11:2-4
- B. Modlitba je to, keď hmatateľným činom vyjadrujeme našu vieru v osobného, starostlivého Boha, ktorý je prítomný, ochotný a schopný konať za nás a za iných.
- C. Boh osobne sám seba vymedzil tak, aby v mnohých oblastiach konal na základe modlitieb svojich detí (Jk 4:2).
- D. Hlavným zámerom modlitby je spoločenstvo a čas s trojjediným Bohom.
- E. Predmetom modlitby je ktokoľvek alebo čokoľvek, čo sa týka veriacich. Môžeme sa modliť vo viere raz alebo stále dookola podľa toho, ako sa nám budú vracat' myšlienky alebo starosti.
- F. Modlitba môže zahŕňať niekoľko prvkov
  - 1. Chválu a uctievanie trojjediného Boha
  - 2. Ďakovanie Bohu za Jeho prítomnosť, spoločenstvo a starostlivosť
  - 3. Vyznávanie našej hriešnosti – minulej aj prítomnej
  - 4. Žiadosti súvisiace s našimi vnímanými potrebami alebo túžbami
  - 5. Prihováranie sa, počas ktorého Otcovi predkladáme potreby iných
- G. Príhovoriná modlitba je tajomstvom. Boh miluje tých, za ktorých sa modlíme, oveľa viac ako my, a aj napriek tomu naše modlitby často ovplyvňujú zmenu, reakciu alebo potrebu nie len v nás, ale aj v iných.

II. Biblický materiál

- A. Stará Zmluva
  - 1. Niekoľko príkladov príhovornej modlitby
    - a. Abraháмова úpenlivá prosba za Sodomu, 1M 18:22nn
    - b. Mojžišove modlitby za Izrael
      - (1) 2M 5:22-23
      - (2) 2M 32:31nn
      - (3) 5M 5:5
      - (4) 5M 9:18,25nn
    - c. Samuel sa modlí za Izrael
      - (1) 1Sam 7:5-6,8-9
      - (2) 1Sam 12:16-23
      - (3) 1Sam 15:11
    - d. Dávid sa modlil za svoje dieťa, 2Sam 12:16-18
  - 2. Boh hľadá tých, ktorí sa budú prihovárať, Iz 59:16
  - 3. Vedomý, nevyznaný hriech alebo nekajúcný postoj ovplyvňuje naše modlitby
    - a. Žalm 66:18
    - b. Príslovia 28:9
    - c. Izaiáš 59:1-2; 64:7

B. Nová Zmluva

1. Príhovorná služba Syna a Ducha

a. Ježiš

- (1) R 8:34
- (2) Hb 7:25
- (3) 1Jn 2:1

b. Svätý Duch, R 8:26-27

2. Pavlova príhovorná služba

a. Modlí sa za Židov

- (1) R 9:1nn
- (2) R 10:1

b. Modlí sa za zbory

- (1) R 1:9
- (2) Ef 1:16
- (3) Flp 1:3-4:9
- (4) Kol 1:3,9
- (5) 1Tes 1:2-3
- (6) 2Tes 1:11
- (7) 2Tim 1:3
- (8) Filem, v. 4

c. Prosil zbory, aby sa modlili za neho

- (1) R 15:30
- (2) 2K 1:11
- (3) Ef 6:19
- (4) Kol 4:3
- (5) 1Tes 5:25
- (6) 2Tes 3:1

3. Príhovorná služba cirkvi

a. Modlitba jeden za druhého

- (1) Ef 6:18
- (2) 1Tim 2:1
- (3) Jk 5:16

b. Modlitba požadovaná pre zvláštne skupiny

- (1) Našich nepriateľov, Mt 5:44
- (2) Kresťanských pracovníkov, Hb 13:18
- (3) Vládco, 1Tim 2:2
- (4) Chorých, Jk 5:13-16
- (5) Odpadlíkov, 1Jn 5:16

III. Prekážky pre vypočítú modlitbu

A. Vzťah veriacich ku Kristovi a Duchu

- 1. Zostávať v Ňom, Jn 15:7
- 2. V Jeho mene, Jn 14:13,14; 15:16; 16:23-24
- 3. V Duchu, Ef 6:18; Júd 20
- 4. Podľa Božej vôle, Mt 6:10; 1Jn 3:22; 6:14-15

B. Motívy veriacich

- 1. Nekolísanie, Mt 21:22; Jk 1:6-7
- 2. Pokora a pokánie, Lk 18:9-14

3.Žiadať neprávom, Jk 4:3

4.Sebeckvo, Jk 4:2-3

C. Iné aspekty životov veriacich

1.Vytrvalosť

a. Lk 18:1-8

b. Kol 4:2

2.Stále prosiť

a. Mt 7:7-8

b. Lk 11:5-13

c. Jk 1:5

3.Nezhody doma, 1Pt 3:7

4.Sloboda od nevedomého hriechu

a. Ž 66:18

b. Pr 28:9

c. Iz 59:1-2

d. Iz 64:7

IV. Teologický záver

A. Aká výsada! Aká príležitosť! Aká povinnosť a zodpovednosť!

B. Ježiš je náš príklad. Duch je náš vodca. Otec túžobne čaká.

C. Mohlo by to zmeniť teba, tvoju rodinu, tvojich priateľov a svet.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: ŠTYRIDSÄTĎVA MESIACOV

Počet štyridsaťdva mesiacov je prorocky charakteristický čas pre obdobie prenasledovania. Pošliapanie vonkajšieho nádvorja je príslovím pre Boží ľud pod nadvládou neveriacich v rôznych obdobiach dejín – Antiochus Epifanes, Rimania v r. 70 n.l. a Antikrist v posledných časoch.

Štyridsaťdva mesiacov alebo ekvivalent tohto počtu, sa nachádza na viacerých miestach v Biblii. Zdá sa, že pôvod je v knihe Daniel.

1. Daniel 7:25; 12:7 sa zmiňuje o „čase, časoch a polovici času“ alebo 1277 dní (predpokladajúc, že „čas“ sa rovná jednému roku)
2. Daniel 8:14 spomína 2300 večerov a rán
3. Daniel 12:11 spomína 1290 dní
4. Daniel 12:12 spomína 1335 dní. Podobné frázy sa nachádza v Zj 12:6 (1260 dní) a 13:5 (42 mesiacov).

Keď sa všetky tieto zmienky vezmú do úvahy, ich rôznorodosť zdanlivo hovorí o symbolickej podstate čísel, zatiaľ čo ich blízkosť k štyridsiatimdvom mesiacom zdanlivo ukazuje, že toto je symbolické číslo pre obdobie prenasledovania. Keďže tri a pol je polovica zo sedem, zdá sa, že ide o odkaz na úplné obdobie prenasledovania, ktoré je skrátene (Mt 24:22; Mk 13:20; Lk 21:24). Prenasledovanie je obmedzené Božou láskou tak, ako aj súd.

13:21 „ak“ Toto je podmienovacia veta tretej triedy, ktorá označuje potenciálnu činnosť.

▪ **„neverte“** Toto je imperatív prítomného času aktívneho spolu so zápornou časticou, čo obvykle označuje zastavenie prebiehajúcej aktivity, ale v tomto kontexte to nemalo ten bežný význam.

Kresťania musia byť opatrní ako hady a prosí ako holubice (Mt 10:16). Naivní kresťania, príliš dôverčiví kresťania, kresťania bábätká sú príliš bežný jav. Musíme skúmať duchov (1Jn 4:1) aby sme videli či naozaj hovoria v Božom mene. Pre mňa je smutné, keď počujem o veriacich, ktorí sa zhŕňajú okolo stromov, zvláštnych dverí alebo zvláštnych svätých miest, aby videli Ježiša. Tento kontext je veľmi jasný! Keď príde, všetci Ho uvidia a spoznajú (Mt 24:27).

Nasledujúci kontext z vv.14-23 sa týka tých, ktorí ušli z Jeruzalema, aby neboli odrazení niekým, kto tvrdil, že Kristus sa zjavil v meste, na istom mieste, alebo podobné.

13:22 „budú robiť znamenia a divy“ Tito falošní kristovia budú robiť zázraky. Dávajme si pozor vždy, keď stotožňujeme zázračne konanie s Bohom (2M 7:11-12,22; 5M 13:1nn; Mt 24:24; 2Tes 2:9-12; Zj 13:13-14). Falošní veriaci môžu konať divy (Mt 7:21-23).

▪ „**pokiaľ možno**“ Zdá sa, že súvislosť v. 22 sa môže vzťahovať na súvislosť v. 20 (t.j. podmieňovací spôsob druhej triedy) lebo vyvolení (vv. 20 a 22) nemôžu byť zvedení!

13:23 Toto bol jeden z Ježišových spôsobov (ktorý odráža YHWH predpovede v SZ) ako svojim nasledovníkom dokázal, že ovláda dejiny a vykúpenie, tak že predpovedal prichádzajúce udalosti. YHWH a Jeho Kristus ovládajú čas a dejiny! Dokonca aj ťažké časy sú súčasťou Jeho zastrešujúceho plánu vykúpenia.

TEXT 13:24-27

(24) V tých dňoch, po tom súžení, zatmie sa slnko a mesiac nevydá svit. (25) Z neba budú padať hviezdy a mocnosti, ktoré sú v nebesiach sa budú chvieť. (26) Vtedy uvidia Syna človeka prichádzať na oblakoch s veľkou mocou a slávou. (27) Vtedy vyšle anjelov a zhromaždí svojich vyvolených zo štyroch svetových strán, od kraja zeme až po kraj neba.

13:24 „ale“ Toto je silné odporovanie, ktoré poukazuje na prestávku v kontexte. Zjavuje sa nový časový úsek.

13:24 „zatmie sa slnko“ Toto je SZ apokalyptický jazyk o konci času (Ez 32:7-8; Joel 2:10; 3:15; 28:3-4; Am 8:9; tiež pozri 2 Ezdráš 5:5; Nanebovzatie Mojžiša 10:5; 1 Enoch 80:4-7). Toto je séria SZ citátov:

1. v. 24 je z Iz 13:10
2. v. 25 je z Iz 34:3
3. v. 26 je z Dan 7:13

A tak sa toto môže týkať otrasov v prírode kým sa Stvoriteľ približuje (2Pt 3:7,10,11,12; R 8:18-22). Často sú tieto apokalyptické kozmické udalosti použité na opis pádu vlád.

13:25 Toto je citát z Iz 34:4. Odráža vieru, že hviezdy sú nebeské moci (Sdc 5:20; Jób 38:7). V apokalyptickej literatúre padajúce hviezdy sú často označením anjelov (Zj 8:10; 9:1; 12:4). V Biblii anjeli sú Boží služobníci, ale v mezopotámskom modlárstve sa nimi označujú bohovia, ktorí ovládajú ľudský osud (dvanásť znamení Zodiaku alebo pohyby planét).

13:26 „Syn človeka prichádza na oblakoch“ Ježišova ľudskosť a božskosť sú zvýraznené výrazom „Syn človeka“ ako je použité aj v Ž 8:4; vo svojom židovskom idiomatickom zmysle ako ľudská bytosť v Ez 2:1; a v božskom zmysle v Dan 7:13 (Mk 8:38; 13:26; 14:62 všetky použité v Dan 7:13). Skutočnosť, že tento „Syn človeka“ prichádza na oblakoch ukazuje Jeho božskosť (Ž 68:4; 104:3). Oblaky sú preprava a zahalenie YHWH (*Šekina* oblak slávy v období putovania púšťou v Druhej a Štvrtej knihe Mojžišovej. Ježich odchádza na oblaku [Sk 1:9] a vracia sa na oblakoch [1Tes 4:17]).

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: PRÍCHOD NA OBLAKOCH

Táto fráza je zrejme narážka na Druhý Kristov príchod. Tento príchod na oblakoch je veľmi silné eschatologické znamenie. V SZ bolo používané tromi rozličnými spôsobmi:

1. Aby ukázalo fyzickú Božiu prítomnosť, oblak slávy *Šekinah* (2M 13:21; 16:10; 4M 11:25)
2. Aby ukázalo svätosť, aby ju ľudia nevideli a nezomreli (2M 33:20; Iz 6:5)
3. Aby premiestnilo Božstvo (Iz 19:1)

V Danielovi 7:13 boli oblaky použité na premiestnenie Božského ľudského Mesiáša. Toto proroctvo v Danielovi je v NZ naznačené aspoň 30 krát. Toto isté prepojenie Mesiáša s oblakmi môžeme pozorovať v Mt 24:30; Mk 13:26; Lk 21:27; 14:26; Sk 1:9,11 a 1Tes 4:17.

▪ „**s veľkou mocou a slávou**“ Toto ukazuje drastický kontrast medzi Jeho prvým príchodom (Zach 9:9; Iz 53) a Druhým príchodom (Zj 19). Paralelu k tomuto nachádzame v Mt 24:30, hoci sú použité iné výrazy.

13:27 „anjeli“ V 2Tes 1:7 anjeli sú nazývaní Ježišovými anjeli. Obvykle boli nazývaní YHWH anjeli (Júd 14).

▪ „**zhromaždí svojich vyvolených**“ Toto je SZ prorocký jazyk (5M 30:35; Iz 43:6; a Ž 50:5). Presné poradie jednotlivých udalostí pri konci časov je neisté. Pavel učil, že po smrti veriaci je už s Kristom (2K 5:6,8). 1Tes 4:13-18 učí, že zrejme niečo z našich fyzických tel, ktoré zostali tu, budú zjednotené s našim duchom pri Pánovom príchode. Toto poukazuje na stav bez tela medzi smrťou a dňom vzkriesenia. Tak veľa o udalostiach posledných čias a posmrtnom živote v Biblii nie je zapísané.

▪ „**zo štyroch svetových strán, od kraja zeme až po kraj neba**“ Toto poukazuje celosvetové nasledovanie Ježiša! Tiež ukazuje na dlhé obdobie na šírenie evanjelia.

Číslo štyri v Biblii je symbolické označenie sveta. Označuje štyri svetové strany (Iz 11:12), štyri nebeské vetry (Dan 7:2; Zach 2:6), a štyri končiny nebies (Jer 49:36). Vyvolení budú zhromaždení zo všetkých strán, na ktorých sú roztrúsení.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: SYMBOLICKÉ ČÍSLA V PÍSME

A. Určité čísla fungovali aj ako čísla aj ako symboly.

1. Jeden – Boh (pozri 5M 6:4; Ef 4:4-6)
2. Štyri – celá zem (štyri uhly, štyri vetry)
3. Šesť – ľudská nedokonalosť (jeden menej od sedem, pozri Zj 13:18)
4. Sedem – božská dokonalosť (sedem dní stvorenia). Všimni si symbolické použitie v Zjavení:
  - a. Sedem svietnikov, 1:12,20; 2:1
  - b. Sedem hviezd, 1:16,20; 2:1
  - c. Sedem cirkví, 1:20
  - d. Sedem Božích duchov, 3:1; 4:5; 5:6
  - e. Sedem lúčov, 4:5
  - f. Sedem pečatí, 5:1,5
  - g. Sedem rohov a sedem očí, 5:6
  - h. Sedem anjelov, 8:2,6; 15:1,6,7,8; 16:1; 17:1
  - i. Sedem trúb, 8:2,6
  - j. Sedem hromov, 10:3,4
  - k. Sedemtisíc (ľudí), 11:13
  - l. Sedem hláv, 13:1; 17:3,7,9
  - m. Sedem plíag, 15:1,6,8; 21:9
  - n. Sedem zlatých čiaš, 15:7
  - o. Sedem kráľov, 17:10
  - p. Sedem čiaš, 21:9
5. Desať – úplnosť
  - a. Použitie v Evanjeliách
    - (1) Mt. 20:24; 25:1,28
    - (2) Mk 10:41
    - (3) Lk 14:31; 15:8; 17:12,17; 19:13,16,17,24,25
  - b. Použitie v Zjavení
    - (1) 2:10, desať dní súženia
    - (2) 12:3; 17:3,7,12,16, desať rohov
    - (3) 13:1, desať korún
  - c. Množstvá desiatok v Zjavení
    - (1) 144.000 = 12x12x1000, pozri 7:4; 14:1,3
    - (2) 1.000 = 10x10x10, pozri 20:2,3,6
6. Dvanásť – ľudská organizácia
  - a. Dvanásť synov Jákobových (t.j. dvanásť kmeňov Izraelských, 1M 35:22; 49:28)
  - b. Dvanásť posvätných stĺpov, 2M 24:4
  - c. Dvanásť drahokamov na náprsník Veľkňaza, 2M 28:21; 39:14
  - d. Dvanásť posvätných chlebov, pre stôl v Svätyni (symbolicky pre Božie zaobstaranie dvanástich kmeňov), 3M 24:5; 2M 25:30
  - e. Dvanásť vyzvedačov, 5M 1:23; Joz 3:22; 4:2,3,4,8,9,20
  - f. Dvanásť apoštolov, Mt 10:1
  - g. Použitie v Zjavení
    - (1) Dvanásť tisíc označených, 7:5-8
    - (2) Dvanásť hviezd, 12:1
    - (3) Dvanásť brán, dvanásť anjelov, dvanásť kmeňov, 21:12

- (4) Dvanásť základných kameňov, mená dvanástich apoštolov, 21:14
  - (5) Nový Jeruzalem mal dvanásť tisíc stádií štvorcových, 21:16
  - (6) Dvanásť brán zostavených z dvanástich perál (21:21)
  - (7) Strom života, ktorý prináša dvanásť ráz ovocie, 22:2
7. Štyridsať – číslo pre čas
- a. Niekedy doslovné (exodus a putovanie po púšti, 2M 16:35); 5M 2:7; 8:2
  - b. Môže byť doslovné alebo symbolické
    - (1) Potopa, 1M 7:4,17; 8:6
    - (2) Mojžiš na vrchu Sinai, 2M 24:18; 34:28; 5M 9:9,11,18,25
    - (3) Rozdelenie Mojžišovho života
      - a. Štyridsať rokov v Egypte
      - b. Štyridsať rokov v púšti
      - c. Štyridsať rokov viedol Izrael
    - (4) Ježiš sa pôstil štyridsať dní, Mt 4:2; Mk 1:13; Lk 4:2
  - c. Všimni si (v konkordancii) počet výskytu tohto čísla v Biblii
8. Sedemdesiat – zaokrúhlené čísla pre národy
- a. Izrael, 2M 1:5
  - b. Sedemdesiat starších, 2M 24:1,9
  - c. Eschatologické, Dan 9:2,24
  - d. Misijný tím, Lk 10:1,17
  - e. Odpustenie (70x7), Mt 18:22
- B. Dobré odkazy
- a. John J. Davis, *Biblical Numerology*
  - b. D. Brent Sandy, *Plowshares and Pruning Hooks*

TEXT 13:28-32

(28) Od figovníka si vezmite poučenie! Keď jeho ratolesť omladne a objavia sa listy, viete, že leto je blízko. (29) Tak aj vy, keď zbadáte, že sa toto deje, vedzte, že je blízko, pred dvermi. (30) Amen, hovorím vám, že toto pokolenie sa nepomíne, kým sa toto všetko nestane. (31) Nebo i zem pomíne, ale moje slová sa nikdy nepomínu. (32) O tom dni alebo hodine však nevie nikto – ani anjeli v nebi, ani Syn, iba Otec.

13:28 „figovník“ V tomto podobenstve figovník zrejme nie je symbolom Izraelského národa ako v Mk 11:12-14, ale je to metafora veriakov, ktorí poznajú približný čas, ak nie presný čas, Pánovho návratu. Figovník kvitol neskoro. Naznačovalo príchod leta, nie jari.

13:29 „vedzte“ Toto je buď indikatív prítomného času aktívneho alebo imperatív prítomného času aktívneho. Posledná generácia presne pochopí tieto prorocké pasáže. Problém cirkvi je, že každá generácia veriakov sa snaží vtlačiť tieto proroctvá do vlastných dejín a kultúry. Zatiaľ sa každá generácia mýlila. Cirkve stráca svoju kredibilitu týmito falošnými predpovediami!

▪ **„On“** V gréckom texte nenachádzame zámeno. Sloveso „byť“ môže byť buď mužský alebo stredný rod. Kvôli v. 14, stredný rod sa zdá byť vhodnejší. Ak áno, tak sa toto týka zničenia Jeruzalema.

13:30 Toto je gramatická konštrukcia – silný zdvojený zápor. Môže sa týkať

- 1. zničenia Jeruzalema
- 2. premenenia (9:1)
- 3. znamení Druhého príchodu

Problém je v tom, že Ježiš zjednocuje všetky tri otázky (Mt 24:3), ktoré sa ho učenci pýtali, bez jasného rozlišovania medzi udalosťami.

13:31 „nebo i zem pomínú“ Táto veľká pravda je formulovaná v SZ v apokalyptickom jazyku (2Pt 3:7,10). Božie slovo nikdy nepomíne, ale fyzické stvorenie, ktoré bolo zasiahnuté ľudským hriechom bude očistené. Toto je opakujúca sa téma v Písme (Joz 21:45; 23:14-15; 1Krľ 8:56; Iz 40:6-8; 55:8-11; Mt 5:17-20).

13:32 „ten deň“ Toto je skrátenie SZ frázy „deň Pánov“ (bežné u Ámosa a Joela). Týka sa Druhého príchodu alebo súdneho dňa (t.j. dočasné = zničenie Jeruzalema alebo eschatologické = posledný súd).

▪ **„alebo hodina“** Pozri zvláštnu hodinu: Hodina v 14:35.

▪ **„nikto nevie ... iba Otec“** Toto sa týka Druhého príchodu a Nového veku, nie zničenia Jeruzalema. Ježiš špecificky oslovil tú generáciu vo v. 30. Toto je silný verš na odradenie kresťanov od určovania špecifických dátumov Druhého príchodu.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: OTEC

SZ predstavuje veľmi osobnú známu metaforu Boha ako Otca:

1. Izraelský národ je často opisovaný ako syn YHWH (Oz 11:1; Mal 3:17)
2. Aj skôr v 5M je použitá analógia Boha ako Otca (1:31)
3. V 5M 32 je Izrael nazvaný „jeho deťmi“ a Boh „tvojím otcom“
4. Táto analógia je uvedená v Ž 103:13 a rozvinutá v Ž 68:5 (otec sirôt)
5. Bola bežná u prorokov (Iz 1:2; 63:8; Izrael ako syn, Boh ako Otec; 63:16; 64:8; Jer 3:4,19; 31:9).

Ježiš hovoril aramejsky, čo znamená, že veľa miest, kde sa v gréčtine objavuje „Otec“, *Pater* môže odrážať aramejské *Abba* (14:36). Tento známy pojem „ocko“ alebo „tatík“ odráža Ježišovu intímnu blízkosť s Otcom; Jeho zjavenie tejto skutočnosti svojim nasledovníkom takisto povzbudzuje našu vlastnú intimitu s Otcom. Výraz „Otec“ sa používal len v SZ pre YHWH, no Ježiš ho používa veľmi často prenikavým spôsobom. Je to dôležité zjavenie nášho nového vzťahu s Bohom cez Krista (Mt 6:9).

▪ **„ani anjeli v nebi“** Anjeli sú videní ako tí, ktorí sú zvedaví, čo Boh urobí s ľudstvom (1K 4:9; Ef 2:7; 3:10; 1Pt 3:12). Hoci sú v prítomnosti s Bohom, nechápu úplne Jeho plány. V Kristovi sa tieto večné ciele stavajú zrejmy!

▪ **„ani Syn“** Tento nedostatok informácií jasne ukazuje Ježišovo pravé ľudstvo. Ježiš, hoci bol pravý Boh a pravý človek, nechal časť svojich božských vlastností v nebi keď bol vtelený (Flp 2:7). Obmedzenie bolo platné až po nanebovzatie. Ježišovo použitie slova „Syn“ na opísanie seba odhaľuje Jeho seba-chápanie (YHWH je Otec, On je vyvolený, Mesiášsky Syn). Toto je zriedkavé použitie výrazu „Syn“, ktoré znamená „Syn Otca“ (Boh). Ježiš sa často nazýval „Syn človeka“, ale túto frázu jeho poslucháči pochopili ako „ľudská bytosť“, pokiaľ nepoznali špecifický význam v Dan 7:13. Ale, judaizmus nezdržoval tento SZ text a titul.

Fráza „ani Syn“ nie je zaradená v Mt 24:36 ani v niektorých starovekých gréckych rukopisoch $\aleph^a$, K, L, W. Zaradené je vo väčšine prekladov, lebo sa objavuje v rukopisoch $\aleph$, B a D, Diatessaron a gréckych textoch, známych Irenejovi, Origenesovi, Jánovi Zlatoústemu a v starých latinských rukopisoch, ktoré použil Hieronym. Toto mohol byť jeden z textov, ktoré ortodoxní pisári zmenili, aby zdôraznili božstvo Krista proti falošným učiteľom (pozri Bart D. Ehrman: *The Orthodox Corruption of Scripture*, Oxford University Press, 1993, s. 91-92).

TEXT 13:33-37

(33) Majte sa na pozore, bedlite! Veď nevíete, kedy príde ten čas. (34) Je to ako s človekom, ktorý odcestoval z domu a svojim služobníkom určil, čo majú robiť. Každému dal prácu a vrátnikovi prikázal, aby bedlil. (35) Bedlite teda, lebo nevíete, kedy príde pán domu, či večer, uprostred noci, alebo keď zaspieva kohút, alebo ráno. (36) Nech vás nenájde spať, keď príde nečakane! (37) Čo hovorím vám, hovorím všetkým: Bedlite!

13:33 „majte na pozore, bedlite!“ Ide o imperatívy prítomného času (vv. 5,9,23). Veriaci majú žiť v neustálej nádeji z Druhého príchodu. Vo vv. 33-37 existujú dva rôzne grécke výrazy, ktoré prekladáme ako „pozerať“:

1. *blepó* (verš 33, G 6:1)
2. *grégoréó* (verše 34,35,37, Ef 6:18)

V *Greek-English Lexicon of the New Testament Based on Semantic Domains*, vol. 1, s. 333, od autorov Louw a Nida, tieto slová majú sémantické prelínanie „bdejte“ alebo „dávajte pozor“ pre prvé slovo a „budte vedomí“ alebo „dávajte pozor“ pre druhé slovo.

Hoci v skutočnosti Druhý príchod bude skúsenosťou jednej generácie, každá generácia žije v neustálej nádeji Pánovho návratu, ktorý sa môže uskutočniť každú chvíľu. To je dôvod prečo si apoštoli a raná cirkev mysleli, že sa okamžite vráti. Toto dvetisícročné oneskorenie je prekvapujúce, ale Boh je trezrlivý a chce, aby nikto nezomrel (1Tim 2:4; 2Pt 3:9). Mešká, aby cirkev mohla naplniť Veľké poslanie (Mt 28:19-20; Lk 24:46-47; Sk 1:8) a že plný počet veriacich Židov a pohanov bude zhrnutý (R 11). Návrat je úžasný pre veriacich ale pohroma s večnými následkami pre neveriacich.

▪ **[„a modlite sa“]** Tieto slová sú prítomné v mnohých starovekých gréckych rukopisoch, vrátane **Ⲁ**, **A**, **C**, **K**, **L**, **W**, **X** ale chýbajú v **B** a **D**. Je dosť pravdepodobne, že sú pôvodné (NKJV). UBS, však dáva kratšiemu čítaniu ocenenie „B“ (takmer isté).

▪ **„ten čas“** Toto nie je výraz pre chronologický čas *chronos*, ktorý nie je použitý u Marka, ale výraz pre zvláštny čas (*kairos*, 1:15). Týka sa to veľkej eschatologickej udalosti. Otázka je ktorej: (1) zničenie Jeruzalema; (2) zjavenie Syna človeka; alebo (3) začiatok Nového veku? Prvá udalosť sa stala r. 70 po Kr. Druhá udalosť sa v istom zmysle už stala (vtelenie a život Ježiša), ale v inom zmysle je budúca (t.j. dokončenie Kráľovstva Božieho v Ježišovom Druhom príchode). Tretia udalosť, podobne ako aj druhá sa v istom zmysle už stala. Veriaci žijú vo veku „už ale ešte nie“ Kráľovstva Božieho (Fee a Stuart: *How to Read the Bible for All Its Worth*, s. 131-134).

13:34 „ako človek, ktorý odcestoval“ Toto je bežná terminológia pre mnohé z Ježišových podobenstiev (12:1; Mt 21:33; 25:14; Lk 15:13; 19:12; 20:9). Problém je časový faktor (vv. 35-37). Po čase, pravá ľudská príroda vychádza na povrch. Oneskorený návrat spôsobil u mnohých ľudí, aby sa ich pravá lojalita a priority prejavili. Matúš tieto slová rozširuje v Mt 24:42-51.

▪ **„každému dal prácu“** Toto sa môže týkať darov Ducha, ktoré sú uvedené v R 12; 1K 12 a Ef 4. Kresťania budú súdení (2K 5:10), ale pre čo? Určite nie pre hriechy, lebo Ježišova krv odpúšťa všetky hriechy (Hb 9). Pravdepodobne kresťania vydajú účet Bohu za šafárenie s evanjeliom a použitím ich duchovných darov.

13:35

NASB „či večer, uprostred noci alebo keď kohút zaspieva ráno“

NKJV „večer, uprostred noci, pri speve kohúta, alebo ráno“

NRSV „večer, alebo uprostred noci, alebo pri speve kohúta alebo pri úsvite“

TEV „večer, alebo uprostred noci, alebo pred úsvitom alebo pri východe slnka“

NJB „večer, polnoc, spev kohúta alebo úsvit“

Tieto slová odrážajú štyri rímske nočné stráže, z ktorých každá trvala tri hodiny:

1. večer, 18h - 21h

2. polnoc, 21h – polnoc

3. spev kohúta, 0h – 3h

4. úsvit, 3h – 6h

13:37 Pozri poznámku k v. 33.

DISKUSNÉ OTÁZKY

Toto je výkladová študijná príručka, čo znamená, že zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Tieto diskusné otázky sú určené k tomu, aby vám pomohli rozmýšľať o hlavných otázkach tejto časti knihy. Majú u vás vyvolať myšlienky, nie definitívne odpovede.

1. Ktorý je hlavný účel tejto kapitoly
2. Označujú verše 4-7 koniec veku?
3. Ako sa Danielovo prorocko zo 7-12 kapitoly týka Druhého príchodu?
4. Prečo Ježiš používa apokalyptický jazyk, ako je verš 24?
5. Môžu veriaci vedieť kedy Pán znova príde?
6. Je Druhý príchod: okamžitý, oneskorený alebo neznámy čas?
7. Prečo Ježiš nevedel čas svojho návratu?
8. Očakávaš Ježišov návrat počas svojho života?

MAREK 14

Rozdelenie moderných prekladov podľa odsekov

UBS	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Úklady proti Ježišovi	Úklady proti Ježišovi	Ježišova smrť (14:1-15:47)	Úklady proti Ježišovi	Sprisahanie proti Ježišovi
14:1-2	14:1-2	14:1-2	14:1-2	14:1-2
Pomazanie v Betánii	Pomazanie v Betánii		Ježiš je pomazaný v Betánii	Pomazanie v Betánii
14:3-9	14:3-9	14:3-9	14:3-5 14:6-9	14:3-9
Judášov dohovor zradiť Ježiša	Judáš sa dohodol zradiť Ježiša		Judáš sa dohodol zradiť Ježiša	Judáš zrádza Ježiša
14:10-11	14:10-11	14:10-11	14:10-11	14:10-11
Pascha s učeníkmi	Ježiš oslavuje Paschu so svojimi učeníkmi	Posledná večera	Ježiš je Paschálnu večeru so svojimi učeníkmi	Príprava pre Paschálnu večeru
14:12-21	14:12-21	14:12-16	14:12 14:13-15 14:16	14:12-16
		14:17-21	14:17-18 14:19 14:20-21	Judášova zrada predpovedaná 14:17-21
Ustanovenie Poslednej večere	Ježiš ustanovuje Večeru Pánovu		Večera Pánova	Ustanovenie Eucharistie
14:22-26	14:22-26	14:22-25 Getsemani	14:22 14:23-25	14:22-25 Petrovo zapretie predpovedané
		14:26-31	14:26	14:26-31
Petrovo zapretie predpovedané	Ježiš predpovedá Petrovo zapretie		Ježiš predpovedá Petrovo zapretie	
14:27-31	14:27-31		14:27-28 14:29 14:30 14:31a 14:31b	
Modlitba v Getsemani	Modlitba v Getsemani		Ježiš sa modlí v Getsemani	Getsemani
14:32-42	14:32-42	14:32-42	14:32-34 14:35-36 14:37-38	14:32-42

			14:39-40	
			14:41-42	
Zrada a zajatie Ježiša	Zrada a zajatie v Getsemani		Zajatie Ježiša	Zajatie
14:43-50	14:43-50	14:43-50	14:43-44	14:43-52
			14:45-49	
Mladík, ktorý utiekol	Mladík utiekol nahý		14:50	
14:51-52	14:51-52	14:51-52	14:51-52	
Ježiš pred Veľradou	Ježiš pred Sanhedrinom	Ježiš pred Kajfášom	Ježiš pred Veľradou	Ježiš pred Sanhedrinom
14:53-65	14:53-65	14:53-65	14:53-56	14:53-54 14:55-64
			14:57-59	
			14:60	
			14:61	
			14:62	
			14:63-64a	
			14:64b	
Petrovo zapretie Ježiša	Peter zaprel Ježiša a plakal		14:65	14:65
14:66-72	14:66-72	14:66-72	Peter zaprel Ježiša	Petrovo zapretie
			14:66-67	14:66-72
			14:68	
			14:69-70a	
			14:70b	
			14:71	
			14:72	

ČÍTANIE TRETIEHO CYKLU (pozri „Ako správne čítať Bibliu“)
SLEDOVANIE PŔVODNÉHO ZÁMERU AUTORA NA ÚROVNI ODSEKOV

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Naraz si prečítajte celú biblickú knihu. Identifikujte predmety. Porovnajte svoje rozdelenie predmetov s piatimi modernými prekladmi. Rozdelenie podľa odsekov nie je inšpirované, no je kľúčom pre sledovanie pôvodného zámeru autora a to je jadrom výkladu. Každý odsek má len jeden predmet.

1. Prvý odsek
2. Druhý odsek
3. Tretí odsek
4. Atd'.

PARALELY U SYNOPTIKOV

- A. Sprisahanie zabiť Ježiša v Mk 14:1-2 má paralelu v Mt 16:1-5 a Lk 22:1-2
- B. Pomazanie v Betánii v Mk 14:3-9 má paralelu v Mt 16:6-13 a Jn 12:2-8 (možno ďalšie pomazanie v Galilei v Lk 7:36-39).
- C. Judášova dohoda zradiť Ježiša v Mk 14:10-11 má paralelu v Mt 26:17-25, Lk 22:21-23 a Jn 13:21-30.
- D. Pascha s učeníkmi v Mk 14:12-21 má paralelu v Mt 26:17-25, Lk 22:21-23 a Jn 13:21-30.
- E. Ustanovenie Večere Pánovej v Mk 14:22-26 má paralelu v Mt 26:26-29 a Lk 22:17-20 (1K 11:23-26).
- F. Petrovo zapretie predpovedané v Mk 14:27-31 má paralelu v Mt 26:31-35.
- G. Ježišova modlitba v Getsemani v Mk 14:32-42 má paralelu v Mt 26:36-46, Lk 22:39-40 a Jn 18:1.
- H. Zrada a zajatie Ježiša v Mk 14:43-50 má paralelu v Mt 26:47-56, Lk 22:47-53; a Jn 18:2-12.
- I. Ježiš pred Sanhedrinom (Veľradou) v Mk 14:53-65 má paralelu v Mt 26:57-68 a Jn 18:12,19-24.
- J. Petrovo zapretie Ježiša v Mk 14:66-72 má paralelu v Mt 26:69-75, Lk 22:54-62 a Jn 18:15-18, 25-27.

ŠTÚDIUM SLOVNÝCH VÝRAZOV A FRÁZ

TEXT 14:1-2

(1) Bolo dva dni pred Veľkou nocou a sviatkom nekvasených chlebov. Veľkňazi a zákonníci hľadali spôsob, ako by sa úskokom zmocnili Ježiša a zabili ho. (2) Hovorili totiž: Len nie vo sviatok, aby nevznikla medzi ľuďom vzbura.

14:1 „Veľká noc a sviatok nekvasených chlebov“ Pôvodne boli to dva oddelené sviatky, ktoré oslavovali tú istú udalosť, poslednú ranu, kvôli ktorej faraón dovolil Hebrejom opustiť Egypt. Požiadavky k Paschálnemu jedlu môžeme nájsť v 2M 12:1-14,21-28,43-51. Procedúra pre sedem dní sviatku Nekvasených chlebov sa nachádzajú v 2M 12:8,15-20 (4M 28:16-25, 5M 16:1-8, a Jozef: *Antiquities* 3.10.5).

▪ „dva dni pred“ Kvôli tomu, že tieto dva sviatky boli spojené, Židia zvyčajne hovorili o celom období ako „Pascha“. A tak, nie je jasné či „dva dni“ znamená (1) dva dni pred osemdňovým sviatkom alebo (2) dva dni pred samou Paschou.

Ján 12:1-8 uvádza, že sa to stalo iný deň; verše 3nn môžu byť záblesk minulosti. Chronológia posledných dní Ježišovho života je zaznamenaná rôzne v štyroch evanjeliách. Podľa môjho názoru, raná cirkev pochopila rozdiely medzi štyrmi evanjeliami, ale sa nesnažila ich zosúladiť. Rozdiely sú spôsobené (1) prírodou týchto spisov, ktoré sú očitým svedectvom, a (2) teologickým/evanjelizačným účelom každého jednotlivého autora. Oni mali slobodu (pod inšpiráciou), aby zvolili, prispôbili a usporiadali Ježišove vyučovanie a konanie, aby vyhovelo ich účelu a cieľovej skupine (Gordon Fee a Doug Stuart: *How to Read the Bible for All Its Worth*, s. 126-129).

▪ „veľkňazi a zákonníci“ Matúš pridáva „starší“, ktoré je plný názov pre Sanhedrin. Pozri zvláštnu tému v 12:13.

▪ „ako by sa úskokom zmocnili Ježiša a zabili ho“ Toto nebolo nič nové (3:6; 11:18), ale Ježišovo konanie keď prijal vyhlásenie zástupu počas Slávnostného vstupu do Jeruzalema a Jeho vyčistenie obchodníkov z Nádvorja pohanov spečatilo Jeho osud ako u farizejov, tak aj u saducejov.

14:2 „aby nevznikla medzi ľuďom vzbura“ Ježiš bol veľmi populárny v Galilei. Počas Paschy obyvateľstvo Jeruzalema sa strojnásobilo kvôli pútnikom z celého Stredozemia, z ktorých mnohí boli z Galiley. Možná „vzbura“ je zmienená v Mt 26:5 a 27:24.

TEXT 14:3-9

(3) Keď bol Ježiš v Betánii v dome Šimona Malomocného a sedel za stolom, prišla žena s alabastrovou nádobou vzácneho vonného oleja z pravého nardu. Rozbila alabaster a olej mu vyliala na hlavu. (4) Niektorí namrzene šomrali: Načo také plytvanie olejom? (5) Veď tento voňavý olej sa mohol predať za viac ako tristo denárov a peniaze sa mohli dať chudobným. A osopovali sa na ňu. (6) Ale Ježiš povedal: Dajte jej pokoj! Prečo ju trápate? Veď mi preukázala dobrý skutok. (7) Chudobných predsa máte vždy medzi sebou. Keď im chcete pomôcť, môžete to vždy urobiť. Ale mňa nemáte vždy. (8) Urobila, čo mohla. Už vopred pomazala moje telo na pohreb. (9) Amen, vravím vám: Kdekoľvek na svete sa bude zvestovať evanjelium, bude sa na jej pamiatku hovoriť aj o tom, čo vykonala.

14:3 „Betánia“ Mesto na výšočine zvanej Olivová hora, nie ďaleko od Jeruzalema bolo populárne miesto pre pútnikov, kde spali počas troch povinných sviatkov. Každá židovská rodina, ktorá žila v blízkosti Jeruzalema bola kultúrne povinná otvoriť svoj dom pre pútnikov.

▪ **„Šimon Malomocný“** V SZ, malomocenstvo bolo znamením Božej nespokojnosti. Malo to hrozné sociálne následky. Tento muž bol zrejme uzdravený, pravdepodobne Ježišom. V starovekom svete, malomocenstvo zahŕňalo mnoho rôznych druhov kožných chorôb (3M 13-14), nie len naše moderné malomocenstvo.

Paralela v Jn 12:2-8 ukazuje, že to bolo dom Lazara a že Mária, jeho sestra bola tá žena. Je možné, že Šimon bol ich otec, ktorého Ježiš pred tým uzdravil?

▪ **„sedel za stolom“** Nepoužívali stoličky, ale ležali za tromi nízkymi stolmi, ktoré mali tvar podkovy, na ich ľavom lakti s ich nohami za nimi.

▪ **„prišla žena“** Lk 7:36-50 zaznamenáva veľmi podobnú skúsenosť pomazania na istom mieste, ale so ženou hriešnicou. Ján 12:3 menuje túto ženu ako Mária, Lazarova sestra, ale Marek neuvádza meno. Marek, ktorý písal tak skoro sa možno bál ju označiť za Ježišovho nasledovníka, kým Ján, ktorý písal omnoho neskôr, mohol slobodne uviesť jej meno (Lenski: *St. Mark's Gospel*).

Toto je zrejme prekrásny čin lásky, ktorý symbolizuje Ježišov blížiaci sa pohreb.

▪
NASB „alabastrova liekovka“
NKJV „alabastrova fľaška“
NRSV, TEV, NJB „alabastrov džbán“

Bola to zapečatená nádoba z bieleho matného kameňa z Egyptského mesta Alabastron. Keď sa raz otvorila, nemohla sa znova spečať. Jn 12:3 nám hovorí, že v nej bol celý funt (približne ½ kg). Toto mohlo byť jej veno. Bol to jednoznačne čin ohromnej lásky a oddanosti.

14:3

NASB „drahý parfém z čistého nardu“
NKJV „veľmi drahý olej nardu“
NRSV „veľmi drahá masť z nardu“
TEV „veľmi drahý parfém urobený z čistého nardu“
NJB „veľmi drahá masť, čistý nard“

Nard sa robil z koreňa jednej himalájskej rastliny. Mala veľmi silnú vôňu. Slovo „čistý“ je od *pistikos*, ktoré označuje dôveryhodnú kvalitu (t.j. „pravý“ alebo „nezmiešaný“, Jn 12:3).

Výraz „nard“ je zrejme z latinčiny (A. T. Robertson *Word Pictures in the New Testament* vol 1., s. 380). Evanjelium podľa Marka má viac latinských výrazov ako v ostatných evanjeliách. Zrejme bolo cieľené Rimanom.

▪ **„na hlavu“** Ján hovorí, že nard bol vyliaty na Jeho nohy (Jn 12:3). Zrejme sú oba záznamy pravdivé, lebo jeden funt (približne ½ kg) bol príliš veľa len pre Jeho hlavu, ale mohol veľmi ľahko postačiť na celé telo.

Možné je, že pomazanie hlavy pripomenulo týmto Židom pomazanie kráľa (1Sam 10:1; 2Krť 9:3,6 a implicitne aj v 1Sam 16:13). Toto môže byť kráľovský mesiášsky symbol ako aj pohrebný postup/proctvo (15:46; 16:1; Lk 23:56; Jn 19:39-40).

14:4 „niektorí“ Jn 12:4-5 naznačuje, že otázku sa pýtal Judáš Iškariotský. Zrejme sa Ježišovi učeníci o tom rozprávali medzi sebou (9:10; 10:26; 11:31; 12:7; 16:3).

▪ **„namrzené šomrali“** Toto je imperfektum opisné. Učeníci sa rozprávali medzi sebou a kritizovali výstrednosť tejto ženy. Boli nahnevani, ba rozhorčení. Tento výraz je použitý pri Ježišovom postoji v 10:14 keď učeníci bránili deťom prísť k Ježišovi.

▪ **„mohol sa predat' za viac ako tristo denárov“** Moderné peňažné ekvivalenty nie sú užitočné kvôli meniacej sa kúpnej sile peňazí. Denár bol denná mzda vojaka alebo nájomníka; a tak, toto bolo takmer celoročná mzda.

14:5 „peniaze dať chudobným“ Dávanie peňazí chudobným počas Paschy bola dôležitá náboženská požiadavka rabinov (Jn 13:29). Nazývalo sa to almužna.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: DÁVANIE ALMUŽNY

I. Samotný výraz

- A. Výraz sa vyvinul v rámci judaizmu (t.j. obdobie Septuaginty).
- B. Týka sa dávania chudobným a/alebo núdnym
- C. Slovo, almužna, pochádza zo skrátenia gréckeho výrazu *eleémosuné*.

II. SZ koncept

- A. Koncept pomáhania chudobným bol vyjadrený ešte v Tóre
  - 1. Typický kontext, 5M 15:7-11
  - 2. „paberkovanie“, nechávanie časti úrody pre chudobných, 3M 19:9; 23:22; 5M 24:20
  - 3. „rok odpočinku“, ktorý dovolil chudobným, aby jedli úrodu siedmeho, úhorového roku, 2M 23:10-11; 3M 25:2-7.
- B. Koncept bol vyvinutý v múdroslovnej literatúre (vybrané príklady)
  - 1. Jób 5:8-16; 29:12-17 (zlí opísaní v 24:1-12)
  - 2. Žalmy, 11:7
  - 3. Príslovia 11:4; 14:21,31; 16:6; 21:3,13

III. Rozvoj v judaizme

- A. Prvé rozdelenie Mišny sa zaoberá tým, ako sa správať k chudobným, núdnym a miestnym levitom.
- B. Vybrané citáty
  - 1. Ecclesiasticus (tiež známe ako Múdrost' Sirachovca) 3:30, „horiaci plameň uhasí voda a dobročinnosť bude na zmierenie za hriechy“.
  - 2. Ecclesiasticus 29:12 „do pokladnice si ukladaj dobročinnosť, ona ťa vytrhne z každého zla“
  - 3. Tobiáš 4:6-11 „⁶veď tí, čo sa držia pravdy, budú mať úspech vo svojich prácach. ⁷Všetkých, čo si počínajú spravodlivo, milosrdne podporuj z toho, čo máš. Keď preukazuješ milosrdenstvo, nepozerať roztrpčene. Neodvracaj tvár od nijakého chudobného a Božia tvár sa neodvátí od teba. ⁸Dávaj milosrdne podľa toho, koľko máš, primerane k celému svojmu majetku. Ak máš málo, neboj sa dávať aj z mála, ⁹lebo tak si nahromadiš dobrý poklad na deň núdze. ¹⁰Veď skutok milosrdenstva vytrhne zo smrti a zabráni upadnutiu do temnoty. ¹¹Veď skutok milosrdenstva je dobrým obetným darom tých, čo ho konajú pred tvárou Najvyššieho.“
  - 4. Tobiáš 12:8-9 „Dobrá je modlitba v pravde a milosrdenstve so spravodlivosťou. Je to lepšie ako bohatstvo s nespravodlivosťou. Dobré je konať skutky milosrdenstva, je to lepšie ako zhromažďovať zlato. ⁹Milosrdenstvo vytíha zo smrti a očisťuje od každého hriechu. Ti, čo preukazujú milosrdenstvo, budú mať dlhý a naplnený život.“
- C. Posledný citát z Tobiáša 12:8-9 ukazuje vývoj problému. Ľudské konanie/ľudská zásluha boli vnímané ako mechanizmus aj na odpustenie aj na hojnosť.

Tento koncept bol ďalej vyvinutý v Septuaginte, kde sa grécky výraz pre „dávanie almužny“ (*eleémosuné*) stal synonymom pre „spravodlivosť“ (*dikaiousuné*). Oba výrazy mohli byť použité pri prekladaní hebrejského slova „spravodlivosť“ (BDB 842, Božia zmluvná láska a vernosť, 5M 6:25; 24:13; Iz 1:27; 28:17; 59:16; Dan 4:27).

- D. Ľudský skutok súcitu sa stal cieľom na dosiahnutie vlastnej hojnosti tu a spasenia pri smrti. Samotný skutok, namiesto motívu, ktorý stojí za skutkom, sa stal teologicky dôležitejším. Boh sa pozerá na srdce a potom súdi skutky ruky. Toto bolo učenie rabínov, ale sa nejakým spôsobom stratilo v individuálnej samospravodlivosti (Mich 6:8).

IV. NZ reakcia

- A. Výraz nachádzame v
  - 1. Mt 6:1-4
  - 2. Lk 11:41; 12:33
  - 3. Sk 3:2-3,10; 10:2,4,31; 24:17
- B. Ježiš hovoril o tradičnom chápaní spravodlivosti ako o (2 Klementov 16:4)
  - 1. Dávanie almužny

2.Pôste

3.Modlitbe

- C. V Ježišovej kázni na vrchu (Mt 5-7). Niektorí Židia kládli nádej do svojich skutkov. Tieto skutky by mali pochádzať z lásky Božej, Jeho slov a zmluvných bratov a sestier, nie vlastných záujmov alebo vlastnej spravodlivosti! Pokora a mlčanlivosť sa stavajú pokynmi pre správne konanie. Srdce je kľúčové. Srdce je zúfalo skazené. Boh musí zmeniť srdce. Nové srdce napodobňuje Boha!

14:6 „dajte jej pokoj“ Toto je imperatív aoristu aktívneho. Ježiš obhájal tento láskavý, milosrdný skutok. On to videl ako procky čin prípravy Jeho rýchlo sa približujúcej smrti a pohrebu (v. 8)

14:7 „chudobných predsa máte vždy medzi sebou“ Toto nie je znevážnenie chudobných (5M 15:4,11), ale dôraz je na jedinečnosti Ježiša a Jeho zvláštneho času na zemi.

14:8 „už vopred pomazala moje telo“ Mohla rozumieť tomu čomu ani učeníci nerozumeli? Ten istý olej bol použitý pri pohrebných prípravách (Jn 19:40).

14:9 „amen“ Toto je doslova „amen“, môže sa preložiť aj ako „naozaj“. Pozri zvláštnu tému v 3:28.

▪ **„kdekoľvek sa bude zvestovať evanjelium“** Evanjelium sa týka zvesti, ktorú Ježiš učil o Bohu, o ľudstve, o hriechu, o Sebe, o spasení a o posmrtnom živote. Ježiš zjavil tieto pravdy inšpirovaným autorom NZ prostredníctvom Ducha. Sú to zjavenia, nie ľudské objavy. Je to najprv zjavenie osoby a vzťah s tou osobou, nie len vyznanie viery alebo systém doktrín o tej osobe. Je to zároveň aj osobný vzťah s Kristom vo viere a chápaním kto je On a prečo prišiel, čoho výsledkom je život podobný Kristovi vo svetle tohto nového vzťahu s Bohom a úplne novým svetonázorom.

▪ **„kdekoľvek na svete“** Ježiš očakával, že evanjelium prenikne do celého sveta (13:27 a Mt 28:19-20; Lk 24:46-47; Sk 1:8).

▪ **„bude sa na jej pamiatku hovoriť aj o tom, čo vykonala“** Ježiš nezabúda skutky dobroty a odovzdania. Toto je zapísané v Písme, ale mnohé druhé sa nachádzajú v Božom srdci a budú zjavené v ten veľký deň (G 6:7-9; 1Tim 5:25; Zj 14:13; tiež 2:1,19; 3:8).

TEXT 14:10-11

(10) Nato Judáš Išariotský, jeden z Dvanástich, odišiel k veľkňazom s úmyslom Ježiša zradiť. (11) Potešili sa, keď to počuli, a sľúbili mu peniaze. Judáš hľadal vhodnú príležitosť, ako ho zradiť.

14:10 „Judáš Išariotský, jeden z Dvanástich“ Existuje niekoľko teórií týkajúcich sa slova „Išariotský“ (slovo je písané rôznymi spôsobmi v gréckych rukopisoch). Mohlo to znamenať

1. muž z Kerijótu, mesta v Judsku
2. muž z Kartamu, mesta v Galilei
3. vrečko používané na nosenie peňazí
4. hebrejské slovo pre „škrtenie“
5. grécke slovo označujúce nôž vraha

Ak je prvé pravdivé, tak on bol jediný Judejec medzi apoštolmi. Ak je štvrté alebo piate pravdivé, tak bol horlivec, podobne ako Šimon.

Nedávno vyšla jedna zaujímavá ale veľmi špekulatívna (znehodnocuje Evanjelium podľa Jána) kniha, ktorá vykladá Judáša v pozitívnom svetle. Kniha sa volá *Judas, Betrayer or Friend of Jesus?* od autora William Klassen, Fortress Press, 1996.

▪ **„jeden z Dvanástich“** Bol členom Ježišových zvolených učeníkov. Bol súčasťou misijných ciest a bol prítomný pri Ježišových vyučovaniach, zázrakoch a Poslednej večere.

Táto fráza má určitý člen „jeden“. Bolo niekoľko návrhov čo toto znamená: (1) Judáš bol vodcom skupiny apoštolov. Mal u seba peniaze tejto skupiny a mal aj čestné miesto pri Poslednej večeri alebo (2) alebo sa týka šomrania z v. 4.

▪ **„odišiel k veľkňazom“** Lukáš 22:4 pridáva „veliteľom chrámovej stráže“. Judáš sa pýtal koľko mu dajú (Mt 26:15). Bola to cena zabitého otrocka (2M 21:32; Zach 11:12).

Mt 26:15 nám hovorí, že išlo o „tridsať strieborných“. Toto naplnilo proroctvo zo Zach 11:12-13 (Mt 27:9-10). Ježiš bol odmietnutý „Pastier“. Autori evanjelií citovali kapitoly 9-14 Zachariáša ako prorocký prameň alebo typológiu vo vzťahu s Ježišovou službou.

1. Mt 21:4-5 cituje Zach 9:9
2. Mt 24:3 cituje Zach 12:10
3. Mt 26:15 cituje Zach 11:12-13
4. Mt 26:31 cituje Zach 13:7
5. Mt 27:9-10 cituje Zach 11:12-13

▪ **„zradit“** Toto je grécky výraz „odovzdať“ (*paradidómi*). Anglické Biblie vždy prekladajú ako „zradit“, ale toto nie je jediný význam. Môže mať aj pozitívny význam „odovzdať“ (Mt 11:27) alebo „obnoviť“ alebo „prikázať“ (Sk 14:26; 15:40), ale aj v negatívnom zmysle „odovzdať niekoho autoritám“ alebo „odovzdať niekoho do satanových rúk“ (1K 5:5; 1Tim 1:20), alebo pre Boha, ktorý sa odvráti od niekoho a vydá ho, aby slúžil svojim modlám (Sk 7:42). Je jasné, že kontext určuje význam tohto častého slovesa. Zrada zodpovedá tomu, čo Judáš robil.

14:11 „potešili sa“ Nehovorí, že boli prekvapení. Vždy sa špekulovalo o motívoch Judášovej zrady. Títo náboženski vodcovia jeho odpadnutie zo skupiny apoštolov videli, ako odôvodnenie ich vražedných úmyslov.

▪ **„vhodná príležitosť“** Lk 22:6 pridáva „keď s ním nebude zástup“. Báli sa Ježišovej popularity medzi galilejskými pútnikmi, ktorí boli prítomní v Jeruzaleme cez sviatky (11:18; 12:12; Mt 26:5; 27:24).

TEXT 14:12-16

(12) Prvý deň sviatku nekvasených chlebov, keď sa zabíjal veľkonočných baránok, hovorili učeníci Ježišovi: Kde chceš, aby sme šli pripraviť veľkonočného baránka? Kde ho chceš jest? (13) Poslal dvoch svojich učeníkov a povedal im: Chodte do mesta. Tam vás stretne človek, ktorý ponesie džbán vody. Chodte za ním. (14) A pánovi domu, do ktorého vojde, povedzte: Učiteľ odkazuje: Kde je miestnosť, v ktorej budem s učeníkmi jest veľkonočného baránka? (15) A on vám ukáže na poschodí zariadenú a pripravenú priestrannú sieň. Tam nám nachystajte. (16) Učeníci odišli. Keď prišli do mesta, našli všetko tak, ako im povedal, a pripravili veľkonočného baránka.

14:12 „prvý deň sviatku nekvasených chlebov“ Máme veľký problém s určením v ktorý deň Pán a Jeho učeníci jedli Poslednú večeru, či išlo o 13. alebo 14. Nisan. Zdá sa, že Ján poukazuje na 13. (18:29; 19:14,31,32), kým synoptikovia poukazujú na 14. Rozdiel sa pravdepodobne týka nasledovného:

1. použitie rímskeho kalendára v kontraste so židovským lunárnym kalendárom
2. odlišný spôsob začiatku dňa, t.j. večer pre Židov a ráno pre Rimanov
3. dôkaz, že spoločnosť Mŕtveho mora, nasledujúc solárny kalendár, Paschu mali deň skôr, ako symbol odmietnutia kňazského vodcovstva v Jeruzaleme.

Štyri evanjeliá sú očitě svedectvá, napísané s teologickým a evanjelizačným účelom. Autori mali právo, pod inšpiráciou, vybrať, prispôbiť a usporiadať život a slova Ježiša. Toto sa týka väčšiny ťažkých miest v záznamoch evanjelií (Fee a Stuart: *How to Read the Bible for All Its Worth*, s. 126-129). Skutočnosť, že sú odlišné hovoria o ich nefalšovanosti. Raná cirkev prijala štyri verzie bez pokusov o ich zjednotenie (okrem Tatianovho Diatessarona z konca druhého storočia).

Hermeneuticky, evanjeliá musia byť vykladané vo svetle ich vlastného kontextu (s úmyslom ich autora) a nie porovnané s inými evanjeliami, len na to, aby sme získali viac historických informácií.

14:13 „dvoch svojich učeníkov“ Lukáš 22:8 hovorí, že to boli Peter a Ján. Z rabínskych prameňov zisťujeme, že len dvaja z každej domácnosti mohli prísť do chrámu obetovať baránka s pomocou kňaza.

▪ **„tam vás stretne človek, ktorý ponesie džbán vody“** V tejto kultúre bolo veľmi nezvyčajné pre muža, aby nosil vodu a obzvlášť aby ju nosil v džbáne. Ak muži potrebovali nosiť veľké množstvá vody, používali ovčiu alebo koziu kožu, nie hlinené džbány. Toto je ďalšie Petrovo očitě svedectvo.

14:14 „pánovi domu povedzte“ Mnohí veria, že toto bol dom Jána Marka (spracovateľ Petrových kázni v Ríme do Evanjelia podľa Marka), miesto, ktoré bolo miesto Poslednej večere a zjavení po vzkriesení. Ján Marek bol Barnabášov bratranec a účastník prvej časti prvej misijnej cesty Barnabáša a Savla (t.j. Pavla). On tiež bol Petrov spoločník a zrejme autor prvého evanjelia, používajúc Petrove spomienky alebo kázne. Zdá sa, že to bola vopred dohodnutá udalosť, nie predpoveď.

14:15 Bolo to tiež miesto Ježišovho zjavenia po vzkriesení (Sk 1:12). Táto izba sa stala Jeruzalemským ústredím učeníkov.

TEXT 14:17-21

(17) Keď sa zvečeralo, prišiel s Dvanástimi. (18) Po tom, čo zaujali miesto pri stole a jedli, Ježiš povedal: Amen, vravím vám, jeden z vás ma zradí – ten, čo so mnou je. (19) Zosmutneli a začali sa ho jeden po druhom spytovať: Vari ja? (20) On im však povedal: Jeden z Dvanástich, ktorý si so mnou namáča chlieb v tej istej mise. (21) Syn človeka sice ide, ako je o ňom napísané, ale beda tomu človeku, ktorý zrádza Syna človeka. Pre toho človeka by bolo lepšie, keby sa nebol narodil.

14:17 „keď sa zvečeralo“ Židovský deň sa začínal so súmrakom (1M 1:5,8,13,19,23,31). Bola to paschálna večera, lebo Židia večerali neskoro poobede. Len Paschálnu večeru jedli po šiestej hodine poobede.

14:18 „zaujali miesto“ Pôvodne sa paschálna večera jedla stojaci kvôli 2M 12:11. Židia v prvom storočí nepoužívali stoličky kvôli zvyku, ktorý sa naučili od Peržanov (Est 1:6; 7:8). Jedli na nízkych vankúšoch, obvykle išlo o tri, za stolom v tvare podkovy (aby obsluhovatelia ľahko priniesli jedlo), opreli sa o vankúše ľavým laktom, s nohami za nimi.

▪ „amen“ Toto je doslova „amen“ a môžeme ho preložiť aj ako „naozaj“. Pozri zvláštnu tému v 3:28.

▪ „jeden z vás ma zradí – ten, čo so mnou je“ Toto je narážka na Ž 41:9. Bol to kultúrny spôsob zdôraznenia Judášovej viny (Jn 13:18). Stolovanie bol dôležitý kultúrny symbol priateľstva a záväzku. Zradiť niekoho s kým sme jedli by pre východiarov bolo niečo hrozné.

14:19 „jeden po druhom spytovali: vari ja“ Každý učeník si myslel, že išlo o neho. Toto znamená, že v tejto chvíli nikto nepodozrieval Judáša. Každý z nich začal pochybovať vo vlastné postavenie.

14:20 „ktorý si so mnou namáča chlieb v tej istej mise“ Bolo to zvláštne jedlo – ovocná omáčka sivej farby, ktoré sa podobá tehlovej malte. Judáš sedel hneď vedľa Ježiša na čestnom mieste! Ježiš sa, dokonca aj v tejto chvíli, snažil duchovne dosiahnuť Judáša.

14:21 „ale beda tomu človeku, ktorý zrádza Syna človeka. Pre toho človeka by bolo lepšie keby sa nebol narodil“ Jn 13:27nn naznačuje, že Judáš odišiel po treťom pohári požehnaní, pred ustanovením Večere Pánovej. Judáš je záhada. Jeho motívy pre zradenie Ježiša nikdy neboli zjavené. Niektorí ho vidia ako šľachetného židovského patriotu (t.j. horlivca), ktorý sa snažil prinútiť Ježiša konať vojensky proti Rímu. Iní ho vidia ako oddaného Žida, ktorý sa hneval na Ježiša, že odmietol Ústne tradície a že sa stýkal s odhodnými a hriešnikmi židovskej spoločnosti. Evanjelium podľa Jána ho od začiatku opisuje ako zlodēja, niekoho kto koná podľa lásky k peňiazom. Avšak, Judášovo konanie pred Ježišovým zatknutím nezapadá do tohto opisu. Akýkoľvek je pravý motív alebo zdôvodnenie, akokoľvek bol do toho zapletený Satan, akokoľvek je do tohto zapojené predpovedanie a proroctvo, Judáš je zodpovedný za svoje konanie, tak ako sme aj všetci my zodpovední za naše vlastné (G 6:7).

TEXT 14:22-25

(22) Keď jedli, vzal chlieb a dobrorečil, lámal ho a dával im so slovami: Vezmite, toto je moje telo! (23) Potom vzal kalich, vzdal vďaku, dal im a všetci z neho pili. (24) A povedal im: Toto je moja krv novej zmluvy, ktorá sa vylieva za mnohých. (25) Amen, vravím vám, že už nikdy nebudem piť z plodu viniča, a to až do toho dňa, keď ho budem piť nový v Božom kráľovstve.

14:22 „vzal chlieb“ Všimni si, že to nebol Paschálny baránok (ani horké byliny), ale nekvasený chlieb (*azumos*, 14:1). Grécky výraz použitý tu je *artos*, ktorý obvykle bol používaný pre obyčajný chlieb (3:20; 6:8,16,36,37; 7:2,5,27; 8:4,14,16,17). Ale tiež bol používaný aj pre nekvasený chlieb v paralele v Mt 26:26; Lk 22:19. Pravdepodobne baránok mal príliš nacionalistickú konotáciu. Pre všetky historické spojenia medzi Paschou a Poslednou večerou, bolo to silné teologické rozlíšenie.

Ak máme nepretržitú typológiu medzi Exodom a Ježišom, čo sa zdá byť pravdou, tak chlieb sa dostáva do zvláštneho vzťahu s „mannou“ (2M 16), ktorú YHWH dal počas putovania púšťou. Toto Božiemu ľudu zabezpečilo stabilnú životodarnú výživu. Teraz YHWH dáva „pravý“ chlieb z neba, zabezpečuje „pravé“ životodarné zabezpečenie, posielala „dokonalého“ vodcu a inauguruje novú Paschu z hriechu a smrti. NZ autori častokrát použili kristologickú typológiu v ich predstavení Ježiša ako bol predvídaný v SZ.

Víno v SZ bolo známe ako krv hrozna a bolo často použité v súdnom zmysle (t.j. hrozno hnevu). Teraz je to obeť, ktorá prináša večný život. Obraz môžeme jasne vidieť v Jn 6.

▪ **„dobrorečil“** Pre Paschálnu večeru bolo určené presné poradie. Najpravdepodobnejšie, symbolizmus zlomeného chleba a vína sa udiala pri bode obradu, ktorý sa nazýva „tretí kalich požehnaní“ (1K 10:16).

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: PORIADOK PASCHÁLNEJ BOHOSLUŽBY V JUDAIZME PRVÉHO STOROČIA

- A. Modlitba
- B. Kalich vína
- C. Umývanie rúk hostiteľa a podanie nádoby všetkým
- D. Namáčanie chleba do omáčky z horkých bylín
- E. Baránok a hlavné jedlo
- F. Modlitba a druhé namáčanie chleba do omáčky z horkých bylín
- G. Druhý kalich vína s časom na otázky a odpovede pre deti (2M 12:26-27)
- H. Spievanie prvej časti Hallel Žalmu 113-114 a modlitba
- I. Vedúci ceremónie zmáča kus chleba pre každého po umývaní svojich rúk
- J. Všetciedia, kým nie sú syti; končia s kusom baránka
- K. Tretí kalich vína po umývaní rúk
- L. Spievanie druhej časti Hallel Žalmu 115-118
- M. Štvrtý kalich vína

Mnohí veria, že ustanovenie Večere Pánovej sa udialo pri „K“.

▪ **„vezmite, toto je moje telo“** Jn 6:22nn a 1K 10:16 ukazuje mocný teologický obraz tohto obradu. Ježišove slová o Jeho tele a krvi šokovali Židov. Kanibalizmus a jedenie krvi bolo proti 3M 11. Tieto výpovede sú zrejme symbolické, ale sú stále desivé.

Ježiš symbolizoval ukrižovanie lámaním chleba. Tak ako farba vína bola podobná krvi, farba chleba bolo podobná ľudskému telu. Ježiš bol pravý Chlieb Života (t.j. manna, Jn 6:31-33,51), pravá Pascha, nový Exodus!

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: VEČERA PÁNOVA V JN 6 (MŮJ KOMENTÁR, VOL. 4, JÁN)

- A. Evanjelium podľa Jána nezapisuje samotnú Večeru Pánovu, hoci kapitoly 13 až 17 zaznamenávajú dialóg a modlitbu v Hornej sieni. Toto vynechanie mohlo byť úmyselné. Cirkev v neskorom prvom storočí začala vnímať ustanovenia v sakramentálnom zmysle. Vnímali ich ako kanál milosti. Ján mohol reagovať na tento vyvíjajúci sa sakramentálny pohľad tým, že nezapísal ani Ježišov krst ani Večeru Pánovu.
- B. Kontext Jn 6 je nasýtenie piatich tisíc. Avšak, mnohí ho používajú na sakramentálny pohľad Eucharistie. Toto je prameň rímskokatolíckej doktríny transsubstanciácie (vv. 53-56).

Otázka ako sa šiesta kapitola týka Eucharistie ukazuje dvojité prírodu evanjelií. Zrejme, evanjeliá sa týkajú Ježišových slov a života a predsa, oni boli napísané desaťročia neskôr a vyjadrovali spoločenstvo viery jednotlivých autorov. Takže máme tri úrovne autorovho účelu:

1. Duch
2. Ježiš a pôvodní poslucháči
3. Autori evanjelia a ich čitatelia

Ako máme vykladať? Jediný overiteľný spôsob musí byť kontextový, gramatický, slovný prístup, informovaný historickým nastavením.

- C. Musíme pamätať, že publikum bolo židovské a že kultúrne pozadie bolo rabínske očakávanie Mesiáša, ktorý mal byť super-Mojžiš (vv. 30-31), obzvlášť v spojení s skúsenosťou pri exode ako bola „manna“. Rabíni mohli použiť Ž 72:16 ako podporný text. Ježišove neobvyklé výpovede (vv. 60-62, 66) mali hovoriť proti nesprávnym mesiášskym očakávaniam zástupu (vv. 14-15).

- D. Nie všetci raní cirkevní otcovia súhlasili, že táto pasáž hovorí o Večeri Pánovej. Klement Alexandrijský, Origenés a Euzébius nikdy nespomínali Večeru Pánovu pri diskusii o tomto oddieli.
- E. Metafory tohto oddielu sú veľmi podobné Ježišovým slovám, ktoré použil so „ženou pri studni“ v Jn 4. Zemská voda a chlieb sú použité ako metafory večného života a duchovných skutočností.
- F. Toto rozmnoženie chleba je jediný zázrak zapísaný vo všetkých štyroch evanjeliách!

14:23 „vzdal vd'aku“ Grécky výraz pre „ďakujem“ je *eucharisté*, z čoho dostávame slovo pre Večeru Pánovu, Eucharistia.

14:24 „toto je moja krv novej zmluvy“ Farba vína pripomínala farbu ľudskej krvi. Táto fráza má tri možné SZ pôvody.

1. 2M 24:6-8, inaugurácia Knihy zmluvy zmluvnou krvou
2. Jer 31:31-34, jediný SZ text, ktorý spomína „novú zmluvu“
3. Zach 9:11, ktorý patrí do literárnej jednotky kapitol 9-14, ktoré sú prameňom mnohých prorociev (t.j. kristologická typológia) o Ježišom živote.

Sú dve varianty v gréckych rukopisných tradíciách.

1. „zmluva“ podľa Mt 26:28, ktorú nachádzame v gréckych rukopisoch $\aleph$, B, C, D² a L (tiež D* a W s malou zmenou). UBS kratšiemu čítaniu ocenenie „A“ (isté).
2. „nová zmluva“ podľa Lk 22:20 a 1K 11:25, ktoré nachádzame v MSS A a E a vo Vulgate, sýrskych, koptských a arménskych prekladoch (NKJV). Toto zrejme bol dodatok, aby spojil Ježišove slová s „novou“ zmluvou v Jer 31:31-34.

V celej tejto diskusii, jedna vec je zrejma. Ježišova smrť bola rozhodujúca pri obnovení padlého ľudstva do spoločenstva s Otcom (10:45). Ježiš prišiel (1) zjaviť Otca; (2) dať nám príklad, ktorý máme nasledovať; a (3) zomrel namiesto nás pre náš hriech. Neexistuje iný spôsob vykúpenia (Jn 10:14). Bol to centrálny aspekt Božieho večného plánu (Sk 2:23; 3:18; 4:28; 13:29).

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: ZMLUVA

SZ výraz *berith* (BDB 136), zmluva nie je ľahko definovať. V hebrejčine neexistuje sloveso, ktoré by sa s ním zhodovalo. Všetky pokusy odvodiť etymologickú definíciu sa ukázali ako nepresvedčivé. No jasná centrálnosť tohto konceptu prinútila bádateľov skúmať používanie tohto slova, aby sa pokúsili stanoviť jeho funkčný význam.

Zmluva je prostriedkom, ktorým jeden pravý Boh jedná s Jeho ľudským stvorením. Koncept zmluvy, dohody alebo súhlasu je podstatný pre pochopenie biblického zjavenia. Napätie medzi Božou suverenitou a ľudskou slobodnou vôľou sú jasne viditeľné v koncepte zmluvy. Niektoré zmluvy sú založené na Božom charaktere, činoch a zámeroch.

1. Samotné stvorenie (1M 1-2)
2. Povolanie Abraháma (1M 12)
3. Zmluva s Abrahámom (1M 15)
4. Ochrana a sľub Noachovi (1M 6-9)

Napriek tomu si podstata zmluvy vyžaduje reakciu.

1. Vierou musí Adam poslúchať Boha a nejest' zo stromu uprostred Edenu
2. Vierou musí Abrahám opustiť svoju rodinu, nasledovať Boha a veriť v budúce potomstvo
3. Vierou musí Noach vybudovať obrovskú loď ďaleko od vody a zhromaždiť zvieratá
4. Vierou vyviedol Mojžiš Izraelcov z Egypta a prijal zvláštne usmernenie pre náboženský a sociálny život so sľubmi požehnaní a kliatby (5M 27-28)

To isté napätie, zahrňujúce Boží vzťah k ľudstvu, je adresované v „Novej zmluve“. Toto napätie môžeme jasne vidieť v porovnaní Ez 18 s Ez 36:27-37 (YHWH konanie). Zmluva je založená na Božích láskavých skutkoch alebo na delegovanej ľudskej reakcii? Toto je horúca otázka Starej a Novej zmluvy. Ciele oboch sú rovnaké: (1) obnova spoločenstva strateného v 1M 3 a (2) vytvorenie spravodlivých ľudí, ktorí odrážajú Boží charakter.

Nová zmluva v Jer 31:31-34 rieši napätie odstránením ľudskej výkonnosti ako prostriedku na dosiahnutie prijatia. Boží zákon sa stáva vnútornou túžbou namiesto vonkajších výkonov. Cieľ zbožných, spravodlivých ľudí zostáva ten istý, ale mení sa metodológia. Padlé ľudstvo sa dokázalo ako nedostatočné na to, aby mohlo byť obrazom Boha. Problémom nebola zmluva, ale ľudská hriechnosť a slabosť (R 7; G 3).

Rovnaké napätie medzi SZ bezpodmienečnými a podmienečnými zmluvami zostáva v NZ. Spasenie je úplne bezplatné v dokončenom diele Ježiša Krista, no vyžaduje si pokánie a vieru (na začiatku a potom naďalej). Je to aj právne prehlásenie, aj povolanie ku Kristovej podobe, indikatívne vyjadrenie prijatia a imperatív v súvislosti so svätosťou! Veriaci nie sú spasení prostredníctvom svojich skutkov, ale vedie ich to k poslušnosti (Ef 2:8-10). Zbožný život sa stáva dôkazom spasenia, nie prostriedkom spasenia. Avšak, večný život má pozorovateľné charakteristiky! Toto napätie je jasne viditeľné v liste Hebrejom.

▪ „**ktorá sa vylieva za mnohých**“ Ježišova smrť, symbolizovaná Jeho vyliatou krvou bola obeť pre hriech (Mk 10:45; Mt 26:28; 1K 15:3; 2K 5:21; Hb 9:11-15). Výraz „mnohí“ sa netýka obmedzenej skupiny ale je to hebrejská (alebo semitská) metafora pre „všetci, ktorí odpovedia“. Toto vidíme v paralelizme z R 5:18 a 5:19 podobne ako aj v Iz 53:6 „všetci“ v porovnaní s 53:11-12, „mnohí“. Pozri poznámku k 10:45.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: VYLIATÁ

Všeobecne výraz *cheó* znamená „vyliat“. Tento zosilnený tvar *ekcheó* má dva vyvinuté významy.

1. nevinné preliatie krvi, Mt 23:35; Sk 22:20

2. daná obeť, Mt 26:28; Mk 14:24; Lk 22:20

V Ježišovi sa oba významy stretávajú pri Golgote (Colin Brown, ed. *The New International Dictionary of New Testament Theology*, vol. 2, s. 853-855).

14:25 „nikdy nebudem piť“ Paschálna liturgia zahŕňala štyri kalichy požehnaní. Rabíni postavili túto procedúru na 2M 6:6-7. Tretí kalich symbolizoval vykúpenie. Tento robí základ Večere Pánovej. Ježiš odmietol vypíť štvrtý kalich požehnaní lebo to symbolizovalo dovŕšenie. Ježiš to spojil s mesiášskou hosťinou na konci veku (Iz 25:6; 55; Mt 8:11; Lk 13:29; 14:15,24; 22:30; Jz 19:9,17).

▪ „**až do toho dňa**“ Toto sa zrejme týka budúceho Ježišovho príchodu v sláve a moci, ktoré bolo tak odlišné od Jeho súčasnej situácie, v ktorej čelil hanbe, bolesti, odmietnutiu a smrti! Dva príchody Ježiša robia rozdiel medzi Jeho úlohami ako vykupiteľa (t.j. zastupiteľské zmierenie) a víťaza/sudcu. Tento dvojnásobný Ježišov príchod prekvapil Židov. Pravdepodobne to bol Ježiš sám, možno na ceste do Emauz, kto ukázal plnú významnosť kľúčových SZ oddielov (t.j. 1M 3:15; Ž 22; Iz 53 a Zach 9-14).

▪ „**Božie kráľovstvo**“ Pozri zvláštnu tému v 1:15c.

TEXT 14:26

(26) Keď zaspievali chválospev, vyšli na Olivovú horu.

14:26 „zaspievali chválospev“ Od gréckeho slovesa pochádza slovo „hymnus“. Bola to pravdepodobne časť Hallel Žalmu (t.j. Ž 113-118, Mt 26:30), čo bolo poslednou časťou Paschálneho rituálu. Tieto žalmy boli vyjadrením radosti a vďaky pre YHWH vykúpenie. Boli odriekané alebo spievané v celosti alebo len časti, pri všetkých hlavných sviatkoch, okrem Dňa zmierenia. Žalmy 113-114 sa spievali na začiatku Paschálnej večere a 115-118 pri konci večere.

▪ „**Olivová hora**“ Ježiš a učeníci pravdepodobne toto miesto používali pravidelne ako miesto na stanovanie alebo miesto modlitby počas Paschálneho obdobia (t.j. osem dní).

TEXT 14:27-31

(27) Vtedy im Ježiš povedal: Všetci sa pohoršíte, lebo je napísané: *Budem biť pastiera a ovce sa rozprchnu.* (28) Ale po svojom vzkriesení vás predídem do Galiley. (29) Peter mu povedal: Aj keď sa všetci pohoršia, ja nie! (30) Ježiš mu povedal: Amen, hovorím ti, že dnešnej noci, skôr ako kohút dvakrát zaspieva, ty ma tri razy zaprieš. (31) Peter však pokračoval: Aj keby som mal s tebou zomrieť, nezapriem ťa. A podobne hovorili všetci.

14:27

NASB, NJB

„všetci odpadnete“

NKJV

„všetci poklesnete“

NRSV

„všetci sa stanete dezertérmi“

TEV

„všetci sa rozbežíte“

Toto je indikatív futúru pasívneho. Toto je ďalší dôkaz, že Ježiš pozná a kontroluje budúce udalosti. Idea pasíva je zachytená v ASV preklade „vy všetci budete pohoršení“ (t.j. *skandalizó*, ktoré bolo použité pre pascu s návnadou). Tu máme aj druhé futúrum pasívne, „budete rozprchnutí“ zo Zach 13:7. To isté slovo pre nevieru (t.j. odpadnúť) bolo použité pre odmietnutie Krista (Mt 11:6; 13:21,57; 24:10; 26:31). Viera učeníkov zlyhá! Petrove zapretia boli len príkladom ich strachov.

▪ **„je napísané“** Doslova je to „bolo napísané“, čo je indikatív perfektu pasívneho. Bola to charakteristická fráza (t.j. hebrejská fráza), ktorá sa týkala inšpirovanej SZ.

▪ **„budem bit“** Toto je citát zo Zach 13:7. Bol to Otcov plán, aby Ježiš dal svoj život ako obeť za hriech (Iz 53:4,6.10; Mk 10:45; Lk 22:22; Sk 2:23; 3:18; 4:28; 13:29; 2K 5:21).

14:28 Ježiš povedal učeníkom niekoľkokrát, že ich stretne na vrchu v Galilei (Mt 26:32; 28:7,10,16). Toto zvláštne stretnutie bola príležitosť Veľkého poslania (Mt 28:16-20), ktoré pravdepodobne bolo zjavenie po vzkriesení, o ktorom čítame v 1K 15:6. Toto nehovorí o nanebovzatí, ktoré sa udialo na Olivovej hore štyridsať dní po vzkriesení (Sk 1:12).

Toto bola predpoveď Jeho vzkriesenia, ale oni nevnímali významnosť tejto udalosti. Táto fráza je výborná príležitosť ukázať, že NZ častokrát dielo vykúpenia pripisuje všetkým trom osobám Trojice.

1. Boh Otec vzkriesil Ježiša (Sk 2:24; 3:15; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30,33,34,37; 17:31; R 6:4,9; 10:9; 1K 6:14; 2K 4:14; G 1:1; Ef 1:20; Kol 2:12; 1Tes 1:10).
2. Boh Syn vstal z mŕtvych (Jn 2:19-22; 10:17-18)
3. Boh Duch vzkriesil Ježiša (R 8:11). Tento istý trojičný dôraz možno vidieť vo vv. 9-10. Pozri zvláštnu tému: Trojica v 1:11.

14:29 „aj keď“ Doslova je toto „aj keby“ (NKJV a NJB). To je podmieňovacia veta prvej triedy, ktoré predpokladá, že je to pravda z perspektívy autora alebo pre jeho literárne účely. Peter si mohol predstaviť iných utekať, ale nie seba!

▪ **„ja nie“** Toto je silné odporovanie *alla*. Peter dôrazne tvrdil, že nikdy neopustí Ježiša (Lk 22:33; Jn 13:37-38). Peter verejne vyhlásil vernosť, ktorú nemohol splniť! Jeho túžba prekročila jeho schopnosti!

14:30 „dnešnej noci, skôr ako kohút dvakrát zaspieva, ty ma tri razy zaprieš“ „Ty“ je rázne! Je to indikatív futúru mediálneho. Lukášov záznam je dlhší (22:31-34). Detail, že kohút zaspieva dvakrát je očitý svedectvo Petra. Zapísané je len u Marka.

14:31

NASB „trval na tom hovoriac“
NKJV „hovoriť ráznejšie“
NRSV „povedal rázne“
TEV „odpovedal ešte silnejšie“
NJB „opakoval stále naliehavejšie“

Tento výraz (*perisseia*) je často používaný v rôznych tvaroch v NZ pre krajnosť alebo extrémnu úroveň (Mt 5:20; 27:23; Sk 26:11; Flp 1:9; 1Tes 4:1). Zosilnený tvar s predponou *ek* nachádzame jedine u Marka. Pravdepodobne to pochádza od Petra! Pamätá sa ako rázne zaprel!

▪ **„aj keby“** Toto je podmieňovacia veta tretej triedy, ktorá označuje potenciálnu činnosť. Doslova „aj keby sa to muselo stať“.

▪ **„nezapriem ťa“** Peter sa určite cítil takto. S celým svojím srdcom a vôľou bol rozhodnutý stáť pri Ježišovi! Tak ako Dávidove hriechy a následné odpustenie fungovali na povzbudenie neskorších veriacich, tak je to aj s Petrovými tvrdeniami a zlyhaniami. Hriechni, slabí ľudia chcú urobiť správnu vec (R 7), ale zistia, že sú neschopní! Ježiš môže jednať so zlyhaním, ale nie s nekajúcou nevierou.

TEXT 14:32-42

(32) Prišli na miesto zvané Getsemani. A prikázal svojim učeníkom: Sadnite si sem, kým sa nepomodlím. (33) Nato vzal so sebou Petra, Jakuba a Jána. Doľahla naňho hrôza a úzkosť. (34) I povedal im: Moja duša je veľmi smutná – až na smrť. Zostaňte tu a bďte! (35) Trochu od nich poodišiel, padol na zem a modlil sa, aby ho, ak je možné, minula táto hodina. (36) Vravel: Abba, Otče, tebe je všetko možné! Vezmi odo mňa tento kalich. No nie čo ja chcem, ale čo chceš ty. (37) Prišiel k učeníkom a našiel ich spať. Petrovi povedal: Šimon, spíš? Ani len jednu hodinu si nevládal bdieť? (38) Bďte a modlite sa, aby ste neprišli do pokušenia. Duch je síce ochotný, ale telo slabé. (39) Znova odišiel a modlil sa tými istými slovami. (40) Keď sa vrátil, zase ich našiel spať; ich oči sa im od únavy zatvárali. Nevedeli, čo mu odpovedať. (41) I prišiel tretí raz a povedal im: Ešte stále spíte a odpočívate? Už dost! Prišla hodina – hľa, Syn človeka je vydaný hriechnikom do rúk. (42) Vstaňte, podme! Hľa ten, ktorý ma zrádza, je blízko.

14:32 „Getsemani“ „Getsemani“ znamená „lis na olej“ po hebrejsky. Zrejme to bola súkromná záhrada za múrmi mesta Jeruzalema na Olivovej hore. Nebolo legálne mať záhrady v samom meste kvôli hnojivu potrebnému na rastliny, čo mesto robilo obradne nečistým. Zrejme Ježiš prichádzal do tohto mesta často. Dokonca je možné, že počas Veľkého týždňa tu stanoval s učeníkmi. Judáš poznal toto miesto dobre.

▪ **„sadbite si sem, kým sa nepomodlím“** V paralelách v Mt 26:41 a Lk 22:40 Ježiš žiada, aby sa modlili, aby nepadli do pokušenia.

14:33 „vzal so sebou Petra, Jakuba a Jána“ Bol to užší kruh vodcovstva medzi učeníkmi. Boli prítomní s Ježišom pri niekoľkých zvláštnych príležitostiach, keď ostatní učeníci neboli. Zrejme toto malo za následok zvláštne školenie a žiarlivosť zo strany ostatných učeníkov. Nejasné je prečo Ježiš mal užší kruh. Zoznam Dvanástich je vždy uvedený v štyroch skupinách po troch. Skupiny sa nikdy nemenili. Možno je, že skupiny tvorili rozvrh na striedavé odchody domov a navštívenie svojich rodín pre učeníkov. Pozri zvláštnu tému v 3:16.

▪
NASB „stal sa veľmi úzkostný a ustarostený“
NKJV „stal sa ustarostený a veľmi úzkostný“
NRSV „stal sa úzkostný a rozrušený“
TEV „úzkosť a tieseň prišla naňho“
NJB „začal cítiť hrôzu a tieseň“

Ježiš prežíval silnú úzkosť! Toto sú silné výrazy v gréčtine. Ako moderní čitatelia sa nachádzame na veľmi svätej pôde, tu v záhrade kde vidíme Syna Božieho v Jeho najzraniteľnejšom ľudskom okamihu. Ježiš musel povedať toto učeníkom po svojom vzkriesení. Zrejme to malo pomôcť tým, ktorí čelili pokušeniu a tým, ktorí chceli pochopiť agóniu a cenu Ježišovej skúsenosti na Golgote.

▪ **„moja duša je veľmi smutná – až na smrť“** Toto je úžasne rázna Ježišova výpoveď znepokojenia, strachu a žiaľu. Aj keď samotný text neudáva dôvod, zdá sa, že to čoho sa Ježiš obával bolo narušenie intímneho spoločenstva, ktoré mal s Otcom. To je charakterizované Ježišovými slovami v 15:34. Toto je jeden z najľudskejších okamihov, ktoré môžeme vidieť v Ježišovom zápase viery.

Bola to SZ fráza (Ž 42:5), ktorá vyjadrovala ohromnú intenzitu, ktorá bola zahrnutá pri vykúpení hriešneho ľudstva. Celý Žalm 42 odráža Ježišovu skúsenosť odmietnutia a smrti, podobne ako aj Ž 22. Niečo z tohto zápasu môžeme vidieť v paralele v Lk 22:43-44 (hoci UBS tomuto vynechaniu dáva ocenenie „A“ [isté]), ktorá zaznamenáva, že mu anjel prišiel slúžiť a že sa Jeho pot stekal na zem ako kvapky krvi. Víťazstvo nad zlým bolo vyhnané tu v záhrade. Zákernosť satanovho pokušenia v Mt 4 a Petrove údajne nápomocné ale veľmi deštruktívne komentáre v Mt 16:22 sú úplne zjavené v tomto oddieli.

▪ **„zostaňte tu a bdejte“** Toto je imperatív aoristu aktívneho, za ktorým nasleduje imperatív prítomného času aktívneho. Boli v strážnej službe a mali dávať pozor kedy príde Judáš s davom, ale zaspali!

14:35 „padol na zem a modlil sa“ Toto sú dva neurčitky. Obvykle tento čas označuje trvajúcu činnosť v minulosti, ale je zrejmé, že v tomto prípade to tak neznamená. Iné typické použitie tohto gréckeho slovesa je začiatok činnosti v minulosti. Modlitba pri ležaní tvárou na zemi ukazuje silné emócie.

14:35 „ak je možné“ Toto je podmieňovacia veta prvej triedy, ktorá predpokladá, že je to pravdivé z perspektívy autora. Ježiš vedel, že YHWH mohol urobiť čokoľvek (v. 36 „tebe je všetko možné!“).

▪ **„hodina“** Pozri zvláštnu tému, ktorá nasleduje.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: HODINA

Výraz „hodina“ je použitá niekoľkými spôsobmi v evanjeliách, ako

1. Časové vymedzenie (Mt 8:13; Lk 7:21; Jn 11:9)
2. Metafora pre čas skúšania (Mt 10:19; Mk 13:11; Lk 12:12)
3. Metafora pre Ježišov začiatok služby (Jn 2:4; 4:23)
4. Metafora pre deň súdu (t.j. Druhý príchod, Mt 24:36,44; 25:13; Mk 13:32; Jn 5:25,28)
5. Metafora pre Ježišovo umučenie (Mt 26:45; Mk 14:35,41; Jn 7:30; 8:20; 12:23,27; 13:1; 16:32; 17:1)

▪ **„aby ho minula táto hodina“** Toto je konjunktív aoristu aktívneho. Ježiš tvrdí, že YHWH môže urobiť všetko a Ježiš dúfa, že možno bude ušetrený kríža (v. 36). Toto bolo isté ako satanove pokušenia v púšti, pozri od autora James Stewart: *The Life and Teaching of Jesus Christ*, s. 39-46). Z Mt 26:39,42 a 44 a Mk 14:39 a 41 zisťujeme, že sa Ježiš modlil tú istú modlitbu trikrát, čo bolo židovským spôsobom ukázania intenzity.

14:36 „Abba“ Toto je aramejské slovo rodinného výrazu, ktorým deti nazývali svojich otcov doma, ocko, otecko, oco, tatko atď. Ježiš poznal rodinnú intimitu s YHWH (Hb 1:2; 3:6; 5:8; 7:28). Jeho smrť aj nám zabezpečí túto intimitu.

Tento kontext je jediný kde Ježiš použil toto aramejské slovo *Abba* (t.j. v gréckom texte). Ježiš zjavil silný zápas, ktorý prežíval v tejto chvíli telesného pokušenia (t.j. On opísal svoje silné pocity; padol na zem; modlil sa trikrát). Tu zahral tromfom, najlepšou šancou zmeniť Otcov názor o Golgote. YHWH nazýva tým najintímnejším rodinným menom! Aj tak každú modlitbu končil s „nie moja vôľa, ale Tvoja“. Boh Otec ukázal svoju lásku pre padlé ľudstvo tým, že neodpovedal na Ježišovu vyjadrenú túžbu. Bola potrebná konečná obeť pre hriech, ale to nebolo ľahké ani lacné, emocionálne alebo fyzicky, ani pre Ježiša ani pre Otca!

Ježiš nás pozná, lebo pozná pokušenia ľudstva (ale zostal bez hriechu). Strach a hrôza a odradenie a rozčarovanie **nie** sú hriechmi! Víťazstvo bolo vyhraté v Getsemani.

▪ **„Otec“** Evanjelium podľa Marka často používa aramejské slová a frázy (3:17; 5:41; 7:34; 14:36; 15:34). Aramejčina bol jazyk, ktorým hovorili Ježiš a učeníci. Marek prekladal každý výraz, čo ukazuje, že nebolo písané pre židovských čitateľov, ale pre pohanských čitateľov, pravdepodobne Rimanov kvôli latinským výrazom a frázam, ktoré u Marka nachádzame. Pozri zvláštnu tému: Otec v 13:32.

▪ **„tento kalich“** Bola to SZ metafora pre ľudský osud (Ž 16:5; 23:5; Jer 51:2; Mt 20:22). Obvykle bola použitá v osudzujúcom (t.j. negatívnom) zmysle (Ž 11:6; 75:8; Iz 51:17,22; Jer 25:15-16,27-28; 49:12; Nár 4:21; Ez 23:31-33; Hab 2:16). Táto fráza je často spojená s opitnosťou, čo je ďalšia SZ metafora pre súd (Jób 21:20; Iz 29:9; 63:6; Jer 25:15-16,27-28). Ježiš chcel to ukončiť! Strach nie je hriech. On strachu čelil s vierou; tak musíme aj my!

▪ **„no nie čo ja chcem, ale čo chceš ty“** Zámená „ja“ a „ty“ majú jednoznačné stanovisko v gréčtine. Toto bolo Ježišovo ďalšie podriadenie Otcovej vôli. V tomto kontexte, pravé ľudstvo a viera Ježiša žiari! Hoci Jeho ľudská prirodzenosť volala po vyslobodení, Jeho srdce chcelo naplniť Otcovu vôľu zastupiteľským zmierením (10:45; Mt 26:39).

14:37,40 „našiel ich spat“ Títo učeníci tiež spali aj pri Premenení (Mt 26:43 a Lk 9:32). Oni neboli zlí, ani nedbanliví, ale ľudia! Pred tým než rýchlo odsúdime učeníkov, všimnime si v Lk 22:45 frázu „unavení od zármutku“, ktorá hovorí, že nemohli zniesť bolesť Ježišovho proroctva o Jeho vlastnej smrti a ich rozprchnutiu, ktoré malo nasledovať. Hoci Ježiš túžil po ľudskom spoločenstve a príhovornej modlitbe v tejto chvíli najväčšej krízy Jeho života, musel sám prežiť túto chvíľu a urobil to pre všetkých veriacich!

14:37 „Šimon“ Toto je jedinýkrát, že ho Ježiš nazval „Šimon“, keďže zmenil Jeho meno v 3:16. Skala (t.j. Peter) bola všetko len nie stabilná, istá a dôveryhodná. Peter si musel pamätať túto „spiatočnú“ zmenu mena s veľkou bolesťou. Som si istý, že pochopil čo to znamenalo.

14:38 „bdejte a modlite sa“ Toto je imperatív prítomného času aktívneho a imperatív prítomného času mediálneho. Nasledujúci kontext zjavuje nepriateľa.

▪ **„aby ste neprišli do pokušenia“** Existuje niekoľko teórií o tom, na čo sa „pokušenie“ vzťahuje v tomto kontexte:

1. Na Ježišovo proroctvo z v.27
2. Na učeníkov, ktorí spali namiesto toho, aby sa modlili, vv.37,40
3. Na učeníkov, ktorí opustili Ježiša vo v.56
4. Na Petrovo zapretie vo vv.69-75
5. Na vládne a náboženské prenasledovanie (Mt 5:10-12; Jn 9:22; 16:2)

Výraz „pokušenie“ (*peirasmos*) malo konotáciu „pokúšať alebo overovať s cieľom zničenia“ (Mt 6:13; Lk 11:4; Jk 1:13). Často je použitý v kontraste s iným gréckym výrazom pre skúšanie (*dokimazo*), ktoré malo konotáciu „pokúšať alebo overovať s cieľom posilnenia“. Avšak, tieto konotácie nie sú vždy prítomné v každom kontexte. Teologicky, to neznamená že Boh skúša alebo pokúša svoje deti, aby ich zničil, ale zabezpečuje príležitosť pre duchovný rast cez skúšky (1M 22:1; 2M 16:4; 20:20; 5M 8:2,16; Mt 4; Lk 4; Hb 5:8). Avšak, On vždy zabezpečuje východisko (1K 10:13). Pozri zvláštnu tému: Grécke výrazy pre „overovanie“ v 1:13.

▪ **„duch je síce ochotný, ale telo slabé“** Toto môže byť komentár na Petrove slová a slová ostatných apoštolov z vv. 29,31. Ježiš úplne chápe toto napätie (v. 36).

Použitie slova „duch“ v spojení s ľudským duchom hovorí o našom vnútornom živote a myšlienkach (Ž 51:10,12,17). V pavlovských spisoch „duch“ je často v kontraste s „telom“ (R 8:1-11).

14:40 „nevedeli, čo mu odpovedať“ Nemali vysvetlenie (9:6) okrem slabosti tela (Lk 9:32).

14:41 „ešte stále spíte a odpočívate“ Ťažko je vysvetliť túto grécku frázu. Je to otázka? Je to irónia? Je to výpoveď? Aj keď je význam neistý, zrejme Ježiš vyhral víťazstvo a teraz stál vzpriamený, pripravený čeliť skúške v noci, bitiu ráno a ukrižovaniu.

▪ **„už dost“** Tento výraz spôsobil niekoľko písárskych zmien v gréckej rukopisnej tradícii. Týka sa to spánku učeníkov? Môžeme ho preložiť (1) „už stačilo“; (2) „už je dohodnuté“; alebo (3) „už je koniec“ (NJB „úplne skončilo“). Bolo použité v papyrusoch v koine gréčtine, ktoré boli nájdené v Egypte a označujú niečo zaplatené v celosti (Moulton a Milligan, *The Vocabulary of the Greek New Testament*, s. 57-58). Toto by v tom prípade bola paralela s Jn 19:30 „je dokonané“ alebo „zaplatené je v celosti“. Pravdepodobne sa to týka Judáša a jeho zrady, ktorá musela veľmi zaťažovať Ježiša. Ježiš vyhral duchovné víťazstvo v Getsemani!

14:41c-42 Tieto krátke výpovede sú zdôraznené tým, že nemajú spojky alebo pripájacie častice (*asyndeton*) medzi nimi. Udalosti sa vyvíjali podľa toho ako ich Ježiš predpovedal. Hodina prišla.

▪ **„prišla hodina“** Pozri zvláštnu tému v 14:35.

▪ **„zradený“** Tento výraz (*paradidómi*) obvyčajne znamená „vydaný do rúk“ (9:31), ale jeho spojenie s Judášom sa vo väčšine príkladov prekladá ako „zradiť“. Pozri plnšiu poznámku v 14:10d.

TEXT 14:43-50

(43) Ešte ani nedohovoril, už prichádzal Judáš, jeden z Dvanástich, a s ním zástup od veľkňazov, zákonníkov a starších, vyzbrojených mečmi a kyjmi. (44) Jeho zradca sa s nimi predtým dohodovil na znamení. Povedal im: Ten, ktorého pobožkám, to je on. Chyťte ho a obozretne odved'te. (45) Keď prišiel, hneď pristúpil k nemu a povedal: Rabbi! A pobožkal ho. (46) Vtedy na Ježiša položili ruky a zmocnili sa ho. (47) Tu jeden z okolostojacich vytasil meč, udrel veľkňazovho sluhu a odťal mu ucho. (48) Ježiš im povedal: Vyšli ste na mňa ako na lotra s mečmi a kyjmi, aby ste ma zajali? (49) Denne som vyučoval u vás v chráme a nezmocnili ste sa ma. Ale toto je preto, aby sa naplnilo Písmo. (50) A všetci ho opustili a rozutekali sa.

14:43 „ešte ani“ Pozri poznámku k 1:10.

▪ **„zástup“** Jn 18:3,12 hovorí, že bola prítomná rímska kohorta. Lk 22:52 hovorí, že v zástupe boli aj predstavitelia Veľrady (Sanhedrinu), čo poukazuje na chrámovú stráž. Dôvod prečo tam bolo tak veľa vojakov môžeme vidieť v tom, že bola Pascha a autority sa báli vzbury (14:2; Mt 26:5; 27:24).

▪ **„mečmi a kyjmi“** Tento výraz „meč“ sa týkalo krátkeho meča, ktorý rímsky vojak nosil v opasku. „Kyjak“ sa špecifiky týka zbrane chrámovej stráže.

▪ **„veľkňazi, zákonníci a starší“** Toto sa týkalo Sanhedrinu (Veľrady). Pozri zvláštnu tému v 12:13.

14:44 „chyt' te ho“ Toto je imperatív aoristu aktívneho.

▪
NASB, NRSV, TEV „odved' te ho pod dohľadom“
NKJV „odved' te ho opatrne“
NJB „dajte pozor, aby bol veľmi strážený keď ho budete vodit' preč“

Toto je grécky výraz *sphallomai* („spadnúť alebo sa potknúť“) s alfa privatívom, ktorý ho zapiera. Tento výraz je metaforický pre „byť pevný, istý, stabilný“. Judáš sa obával, že Ježiš urobí niečo, aby zmaril Svoje zatknutie. Toto zjavuje Judášov strach. On videl Ježišove zázraky a poznal Jeho moc.

14:45 „povedal: Rabbi! A pobozkal ho“ Bozkať tvár alebo čelo bolo bežným pozravom v tejto kultúre (obzvlášť medzi rabínmi). Čítame Ježišove poznámky k Judášovým skutkom v Mt 26:50; Lk 22:48. Toto znamenie ukazuje, že to boli pravdepodobne rímski vojaci, lebo chrámová stráž by spoznala Ježiša.

14:47 „tu jeden z okolostojacich vytasil meč“ Z paralely v Jn 18:10 a Lk 22:50-51, vieme, že toto bol Peter a že zranený sluha sa volal Malchus. Učeníci boli napomenutí už skôr, aby si kúpili meče (Lk 22:36-38), ale zrejme nepochopili správne pravý význam Ježišových slov. Musíme o Petrovi tu povedať, že bol celkom ochotný zomrieť pre Pána. V chvíli veľkej krízy, vytasil jeden z dvoch mečov. Ale zasa, nevhodnosť a popudlivosť jeho skutkov charakterizovala jeho osobnosť.

▪ „veľkňazov sluha“ Jn 18:10 udáva jeho meno – Malchus.

▪ „odťal mu ucho“ v Lk 22:51, Ježiš ho uzdravil!

14:48
NASB, NKJV „zlodej“
NRSV, NJB „zbojník“
TEV „zločinec“

S Ježišom jednali ako so zločincom, nie rúhačom. To, čo mali robiť Barabášovi, urobili Ježišovi, (pri ktorom bolo použité to isté slovo, Jn 18:40).

14:49 „denne som vyučoval u vás v chráme“ Toto sa týkalo členov Sanhedrinu (Veľrady) alebo chrámovej stráže. Ježiš odhalil ich tajné plány.

▪ „ale toto je preto, aby sa naplnilo Písmo“ Vo v. 50 „všetci ho opustili“ (14:27, ktoré cituje Zach 13:7 a Mt 26:31). Môžeme sa opýtať ako Jn 18:15-16 zapadá do tohto proroctva. Zdá sa, že Ján bol pri Ježišovi počas všetkých skúšok a bol prítomný aj pri ukrižovaní (Jn 19:26-27).

TEXT 14:51-52

(51) Šiel za ním akýsi mladík s plachtou, prehodenou na holom tele. Chytili ho, (52) on však plachtu pustil a utiekol nahý.

14:51-52 „mladík s plachtou, prehodenou na holom tele“ Cirkevná tradícia hovorí, že to bol Ján Marek, spracovateľ tohto evanjelia. Bol raným misijným spoločníkom svojho strýka, Barnabáša (Sk 12:25) a Šavla (Pavla) z Tarsu. Tradícia silne zdôrazňuje, že bol zapisovateľ Petrových spomienok o Ježišom živote (t.j. Evanjelium podľa Marka). Tradícia tiež hovorí, že v jeho dome sa uskutočnila Posledná večera (Sk 12:12).

Nejasné je prečo sa takto obliekol. Možno kým spal mu bolo povedané, že Ježiša zatýkajú, alebo sa snažil zostať blízko pri Ježišovi a učeníkoch a spal blízko v záhrade.

TEXT 14:53-65

(53) Potom odvedli Ježiša k veľkňazovi, kde sa zhromaždili všetci veľkňazi, starší a zákonníci. (54) Peter ho zďiaľky nasledoval až po nádvorie veľkňaza. Tam si sadol medzi stráž a zohrieval sa pri ohni. (55) Veľkňaz i celá Veľrada hľadali proti Ježišovi svedectvo, aby ho mohli usmrtiť, ale nenachádzali. (56) Mnohí síce proti nemu falošne svedčili, ale ich výpovede sa nezhodovali. (57) Niektorí vysúpili a falošne proti nemu svedčili: (58) Počuli sme, ako hovorí: Ja zborím tento chrám postavený rukami a za tri dni vybudujem nový, nie rukami postavený. (59) Ale ani tieto svedectvá neboli rovnaké. (60) Vtedy vstal veľkňaz, postavil sa uprostred nich a spýtal sa Ježiša: Nič neodpovedáš na to, čo títo svedčia proti tebe? (61) On však mlčal a nič neodpovedal. Preto mu veľkňaz znova položil otázku: Si ty Kristus, syn Požehnaného? (62) Nato Ježiš odpovedal: Ja som. Uvidíte Syna človeka sedieť po pravici Moci a prichádzať s nebeskými oblakmi. (63) Vtom si veľkňaz

roztrhol rúcho a povedal: Načo ešte potrebujem svedkov? (64) Počuli ste rúhanie. Čo na to poviete? A oni všetci usúdili, že si zasluhuje smrť. (65) Niektorí naň začali pľuť, zakrývali mu tvár a bili ho po hlave. Kričali naňho: Prorokuj! Sluhovia ho prevzali a zauškovali.

14:53 „potom odviekli Ježiša k veľkňazovi“ Jn 18:13a spomína Annáša, ale Kajfáš bol veľkňazom od r.18-36 po Kr. (Mt 26:57). Synoptici nezaznamenávajú výsluch Annáša. On bol veľkňazom pred tým a bol skutočná úradná autorita (Jn 18:13b).

▪ „všetci veľkňazi, starší a zákonníci“ Táto fráza bola použitá na označenie Veľrady, Sanhedrinu (v.55). Pozri zvláštnu tému v 12:13.

14:54 Tento verš udáva nastavenie Petrovho zapretia na nádvorí. Peter nemohol zostať ďalej, ale sa nechcel/nemohol stotožniť s Ježišom. Aká irónia!

▪
NASB „sedel s úradníkmi“
NKJV „sadol si so služobníkmi“
NRSV „sedel so strážcami“
TEV „sadol si medzi strážcami“
NJB „sedel s obsluhou“

Toto je opisné particípium imperfektu mediálneho. Zdá sa, že sa Peter snažil správať ako jeden zo služobníkov. Chcel sa včleniť do skupiny, ale svetlo na jeho tvári a jeho galilejský prízvuk ho prezradili. Peter si dobre pamätal tento večer!

14:55 Toto nebolo právne konanie; bol to fingoaný súd (A. N. Sherwin-White, *Roman Society and Roman Law in The New Testament*, s. 24-47).

14:56 „mnohí síce proti nemu falošne svedčili“ Imperfektum (v tomto verši dvakrát a vo vv. 57 a 59) ukazuje opakovaný pokus o falošné svedectvo, ale nezhodli sa medzi sebou. Bol to sprievod zlých klamárov!

▪ „ich výpovede sa nezhodovali“ V SZ bolo potrebné svedectvo dvoch svedkov na odsúdenie (5M 17:6; 19:15). Tiež, v SZ, ak niekto falošne svedčil proti niekomu, musel byť potrestaný istým spôsobom ako obžalovaný.

14:58 „zborím tento chrám“ Tento verš je dobrým príkladom o Ježišovom použití metafor na opísanie prichádzajúcich udalostí. Slovo „chrám“ sa týka dvoch vecí a dvoch časových rámcov.

1. Ježišovo telo (Jn 2:19-22) ukrižované, ale vzkriesené o tri dni (t.j. znamenie Jonáša, Mt 12:39-40; Lk 11:29-32). Toto sa malo udiť o niekoľko hodín.
2. Herodesov chrám v Jeruzaleme mal byť zničený Rimanmi v r.70 po Kr. a nebol znovu postavený. Bol to budúci súd, ktorý sa mal stať o 40 rokov, ale tiež odráža eschatologický súd (t.j. 2Tes 2; a Zjavenie).

Lahko je vidieť ako Ježišove dočasné, a predsa eschatologické, kráľovstvo a jeho etika mohli byť zle pochopené zo strany dogmatických, legalistických religionistov, ako vtedy tak aj teraz.

▪ „za tri dni“ Tento časový rámec (8:31; 9:31; 10:34) je spojený so SZ proroctvom v 1K 15:3-4. Tento rámec „tri dni“ je zároveň spojený s „novým chrámom“ a novým vzkriesením tela. Ježiš úmyselne spojil tieto dve veci. Chrám nového veku je veriaci, aj ako individuum aj ako spoločnosť (1K 3:16; 6:19).

▪ „vybudujem nový, nie rukami postavený“ Toto je úžasné proroctvo Ježišovej smrti a vzkriesenia. Ako bol chrám ústredný v SZ uctievaní, teraz to bude sám Ježiš. On je odmietnutý uholný kameň. On je novým ohniskom uctievania!

On má moc dať svoj život a zasa ho prijať (Jn 10:11,15,17,18). On má úplnú kontrolu nad svojim životom, smrťou a vzkriesením.

14:60 „vstal veľkňaz, postavil sa uprostred nich a spýtal sa Ježiša“ Veľkňaz sa snažil, aby sa Ježiša inkriminoval. Toto nebolo dovolené podľa židovského zákona, podobne ako aj súdny proces v noci a súd a trest v tom istom dni.

14:61 „on mlčal“ Toto mohlo byť naplnenie Iz 53:7 (Mt 26:63; 27:12-14; Mk 15:5; Lk 23:9 a Jn 19:9).

▪ **„veľkňaz mu znova položil otázku“** Mt 26:63 pridáva, že Ho zaprisahal.

▪ **„Kristus“** Toto je grécky preklad hebrejského výrazu Mesiáš, čo znamená „pomazaný“. V SZ proroci, kňazi a králi boli pomazaní na zvláštne znamenie Božieho vyvolenia a splnomocnenia pre určenú úlohu. Výraz môže byť použitý pre špeciálneho kráľovského „Syna Dávidovho“ (2Sam 7) ktorý vykúpi a obnoví Izrael.

▪ **„Syn Požehnaného“** „Požehnaný“ je bežný židovský titul (t.j. opis) pre Boha. Židia neočakávali Mesiáša, aby bol Božím vtelením, ale obdarovaný/splnomocnený človek, tak ako boli sudcovia. Ale Ježiš použil tento rodinný vzťah na potvrdenie svojej rovnosti s Otcem (Jn 5:18; 10:30,33; a tiež 1:1).

14:62 „Ja som“ Toto bola narážka na SZ meno zmluvného Boha, YHWH, čo bol tvar hebrejského slovesa „byť“ (2M 3:14; 5M 32:39; Iz 41:4; 43:10; 46:4; Jn 4:26; 8:24,25,58; 13:19; 18:5). Pozri zvláštnu tému: Božie mená v 12:36. Táto veľmi priama odpoveď je podobná tej v Lk 22:70. Matúš zapisuje omnoho záhadnejšiu odpoveď (Mt 26:64).

Marek je ten, ktorý opisuje, že Ježiš od začiatku chápal seba ako Božieho Syna a Mesiáša (1:1). Démoni ho tiež tak spoznali a potvrdili slovami (1:24,34; 3:11), ale učeníkom to trvalo, kým pochopili (8:29) kto je Ježiš a čo robí. Ešte stále sa pozerali židovským pohľadom z prvého storočia (tak tak aj Veľkňaz).

▪ **„Uvidíte Syna človeka sedieť po pravici Moci“** Toto je narážka na Ž 110:1. Bola to antropomorfná metafora pre miesto autority. Výraz „moc“ je opisná narážka na YHWH. Ježiš (t.j. Syn človeka, 14:21,41,62) použil eschatologické výrazy, ktorým rozumeli, aby potvrdil, že je On YHWH Mesiáš. Hoci Ž 110:4 má kňazskú konotáciu, tento verš má kráľovskú konotáciu (Hb 1:3).

Musíme znovu zdôrazniť, že Veľkňaz inak pochopil otázku v 14:61 ako ju pochopil Ježiš (to isté vidíme aj pri Pilátovej otázke v 15.kapitole). Veľkňaz ju pochopil ako vyhrážku jeho moci a autority a rímskej moci a autority. SZ koncept Mesiáša ako víťaziaceho Kráľa bol názor, ktorý zdieľali aj apoštoli (Mk 10:37).

Ježiš, avšak, videl Jeho kráľovstvo ako budúce a duchovné (Jn 18:36). Toto je dôvod, prečo cituje tieto eschatologické pasáže zo Ž 110 a Dan 7.

Existuje paradox v dvoch príchodoch, jeden ako pokorný, trpiaci služobník a jeden ako oslávený Kráľ a Sudca. SZ predstavuje oba príchody, ale Židia sa sústredili len na druhý. Toto je to isté teologické napätie ako Kráľovstvo Božie – inaugurované, ale nie dovŕšené! Veľmi ťažko si je predstaviť ako ťažko bolo pre Židov z Ježišovej doby pochopiť Jeho zvesť.

▪ **„prichádzať s nebeskými oblakmi“** Toto je citát z Dan 7:13. To je fráza, ktorá potvrdila Ježišovo božstvo veľmi jasnými SZ výrazmi. Nikto nejazdil na oblakoch, okrem YHWH, ale teraz aj Jeho „Syn“ to robí (13:26; Sk 1:9; Zj 1:7).

14:63 „roztrhol si rúcho“ Bolo to znamením hlboko znepokojeného ducha kvôli údajnému rúhaniu. Trest pre rúhanie z 3M 24:15 bola smrť kamenovaním. Ježiš si zaslúžil zomrieť na základe 5M 13:1-3 a 18:22, ak by nebol Mesiáš, Syn Boží, Spasiteľ sveta. Neexistuje stredná cesta. On, alebo je, ten kto tvrdí, alebo je rúhač, ktorý si zaslúži smrť (Josh Mc Dowell: *Evidence That Demands a Verdict*).

14:64 „rúhanie“ Rúhanie proti YHWH si zaslúžilo smrť kamenovaním (3M 24:14-16).

14:65 „pľuli“ Bol to SZ symbol odmietnutia (4M 12:14; 5M 25:9; Jób 17:6; 30:10; Iz 50:6). Členovia Sanhedrinu a rímski vojaci pľuli (15:19) na Ježiša.

▪ **„zakrývali mu tvár a bili ho po hlave. Kričali naňho: Prorokuj!“** Zakryli mu tvár, bili ho a potom sa ho pýtali: „Kto ťa udrel?“ Vysmievali sa mu tvrdiac, že je Boží prorok. Rabíni z Ježišových čias vykladali Iz 11:3, že Mesiáš mohol posudzovať čuchom, nie len zrakom. Toto sa mohlo, ale nemuselo týkať tejto udalosti. Istotne sa týka Iz 52:14. Rabíni vykladali tento verš hovoriac, že Mesiáš bude malomocný, ale myslím si, že sa to týka drsného bitia, ktoré vykonala skupina vojakov.

Niekoľko gréckych rukopisov rozšírilo tento text v Mk, aby odrážali Mt 26:68 a Lk 22:64.

▪	
NASB	„bit' Ho so svojimi päšťami“
NKJV	„vrážali mu so svojimi dľaňami“
NRSV	„vrazili mu“
TEV	„udreli ho“
NJB	„udierali ho“

Tento záznam Ježišovho týrania používa grécky výraz *kolaphizó*, ktoré znamená biť s päšťou a *hrapizó*, čo znamená udrieť niekoho s otvorenou dľaňou (Mt 26:67). Uder s otvorenou rukou bol orientálny symbol pohrdania (Mt 5:39; Jn 18:22; 19:3). Tieto isté výrazy hovoria aj o „bití s palicami“ v Sk 16:27.

Aj Sanhedrin aj rímski vojáci ponižovali Ježiša a zároveň ho fyzicky týrali (Iz 52:14; 53:4).

TEXT 14:66-72

(66) Keď bol Peter dolu na nádvorí, prišla jedna zo slúžok veľkňaza. **(67)** Keď zbadala Petra, ako sa zohrieva, pozrela sa naňho a povedala mu: **Aj ty si bol s tým Nazaretčanom, Ježišom.** **(68)** On to však poprel a povedal: **Nič o tom neviem, ba vôbec nechápem, čo rozprávaš. A vyšiel von pred nádvorie. (Vtom kohút zaspieval).** **(69)** Keď ho slúžka uzrela, začala znova hovoriť prítomným: **Tento je tiež jeden z nich. (70)** Peter však opäť zaprel. **Po malej chvíli aj okolostojaci hovorili Petrovi: Veruže si jeden z nich, veď si Galilejec. (71)** On sa však začal zaklínať a zaprisahávať: **Človeka, o ktorom hovoríte, nepoznám! (72)** Vtedy sa ozval kohút po druhý raz. **Tu si Peter spomenul na slová, ktoré mu Ježiš povedal: Skôr než kohút dvakrát zaspieva, tri razy ma zaprieš. I rozplakal sa.**

14:66 „prišla jedna zo slúžok veľkňaza“ Jn 18:17 hovorí, že bola vrátnička. Matúš, obvykle, hovorí o dvoch osobách, kým Marek má len jednu slúžku (Mt 26:69-71). Peter musel povedať Jánovi Markovi tento trápny príbeh alebo ju použil v niektorej zo svojich kázní v Ríme a Ján Marek ju počul.

14:67 „keď zbadala Petra“ Bol spln (cez Veľkú noc). Ona mohla jasne vidieť Petra pri svetle ohňa (vv. 54,67; Jn 18:18,25) a mesačnom svite.

▪ **„Ježiš Nazaretčan“** Židia, ktorí vyrastali v Galilei (Mt 26:69) mali iný prízvuk. Toto spojilo Ježiša s jeho učeníkmi (v.70). Pozri zvláštnu tému v 10:47.

14:68 „nič o tom neviem, ba vôbec nechápem, čo rozprávaš“ Presné poradie týchto troch obvinení je odlišný od evanjelia k evanjeliu. Skutočnosť, že je zdôraznené, že Peter zaprel Ježiša trikrát po sebe je rovnaká vo všetkých evanjeliách.

▪ **„vyšiel von pred nádvorie“** Zrejme sa Peter pokúsil odísť. Staroveké grécke rukopisy sú rovnomerne rozdelené podľa toho, či by fráza „a kohút zaspieval“ mala byť zaradená do v.68 (MSS A, C, D ako aj Vulgata, Pešitta ju zaraďujú, kým **Ⲁ**, B, L a W ju vynechávajú). Jasne sa nám vysvetľuje „kohút sa ozval druhýkrát“ vo v.72. Niektoré moderné preklady (NASB, NIV) to vynechávajú, ale niekoľkí ho zaraďujú do poznámky pod čiarou (NKJV, NRSV, TEV, NJB). UBS sa nevie rozhodnúť, ktoré je pôvodné.

14:70 „po malej chvíli“ Lk 22:59 má „asi po hodine“.

▪ **„Galilejec“** Petrov prízvuk alebo možno aj oblečenie ho prezradili.

14:71 „začal zaklínať a zaprisahávať“ Výraz „zaklínať“ (*anathematizó*) pôvodne označovalo niečo zasvätené Bohu (*anathéma*), ale neskôr začalo označovať kliatbu (Sk 23:12,14,21). Bol to spôsob potvrdenia dôveryhodnosti nejakej výpovede, tým že privolali súd Boží na seba, ak by nehovorili pravdu.

Peter, na najsilnejší kultúrny spôsob (t.j. prisaha a kliatba) krivoprisahal pred Bohom! Judáš neurobil nič horšie od Petra! Peter opakovane verejne zaprel svojho Pána dôrazne a so slovami prisahania (Mt 26:34,74).

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: PREKLÍATIE (ANATHEMA)

V hebrejčine je niekoľko slov pre „preklíatie“. *Herem* bolo použité pre niečo dané Bohu (LXX ako *anathema*, 3M 27:28), obvykle pre zničenie (5M 7:26; Joz 6:17-18; 17:12). Bol to výraz použitý v koncepte „svätej vojny“. Boh povedal, že zničenie Kanaánčanov a Jericho bola prvá príležitosť, „prvé ovocie“.

V NZ *anathema* a tomu podobné tvary boli použité niekoľkými spôsobmi:

1. Ako dar alebo obeť Bohu (Lk 21:5)
2. Ako prísaha smrti (Sk 23:14)
3. Zaklínať a zaprisahať (Mk 14:71)
4. Formulka prekliatia, ktorá sa týka Ježiša (1K 12:3)
5. Prepustiť niekoho alebo niečo súdu alebo zničeniu Božiemu (R 9:3; 1K 16:22; G 1:8-9).

▪ „človeka, o ktorom hovoríte, nepoznám“ Možno je, že „tento človek“ bola pohľadajúca semitská fráza, ktorá sa týkala Ježiša.

14:72 „kohút dvakrát zaspieval“ Peter si pamätal Ježišove slová (Lk 22:31-32). Lk 22:61 hovorí, že sa Ježiš pozrel naňho. Zrejme Ježiša presunuli z Annášovej do Kajfášovej časti veľkňazského palácu.

Výraz „dvakrát“ je vynechané v niektorých gréckych rukopisoch. Problém, s ktorým sa pisári stretli bolo to, že ostatné tri evanjeliá (t.j. Matúš, Lukáš a Ján) spomínajú len jeden spev kohúta, kým Marek zrejme má dva (MSS A, B, C², D a W), takže niektoré rukopisy vynechávajú tento výraz (MSS **ⲛ**, C a L).

▪ „**i rozplakal sa**“ Peter naplnil proroctvo vo svojom zapretí a dal nádej všetkým veriacim, ktorí zapreli Ježiša svojim jazykom, svojimi životmi a svojimi prioritami. Tiež, je nádej pre každého, ktorý sa navráti Jemu vo viere (Jn 21).

DISKUSNÉ OTÁZKY

Toto je výkladová študijná príručka, čo znamená, že zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Tieto diskusné otázky sú určené k tomu, aby vám pomohli rozmýšľať o hlavných otázkach tejto časti knihy. Majú u vás vyvolať myšlienky, nie definitívne odpovede.

1. Máme protirečenie medzi Markom a Jánom ohľadom otázky dňa kedy sa uskutočnila Večera Pánova?
2. Prečo bola Mária taká extravagantná? Prečo to Ježiš dovolil?
3. Učí siedmy verš o Ježišovom nezaujme o chudobných?
4. Prečo sa náboženský vodcovia snažili zabiť Ježiša?
5. Čo s Judášom, ako máme vysvetliť jeho konanie?
6. Ako sa Večera Pánova týka Paschy? Aký je význam Večery Pánovej?
7. Prečo je Getsemani taká paradoxná (t.j. Ježiš chce, aby ho kalich obišiel, ale tiež chce aj Božiu vôľu)?
8. Prečo bol Veľkňaz taký rozhorčený, že Ježiš zacitoval Ž 110 a Dan 7:13?

MAREK 15

Rozdelenie moderných prekladov podľa odsekov

UBS	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Ježiš pre Pilátom 15:1-5	Ježiš pred Pilátom 15:1-5	Ježiš pred Pilátom 15:1-5	Ježiš pred Pilátom 15:1-2a 15:2b 15:3-4 15:5	Ježiš pred Pilátom 15:1 15:2-5
Ježiš odsúdený na smrť 15:6-15	Ježiš na Barabášovom mieste 15:6-15	15:6-15	Ježiš je odsúdený na smrť 15:6-10 15:11-12 15:13 15:14a 15:14b 15:15	15:6-15
Vojaci sa vysmieľujú Ježišovi 15:16-20 Ukrižovanie Ježiša 15:21-32	Vojaci sa vysmieľujú Ježišovi 15:16-20 Kráľ na križi 15:21-32	Ukrižovanie 15:16-20 15:21-24 15:25-32	Výsmech vojakov 15:16-20 Ježiš je ukrižovaný 15:21-28 15:29-30 15:31-32a 15:32b	Ježiš korunovaný tŕním 15:16-20a Križová cesta 15:20b-22 Ukrižovanie 15:23-28 Výsmech ukrižovaného Ježiša 15:29-32
Ježišova smrť 15:33-41	Ježiš zomiera na križi 15:33-41	15:33-41	Ježišova smrť 15:33-34 15:35-36 15:37 15:38-39 15:40-41	Ježišova smrť 15:33-39 Ženy na Golgote 15:40-41
Ježišov pohreb 15:42-47	Ježiš pochovaný v Jozefovom hrobe 15:42-47	15:42-47	Ježišov pohreb 15:42-47	Pohreb

ČÍTANIE TRETIETIEHO CYKLU (pozri „Ako správne čítať Bibliu“) SLEDOVANIE PÔVODNÉHO ZÁMERU AUTORA NA ÚROVNI ODSEKOV

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Naraz si prečítajte celú biblickú knihu. Identifikujte predmety. Porovnajme svoje rozdelenie predmetov s piatimi modernými prekladmi. Rozdelenie podľa odsekov nie je inšpirované, no je kľúčom pre sledovanie pôvodného zámeru autora a to je jadrom výkladu. Každý odsek má len jeden predmet.

1. Prvý odsek
2. Druhý odsek
3. Tretí odsek
4. Atd.

ŠTÚDIUM SLOVNÝCH VÝRAZOV A FRÁZ

TEXT 15:1-5

(1) Hneď na úsvite sa zišli veľkňazi so zákonníkmi a staršími, i celá Veľrada. Ježiša spútali, odviekli a odovzdali Pilátovi. (2) Pilát sa ho spýtal: Si ty ten kráľ Židov? On mu odpovedal: Sám to hovoríš. (3) Veľkňazi ho obviňovali z mnohých vecí. (4) Pilát mu znovu položil otázku: Nič neodpovedáš? Pozri, čo všetko na teba žalujú. (5) Ježiš však nič neodpovedal, takže sa Pilát divil.

15:1 „na úsvite“ Marek, ako aj všetky židovské spisy, nesústreďuje sa na špecifický čas. Pravdepodobne Židia zo Ježišových čias rozdelili noc a deň, každý na 12 hodín (Jn 11:9) a každý mal tri štvorhodinové obdobia. Dvadsaťštyri hodinový deň pochádza z Babylonu. Gréci a Židia to prevzali od nich. Slnečné hodiny boli rozdelené na dvanásť častí.

V 15. kapitole Marek dáva niekoľko časových vymedzení:

1. úsvit, v. 1 (okolo 6 h ráno, záležalo na ročnom období)
2. tretia hodina, v. 25 (okolo 9 h ráno)
3. šiesta hodina, v. 33 (okolo poludnia)
4. deviatu hodinu, v. 34 (okolo 3 h poobede)
5. večer, v. 42 (západ slnka, okolo 6 h poobede)

Lk 22:66-71 dáva detaily tohto stretnutia. Toto stretnutie, včas ráno, malo za cieľ dať legalitu ich nelegálnemu nočnému súdnu procesu (A. N. Sherwin-White, *Roman Society and Roman law in the New Testament*, s. 24-47). Chronológia Ježišovho súdu pred Pilátom a Jeho ukrižovania je nasledovná:

	<u>Matúš</u>	<u>Marek</u>	<u>Lukáš</u>	<u>Ján</u>
Pilátov rozsudok				Šiesta hodina 19:14
Ukrižovanie		Tretia hodina 15:25		
Nastala tma	Šiesta až deviatu hodinu 27:45	Šiesta až deviatu hodinu 15:33	Šiesta až deviatu hodinu 23:44	
Ježiš vykrikoval	Deviatu hodinu 27:46	Deviatu hodinu 15:34		

Keď porovnáme tieto časové vymedzenia, vznikajú dve možnosti výkladu: (1) sú tie isté. Ján používal rímsky čas, ktorý počítal od polnoci (Gleason L. Archer, *Encyclopedia of Bible Difficulties*, s. 364), a synoptici používali židovský čas, ktorý počítal od šiestej hodiny ráno. (2) Ján tvrdí, že ukrižovanie bolo neskôr, čo by mohol byť ďalší príklad rozdielov medzi synoptikmi a Jánom. Avšak, zdá sa z Jn 1:39 a 4:6, že Ján niekedy používa židovský čas a inokedy rímsky čas (M. R. Vincent, *Word Studies*, vol 1. S. 403).

Časové určenia môžu byť symbolické vo všetkých evanjeliách, lebo sa týkajú (1) času dennej obete (t.j. trvalé) v chráme (9h ráno a 3h poobede, Sk 2:15; 3:1) a (2) len po obede bol tradičný čas na zabitie paschálneho baránka, dňa 14. Nisana. Biblia, tým že je to staroveká východná kniha, sa nesústreďuje prísne na chronológiu tak, ako to robia moderné západné historické záznamy.

▪ „**veľkňazi so zákonníkmi a staršími, i celá Veľrada**“ Pozri zvláštnu tému: Sanhedrin v 12:13.

▪ „**hned**“ Evanjelium podľa Marka je charakterizované činnosťou („vtedy“, „a“, „hned“). Ježiš je predovšetkým predstavený Jeho skutkami. Naratívum sa stále posúva dopredu používajúc tieto slová označujúce činnosť. Pozri poznámku k 1:10.

▪ „**Ježiša spútali**“ Toto mohla byť bežná procedúra so zločincami alebo podvedome ukázali, že sa báli Ježiša. Mnohí sa obávali, že bol kúzelník alebo čarodejník a že Jeho moc bola v Jeho rukách.

▪ „**odozdali Pilátovi**“ Nie je isté kde presne to bolo urobené. Väčšina učencov si myslí, že Pilát býval v Herodovom paláci, kým bol v Jeruzaleme. Jeho bežné bydlisko bolo v Cézarei pri mori, kde ďalší z Herodových palácov používal ako pretorium. Iní si myslia, že býval vo vojenskom stredisku, ktoré sa nachádzalo v hrade Antonia, vedľa chrámu. Dialo sa to za svitania podľa rímskeho zvyku, že sudy mali skoro ráno (pravdepodobne pre horúčavu). Pilát vládol nad Palestínou ako zástupca cisára od r. 25/26-36/37 po Kr. kedy bol zosadený kvôli viacnásobnej žalobe zo strany Vitellia, legáta Sýrie.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: PONTSKÝ PILÁT

I. Muž

- A. Miesto a čas narodenia neznámy
- B. Bol členom Jazdeckého rádu (vyššia stredná trieda rímskej spoločnosti)
- C. Ženatý, ale o deťoch nevieme nič
- D. Predchádzajúce administratívne postavenia (ktorých muselo byť niekoľko) sú neznáme

II. Jeho osobnosť

- A. Dva odlišné pohľady
  1. Filón (*Legatio and Gaium*, 299-305) a Jozef (*Antiq.* 18.3.1 a *Jewish Wars* 2.9.2-4) ho opisujú ako krutého a nemilosrdného diktátora.
  2. NZ (Evanjeliá, Skutky) prikazujú slabého, ľahko manipulovateľného rímskeho prokurátora
- B. Paul Barnett, *Jesus and the Rise of Early Christianity*, s. 143-148 dáva prijateľné vysvetlenie týchto dvoch názorov.
  1. Pilát nebol postavený na miesto prokurátora v roku 26 po Kr. pod Tibériom, ktorý bol zástanca Židov (Filón, *Legatio and Gaium*, 160-161) podľa rady Sejana, Tibériovho proti-židovského hlavného radcu.
  2. Tibérius stratil politickú moc kvôli L. Aeliovi Sejenovi, jeho pretoriánskom prefekte, ktorý sa stal pravou mocou za trónom a ktorý nenávidel Židov (Filón, *Legatio land Gaium*, 159-160).
  3. Pilát bol Sejanov chránenec a snažil sa urobiť naňho dojem tým že:
    - a. Priniesol rímske štandardy do Jeruzalema (r. 26 po Kr.), čo iní prokurátori neurobili. Tieto symboly rímskych bohov rozzúrili Židov (Jozef: *Antiq.* 18.3.1; *Jewish Wars* 2.9.2-3).
    - b. Vyrobil mince (r. 29-31 po Kr.), ktoré na sebe mali obrazy rímskych bohov. Jozef hovorí, že sa úmyselne snažil zvrhnúť židovské zákony a zvyky (Jozef, *Antiq.* 18.4.1-2).
    - c. Bral peniaze z chrámovej pokladne, aby postavil akvadukt v Jeruzaleme (Jozef: *Antiq.* 18.3.2; *Jewish Wars* 2.9.3).
    - d. Zabil niekoľkých Galilejčanov, keď cez Paschu prišli do Jeruzalema obetovať (Lk 13:12).
    - e. Priviedol rímskych vojakov do Jeruzalema, r. 31 po Kr. Syn Heroda Veľkého ho prosil, aby ich vrátil, ale nechcel, tak písali Tibériovi, ktorý žiadal, aby boli vrátení do Cézareli pri mori (Filón, *Legatio and Gaium*, 299-305).
    - f. Zavraždil mnohých Samaritánov na vrchu Gerizim (r. 36/37 po Kr.), kým hľadali posvätné predmety ich náboženstva, ktoré boli stratené. Kvôli tomuto ho jeho miestny nadriadený (Vitellius, sýrsky prefekt) odstránil z funkcie a poslal do Ríma (Jozef, *Antiq.* 18.4.1-2).
  4. Sejanus bol popravený r. 31 po Kr. a Tibériovi bola vrátená politická moc; a tak, #a, b, c a d pravdepodobne urobil Pilát, aby získal Sejanovu dôveru; #e a f mohol urobiť, aby získal Tibériovu dôveru, ale všetko zlyhalo.

5. Zrejme, po vrátení cisára, ktorý bol zástanca Židov, a navyše aj po liste, ktorý Tibérius poslal prokurátorom, aby boli vľudní k Židom (Filón, *Legatio and Gaium*, 160-161), židovskí vodcovia v Jeruzaleme využili túto Pilátovu politickú zraniteľnosť s Tibériom a zmanipulovali ho, aby dal ukrižovať Ježiša. Táto teória, na ktorú prišiel Barnett, ukazuje spojenie medzi dvomi názormi o Pilátovi na prijateľný spôsob.

III. Jeho osud

- A. Bol odvolaný a prišiel do Ríma po smrti Tibéria (r. 37 po Kr.).
- B. Nebol znovu postavený
- C. O jeho živote nevieme nič po tomto. Sú mnohé teórie, ale nie sú žiadne spoľahlivé údaje.

15:2 „Pilát sa ho spýtal“ Akým jazykom? Je menej pravdepodobné, že Pilát hovoril aramečinou, ako to, že Ježiš hovoril koine gréčtinou. Pre dobrú diskusiu o tomto pozri

1. „Did Jesus Speak Greek“ od autora Joseph A. Fitzmeyer, kapitola 21, s. 253-264 v *Approaches to the Bible: the Best of Bible Review*
2. „The Language of the New Testament“ od autora J. Howard Greenlee v *Expositor's Bible Commentary*, vol 1, s. 410-411.

▪ „**si ty ten kráľ Židov**“ „Ty“ je výrazné a sarkastické. Lk 23:1-2 uvádza zoznam obžalovania Sanhedrinu. Jn 19:8-19 pridáva silný detail ku rozhovoru medzi Ježišom a Pilátom. Piláta nezaujímal náboženský aspekt obžalovania, ale politický aspekt.

▪ **NASB, NKJV** „tak ako ty hovoríš“

NRSV, TEV „ty tak hovoríš“

NJB „ty si ten, ktorý to hovoríš“

Doslova je toto „ty hovoríš, že Ja som“, čo môže byť hebrejská fráza potvrdenia (Mt 26:25,64; Lk 22:70; 23:3) alebo záhadný spôsob odpovedania „ty tak hovoríš, ale naznačuješ, že ja som kráľ iného druhu“. Zdá sa, že toto bola súkromná konzultácia (Jn 18:33-38) v Pretóriu (t.j. vládnej budove). Ježiš to musel vyrozprávať učeníkom, alebo Ján bol prítomný. Židia by tam nevošli, lebo by ich to urobilo obradne nečistými, aby jedli cez Paschu.

Záznam Ježišovho výsluchu Herodom Antipasom je u Marka vynechaný, ale ho nachádzame v Lk 23:6-12.

15:3

NASB „začali ho obviňovať drsne“

NKJV, NRSV „obvinili ho z mnohých vecí“

TEV „obviňovali Ježiša z mnohých vecí“

NJB „vyniesli mnohé žaloby proti jemu“

Toto je imperfektum, čo znamená, že ho obviňovali znova a znova. Toto sa muselo udiat' po tom, čo sa Pilát súkromne rozprával s Ježišom (v. 4). Niektoré z obvinení nachádzame v Lk 23:2.

15:5 „Ježiš však nič neodpovedal“ Toto môže byť naplnením Iz 53:7 (14:61; Mt 26:63; 27:12; Jn 19:9).

▪ „**takže sa Pilát divil**“ Prečo sa Pilát divil?

1. Ježiš hovoril s ním v súkromí, ale nechcel hovoriť v prítomnosti svojich žalobcov.
2. Veľkňaz vyniesol veľa obvinení voči Jemu a boli veľmi naliehavé.
3. Ježiš sa nesprával ako väčšina väzňov, ktorí sa energicky bránili.

TEXT 15:6-15

(6) Na sviatky im prepúšťal na slobodu jedného z väzňov, o ktorého žiadali. (7) S povstalcami, ktorí sa pri vzbure dopustili vraždy, bol vo väzení muž menom Barabbáš. (8) Dav vystúpil hore a dožadoval sa toho, čo im Pilát vždy robieval. (9) Pilát im však odpovedal: Chcete, aby som vám prepustil toho kráľa Židov? (10) Lebo vedel, že veľkňazi ho vydali len zo závidi. (11) Veľkňazi však poštvajú dav, aby si žiadal prepustiť radšej Barabbáša. (12) Ale Pilát sa znova obrátil na nich a spýtal sa: A čo mám teda urobiť s tým, ktorého nazývate kráľom Židov? (13) Vtedy znovu zvolali: Ukrižuj ho! (14) Pilát im povedal: Čo zlého urobil? Oni však ešte hlasnejšie skríkli: Ukrižuj ho! (15) Vtedy Pilát, aby vyhovel ľudu, prepustil Barabbáša, no Ježiša dal zbičovať a vydal ho, aby ho ukrižovali.

15:6 „sviatky“ Toto sa týka Paschy. Učenci často debatovali o dĺžke Ježišovej verejnej služby. Jediný dôvod prečo cirkevná tradícia hovorí o trojročnej verejnej službe je kvôli trom Paschám, ktoré sa spomínajú v Evanjeliu podľa Jána. Avšak, Ján spomína „sviatok“ ako tu, čo môže naznačovať ďalšiu Paschu. Ja si myslím, že Ježiš mohol mať štyri alebo dokonca aj päť alebo šesť rokov verejnej služby. Je jasné, že sa autori evanjelií nezaoberajú toľko s chronológiou ako takou, ale teológiou. Evanjeliá nie sú západné historiky, ale východné teologické záznamy. Nie sú to ani biografie ani autobiografie. Sú to osobitné žánre. Autori evanjelia, inšpirovaní, mali slobodu vybrať, adaptovať a prispôbiť slová a skutky Ježiša, aby ich predstavili ich cieľovému publiku. Nemyslím si, že mali slobodu vsúvať slová do Jeho úst; avšak, materiál očitých svedectiev, ktorý bol zapísaný omnoho neskôr, spolu s teologickými účelmi a rôznymi cieľovými skupinami, to všetko odpovedá na otázku prečo sa štyri evanjeliá líšia medzi sebou.

▪ **„prepúšťal im na slobodu z väzňov, o ktorého žiadali“** Zdá sa, že sa toto stalo výročnou rímskou tradíciou v Palestíne za Ježišových čias. Neexistuje žiadne historické potvrdenie tohto, okrem v Jozefovom diele *Antiquities of the Jews* 20:9:3. Pilát sa snažil vyvolať súcit k Ježišovi u ľudí, aby ho mohol oslobodiť (Mk 15:14; Lk 23:14-16; Jn 18:38-39; 19:4).

15:7 „Barabbáš“ Toto meno je kombinácia slov Bar = „syn“ a Abbas = „otec“. Nekánonické Evanjelium Židom má Bar Rabbas, „syn rabína“. Niekoľko gréckych MSS v Mt 27:16-17 majú „Ježiš Barabbáš“, čo bol pokus irónie, lebo sa obaja volali Ježiš, ktorý naozaj bol „Syn Otca“.

▪ **„s povstalcami“** Muž, ktorého chceli dať prepustiť bol taký typ človeka, akého Ježiša obvinili, že bol. Aká irónia.

15:8 „dav“ Niektorí si myslia, že Barabbášovi priatelia čakali na túto výročnú príležitosť. Iní si myslia, že sa v dave nenachádzali pútnici, ale falošní svedkovia a iní, ktorí boli zapojení do nočného súdneho procesu. Oni nemali nič spoločného, okrem toho, že chceli, aby prepustili Barabbáša, ale mali na to veľmi odlišné dôvody.

Mesto bolo plné pútnikov, z ktorých mnohí boli z Galiley, ale je nepravdepodobné, že boli hore tak skoro ráno, alebo žeby sa nachádzali v Pilátovom paláci.

▪
NASB, NJB „vystúpili“
NKJV „vykrikovali hlasne“
NRSV „prišli“
TEV „sa zhromaždili“

Grécke slová „vystúpiť“ (*anabainó*) a „vykriknúť“ (*anaboaó*) sa píše a vyslovujú podobne, čo znamená že sa dali ľahko pomýliť pri starovekom spôsobe opisovania NZ, kedy jeden pisár čítal text nahlas a niekoľkí kopírovali. Grécka rukopisná tradícia je rozdelená:

1. „vystúpiť“ participium aoristu aktívneho v MSS **Σ**, B a vo Vulgate.
2. „vykriknúť“ participium aoristu aktívneho v MSS **Σ**², A, C, W a v Pešitte.

„Vykriknúť“ u Marka nikde nenachádzame, ale „vystúpiť“ na deviatich miestach, označujúc:

1. Veci, ktoré rastú (4:7)
2. Nastúpiť na loď (6:51)
3. Ísť hore (15:8)

Pravdepodobne NASB a NJB majú pravdu.

15:9 Marek, podobne ako aj Lukáš (t.j. aj v Evanjeliu aj v Skutkoch), píše, aby ukázal, že kresťanstvo nie je ohrozenie rímskym autoritám.

15:10 „zo závidia“ Pilát rozumel motívom Veľrady (Mt 27:18), ale odmieta konať spravodlivo!

Žiarlivosť je zrejme pravdepodobný motív, na základe ktorého konali židovskí vodcovia, ale som prekvapený, že ich politické a teologické motívy neboli zjavné aj Pilátovi (Lk 23:2). Tiež je možné, že Pilát počul o Ježišovi cez svojich špiónov a vyzvedáčov (alebo dokonca od svojej manželky, Mt 27:19).

15:12 „tým, ktorého nazývate kráľom Židov“ Jn 19:15 píše, že tento dav Židov (t.j. povstalci a židovskí vodcovia) hovorili: „Nemáme kráľa, iba cisára!“ Aká irónia!

15:13
NASB, NRSV, TEV, NJB „vykriekli späť“
NKJV „znovu zvolali“

Grécky výraz *palin* sa vykladá ako „spät“ modernými prekladmi. Aj „znova“ a „spät“ sú štandardné možnosti prekladu, podľa *A Greek-English Lexicon of the New Testament*, od autorov Bauer, Arndt, Gingrich a Danker, s. 606. Kontext si na tomto mieste vyžaduje „spät“.

15:14 „čo zlého urobil“ Evanjelium podľa Jána uvádza tri paralely tejto Pilátovej výpovede v 18:38; 19:4,6. Pilát sa snažil získať náklonnosť pre Ježiša, aby ho prepustili (Jn 18:38; 19:6,12), ale tento predpojatý dav to nechcel počúvať!

15:15

NASB, NRSV „mal túžbu uspokojiť zástup“

NKJV „chcel obšťastniť zástup“

TEV „chcel vyhovieť zástupu“

NJB „chcel upokojiť zástup“

Pilátovi viac záležalo na občianskom poriadku ako na spravodlivosti. Týmto židovským vodcom sa podarilo vystrašiť Piláta (Jn 19:12). Pilát bol obvinený z mnohých vecí autoritám v Sýrii a Ríme. Nemohol si dovoliť ďalšie obvinenia. Oni to vedeli a využili to!

Niekoľkí moderní lingvisti zaznamenávajú, že grécke slová *hikanon poiésai* sú latinská fráza (t.j. Bauer, Arndt a Gingrich, s. 374; Moulton a Milligan, s. 302; C. F. D. Moule: *An Idiom Book of the New Testament*, s. 192). Toto je významné, lebo Marek má veľa latinských slov a fráz, pravdepodobne lebo bol písaný na svedectvo Rimanom.

▪ **„zbičovať“** Toto je naplnenie Iz 53:5. Bičovanie bola bežná rímska procedúra predchádzajúca ukrižovaní. Bolo to hrozné bitie. Muž bol ohnutý a jeho ruky boli sputané na nízky kôl. Potom ho dvaja vojaci, jeden z každej strany bili s bičmi vytvorených z deviatich kožených remienok s niečim tvrdým pripevneným na konci remienok. Väzni často zomreli od samého bitia.

TEXT 15:16-20

(16) Vojaci ho vyviedli na nádvorie vládnej budovy pretória a zvolali celý prápor. (17) Obliekli ho do purpurového plášt'a a na hlavu mu nasadili korunu upletenú z trnia. (18) A začali ho zdraviť: Nech žije židovský kráľ! (19) Trstinou ho bili po hlave, pľuvali naňho, klaňali sa mu a kľakali pred ním. (20) Keď sa mu dost' naposmievali, vyzliekli mu purpurový plášť a znova mu obliekli jeho šaty. Potom ho vyviedli, aby ho ukrižovali.

15:16 „vojaci ho vyviedli“ Títo rímski vojaci (Mt 27:27) nenávideli Židov kvôli ich postoju výlučnosti voči pohanom a **vytriasli** svoju nenávisť na Ježišovi. Lk 23:11 hovorí, že aj vojaci Heroda Tetrarcha sa tiež vysmiali Ježišovi ako kráľovi.

▪ **NASB** „do paláca (t.j. do pretória)“

NKJV „do nádvorí, ktoré sa nazýva Pretórium“

NRSV „do nádvorí paláca (t.j. vládnej budovy)“

TEV „v nádvorí paláca správcu“

NJB „do vnútornej časti paláca, t.j. pretória“

Toto sa týka bydliska rímskych hodnostárov, keď boli v Jeruzaleme. Mohla to byť pevnosť Antonio, ktorá sa nachádzala vedľa chrámu alebo pravdepodobnejšie Herodov veľký palác v Jeruzaleme.

▪ **NASB** „celú rímsku kohortu“

NKJV „celú posádku“

NRSV, NJB „celú kohortu“

TEV „zvyšok družstva“

Grécky výraz *speiran* (t.j. kohorta) pôvodne označovala niečo skrútené, ako napr. vlákno alebo lano. Začalo sa obrazne používať na označenie skupiny mužov, ktorí spolupracujú na dosiahnutí cieľa. Kohorta je ďalšie latinské slovo. Bolo používané pre jednu desiatinu légie, čo vynášalo 600 mužov. Ale mohlo označovať aj omnoho menej (Jn 18:3). Rímska armáda bola zostavená z (1) légie, 6000; (2) kohorty, 600; (3) manipuly, 200; a (4) centúrie, 100.

15:17 „obliekli ho do purpurového“ Matúš 27:28 má „purpurový (t.j. šarlátový) plášť“ rímskeho jazdeckého dôstojníka. Purpurová farba bola symbolom kráľovského postavenia. Pôvodne, plášť rímskeho vojaka bol purpurný, ale po čase vybledol do odtieňu purpurovej. Vysmievali sa Ježišovi ako údajnému Kráľovi Židov (v. 18,20; Jn 19:2).

Lukáš 23:11 zaznamenáva, že židovskí vojaci Heroda Tetrarcha alebo Heroda Antipasa sa tiež vysmievali Ježišovi ako Kráľovi/Mesiášovi tým, že ho obliekli do kráľovského pláštú.

▪ **„korunu upletenú z trnia“** Tradične sa toto považovalo za spôsob mučenia, keďže trnie bolo zabodnuté do Ježišovho čela. Avšak, je možné, že to bola koruna upletená z palmových listov, čo bol ďalší spôsob ako sa Ježišovi vysmievali ako kráľovi (Mt 27:27-31; Mk 15:15-20). Grécky výraz „koruna“ (*stephanos*) bol používaný pre víťazný veniec alebo vavrínový veniec, ktorý nosil cisár.

15:19 Tento verš opisuje výsmech rímskych vojakov.

1. „nech žije“, čo bol špeciálny pozdrav vládcovi (v. 18)
2. „trstinou ho bili po hlave“, toto pravdepodobne najprv dali do jeho rúk ako výsmešné žezlo
3. „pľuli naňho“ bolo to znamením pohrdania v tej kultúre alebo napodobnenie bozku (t.j. spôsob pozdravu)
4. „klaňali sa mu a kľakali pred ním“, ďalší výsmešný symbol jeho kraľovania
5. Purpurový plášť položený na Jeho plecica, ktoré symbolizuje kraľovanie

Čísła dva až štyri sú imperfektá, čo znamená opakovanú činnosť v minulosti. Mnohí z vojakov toto robili opakovane, alebo možno každý prítomný vojak to urobil.

15:20 „vyviedli ho“ Ježiš, ako aj všetci odsúdení väzni museli nosiť svoj vlastný kríž na miesto ukrižovania von z mesta. Išli dlhou cestou ulicami Jeruzalema, aby všetci videli a báli sa rímskej spravodlivosti.

Toto vedenie zločincov za múry Jeruzalema, aby boli zabití, mohlo byť urobené z rešpektu k židovskom zákonu (3M 24:14; 4M 15:35-36). Rimania nechceli mať vzburu cez sviatky.

▪ **„aby ho ukrižovali“** Feničania vymysleli ukrižovanie. Alexander Veľký ukrižoval 2000 ľudí po páde Týru. Rimania zdokonalili techniku tak, že odsúdení zločinci trpeli niekoľko dní pred svojou smrťou. Toto ukrutné mučenie malo byť odstrašujúcim prostriedkom pred zločinom. Nemohol byť vykonaný nad rímskym obyvateľom.

TEXT 15:21

(21) Prinútili istého Šimona z Kyrény, otca Alexandra a Rúfa, ktorý práve prichádzal z poľa, aby mu pomáhal niesť kríž.

15:21 „prinútili ... aby pomáhal“ Toto je prevzaté slovo z perzštiny používané pre úradné konfiškovanie majetku alebo odvod pracovníkov pre vládne použitie.

▪
NASB „okoloídúci, prichádzajúci z poľa“
NKJV „vychádzajúci z poľa“
NRSV „okoloídúci, ktorý prichádzal z poľa“
TEV „ktorý prichádzal do mesta z poľa“
NJB „okoloídúci ... ktorý prichádzal z poľa“

Je toto niekto, kto býval v Palestíne, alebo návštevník cez Paschu? Myslím si, že sa to týka pútnika, ktorý bol ubytovaný v predmestí Jeruzalema, ktorý akurát vtedy prechádzal odtiaľ. Avšak, boli mnohí z Kyrenaiky (Severná Afrika), ktorí žili v Jeruzaleme. Dokonca existovala aj osobitná synagóga špeciálne pre nich (Sk 6:9). Jeho deti sa spomínajú, zrejme boli známe ranou cirkvou (nie v Jeruzaleme, ale v Ríme).

▪ **„Šimon z Kyrény“** Kyrenaika bola provincia v Severnej Afrike. Kyréna bola hlavným mestom. Avšak, meno Šimon je židovské meno. Zo Skutkov zisťujeme, že z tejto oblasti pochádzali mnohí Židia (Sk 2:10; 6:9; 11:20; 13:1). Nevieme k akej rasovej skupine patrili. Ešte za čias Šalamúna a Kráľovnej zo Sáby (t.j. Etiopie) existovali Židia černosi.

▪ **„otec Alexandra a Rúfa“** Zrejme tento špecifický opis ukazuje, že sa Šimon a/alebo jeho deti stali známymi v ranej cirkvi. Keďže Marek písal Rimanom, možno Rúfus, o ktorom čítame v R 16:13 je ten istý muž.

▪ **„kríž“** Existuje niekoľko možných tvarov, ktoré Rimania používali, T, X, t alebo šibenica, na ktorej bolo niekoľko vertikálnych priečok. Archeologickým výskumom boli všetky tieto tvary nájdené, že sa používali v Palestíne v prvom storočí.

TEXT 15:22-26

(22) I viedli ho na miesto Golgota, čo v preklade znamená Lebečné miesto (23) Podávali mu víno miešané s myrhou, ale Ježiš to neprijal. (24) Pribili ho na kríž. A jeho šaty si rozdelili; žrebom určili, kto čo dostane. (25) Bola tretia hodina, keď ho ukrižovali. (26) Jeho vinu označili nápisom: Kráľ Židov.

15:22 „Golgota“ Toto je aramejský výraz. Výraz „golgota“ je latinské slovo pre „lebka“. Výrazy sa netýkajú celej lebky, ale čela. Lokácia je neistá, ale bolo to za múrmi Jeruzalema, pravdepodobne na nízkom, holom vrchu na hlavnej ceste do svätého mesta (3M 24:14; 4M 15:35-36; Jn 19:20).

15:23 „podávali mu víno miešané s myrhou“ Toto je imperfektum, čo znamená, že sa snažili niekoľkokrát. Talmudská tradícia hovorí, že ženy Jeruzalema to robili ako službu odsúdeným väzňom. Bol to vskutku silný liek na uľahčenie bolesti a otupenie mysle.

▪ „ale Ježiš to neprijal“ Dôvod nám je neznámy.

15:24 „pribili ho na kríž“ Rimania nepribíjali klinec do dlaní ale do zápästia a telo bolo podopreté väčšinou len lanom okolo rúk. Nohy boli mierne ohnuté, kým nohy boli pribité na malú trojuholníkovú škatuľu. Bolo to urobené z toho dôvodu, aby sa osoba mohla pozdvihnúť, aby sa nadýchla. Tiež bol malý kus dreva, nazvaný sedlom, na ktorom si osoba mohla sadnúť a trochu oprieť svoju ťarchu. Väčšina ukrižovaných ľudí zomrelo udusením. Osoba vysela len tak vysoko, aby nohy boli vo výške asi 30 cm od zemi.

▪ „jeho šaty si rozdelili“ Rimski vojaci, ktorí ukrižovali zločincov si mohli nechať ich vlastníctvo ako súčasť ich platu.

▪ „žreb“ Toto bolo predpovedané v Ž 22:18. Tento žalm opisuje Ježišovo ukrižovanie (Kristologická typológia). Ježiš zacitoval prvý riadok tohto Žalmu v Mk 15:34. Tiež Ž 22:7-8 predpovedá komentáre okoloidúcich a tých, ktorí sa vysmievali Ježišovi (Mk 15:29).

15:25 „tretia hodina“ V Jn 19:14 píše „šiesta hodina“. Synoptikovia používajú židovský čas, kým Ján často, nie vždy, používa rímske počítanie času.

▪ „ukrižovali“ Autori evanjelií sa nehrajú s našimi emóciami tým, že opisujú príšerné veci, ktoré sa počas toho diali. Teologická otázka nevzniká pri otázke ako zomrel (hoci 5M 21:23 je významné, G 3:13), ale kto je On a prečo zomrel!

15:26

NASB, NRSV, NJB

„nápis ... čítal“

NKJV

„nápis ... napísané ponad“

TEV

„oznámenie o obvinení voči jemu písalo“

Informácia, že tento nápis bol v troch jazykoch nachádzame z Jn 19:20. Informácia, že to bolo pribité nad Ježišom pochádza z Mt 27:37.

KJV a NKJV prekladá Mk 15:26 že takýmto spôsobom sa jednoznačne hovorilo o „nad“, ale výraz „nápis“ je zopakovaný v slovese, čo znamená vyrezať, vyryť, vpísať, napísať, ale nie „nad“.

▪ „nápis“ Toto malé označenie Rimania volali *Titulus*. Bežne išlo o čierne písmená na bielom pozadí. Nápis s udaním viny bol buď (1) nosený pred odsúdeným alebo (2) zavesený o krk odsúdeného. Na mieste ukrižovania bol postavený nad Ježišovou hlavou, na kríži (Mt 27:37). Pozri *Manners and Customs of the Bible* od autora James M. Freeman, s. 395-6.

▪ „Kráľ Židov“ Pozoruhodné je všimnúť si rozdiely medzi evanjeliami v tom čo presne bolo napísané nad Ježišovou hlavou.

1. Matúš 27:37 – „Toto je Ježiš, kráľ Židov“
2. Marek 15:26 – „Kráľ Židov“
3. Lukáš 23:38 – „Toto je židovský kráľ“
4. Ján 19:19 – „Ježiš Nazaretský, kráľ Židov“

Každý je iný, ale v podstate rovnaký. Toto je pravdivé pre väčšinu variácií historických detailov medzi evanjeliami. Každý autor zapisuje vlastné spomienky (a pramene) trochu iným spôsobom, ale stále ide o to isté očité svedectvo.

Pilát chcel podráždiť židovských vodcov tak, že do nápisu na kríži dal presne ten titul, ktorého sa oni obávali (v. 21-22).

TEXT 15:27-32

(27) Spolu s ním ukrižovali aj dvoch lotrov – jedného sprava a druhého zľava. [(28) Tak sa naplnilo písmo, ktoré hovorí: Pripočítali ho k zločincovi.] (29) Okoloidúci sa mu rúhali, potriasali hlavami a hovorili: Hej ty, čo boríš chrám a za tri dni ho postavíš! (30) Zachráň seba samého a zostúp z kríža! (31) Podobne sa mu posmievali aj veľkňazi a so zákonníkmi si hovorili: Iných zachraňoval a sám sebe nemôže pomôcť. (32) Kristus, kráľ Izraela! Nech teraz zostúpi z kríža, aby sme videli a uverili! Potupovali ho aj tí, čo boli ukrižovaní spolu s ním.

15:27 „spolu s ním ... aj dvoch lotrov“ Tento výraz znamenal „zlodej“ alebo „povstalec“. Toto je presné naplnenie Iz 53:12. Ž 22 a Iz 52:13-53:12 sú presné v niektorých detailoch, ale nie všetkých! Čítanie tých mesiášskych proroctiev je veľmi ťažké, lebo len niektoré detaily sa týkajú Ježišovej situácie. Iné museli byť (1) symbolické; (2) poetické; alebo (3) týkajúce sa pôvodnej historickej situácie. Táto Kristologická typológia je platná len cez inšpiráciu NZ autorov. Moderní veriaci sú vedení Duchom, keď čítajú Bibliu (t.j. osvietenie), ale nesúhlasíme pri detailoch, čo ukazuje, že inšpirácia je nadradená osvieteniu. Typológia bola zneužívaná post-NZ autormi, že odmietam prijať tento druh biblického výkladu okrem toho, keď je zaznamenaná NZ autormi. My nemôžeme reprodukovať hermeneutické procedúry inšpirovaných biblických autorov. Musíme sa spoľahnúť na pochopenie toho čo tí pôvodní, inšpirovaní autori hovorili v ich čase (pozri Úvodný článok, „Good Bible Reading“). Potom tie pravdy musíme uplatniť na našu kultúrnu situáciu.

15:28 Tento verš je vynechaný v starovekých gréckych rukopisoch **σ**, A, B, C a D. Vynechaný je z NRSV, TEV, NJB a NIV prekladov. Zrejme bol pridaný ako okrajová poznámka niektorým starovekým pisárom z Lk 22:37. Nie je súčasťou pôvodného textu u Marka. Je necharakteristické pre Marka, pisuc pohanom, aby citoval SZ (t.j. v. 28 je narážka na Iz 53:12). UBS vynechaniu dáva ocenenie „A“ (isté).

15:29 „okoloidúci sa mu rúhali“ Pravdepodobne, aby si zachovali zámer a procedúru rímskeho ukrižovania, miesto popravy bolo umiestnené na hlavnej ceste, ktorá viedla do Jeruzalema.

Títo okoloidúci možno napĺňali proroctvo z Ž 22:6-8,12-13,16-17.

▪ **„hej ty, čo boríš chrám“** Títo posmešníci mohli byť falošní žalobcovia, ktorí boli prítomní pri nočnom súde Veľrady (14:58).

15:30 Tento komentár je pretrvávajúci výsmech (vv. 31-32) Ježišovej moci. Ešte stále chceli vidieť zázrak. Hovorili, že by ešte len uverili v neho (v. 32).

15:31 „iných zachraňoval“ Výraz „zachrániť“ je v SZ používaný pre fyzickú záchranu. Títo vodcovia nemohli poprieť Ježišove zázraky, ale Jeho moc pripisovali Satanovi (3:22). Jeruzalemcia boli vedomí, že Ježiš vzkriesil Lazara z mŕtvych (Jn 11).

15:32 „Kristus, kráľ Izraela“ Toto je titul „Kráľ Židov“, ktorým sa veľkňazi vysmievali Pilátovom titulu, a bol zavesený nad Ježišovou hlavou. Toto je sarkazmus, nie potvrdenie!

Toto sa zjavne zhoduje s výsmechom predpovedaným v Ž 22:6-8,12-13,16.

▪ **„tí, čo boli ukrižovaní spolu s ním“** Len v Lk 23:35-43 nachádzame príbeh o kajúcom sa zločincovi.

TEXT 15:33-39

(33) O šiestej hodine nastala tma po celej zemi až do deviatej hodiny. (34) O deviatej Ježiš zvolal mocným hlasom: Eloi, Eloi – lema sabachthani? Čo v preklade znamená: Bože môj, Bože môj, prečo si ma opustil? (35) Keď to niektorí z okolostojacich počuli, vraveli: Pozrite! Eliáša volá. (36) Ktosi odbehol, namočil špongiu do octa, nastokol ju na trstinovú tyč a napájal ho so slovami: Nechajte ho, uvidíme, či príde Eliáš, aby ho sňal. (37) Ale Ježiš hlasno vykrikol a dodýchal. (38) Chrátová opona sa roztrhla na dvoje odhora až dolu. (39) A keď stotník, ktorý stál neďaleko, uvidel, ako dodýchal, vyhlásil: Tento človek bol určite Syn Boží!

15:33 „šiesta hodina“ Ak bol použitý židovský čas, toto by bolo o dvanástej cez poludnie. Pozri poznámku k 15:1.

▪ **„nastala tma po celej zemi“** Toto je jeden zo SZ znamení súdu, buď v zmluvnom zmysle (t.j. jedna z egyptských rán, 2M 10:21; 5M 28:28-29) alebo v apokalyptickom zmysle (Joel 2:2; Am 8:9-10; Sof 1:15). Toto bol symbol Boha Otca ako berie svoju prítomnosť preč od Svojho Syna, ktorý niesol hriech celého ľudstva. Tohoto sa Ježiš najviac bál v Getsemani (symbolizované slovami „Bože môj, Bože môj, prečo si ma opustil“ vo v.34). Ježiš sa stal obeťou a poniesol hriech celého sveta (2K 5:21). Prežil osobné oddelenie od Otca. Tma bol fyzický symbol Boha Otca, ktorý sa obrátil od svojho Syna.

15:34 „o deviatej“ Ak bol použitý židovský čas, toto by bolo o tretej poobede.

▪ **„Bože môj, Bože môj, prečo si ma opustil“** Toto je citát z Ž 22:1. Keďže židovské zvitky nemali kapitoly ani rozdelenie na verše (ktoré do biblického textu boli pridané v stredoveku), zdá sa, že Ježiš, tým že citoval prvý verš, chcel zdôrazniť celý žalm.

Medzi učencami existuje rozdelený názor ako túto frázu treba preložiť

1. Septuaginta má „O Bože, môj Bože, postaraj sa o mňa“ (čo sa deje v Žalmoch)
2. Pešitta (preklad od George M. Lamsa) má
  - a. Žalm 22:1 „Môj Bože, môj Bože, prečo si ma nechal nažive?“
  - b. Marek 15:34 „Môj Bože, môj Bože, pre toto som bol ušetrený!“
3. Židovská vydavateľská spoločnosť Ameriky má, Ž 22:1 ako „Môj Bože, môj Bože, prečo si ma opustil?“
4. Bézajský kódex (piate storočie) má „Môj Bože, môj Bože, prečo si ma prekial?“ Pre plnú diskusiu o gnostických problémoch spojených s týmto veršom pozri Bart D. Ehrman: *The Orthodox Corruption of Scripture: The Affect of Early Christological Controversies on the Text of the New Testament*, s. 143-145.

Ježiš prežíval poslednú plnú mieru ľudského hriechu – oddelenie od spoločenstva s Otcom (Iz 54:2). Ľudia boli stvorení, aby mali spoločenstvo s Bohom; bez toho nikdy nemôžeme byť úplní!

15:34,35 „Eliáša volá“ Ježiš a učeníci (a všetci Židia prvého storočia v Palestíne) hovorili aramejštinou. Marek, píšuc Rimanom, vždy prekladá tieto aramejské frázy, na ktoré si Peter spomínal. V aramejščine Eliáš je Elia. Aramejská fráza je tiež zaznamenaná v Mt 27:46. Toto je najdesivejšia vec, ktorú Ježiš na kríži povedal. Cítil odcudzený od Otca. Eliáš bol tradične považovaný za proroka, ktorý príde v ťažkých časoch pred Mesiášom (Mal 3:1-6; 4:4-6), a tak si okolostojaci mysleli, že Ježiš sa modlí jemu, aby mu prišiel pomôcť.

Jeden z mojich obľúbených autorov je F. F. Bruce. Vo svojej knihe *Answers to Questions*, s. 65, spomína článok v *Palestine Exploration Quarterly*, Jan- Apríl 1951, od autora Alfred Guillaume, ktorý píše, že príponu „môj“ nachádzame v zvitkoch z Mŕtveho mora ako __iya. Keď Ježiš povedal, „môj Bože“, tvar znel *Eliya*, ktoré je výslovnosťou veľmi podobné Eliášovmu menu. Toto môže vysvetliť prečo okolostojaci zle pochopili Ježišove slová.

15:36 „ocot“ Bolo to lacné víno, ktoré pili bežní ľudia a vojaci. Toto sa môže týkať Ž 22:15. Ježiš mal tak vysušené ústa, že sa potreboval napíť, aby mohol vysloviť posledné slová z kríža (Jn 19:28-30).

▪ **„nastokol ju na trstinovú tyč“** Trstina bola použitá na dočiahnutie jeho úst. Dáť napíť ukrižovanému nebol čin súcitu, ale spôsob predĺženia jeho života a agónie.

▪ **„uvidíme, či príde Eliáš, aby ho sňal“** Toto nebolo zo súcitu, ale túžba po znamení (Mt 27:47-48).

15:37 „hlasno vykrikoval“ Jn 19:30 hovorí, že povedal: „Je dokonané!“ Toto slovo bolo nájdené a napísané na rôznych obchodných dokumentoch z Egypta, na papyrusoch v koine gréčtine. Zrejme to bol obchodný výraz, ktorý znamenal „cele vyplatené“ (t.j. Iz 53).

15:38 „chrámová opona sa roztrhla na dvoje odhora až dolu“ Boli dve opony do vnútornej svätyne chrámu, jedna v Svätyni a druhá pred Svätynou Svätých. Ak tá druhá bola roztrhnutá, nikto by to nevidel okrem kňazov, ak tá prvá nebola vtiatnutá a zviazaná o boky. Tieto záclony sú opísané v 2M 26:31-37. V Ježišovej dobe, v Herodovom upravenom chráme, táto záclona bola 18 m x 9 m a asi 10 cm hrubá! Keby tá vonkajšia bola roztrhnutá, všetci by ju videli. Toto sa zdá, že ukazuje, že sa cesta k intímnemu vzťahu s Bohom znovu otvorila v Kristovej smrti (1M 3:15; 2M 26:31-35). V Mt 27:51:53 iné zázraky sú zaznamenané na potvrdenie znamení.

15:39 „stotník“ Bola to hodnosť nízkej úrovne pre rímskeho vojenského dôstojníka. To doslova znamená „vodca stovky“. Títo muži boli chrbticou rímskej armády. Kornélius v Sk 10 je tiež stotník. Marek bol písaný na evanjelizáciu Rimanov!

▪ **„tento človek bol určite Syn Boží!“** Doslova je toto „tento muž bol syn Boží“. Avšak to, že chýba člen neznamená, že nie je určitý (Mt 4:3,6; 14:33; 27:43; a Lk 4:3,9). Bol to zatvrdnutý rímsky vojak. Videl mnohých zomrieť (Mt 27:54). Toto môže byť „ústredná pasáž“ Marka, lebo toto evanjelium bolo písané pre Rimanov. Má mnohé latinské slova a veľmi málo SZ citátov. Tiež židovské obyčaje a aramejské frázy sú prekladané a vysvetlené. A tu máme rímskeho stotníka, ktorý vyznal vieru v ukrižovaného židovského povstalca!

Dokonca to môže byť aj teologický zámer, že sa okoloidúci, veľkňazi a dokonca aj spoluväzni vysmievajú Ježišovi, ale rímsky stotník odpovedá vo vyznaní a úžase!

TEXT 15:40-41

(40) Zobďaleč sa dívali ženy, medzi nimi Mária Magdaléna i Mária, matka Jakuba mladšieho a Jozesa, ako aj Salomé. (41) Ony všetky ho sprevádzali a posluhovali mu, ešte keď bol v Galilei. Boli tam aj mnohé iné, ktoré sa spolu s ním vydali na cestu do Jeruzalema.

15:40 „zobďaleč sa dívali ženy“ Skupina apoštolov bola obsluhovaná aj finančne aj fyzicky niekoľkými ženami (t.j. varenie, umývanie, atď.; v.41; Mt 27:55; Lk 8:3).

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: ŽENY V BIBLIÍ

I. Stará zmluva

- A. V danej kultúre boli ženy považované za majetok.
  - 1.Zahrnuté v zozname majetku (2M 20:17)
  - 2.Zaobchádzanie s otrokyňou (2M 21:7-11)
  - 3.Ženine sľuby boli anulovateľné spoločensky zodpovedným mužom (4M 30)
  - 4.Ženy ako korisť vo vojne (5M 20:10-14; 21:10-14)
- B. Prakticky tam bola vzájomnosť
  - 1.Muž aj žena stvorení na Boží obraz (1M 1:26-27)
  - 2.Ctiť otca aj matku (2M 20:12 [5M 5:16])
  - 3.Bázeň pred otcom a matkou (3M 19:3; 20:9)
  - 4.Muži aj ženy mohli byť Nazarejci (4M 6:1-2)
  - 5.Dcéry mali dedičné pravo (4M 27:1-11)
  - 6.Súčasť zmluvného ľudu (5M 29:10-12)
  - 7.Poslúchať učenie otca aj matky (Pr 1:8; 6:20)
  - 8.Synovia a dcéry Hémana (levítska rodina) viedli hudbu v chráme (1Krn 25:5-6)
  - 9.Synovia a dcéry budú prorokovať v novom veku (Joel 2:28-29)
- C. Ženy zastávali vodcovské úlohy
  - 1.Mojžišova sestra Mária, zvaná prorokyňa (2M 15:20-21, tiež Mich 6:4)
  - 2.Ženy obdarované Bohom na stavbu Svätostánku (2M 35:25-26)
  - 3.Žena, Debora, taktiež prorokyňa (Sdc 4:4), viedla všetky kmene (Sdc 4:4-5; 5:7)
  - 4.Chulda bola prorokyňa, ktorú kráľ Joziáš požiadal, aby prečítala a vyložila novonájdenú „Knihu Zákon“ (2Krl 22:14; 2Krn 34:22-27)
  - 5.Ester, zbožná žena, ktorá zachránila Židov v Perzii

II. Nová zmluva

- A. Kultúrne boli ženy aj v Judaizme, aj v grécko-rímskom svete druhotriedni občania s málo právami alebo výsadami (výnimkou bola Macedónia)
- B. Ženy vo vodcovských úlohách
  - 1.Alžbeta a Mária, zbožné ženy k dispozícii Bohu (Lk 1-2)
  - 2.Anna, zbožná žena slúžiaca v Chráme (Lk 2:36)
  - 3.Lýdia, veriaca a vedúca domáceho zboru (Sk 16:14,40)
  - 4.Filipove štyri dcéry boli prorokyne (Sk 21:8-9)
  - 5.Féba, diakonka zboru v Kenchreách (R 16:1)
  - 6.Priska (Priscilla), Pavlova spolupracovníčka a učiteľka Apolla (Sk 18:26; R 16:3)
  - 7.Mária, Tryfaina, Tryfósa, Júlia, Nerejova sestra, viaceré ženy, ktoré boli Pavlovými spolupracovníčkami (R 16:6-16)
  - 8.Júnia (KJV), možno žena-apoštolka (R 16:7)
  - 9.Evodia a Syntycha, spolupracovníčky s Pavlom (Flp 4:2-3)

III. Ako má moderný čitateľ vyvýchovať divergentné biblické príklady?

A. Ako má čitateľ odlišiť historické a kultúrne pravdy, ktoré platili iba pre pôvodný kontext od večných právd platných pre všetky zbory, veriacich a doby?

1. Musíme brať veľmi vážne pôvodný zámer inšpirovaného autora. Biblia je Božie Slovo a jediný zdroj viery a praxe.
2. Musíme jednať so zjavne kultúrne podmienenými biblickými textami.
  - a. Kult (t.j. rituály a liturgia) Izraela (Sk 15; G 3)
  - b. Judaizmus prvého storočia
  - c. Pavlove zjavne historicky podmienené výpovede v 1 Korint'anom
    - (1) Právny systém v pohanskom Ríme (1K 6)
    - (2) Zotrvávanie v otroctve (1K 7:20-24)
    - (3) Celibát (1L 7:1-35)
    - (4) Panny (1K 7:36-38)
    - (5) Jedlo obetované modlám (1K 8; 10:23-33)
    - (6) Nehodné pristupovanie k Večeri Pánovej (1K 11)
3. Boh sa plne a jasne vyjavil do konkrétnej kultúry a konkrétnej doby. Musím brať zjavenie vážne, ale nie každý aspekt jeho historického udomácnenia sa. Slovo Božie bolo napísané v slovách ľudí, adresované určitej kultúre v určitom čase.

B. Biblický výklad musí hľadať zámer pôvodného autora. Čo hovoril do svojej doby? Toto je kľúčové a základné pre správnu interpretáciu. Ale potom ju musíme aplikovať do dnešnej doby. Teraz je tu problém so ženami vo vodcovstve (pravý problém pri vykladaní je definovanie výrazu. Boli ešte niektoré služby okrem služby pastora považované za vodcovské? Boli diakonky alebo prorokyne vnímané ako vodcovia?). Je pomerne jasné, že Pavel v 1K 14:34-35 a 1Tim 2:9-15 tvrdí, že ženy by nemali mať vedúcu úlohu vo verejnom zhromaždení! Ale ako to aplikujeme dnes? Nechcem, aby ani Pavlova ani moja kultúra utišili Božie Slovo a vôľu. Možno bola Pavlova doba príliš obmedzujúca, ale možno tá naša je príliš otvorená? Cítim sa tak neprijemne hovoriac, že Pavlove slová a učenie sú časovo podmienené, miestne pravdy prvého storočia. Kto som ja, že by som mal nechať moju myseľ alebo kultúru negovať inšpirovaného autora?!

Čo však narobím s tým, že existujú biblické príklady žien vo vodcovstve (dokonca aj v Pavlových listoch, napr. R 16)? Dobrým príkladom je Pavlovo pojednanie o verejnom zhromaždení v 1K 11-14. V 11:5 sa zdá, že dovoľuje ženám kázať a modliť sa počas verejných bohoslužieb s pokrytými hlavami, avšak v 14:34-35 požaduje, aby zostali ticho! Ony boli diakonky (R 16:1) a prorokyne (Sk 21:9). Je to táto diverzita, čo mi dáva slobodu identifikovať Pavlove poznámky (keď dáva ženám obmedzenia) ako obmedzené na prvé storočie v Korinte a Efeze. V oboch zborech boli problémy so ženami uplatňujúcimi si svoju novonájdenu slobodu (Bruce Winter, *After Paul Left Corinth*), čo mohlo spôsobiť ťažkosti pre ich zbor v zasahovaní spoločnosti pre Krista. Ich sloboda musela byť obmedzená, aby evanjelium mohlo byť efektívnejšie.

Moja doba je práve opačná Pavlovej. V mojej dobe by mohlo byť evanjelium obmedzené ak by pripravené, výrečné ženy nemohli hlásať evanjelium, keby nemohli viesť! Čo je ultimátny cieľ verejných bohoslužieb? Nie je to evanjelizácia a učenie? Môže byť Boh poctený a potešený zo ženského vedenia? Biblia ako celok podľa všetkého hovorí „áno“!

Chcem sa poddať Pavlovi; moja teológia je primárne Pavlovska. Nechcem byť príliš ovplyvnený moderným feminizmom! Cítim však, že Cirkve bola veľmi pomalá odpovedať na zjavne biblické pravdy, ako nesprávnosť otroctva, rasizmu, bigotnosti a sexismu. Takisto bola pomalá správne reagovať na zneužívanie žien v modernom svete. Boh v Kristu oslobodil otroka i ženu. Neopovažujem nechať kultúrne viazaný text, aby ich znovu zväzoval.

Ešte jeden bod: ako vykladač viem, že Korint bol veľmi rozvrátený zbor. Charizmatické dary boli cenené a ľudia sa nimi pýšili. Možno to zachvátilo aj ženy. Takisto verím, že Efezus bol pod vplyvom falošných učiteľov, ktorí využívali ženy ako zástupných hovorcov v domácich zborech v Efeze.

C. Návrhy pre ďalšie čítanie

How to Read the Bible For All Its Worth, Gordon Fee a Doug Stuart (s. 61-77)

Gospel and Spirit: Issues in New Testament Hermeneutics, Gordon Fee

Hard Sayings of the Bible od autorov W. M. Kaiser, P. H. Davids, F. F. Bruce a M. T. Branch (s. 613-616; 665-667)

▪ **„Mária Magdaléna“** Magdala bolo malé mesto na brehu Galilejského mora, päť kilometrov severne od Tiberiady. Mária nasledovala Ježiša z Galiley potom čo z nej vyhnal siedmich démonov (Lk 8:2). Neférovu bola označená ako prostitútka, ale v NZ nenachádzame dôkazy k tomu. Pozri zvláštnu tému v 16:1.

▪ **„Mária, matka Jakuba mladšieho a Jozesa“** V Mt 27:56 je nazvaná „matka Jakuba a Jozefa“. V Mt 28:1 je nazvaná „iná Mária“. Pravá otázka je za koho bola vydatá?! V Jn 19:25 je možné, že bola vydatá za Kleofáša a jej syn bol nazvaný „syn Alfejev“ (Mt 10:3; Mk 3:18; Lk 6:15). Pozri zvláštnu tému v 16:1.

▪ **„Salome“** Bola to matka Jakuba a Jána, ktorí boli súčasťou vnútorného kruhu Ježišových učeníkov a manželka Zebedejova (Mt 27:56; Mk 15:40; 16:1-2). Pozri zvláštnu tému: Ženy, ktoré nasledovali Ježiša v 16:1.

TEXT 15:42-47

(42) Keď sa zvečeriť a bol prípravný deň pred sobotou, (43) prišiel Jozef z Arimatie, vážený člen Veľrady, ktorý tiež očakával Božie kráľovstvo, s odvahou predstúpil pred Piláta a vyžiadal si Ježišovo telo. (44) A Pilát bol prekvapený, že Ježiš už zomrel. Predvolal si stotníka a spýtal sa, či už dávno zomrel. (45) Potom čo mu to stotník potvrdil, daroval Jozefovi mŕtve telo. (46) Jozef kúpil jemné plátno, sňal ho z kríža, zavinul ho do plátna a uložil do hrobu, vytesaného v skale. K otvoru hrobu privalil kameň. (47) Mária Magdaléna a Jozesova matka Mária sa dívali, kde ho položili.

15:42 „keď sa zvečeriť“ Marek je jediný, ktorý hovorí o tom. 2M 12:6 má „večery“ ako keby boli dva: (1) 15h – 18h a (2) 18h a neskôr. Kontext ukazuje, že muselo byť po tretej hodine poobede (čas večernej obete), ale pred šiestou hodinou poobede (začiatok Paschálnej soboty).

▪ **„prípravný deň“** Toto sa týka dňa keď sa všetko muselo pripraviť pre svätú sobotu paschálneho týždňa (t.j. Pascha a sviatok Nekvasených chlebov trvali osem dní a tak boli dve soboty), nie pre paschálnu večeru.

15:43 „Jozef z Arimatie“ Zdá sa, že bol tajný učeník, spolu s Nikodémom (Mt 27:57; Jn 12:42). Avšak, po Ježišovej smrti išiel verejne si vypýtať od Piláta Ježišovo telo (Jn 19:38). Bolo nebezpečné byť označený za priateľa ukrižovaného povstalca.

Ako ortodoxný Žid svojej doby Jozef by sa stal obradne nečistým, aby svätil Paschálnu sobotu ak:

1. By vošiel do pohanského domu
2. By sa dotkol mŕtveho tela

Avšak, možno sa snažil odobrať kliatbu z 5M 21:22-23. Obvykle Rimania nechávali telá ukrižovaných nepochované na mieste smrti, ale kvôli tomu, že Židia boli hákliví na nepochované telá, Rimania im dovolili, aby pochovali svojich mŕtvych, ale nezvykli to urobiť hneď.

Výraz Arimatia znamená „výška“ a zrejme to bol ďalší názov mesta Ráma, ktoré sa nachádzalo osem kilometrov na severovýchod od Jeruzalema.

▪ **„vážený člen Veľrady“** Jozef bol člen Veľrady, podobne ako aj Nikodém. Pozri zvláštnu tému: Veľrada (Sanhedrin) v 12:13.

▪ **„očakával Božie kráľovstvo“** Jozef bol zbožný muž (Mt 27:58). Kráľovstvo Božie bolo bežné židovské očakávanie medzi farizejmi a obyčajnými ľuďmi. Ježiš často kázal na túto tému. Bol to predmet Jeho prvej a poslednej kázne a ohnisko Jeho podobienstiev. Pozri zvláštnu tému v 1:15.

Nejasné je v akom zmysle Jozef očakával kráľovstvo. Ako mohol byť učeník a nevedieť, že kráľovstvo už prišlo? Možno ešte stále očakával pozemské kráľovstvo (ako aj učeníci, Sk 1:6).

▪ **„predstúpil pred Piláta a vyžiadal si Ježišovo telo“** Toto ho učinilo obradne nečistým, aby sa zúčastnil svätej soboty paschálneho týždňa. Toto by ho tiež stotožnilo s Ježišom, ukrižovaným povstalcem. Bol to odvážny a odhodlaný skutok.

▪ **„vyžiadal si Ježišovo telo“** Rimania bežne nechali telá na kríži, aby zhnilo, ako varovanie vzburencom. Tieto telá boli vlastníctvom Ríma. Zvyčajne neboli vrátené rodinám, aby ho pochovali podľa predpisov, čo Židom bolo mimoriadne dôležité. Bola to zvláštna, nezvyčajná požiadavka. Bola splnená kvôli židovskej citlivosti k mŕtvemu telu, ktoré obradne znečistilo zem, obzvlášť v čase sviatku Paschy.

15:44 „Pilát bol prekvapený, že Ježiš už zomrel“ Ukrižovanie bola veľmi pomalá a bolestivá smrť. Niekedy trvala niekoľko dní. Rímski vojaci občas dávali vodu alebo víno, nie z milosrdenstva, ale aby predĺžili ich smrť. Avšak, tentokrát odsúdený musel zomrieť rýchlo, lebo sa blížila Paschálna sobota, tak rímski vojaci museli polámať nohy zločincov (Jn 19:31nn). To urobili kvôli tomu, aby sa nemohli poriadne postaviť na svoje nohy, aby sa nadýchli. Po tomto veľmi rýchlo zomreli. Ježiš, však, už bol mŕtvy, tak Jeho nohy neboli zlomené. Toto naplnilo proroctvo (Jn 19:36 cituje z 2M 12:46. Pozri hermeneutickú poznámku k 15:27).

„Že“ (v anglickom preklade sa nachádza slovo „ak“, pozn. prekl.) nie je znak podmieňovacej vety, ale nepriama otázka. Pilát sa divil, že Ježiš zomrel tak rýchlo a tak sa vlastne svojich sluhov opýtal túto nepriamu otázku.

15:45 „mŕtve telo“ Grécke slovo nie je *soma* ale *ptóma*, čo znamená mŕtvola. Ježiš bol mŕtvy!

15:46 „Jozef kúpil jemné plátno, sňal ho z kríža, zavinul ho do plátna“ Nikodém tiež bol prítomný (Jn 19:39-40). Oni rýchlo pripravili Ježišovo telo (t.j. kvôli rýchlemu priblíženiu sa soboty o šiestej hodine poobede) podľa židovskej tradície. Židia nepraktizovali balzamovanie ako Egypťania, ale mali určenú procedúru, ktorej súčasťou boli jemné plátna a oleje.

▪ **„uložil ho do hrobu, vytesaného v skale“** Toto naplnilo presné proroctvo v Iz 53:9. Mt 27:57-60 nám hovorí, že to bol Jozefov osobný hrob.

▪ **„vytesaného v skale“** Ježiš nebol pochovaný v zemi, ale v Jozefovom rodinnom hrobe. Bola to dutá skala, v ktorej bolo viacero pohrebných hrobiek. V okolí Jeruzalema takých bolo veľa.

▪ **„kameň“** Tento obrovský vytesaný okrúhly kameň sa podobal brúsnému kameňu. Tieto hroby boli pravidelne okrádané, tak preto boli spečatené ťažkými kameňmi. Veľkosť kameňa ukazovala, že to bol hrob bohatého muža.

15:47 „sa dívali, kde ho položili“ Tento výraz znamenal „pozerať so záujmom a pozornosťou“. Chceli si byť istí, že Ježiš bol pripravený na pohreb podľa predpisov. Avšak, toto tiež zabezpečilo dvoch svedkov (5M 17:6; 19:15) na potvrdenie právoplatného svedectva. Ježiš bol mŕtvy a oni nechceli ísť ku nesprávnemu hrobu!

DISKUSNÉ OTÁZKY

Toto je výkladová študijná príručka, čo znamená, že zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Tieto diskusné otázky sú určené k tomu, aby vám pomohli rozmýšľať o hlavných otázkach tejto časti knihy. Majú u vás vyvolať myšlienky, nie definitívne odpovede.

1. Kto zatkol Ježiša? (t.j. kto bol v zástupe)
2. Ako bol Ježišov súd nesprávny, aj podľa židovských štandardov?
3. Bola tam jedna alebo dve slúžky vo veršoch 66-69?
4. Prečo bol Peter taký nervózny v nádvorí?
5. Prečítaj si záznam o súde vo všetkých štyroch evanjeliách a urob si vlastný chronologický zoznam.
6. Ak je možné, popíš Pilátovu motiváciu v tom všetkom.
7. Ako môžeme opísať správanie zástupu?
8. Prečo sa vojaci vysmievali Ježišovi? Koľko rôznych skupín si z Neho urobili výsmech?
9. Uveď rôzne spôsoby, ktorými sa vysmievali Ježišovi.
10. Kde ukrižovali Ježiša?
11. Prečo Ježiš cítil, že Ho Otec opustil (v. 34)?
12. Prečo je v.39 jeden z kľúčových veršov v Evanjeliu podľa Marka?
13. Prečo chcel Jozef, aby Ježiš bol rýchlo pochovaný?

MAREK 16

Rozdelenie moderných prekladov podľa odsekov

UBS	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Vzkriesenie	On vstal z mŕtvych	Prvá Veľká noc	Vzkriesenie	Prázdny hrob. Zvest' anjela
16:1-8	16:1-8	16:1-8	16:-1-5 16:6-7 16:8	16:1-2 16:3-8

ČÍTANIE TRETIETIEHO CYKLU (pozri „Ako správne čítať Bibliu“) SLEDOVANIE PÔVODNÉHO ZÁMERU AUTORA NA ÚROVNI ODSEKOV

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Naraz si prečítajte celú biblickú knihu. Identifikujte predmety. Porovnajme svoje rozdelenie predmetov s piatimi modernými prekladmi. Rozdelenie podľa odsekov nie je inšpirované, no je kľúčom pre sledovanie pôvodného zámeru autora a to je jadrom výkladu. Každý odsek má len jeden predmet.

1. Prvý odsek
2. Druhý odsek
3. Tretí odsek
4. Atd'.

KANONICITA VERŠOV 9-20

- A. Neverím, že verše 9-20 boli pôvodne súčasťou Evanjelia podľa Marka. Nie sú inšpirované a nemali by byť zaradené do NZ.
- B. Všetko po ôsmom verši sa nenachádza v starovekých gréckych rukopisoch
  1. Sinaitikus, označované prvým písmenom hebrejského písma **א**. Tento rukopis zahŕňa celú NZ a je zo štvrtého storočia. Bol nájdený v kláštore Sv. Kataríny v Jebul Musa, ktoré sa považuje za tradičné miesto vrchu Sinai
  2. Vatikanus, označené gréckym písmenom B. Tento rukopis zahŕňa celú NZ okrem Zjavenia a tiež pochádza zo štvrtého storočia. Bol nájdený v modernej dobe v Ríme, vo Vatikánskej knižnici.
- C. Tretí staroveký svedok gréckej novej zmluvy, Alexandrinus je označený gréckym písmenom A. Tento rukopis zahŕňal celú NZ a je z piateho storočia. Pochádza z Alexandrie v Egypte. Uvádza záver u Marka (ktorý nachádzame v Textus Receptus a KJV). Tento dlhý koniec sa najprv objavil u Ireneja (120-202 n.l.) v *Against Heresies* III:10:5; a v Titianovej (110-172 n.l.) kompilácii štyroch evanjelií, ktoré sa nazýva Diatessaron. Avšak Klement Alexandrijský a Origenés Alexandrijský nikdy necitovali tieto verše. Toto mi hovorí, že sa tento koniec nenachádza ani v rukopise Alexandrinus, ktoré pochádza z toho istého mesta. Verše nájdeme tiež aj v MS C, ktoré je tiež z Alexandrie, z piateho storočia.
- D. Eusébius (275-340 n.l.), raný cirkevný historik zo štvrtého storočia povedal: „najpresnejšie exempláre“ končia s ôsmym veršom.

- E. Hieronymus (347-420 n.l.), prekladateľ latinskej Vulgaty povedal, že takmer všetky grécke rukopisy končia ôsmym veršom.
- F. Verše 9-20 zahŕňajú slová z 14-17, ktoré neboli použité pred tým alebo boli použité iným spôsobom v Evanjeliu podľa Marka. Existuje aj významná zmena štýlu a syntaxe. Zrejme nebiblické znamenia z v.18 potvrdzujú neinšpirovanosť týchto dodatočných veršov.
- G. Rukopisy z Egyptu (koptské) majú štyri rôzne konce po ôsmom verši. Niektoré grécke rukopisy uvádzajú dlhý koniec (t.j. vv. 9-20) a potom krátky koniec alebo krátky koniec a potom dlhý koniec alebo len jeden z iných koncov v kombinácii.
1. Tu je jeden krátky záver z koptského rukopisu: „A všetky veci, ktoré prikázal Petrovi a tým, ktorí boli Jeho, zakončili rozprávanie a po tom sa im Ježiš ukázal; a od východu slnka až na západ, On ich poslal hlásať večné spasenie podľa Svätého Evanjelia, ktoré je neporušiteľné.“
  2. Tu je ďalší krátky záver: „Všetko, čo im bolo prikázané, bezodkladne oznámili tým, čo boli s Petrom. Cez nich sám Ježiš vyslal od východu až na západ svätú a nehybnú zvesť o večnej spáse.“ Toto sa nazýva „Kratší záver“ a nachádza sa v starom latinskom rukopise K.
- H. Hlavný problém je v tom, že sa zdá, že končí náhle ôsmym veršom. Sú mnohé teórie, ale nikto nevie na isto prečo Marek tak náhle končí s poznámkou o strachu.
- I. Existuje dobré vysvetlenie tohto textuálneho problému v knihe *A Textual Commentary on the Greek New Testament*, od autora Bruce M. Metzger, vydanéj Spojenými Biblickými Spoločnosťami, s. 122-126 alebo v knihe *A Translator's Handbook on the Gospel of Mark*, od autorov Robert G. Bratcher a Eugene Nida, vydanéj Spojenými Biblickými Spoločnosťami, s. 517-522.
- J. Pre krátku diskusiu o textuálnej kritike pozri Dodatok 2 na konci tohto komentáru.

ŠTÚDIUM SLOVNÝCH VÝRAZOV A FRÁZ

TEXT 16:1-8

(1) Keď sa skončila sobota, Mária Magdaléna, Mária Jakobova a Salomé nakúpili voňavé oleje, aby ho išli pomazať. (2) Na úsvite prvého dňa po sobote, hneď po východe slnka prišli k hrobu. (3) Hovorili si medzi sebou: Kto nám odvalí kameň od vchodu do hrobu? (4) Keď sa lepšie prizreli, videli, že kameň je už odvalený. Bol totiž veľmi veľký. (5) Vošli do hrobu a napravo videli sedieť mládenca oblečeného do bieleho rúcha. Zľakli sa. (6) No on im povedal: Neľakajte sa! Hľadáte Ježiša Nazaretského, toho urkižovaného? Niet ho tu – bol vzkriesený. Hľa, miesto, kde ho položili. (7) Ale choďte a povedzte jeho učeníkom, aj Petrovi, že vás predchádza do Galiley. Tam ho uvidíte, ako vám povedal. (8) Nato rýchlo vybehli a utekali od hrobu, pretože sa ich zmocnila úžasná hrôza a boli ako bez seba. Ale nikomu nič nepovedali, lebo sa báli.

16:1 „keď sa skončila sobota“ Starovekí Izraelci začínali svoje dni v súmraku (t.j. večer), podľa 1M 1:5,8,13,19,23,31. Avšak, Rimania (a Gréci) prijali babylonský spôsob delenia dňa a noci na 12 častí. Tieto časti neboli rovnakej dĺžky kvôli zmenám dĺžky dňa a noci v ročných obdobiach. Marek 15 používa niekoľko týchto časových vymedzení (t.j. tretia hodina, v.25; šiesta hodina, v. 33; deviata hodina, v. 34).

Táto fráza sa zrejme týka starovekého izraelského spôsobu, čo znamená, že to sobota bola od šiestej hodiny poobede v piatok do šiestej poobede v sobotu.

- „Mária Magdaléna, Mária Jakobova a Salomé“ Pozri Zvláštnu tému, ktorá nasleduje.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: ŽENY, KTORÉ NASLEDOVALI JEŽIŠA

A. Prvá zmienka o ženách nasledovníčkách Ježiša, ktoré pomáhali Ježišovi a apoštolom nachádzame v Lk 8:1-3.

1. Mária, zvaná Magdaléna (v. 2)
  - a.Mt 27:56,61; 28:1
  - b.Mk 15:40,47; 16:1,9
  - c.Lk 8:2; 24:10

- d.Jn 19:25; 20:1,11,16,18
2. Jana, manželka Chúzu (Herodesov správca, v. 3) je tiež spomínaná v Lk 24:10
  3. Zuzana (v. 3)
  4. „a mnohé iné, ktorí im pomáhali svojim majetkom“ (v. 3)
- B. Skupina žien, ktoré sú uvedené, že boli prítomné pri ukrižovaní
1. Matúšov zoznam
    - a.Mária Magdaléna (27:56)
    - b.Mária Jakubova a Jozefova matka (27:56)
    - c.Matka Zebedejových synov (27:56)
  2. Markov zoznam
    - a.Mária Magdaléna (15:40)
    - b.Mária, matka Jakuba mladšieho a Jozesa (15:40)
    - c.Salomé
  3. Lukáš hovorí len „ženy, ktoré ho nasledovali z Galiley“ (23:49)
  4. Jánov zoznam
    - a.Mária, Ježišova matka (19:25)
    - b.Sestra jeho matky (19:25)
    - c.Mária Kleofášova [toto mohlo znamenať manželka Kleofáša alebo dcéra Kleofáša] (19:25)
    - d.Mária Magdaléna (19:25)
- C. Skupina žien, ktoré prišli k Ježišovmu hrobu
1. Matúšov zoznam
    - a.Mária Magdaléna (27:61)
    - b.Iná Mária (27:61)
  2. Markov zoznam
    - a.Mária Magdaléna (15:47)
    - b.Mária, matka Jozesa (15:47)
  3. Lukáš hovorí len „ženy, ktoré prišli s Ježišom z Galiley“ (23:55)
  4. Ján neuvádza ženy, ktoré navštívili hrob
- D. Skupina žien prišli k hrobu v nedelňu ráno
1. Matúšov zoznam
    - a.Mária Magdaléna (28:1)
    - b.Iná Mária (28:1)
  2. Markov zoznam
    - a.Mária Magdaléna (16:1)
    - b.Mária, matka Jakubova (16:1)
    - c.Salomé (16:1)
  3. Lukášov zoznam
    - a.„prišli k hrobu“ (24:1-5,24)
      - (1) Mária Magdaléna (24:10)
      - (2) Jana (24:10)
      - (3) Mária, matka Jakubova (24:10)
  4. Ján uvádza len Máriu Magdalénu (20:1,11)
- E. Čítame aj o ženách, ktoré bli prítomné v hornej sieni (Sk 1:14)
1. „ženy“ (1:14)
  2. Mária, matka Ježišova (1:14)
- F. Presný vzťah medzi rôznymi ženami v týchto rôznych zoznamoch je neistý. Mária Magdaléna zrejme bola dominantnejšia medzi nimi. Dobrý článok o „ženách“ v Ježišovom živote a službe je možné nájsť v *Dictionary of Jesus and the Gospels*, ktorý vydal IVP, s. 880-886.

▪ **„nakúpili voňavé oleje ... pomazať ho“** Hoci tieto ženy videli Jozefa a Nikodéma, že pripravili a položili Ježišovo telo do hrobu, zrejme kvôli časovému obmedzeniu (t.j. medzi treťou a šiestou hodinou poobede) niektoré časti z bežného židovského pohrebného obradu museli byť vynechané (pravdepodobne aromatické sviece alebo niektoré špecifické oleje) a tieto ženy mali dokončiť tradičnú procedúru.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: VOŇAVÉ OLEJE

A. Myrha, voňavá guma z arabských stromov

1. Táto masť sa spomína dvanásťkrát v SZ, väčšinou v múdroslovnej literatúre ako voňavka
2. Bola jedným z darov, ktoré mudrci dali dieťaťku Ježišovi (Mt 2:11)
3. Jej symbolika je silná
  - a. Použitá pri „oleji na posvätné pomazanie“ (2M 30:23-25)
  - b. Použitá ako dar pre kráľa (Mt 2:11)
  - c. Použitá na pomazanie Ježiša pri Jeho pohrebe (Jn 19:39 a symbolicky v Jn 11:2). Toto bolo podľa židovských zvykov opísaných v Talmude (Berakoth 53a).

B. Aloa, voňavý strom

1. Spojené s voňavkou (4M 24:6; Ž 45:8; Pr 7:17; VĽp 4:14)
2. Bol použitý, pomiešaný s myrhou, Egypťanmi pri balzamovaní
3. Nikodém priniesol veľké množstvo toho pre Ježišov pohreb a pomazal Ho s tým (Jn 19:39). Toto bolo podľa židovských zvykov opísaných v Talmude (t.j. Betsah 6a).

16:2 „na úsvite prvého dňa po sobote, hneď po východe slnka“ Všetky evanjeliá zapisujú trochu rozličný čas.

1. Mt 28:1 má „keď sa brieždilo“
2. Lk 24:1 má „včasráno“
3. Jn 20:1 „keď bola ešte tma“

Zrejme tieto ženy odišli z domu kým ešte bola tma, ale keď prišli (možno ešte museli kúpiť oleje) ku hrobu, už bolo vidno.

▪ **„hovorili si medzi sebou“** Toto je imperfektum. Trápili sa a rozprávali sa o tom celý čas kým kráčali ku hrobu.

▪ **„kto nám odvalí kameň“** Už boli na ceste s olejmi keď si spomenuli, že na hrobe je zavalený veľký kameň, ktorý ho zatváral. Marek nepíše nič ani o strážcovi ani o zapečatení z Mt 27:62-66.

Tento kameň bol okrúhly a bol urobený aby zapadal do žliabku vyrytého pred otvorom do hrobu. Bolo pomerne jednoducho nastaviť kameň, ale bolo ťažko dať ho preč.

▪ **„lepšie prizreli“** Zrejme boli skleslé a v žalosti sa pozerali k zemi.

▪ **„kameň je už odvalený“** Z Mt 28:2 sa zdá, že kameň bol vyradený zo žliabku zemetrasením (spôsobený anjelom, Lk 24:4; Jn 20:12) a ležal na boku.

▪ **„bol totiž veľmi veľký“** **Vykrádanie hrobov** boli bežné kvôli vzácnym olejom a iným pohrebným predmetom. Umiestnenie a druh hrobu ako aj veľkosť kameňa ukazovala, že to bol hrob bohatého muža (Iz 53:9).

16:5 „vošli do hrobu“ Jn 20:11 hovorí o Márii, že sa pozrela do hrobu, ale Lk 24:3 to potvrdzuje, že aspoň v jednej chvíli ženy vošli dnu.

▪ **„napravo videli sedieť mládenca“** Bežne Matúš uvádzal dvoch – dvaja posadnutí z Gerazy, dvaja slepí muži v Jerichu, atď, ale v tomto prípade Lukáš a Ján sú tí, ktorí majú dvoch anjelov, kým Marek a Matúš majú len jedného.

V Biblii sú anjeli obvykle opísaní ako muži, okrem v Zach 5:9-10.

▪ **„oblečeného do bieleho rúcha“** Lepšie opísané jeho oblečenie nachádzame v Mt 28:3 (Lk 24:4 má „v žiarivom odev“).

16:6 „neľakajte sa“ Toto je imperatív prítomného času so zápornou časticou, ktorý obvykle znamená zastaviť prebiehajúcu činnosť. Ľudí vždy zachváti hrôza a strach pri fyzickej manifestácii duchovných bytostí.

▪ „Ježiš Nazaretský“ Pozri plnšiu poznámku v 14:67.

▪ „toho ukrižovaného“ Toto je participium perfektu pasívneho (Mt 28:5). Toto má určitý člen a môže byť aj titul „Ukrižovaný“ (1K 1:23; 2:2; G 3:1). Keď uvidíme Ježiša, stále bude mať znamenia ukrižovania, ktoré sa stali znakom cti a slávy (1K 15:4 a Zj 5:12). Ježiš je jediná osoba Trojice s fyzickým telom.

▪ „bol vzkriesený“ Vzkriesenie je ústredným pilierom kresťanskej viery (1K 15). Toto ukazuje Božie potvrdenie Ježišovho života a obete. Toto je opakujúca sa Petrova téma (Sk 2:24-28,32; 3:15,26; 4:10; 5:30; 10:40; 1Pt 1:13; 3:18,21 a u Pavla, Sk 13:30,33,34,37; 17:31; R 4:24; 8:11; 10:9; 2K 4:14). Toto je potvrdenie Otcovho prijatia synovej zastupiteľskej smrti (1K 15). Teologicky, všetky tri osoby Trojice boli aktívne pri Ježišovom vzkriesení: Otec (Sk 2:24; 3:15; 4:10; 5:30; 10:40; 5:30; 10:40; 13:30,33,34; 17:31); Duch (R 8:11); a Syn (Jn 2:19-22; 10:17-18). Pozri zvláštnu tému: Vzkriesenie v 8:31.

▪ „Hľa, miesto, kde ho položili“ Toto sa týka niekoľkých skalných útesov v Jozefovom hrobe. Jn 20:6-7 opisuje toto pohrebisko a že plachty boli položené.

16:7 „ale chod'te a povedzte jeho učeníkom, aj Petrovi“ Prečo bol Peter vyčlenený? Ako to bolo pozorné a nežné z Ježišovej strany (cez anjela), že vyčlenil Petra, ktorý sklesol a bol v bolesti! Peter si spomína!

▪ „predchádza vás do Galiley“ Ježiš vopred dohodol stretnutie so svojimi učeníkmi v Galilei po Jeho vzkriesení. Učeníci nechápali jasne teologické dôrazy tejto udalosti (14:28; Mt 28:32; 28:7,10; Jn 21; 1K 15:6). Myslím si, že to bolo miesto pre Veľké poslanie.

16:8 „pretože sa ich zmocnila úžasná hrôza a boli ako bez seba“ Matúš 28:8 pridáva „veľká radosť“.

▪ „nikomu nič nepovedali“ Bolo toto dočasné, alebo neposlúchli anjelovu zvesť z v.7? Jn 20:1-10 nám hovorí o tom ako Mária Magdaléna hovorila učeníkom o hrobe, ktorý bol prázdny, ale nehovorí o zvesti anjela!

▪ „lebo sa báli“ Toto evanjelium sa končí náhle a takou negatívnou poznámkou, že sa starovekí pisári snažili pridať nejaké zhrnutie ako koniec tomu celému.

16:9-20 Ja som zaviazaný inšpirovaným apoštolským spisom ako pravému slovu Božiemu, jedinému prameňu viery a konania. Avšak, tieto verše nie sú inšpirované, možno až aj heretické (vypit' otravu, brať hadov do rúk). Odmietam ich komentovať! Pre plnú diskusiu o probléme s textom pozri Bruce M. Metzger: *A Textual Commentary On the Greek New Testament*, s. 122-126.

DISKUSNÉ OTÁZKY

Toto je výkladová študijná príručka, čo znamená, že zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Tieto diskusné otázky sú určené k tomu, aby vám pomohli rozmyšľať o hlavných otázkach tejto časti knihy. Majú u vás vyvolať myšlienky, nie definitívne odpovede.

1. Prečo sú také rozdiely medzi štyrmi záznamami v Evanjeliách?
2. Prečo sa Evanjelium podľa Marka končí takou negatívnou poznámkou?
3. Prečo je vzkriesenie ústredný pilier kresťanskej viery?

ÚVOD K PRVÉMU LISTU PETROVMU

AUTOR

A. Vnútorne svedectvo Petrovho autorstva

1. Špecificky uvedené v 1:1
  2. Narážky na slová a životné skúsenosti Ježiša a Dvanástich
- a. Príklady prevzaté z knihy *The First Epistle of St. Peter*, z roku 1946, od autora E. G. Selwyn
(1) 1:3	-	Ján 21:27
(2) 1:7-9	-	Lukáš 22:31; Marek 8:29
(3) 1:10-12	-	Lukáš 24:25nn; Sk 15:14nn
(4) 3:15	-	Marek 14:29,71
(5) 5:2	-	Ján 21:15nn

b. Príklady prevzaté z knihy *The First Epistle General of Peter* z roku 1971, od autora Alan Stibbs

(1) 1:16	-	Matúš 5:48
(2) 1:17	-	Matúš 22:16
(3) 1:18	-	Marek 10:45
(4) 1:22	-	Ján 15:12
(5) 2:4	-	Matúš 21:42nn
(6) 2:19	-	Lukáš 6:32; Matúš 5:39
(7) 3:9	-	Matúš 5:39
(8) 3:14	-	Matúš 5:10
(9) 3:16	-	Matúš 5:44; Lukáš 6:28
(10) 3:20	-	Matúš 24:37-38
(11) 4:11	-	Matúš 5:16
(12) 4:13	-	Matúš 5:10nn
(13) 4:18	-	Matúš 24:22
(14) 5:3	-	Matúš 20:25
(15) 5:7	-	Matúš 6:25nn
3. Slová a frázy podobné Petrovým káziám v Skutkoch
    - a. 1:20 - Skutky 2:23
    - b. 2:7-8 - Skutky 4:10-11
    - c. 2:24 - Skutky 5:30; 10:39 (obzvlášť použitie gréckeho výrazu *xylon* pre križ)
    - d. 4:5 - Skutky 10:45

4. Prirovnávanie súčasných misionárov s misionármi z prvého storočia

a. Silvánus (Sílas)	-	5:12
b. Marek (Ján Marek)	-	5:13

B. Vonkajšie svedectvo Petrovho autorstva

1. V ranej cirkvi boli rozšírené a rano prijaté
  - a. Podobné frázovanie, pravdepodobne citované Klementom Rímskym v jeho *Liste Korintanom* (r. 95)
  - b. Podobné frázovanie, pravdepodobne citované v *Epištole Barnabáša* (r. 130)
  - c. Papias, biskup Hieropolu narážal naň (r. 140) v citáte z Euzébiovho *His. Eccl.*
  - d. Citovaný Polykarpom vo svojej *Epištole Filipanom* 8:1, ale nespomína 1 Petrov po mene (Polykarpom zomrel r. 155)
  - e. Citovaný Irenejom (140-203 po Kr.)
  - f. Citovaný Origenom (185-253 po Kr.). Origenes veril, že 1 Pt 5:13, kde Peter nazval Marka „svojim synom“ znamená, že on napísal Evanjelium podľa Petra.
  - g. Citované Tertullianom (150-222 po Kr.)

C. Dôvody pre spochybnenie autorstva apoštola Petra

1. Nenachádza sa na zozname kanonických kníh v Muratoriho fragmente, ktorý bol zostavený v Ríme medzi r. 180 a 200
2. Gréčtina je dobrá, uhladená koine gréčtina, čo je prekvapujúce pre „nevzdelaného“ (*a grammatos*, Sk 4:13) galilejského rybára
3. Veľmi sa podobá Pavlovému písaniu v Rimanom a Efezanom

4. Opis prenasledovania v 1Pt viac zodpovedá neskoršiemu dátumu
  - a. Domicián (81-96 po Kr.)
  - b. Traján (98-117 po Kr.)

D. Možné odpovede obavám moderných učencov

1. Muratoriho fragmet je poškodený a chýba mu aspoň jeden riadok textu (B. F. Wescott, *A General Survey of the History of the Canon of the New Testament*, šieste upravené vydanie, s. 289).
2. Peter nebol nevzdelaný (Sk 4:13), ale nebol vzdelávaný na uznanej rabínskej škole. Zrejme väčšina Židov v Galilei hovorila dvomi jazykmi od narodenia. Druhý hlavný problém v tejto diskusii je Petrovo použitie pisára. Formulácia v 1Pt 5:12 nám naznačuje, že možno použil Silvána (Sílasa).
3. Aj Peter aj Pavol často citovali liturgické alebo vyučujúce materiály (katechizmy), ktoré boli bežné v ranej cirkvi. Tiež mali aj kontakt jeden s druhým počas tých rokov (t.j. Sk, G a 2Pt 3:15-16).
Pre mňa najpravdepodobnejší dôvod pre podobnosť medzi Petrovým a Pavlovým písaním môže byť vysvetlená tým, že aj Peter aj Pavol si použili Sílasa (Silvána), ich misijného spoločníka za svojho pisára.
4. 1Pt nemusí hovoriť o celoštátnom prenasledovaní. Petrovo potvrdenie, že sa veriaci majú podriaďovať ľudskému zriadeniu (2:13-17) by bola zvláštna, ak by sa to dialo počas celoštátneho prenasledovania. Nerova (54-68 po Kr.) duševná nemoc (napr. jeho grandiózne tvrdenia) povzbudila lokálne cisárske kultu, obzvlášť v Malej Ázii, aby podnetili miestne prenasledovania. 1Pt viac zodpovedá vláde Nera ako Domiciána (81-96 po Kr.) alebo Trajána (98-117 po Kr.). Je možné, že niektoré prenasledovania pochádzali zo židovských skupín ako aj lokálnych vládnych dôstojníkov alebo príslušníkov cisárskeho kultu.

E. V Prvom Petrovom liste nenachádzame nič, čo si vyžaduje neskoršie obdobie alebo autora.

DÁTUM

- A. Dátum je zrejme spojený s autorstvom
- B. Tradícia spája Petrovu a Pavlovu smrť v Ríme pod Nérom, pravdepodobne r. 65. Ak je to pravda, tak 1 Petrov musel byť napísaný okolo r. 63-64.
- C. Polovica prvého storočia je pravdepodobná ak Klement Rímsky naráža na 1 Petrov (r. 95).
- D. A. T. Robertson verí, že Peter zomrel v r. 67-68 a 1 Petrov napísal v r. 65-66. Ja si myslím, že zomrel v r. 64-65 a list napísal tesne pred tým.

ADRESÁTI

- A. Typické pre listy z prvého storočia je, že adresáti sú zapísaní v 1:1: „vyvoleným, ktorí ako cudzinci žijú v diaspóre v Ponte, Galácii, Kapadócií, Ázii a Bitýnii“. Tieto rímske provincie (s predpokladom, že Galácia je severná etnická Galácia) sa nachádzajú na severe moderného Turecka. Tieto oblasti sú zrejme miesta kde Pavol neevanjelizoval (Sk 16:6) ale ani Peter (1:12). Možno tieto cirkvi boli založené židovskými konvertitmi, ktorí sa domov vrátili po Letniciach (Sk 2:9-11).
- B. Hoci tieto cirkvi asi boli pôvodne založené židovskými veriacimi, v čase keď im Peter písal boli väčšinou pohanské.
  1. Pred tým nevedeli o Bohu (1:14)
  2. Márný spôsob života, ktorý zdedili od svojich predkov (1:18)
  3. Medzi pohanmi (2:12)
  4. Zoznamy pohanských nerestí (4:3-4)
- C. Kniha obsahuje židovské prvky
  1. Použitie výrazov „cudzinci“ a „diaspóra“ odrážajú židovské nastavenie (Jn 7:35; Sk 7:6)
  2. Použitie SZ Písma
    - a. 2M 19 (2:5,9)
    - b. Iz 53 (1:19; 2:22,24,25)

Avšak, tieto príklady nemusia odrážať židovskú cirkev, ale

1. Prevod SZ titulov z Izraela na cirkev (t.j. kráľovstvo kňazov“)
    - a. 2:5
    - b. 2:9
  2. Dokument na vyučovanie cirkvi (t.j. katechetický materiál pre nových veriacich), ktorý používa SZ mesiášske texty
    - a. 1:19 – Iz 53:7 (t.j. baránok)
    - b. 2:22 – Iz 53:5
    - c. 2:24 – Iz 53:4,5,11,12
    - d. 2:25 – Iz 53:6
- D. Hoci Peter bol špecificky pozvaný slúžiť Židom (G 2:8), on, ako Pavol, pracoval zároveň so Židmi aj pohanmi (Sk 10). Kornéliovo obrátenie Petrovi ukázalo radikálne evanjelium, ktoré zahŕňalo všetkých! 1 Petrov odráža toto nové uvedenie.

ZÁMER

- A. 1 list Petrov má aj doktrínalný aj praktický aspekt. Avšak, tak ako Pavol rozdelil svoje listy do začiatkovej doktrínalnej časti a končiacej aplikatívnej časti, Peter tieto dve spája. Jeho knihu je omnoho ťažšie rozdeliť. V mnohých ohľadoch viac pripomína kázeň ako list.
- B. Hlavná vec, o ktorej sa diskutuje je súženie a prenasledovanie. Deje sa to dvomi spôsobmi
1. Ježiš je predstavený ako najlepší príklad utrpenia a odmietnutia (1:11; 2:21,23; 3:18; 4:1,13; 5:1).
  2. Ježišovi nasledovníci sú pozvaní napodobňovať tento vzorec a postoj (1:6-7; 2:19; 3:13-17; 4:1,12-19; 5:9-10).
- C. Vo svetle utrpenia a prenasledovaní, ktoré boli také bežné v začiatkových rokoch kresťanstva, neprekvapuje nás ako často hovorí o Druhom príchode. Táto kniha, ako väčšina NZ spisov je úplne eschatologická.

ŽÁNER

- A. Táto kniha má typický grécko-rímsky úvod a koniec, z prvého storočia
1. 1:1-2
    - a. Autor
    - b. Adresáti
    - c. Modlitba
  2. 5:12-14
    - a. Záverečné pozdravy
      - (1) Od koho
      - (2) Komu
    - b. Modlitba
- B. Hlavný text listu sa podobá viac kázni ako listu. Niektorí predpokladajú, že bola:
1. Najprv kázeň
  2. Najprv liturgia pri krste
  3. Najprv materiál ranocirkevného katechizmu
- C. Zdá sa, ako keby list končil v 4:11 s doxológiou, ale ani jeden grécky rukopis nekončí pri tomto bode. Je možné, že 4:12-5:11 je úmyselný súhrn celého listu.
- D. Osobne si myslím, že 1 list Petrov bol list-obežník cirkvám, ktorý Peter osobne nezačal, podobne ako Pavol list Kolosanom (poslaný do Kolos, Laodicey a Hierapolu, Kol 4:13), ale tiež ako všeobecné povzbudenie veriacim, aby dávali pozor na prichádzajúce problémy, podobne ako sú Pavlove listy Galat'anom a Efezanom.
- Tento žáner obežníka vysvetľuje nedostatok osobného úvodu a záveru v liste. Tiež vysvetľuje nedostatok špecifických príkladov prenasledovania.

KANONIZÁCIA (ZARADENIE DO KÁNONU)

- A. Zaraďujem kategóriu kanonizácie do 1 Petrovho listu, lebo táto otázka je veľmi kontroverzná s 2 Petrovým listom.
- B. 1 list Petrov je uvedený v Euzéviom *Eccl. His.* 3:3:25 ako súčasť „nesporných kníh“. V starovekej cirkvi nikdy nebol spochybnený ako list od apoštola Petra.
- C. Otázka kanonizácie bola obnovená kvôli množstvu falošných spisov pripísaných Petrovi. Raná cirkev ich nikdy neprijala a uznávala len 1 list Petrov a sporný 2 list Petrov ako naozaj od apoštola.
1. Skutky Petrove
  2. Skutky Petra a Andreja
  3. Skutky Petra a Pavla
  4. Umučenie Petra a Pavla
  5. Skutky Petra a Dvanástich
  6. Petrovo zjavenie
  7. Evanjelium podľa Petra
  8. Umučenie Petrovo
  9. Kázanie Petrovo
  10. Slovanské skutky Petrove

(Pre diskusiu o hociktorom z týchto pseudonymných spisoch pozri *Zondervan Pictorial Encyclopedia of the Bible* Vol. 4; s 721-723, 732-733, 740). Ani nad jedným z týchto spisov, údajne pripisovaných Petrovy nikdy vážne neuvažovali zaradiť ich do kánonu NZ. Toto, samo o sebe, hovorí mnoho o zaradení 1 a 2 Petrovho listu.

ČÍTANIE PRVÉHO CYKLU

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Naraz (na „jedno posedenie“) si prečítajte celú biblickú knihu. Vlastnými slovami vyjadrite hlavnú tému tejto knihy.

1. Téma celej knihy
2. Literárny druh (žáner)

ČÍTANIE DRUHÉHO CYKLU

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Naraz si prečítajte celú biblickú knihu druhýkrát. Načrtnite hlavné predmety a každý z nich vyjadrite jednou vetou.

1. Predmet prvého literárneho celku
2. Predmet druhého literárneho celku
3. Predmet tretieho literárneho celku
4. Predmet štvrtého literárneho celku
5. Atd'.

1 PETROV LIST 1:1-2:3

Rozdelenie moderných prekladov podľa odsekov³

UBS	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Pozdrav 1:1-2	Pozdrav vyvoleným cudzincom 1:1-2	Pozdravy 1:1-2	Úvod 1:1a 1:1b-2a 1:2b	Oslovenie a pozdravy 1:1-2
Živá nádej 1:3-9	Nebeské dedičstvo 1:3-12	Radosť zo spasenia 1:3-9	Živá nádej 1:3-5 1:6-9	Úvod a dedičstvo kresťanov 1:3-5 Vernosť Kristovi a láska Kristova 1:6-9 Nádej prorokov 1:10-12
1:10-12 Povolanie pre svätý život	Živod pred Bohom našim Otcom	1:10-12 Výzva k svätosti (1:13-2-10)	1:10-12 Povolanie pre svätý život	Požiadavky nového života a svätosti novopokrstených
1:13-16 1:17-21	1:13-21 Večné slovo 1:22-2:3	1:13-16 1:17-21 1:22-2:3	1:13-16 1:17-21 1:22-25	1:13-21 Znovuzrodenie zo slova 1:22-2:3

ČÍTANIE TRETIEHO CYKLU (pozri „Ako správne čítať Bibliu“) SLEDOVANIE PÔVODNÉHO ZÁMERU AUTORA NA ÚROVNI ODSEKOV

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

1. Prvý odsek

³ Hoci rozdelenie odsekov nebolo inšpirované, sú kľúčom k pochopeniu a nasledovaniu pôvodného zámeru autora. Každý moderný preklad rozdeľuje a sumarizuje odseky. Každý odsek má jednu centrálnu tému, pravdu alebo myšlienku. Každá verzia zostručňuje túto tému svojím vlastným jedinečným spôsobom. Pri čítaní textu si dajte otázku, ktorý preklad sa zhoduje s vaším chápaním daného predmetu a rozdelenia veršov.

Pri každej kapitole musíte najprv čítať Bibliu a snažiť sa identifikovať jej predmety (odseky). Potom svoje porozumenie porovnajte s modernými verziami. Len vtedy, keď človek rozumie pôvodnému zámeru autora sledovaním jeho logiky a prezentovania, môže skutočne pochopiť Bibliu. Len pôvodný autor bol inšpirovaný – čitatelia nemajú nijaké právo meniť alebo prispôbovať jeho odkaz. Zodpovednosťou čitateľov Biblie je aplikovať inšpirovanú pravdu do svojho každodenného života.

Všimnite si, že všetky technické výrazy a skratky sú vysvetlené v Dodatkoch 1, 2 a 3.

2. Druhý odsek
3. Tretí odsek
4. Atd'.

ŠTÚDIUM SLOVNÝCH VÝRAZOV A FRÁZ

TEXT 1:1-2

(1) Peter, apoštol Ježiša Krista, vyvoleným, ktorí ako cudzinci žijú v diaspóre v Ponte, Galácii, Kapadócií, Ázii a Bitýnii, vyvolení, (2) ktorých Boh Otec vopred poznal a Duchom posvätil, aby sa poslušne odovzdali Ježišovi Kristovi a boli pokropení jeho krvou: Milosť a pokoj v hojnej miere!

1:1 „Apoštol“ Peter zrejme bol hovorca Dvanástich apoštolov. Bol súčasťou vnútorného kruhu (Peter, Jakub a Ján). Petrovo očité svedectvo Ježišovho života a učenia (5:1) je zaznamenané v Evanjeliu podľa Marka (pravdepodobne to bolo prvé napísané evanjelium; možno bolo napísané Markom z Petrových kázni v Ríme).

Ježišov zvláštny vzťah s Petrom je zaznamenaný aj v Mt 16 a Jn 21. Avšak, tento zvláštny vzťah nebol uznaný ako vedúce miesto. Peter ako vodca (pápež) západného kresťanstva je historické vyvinutie (ako rímskokatolícky pohľad na Máriu), nie jasné biblické vyučovanie. 1 list Petrov nám dáva náhľad do pastorálneho srdca a búrlivého života tohto obdivuhodného vodcu.

Výraz *petros* v gréčtine znamená „oddelený kameň“ v kontraste k (*petra*, t.j. ženský rod) „základný kameň“ (Mt 16:18); v aramejčine obidve slová sa prekladajú ako *Kéfas*; v slovách, ktoré Ježiš povedal Petrovi nemôžeme vidieť v gréčtine žiadny rozdiel.

- **„Apoštol“** V rabínskom judaizme, toto bolo použité s významom „ten, ktorý je poslatý s autoritou“. Peter je vždy uvedený prvý. Ježiš povolal dvanásť učeníkov, aby boli s ním v osobitnom zmysle a nazval ich „apoštol“ (Lk 6:13). Tento výraz je často použitý pre Ježiša, ktorého poslal Otec (Mt 10:40; Mk 9:37; Lk 9:48; Jn 4:34; 5:24,30,36,37,38; 6:29,38,39,40,57; 7:29; 8:42; 10:36; 11:42; 17:3,8,18,21,23,25; 20:21). Dvanásť sú zaznamenaní v Mt 10:1-4; Mk 3:13-19; Lk 6:12-16; Sk 1:12-13.
- **„Ježiš“** Hebrejské meno znamenalo „YHWH zachraňuje“ alebo „YHWH prináša spasenie“. Toto meno anjel zjavil jeho rodičom (Mt 1:21). „Ježiš“ je odvodené z hebrejského slova pre spasenie, *hosea*, pridané k zmluvnému menu Boha, YHWH. Toto meno je to isté ako hebrejské meno Jozua.
- **„Kristus“** Toto je grécky ekvivalent hebrejského výrazu *messiah*, čo znamená „pomazaný“. Znamená „ten, ktorý je poslaný a splnomocnený Bohom pre špecifickú úlohu“. V SZ tri skupiny vodcov boli pomazaní: kňazi, králi a proroci. Ježiš splnil všetky tri z týchto pomazaných úradov (Hb 1:2-3). Pozri zvláštnu tému: Pomazanie v Biblii v Mk 6:13.

▪
NASB „tí, ktorí prebývajú ako cudzinci“
NKJV „cudzincom diaspóry“
NRSV „vyhnancom v rozptýlení“
TEV „Božiemu vyvolenému ľudu, ktorí žijú ako utečenci“
NJB „všetkým žijúcim ako cudzinci“

Tento obežník bol poslatý zborom zostavených väčšinou z pohanských veriacich (1:14,18; 2:9-10,12; 4:3-4). Peter často používa SZ terminológiu na opísanie NZ cirkvi (1Pt 2:5,9).

- **„žijú v diaspóre“** Doslova je to „diaspóra“, čo znamená „rozsievat“. Tento výraz bol obvykle používaný palestínskymi Židmi na označenie Židov žijúcich mimo Palestíny (Jn 7:35). Peter ho použil na označenie cirkvi, ktoré tvorili pohanskí a židovskí kresťania v severnej Malej Ázii. Títo veriaci sú teraz občanmi neba (Flp 3:20; Hb 11:8-10,13-16), ale až do konca ich života, oni žijú ako cudzinci a vyhnanci.
- **„Pont, Galácia, Kapadócia, Ázia a Bitýnia“** Pont nebola rímska provincia. Tento zoznam sa väčšinou týka rasových skupín. Zdá sa, že zoznam odráža cestu posla, ktorý nosil tento list, počnúc pri Sinope na Čiernom mori v smere pohybu hodinových ručičiek, späť do Bitýnie. Niekoľko z týchto skupín boli spomenuté, že boli prítomné na Letnice (Sk 2:9-11).

1:2 „ktorých Boh Otec vopred poznal“ Toto je silné zdôraznenie Božej zvrchovanosti (ktorú 1list Petrov charakterizuje), ktorá je v SZ často použitá na uznanie YHWH výberu Izraela (5M 4:37; 7:6-7; 14:2; Iz 65:9). V SZ, vyvolenie je spojenie so službou; avšak, v NZ sa výraz týka duchovného spasenia.

Poznanie vopred (podstatne meno [*prognósis*] použité len tu a v Sk 2:23; sloveso [*proginóskó*] je teologicky použité v R 8:29; 11:2) nie je spojené s ľudskou snahou alebo zásluhou (Ef 2:8-9; 2Tim 1:9; Tít 3:5). Boh je suverénny a celé dejiny sú pre Neho prítomnosťou. Len ľudia prežívajú čas ako minulý, prítomný a budúci. Pamätajte, že Peter, hovorca skupiny apoštolov a ten, ktorý zaprel Pána, je ten ktorý píše tieto slová. Peter bol vyvolený kvôli tomu kto je Boh, nie kvôli tomu kto je Peter! Božia milosť nie je spojená s predzvedením lebo by v tom prípade spasenie bolo založené na budúcich ľudských činoch.

Tu vidíme Trojicu v akcii: Otec (vv. 3-5); Syn (vv. 6-9); a Duch Svätý (vv.10-12). Slovo „Trojica“ nie je biblický výraz, ale je Trojjediný Boh často spomínaný v jednotnom kontexte. Pozri zvláštnu tému: Trojica v Mk 1:11.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: VYVOLENIE

Vyvolenie je úžasná doktrína. No nie je to povolanie k zvýhodňovaniu niekoho, ale k tomu, aby sme boli kanálom, nástrojom alebo prostriedkom vykúpenia iných! V SZ bol tento výraz používaný hlavne pre službu; v NZ je používaný hlavne pre spasenie, ktoré vyúsťuje do služby. Biblia nikdy nezmieruje zdanlivý rozpor medzi Božou suverenitou a ľudskou slobodnou vôľou, ale potvrdzuje oboje! Dobrým príkladom biblického napätia je R 9, kde sa hovorí o Božej suverénnej voľbe a R 10, kde sa píše o nevyhnutnej reakcii zo strany ľudstva (10:11,13).

Kľúč k tomuto teologickému napätiu môžeme nájsť v Ef 1:4. Ježiš je Boží vyvolený muž a v ňom sú potenciálne vyvolení všetci (Karl Barth). Ježiš je Božie „áno“ na potrebu padlého ľudstva (Karl Barth). Ef 1:4 tiež pomáha vyjasniť túto otázku tvrdením, že cieľom predurčenia nie je nebo, ale svätosť (Kristova podoba). Často nás lákajú výhody vyplývajúce z evanjelia, no zodpovednosti ignorujeme! Božie povolanie (vyvolenie) je pre tento čas, aj pre večnosť!

S doktrínami sa stretávame v ich vzťahu k iným pravdám, nie ako s osamotenými, s ničím nesúvisiacimi pravdami. Dobrou analógiou toho je napríklad celá konštelácia hviezd verzus jedna hviezda. Boh prezentuje pravdu vo východných, nie v západných žánroch. Nesmieme odstraňovať napätie, spôsobené dialektickými (paradoxnými) dvojicami doktrínálnych právd (Boh ako nadprirodzený verzus Boh ako imanentný, t.j. bezpečnosť oproti vytrvalosti; Ježiš ako rovný s Otcom verzus Ježiš ako podriadený Otcovi; kresťanská sloboda verzus kresťanská zodpovednosť voči zmluvnému partnerovi; atď.).

Teologický koncept „zmluvy“ zjednocuje Božiu suverenitu (ktorý sa vždy ujíma iniciatívy a stanovuje program) s povinnou počiatočnou a pokračujúcou kajúcnou reakciou viery zo strany ľudí (Mk 1:15; Sk 3:16,19; 20:21). Dávajte si pozor na jednostranné paradoxné dokazovanie textu, ktoré znevažuje druhú stranu mince! Dávajte si pozor na presadzovanie svojej obľúbenej doktríny alebo teologického systému!

▪ **„Duchom posvätil“** „Posvätiť“ pochádza z toho istého gréckeho koreňa ako „svätý“; v aramejčine tento koreň označuje „oddelený pre zvláštnu úlohu“. Veriaci sú „vyvolení, oddelení, s pridelenou úlohou“ (2Tim 2:13, čo je tiež aj Trojičná pasáž).

Toto úvodné potvrdenie vykupujúcej činnosti všetkých troch osôb Trojice vo vzťahu k hriechu padlého ľudstva je rozhodujúce pri chápaní Petrovho evanjelia.

1. Otec - vyvolil
2. Duch - posvätil
3. Syn - dal svoj život

Keďže túto frázu nachádzame aj v 2Tes 2:13 aj 1Pt 1:2, je zaujímavé rozmýšľať či Silván (5:12 tiež známy ako Sílas) náhodou nebol pisár, ktorého si Peter použil na napísanie 1 listu Petrovho, podobne ak aj Pavel pri písaní 1 a 2 listu Tesaloničanom (1 Tes 1:1; 2Tes 1:1). Máme niekoľko takých náznakov v 1Pt. Pozri zvláštnu tému: Osobnosť Ducha v Mt 3:29. Toto tiež demonštruje slobodu zostavenia (t.j. slová a frázy) dávanú pisárom, pri bežnom liturgickom frázovaní používanom ranou cirkevnou spoločnosťou.

▪ **„poslušne sa odovzdali Ježišovi Kristovi“** Biblia predstavuje vzťah medzi ľuďmi a Bohom zmluvnými výrazmi. Boh vždy uvádza a nastavuje program, ale ľudia musia odpovedať pokáním, vierou, poslušnosťou, službou a vytrvaním. My sme spasení, aby sme slúžili! Poslušnosť je rozhodujúca (Lk 6:46; Ef 2:10). Pozri zvláštnu tému: Zmluva v Mk 14:24.

▪ **„a boli pokopení jeho krvou“** Toto je SZ metafora pre

1. Očistenie a odpustenie (3M 14:1-7)
2. Inaugurácia knihy Zmluvy (2M 24:3-8)
3. Postavenie do novej pozície (2M 29:20-22)

Ježišova obeť (Iz 53; Mk 10:45; 2K 5:21) dovoľuje svojim nasledovníkom, aby boli prijatí, očistení, aby im bolo odpustené a aby mali nový vzťah s Bohom (Hb 10:22; 12:24). Veriaci sú kúpení krvou (vykúpení) a pokropení krvou (posvätení) ľudia.

▪ **„milosť a pokoj v hojnej miere“** Toto je podobné s 2Pt 2:1 a Júd 2. Pavel tiež používa podobný úvod vo svojich listoch. Peter mohol poznať Pavlove listy, obzvlášť Rimanom a Efežanom, alebo obaja čerpali z katechizmu z prvého storočia (t.j. vyučujúci materiál pre nových veriacich). Pamätajte, že Silas mohol byť pisár aj Petrovi (5:12) aj Pavlovi (1 a 2Tes 1:1). Silas tiež nahradil Jána Marka, ktorý možno vyučoval nových veriacich. Ak je tak, tak Silas bol tiež zapojený do vyučovania katechizmom a tým pádom bol oboznámený s ranocirkevným písaným materiálom pre nových veriacich.

„Milosť a pokoj“ je jedinečný kresťanský úvodný pozdrav ako aj teologické vyznanie priority Božieho milostivého charakteru a činu vykúpenia, ktoré pripravuje pokoj, ktorý je daný činnosťou Trojjediného Boha (v. 2). Náš pokoj je možný jedine vďaka tomu, kto je Boh a čo On urobil.

Ťažko môžeme použiť tento bežný úvod v kresťanských listoch na dokázanie toho, že Peter písal zároveň pohanom (milosť, ktorá predstavuje pokresťančený grécky pozdrav, *charein*) a Židom (pokoj, ktorý predstavuje preklad typického židovského pozdravu *šalom*).

▪ **„v hojnej miere“** Toto je hebrejská fráza, bežná v židovských modlitbách (1Pt 1:2; Júd 2)

TEXT 1:3-9

(3) Požehnaný Boh a Otec nášho Pána Ježiša Krista, ktorý nás podľa svojho veľkého milosrdenstva vzkriesením Ježiša Krista z mŕtvych znovuzrodil pre živú nádej, (4) pre nehnúce nepoškvrnené a nevädnuce dedičstvo pripravené v nebesiach pre vás, (5) ktorých Božia moc prostredníctvom viery chráni pre spásu, pripravenú zjaviť sa v poslednom čase. (6) Radujte sa z toho, aj keď azda teraz máte ešte nakrátko prejsť zármutkom rozličných skúšok, (7) aby vám vaša vyskúšaná viera oveľa cennejšia ako pomínutelné zlato, ktoré sa tiež preskúšava ohňom, bola na chválu, slávu a česť pri zjavení Ježiša Krista. (8) Nevideli ste ho, a predsa ho milujete. Ani teraz ho nevidíte, ale veríte v neho a radujete sa nevýslovnou radosťou, plnou slávy, (9) že dosahujete cieľ svojej viery – spásu duší.

1:3 „Požehnaný“ Tento výraz (*eulogéto*s) nie je ako ten použitý v Mt 5 (*makarios*). Výlučne je použitý pre Boha v NZ. Z toho pochádza anglické slovo „eulógia“. Toto je podobné chvále Trojice, ktorú nachádzame v Ef 1:3-14: vv. 3-5 sa týkajú Otca, 6-9 Syna a 10-12 Ducha.

- **„Boh a Otec“** Tomáš Akvinský sa snažil dokázať Božiu existenciu tým, že sa sústredil na
  1. Plán
  2. Logickú nutnosť prvého autora alebo podnecovateľa
  3. Príčina a výsledok

Avšak, tieto sa zaoberajú s ľudskými filozofickými a logickými nutnosťami. Biblia zjavuje Boha v osobných kategóriách, ktoré nie sú dostupné ľudskému rozumu alebo skúmaniu. Len zjavenie zjavuje Boha ako Otca nášho Pána Ježiša Krista. Pozri zvláštnu tému: Otec, v Mk 13:22.

▪ **„Pán“** Grécky výraz „Pán“ (*kurios*) môže byť použitý vo všeobecnom zmysle alebo vo vyvinutom teologickom zmysle. Môže znamenať „majster“, „pán“, „majiteľ“, „manžel“ alebo „plný Boh-človek“ (Jn 9:36, 38). SZ použitie tohto výrazu (hebrejské *adon*) pochádza z toho, že Židia nechceli vysloviť zmluvné meno Božie, YHWH, ktoré pochádza od hebrejského slovesa „byť“ (2M 3:14). Pozri zvláštnu tému: Božie mená v Mk 12:26. Báli sa porušiť prikázanie: „Nevyslovíš meno Hospodina, svojho Boha, nadarmo (2M 20:7; 5M 5:11). A tak si mysleli, že ak ho nevyslovia vôbec, nevyslovia ho nadarmo. Takže keď čítali Písmo nahradili hebrejské slovo *adon*, ktoré malo podobný význam s gréckym slovom *kurios* (Pán). NZ autori použili tento výraz na opísanie plného božstva Krista. Fráza „Ježiš je Pán“ bola pravdepodobne verejné vyznanie viery a formulka pri krste v ranej cirkvi (R 10:9-13; 1K 12:3; Flp 2:11).

▪ **„ktorý nás podľa svojho veľkého milosrdenstva“** Tento oddiel, ktorý velebí charakter Boha Otca (vv. 3-5) môže odrážať skorý hymnus, báseň alebo liturgiu katechizmu. Hlavný hrdina Biblie je Boh! To je Jeho zámer, charakter a skutky, ktoré sú pre padlé ľudstvo jediná nádej prijatia a vytrvania (Ef 2:4; Tít 3:5).

▪ **„has caused us“** Taká fráza je použitá na potvrdenie Božej zvrchovanosti ako jedinej biblickej pravdy, ktorá súvisí so spasením (Sk 11:18; Jk 1:18; Ef 1:4), ale toto je len polovica konceptu zmluvy. Pozri zvláštnu tému v Mk 14:24.

▪ **„znovuzrodil“** Toto je ten istý koreň (*anagennaó*, 1:23) ako v Jn 3:3 (*gennaó*). To je participium aoristu aktívneho, ktoré hovorí o odhodlanej činnosti. NZ tiež používa iné metafory na opísanie nášho spasenia: (1) „oživil“ (Kol 2:13; Ef 2:4-5); (2) „nové stvorenie“ (2K 5:17; G 6:15); a (3) „účastníci Božej prirodzenosti“ (2Pt 1:4). Pavol taktiež rád používa rodinnú metaforu „adopcia“ kým Ján a Peter majú radšej rodinnú metaforu „nové narodenie“.

„Znovuzrodenie“ alebo „narodenie zhora“ je biblický dôraz na potrebu úplného nového začiatku, úplne novej rodiny (R 5:12-21). Kresťanstvo nie je napravenie alebo nová morálka; to je nový vzťah s Bohom. Tento nový vzťah je umožnený pre

1. Otcove milosrdenstvo a milosť
2. Synovu obeťnú smrť a vzkriesenie z mŕtvych
3. Prácu Ducha (v. 2)

Táto božská vôľa a činnosť veriacim dáva nový život, živú nádej a isté dedičstvo.

▪ **„pre živú nádej“** Prídavné meno „živý“ je opakujúci sa dôraz v 1Pt (1:3,23; 2:4,5,24; 4:5,6). Všetko čo Boh chce a koná je „živé“ a zostáva (t.j. slovná hra s YHWH).

▪ **„vzkriesením Ježiša Krista“** Ježiš je Otcov sprostredkovateľ a prostriedok vykúpenia (tak ako bol aj Otcov sprostredkovateľ pri stvorení ale aj pri súde). Ježišovo vzkriesenie je ústredná pravda evanjelia (R 1:4; 1K 15). Vzkriesenie je aspekt kresťanskej zvesti, ktorú Gréci nemohli prijať (Sk 17:16-34).

1:4 „pripravené dedičstvo“ V SZ, každý kmeň, okrem Léviho prijali územie do dedičstva. Za Lévitov, ako kmeň kňazov, chrámových služobníkov a miestnych učiteľov, platilo, že sám YHWH je ich dedičstvom (Ž 16:5; 73:23-26; 119:57; 142:5; Nár 3:24). NZ autori častokrát vzali práva a privilégia Lévitov a uplatnili ich na všetkých veriacich. Toto bol spôsob, ktorým tvrdili, že nasledovníci Ježiša boli tým pravým Božím ľudom a že sú všetci veriaci pozvaní slúžiť ako kňazi Bohu (1Pt 2:5,9; Zj 1:6), ako to SZ tvrdí pre celý Izrael (2M 19:4-6). NZ dôraz nie je na jednotlivcoch ako kňazoch s určitými privilégiami, ale na pravde, že všetci veriaci sú kňazi, čo si vyžaduje spoločný postoj služobníctva (1K 12:7). NZ Božiemu ľudu bola daná SZ úloha evanjelizovať svet (1M 12:3; 2M 19:5b; Mt 28:18-20; Sk 1:8).

Toto je koncept Ježiša ako majiteľa stvorenia, lebo On bol Otcov sprostredkovateľ stvorenia (Jn 1:3,10; 1K 8:6; Kol 1:16; Hb 1:2-3). My sme spoludediči, lebo On je dedič (R 8:17; G 4:7; Kol 3:24).

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: DEDIČSTVO VERIACICH

Písmo hovorí o veriacich, ktorí zedia (Sk 20:32; 26:18; Ef 1:4; Kol 1:12; 3:24) mnohé veci kvôli ich rodinnému vzťahu s Ježišom, ktorý je dedičom všetkých vecí (Hb 1:2) a oni sú spoludedičmi (R 8:17; G 4:7) nasledujúcich vecí:

1. Kráľovstvo (Mt 25:34; 1K 6:9-10; 15:50; Ef 5:5)
2. Večný život (Mt 19:29; Hb 9:15)
3. Božie sľuby (Hb 6:12)
4. Božia ochrana Jeho sľubov (1Pt 1:4; 5:4)

▪ **„nehynúce nepoškrvené a nevädnuce dedičstvo“** V štvrtom verši sú použité tri opisné frázy na opísanie dedičstva veriaceho použitím SZ historických narážok na Zaslúbenú zem. Palestína bola geograficky umiestnená na jedinom pevninovom moste medzi ríšami Mezopotámia a Egypt. Toto viedlo k mnohým nájzdom a politickému manévrovaniu. Dedičstvo veriaceho nie je ovplyvnené pozemskými konfliktmi.

1. Je „nehynúce“ alebo „bezpečné pred nájzdom“
2. Je „nepoškrvené“ alebo „neopotrebované“
3. Ono „nezvädné“; neexistuje časový limit na jeho vlastníctvo

▪ **„pripravené v nebesiach pre nás“** Toto je participium perfektu pasívneho, čo znamená že Boh chránil a pokračuje v chránení dedičstva veriacich. Toto je vojenský výraz pre ochrániť alebo obsadiť pevnosť (Flp 4:7).

Výraz „nebo“ je množné číslo. Toto odráža hebrejské množné číslo. Staroveká hebrejčina mala mnoho podstatných mien v množnom čísle, čo mohol byť spôsob zdôraznenia (napr. neskoršie rabínske použitie plurálu majestátneho pre Boha). Rabíni debatovali či sú tri úrovne neba (5M 10:14; 1Krl 8:27; Neh 9:6; 2Krn 12:2) alebo sedem nebies lebo sedem je dokonalé číslo (1M 2:1-3).

1:5 „ktorých Božia moc chráni“ Toto je participium prítomného času pasívneho. Tak ako je naše dedičstvo (duchovný život) chránené, tak je aj naša osoba (fyzický život). Božia osoba a sľuby zahŕňajú každý aspekt nášho života. Toto bolo také potrebné a užitočné slovo povzbudenía v čase prenasledovania, utrpenia a falošného učenia (2Pt). Toto nemá znamenať, že veriaci nebudú zabíjať alebo umučení; práve naopak Boh bol s nimi a na ich strane a na konci oni sú víťazmi cez Neho. Toto sú teologicky podobné zvesti knihy Zjavenia.

▪ **„prostredníctvom viery“** Všimni si zmluvný paradox. Boh ich chráni aj ich dedičstvo, ale musia zotrvať vo viere. Je to napätie medzi týmito biblickými dialektickými párami (t.j. Božia zvrchovanosť a ľudská slobodná vôľa) ktoré spôsobili vývin teologických systémov, ktoré zdôrazňujú len jednu stranu paradoxu. Obe strany sú biblické; obe strany sú nutné! Boh sa zaoberá s ľuďmi cez bezpodmienečné (Boh sa stará) a podmienené (individuálna odpoveď) zmluvy.

▪ **„spásu, pripravenú zjaviť sa“** Biblia používa všetky grécke slovesá na opísanie spasenia. Nebudeme úplne spasení až do dňa vzkriesenia (1Jn 3:2). Toto sa často nazýva naše oslávenie (R 8:29-30). Pozri zvláštnu tému, ktorá nasleduje.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: GRÉCKE SLOVESNÉ ČASY POUŽITÉ PRE SPASENIE

Spasenie nie je produkt, ale vzťah. Nekončí sa tým, keď niekto uverí Kristovi; to je len začiatok! Nie je to poistka proti požiaru, ani lístok do neba, ale neustále meniaci sa život na Kristovu podobu. V Amerike máme jedno príslovie, ktoré hovorí, že čím dlhšie pár žije spolu, viac sa začínajú podobáť. Toto je cieľ spasenia!

SPASENIE AKO DOKONČENÝ ČIN (AORIST)

- Skutky 15:11
- Rimanom 8:24
- 2 Timoteovi 1:9
- Títovi 3:5
- Rimanom 13:11 (kombinuje aorist s orientáciou do budúcnosti)

SPASENIE AKO STAV BYTIA (PERFEKTUM)

- Efezanom 2:5,8

SPASENIE AKO NEUSTÁLY PROCES (PRÍTOMNÝ)

- 1 Korinťanom 1:18; 15:2
- 2 Korinťanom 2:15
- 1 Petrov 3:21

SPASENIE AKO BUDÚCE NAPLNENIE (BUDÚCNOŠŤ v slovesnom čase alebo obsahu)

- Rimanom 5:9,10; 10:9,13
- 1 Korinťanom 3:15; 5:5
- Filipanom 1:28;
- 1 Tesaloničanom 5:8-9
- Hebrejom 1:14; 9:28
- 1 Petrov 1:5,9

A tak, spasenie sa začína s počiatočným rozhodnutím viery (Jn 1:12; 3:16; R 10:9-13), ale sa toto musí prejaviť aj vo viere životného štýlu (R 8:29; G 3:19; Ef 1:4; 2:10), čo jedného dňa bude dovŕšené zrakom (1Jn 3:2). Ten posledný stav sa nazýva oslávením. To môže byť ilustrované ako

1. Počiatočné oslávenie – ospravedlnenie (zachránený od trestu hriechu)
2. Progresívne spasenie – posvätenie (zachránený od moci hriechu)
3. Konečné spasenie – oslávenie (zachránený od prítomnosti hriechu)

▪ **„v poslednom čase“** Toto je neskorší židovský koncept dvoch vekov, ale z NZ usudzujeme, že tieto dva veky sa prelinajú. Posledné časy sa začali vtelením v Betleheme a ukončia sa druhým príchodom. Už dvetisíc rokov sa nachádzame v posledných časoch. Pozri zvláštnu tému: Tento vek a vek, ktorý príde v Mk 13:8.

1:6

NASB	„v tomto sa veľmi radujete“
NKJV	„v tomto sa radujte“
NRSV (poznámka pod čiarou)	„radujte sa v tomto“
TEV	„tešte sa z toho“
NJB	„toto je veľká radosť pre vás“

Toto je indikatív prítomného času mediálneho (A. T. Robertson) alebo imperatív (Barbara a Timothy Friberg). Veriaci pokračujú vo velení kvôli istote v ich vzťahu s Bohom (1:3-5) dokonca aj uprostred padlého sveta (Jk 1:2-4; 1Tes 5:16; R 5:3; 8:18).

- **„aj keď azda teraz ešte nakrátko“** Skúšky a prenasledovania prítomnosti sa nedajú porovnať s večnosťou s našim Pánom (R 8:18).
- **„máte prejsť zármutkom rozličných skúšok“** Toto je grécky výraz *dei*, ktorý znamená požadoval alebo potreboval, spojené s podmieňovacou vetou. Tu sa nachádza zamlčané sloveso „byť“, ktoré hovorí, že je to opisná podmieňovacia veta prvej triedy, ktorá predpokladá, pravdivosť. Peter predpokladal, že zbožný život spôsobí prenasledovanie. Často opakuje tému prenasledovania (1:6-7; 2:19; 3:14-17; 4:1,12-14,19; 5:9).
- **„máte prejsť zármutkom“** Toto je participium aoristu pasívneho. Zamlčaný činiteľ pasívneho spôsobu je ten zlý; Boh si používa aj zlo pre Jeho dobrý zámer. Aj sám Ježiš kvôli veciam, ktoré vytrpel vyšiel ako víťaz (Hb 5:8-9). Utrpenie podáva ten potrebný cieľ v živote viery!
Teologická dilema je, že utrpenie pochádza z troch možných prameňov
  1. Zlý
  2. Padlý svet
  3. Boh
    - a. Pre dočasné potrestanie hriechu
    - b. Pre rast na podobu Krista

Problém je v tom, že nikdy nevieme ktoré z nich prichádza! Tak sa rozhodujem veriť tomu, že keď príde, Boh si to použije pre svoj účel. Moja obľúbená kniha v tejto oblasti je *The Christian's Secret of a Happy Life* od autora Hannah Whithall Smith.

- **„rozličných skúšok“** Toto grécke prídavné meno znamená spestretné alebo mnohofarebné (Jk 1:2). Existuje mnoho druhov skúšok, utrpení a prenasledovaní. V 1Pt 4:10 ten istý výraz je použitý pre opis spestrenej milosti Božej. Nikdy nie sme skúšaní viac od Jeho opatery (1K 10:13).

1:7 „aby vaša vyskúšaná viera“ Toto je *hina* alebo účelova veta. Utrpenie posilňuje vieru. V celej Biblii, Boh skúšal svoje deti (1M 22:1; 2M 15:22-25; 16:4; 5M 8:2,16; 13:3; Sdc 2:22; 2Krn 32:31; Mt 4:1; Lk 4:1-2; R 5:2-4; Hb 5:8-9; Jk 1:2-4).

Tento verš má podstatné meno *dikimon* a participium *dikimazó*, ktoré zároveň majú význam skúšania s úmyslom posilnenia a tým pádom potvrdenia. Pozri zvláštnu tému pre „skúšanie“ a ich konotácie v Mk 1:13b.

- **„oveľa cennejšia ako zlato“** V tomto živote, náš najväčší dar Bohu je naša viera (Jn 20:27; 2K 4:17). Vo večnosti sa viera mení na videnie. Keď vierou trpíme skúšky spôsobené pre našu vieru v Neho, vtedy ctíme a oslavujeme Boha (4:12-16). Duchovný rast prichádza len cez skúšanú vieru (R 5:2-5; Hb 12:11; Jk 1:2-4).
- **„zjavenie Ježiša Krista“** To isté slovo (*apokalupsis*) je použité ako názov poslednej knihy NZ, Zjavenia. To znamená „odkryt“, „zjaviť“, alebo „oznámiť“. Tu sa to týka Druhého príchodu, čo je bežná téma v Petrových spisoch (1:7,13; 2:12; 4:13; 5:4).

1:8 „nevideli ste ho“ Aj uprostred súženia veriaci Mu majú dôverovať. Ježiš sa modlil pre tých, ktorí veria v Neho, ale ho nikdy nevideli, v Jn 17:20; 20:29.

- **„ale veríte v neho“** Etymologické pozadie tohto výrazu nám pomáha zistiť súčasný význam. Pamätajme, že NZ autori boli hebrejskí myslitelia, ktorí písali koiné gréčtinou. V hebrejčine sa to pôvodne týkalo osoby so stabilným postojom (jeho nohy postavené tak, že nemohol byť postrčený). Začalo sa používať metaforicky pre niekoho kto bol spoľahlivý, lojalný alebo dôveryhodný. Grécky ekvivalent (*pistis* alebo *pisteuó*) sa prekladá výrazmi „viera“, „veriť“ a „dôverovať“. Biblická viera či dôvera nie je na prvom mieste niečo čo robíme, ale niekto, v koho kladieme svoju dôveru. Je to Božia dôveryhodnosť, nie naša, ktorá je stredobodom. Padlé ľudstvo dôveruje Božej dôveryhodnosti, verí Jeho vernosti, verí v Jeho Milovaného a v Jeho opateru. Ohnisko nie je na množstve alebo intenzite ľudskej viery, ale na predmete tej viery (1:8,21; 2:6-7). Pozri zvláštnu tému v Mk 1:15.

▪ **„radujete sa nevýslovnou radosťou“** Výraz „radujete sa“ bol tiež použitý vo v. 6. Týka sa to silnej radosti, ktorú obvykle správdávajú fyzické prejavy ako sú výkriky, tanec atď. (Lk 1:44,47; 10:21; Jn 5:35; 8:56). Túto radosť, o ktorej Peter hovorí nachádzame aj uprostred súženia (4:13; R 5:3; 1Tes 5:17). Táto radosť je jedna z nečakaných pozhnaní Ducha v čase skúšok a prenasledovania.

▪ **„plnou slávy“** Toto je participium perfektu pasívneho. Veriaci vierou (ešte stále nie zrakom) vybuchnú nevýslovnou radosťou aj plnou slávou! Táto radosť a sláva nemôže byť skrytá. Je to tečúci prameň, ktorý vyviera z Ducha (Jn 4:14; 7:38). Je to svedok moci evanjelia všetkým, ktorí prídu do kontaktu s ľuďmi evanjelia pod tlakom. Pozri zvláštnu tému: Sláva v Mk 10:37.

1:9 „dosahujete cieľ svojej viery“ Toto je participium prítomného času mediálneho. Toto zdôrazňuje, že naša radosť nie je len záležitosť budúcnosti, ale aj súčasná realita dokonca aj uprostred súženia kvôli Trojjedinému Bohu, ktorý koná v náš prospech (v. 2).

▪ **„spása duši“** Toto sa týka nášho oslávenia. Spasenie je v NZ vnímané ako rozhodnutie už urobené (aorist, R 8:24), ale tiež aj ako pretrvávajúci proces (prítomný čas, 1K 1:18; 15:2; 1Tes 4:14) s budúcim dovŕšením (futúrum, R 5:9,10; 10:9). Pozri zvláštnu tému v 1Pt 1:5. Tento budúci aspekt sa často charakterizuje ako „oslávnie“ (R 8:29-30). Veriaci jedného dňavidia Ježiša aký je a budú zmenení na Jeho podobu (1Jn 3:2).

Grécky výraz *psuché* (duša) je často použitý v Petrových spisoch (1:9,22; 2:11,25; 3:20; 4:19; 2Pt 2:8,14). Použitý je pre celú osobu v hebrejčine. Ľudia nie sú bytosťami z dvoch či troch častí – sú jednotné (1M 2:7). Pravda je, že my, ľudia sme spojení s touto planétou, ale preto že sme stvorení na podobu a obraz Boží, spojení sme aj s duchovnou sférou. My sme občanmi dvoch sfér. Nevhodné je stavať systematickú teológiu na základe 1Tes 5:23 a Hb 4:12 a snažiť sa vsunúť všetky biblické texty do týchto troch kategórií (telo, duša a duch). To sa jednoducho týka celej osoby a prenikavej moci slova Božieho. Dávajme pozor pred niekým kto tvrdí, že kľúč k celej Biblii sa nachádza v dvoch nejasných textoch, cituje z neho mimo kontextu a robí z neho teologickú mriežku, cez ktorú sa pozerá na celé Písmo (Watchman Nee). Keby toto bolo kľúčom, Duch by ho postavil do jasného vyučujúceho kontextu a často by ho opakoval. Biblia nie je kniha hádaniek alebo hlavolamov! Boh chce komunikovať s nami a hlavné pravdy nachádzame v jasných vyučujúcich kontextoch.

POCHOPENIE KONTEXTU VERŠOV 1:10-21

- A. Verše 10-12 sa zaoberajú s vedomosťou SZ prorokov o NZ spasení v Kristovi
- B. „Duch“ cez prorokov zjavuje tri veci veriacim vo veršoch 11-12.
  - 1. Utrpenie Mesiáša (1M 3:15; Ž 22; Iz 52:13-53:12)
  - 2. Sláva, ktorá nasleduje (Iz 56-66)
- 3. Proroci hovorili viac ako len o veciach, ktoré sa diali za ich života (t.j. Izaiáš, Ezechiel, Daniel, Micheáš, Zachariáš)
- C. Vo veršoch 13-17 Peter žiada od veriacich šesť vecí, ktorými by sa chránili
  - 1. Opášte svoje mysle, v. 13
  - 2. Buďte triezvi v duchu, v. 13
  - 3. Dúfajte v milosť, ktorá vám bude daná na konci, v. 13
  - 4. Neprispôbujte sa súčasnému veku, v. 14
  - 5. Žite svätým životom, v. 15
  - 6. Žite s bážňou pred Bohom, v. 17
  - 7. Vrúčne sa milujte navzájom (siedma pridaná z v. 22)

TEXT 1:10-12

(10) Túto spásu úporne hľadali a neúnavne skúmali proroci, ktorí prorokovali o milosti pripravenej pre vás. (11) Skúmali, na ktorý čas a na aké okolnosti poukazuje Kristov Duch, ktorý v nich prebýval, keď vopred svedčil o Kristových utrpeniach a o sláve, ktorá príde po nich. (12) Im bolo zjavené, že tým neslúžili sebe, ale vám, ktorým teraz toto všetko ohlasujú tí, čo vám priniesli evanjelium v moci Ducha Svätého, zoslaného z neba. Na to všetko túžia hľadiť aj anjeli.

1:10 „túto spásu“ Toto bola téma od (1) v. 2, ktorý opisuje prácu Trojjediného Boha v spasení; (2) vv. 3-5, ktoré opisujú Boha, ktorý udržuje a chráni toto spasenie; a (3) vv. 6-9, ktoré opisujú, utrpenie veriacich kvôli tomuto spaseniu.

▪ **„proroci“** Toto sa týka SZ prorokov (v. 12). V rabínskom rozmyšľaní, všetci inšpirovaní spisovatelia boli považovaní za prorokov. Mojžiš je nazývaný prorokom (5M 18:18) a tie knihy, ktoré my nazývame historickými (t.j. Jozua až knihy kráľov) boli Židmi nazývané „prednými prorokmi“.

▪ **„o milosti pripravenej pre vás“** Táto fráza hovorí, že SZ proroci vedeli niečo o novej zmluve. Toto tiež hovorí o Ježišovej výpovedi, ktorá sa týkala Abraháma v Jn 8:56 (2Ezdráš 3:14). Tú istú výpoveď nachádzame v Hb 11:13b. Ťažko je vedieť koľko SZ proroci vedeli o evanjeliu. Jeremiášov opis Novej Zmluvy v Jer 31:31-34 (tiež Ez 36:22-38) ukazuje na prijatie na základe Božej lásky a činnosti, nie ľudskom výkone. Matúš 13:17 hovorí, že mnohí SZ proroci vidia a počujú čo Ježiš robil a hovoril.

Dokonca aj Izaiášovo proroctvo o narodení z panny (7:14), keď ho vyložíme v kontexte, týka sa prirodzeného narodenia s nadprirodzeným časovaním (7:15-16), nie výlučne mesiášskeho narodenia. Matúš a Lukáš sú tí, ktorí plne pochopili Izaiášovo proroctvo. Toto by mohlo byť pravdivé aj pre iné špecifické proroctvá v Ozeášovi (11:1) a Zachariášovi (9:9; 11:13; 12:10). Boli to grécki hovoriaci Židia z NZ a apoštoli, ktorí celkom zjavili Ježiša zo SZ (Kristologická typológia). Toto sa mohli naučiť aj od samého Ježiša, keď vyučoval dvoch mužov na ceste do Emazu (Lk 24:13-35, obzvlášť v. 27).

▪ **„úporne hľadali a neúnavne skúmali“** Toto sú zrejme synonymá (*Greek-English Lexicon of the New Testament: based on Semantic Domains*, vol. 1, s. 331).

	1:11
NASB	„skúmali poznať aká osoba alebo čas“
NKJV	„hľadali čo, alebo aký čas“
NRSV	„pýtali sa po osobe alebo čase“
TEV (poznámka pod čiarou)	„usilovali sa zistiť kedy bude čas a ako sa to stane“
NJB	„pátrali po čase a okolnostiach“

Toto naznačuje zároveň aj osobu aj čas. Očakávali dávidovského mesiáša, aby vstúpil do dejín v špecifickom, Bohom určenom čase. Podobne ako aj my, oni „sa pozerali ako v zrkadle, v záhade“ (1K 13:9-13).

▪ **„Kristov Duch, ktorý v nich prebýval“** Duch a Mesiáš sú spojení v SZ (Iz 11:1-2; 48:16; 61:1). Všimni si, že Duch Svätý je nazvaný „Kristov Duch“ (R 8:9; G 4:6). Všimni si tiež aj skutočnosť, že Duch prebýva v ľuďoch, dokonca aj v SZ. Ježišova úloha a úloha Ducha sa prelínajú. Všimni si tú istú pravdu vyjadrenú v 2Pt 1:21.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: JEŽIŠ A DUCH

Medzi prácou Ducha a Syna je prepojenie. G. Campbell Morgan povedal, že najlepšie meno pre Ducha je „ten druhý Ježiš“ (avšak, sú to odlišné, večné osoby). Nasleduje prehľadné porovnanie činností a oslovení Syna a Ducha.

1. Duch nazvaný „Duch Ježišov“ alebo podobné vyjadrenia (R 8:9; 2K 3:17; G 4:6; 1Pt 1:11)
2. Obaja nazvaní rovnakými výrazmi
  - a. „pravda“
    - 1) Ježiš (Jn 14:6)
    - 2) Duch (Jn 14:17; 16:13)
  - b. „obhajca“
    - 1) Ježiš (1Jn 2:1)
    - 2) Duch (Jn 14:16,26; 15:26; 16:7)
  - c. „Svätý“
    - 1) Ježiš (Lk 1:35; 4:34)
    - 2) Duch (Lk 1:35)
3. Obaja prebývajú vo veriacich
  - a. Ježiš (Mt 28:20; Jn 14:20,23; 15:4-5; R 8:10; 2K 13:5; G 2:20; Ef 3:17; Kol 1:27)
  - b. Duch (Jn 14:16-17; R 8:9,11; 1K 3:16; 6:19; 2Tim 1:14)
  - c. Otec (Jn 14:23; 2K 6:16)

▪ **„vopred svedčil o Kristových utrpeniach“** Toto prekvapovalo Židov (1K 1:23). Trpiaci služobník sa stal ústredným pilierom prvých Petrových a Pavlových kázni v Skutkoch, ktoré nazývame *kerygma* (t.j. to čo sa hlásalo, 2:23,24; 3:18; 4:11; 10:39; 17:3; 26:23). Presne toto sa Ježiš snažil hovoriť Dvanástim, počas svojho času s nimi (Mt 16:21; 20:17-19; Mk 8:31; Lk 9:22), ale nemohli to prijať (Mk 9:31-32; 10:32-34; Lk 9:44-45; 18:31-34).

Existujú náznaky Mesiášovho utrpenia v SZ (napr. 1M 3:15; Ž 22; Iz 53), ale SZ Izraelci očakávali Mesiáša, že príde ako víťazný hrdina, aby súdil celé ľudstvo a obnovil Izrael na popredné miesto moci. Jednoducho im unikli dva príchody Mesiáša, ktoré boli zjavené Ježišovým životom a vyučovaním (t.j. Spasiteľ, Sudca).

Nasleduje zaujímavá schéma *kerygmy*, ktorú nachádzame v knihe *Chronological and Background Charts of the New Testament*, od autora H. Wayne House, (s. 120).

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: KERYGMA RANEJ CIRKVI

- A. Bohom dané sľuby v Starej zmluve boli teraz naplnené príchodom Ježiša, ktorý bol Mesiáš (Sk 2:30; 3:19,24; 10:43; 26:6-7,22; R 1:2-4; 1Tim 3:16; Hb 1:1-2; 1Pt 1:10-12; 2Pt 1:18-19).
- B. Boh pomazal Ježiša za Mesiáša pri Jeho krste (Sk 10:38).
- C. Ježiš po svojom krste začal svoju službu v Galilei (Sk 10:37).
- D. Jeho služba bola charakterizovaná konaním dobra a vykonávaním mocných skutkov prostredníctvom Božej moci (Mk 10:45; Sk 2:22; 10:38).
- E. Mesiáš bol ukrižovaný podľa Božieho zámeru (Mk 10:45; Jn 3:16; Sk 2:23; 3:13-15,18; 4:11; 10:39; 26:23; R 8:34; 1K 1:17-18; 15:3; G 1:4; Hb 1:3; 1Pt 1:2,19; 3:18; 1Jn 4:10).
- F. Bol vzkriesený z mŕtvych a zjavil sa svojim učeníkom (Sk 2:24,31-32; 3:15,26; 10:40-41; 17:31; 26:23; R 8:34; 10:9; 1K 15:4-7,12nn; 1Tes 1:10; 1Tim 3:16; 1Pt 1:2; 3:18,21).
- G. Boh Ježiša povýšil a dal mu meno „Pán“ (Sk 2:25-29,33-36; 3:13; 10:36; R 8:34; 10:9; 1Tim 3:16; Hb 1:3; 1Pt 3:22).
- H. Dal svätého Ducha, aby formoval novú Božiu komunitu (Sk 1:8; 2:14-18,38-39; 10:44-47; 1Pt 1:12).
- I. Znovu sa vrátil kvôli súdu a obnove všetkých vecí (Sk 3:20-21; 10:42; 17:31; 1K 15:20-28; 1Tes 1:10).
- J. Všetci, ktorí počujú túto správu, by mali robiť pokánie a byť pokrstení (Sk 2:21,38; 3:19; 10:43,47-48; 17:30; 26:20; R 1:17; 10:9; 1Pt 3:21).

Táto schéma slúžila ako základná zvest' prvej cirkvi, hoci rôzni autori Novej zmluvy mohli vo svojom učení určitú časť vynechať alebo zdôrazňovať iné konkrétne veci. Celé Evanjelium podľa Marka úzko nasleduje Petrove aspekty kerygmy. Marek je tradične vnímaný ako ten, čo zostavil písomné evanjelium na základe štruktúry Petrových kázni, ktoré kázal v Ríme. Matúš aj Lukáš nasledujú Markovu základnú štruktúru.

▪ „a o sláve, ktorá príde“ Toto je narážka na Iz 53:10-12.

1:12 „neslúžili sebe, ale vám“ Existuje niekoľko miest v Pavlových spisoch, kde tvrdí tú istú pravdu (R 4:23-24; 15:4; 1K 9:9-10; 10:6-11). Toto je v podstate tá istá teológia ako tá zjavená v 2Tim 3:15-17. Božie konanie (zjavenie) a jeho záznam a výklad (inšpirácia) boli pre všetkých budúcich veriacich (iluminácia).

Ak Peter písal väčšinou pohanským veriacim, táto fráza má pridané teologické potvrdenie zaradenia pohanov, čo vždy bolo Božím plánom (1M 3:15; R 9-11; Ef 2:11-3:13).

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: PAVLOVE POHĽADY NA MOJŽIŠOV ZÁKON

Je dobrý a je od Boha (R 7:12,16).

- A. Nie je to cesta k spravodlivosti a k prijatiu Bohom (môže byť dokonca aj kliatbou, G 3)
- B. No stále je to Božia vôľa pre veriacich, pretože je to Božie sebazjavenie (Pavol často cituje SZ, aby usvedčil a/alebo povzbudil veriacich)
- C. Veriaci sú prostredníctvom SZ informovaní (R 4:23-24; 15:4; 1K 10:6,11), no nie spasení (Skutky 15; Rimanom 4; Galat'anom 3; Hebrejom)
- D. V Novej zmluve funguje, aby
  - 1. Ukázal hriešnosť (G 3:15-29)
  - 2. Viedol vykúpené ľudstvo v spoločnosti
  - 3. Informoval o kresťanských etických rozhodnutiach

Je to práve toto teologické spektrum, siahajúce od kliatby a pomnutia až k požehnanu a stálosti, čo spôsobuje problém pri pokuse o chápanie Pavlovho vnímania Mojžišovho zákona. V knihe *A Man in Christ*, James Stewart ukazuje Pavlovo paradoxné myslenie a písanie:

„Prirodzene by človek očakával, že muž, ktorý sám vytvára systém myšlienok a doktríny, sa bude snažiť tak prísne, ako je to len možné, definovať význam pojmov, ktoré používa. Očakávali by ste od neho, že sa bude zamieravať na precíznosť vo frazeológii svojich hlavných myšlienok. Žiadali by ste, aby slovo, ktoré raz použil váš pisateľ v konkrétnom zmysle, nieslo naďalej ten istý zmysel. No hľadať toto u Pavla znamená sklamať sa. Veľa z jeho frazeológie splyva, nie je prísne vyhranená ... „Zákon je svätý“, píše „Teším sa v Božom zákone podľa vnútorného človeka“ (R 7:12,22), no je to jasne iný aspekt *nomos*, ktorý spôsobuje to, že na iných miestach hovorí „Kristus nás vykúpil z klatby zákona (G 3:13)“ (s. 26).

- **„tí, čo vám priniesli evanjelium“** Zdá sa, že toto naznačuje, že Peter nezaložil všetky tieto cirkvi. Mohli byť založené Židmi, ktorí sa vrátili domov po Letniciach (Sk 2), alebo kázaním Pavla alebo iných evanjelistov.
- **„Duch Svätý, zoslaný z neba“** Duch Svätý je spomenutý na niekoľkých kľúčových miestach v 1Pt (1:2,11; 5:14). Táto fráza bola židovskou frázou potvrdenia, že nový vek spravodlivosti, ktorý je od Boha, prinesený Duchom, úplne prišiel (Sk 2).
- **„na to všetko túžia hľadiť aj anjeli“** Doslova je toto „zohnúť sa vidieť“ ako aj v Jn 20:5,11. V Jk 1:25 je to preložené ako „zahľadiť“. Toto sa týka aj dobrých aj zlých anjelov (Ef 3:10; 1K 4:9).
V rabínskom judaizme anjeli boli vnímaní ako sprostredkovatelia medzi YHWH a Mojžišom na vrchu Sinaj (SK 7:53; G 3:19; Hb 2:2). Tiež boli opísaní, že sú žiarliví na Božiu lásku a záujem k ľuďom. V Hb 1:14 anjeli sú opísaní ako služobníci „tých, čo majú zdediť spásu“. Pavel dokonca tvrdí, že veriaci budú súdiť anjelov (1K 6:3).
Boh sa jedinečným spôsobom zjavil anjelom cez svoje jednanie s padlým ľudstvom (1K 4:9; Ef 2:7; 3:10).

TEXT 1:13-16

(13) Preto si opášte bedrá svojej mysle, buďte triezvi, úplne dúfajte v milosť, ktorú dostanete pri zjavení Ježiša Krista. (14) Ako poslušné deti nedajte sa ovládať žiadostami, ktoré vás predtým v čase vašej nevedomosti ovládali; (15) no rovnako, ako je svätý ten čo vás povolal, aj vy buďte svätí v celom svojom počínaní. (16) Ved' je napísané: *Buďte svätí, lebo aj ja som svätý!*

1:13 „preto“ Toto (*dio*, 2Pt 1:10,12; 3:14) ukazuje, že nabádania, ktoré nasledujú sú výsledkom predchádzajúcich diskusií.

NASB	„pripravte svoje mysle na konanie“
NKJV	„opášte bedrá svojej mysle“
NRSV	„pripravte svoje mysle na konanie“
TEV	„majte svoje mysle pripravené na konanie“
NJB	„vaše mysle ... pripravené na konanie“

Toto je participium aoristu mediálneho, ktoré je použité ako imperatív. Jeho tvar naznačuje, že sa vyžaduje rozhodný čin osobnej voľby. Toto je hebrejská fráza, doslova „opášte bedrá svojej mysle“. V starovekom Blízkom východe muži a ženy nosili rúcha. Keď siahli medzi nohy a pritiahli zadnú časť rúcha dopredu a zastrčili ho do opasku, z rúcha sa stali nohavice, ktoré umožňovali namáhavú činnosť. Podobné napomenutie prípravy pre mentálnu aktivitu nachádzame v R 12:2; Ef 4:17,23.

- **„buďte triezvi“** Toto je participium prítomného času aktívneho v sérii imperatívov a participií použitých ako imperatív. Toto nie je pozvanie k triezvosti, ale metafora pre duševnú bystrosť a rozumnosť (4:7; 5:8; 1Tes 5:6,8; 2Tim 4:5).
- **„úplne dúfajte“** Toto je imperatív aoristu aktívneho, čo znamená urobiť rozhodujúcu voľbu úplne dôverovať Kristovmu návratu. „Nádej“ v NZ často označuje Druhý príchod (Tit 2:13). Naša nádej je založená na pevnom a spoľahlivom charaktere a pôsobení Trojjediného Boha (vv. 2,3-5).
- **„v milosť, ktorú dostanete pri zjavení Ježiša Krista“** Toto je tá istá milosť, ktorú SZ proroci usilovne hľadali (v. 10). Toto jasne ukazuje, že nádej veriacich je v charaktere a pôsobení Trojjediného Boha (1:2,3-5) a že Jeho milosť bude úplne zjavená pri Ježišovom návrate (1Jn 3:2). Spasenie je opísané všetkými gréckymi slovesnými časmi. Pozri zvláštnu tému v 1Pt 1:5.

1:14 „poslušné deti“ Toto je hebrejská fráza nášho rodinného vzťahu s Bohom Otcom a Ježišom Synom (negatívne výrazy nájdeme v Ef 2:2; 5:6). Veriaci sú spoludeti v Ňom (R 8:15-17). Napodiv, hriešnici sú súčasťou rodiny Božej cez Jeho povolanie a Ježišovu obeť.

▪
NASB, NRSV „neprispôsobujte sa“
NKJV „neprispôsobujú sa“
TEV „nedovoľte, aby vaše životy boli tvarované“
NJB „nedovoľte, aby ste boli tvarovaní“

Toto je participium prítomného času mediálneho alebo pasívneho, použité ako imperatív. Veľmi často v NZ veriaci sú opísaní ako že Boh alebo Duch pôsobia (pasívum), ale existuje gramatická možnosť, že veriaci sú pozvaní jasne žiť svoj nový vzťah s Bohom v moci Jeho Ducha (mediál).

Tak ako je spasenie podmienená zmluva, iniciovaná Bohom, ale s vyžadovanou odpoveďou, tak je to aj s kresťanským životom. Večný život má pozorovateľné charakteristiky (v. 15). Veľa Petrových výrazov nachádzame aj u Pavla, toto je R 12:2.

▪ **„žiadosťami, ktoré vás predtým v čase vašej nevedomosti ovládali“** Toto sa týka nemorálnej a bezbožnej pohanskej minulosti pohanských veriacich (4:2-3; Ef 4:17-19).

1:15
NASB „ale ako Svätý, ktorý vás pozval“
NKJV „ale ako On, ktorý vás pozval je svätý“
NRSV „namiesto, tak ako ten, ktorý vás pozval je svätý“
TEV „namiesto ... tak ako Boh, ktorý vás pozval je svätý“
NJB „podľa vzoru Svätého, ktorý nás pozval“

Toto je dôraz Božieho charakteru a zvrchovanosti (2:9; 5:10). Nikto nemôže prísť k Bohu pokiaľ ho Duch nepritiahne (Jn 6:44,45). Toto je ďalší teologický spôsob odmietnutia božského prijatia na základe ľudského výkonu (Ef 2:8-9). Titul mojej kázne na tento text je „Svätí Svätého (svätí toho, ktorý je Svätý)“

„bud'te svätí“ Toto je imperatív aoristu pasívneho. Veriaci sú pozvaní k svätosti. Božia vôľa bola vždy, aby Jeho deti odrážali Jeho charakter (Tít 2:14). Cieľ kresťanstva nie je len nebo keď zomrieme, ale Kristov obraz v súčasnosti (R 8:29-30; 2K 3:18; 7:1; G 4:19; Ef 1:4; 2:10; 4:13; 1Tes 3:13; 4:3,7; 5:23). Ježišova úloha nebola len odpustenie hriechov, ale obnovenie obrazu Božieho v padlom ľudstve. Musíme vždy podozierať istotu spásy, ktorej chýba Kristova podoba! Evanjelium (1) má človek prijať; (2) je pravda, ktorej osoba musí uveriť; a (3) je život, ktorý tá osoba má napodobňovať (Ef 4:1; 5:1-2,15; 1Jn 1:7; 2:4-6). Pamätajme šokujúce Ježišove slová v Mt 5:20 a 48! Vždy si dávajme pozor pred kresťanstvom, ktoré sa pýta: „Čo ja mám z toho?“. My sme spasení, aby sme slúžili. Pozvaní sme k svätosti jasným spôsobom. Nech je Boh milostivý západným cirkvám, ktoré sú uväznené (1) prosperitou; (2) materializmom; a (3) kázanie o bohatstve a zdraví!

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: POSVÄTENIE

NZ tvrdí, že keď sa hriešnici obrátia k Ježišovi v pokání a viere, sú hneď ospravedlnení a posvätení. Je to ich novú pozíciu v Kristovi. Jeho spravodlivosť im bola pripísaná (R 4). Sú prehlásení za spravodlivých a svätých (Boží právny čin).

No NZ tiež nabáda veriacich ku svätosti a posväteniu. Ide tu jednak o teologickú pozíciu, ktorá je založená na dokončenom diele Ježiša Krista, no zároveň aj o povolanie podobať sa Kristovi v postoji a činoch každodenného života. Tak, ako spasenie je bezplatným darom a životným štýlom, ktorý nás stojí všetko, takisto je to aj s posvätením.

Počiatočná odpoveď

Skutky 20:23; 26:18;
 Rim nom 15:16
 1 Korint'anom 1:2-3; 6:11
 2 Tesaloničanom 2:13
 Hebrejom 2:11; 10:10,14; 13:12
 1 Petrov 1:12

Progresívna Kristova podoba

Rimanom 6:19
 2 Korint'anom 7:1
 Efezanom 1:4; 2:10
 1 Tesaloničanom 3:13; 4:3-4,7; 5:23
 1 Timoteovi 2:15
 2 Timoteovi 2:21
 Hebrejom 12:14
 1 Petrov 1:15-16

- „v celom svojom počínaní“ Všimni si dôraz na „celé“. Táto výzva nie je vybraná spravodlivosť, ale prenikavá svätosť (1Jn 3:3).

1:16 „ved’ je napísané: *Bud’te svätí, lebo aj ja som svätý!*“ „Napísané“ je indikatív perfektu pasívneho, čo je fráza pre Písmo, ktoré Ježiš často používal, ale len tu u Petra. Toto je citát z 3M 11:44-45; 19:2; 20:7,26. Toto nie je nová požiadavka, ale zopakovaná požiadavka (Mt 5:48). Svätosť v SZ zmysle nebola bezhrešnosť, ale prispôsobenie sa Božím zmluvným požiadavkám (2M 19:6; 22:31; 5M 14:2,21; 26:19). NZ tiež má zmluvné požiadavky, ktorých východisko je podobanie sa Kristovi (R 8:28-29; 2K 3:18; 7:1; G 4:19; Ef 1:4; 4:13; 1Tes 3:13; 4:3,7; 5:23). Pozri zvláštnu tému, ktorá nasleduje.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: SVÄTÝ

I. Stará Zmluva

- A. Etymológia tohto výrazu *kadoš* (BDB 872) je neistá, možno kanaánska. Je možné, že časť koreňa tohto slova (t.j. *kd*) znamená „rozdeliť“. To je aj zdrojom pre populárnu definíciu: „oddelený (z kanaánskej kultúry, 5M 7:6; 14:2,21; 26:19) pre používanie Bohom.“
- B. Súvisí to s kultickými vecami, miestami, obdobiami a osobami. Nie je to použité v 1M, ale v 2M, 3M a 4M sa to stáva bežným.
- C. V prorockej literatúre (hlavne v Izaiášovi a Ozeášovi) prichádza do popredia personálny prvok, ktorý už bol predtým prítomný, no nebol zdôraznený. Stáva sa spôsobom označenia Božej podstaty (Iz 6:3). Boh je svätý. Jeho meno, predstavujúce Jeho charakter, je Svätý. Jeho ľud, ktorý má odhaliť Jeho charakter núdznemu svetu, je svätý (ak vo viere poslúcha zmluvu).
- D. Božie milosrdenstvo a láska sú neoddeliteľné od teologického konceptu zmluvy, spravodlivosti a Jeho základného charakteru. V tom spočíva aj napätie, ktoré je v Bohu voči nesvätému, padlému a vzdorovitému ľudstvu. Robert B. Girdlestone napísal vo svojej knihe *Synonyms of the Old Testament* na str. 112-113 veľmi zaujímavý článok o vzťahu medzi Bohom „milosrdným“ a „svätým“.

II. Nová Zmluva

- A. Pisatelia NZ sú hebrejskí myslitelia (okrem Lukáša), ktorí sú ovplyvnení koiné gréčtinou (t.j. Septuagintou). Práve grécky preklad SZ je dominantný v ich slovníku a nie klasická grécka literatúra, myslenie alebo náboženstvo.
- B. Ježiš je svätý, lebo je z Boha, je ako Boh a je Bohom (Lk 1:35; 4:34; Sk 3:14; 4:27,30). On je ten Svätý a Spravodlivý (Sk 3:14; 22:14). Ježiš je svätý, pretože je bez hriechu (Jn 8:46; 2K 5:21; Hb 4:15; 7:26; 1Pt 1:19; 2:22; 1Jn 3:5).
- C. Pretože Boh je svätý, Jeho deti majú byť tiež sväté (3M 11:44-45; 19:2; 20:7,26; Mt 5:48; 1Pt 1:16). Keďže Ježiš je svätý, aj Jeho nasledovníci majú byť svätí (R 8:28-29; 2K 3:18; G 4:19; Ef 1:4; 1Tes 3:13; 4:3; 1Pt 1:15). Kresťania sú spasení, aby slúžili tak, ako Kristus (svätosť).

TEXT 1:17-21

(17) A ak vzývate ako Otca toho, čo súdi nestrannne každého podľa jeho skutkov, žite v bázni počas svojho pobytu v cudzine.

(18) Ved’ viete, že ste zo svojho márneho spôsobu života zdedeného po otcoch boli vykúpení nie pomínuteľnými vecami, striebrom alebo zlatom, (19) ale drahou krvou Krista. On ako bezchybný a nepoškvrnený baránok (20) bol na to síce vopred vyhladený ešte pred stvorením sveta, ale pred vás prišiel až na konci čias. (21) Skrze neho veríte v Boha, ktorý ho vzkriesil z mŕtvych a dal mu slávu, takže vaša viera a nádej sa upína na Boha.

1:17 „ak“ Toto je podmieňovacia veta prvej triedy, čo sa predpokladá, že je to pravda z perspektívy autora alebo pre jeho literárny účel.

- „vzývate ako Otca“ Toto je indikatív prítomného času mediálneho (Oz 11:1-3; Jer 3:19), ktorý naznačuje, že veriaci budú vzývať YHWH rodinnými výrazmi (R 8:15; G 4:6) tak ako ich Ježiš naučil (Mt 6:9). Pozri zvláštnu tému: Otec v Mk 13:32.

- „toho, čo súdi nestrannne“ Bohu budú zodpovedať nie len tí, ktorí ho nikdy nepoznali, ale aj tí, ktorí tvrdia, že Ho poznajú (4:5,17-18; R 14:12; 2K 5:10). Tým, ktorým veľa je dané, veľa sa bude žiadať (Lk 12:48)!

Ak Ho nazývame Otcom, mali by sme odrážať rodinné vlastnosti, tak ako to robí najstarší Syn! Náš Otec, Svätý je nestranný sudca (5M 10:17; 2Krn 19:7; Sk 10:34; R 2:11; G 2:6; Ef 6:9; Kol 3:25; 1Pt 1:17).

Ľudia si môžu vybrať (5M 30:15-20; Joz 24:15; Ez 18:30-32) ako sa postavia k Bohu. On môže byť milujúcim Otcom, ak dôverujú Kristovi (Jn 1:12; R 10:9-13) alebo môže byť svätý sudca ak sa spoľahnú na vlastné zásluhy alebo výkon náboženských obradov, pravidiel a procedúr (Mt 25:31-46; Kol 2:20-23). Chceš mať milosrdenstvo alebo spravodlivosť?

Výraz „nestranný“ odráža SZ výraz „dvíhať tvár“. Sudcovia by nemali byť ovplyvnení tými, ktorí sú obvinení, ale ich konaním.

- **„každého podľa jeho skutkov“** Toto je morálny vesmír. Boh je sudca. Ľudia dajú účet Bohu pre dar života (Mt 25:31-46; 2K 5:10; Zj 20:11-15). My sme všetci správcovia a budeme žať čo sme posiali (Jób 34:11; Ž 28:4; 62:12; Pr 12:14; 24:12; Iz 3:10-11; Jer 17:10; Oz 4:9; Mt 16:27; 25:31-46; R 2:6; 1K 3:8; G 6:7; Kol 3:25; Zj 2:23; 20:12-13; 22:12).
- **„žite v bázni“** Svätému Bohu patrí primeraný rešpekt (2K 5:21). Tento rešpekt je v tom, že Jeho deti žijú zbožným životom, vediac, že vydajú účet Bohu za dar života a evanjelium.
- **„počas svojho pobytu v cudzine“** Toto sa týka veriacich, ktorý dočasne bývajú v cudzej krajine (v. 1; 2:11; Hb 11:9-10). Tento svet nie je náš domov!

1:18 „viete“ Poznanie toho čo Kristus učinil pre nás má za výsledok žiť život poslušnosti na podobu Krista.

Medzi komentátormi existujú špekulácie ohľadom Petrovho použitia ranocirkevných vyznaní, piesní alebo bohoslužobnej liturgie. 1Pt 1:18-21 a 2:21-25 ukazuje znaky poetického vzoru. Pavel tiež využíval vyznania, piesne a liturgický materiál alebo dokonca aj katechizmus, ktorý zhudobnil, aby pomohol pri pamätaní (Ef 5:19; Flp 2:6-11; Kol 1:15-16; 3:15-20; 1Tim 3:16; 2Tim 2:11-13).

- **„boli vykúpení“** Výraz „vykúpení“ odráža SZ výraz „kúpiť niekoho späť“ z chudoby alebo otroctva. Existovali dva hebrejské výrazy (výkupné, vykúpiť). Jeden mal pridaný význam „byť kúpený blízkym príbuzným“ (*go 'el*, príbuzný vykupiteľ, Rút 4:1,3,6,8,14). Ježiš je náš príbuzný, ktorý kúpil naše odpustenie svojím životom (Iz 53; Mk 10:45; 2K 5:21). Pozri zvláštnu tému: Výkupné/Vykúpiť v Mk 10:45.

▪
NASB, NJB   „z vášho márneho spôsobu života“
NKJV   „z vášho bezcieľného správania“
NRSV   „z márných ciest“
TEV   „z bezcenného spôsobu života“

Sú dva spôsoby ako môžeme vykladať túto frázu.

1. Týka sa SZ tradícií (Iz 29:13; Mt 15:1-20; Mk 7:1-23) a odráža hebrejský výraz „márny“, „prázdny“ alebo „hmla“ (Jer 2:5; Zach 10:2). Nasledujúca fráza naráža na systém obetovania v SZ. Ak áno, tak Peter hovorí o veriacich Židoch.
2. Týka sa v. 14 a nemorálnych, pohanských minulých skúseností pohanokresťanov.
Pre všeobecné použitie výrazu pozri Sk 14:15; 1K 15:17; Tít 3:9 a Jk 1:26.

1:19 „drahou krvou ... ako baránok“ Táto fráza je narážka na Izraelský systém obetovania (3M 1-7). Boh milostivo dovolil hriešnemu ľudstvu, aby mu pristúpili prostredníctvom obete. Hriech berie život. Život nie je v krvi (3M 18:11,14). Boh dovolil náhradu života zvierat. Ján Krstiteľ nazval Ježiša „Baránok Boží, ktorý sníma hriech sveta“ (Jn 1:29). Ježišova predpovedaná smrť (Iz 53:7-8) sa zaoberala s hriechom celého sveta (Jn 3:16,17; 4:42; 1Jn 2:2).

- **„bezchybný a nepoškrvený“** Toto sú SZ obetné metafory pre prijateľné obetné zvieratá (3M 22:19-20), ale tu sa týkajú bezhriešnosti Ježišovej (Jn 8:46; 14:30; Lk 23:41; 2K 5:21; Hb 4:15; 7:26-27; 1Pt 2:22; 3:18; 1Jn 3:5). Bola prijatá, svätá obeť.

1:20 „bol vopred vyhladený“ Toto je participium perfektu pasívneho. Božie vykupiteľské dielo je opísané týmto istým výrazom v 1:2. Kristova smrť nebola dodatočná myšlienka (1M 3:15; Ž 22; Iz 53; Mk 10:45; Sk 2:23; 3:18; 4:28; 13:29). Ježiš prišiel zomrieť!

- „**ešte pred stvorením sveta**“ Táto fráza je v NZ použitá niekoľkokrát. Hovorí o Božej vykupiteľskej činnosti ešte pred založením sveta (Mt 25:34; Jn 17:24; Ef 1:4; 1Pt 1:19-20; Zj 13:8). Toto tiež naznačuje predexistenciu Ježiša (Jn 1:1-2; 8:57-58; 2K 8:9; Flp 2:6-7; Kol 1:17; Zj 13:8).
- „**pred vás prišiel**“ Toto je participium aoristu pasívneho, ktoré znamená „Boh spôsobil, aby bol jasne zjavený“ (Hb 9:26; 1Jn 1:2; 3:5,8).
- „**na konci čias**“ Toto sa týka Ježišovho vtelenia v Betleheme. Ako Boh existoval celú večnosť, ale bol jasne zjavený v ľudskej podobe v Betleheme podľa proroctva (Mich 5:2).
Posledné dni sa začali s Ježišovým narodením, lebo On inauguroval Kráľovstvo. Budú dovŕšené pri Druhom príchode.
Pozri zvláštnu tému: Táto doba a doba, ktorá príde v 1Pt 1:5.
- „**skrze neho veríte v Boha**“ Toto je doslova „tí ... veriaci“. Prídavné meno *pistos* je použité ako podstatné meno („veriaci“).
Etymologické pozadie výrazu veriť (hebrejské *emeth*, grécke *pistis*) pomáha ustanoviť moderný význam. V hebrejčine sa to pôvodne týkalo osoby na stabilnom stanovisku. Začalo sa používať metaforicky pre niekoho kto bol spoľahlivý, lojalný alebo dôveryhodný. Grécky ekvivalent prekladáme slovami „viera“, „verit“ a „dôverovať“. Biblická viera alebo dôvera nie je predovšetkým niečo čo robíme, ale niekto v koho položíme svoju dôveru. Je to Božia dôveryhodnosť, nie naša, ktorá je stredobodom. Padlé ľudstvo dôveruje Božej dôveryhodnosti, verí Jeho vernosti, verí v Jeho milovaného. Ohnisko nie je nadbytok alebo intenzita ľudskej viery, ale predmet tej viery.

1:21 „ktorý ho vzkriesil z mŕtvych“ Toto hovorí o Božom potvrdení Ježišovho života a smrti. Toto je opakujúca sa téma u Petra (Sk 2:24-28,32; 3:15,26; 4:10; 5:30; 10:40; 1Pt 1:13; 3:18,21 a Pavla, Sk 13:30,33,34,37; 17:31; R 4:24; 8:11; 10:9; 2K 4:14). Toto bolo potvrdenie Otcovho prijatia Synovej zastupiteľskej smrti (1K 15). Teologicky, všetky tri osoby Trojice boli aktívne pri Kristovom vzkriesení.

1. Otec (Sk 2:24; 3:15; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30,33,34; 17:31)
2. Duch (R 8:11)
3. Syn (Jn 2:19-22; 10:17-18)

- „**a dal mu slávu**“ V tomto kontexte Otcovo prijatie a schválenie Synových slov a skutkov sú vyjadrené dvomi veľkými udalosťami.
  1. Ježišovo vzkriesenie z mŕtvych
  2. Ježišovo nanebovstúpenie na Otcovu pravú stranu
Pozri zvláštnu tému: Sláva v Mk 10:37b.

TEXT 1:22-25

(22) Keďže ste teraz prijali pravdu, a tak ste očistili duše, aby ste mali nepokryteckú bratskú lásku, z čistého srdca sa vrúcne navzájom milujte, (23) veď ste znovuzrodení nie z porušiteľného, ale z neporušiteľného semena: živým a večným Božím slovom, (24) lebo všetci ľudia sú ako tráva a celá ich sláva ako kvet v tráve. Tráva uschne kvet opadne, (25) ale Pánovo slovo ostáva naveky. To je to slovo, ktoré sa vám ohlasovalo v evanjeliu.

1:22 „z poslušnosti“ Poslušnosť je opakujúca sa téma v prvej kapitole (1:2,14,22). Týka sa to prijímania evanjelia (t.j. pravda, Jn 17:17; 2Tes 2:12) a chodenie v ňom. Pamätajme, že evanjelium je (1) osoba; (2) pravda o tej osobe; a (3) život ako tá osoba. Ježiš vyjadruje významnosť poslušnosti tak jasne v Lk 6:46. Poslušnosť je dôkaz, že sme sme skutočne stretli s Ním a že nás On začal meniť. Večný život má viditeľné prejavy.

- „**pravda**“ Doslova „z poslušnosti pravdy“ čo je objektívny genitív. Pravda je charakteristika Boha aj jeho detí. Pozri zvláštnu tému: Pravda v 2Pt 1:12.
- „**očistili duše**“ Toto je participium perfektu aktívneho. Poslušnosť pravdy sa prejavuje v osobnom očisťovaní (Jk 4:8; 1Jn 3:3). Toto duchovné očisťovanie nám nezabezpečuje Božiu lásku a prijatie, ale ju odráža. Tento proces očisťovania sa začína spasením a pokračuje počas života (participium perfektu aktívneho). Výsledkom je úprimná láska bratov (1Jn 4:7-21). Kresťanstvo je zároveň (1) individuálna odpoveď viery na Božiu ponuku spasenia cez Krista a (2) spoločná skúsenosť služby tela Kristovho (2K 12:7).
Veriaci vyjadrujú svoju vieru pre Boha milujúc Jeho druhé deti (R 14:1-15:13). Pozri plnšiu poznámku k „duša“ v 1:9.

▪ **„bratskú lásku ... vrúcne sa navzájom milujte“** Prvé použitie „lásky“ v tejto fráze je v zloženom gréckom slove *filadelfi* (bratská láska). Druhé použitie je imperatív aoristu aktívneho slovesa *agapaó*. Tieto výrazy (*phileó* a *agapaó*) boli použité zameniteľne v NZ (Jn 5:20 verzus 3:25 a 16:27 verzus 17:23). V niektorých oddieloch ako Jn 21:15-17, môžu označovať rôzne aspekty lásky. Raná cirkev vzala relatívne nepoužívané podstatné meno (*agapé*) a začala ho používať na vyjadrenie obetujúcej lásky Boha v Kristovi.

1:23 „ved' ste znovuzrodení“ Toto je participium perfektu pasívneho. Toto vyvíja teologickú myseľ z 1:3. Je to rodinná metafora použitá na opísanie kresťanov ako nových členov Božej rodiny skrze ich vieru v Krista (Jn 1:12-13). Podobné je to Jánovmu použitiu „narodený zhora“ v Jn 3:3.

Všetmi si krásne pravdy, ktoré slovesá vyjadrujú.

1. Perfektum = naše spasenie sa začalo v minulosti a pokračuje aj v súčasom stave bytia
2. Pasívum = my sme sa nezachránili sami, ale to bolo vonkajším konaním Trojjediného Boha
3. Ten istý slovesný tvar (iné grécke slovo) nachádzame v Ef 2:5,8, ktorý je tiež krásny verš o istote veriacich.

▪ **„z neporušiteľného semena“** Semeno je biblická metafora pre (1) plodenie (t.j. rabínmi použité pre spermium) alebo (2) fyzický spád (t.j. 1M 12:1-3 pre Abrahámových potomkov). Ono prináša život.

▪ **„živým a večným Božím slovom“** Kázanie evanjelia je zosobnené ako prostriedok, ktorým Otec priviedol veriacich (Jk 1:18). Toto kázanie apoštolov pravdy evanjelia je opísané zároveň ako živé a pretrvávajúce (Hb 4:12), čo sú vlastne aspekty YHWH!

1:24 Verše 24-25 sú citát z LXX v Iz 40:6-8 (Jób 14:1-2; Ž 90:5-6, 103:15-17), ktoré tiež zdôraznili zraniteľnosť a konečnosť ľudského života (Jk 1:10-11) oproti večnosti Božieho slova (Jk 1:21). V ich pôvodnom kontexte sa tieto verše týkali Izraela, ale teraz sa týkajú cirkvi (2:5,9). Toto posunutie je charakteristické pre 1Pt.

1:25 „Pánovo slovo“ Sú dve grécke slová, ktoré obvykle prekladáme ako „slovo“ alebo „správa“. V koiné gréčtine *logos* (Jn 1:1; 1Pt 1:23) a *réma* (SZ citát zo Septuaginty v 1:25a a narážka na to v. 25b) sú obvykle synonymá. Kontext, nie lexikon, určuje či ide o synonymá. Boh zjavil seba (t.j. zjavenie)!

TEXT 2:1-3

(1) Zhod'te teda zo seba všetku zlobu i všetku faloš a pokrytectvo, závisť a všetky ohovárania (2) a ako práve narodené deti túžte po čistom duchovnom mlieku, aby ste od neho rástli na spásu, (3) keď ste už okúsili, že Pán je dobrý.

2:1 „teda“ Toto ukazuje, že nasledujúca diskusia je založená na tom čo bolo písané pred tým.

▪ **„zhod'te“** Toto je participium aoristu mediálneho, ktoré sa doslova týka „vyliekania“. Strhávanie oblečenia je bežná biblická metafora na opisovanie duchovného života (Jób 29:14; Ž 109:29; Iz 61:10; R 13:12; Ef 4:22,25,31; Kol 3:8; Hb 12:1).

Všetmi si médium, ktorý zdôrazňuje činnosť podmetu. Veriaci majú raz navždy (aorist ukazuje na dokončené dielo) vyzliecť všetko zlo. Toto je jedine možné kvôli predchádzajúcej teologickej prezentácii diela Trojjediného Boha (v. 2). Padlé ľudstvo sa bez pomoci nemôže odvrátiť od hriechu a zla, ale Boh v Kristovi cez Ducha umožnil veriacim, aby sa úplne obrátili k Bohu (R 6). Tragédia je v tom, že veriaci pokračujú v opúšťaní tejto Bohom danej moci a rozhodujú sa vrátiť zlu (R 7).

▪ **„všetka zloba“** Toto sa týka „aktívnej zloby“ (R 1:29; 1K 5:8; 14:20; Ef 4:31; Kol 3:8; Tít 3:3; 1Pt 2:16). Zoznamy nerestí boli bežné v rímskom svete (napr. Stoici) a NZ (Mk 7:21-27; R 1:29-31; 13:13; 1K 5:10; 6:9-10; 2K 12:2; G 5:19-20; Ef 4:31; Kol 3:8; 1Tim 1:9-10; 2Pt 2:10-14; Zj 21:8; 22:15).

▪ **„faloš“** Tento výraz bol použitý pre „rybársku návnadu“. Opisuje pokus chytenia niekoho do pasce podvodom (1K 12:16; 1Tes 2:3; 1Pt 2:1,22; 3:10).

▪ **„pokrytectvo“** Doslova je to „súdiť pod“. Je to divadelné slovo použité pre hercov, ktorí hovorili za maskou.

▪ **„závisť“** Toto je závisť spôsobená túžbou mať niečo čo iná osoba vlastní (Mt 27:18; Mk 15:10; R 1:29; Flp 1:15; 1Tim 6:4; Tít 3:3; Jk 4:5).

▪ **„ohováranie“** Toto sa týka rozprávania zlého o druhej osobe, aby ho očiernilo (R 1:30; 2K 12:20; 1Pt 2:1,12; 3:16). Táto aktivita je použitá aj v SZ aj NZ na opísanie Satana. Podľa toho, že sa o tom tu hovorí, vidíme že to bol problém aj v prvotnej cirkvi, ktorá prežívala také prenasledovania.

2:2 „ako práve narodené deti“ Toto sa pravdepodobne týkalo Ježišovho napomínania Jeho učeníkov, aby mali vieru ako malé deti (Mt 18:3nn). Tiež sa týka skoršej rodinnej metafory znovuzrodenia (1Pt 1:3,23; Jn 3:3).

V druhej kapitole Peter používa niekoľko metafor na opis veriacich.

1. Práve narodené deti, 2:2
2. Živé kamene zabudované do duchovného domu, 2:5
  3. Kňazstvo, 2:5,9
  4. Národ, 2:9-10
5. Cudzinci a pútnici, 2:11
  6. Ovce, 2:25

▪ **„túžte“** Toto je imperatív aoristu aktívneho. Toto je silné slovo pre žiadosť (Flp 1:8; 2:26). Duchovný rast a zrelosť nie sú automatické v kresťanskom živote. Podstata tohto prikázania môžeme vidieť v Ž 42:1-4 a Mt 5:6.

▪ **„čisté“** Tento výraz je vzatý z výroby vína prvého storočia. Je to výraz *dolon* (faloš, v. 1) s alfa privatívom. Víno bolo často miešané s vodou, obzvlášť so starým vínom. Obchodníci sa často snažili predať zvodnené alebo rozriedené víno. A tak, tento výraz bol použitý metaforicky pre to čo bolo „nemiešané“ alebo „čisté“.

Aby sme zostali pri kontexte práve narodených detí – kresťanov, musíme pochopiť, že sa toto týka nutnej výživy bábätkov, mlieka. Tieto deti boli zachránené slovom Božím (1:23); a teraz sa potrebujú vyvinúť v slove Božom. Toto je očakávaný a žiadaný výsledok nového narodenia. Oh, aká je to tragédia keď veriaci zostanú kresťanskými bábätkami.

▪ **„mlieko“** Tertullian dával „novým veriacim“ mlieko a med po ich krste ako symbol ich nového života v Kristovi na základe tohto textu. My neustále potrebujeme pravdu od Boha, ktorá je zjavená v Kristovi a kázani apoštolor (Hb 5:12).

▪

**NASB, NKJV
NRSV, TEV, NJB**

**„slova“
„duchovný“**

Toto je filozofický výraz *logikos* ako v R 12:1. Môže sa týkať duševného rozmyšľania (NASB, NKJV) alebo metaforicky duchovného (NRSV, TEV, NJB). Zrejme sa to týka potreby nových veriacich pre apoštolské kázanie a vyučovanie (1:23-25).

Veriaci potrebujú čítať a poznať Bibliu.

▪ **„aby ste od neho rástli na spásu“** Toto je konjunktív aoristu pasívneho. Kázanie apoštolor je zosobnené ako činiteľ pasíva, ktoré spôsobuje vo veriacich, aby rástli. Spasenie je v NZ videné ako

1. Minulé rozhodnutie (aorist)
2. Pretrvávajúci proces (prítomný čas)
3. Minulá udalosť, ktorá vyvrcholila v prítomnosti (perfektum)
4. Budúce dovriešenie (futúrum)

Tento kontext tvrdí, že duchovný rast prostredníctvom Božej zjavenej pravdy (1:23,25; 2:2) je rozhodujúci pre dokonalý kresťanský život. Pozri zvláštnu tému v 1:5.

2:3 „keď ste už okúsili, že Pán je dobrý“ Toto je podmieňovací spôsob prvej triedy, ktorý predpokladá, že je to pravda. Od veriacich, ktorí skúsili milosť Božiu sa očakáva, aby túžili po Božej pravde a vyrástli v Božej pravde do plného a úplného spasenia.

Verš 3 je narážka na Ž 34:8. Žalm sa týka YHWH, ale tu sa to týka Ježiša. Spojené biblické spoločnosti *Handbook on the First Letter from Peter* tvrdí, že sa toto môže týkať prvého zúčastnenia sa Večere Pánovej veriaceho (s. 53).

1. Slovná hra medzi dobrota (*chrēstos*) a Kristus (*Christos*)
2. Žalm 34 bol v ranej cirkvi používaný počas bohoslužieb s Večerou Pánovou
3. „okúsiť“ (aorist) sa týka prvej Večere Pánovej (možno po krste)

DISKUSNÉ OTÁZKY

Toto je výkladová študijná príručka, čo znamená, že zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Tieto diskusné otázky sú určené k tomu, aby vám pomohli rozmýšľať o hlavných otázkach tejto časti knihy. Majú u vás vyvolať myšlienky, nie definitívne odpovede.

1. Píše Peter Židom alebo pohanom, alebo obom?
2. Čo je ústrednou pravdou Petrovej modlitby vo vv. 3-9?
  3. Prečo kresťania trpia?
4. Prečo sa hovorí, že naše spasenie je v budúcnosti?
  5. Čo SZ proroci túžili poznať vo vv. 10-12?
6. Uveď prikázania, ktoré nachádzame vo vv. 13-22.
  7. Čo najviac potrebujú noví veriaci?

1 PETROV LIST 2:4-25

Rozdelenie moderných prekladov podľa odsekov

UBS	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Živý kameň a svätý národ	Večné slovo	Výzva k svätosti	Živý kameň a svätý národ	Obnovenie slovom
2:1-8	(1:22-2:3) Vyvolený kameň a Jeho vyvolený ľud 2:4-10	(1:23-2:10)	2:1-8	(1:22-2:3) Nové kňazstvo
2:9-10		2:4-8 2:9-10	2:9-10	2:4-8 2:9-10
Žite ako Boží služobníci	Život pred svetom	Povinnosti kresťanov	Otroci Boží	Povinnosti kresťanov voči neveriacim
2:11-12	2:11-12 Podriadenie vláde	(2:11-4:11) 2:11-12	2:11-12	2:11-12 Povinnosti kresťanov voči civilným autoritám
2:13-17	2:13-17	2:13-17	2:13-17	2:13-17
Príklad Kristovho utrpenia	Podriadenie pánom		Príklad Kristovho utrpenia	Povinnosti kresťanov voči pánom
2:18-25	2:18-25	2:18-25	2:18-25	2:18-20 2:21-25

ČÍTANIE TRETIEHO CYKLU (pozri „Ako správne čítať Bibliu“) SLEDOVANIE PÔVODNÉHO ZÁMERU AUTORA NA ÚROVNI ODSEKOV

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

1. Prvý odsek
2. Druhý odsek
3. Tretí odsek
4. Atd'.

ŠTÚDIUM SLOVNÝCH VÝRAZOV A FRÁZ

TEXT 2:4-8

(4) **Pristupujte k nemu, živému kameňu, ktorý ľudia síce zavrhli, ale pred Bohom je vyvolený a vzácny.** (5) **Aj vy sa dajte zabudovať ako živé kamene do duchovného domu, aby ste sa stali svätým kňazstvom, ktoré bude prinášať duchovné obety, príjemné Bohu skrze Ježiša Krista.** (6) **Ved' v Písme je napísané: *Hľa, kladíem na Sione kameň, uholný, vyvolený, vzácny; kto verí v neho, nebude zahanbený.*** (7) **Pre vás, veriacich je vzácny, ale pre neveriacich je to kameň, čo staviteľa zavrhli; ten sa stal kameňom uholným** (8) **a kameňom úrazu i skalou pohoršenia. Oni sa oň potkávajú, lebo nepočúvajú slovo, - na to boli aj určení.**

2:4 „pristupujte k nemu“ Toto je participium prítomného času mediálneho. NKJV, NRSV a TEV to prekladajú ako imperatív. Všetmi si opakované pristúpanie a osobný prvok „k nemu“. Evanjelium je predovšetkým osoba, ktorú máme privítať, ktorej máme veriť a ktorú máme napodobňovať. Tento výraz môže mať konotáciu bliženia sa k Bohu, ako kňaz alebo uctievač (Hb 4:16; 7:25; 10:1,22; 11:6). Peter mení svoju metaforu od mlieka vo vv. 2-3 k metafore budovania vo vv. 4-8 (veriaci sú živé kamene a Ježiš je uholný kameň). Toto je možno pokračovanie narážky k Ž 34:4 zo Septuaginty.

- **„živý kameň“** V SZ, Božia stabilita, sila a vytrvalosť sú často opísané použitím kameňa pre jeho oslovenie (5M 32:4,15,18,30; Ž 18:2,31,46; 28:1; 31:3; 42:9; 71:3).
Metaforu o Ježišovi ako kameni nachádzame
  1. Zavrhnutý kameň (Ž 118:22)
  2. Uholný kameň (Ž 118:22; Iz 28:16)
  3. Kameň úrazu (Iz 8:14-15)
  4. Prekonávajúci a víťaziaci kameň (kráľovstvo), (Dan 2:45)
Ježiš použil tieto pasáže na opísanie seba (Mt 21:40; Mk 12:10; Lk 20:17).

- **„ktorý ľudia síce zavrhli“** Toto je participium perfektu pasívneho. Toto môže byť narážka na v. 7, ktorý je zo Septuaginty v Ž 118:22. Kameň zavrhli „staviteľa“, ktorý sa môže týkať židovského vodcovstva, ale u Petra je to rozšírené na všetkých neveriacich ľudí. Tento výraz, od *apo* a *dokimazó*, znamená skúšanie niekoho alebo niečoho na zistenie autenticity. Židia neustále odsudzovali Ježiša ako Mesiáša a toto odmietnutie sa stalo stavom duchovnej slepoty (Mk 8:31; Mt 6:23).

- **„ale pred Bohom je vyvolený a vzácny“** Toto je v priamom kontraste s predchádzajúcou frázou. Výraz „vyvolený“ je doslova „vyvolený“ v zmysle „predurčený“ (1:2,20). Odmietnutý (ukrižovaný alebo neprijatý) Mesiáš bol vždy pre Boha jediným plánom vykúpenia (Lk 22:22; Sk 2:23; 3:18; 4:28; 13:29; Ef 1:11).

2:5 „ako živé kamene“ NZ používa niekoľko spoločenských metafór na opísanie cirkvi.

1. Vínnny kmeň (Jn 15:5)
2. Stádo (Jn 10:16)
3. Nevesta (t.j. rodina, Ef 5:27; Zj 19:7; 21:9)
4. Telo (Ef 1:22-23; 1K 12)
5. Rodina (R 8:15-17; 1Tim 3:15)
6. Mesto (Hb 11:10,16; 12:22; 13:14; Zj 2:2,10)
7. Tu, chrám (1K 3:9,16; 6:19)

- **„zabudovať ... do duchovného domu“** Toto je možno indikatív prítomného času pasívneho, hoci v tomto tvare môže byť aj imperatív prítomného času pasívneho. Toto je to isté sloveso, ktoré je použité v Mt 16:18 na opísanie cirkvi, ktorá je stavaná na skale osobnej viery (t.j. Peter ako príklad). Celkový kontext pokračuje vo vyvíjaní metafory z v. 4. Ježiš je nový chrám (Jn 2:18-22). Veriaci v Kristovi sú pravým kňazstvom. Neveriaci Židia sa potkávali (vv. 7-8) o ten istý kameň, na ktorom YHWH postavil svoj duchovný chrám – (1) Ježiš a (2) Cirkev (1Tim 3:15). Len tí, ktorí veria v Krista môžu fungovať v Božom duchovnom chráme, ponúkajúc duchovne prijateľné obete (t.j. sväté obetujúce životy, 1:14-16; R 12:1-2).

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: VZDELÁVAŤ

Pavol používal často tento výraz *oikodomeó* a jeho ďalšie podoby. Doslova to znamená „budovať dom“ (Mt 7:24), no obrazne sa to začalo používať pre:

1. Kristovo telo, cirkev, 1K 3:9; Ef 2:21; 4:16
  2. Budovanie
    - a. Slabých bratov, R 15:1
    - b. Blížnych, R 15:2
    - c. Jedni druhých, Ef 4:29; 1Tes 5:11
    - d. Svätých pre službu, Ef 4:11
3. Budujeme alebo vzdelávame prostredníctvom
  - a. Lásky, 1K 8:1; Ef 4:16
  - b. Ohraničením osobných slobôd, 1K 10:23-24
  - c. Vyhýbaním sa špekuláciám, 1Tim 1:4
- d. Ohraničením rečníkov na bohoslužbách (spevákov, učiteľov, prorokov, hovoriacich jazykmi a vykladačov), 1K 14:3-4,12
4. Všetky veci by mali vzdelávať
  - a. Pavlova autorita, 2K 10:8; 12:19; 13:10
  - b. Súhrnné výroky v R 14:19 a 1K 14:26

▪ „**sväté kňazstvo**“ Peter používa mená Božieho SZ ľudu, Izraelu na opísanie cirkvi (2M 19:5; 1Pt 2:9-10; Zj 1:6). V SZ YHWH sľúbil, že vykúpi celé ľudstvo cez potomstvo Evy (1M 3:15). YHWH pozval Abráma (1M 12:1-3), aby pozval kráľovstvo kňazov (2M 19:5-6), aby dosiahli celý svet (1M 12:3 a 2M 19:5). Izrael zlyhal v tejto úlohe (Ez 36:27-38). A tak, Boh postavil nový ľud viery (Jer 31:31-34; Ez 36:22-38), aby dosiahol svet (Mt 28:19-20; Lk 24:47; Sk 1:8; 1Pt 2:9).

Martin Luther použil autoritu Biblie a Pavlova pravda ospravedlnenia milosťou prostredníctvom viery na odmietnutie tradícií katolíckej cirkvi. On vytvoril výraz „kňazstvo veriaceho“ (jednotné číslo). Západný individualizmus vzal toto heslo a obrátil ho na povolenie osobnej slobody vo viere a životnom štýle. Ale tento koncept je spoločenský, nie individuálny (t.j. všimni si zámena v množnom čísle vo vv. 5,7,9). Ono je zamerané na hlásanie evanjelia, nie na osobnej slobode. Veriacim bola daná úloha Izraela, aby evanjelizoval celý svet (R 15:16; Hb 13:15-16). Vidieť kňazstvo vo význame, že máme priamy prístup k Bohu cez Krista je pravdivé, ale o to nejde v tejto metafore. Kňaz stojí medzi núdznym ľudom a svätým Bohom. Zastáva nie vlastné, ale potreby ľudu. NZ potvrdzuje kňazstvo veriacich (množné číslo, spoločenské), kým privádzajú stratený svet k viere v Krista.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: KREŠŤANSTVO JE SPOLOČENSKÉ

- A. Pavlove metafory o spoločnom
  - a. Tele
  - b. Poli
  - c. Budove
- B. Výraz „svätí“ vždy máme v množnom čísle (okrem v Flp 4:21, ale aj tam je to spoločenské)
- C. Reformačný dôraz Martina Luthera na „kňazstve veriaceho“ nie je celkom biblický. Ide o „kňazstvo veriacich“ (2M 19:6; 1Pt 2:5,9; Zj 1:6).
- D. Každému je daný prejav Ducha na spoločný úžitok (1K 12:7)
- E. Len v spolupráci môže ľud Boží byť účinný. Služba je spoločenská (Ef 4:11-12).

▪ „**bude prinášať duchovné obety**“ Po zničení chrámu r. 70 po Kr., Židia zdôrazňovali SZ pasáže, ktoré zastávali obete bez zvierat (Ž 50:14; 51:27; 69:30-31; 107:22; 141:2; Oz 14:2). Hb 13:5 odráža tento druh kresťanskej obete. V kontexte sa toto týka veriacich, ktorí žijú svätý a obetujúci život z prvej kapitoly (najmä vv. 14-16; Hb 13:15-16).

2:6 „kameň uholný, vyvolený, vzácny“ Toto je citát z Iz 28:16. Tento koncept Mesiáša ako kameňa alebo skaly sa opakuje v SZ (Ž 118:22; Dan 2:34-35; Iz 8:14; 28:16). Tieto SZ pasáže sa často citujú v NZ (Mt 21:42; Mk 12:10; Lk 20:17; 1K 10:4; Ef 2:22; 1Pt 2:6-8) na opísanie Ježiša ako Božieho prisľúbeného. Peter to tiež použil vo svojej kázni v Sk 4:11. Pozri poznámku v 2:4b. Pozri zvláštnu tému: Uholný kameň v Mk 12:10.

NASB	„a ten kto verí v neho nebude sklamaný“
NKJV	„a ten kto verí v neho vôbec nebude zahanbený“
NRSV	„a každý, kto verí v neho nebude zahanbený“
TEV	„každý, kto verí v neho nikdy nebude zahanbený“
NJB	„nikto, kto sa spolieha na toto nebude potupený“

Táto fráza je z LXX z Iz 28:16. Všimni si povolanie otvorené všetkým (Jn 1:12; 3:16; R 10:9-13; 1Tim 2:4; 2Pt 3:9). Toto je zdvojený zápor „nikdy, nie nikdy nebude sklamaný“ alebo „zahanbený“. Pre slovo „verí“ pozri zvláštnu tému v Mk 1:15.

F. F. Bruce v knihe *answers to Questions* (s. 158) poukazuje na rozdiel medzi Septuagintou a Masorétskym hebrejským textom.

1. LXX – „nebude **sklamaný**“ (NASB) alebo „**zahanbený**“ (NJB) je sloveso *yébósh*

2. MT – „nebude **bezradný**“ (NASB, poznámka pod čiarou), „**nebude ponáhľaný**“ je sloveso *yanish*

Na strane 157 Bruce komentuje, že NZ autori pravdepodobne citovali verziu, ktorá bola bežne používaná v ranej cirkvi, pokiaľ nemali zvláštny teologický dôvod na to, aby odstúpili od neho a použili inú. Všeobecný význam pasáže je kľúč ku konceptu inšpirácie, nie boj nad každým jednotlivým slovom. Ľuďom bolo dané dôveryhodné zjavenie!

2:7 „staviteľia“ Židovské Targumy (aramejské preklady s komentárom) používajú tento výraz ako titul pisárov. Toto je citát zo Ž 118:22. Ježiš používa ten istý SZ citát vo svojich podobenstvách o zlých vinohradníkoch v Mt 21:42. Toto podobenstvo opisuje židovské vodcovstvo Ježišovej doby. Neisté je či sú Ježišove silné slová súdu spojené s (1) Jeho odmietnutím konceptu ne-Áronovského židovského vodcovstva (Annáš a Kajfáš), ktorí kúpili svoje postavenie od Ríma alebo (2) Jeho odmietnutie všetkých Židov (t.j. Izraelu), ktorí odmietli veriť v Neho (R 9-11).

2:8 „kameňom úrazu i skalou pohoršenia“ Toto je citát z Iz 8:14. Tiež je to citované v R 9:32, kde sa to vzťahuje na Ježiša. Zvláštny kameň bol odmietnutý a stal sa predmetom deštrukcie!

▪ **„nepočúvajú“** Toto je participium prítomného času aktívneho. Oni (neveriaci Petrovej doby, aj Židia aj pohania) pokračujú v neposlušnosti, lebo odmietajú Ježiša ako Trpiaceho Mesiáša. Odmietli aj Ježišovo kázanie aj kázanie Jeho apoštolov (1:24,25). Odmietli večné slovo (t.j. evanjelium, 1:22-2:2).

NASB	„na tento osud boli určení“
NKJV	„na čo tiež boli určení“
NRSV	„ako im bolo namierené“
TEV	„taká bola Božia vôľa pre nich“

Kalvinisti používajú tento verš ako aj R 9:22; 1Tes 5:9, aby tvrdili, že Boh vyvolil niektorých k spaseniu a niektorých k odsúdeniu. Avšak, verše ako Jn 3:16; 1Tim 2:4; 2Pt 3:9 ukazujú, že toto nemôže byť pravda. Božie vyvolenie je predovšetkým k posväteniu (Ef 1:4; 2:10); k podobaniu sa Kristovi (R 8:29).

Tento verš mi pripomína Iz 6:9-13. Boží zmluvný ľud mal svetlo, ktoré potreboval na vhodnú odpoveď Jemu, ale to neurobili. Toto neustále odmietnutie spôsobilo tvrdé srdcia, ktoré nemohli odpovedať. Len súd bol možný. Boh času a dejín vie čo ľudia urobia, ale im dovoľuje, aby to urobili a potom potvrdzuje a uznáva následky ich dočasných/večných volieb.

Muselo to byť veľmi ťažké pre týchto židovských veriacich, aby sa zaoberali so židovským odmietnutím Ježiša. Ako sa to mohlo stať? Títo rani veriaci začali čítať Písma kvôli kľúčom k pochopeniu tejto prekvapivej neviery.

1. Iz 6:9-10; 8:14-15; 43:8
2. Jer 5:21; 7
3. Mt 21:33-34; Mk 12:1-12
4. Lk 2:34; 20:9-18
5. R 9-11
6. 1K 1:23

Nasledujúci citát je vzatý z knihy *Answers to Questions* od autora F. F. Bruce, s. 196-197, o „**vyvolenie**“ verzus „**vybranie**“.
„Sú „vyvolenie na spasenie“ a „vyvolenie na zavrnutie“ **súvťažné** výrazy?“

V určitých teologických systémoch je dôležité skúmať všetky teologické systémy Písmom a pamätať, že keď je učenie Písma systemizované, niečo je obvykle vynechané z procesu. Výraz „vyvolenie“ bol často spojený s teologickými spornými otázkami, že podstatu biblického učenia môžeme lepšie pochopiť ak na jeho miesto použijeme neteologické slovo ako je „**vybranie**“. Kristus si vybral dvanástich mužov, aby boli jeho apoštolmi (Lk 6:13); vybral si Šavla z Tarzu, aby bol „vyvolená nádoba“ (Sk 9:15); ale Jeho vybranie týchto mužov pre zvláštny účel neznamená, že tí, ktorí neboli vybratí sú **pohrdnutí**. Boh vybral Izrael spomedzi národov (Sk 13:17) – na veľký úžitok iných národov, nie pre ich znevýhodnenie. Keď sa hovorí o vyvolení Božích ľudí v tejto dobe, nejedná sa toľko o „vyvolenie k spaseniu“ ako ich vyvolenie k zvýraznenej svätosti. Toto je tak, napr. v Ef 1:4 a 1P 1:1nn; a podobne v R 8:29, dôvod pre ktorý Boh predurčil tých, ktorých vopred poznal je aby boli „podobní obrazu jeho Syna“. Ani na jednom z tých miest nenachádzame „vyvolenie na zavrnutie“ ako **súvt'ažné**. Mali by sme dávať pozor pri zovšeobecňovaní z takých oddielov ako sú R 9:22 („nádoby hnevu pripravené na záhubu“) a 1Pt 2:8 („oni sa potkávajú, lebo nepočúvajú slovo, - na to boli aj určení“). Všeobecná analógia biblického vyučovania tejto témy ukazuje, že niektorí sú zvolení alebo vybratí Bohom – nie preto, aby ostatní boli prepustení do záhuby, ale aby iní skrze nich boli požehnaní.“

TEXT 2:9-10

(9) Vy však ste vyvolený rod, kráľovské kňazstvo, jeho vlastný svätý národ, aby ste zvestovali veľké skutky toho, čo vás povolal z temnoty do svojho predivného svetla. (10) Kedysi ste neboli ľuďom, ale teraz ste Boží ľud; prv ste boli bez milosrdenstva, ale teraz ste milosrdenstvo dosiahli.

2:9 „vy však“ Všimni si množné číslo „vy“ a kontrast. Autor používa zloženú narážku z 2M 19:6 a potom aj 19:5.

- **„vyvolený rod“** Ten istý opisný titul nachádzame v 5M 7:6; 10:15; Iz 43:20-21. Vyvolení pre službu! Toto je SZ titul pre vyvolených služobníkov.
- **„kráľovské kňazstvo“** Tento titul nachádzame v 2M 19:6; Iz 61:60; 66:21. Tak ako bol Izrael vyvolený priniesť poznanie YHWH svetu, teraz je cirkev pozvaná oboznámiť a priviesť núdzných, hriešnych ľudí k YHWH.
- **„svätý národ“** Ten istý titul nachádzame v 2M 19:6; 5M 7:6; 14:2,21; 26:19. Izrael bol pozvaný stať sa jedinečne svätým a tým istým spôsobom zjavil svätého Boha (Mt 5:48; 1Pt 1:15-16) padlému svetu.
- **„jeho vlastný národ“** Ten istý opisný titul nachádzame v 2M 19:5; 5M 4:20; 7:6; 14:2; 26:18; Mal 3:17. Tento oddiel hovorí o cirkvi ako duchovnom Izraeli (G 6:16). Tieto SZ tituly pre Boží ľud sú teraz použité pre NZ Telo Kristovo (R 2:28-29; G 3:29; 6:16; Ef 2:11-3:13; Zj 1:6). V istom zmysle cirkev nahradila Izrael, ako pri poslaní svetovej misie (Mt 28:19-20; Lk 24:47; Sk 1:8).
- **„aby ste zvestovali veľké skutky toho“** Zámer Božieho národa je svedectvo o veľkosti jediného pravého Boha Stvoriteľa/Vykupiteľa! Oni sú vyvolení a splnomocnení žiť a hovoriť evanjelium.

„čo vás povolal z temnoty do svojho predivného svetla“ Tma a svetlo sú biblické metafory pre hriech, vzburu a zlo v kontraste s nádejou, pravdou, uzdravením a dobrotou (Jn 1:4-5; 3:19-21; 8:12; 12:35-36,46; Sk 26:18; 2K 4:6; 1Jn 1:5; 2:8-9,11). Tak ako predchádzajúca fráza mohla byť narážkou na Iz 42:12, táto fráza môže narážať na Iz 42:16.

2:10 „kedysi ste neboli ľuďom“ Toto uvádza citát z Oz 1:10 a 2:23. Kľúčový výraz je *lo ammi* (meno jedného z Ozeášových detí), ktorý sa pôvodne týkal Izraela, že nebol Boží ľud kvôli ich modloslužbe a životnom štýle porušenia zmluvy. Oni (1) dôverovali v politické dohody a nie v Boha a (2) uctievali Bála používajúc meno YHWH.

- **„ale teraz ste Boží ľud“** Toto je ďalší citát z Oz 2:23. Tento oddiel v jeho SZ kontexte potvrdzuje, že hoci Izrael zhršil a vzdialil sa od ich zmluvného Boha, bol pripravený znovu založiť s nimi zmluvné postavenie (t.j. metafora manželstva). Ten istý milujúci a odpúšťajúci Boh teraz vystiera svoje ruky svojhlavým pohanom.

Toto Ozeášovo použitie, ktoré pôvodne oslovovalo svojhlavé severné kráľovstvo Izrael v ôsmom storočí pr. Kr. je teraz použité Petrom na označenie pohanských národov. Toto rozšírenie SZ textov z kontextu Židia/pohana na kontext neveriaci/veriaci je pre NZ charakteristické! Veriaci pohania sú teraz zaradení do zmluvného Božieho ľudu (Ef 2:11-3:13).

- **„prv ste boli bez milosrdenstva“** Prorok Ozeáš mal tri deti, ktorým dal prorocké mená
  1. Chlapec nazvaný *Jezreel*, ktoré znamená „Boh činí plodným“
  2. Dievča nazvané *Lo-Ruhamah (Neomilostená)*, čo znamená „bez milosti“
  3. Chlapec nazvaný *Lo-Ammi (Nie môj ľud)*, čo znamená „nie môj ľud“

Tak ako tretia časť desiateho verša používa meno tretieho dieťaťa, posledná časť desiateho verša používa meno druhého dieťaťa (Oz 1:6; 2:20,23). Boh plne prijíma hriešnikov, lebo mal pre nich zľutovanie.

Gramatické tvary, ktoré nachádzame vo v. 10 sú užitočné pri vyjadrení teologického hľadiska. Satan spôsobil (t.j. participium perfektu pasívneho) v pohanoch, aby sa vzbúrili, ale zmluvný Boh rozhodne vstúpil do dejín prostredníctvom svojho Mesiáša a priniesol nový deň príležitosti pre ich zaradenie do zmluvy (t.j. participium aoristu pasívneho). Táto pravda je podobná tajomstvu Božieho plánu, ktorý v minulosti bol skrytý, ale teraz je nám zjavený (Ef 2:11-3:13).

TEXT 2:11-12

(11) Milovaní, povzbudzujem vás ako cudzincov a pútnikov, aby ste sa zdržiavali telesných žiadostí, ktoré bojujú proti duši.
(12) vaše správanie medzi pohanmi nech je vzorné, aby tí, čo vás teraz osočujú ako zločincov, videli vaše dobré skutky a v deň navštívenia za to oslavovali Boha.

2:11 „cudzinci“ Tento SZ výraz hovorí o **usadlíkoch** s obmedzenými právami bývania, ktorí žili v mieste, ktoré nebolo ich domovom, ako Abrahám (1M 23:4; Ž 39:12; Hb 11:13; 1Pt 2:11). Tu je použité metaforicky pre veriacich, žijúcich v padlom svete.

▪ **„pútnici“** Tento výraz poukazuje na krátky pobyt (1:1,17). Naráža na fakt, že veriaci sú obyvateľmi nebeskej sféry, nie len v časopriestore tejto fyzickej sféry. My sme bytosti z mäsa a ducha (1M 1:26-27).

▪ **„zdržiavali sa“** Toto je doslova „neustále sa zdržiavať z“ (t.j. neurčitok prítomného času mediálneho). Veriaci musia neustále zápasiť s hriechom a pokušením (R 7). Bitka so zlom nekončí pri spasení (Ef 6:10-20). V istom zmysle sa zosilní. Keď niekto uverí a prijme Krista, v ňom/nej býva Duch (R 8:9) a dostáva božskú prirodzenosť (2Pt 1:4). Avšak, toto neznamena, že je hriešna prirodzenosť odstránená. V Kristovom dovŕšenom diele v náš prospech je účinná nefunkčná (R 6, pozri zvláštnu tému: Zrušenie a neplatnosť).

Rabíni hovoria, že v každom ľudskom srdci sa nachádza jeden čierny a jeden biely pes. Toho, ktorého najviac krmíte sa stane najväčším. Veriaci neustále čelia rozhodnutiu hľadania dobra, zostávani na spravodlivosti, chodení vo svete alebo zaktivizovanie starej hriešnej prirodzenosti! Veriaci sú občanmi dvoch sfér (padlá ľudská prirodzenosť a Duch, R 8:5-17); dvoch vekov (t.j. súčasný zlý vek a vek spravodlivosti, Tít 2:11-14); ktorý z nich je vplyvnejší?

▪ **„telesných žiadostí“** Telo samé o sebe nie je zlé (grécka myšlienka), ale je to bojisko egocentrických a satanových pokušení (R 6-8; G 5:16-24).

▪ **„ktoré bojujú“** Toto je indikatív prítomného času mediálneho. Táto vojna je opísaná v Jk 4:1-4.

2:12 „vaše správanie medzi pohanmi nech je vzorné“ Toto je participium prítomného času aktívneho použité ako imperatív. Neveriaci sa pozerajú! To ako veriaci žijú a reagujú na bežné životné zápasy sú hlasnými svedkami všetkým, ktorí ich poznajú. Často naše životy hovoria hlasnejšie od našich slov!

- **„osočujú ako zločincov“** Rani kresťania boli obvinení z
1. Kanibalizmu (kvôli terminológii pri Večeri Pánovej)
  2. Incestu (lebo sa milovali navzájom)
  3. Ateizmu (lebo ich Boh bol neviditeľný)
  4. Zrady (lebo neslúžili v armáde alebo neprisahali vernosť Cezárovi)
  5. Nemorálnosti (možno išlo o svätý bozk)

Toto osočovanie Cesty (24:14; Sk 28:22) sa zdá, že sa vyvinulo vo východných provinciách, ktoré podporovali cisára alebo v Rímskej ríši (Malá Ázia).

▪ **„aby tí ... videli vaše dobré skutky ... za to oslavovali Boha“** Spôsob ako žijeme ako kresťania odrážajú Boha, za ktorého tvrdíme, že Ho poznáme a slúžime (2:15; 3:16; Mt 5:16; Flp 2:15; Tít 2:7-8). Konjunktív uvádza súvislosť. Božia sláva je naše najvyššie pozvanie a evanjelizačné poverenie (4:11,16).

▪ **„v deň navštívenia“** Toto sa týka každého času kedy sa Boh ku nám blíži, buď aby nás požehnal, alebo súdil (Iz 10:3; Jer 8:12; 10:15; 11:23; 23:12; 46:21; 48:44; 50:27; 51:18; Oz 9:7; Mích 7:4). Môže to byť dočasné alebo eschatologické (Lk 19:44). Niektorí to vidia v spojení so súdom veriacich, ale v kontexte sa zdá, že sa to týka príležitosti pre nespasených, aby počuli a odpovedali Ježišovi ako Spasiteľovi pred tým ako ho stretnú ako sudcu.

KRÁTKY PREHĽAD PRAKTICKÝCH ODDIELOV 1 PETROVHO LISTU

- A. Podriadenie vláde a spoločnosti (2:13-17)
- B. Podriadenie pozemským pánom (2:18-25)
- C. Podriadenie v kresťanskom dome (3:1-7)
- D. Podriadenie uprostred prenasledovania (3:8-22)

TEXT 2:13-17

(13) S ohľadom na Pána sa podriad'te každému ľudskému zriadeniu, či už kráľovi ako najvyššiemu vládcovi, (14) alebo vládarom, ktorých posielajú trestať tých, čo robia zle, a chváliť tých, čo konajú dobro. (15) Ved' Božia vôľa je, aby ste konaním dobra umlčali nevedomosť nerozumných ľudí. (16) Ste slobodní, no nie ako tí, ktorým sloboda slúži na zastieranie zloby, ale ako Boží služobníci. (17) Všetkých si uctíte, bratov milujte, Boha sa bojte, kráľa si ctíte!

2:13 „podriad'te sa“ Toto je imperatív aoristu pasívneho, ale ho NASB a NKJV prekladajú ako médium (2:18). „Sa“ sa nenachádza v gréckych textoch. Ukazuje, že oni musia urobiť rozhodnutie podriaďiť sa (2:18; 3:1). Toto je vojenský výraz používaný pre reťazec velenia. Doslova to znamená „umiestniť seba pod autoritu“. Toto je bežná téma u Petra (2:13,18; 3:1,5,22; 5:5). Podriadenie neznamená nerovnosť, lebo Ježiš je opísaný týmto výrazom. Je to postoj služby pod autoritou. V Ef 5:21 je to jedna z piatich charakteristík Duchom naplneného života (vzájomné podriadenie sa v Kristovi).

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: PODRIADENIE (*HYPOTASSÓ*)

Septuaginta používa tento výraz na preklad desiatich rôznych hebrejských slov. Jeho základným SZ významom bolo „rozkázať“ alebo „právo rozkazu“. To sa odrazilo v Septuaginte (LXX).

1. Božie príkazy (3M 10:1; Jon 2:1; 4:6-8)
2. Mojžišove príkazy (2M 36:6; 5M 27:1)
3. Kráľovské príkazy (2Krn 31:13)

V NZ tento zmysel pokračuje, ako napríklad v Sk 10:48, kde prikazuje apoštol. Napriek tomu sa v NZ rozvíjajú aj nové významy tohto výrazu:

1. Rozvíja sa dobrovoľný aspekt (často mediálny rod)
2. Tento seba-ohraničujúci čin môžeme vidieť v tom, že Ježiš sa podriaďuje Otcovi (Lk 2:51)
3. Veriaci sa podriaďujú aspektom kultúry, aby evanjelium nebolo nepriaznivo ovplyvnené
  - a. Všetci veriaci (Ef 5:21)
  - b. Veriace manželky (Kol 3:18; Ef 5:22-24; Tít 2:5; 1Pt 3:1)
  - c. Veriaci pohanským vládam (R 13:1-7; 1Pt 2:13)

Veriaci konajú na základe motívov lásky, pre Boha, pre Krista, pre Kráľovstvo, pre dobro ostatných.

Podobne ako u výrazu *agapao* (milovať), aj tento výraz cirkev naplnil novým významom, založeným na potrebách Kráľovstva a potrebách iných. Preberá na seba novú vznešenosť nezištnosti, nezaloženú na rozkaze, ale na novom vzťahu voči seba-dávajúcemu Bohu a Mesiášovi. Veriaci poslúchajú a podriaďujú sa pre dobro celku a požehnanie Božej rodiny.

▪ „s ohľadom na Pána“ Toto je motív pre všetky naše diela (4:11; 1K 10:31; Kol 3:17; Ef 6:5).

▪ „každému ľudskému zriadeniu“ Pre „zriadenie“ pozri zvláštnu tému v Mk 10:6. Z toho čo nasleduje, toto je napomenutie podriaďiť sa vládnym alebo civilným autoritám, ako v R 13:1-7 a Tít 3:1. O toľko významnejšie je to vo svetle štátneho prenasledovania, ktorému títo veriaci čelili. Neisté je či prenasledovanie bolo židovské, pohanské, miestne alebo celoštátne. Náš najsilnejší svedok moci evanjalia je v časoch prenasledovania. Náš postoj, slová a skutky, keď sa voči nám správajú nečestne si neveriaci všímajú.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: ĽUDSKÁ VLÁDA

I. ÚVOD

- A. Definícia – Vláda je taká organizácia ľudstva, ktorá poskytuje a uspokojuje vnímané fyzické potreby (t.j. 1M 4 a 11). Ľudia sú spoločenské bytosti (dokonca aj pred pádom (1M 2:18). Rodiny, kmene, národy nám dávajú spoločnosť.

B. Zámer – Boh sa rozhodol, že poriadok je lepší, ako anarchia.

- 1.Mojžišove zákony, hlavne Dekalóg, sú Božou vôľou pre ľudstvo v spoločnosti. Vyvažujú bohoslužbu a život.
- 2.Písmo neobhajuje nijakú vládnu formu ani štruktúru, hoci staroveká izraelská teokracia je očakávanou formou neba. Ani demokracia ani kapitalizmus nie sú biblickou pravdou. Kresťania sa majú správať vhodným spôsobom, nech sa nachádzajú v akomkoľvek vládnom systéme. Zmyslom kresťana je evanjelizácia a služba, nie revolúcia. Všetky vlády sú prechodné!

C. Počiatok ľudskej vlády

- 1.Rímsky katolicizmus tvrdí, že ľudská vláda bola prirodzenou potrebou, a to dokonca aj pred pádom. Zdá sa, že Aristoteles s týmto východiskom súhlasil. Hovorí: „človek je politické zviera“ a tým myslel, že vláda „existuje pre podporovanie dobrého života“.
- 2.Protestantizmus, zvlášť Martin Luther tvrdil, že ľudská vláda je spojená s pádom. Nazýva ju „kráľovstvom Božej ľavej ruky“. Povedal, že „Boží spôsob, ako kontrolovať zlých ľudí, je postaviť zlých ľudí do kontrolnej funkcie“.
- 3.Karol Marx tvrdil, že vláda je prostriedkom, ktorým niekoľko ľudí v elitnom postavení drží pod kontrolou celé masy. Pre neho hrala vláda a náboženstvo podobnú úlohu.

II. BIBLICKÝ MATERIÁL

A. Stará zmluva

- 1.Izrael je modelom, ktorý bude uplatňovaný v nebi. V starovekom Izraeli bol YHWH Kráľom. Teokracia je výraz, používaný na opísanie priameho Božieho zákona (1Sam 8:4-9).
- 2.Božiu suverenitu v ľudskej vláde môžeme jasne vidieť v Jeho postavení:
  - a. Všetkých kráľov, Dan 2:21; 4:17,24-25
  - b. Mesiášskej vlády, Dan 2:44-45
  - c. Nebukadnecara (neo-Babylon), Jer 27:6; Dan 5:28
  - d. Kýrus II (Perzsko), 2Krn 36:22; Ezd 1:1; Iz 44:28; 45:1
- 3.Boží ľud má byť podriadený dokonca aj okupujúcim vládam a má ich rešpektovať:
  - a. Dan 1-4, Nebúkadnecar (nový Babylon)
  - b. Dan 5, Bělšaccar (nový Babylon)
  - c. Dan 6, Dárius (Perzsko)
  - d. Ezdráš a Nehemiáš (Perzsko)
- 4.Obnovené Judsko sa malo modliť za Kýra a vládu jeho potomkov
  - a. Ezd 6:10; 7:23
  - b. Židia sa mali modliť za civilnú autoritu, Mišna, Avot. 3:2

B. Nová zmluva

1.Ježiš prejavoval rešpekt voči ľudskej vláde

- a. Mt 17:24-27, platil chrámovú daň (náboženské a civilné authority by mali byť jedno, 1Pt 2:17)
  - b. Mt 22:15-22; Mk 12:13-17; Lk 20:20-26, zastával rímsku daň a tým rímsku civilnú autoritu
    - c. Jn 19:11, Boh dáva civilné authority
- 2.Pavlove slová, ktoré súviseli s ľudskými vládami
- a. R 13:1-5, veriaci sa musia podriaďovať civilným autoritám, lebo sú založené Bohom
  - b. R 13:6-7, veriaci musia platiť dane a čtiť si civilné authority
  - c. 1Tim 2:1-3, veriaci sa musia modliť za civilné authority
  - d. Tít 3:1, veriaci sa musia podriaďovať civilným autoritám

3. Petrove slová, ktoré súviseli s ľudskými vládami

- a. Sk 4:1-31; 5:29, Peter a Ján pred Sanhedrínom (toto ukazuje biblický precedens občianskej neposlušnosti)
- b. 1Pt 2:13-17, veriaci sa musia podriaďovať civilným autoritám pre dobro spoločnosti a pre evanjelizáciu

4. Jánove slová, ktoré súviseli s ľudskými vládami

- a. Zj 17, neviestka Babilóna symbolizuje ľudskú vládu, ktorá je v odpore voči Bohu
- b. Zj 18, neviestka Babilóna je zničená

III. ZÁVER

- A. Ľudská vláda (v padlom svete) je ustanovená Bohom. Toto nie je „božské právo Kráľov“, ale Božie miesto vlády. Biblia sa nezastáva žiadnej konkrétnej formy vlády.
- B. Je náboženskou povinnosťou veriaceho poslúchať civilnú autoritu a modliť sa za ňu.
- C. Je správne, aby veriaci podporovali ľudskú vládu daňami so správnym úctivým postojom.
- D. Ľudská vláda má za cieľ poriadok. Sú to Boží služobníci pre túto úlohu.
- E. Ľudská vláda nie je konečná. Má ohraničenú autoritu. Veriaci musia konať podľa svojho svedomia pri odmietaní civilnej autority, keď prekročí svoje Bohom určené hranice. Ako tvrdil Augustín v *The City of God*, sme občanmi dvoch sfér; jedna je dočasná a druhá večná (Flp 3:20). V oboch máme svoju zodpovednosť, no Božie kráľovstvo je najvyššie! Naše zameranie v našej zodpovednosti voči Bohu je aj individuálne, aj spoločné.
- F. Mali by sme povzbudzovať veriacich v demokratickom systéme k aktívnej účasti na procese vlády a ak je možné, realizovať tam aj učenie Písma.
- G. Spoločenskej zmene musí predchádzať individuálne obrátenie. Skutočnú, trvalú, eschatologickú nádej nemôžeme vkladať v nejakú vládu. Všetky ľudské vlády, hoci sú zámerné a využívané Bohom, sú hriechom vyjadrením ľudskej organizácie bez Boha.

Tento koncept je vyjadrený v Jánovom používaní slova „svet“ (t.j. 1Jn 2:15-17).

- „ako najvyššiemu vládcovi“ Týmto výrazom sa v klasickej gréčtine myslelo „človek zakladateľ mesta“; avšak, v NZ je on vždy použitý pre Božiu autoritu (Mt 22:21; R 13:1-7; 1Tim 2:1-7; Tit 3:1-8), ktorá je často dávaná ľudským organizáciám. Boh uprednostňuje poriadok pred anarchiou.

2:14 „alebo vládarom, ktorých posiela“ Toto je participium prítomného času aktívneho. Boh má kontrolu nad všetkými vecmi. Tento text neučí „božské právo kráľov“, ale tvrdí, že Boh skôr podporuje zákon a poriadok (t.j. stabilnú spoločnosť) ako anarchiu. Zámeno „on“ sa môže týkať (1) Boha alebo (2) vládcu.

- „potrestat' tých, čo robia zle“ Vláda má Bohom danú autoritu zachovať poriadok a prekaziť a potrestať neporiadok. Trest smrti je jeden tvar tohto poverenia (R 13:4; Sk 25:11).

2:15 „ved' Božia vôľa je“ Pozri zvláštnu tému, ktorá nasleduje.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: BOŽIA VÔĽA (*theléma*)

EVANJELIUM PODĽA JÁNA

- Ježiš prišiel konať Otcovu vôľu (4:34; 5:30; 6:38)
- Vzkriesiť v posledný deň všetkých, ktorých dal Otec Synovi (6:39)
  - Aby všetci uverili v Syna (6:29,40)
- Vypočuté modlitby súvisiace s konaním Božej vôle (9:31 a 1J 5:14)

SYNOPTICKÉ EVANJELIÁ

- Konanie Božej vôle spôsobuje, že sme bratmi a sestrami s Ježišom (Mt 12:50; Mk 3:35)
  - Božia vôľa je, aby nikto nezahynul (Mt 18:14; 1Tim 2:4; 2Pt 3:9)
  - Golgota bola Otcova vôľa pre Ježiša (Mt 26:42; Lk 22:42)

PAVLOVE LISTY

- Zrelosť a služba všetkých veriacich (R 12:1-2)
- Veriaci vykúpení z tohto zlého veku (G 1:4)
- Božou vôľou bol Jeho vykupiteľský plán (Ef 1:5,9,11)
- Veriaci prežívajú a žijú život naplnený Duchom (Ef 5:17-18)
  - Veriaci naplnení poznaním Boha (Kol 1:9)
  - Veriaci urobení dokonalými a úplnými (Kol 4:12)
    - Veriaci posvätení (1Tes 4:3)
  - Veriaci ďakujú vo všetkých veciach (1Tes 5:18)

PETROVE LISTY

- Veriaci konajú správne (t.j. podriaďujú sa civilným autoritám) a tým umlčujú bláznivých ľudí, umožňujúc evanjelizáciu (1Pt 2:15)
  - Veriaci trpia (1Pt 3:17; 4:19)
- Veriaci nežijú život sústredený na seba (1Pt 4:2)

JÁNOVE LISTY

- Veriaci zostávajú naveky (1Jn 2:17)
- Viera je kľúčom k vypočutej modlitbe (1Jn 5:14)

▪ **„umlčať“** Toto je doslova „zmĺknut“ (Mk 1:25; 4:39).

▪ **„nevedomosť“** Toto sa týka niekoho, ktorému chýba duchovné rozsudzovanie (1K 15:34).

▪ **„nerozumní ľudia“** Tento výraz je uvedený v sérii hriechov v Mk 7:22. Opisuje neveriacich židovských učiteľov v R 3:20, ale je použité aj na opísanie veriacich v Ef 5:17. A tak, poukazuje na lenivý duševný stav, ktorý vplýva aj na spasených aj nespasených. Tu sa týka neoboznámených pohanov, ktorí obviňovali veriacich z vecí, ktoré nie sú pravdivé (2:12).

2:16 „ste slobodní“ Toto je zamlčaný imperatív (NASB, TEV, NIV). Je v kontraste s pohanmi, ktorí sú otrokmi hriechu. Veriaci majú voľbu. Ježiš ich oslobodil z ovládania hriechom (R 6), ale často používajú svoju novú slobodu, aby si znovu zvolili hriech.

▪ **„no nie ako tí, ktorým sloboda slúži na zastieranie zloby“** Toto je doslova preložené, majúc“ (participium prítomného času aktívneho), použité ako imperatív. Ako často sa naša sloboda stáva povolením (1K 8:9; G 5:13) namiesto obetného živého svedectva (R 14:1-15:13). Sloboda vždy prináša zodpovednosť, ale buďme opatrní pred legalizmom alebo ritualizmom (1K 8-10; Kol 2:16-23). Veriaci sú teraz slobodní od hriechu, aby slúžili Bohu (R 6) a jedni druhým (1K 9:19-23).

▪ **„ako Boží služobníci“** Veriaci boli oslobodení od hriechu, ale teraz sú slobodní pre službu Bohu (R 6:22).

2:17 „všetkých si uctíte“ Toto je imperatív aoristu aktívneho, prvý zo štyroch prísnych príkazaní vo v. 17. Toto znamená uznať hodnotu všetkých ľudí v Božích očiach (1M 1:26-27; Jn 3:16) a žiť tak, aby sme ich pritiahli vierou v Krista (Mt 28:18-20; Lk 24:47; Sk 1:8).

▪ **„bratov milujte“** Toto je imperatív prítomného času aktívneho. Kresťania musia neustále milovať jeden druhého (1:22; Jn 13:34; 15:12,17; R 12:10; 1Tes 4:9; Hb 13:1; 1Jn 2:7-8; 3:11,23; 4:1,11; 2Jn 5). Láska je pravý dôkaz, že poznáme Boha, že dôverujeme Kristovi, a že sme vedení Duchom. Je to rodinná charakteristika Boha. Veriaci by mali milovať všetkých ľudí, pre evanjelium a milovať druhých kresťanov, lebo sú súčasťou Božej rodiny.

▪ **„Boha sa bojte“** Toto je imperatív prítomného času mediálneho (Jób 28:28; Ž 110:10; Pr 1:7; 15:33). Z tohto gréckeho slova máme slovo „fóbia“. Je použitá v zmysle úžasu a rešpektu. Všetko čo veriaci konajú musí pochádzať z ich vzťahu a rešpektu k Bohu!

▪ **„kráľa si ctíte“** Tieto posledné dva imperatívy prítomného času môžu byť narážky na Pr 24:21. Pamätajme, že za čias Petra, cisár bol Nero (2:13)!

TEXT 2:18-25

(18) Sluhovia, vo všetkej bázni sa podriad'ujte svojim pánom, nielen dobrým a miernym, ale aj hrubým. (19) Ved' je to milosť, ak niekto pre svedomie, ktoré koná podľa Boha, znáša protivenstvá a nevinne trpí. (20) Ved' aká je to sláva, keď budete trpezlivo znášať rany za to, že hrešíte? Ale ak dobre robíte a vydržíte v utrpení, to je Bohu milé. (21) Ved' na to ste boli povolani; pretože aj Kristus trpel za vás a zanechal vám príklad, aby ste kráčali v jeho šľapajách. (22) *On sa hriechu nedopustil, ani lest' nebola v jeho ústach.* (23) Keď mu zllorečili, on nezlorečil, keď trpel, nevyhrážal sa, ale všetko odovzdal tomu, čo spravodlivo súdi. (24) On sám, na vlastnom tele vyniesol naše hriechy na drevo, aby sme odumreli hriechom a žili vďaka spravodlivosti. Jeho ranami ste boli uzdravení. (25) Boli ste totiž ako blúdiace ovce, no teraz ste sa vrátili k pastierovi a biskupovi svojich duší.

2:18 „sluhovia ... podriad'ujte sa svojim pánom“ Toto je participium prítomného času mediálneho použité ako imperatív (pozri poznámku a zvláštnu tému v 2:13). Veriaci otroci si ctia svojich pozemských pánov lebo si ctia Boha! Toto sa týka aj tých neveriacich pánov, ktorí sú neféroví a krutí alebo kresťanských otrokárov, ktorí sa správajú nevhodne. V našej dobe by sa toto napomenutie týkalo kresťanov zamestnávateľov a kresťanov zamestnancov. Toto je podobné Pavlovmu učeniu v Ef 6:5-9. Všimni si #3 v zvláštnej téme, ktorá nasleduje.

Toto je dobré miesto na diskusiu kultúrneho aspektu biblického výkladu. Ak evanjelium vyzvalo (1) patriarchálnu grécko-rímsku kultúru z prvého storočia alebo (2) tú otrokársku kultúru, bolo by odmietnuté a zničené spoločnosťou prvého storočia. Kážuc evanjelium, obe prekážky po čase padli! Biblia musí vždy byť vykladaná vo svojom historickom nastavení a potom inšpirované pravdy použiť na náš čas a kultúru s tou istou mocou a dosahom. To neznamená, že sa snažíme napodobniť kultúru prvého storočia ako Božiu vôľu pre každú spoločnosť v každom veku. Cieľ je kázanie večnej pravdy evanjelia, ktoré dosahuje individuá a v konečnom dôsledku aj samotnú spoločnosť.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: PAVLOVE NAPOMENUTIA OTROKOV

1. Byť spokojný, ale ak sa ukáže príležitosť stať sa slobodným, využiť ju (1K 7:21-24)
2. V Kristovi nie je otrok alebo slobodný (G 3:28; Kol 3:11; 1K 12:13)
3. Pracujte ako pre Pána; On zaplatí (Ef 6:5-9; Kol 3:22-25; 1Pt 2:18-20)
4. V Kristovi otroci sa stavajú bratmi (1Tim 6:2; Filem vv. 16-17)
5. Zbožní otroci prinášajú slávu Bohu (1Tim 6:1; Tít 2:9)

Pavlove napomenutia otrokárom

Kresťania otroci a otrokári majú toho istého Pána; a tak, mali by sa navzájom správať s úctou (Ef 6:9; Kol 4:1).

2:19

NASB	„lebo toto nachádza milosť“
NKJV	„lebo toto je chvályhodné“
NRSV	„lebo je to vám k oceneniu“
TEV	„Boh vás požehná pre toto“
NJB	„vidíte, v tom je cena“

Toto sa týka Božieho schválenia podriadenosti uprostred prenasledovania, keď je toto utrpenie spojené s našim kresťanským presvedčením a dôverou v Krista (3:14,17; 4:13-14,16). „Milosť“ je grécky výraz *charis* použité vo svojom neteologickom zmysle.

▪ „ak“ Toto je podmienovacia veta prvej triedy, ktorá predpokladá, že je pravdivá z perspektívy autora alebo pre jeho literárne účely. Kresťanskí otroci trpeli pod krutými páni pre Krista.

▪ „svedomie“ Pozri poznámku k 1Pt 3:16.

2:20 „aká je to sláva“ Toto je výraz pre úctu, spojenú s niekoho povest'ou (Lk 6:32-34). Je to z gréckeho slovesa *kaleó*, ktoré znamená volať. A tak, týka sa volania po chvále, úcte alebo slávy u niekoho.

- „**ak**“ Sú dve podmieňovacie vety prvej triedy v tomto verši, ktoré predpokladáme, že sú pravdivé. Prvá podmieňovacia veta je použitá v zápornom zmysle a druhá v kladnom. Boh je rád keď veriaci trpia neférovu, ale trezľivo, preto že sú veriaci (1:29; 3:24,27; 4:12-16; Mt 5:10-16).

2:21 „ved' na to ste boli povolani“ Toto je indikatív aoristu pasívneho. V kontexte tejto frázy, to znamená, že sú veriaci pozvaní napodobňovať Ježišov život, ktorý prináša slávu Bohu a spasenie ľuďom. Toto je pozvanie k podriadenosti v mene všetkých veriacich, čo priniesie duchovnú zrelosť a mocné svedectvo evanjelia.

Že sú veriaci pozvaní k utrpeniu je hrozná výpoveď, obzvlášť pre západnú kultúru, ktorá o kresťanstve rozmýšľa nasledujúcimi termínmi (1) „čo ja mám z toho“ alebo (2) evanjelium prosperity, zdravia a bohatstva. Prenasledovanie veriacich je reálna možnosť v padlom svete (Sk 14:22; R 5:3-4; 8:17; Flp 1:29; 1Tes 3:3-4; 2Tim 3:12; Jk 1:2-4; 1Pt 3:14; 4:12-19).

- „**Kristus trpel**“ Utrpenie Mesiáša bolo prekvapením pre Židov, ktorí očakávali víťaziaceho vojenského Mesiáša. V SZ nachádzame špecifické názvy (1M 3:15; Ž 22; Iz 53). Ježiš sa ukázal (1) svojim apoštolom (16:21; 17:12,22-23; 20:18-19) a (2) ranej cirkvi v týchto prorockých oddieloch (Lk 24:25-27).

Jeho utrpenie a smrť boli súčasťou apoštolského kázania ranej cirkvi v Skutkoch, ktoré sa nazýva *Kerygma* (Sk 2:23; 3:13-14,18; 17:3; 26:23). Pozri zvláštnu tému v 1:11.

Existuje niekoľko teologických právd spojených s Jeho utrpením.

1. Kristus je našim príkladom (v. 21)
2. Kristus vzal naše hriechy na kríži (v. 24)
3. Kristovo dielo aj v nás spôsobilo, aby sme zomreli hriechu a žili Bohu (v. 24)
4. Kristus je Pastier a ochranca našich duší (v. 25)

Výraz „trpel“ (*epathen*) nachádzame v MSS P⁷², A, B a C, ale iné staroveké MSS, P⁸¹, majú „zomrel“ (*apethanen*). UBS dáva prvému čítaniu ocenenie „A“ (isté), s predpokladom, že „zomrel“ bolo zmenené opisovateľmi, podľa 3:18.

- „**príklad**“ NZ nám dáva tri dôvody prečo Kristus prišiel:

1. Aby bol zastupiteľským, náhradným zmierením. On, nevinný, bezúhonný (2:22) Baránok Boží (Jn 1:29), ponukol seba v náš prospech (2:24).
2. Aby bol plným zjavením Otca (Jn 1:1-14; 14:8-9).
3. Aby bol príkladom pre veriacich (2:21), ktorý máme nasledovať. On je ideálny Izraelec, dokonalý muž, aké by ľudstvo malo byť, mohlo byť a jedného dňa aj bude.

2:22 „On sa hriechu nedopustil“ Toto je citát z Iz 53:9. Tento koncept je tiež vyjadrený v Jn 8:46; 14:30; Lk 23:41; 2K 5:21; Hb 4:15; 7:26-27; 1Pt 1:19; 2:22; 3:18; 1Jn 3:5. Mohol zomrieť v náš prospech lebo nemusel zomrieť za vlastné hriechy!

- „**ani lest' nebola v jeho ústach**“ Ježiš bol ideálny Izraelec (Iz 53:9 a Zach 3:13).

2:23 „ked' mu zllorečili, on nezllorečil“ Máme tu sériu troch indikatívov imperfektu aktívneho, ktoré označuje opakovanú činnosť v minulosti. Prvý je narážka na Iz 53:7. Ježiš naplnil toto proroctvo v svojich skúškach pred Kajfášom, Annášom Veľkňazom, Pilátom a Herodom.

- „**ked' trpel, nevyhrážal sa**“ On hovoril, ale odpustil každému, kto bol zapojený pri Jeho smrti (Lk 23:34).

- „**ale všetko odovzdal tomu, čo spravodlivo súdi**“ Toto odovzdávanie bolo normálnym postojom Ježišovho života. Môžeme to silne vidieť v Lk 22:42 a 23:46.

2:24 „On sám ... vyniesol naše hriechy“ Zrejme je toto z Iz 53:4,11,12. Výraz „vyniesol“ je použité pre obeť v 3M 14:20 a Jk 2:21. Toto je podstata zastupiteľského, náhradného zmierenia (Mk 10:45; R 5:6,8,10; 2K 5:21).

- „**na vlastnom tele ... na drevo**“ Aj keď neexistuje gnostický špecifický prvok, ktorý je spojený s 1Petrovým listom (ranokresťanská/grécka filozofia, ktorá tvrdila, že Ježiš nebol naozaj človek, porovnaj Kolosanom, 1 Timoteovi, 1 Jánov). Tento text je ďalšie silné potvrdenie pravej ľudskosti a fyzickej smrti Ježiša z Nazaretu (Kol 1:22).

Fráza „na kríži“ môže byť spojené s 5M 21:23, kde každý kto bol napichnutý na stĺp (t.j. strom) namiesto toho, aby bol správne pochovaný bol prekliaty Bohom. V Ježišovej dobe, rabíni vykladali toto tak, že zahŕňalo to rímske ukrižovanie. Ježiš bol obvinený z rúhania, ktorý podľa Mojžišovho zákona, vyžadoval kamenovanie. Prečo ho potom židovskí vodcovia chceli dať ukrižovať, na toto bolo potrebné rímske povolenie a pre nich to znamenalo obradné znečistenie pred Paschou? Niektorí povedali, že to bolo kvôli tomu, že Židia nemali autoritu popraviť niekoho pod rímskym zákonom, ale čo potom so Štefanom v Sk 7?

Myslím si, že chceli Ježiša ukrižovať, aby naznačili, že je tento údajný Mesiáš prekliaty Bohom! Ale toto sa presne aj stalo! Ježiš sa stal kľatbou pre nás (G 3:13). Sama SZ sa stala kľatbou (Kol 2:14). Hovorí, že duša, ktorá hreší musí zomrieť (2Krl 14:6; Ez 18:4,20). Ale všetci ľudia zhršili (R 3:9-18,23; G 3:22). A tak, všetci si zaslúžia zomrieť a boli pod trestom smrti. Ježiš, bezhrešný Baránok Boží (Jn 1:29) vyniesol hriech celého padlého sveta (R 5:12-21).

▪ **„aby sme odumreli hriechom a žili vďaka spravodlivosti“** Toto je účelová (*hina*) veta. Toto je cieľ kresťanstva (R 6:20; G 2:20). Je to obnovenie obrazu Božieho v ľuďoch, ktorý obnovuje intímne spoločenstvo s Bohom.

▪ **„jeho ranami ste boli uzdravení“** Toto je indikatív aoristu pasívneho. V Iz 53:4-6 toto hovorí o našom duchovnom uzdravení, nie fyzickom uzdravení. Nepopieram fyzické uzdravenie ako pokračujúce dielo milostivého Boha, ale odmietam, že je to zasľúbený aspekt Kristovho zmierenia. V SZ hriech bol ocharakterovaný fyzickou chorobou (Iz 1:5-6; Ž 103:3). Toto je metafora pre odpustenie hriechu, nie sľub, že ak veriaci majú dostatok viery Boh uzdraví každý fyzický problém každého veriaceho. Pre dobrú diskusiu o Iz 53:4 a jeho použití v Mt 8:17, kniha *Answers to Questions*, s. 44-45, od autora F. F. Bruce je veľmi užitočná.

2:25 „boli ste totiž ako blúdiace“ Toto je narážka na Iz 53:6. Je to opisné imperfektum pasívne, ktoré sa týka opakovanej činnosti v minulosti alebo začiatok činnosti. Nie je isté či sa to týka

1. SZ Židov (R 3:9-18, ktoré je séria SZ citátov)
2. Celého ľudstva
3. Pohanských veriacich, ktorí boli vystavení prenasledovaniu (t.j. možné zapretie Ježiša pri súzení)
4. Veriacich, Židov a pohanov, ktorí strácali denné zápasy s hriešnou prirodzenosťou

▪ **„no teraz ste sa vrátili“** Toto je indikatív aoristu pasívneho, ktorý označuje rozhodný návrat pod pôsobením Boha, Krista alebo Ducha (TEV „boli ste vrátení“). Väčšina anglických prekladov uvádza médium (NASB, NRSV, NJB, NIV). V SZ „obrátit“ alebo „navrátiť“ (*shub*) je často použité pre pokánie a návrat Božieho ľudu k Nemu.

▪ **„pastier“** Tento titul je použitý pre Boha (Ž 23:1; Ez 34) a tu pre Ježiša ako v Jn 10:1-8 a Hb 13:20. Označuje nežnú, ohľaduplnú, nepretržitú starostlivosť. Tento titul môže dokonca odrážať Petrovu diskusiu s Ježišom v Jn 21 (5:1-3).

▪
NASB, NRSV, NJB
NKJV
TEV

„ochranca“
„dozorca“
„strážca“

Tu je výraz *episkopos* použitý pre Ježiša, ale sa to obvykle týkalo vedúcich miestnych cirkví. Výraz sa prekladá ako „biskup“ alebo „dozorca“ a má pozadie v gréckych mestách/štátoch, kým synonymný výraz „starší“ (*presbuteros*) má pozadie v hebrejských kmeňoch. Tieto výrazy obvykle boli použité synonymne na označenie NZ úlohy pastora (Sk 20:17,28; Tit 1:5,7).

DISKUSNÉ OTÁZKY

Toto je výkladová študijná príručka, čo znamená, že zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Tieto diskusné otázky sú určené k tomu, aby vám pomohli rozmýšľať o hlavných otázkach tejto časti knihy. Majú u vás vyvolať myšlienky, nie definitívne odpovede.

1. Začínajú všetci kresťania ako kresťanské bábätka? Prečo?
2. Prečo Peter používa toľko veľa SZ titulov na opísanie NZ veriacich?
3. Aký je význam toho, že sú veriaci nazvaní „kameňmi“?
4. Prečo je náš životný štýl taký dôležitý?
5. Prečo by sme my, kresťania, mali byť poslušní vládnyim autoritám?
6. Prečo kresťanstvo nezaútočilo na otroctvo?
7. Aká bola Petrova rada tým, ktorí sa nachádzajú v nepriaznivých okolnostiach?
8. Aká je významnosť Kristovej smrti?

1 PETROV LIST 3

Rozdelenie moderných prekladov podľa odsekov

UBS	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Manželky a manželia	Podriadenie manželom	Povinnosti kresťanov (2:11-4:11)	Manželky a manželia	Povinnosti kresťanov: v manželstve
3:1-6	3:1-6 Slovo manželom	3:1-6	3:1-6	3:1-6
3:7	3:7	3:7	3:7	3:7
Utrpenie kvôli spravodlivosti	Pozvanie k požehnaniam		Utrpenie kvôli konaniu dobrá	Povinnosti kresťanov: miluj bratov
3:8-12	3:8-12 Utrpenie kvôli správne a zlému	3:8-12	3:8-12	3:8-12
3:13-22	3:13-17 Kristove utrpenia a naše	3:13-22	3:13-22	Povinnosti kresťanov: v prenasledovaní
	3:18-4:6			3:13-17 Vzkriesenie a zostup do pekla
				3:18-22

ČÍTANIE TRETIEHO CYKLU (pozri „Ako správne čítať Bibliu“) SLEDOVANIE PŮVODNÉHO ZÁMERU AUTORA NA ÚROVNI ODSEKOV

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

1. Prvý odsek
2. Druhý odsek
3. Tretí odsek
4. Atd'.

ŠTÚDIUM SLOVNÝCH VÝRAZOV A FRÁZ

TEXT 3:1-6

(1) Podobne, ženy, buďte poddané svojim mužom, aby aj tí, ktorí sú neposlušní slovu, získali boli bez slova správaním žien, (2) keď uvidia vaše cudné správanie v bázni. (3) Vaša ozdoba nech nie je vonkajšia: Nápadne zapletené vlasy, navešané zlato, naobliekané prepychové šaty, (4) ale to, čo je skryté – vnútorný človek srdca, a čo je neporušiteľné – tichý a pokojný duch, vzácny pred Bohom. (5) Tak sa ozdobovali kedysi aj sväté ženy, ktoré dúfali v Boha a boli poddané svojim mužom; (6) ako Sára poslúchala Abraháma a nazývala ho pánom. Vy ste jej dcérami, keď dobre robíte a nebojíte sa nijakého zastrašovania.

3:1 „podobne“ Tu sa vracia k jeho napomenutiu kresťanským občanom (2:13) a kresťanským otrokom (2:18).

- **„ženy, buďte poddané“** Toto je participium prítomného času mediálneho, ako aj 2:18. Toto je vojenský výraz, ktorý znamená „umiestniť sa pod autoritu“ (Ef 5:21-33; Kol 3:18-19; Tít 2:4-5). Celá táto kapitola je spojená s Petrovou diskusiou o „podriadení“ veriacich vládne (2:13-17) a veriacim otrokom ich pánom (2:18-20). Podriadenie nie je negatívny výraz; on opisuje aj samého Ježiša. On bol podriadený Jeho pozemským rodičom. Bol podriadený Jeho nebeskému Otcovi.
- **„aby“** Toto je účelová (*hina*) veta, ktorá potvrdzuje teologický zámer pre podriadenie manželky. Vždy ide o evanjelizáciu! Veriaci majú každý deň modelovať Kráľovstvo Božie (Kázeň na vrchu, Mt 5-7).
- **„ak“** Toto je podmienovacia veta prvej triedy, ktorá predpokladá, že je pravdivá z autorovej perspektívy alebo pre jeho literárne účely. Tento kontext hovorí o neveriacich manželoch. V prvom storočí, miešané manželstvá boli bežné, lebo sa jeden z partnerov stal veriacim. Toto nie je biblické povolenie vydať/oženiť sa s neveriacim/neveriacou!
- **„tí, ktorí sú neposlušní“** Toto je indikatív prítomného času aktívneho, ktorý predpokladá pokračujúcu činnosť. Tak ako je biblická viera pokračujúca skúsenosť, tak je to aj s neverou!
- **„slovo“** V 1Pt „slovo“ (t.j. *logos*) je metafora pre apoštolské kázanie evanjelia. Veriaci sú znovuzrodení slovom (1:23). Oni mali túžiť po duchovnom alebo úprimnom mlieku slova (t.j. *logikos*, 2:2).
- **„boli získaní“** Toto je indikatív futúru pasívneho. Tento výraz znamená „profitovať“. Použité je pre spasenie v 1K 9:19-22. Prirodzený cieľ veriacej manželky je spasenie jej rodiny. Toto by malo byť cieľom všetkých veriacich.
- **„bez slova“** Jej život viery bude hovoriť silnejšie a jasnejšie od slov! Avšak, v istom bode slová sú nutné na komunikovanie zvesti evanjelia!
  - **„správaním“** Náš životný štýl častokrát hovoria silnejšie od našich slov.

3:2 „uvidieť“ Tento výraz bol použitý pre očné svedectvo. Peter ho použil trikrát vo svojom liste (1Pt 2:12; 3:2; 2Pt 1:16). Životy veriacich sú ako vo výstavnej skrini. Hoci je to kliše, pravda je, že životy veriacich sú jedinou Bibliou, ktorú niektorí ľudia prečítajú. Životy veriacich sú jediný Ježiš, ktorého niektorí ľudia spoznajú. Aká úžasná príležitosť!

	▪
NASB	„vaše cudné a úctivé správanie“
NKJV	„vaše cudné chovanie <i>sprevádzané</i> strachom“
NRSV	„čistota a úctivosť vašich životov“
TEV	„čisté a ctihodné je vaše chovanie“
NJB	„úctivosť a čistota vášho spôsobu života“

Peter použil tento výraz „bázeň“, pochopené ako rešpekt skorej v 1:17 a 2:18 (Sk 9:3; 10:2; R 3:18; 13:7; Ef 5:33; Zj 11:8). Veriaci žijú nesebecký, zbožný, kultúrne prijateľný život pre účel svedectva Kráľovstva a evanjelizácie.

Výraz „cudný“ (*agnos*) je preložené na niekoľko spôsobov (čistý, cudný, mierny, nevinný, bezúhonný). Pre ženu je použité v 2K 11:2; Tít 2:5; a tu.

3:3 „vaša ozdoba nech nie je vonkajšia“ Toto je dôraz na vnútorných kvalitách veriaceho, nie je to zákaz všetkej kultúrnej ozdoby. Vonkajšia kultúrna ozdoba sa môže stať problémom ak sa stane konečným a pyšným a charakterizuje zlé srdce (Iz 3:18-24). Ako sa niekto oblieka je okno do srdca (v. 4).

Výraz „ozdoba“ je jedinečné použitie výrazu, *kosmos* (slovesný tvar vo v. 5). Z tohto použitia máme slovo „kozmetika“.

- **„nápadne zapletené vlasy, navešané zlato, naobliekané prepychové šaty“** Všetky tieto sa týkajú drahých a zhotovených vlasov a oblečenia grécko-rímskych žien z prvého storočia. Veriaci by nemali túžiť po tom alebo napodobňovať túto silnú túžbu kvôli spoločenskému prijatiu a spoločenskému hodnoteniu na základe vonkajšieho ozdobenia. To neznamená, že máme nosiť handry, ale že by sa veriaci mali obliekať spoločensky prijateľným spôsobom podľa ich kultúry a času, ale aby nepritáhovali príliš pozornosť na seba.

3:4 „vnútorný človek srdca“ Toto sa týka novej osoby po spasení. Nová zmluva nám dala nové srdce a ducha (Ez 36:2-38). Pozri zvláštnu tému: „Srdce“ v Mk 2:6.

- **„neporušiteľné“** Peter použil tento výraz pre (1) Božie neporušiteľné dedičstvo, ktoré On stráži pre veriacich v nebi (t.j. 1:4) a (2) veriacich, ktorí boli znovuzrodení z neporušiteľného semena (t.j. 1:23). Pavol používa ten istý výraz pre naše nové vzkriesenie tela v 1K 15 a nevädnucci veniec veriacich v 1K 9:25.
  - **„tichý a pokojný duch“** Prvý výraz *praus* (tichý, mierny) opisuje Ježiša v Mt 11:29 a 21:5 a charakterizuje veriacich v blahoslavenstvách (Mt 5:5). Tiež je použité v 3:15 na opísanie svedectva veriaceho. Druhý výraz *hésuchios* alebo *hésuchia* je niekoľkokrát použitý v Pavlových spisoch na opísanie veriacich ako tichých, pokojných (1Tes 4:11; 2Tes 3:12; 1Tim 2:2,11,12). Tu máme predpokladaný kontrast medzi meniacimi sa štýlmi sveta (v. 3) a pevným charakterom vykúpeného života (v. 4).
- **3:5 „boli poddané“** Toto je všeobecná téma celého tohto kontextu (veriaci sa podriaďujú civilným autoritám, 2:13-17; veriaci otroci sa podriaďujú pánom, 2:18-20; Kristus sa podriadil Otcovmu plánu, 2:21-25; veriace manželky sa podriaďujú manželom, 3:1-6). Je to pozorovateľné preorientovanie z pádu v 1M 3. Veriaci už nežijú sebe, ale Bohu.
- **3:6 „Sára ... nazývala ho pánom“** Toto je SZ príklad (t.j. 1M 18:12) podriadenia zbožnej ženy.
- **„vy ste jej dcérami“** SZ svätí boli často použítí na povzbudenie veriacich (Hb 11). Tiež boli použítí na ukávanie, že veriacich Boh úplne prijal vierou v Kristovi (R 2:28-29; 4:11; G 3:7,9). My patríme do Abrahámovej a Sárinej rodiny viery. My sme noví ľudia Boží. Nový Izrael viery (G 6:16; 1Pt 2:5,9).
- **„keď dobre robíte“** Pozri poznámku v 2:14. Podmieňovací prvok („keď/ak“) vyjadrený v anglických prekladoch (NASB, NKJV, TEV) nie je v gréckom texte, ale je predpokladaný. Život viery má pozorovateľné vlastnosti.
- **„a nebojíte sa nijakého zastrážovania“** Toto je ďalšia charakteristika života viery (3:6,14). Toto môže byť narážka na Pr 3:25 a pravdu v Ž 23:4; 27:1; a 91:5.

TEXT 3:7

(7) Podobne, muži, s porozumením nazývajte so svojimi vlastnými ženami, ako so slabším pokolením; majte ich v úcte ako spoludedičky milosti života, aby nič neprekážalo vašim modlitbám.

3:7 „muži“ Tento oddiel veriacich manželov je omnoho kratší od toho, ktorý je nasmerovaný manželkám; avšak, odráža radikálne pozitívnu rovnováhu pre Petrovu dobu, podobne ako Pavlovu (Ef 5:21-31).

- **„s porozumením“** Toto sa môže týkať (1) právd Písma (t.j. 1M 1:26-27; 2:18-25; G 3:28) alebo (2) toho, aby sme dbali na ženskú jedinečnú fyzickú štruktúru (pozri poznámku nižšie).
  - **„slabšie pokolenie“** Týmto sa myslí fyzicky (Jób 4:19; 10:9; 33:6; 2K 4:7), nie duchovne alebo intelektuálne (G 3:28). Niektorí komentátori spájajú to so spoločenským postavením. To isté slovo „nádoba“ je použitá aj v 1Tes 4:4 na narážku niekoho manželky (alebo je to fráza na opis večného ducha, ktorý sa nachádza vo fyzickom tele z hlíny, 1M 2:7; 3:19).
  - **„majte ich úcte ako spoludedičky milosti života“** Toto odráža duchovnú rovnakosť (t.j. spoludediči, 1:4-5) mužov a žien (1M 1:27; 2:18; G 3:28). V istom zmysle aj teraz spasenie odstraňuje následky pádu (1M 3:16) a obnovuje vzájomnosť medzi mužmi a ženami z 1M 1-2.
    - **„aby nič neprekážalo vašim modlitbám“** Ako sa veriace páry správajú navzájom vplyva na ich vzťah s Bohom (1K 7:5).

TEXT 3:8-12

(8) Napokon všetci buďte jednomyselní, súcinní, milujúci bratstvo, milosrdní, pokorní mysl'ou. (9) Neodplácajte sa zlým za zlé, ani zlorečením za zlorečenie, ale naopak: Žehnajte, lebo na to ste boli povolani, aby ste zdedili požehnanie. (10) Ved' kto chce milovať život a vidieť dobré dni, nech si zdržuje jazyk od zlého a ústa od lstivých rečí, (11) nech sa odvráti od zlého a činí dobre, hľadá pokoj a usiluje sa oň. (12) Lebo Pánove oči hľadajú na spravodlivých, jeho uši načúvajú ich prosbám. Ale Pánova tvár je proti tým, čo zle činia.

3:8

NASB „na zhrnutie“
 NKJV, NRSV, NJB „napokon“
 TEV „na záver“

Toto je grécka fráza („teraz koniec“), ktorá znamená „záverečná reč“, nie celému listu, ale tohto kontextu o podriadení sa (2:13-17,18-25; 3:1-7,8-22).

- „všetci buďte“ Toto je adresované celej spoločnosti viery. V tomto zozname povzbudzujúcich prívlastkov nie je ani jedno sloveso.

NASB „harmonickí“
 NKJV „jednomyselní“
 NRSV „jednotu ducha“
 TEV „toho istého postoju“

NJB „všetci by ste mali súhlasiť medzi sebou“

Toto je doslova spojené z *homos* (ten istý alebo rovnaký) a *frén* (mysleť alebo rozmýšľanie). Ten istý koncept je povzbudený v Jn 17:20-23; R 12:16; Flp 1:27 a 2:2.

NASB, NJB „súcitní“
 NKJV „majúc sústrast' jeden pre druhého“
 NRSV „súciť“

TEV „majúc tie isté pocity“

Doslova je to spojené z *sun* (so) a *paschó* (trpieť). Z tohto gréckeho slova dostávame slovo „sympatia“. V časoch prenasledovania a skúšok, toto je tak dôležité, podobne ako aj iné vlastnosti, o ktorých čítame vo v. 8.

NASB „bratskí“
 NKJV „milovať ako bratia“
 NRSV „lásku jeden pre druhého“
 TEV „milovať jeden druhého“
 NJB „milovať bratov“

Doslova je toto spojené z *filos* (lásku) a *adelfos* (brat). Toto je, samozrejme, všeobecné použitie pre brata. Možno lepší spôsob vyjadriť toto je „ukázať rodinnú lásku všetkým veriacim“ (R 12:10; 1Tes 4:9). Toto odráža Ježišov príkaz v Jn 13:34; 1Jn 3:23; 4:7-8,11-12,19-21. V koiné gréčtine *filos* a *agapé* boli obvykle synonymné (porovnaj Jn 3:35 a 5:20).

NASB „láskavého srdca“
 NKJV „s mäkkým srdcom/súcitní“
 NRSV „mäkkého srdca“
 TEV „láskaví“
 NJB „mat' zľutovanie“

Toto je spojené z *eu* (dobrý) a *splagchon* (útroba, vnútornosť). Starovekí ľudia verili, že vnútornosť (Sk 1:18) bola sídlom emócií (Lk 1:28; 2K 6:12; Flp 1:8). Toto slovo pozýva veriacich, aby mali „dobré pocity“ jedni k druhým (Ef 4:32).

NASB „pokorní v duchu“
 NKJV „zdvorilí“
 NRSV „pokorná myseľ“
 TEV „pokorní“
 NJB „skromní“

Toto je spojené z *tapeinos* (pokorný) a *frén* (mysleť). Použitie je v Sk 20:19; Ef 4:2 a Flp 2:3. Toto je jedinečná kresťanská cnosť. Je to opak pribojnosti a egocentrickej pýchy.

3:9 „neodplácajte sa zlým za zlé“ Toto je participium prítomného času aktívneho použité ako imperatív. Toto sa týka pravého odpustenia (Pr 17:13; 20:22; R 12:17; 1Tes 5:15). Pamätajte, že 1Pt bol napísaný prenasledovaným a trpiacim veriacim, ale musia odpovedať tak ako Kristus odpovedal neférovemu zaobchádzaniu.

▪ **„zlorečením za zlorečenie“** Toto odráža Ježišov život (2:23).

▪ **„žehnajte“** Toto je ďalší participium prítomného času aktívneho použitý ako imperatív. Doslova to znamená „hovoriť dobre o“ alebo „dobrorečiť“ v slovenčine (pozn. prekl.) (Mt 5:10,12,44; 6:14-15; Lk 6:28; R 12:14; 1K 4:12).

3:9 „na to ste boli povolani“ Toto je tá istá pravda, ktorú máme v 2:21. Utrpenie, ako aj v Kristovom príklade, je prostriedok dozrievania veriacich (Hb 5:8) a svedectvo (v. 15).

▪ **„aby ste zdedili požehnanie“** Toto odráža slová Ježiša v Mt 5:44 a Lk 6:28. Dedičstvo veriaceho je opakujúca sa téma (1:4-5; 3:7,9). My sme členovia Božej rodiny a spoludediči s Ježišom (R 8:17).

3:10-12 Toto je citát zo Žalmu 34, z MT nie Septuaginty. Na tento žalm sa naráža v

1. 2:3 – Ž 34:8 (Hb 6:5)
2. 2:22 – Ž 34:13
3. 3:10 – Ž 34:12-13
4. 3:11 – Ž 34:14 (R 14:19; Hb 12:14)
5. 3:12 – Ž 34:15-16

▪ Všimnime si tri napomenutia

1. Zdržiavať si jazyk od zlého (v. 10, pozri zvláštnu tému: Ľudská reč v Mk 7:20)
2. Odvrátiť sa od zlého (v. 11)
3. Hľadať pokoj a usilovať sa oň (v. 11)

Toto ukazuje ľudský aspekt zmluvnej odpovede veriaceho. Dôvody pre konanie veriacich sú dané vo v. 12:

1. Pán si všíma spravodlivých
2. Pán načúva spravodlivých
3. Pán je osobne proti zlým

V Žalmoch „Pán“ pôvodne označoval YHWH, zmluvného Boha Izraela, ale v tomto kontexte sa týka Ježiša, ktorý priniesol novú zmluvu (ako aj 1:25 a 2:3). Toto je bežná technika NZ autorov na potvrdenie Ježišovho božstva.

TEXT 3:13-22

(13) A kto vám uškodí, ak horlíte za dobré? (14) Ale ak aj trpíte pre spravodlivosť, blahoslavení ste. Nemajte z nich strach a neľakajte sa, (15) ale Pána, Krista posväcujte vo svojich srdciach. Buďte vždy pripravení dať odpoveď každému, kto by vás žiadal o zdôvodnenie nádeje, ktorá je vo vás, (16) ale v tichosti a s bážňou, majúc dobré svedomie, aby tí, čo tupia vaše dobré správanie v Kristovi, práve tým boli zahanbení, pre čo vás ohovárajú. (17) Je totiž lepšie trpieť, ak to chce Božia vôľa, pre to, že robíte dobre, než trpieť preto, že robíte zle. (18) Veď aj Kristus trpel raz za hriechy, spravodlivý za nespravodlivých, aby vás priviedol k Bohu. Bol usmrtený v tele, ale oživený v Duchu. (19) V ňom šiel a kázal duchom vo väzení, kedysi neposlušným, (20) zatiaľ čo veľká Božia zhovievavosť vyčkávala za Nóachových dní, kým sa staval koráb, v ktorom sa zachránilo vodou iba málo – len osem duší. (21) Ona je predobrazom krstu, ktorý teraz zachraňuje aj vás, nie však obmytím telesnej nečistoty, ale prosbou k Bohu o dobré svedomie skrze vzkriesenie Ježiša Krista, (22) ktorý po svojom odchode do neba je po pravici Božej, keď mu boli podrobení anjeli, mocnosti a sily.

3:13 „a kto vám uškodí“ Toto môže byť narážka na Ž 118:6, lebo tento Žalm je citovaný v 1Pt 2:7 a 9. Tá istá pravda je vyjadrená v R 8:31-34.

Veriaci si musia neustále pripomínať, že tento svet nie je ich dom a fyzická sféra nie je konečná! Sme tu len pútnikmi, len tadeo prechádzame. Nemáme sa báť (t.j. v. 14).

Je to ironické, že tí, ktorých Pán ochraňuje sú často tí, ktorí sú prenasledovaní. Keď poznáme, milujeme a slúžime Bohu, to neznamená, že sme chránení pred bolesťou, neférovým zaobchádzaním, ba až smrťou. Môže to vyzerat' akoby zlo vyhralo, ale aj uprostred utrpenia, veriaci je požehnaný (Mt 5:10-12; Sk 5:41).

- „**ak horlíte za dobré**“ Toto je podmienovacia veta tretej triedy, ktorá znamená potenciálnu činnosť. Trpeli výslovne kvôli tomu, že boli kresťanmi (v. 14; 2:19; 3:16; 4:16). Avšak, všimnime si súvislosť (t.j. konjunktív), „horlíte za dobré“!

3:14 „ale ak aj trpíte“ Toto je podmienovacia veta štvrtej triedy (najvzdialenejšia situácia od reality), ktorá hovorí o možnej, ale nie istej činnosti (2Tim 3:12). Nie každý veriaci na každom mieste trpí. Utrpenie nikdy nebolo a nikdy nie je skúsenosťou každého kresťana, ale každý kresťan musí byť pripravený (4:12-16; Jn 15:20; Sk 14:22; Žj 8:17)!

- „**spravodlivosť**“ V tomto kontexte sa to musí týkať zbožného života alebo nášho verbálneho svedectva o evanjeliu. Pozri zvláštnu tému, ktorá nasleduje.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: SPRAVODLIVOSŤ

„Spravodlivosť“ je taká dôležitá téma, že študent Biblie musí urobiť rozsiahle osobné štúdium tohto konceptu.

V SZ je Boží charakter opísaný ako „spravodlivý“ alebo „čestný“ (BDB 841). Tento mezopotamský termín vychádza z riečnej trstiny, ktorá sa používala ako stavebný nástroj na posúdenie horizontálnej rovnosti múrov a plotov. Boh si tento výraz vybral, aby sa používal obrazne o Jeho vlastnej prirodzenosti. On je ostrá hrana (meradlo), podľa ktorého sa hodnotia všetky veci. Tento koncept zdôrazňuje Božiu spravodlivosť, ako aj Jeho právo súdiť.

Človek bol stvorený na Boží obraz (1M 1:26-27; 5:1,3; 9:6). Ľudstvo bolo stvorené pre spoločenstvo s Bohom. Celé stvorenie je scénou alebo pozadím scény pre Božie jednanie s ľuďmi. Boh chcel, aby ho jeho najvyššie stvorenie – ľudstvo – poznalo, milovalo, slúžilo Mu a bolo ako On. Oddanosť ľudstva bola vyskúšaná (1M 3) a pôvodná dvojica túto skúšku nezvládla. To vyústilo do narušenia vzťahu medzi Bohom a ľudstvom (1M 3; R 5:12-21).

Boh slúbil, že toto spoločenstvo napraví a obnoví (1M 3:15). Robí to na základe svojej vôle a svojho Syna. Ľudia nedokázali obnoviť toto porušenie (R 1:18-3:20).

Po páde človeka Božím prvým krokom bol smerom k obnove koncept zmluvy založenej na Jeho pozvaní a zo strany ľudstva reakcia, založená na pokání, vernosti a poslušnosti. Kvôli pádu ľudia nedokázali primerane reagovať (R 3:21-31; G 3). Sám Boh sa musel ujať iniciatívy, aby obnovil ľudí, ktorí túto zmluvu porušili. Urobil to tým, že:

1. Vyhlásil hriechne ľudstvo za spravodlivé v diele Kristovom (t.j. vonkajšia spravodlivosť)
2. Zadarmo dal ľudstvu spravodlivosť v diele Kristovom (t.j. prisúdená spravodlivosť)
3. Zabezpečil prebývanie Ducha, ktorý produkuje spravodlivosť v ľuďoch (t.j. podoba Kristovi, obnovenie obrazu Božieho)

Napriek tomu Boh požaduje zmluvnú odpoveď. Boh vyhlasuje (t.j. slobodne dáva) a poskytuje, no ľudia musia reagovať a pokračovať odpoveďou

1. V pokání
2. Vo viere
3. V životnom štýle poslušnosti
4. Vo vytrvalosti.

Spravodlivosť je preto zmluvná, obojstranná transakcia medzi Bohom a Jeho najvyšším stvorením. Je založená na Božom charaktere, na Kristovom diele a uschopňovaní zo strany Ducha, na čo musí každý jednotlivec osobne a neustále primeraným spôsobom reagovať. Tento koncept sa nazýva „ospravedlnenie vierou“. Je zjavený v evanjeliách, no nie týmito slovami. Primárne ho definuje Pavol, ktorý používa grécky výraz „spravodlivosť“ v rôznych formách viac ako 100 krát.

Pavol, ktorý bol vyškolený ako rabín, používa výraz *dikaiousuné* v jeho hebrejskom význame termínu *SDQ*, ako sa používa v Septuaginte a nie vo význame z gréckej literatúry. V gréckych písomnostiach sa tento termín spája s niekým, kto vyhovoval očakávaniam božstva a spoločnosti. V hebrejskom zmysle je to vždy rozvinuté v zmluvných podmienkach. YHWH je spravodlivý, etický, morálny Boh. Chce, aby Jeho ľudia odrážali Jeho charakter. Vykúpené ľudstvo sa stáva novým stvorením. Táto „novota“ vyúsťuje do nového životného štýlu zbožnosti (rímskokatolícke zameranie na ospravedlnenie). Keďže Izrael bol teokraciou, neexistovalo jasné vymedzenie medzi sekulárnym (normy spoločnosti) a svätým (Božia vôľa). Toto odlišenie je vyjadrené v hebrejských a gréckych výrazoch, ktoré sa prekladajú ako „právo“ (vo vzťahu k spoločnosti) a „spravodlivosť“ (vo vzťahu k náboženstvu).

Evanjelium (dobrá správa) Ježiša je, že padlé ľudstvo bolo obnovené, aby malo spoločenstvo s Bohom. Pavlov paradox je, že Boh cez Krista oslobodzuje vinných. Toto sa stalo cez Otcovu lásku, milosrdenstvo a milosť; cez život, smrť a vzkriesenie Syna a privádzanie, smerovanie k evanjeliu, ktoré je prácou Ducha. Ospravedlnenie je Božím skutkom zdarma, no musí vyústiť do zbožnosti (Augustínova pozícia, ktorá odráža oboje – dôraz reformácie na evanjelium zdarma a dôraz rímskokatolíckej cirkvi na zmenený život lásky a vernosti). Pre reformátorov je výraz „spravodlivosť Božia“ genitív objektívny (t.j. čin urobenia hriechneho ľudstva prijateľným pre Boha [posvätenie v pozícii], kým pre katolíkov je to genitív subjektívny, čo je proces stávania sa podobnejším Bohu [Skúsenostné progresívne posväcovanie]. V skutočnosti určite platí oboje!)

Z môjho pohľadu je celá Biblia od 1M 4 až po Zjavenie Jána 20 záznamom o tom, ako Boh obnovuje spoločenstvo z raja. Biblia začína s Bohom a ľudstvom v spoločenstve na tejto zemi (1M 1-2) a končí v rovnakom prostredí (Zj 21-22). Boží obraz a zámer bude obnovený!

Na doloženie vyššie uvedenej diskusie si všimnite nasledujúce NZ oddiely, ktoré ilustrujú túto grécku slovnú skupinu.

1. Boh je spravodlivý (často v spojitosti s Bohom v postavení Sudcu)
  - a. Rimanom 3:26
  - b. 2 Tesaloničanom 1:5-6
  - c. 2 Timoteovi 4:8
  - d. Zjavenie 16:5
2. Ježiš je spravodlivý
  - a. Skutky 3:14; 7:52; 22:14 (titul Mesiáša)
  - b. Matúš 27:19
  - c. 1 Jánov 2:1,29; 3:7
3. Božia vôľa pre Jeho stvorenie je spravodlivosť
  - a. 3 Mojžišova 19:2
  - b. Matúš 5:48 (5:17-20)
4. Božie prostriedky pre zabezpečenie a produkovanie spravodlivosti
  - a. Rimanom 3:21-31
  - b. Rimanom 4
  - c. Rimanom 5:6-11
  - d. Galat'anom 3:6-14
  - e. Dané Bohom
    - 1) Rimanom 3:24; 6:23
    - 2) 1 Korint'anom 1:30
    - 3) Efezanom 2:8-9
  - f. Prijaté vierou
    - 1) Rimanom 1:17; 3:22,26; 4:3,5,13; 9:30; 10:4,6,10
    - 2) 2 Korint'anom 5:21
  - g. Cez skutky Syna
    - 1) Rimanom 5:21
    - 2) 2 Korint'anom 5:21
    - 3) Filipanom 2:6-11
5. Božia vôľa je, aby Jeho nasledovníci boli spravodliví
  - a. Matúš 5:3-48; 7:24-27
  - b. Rimanom 2:13; 5:1-5; 6:1-23
  - c. 1 Timoteovi 6:11
  - d. 2 Timoteovi 2:22; 3:16
  - e. 1 Jánov 3:7
  - f. 1 Petrov 2:24
6. Boh bude súdiť svet spravodlivosťou
  - a. Skutky 17:31
  - b. 2 Timoteovi 4:8

Spravodlivosť je Božou charakteristikou, ktorú zadarmo dáva ľudstvu cez Krista. Je to

1. Božie nariadenie
2. Boží dar
3. Kristov skutok

No je to tiež proces stávania sa spravodlivým, ktorému sa treba rázne a vytrvalo venovať a jedného dňa bude naplnený pri Druhom príchode. Spoločenstvo s Bohom je obnovené pri spasení, no pokračuje počas celého života a stane sa „stretnutím na vlastné oči“ pri smrti alebo pri *Parousia*!

Tu je dobrý citát prevzatý z *Dictionary of Paul and His Letter* od IVP:

„Kalvín, viac ako Luther, zdôrazňuje vzťahový aspekt Božej spravodlivosti. Zdá sa, že Lutherov pohľad na Božiu spravodlivosť obsahuje aspekt zbavenia viny. Kalvín zdôrazňuje úžasnú podstatu komunikácie alebo odovzdania Božej spravodlivosti nám“ (s. 834).

Pre mňa má vzťah veriaceho s Bohom tri aspekty:

1. Evanjelium je osoba (Východná cirkev a Kalvínov dôraz)
2. Evanjelium je pravda (Augustínov a Lutherov dôraz)
3. Evanjelium je zmenený život (katolícky dôraz)

Všetky tri sú pravdivé a musia byť ponímané spolu kvôli zdravému a biblickému kresťanstvu. Ak je ktorýkoľvek z nich príliš zdôrazňovaný alebo zľahčovaný, objavujú sa problémy.

Musíme vítať Ježiša!

Musíme veriť v evanjelium!

Musíme sa meniť n Kristovu podobu.

▪ **„blagoslavení ste“** Toto je iný výraz ako ten vo v. 9. Toto je výraz použitý v blahoslavenstvách v Ježišovej kázni na vrchu (Mt 5:10-12). Veriaci sú spojení so SZ prorocťami ako Božie svetlo a zjavenie so strateným svetom. Naším svedectvom dokonca aj uprostred prenasledovania, neveriaci sa môžu obrátiť a chváliť Boha (3:1,8-9).

▪ **„nemajte z nich strach a neľakajte sa“** Toto je narážka na Iz 8:12-13 (pozri podobný koncept v Iz 50:9; 54:17; R 8:31-38). Doslova je to „nebojte sa ich strachu“. Táto fráza môže byť pochopená dvomi spôsobmi: (1) strach Boží, ktorí prenasledovatelia cítili alebo (2) strach, ktorý vstúpili do druhých. Neprítomnosť strachu je charakteristické pre dieťa Božie (v. 6).

3:15 „ale posväcujte“ Toto je imperatív aoristu aktívneho, ktorý ukazuje rozhodujúci minulý čin oddelenia niekoho, aby ho Boh použil (toto tiež môže odrážať Iz 8:14, ktorý má „svätyňa“). Veriaci musia posväcovať Krista vo svojich srdciach ako aj Kristus posväcoval seba pre nich (Jn 17:19).

Všimnime si, že v 1Tes 5:23, Boh je ten, ktorý posväcuje veriacich. Teraz je veriacim prikázané, aby sa sami posväcovali. Toto je zmluvný paradox biblickej viery (porovnaj Ez 18:31 s 36:26-27). Boh je zvrchovaný, ale ľudia sú tiež slobodní a musia uplatňovať tú slobodu v Božej vôli. A ako máme posväcovať Krista?

1. S našou láskou jedni k druhým (vv. 8-9)
2. S našimi životmi (vv. 13-14)
3. S naším verbálnym svedectvom (v. 15)

▪ **„Pána, Krista“** KJV má „Pán Boh“, čo odráža Iz 8:12-13, ktorý má „Pán zástupov“, kým je v. 14 mesiášsky text. Avšak, staroveké grécke rukopisy P⁷², **Σ**, A, B a C majú „Kristus Pán“, čo sa lepšie zhoduje s týmto kontextom.

▪ **„vo svojich srdciach“** „Srdcia“ je SZ fráza, týkajúca sa celej osoby. Pozri zvláštnu tému: Srdce v Mk 2:6.

▪ **„bud'te vždy pripravení dať odpoveď“** Toto je grécky výraz *apologia*, ktoré je zložené z *apo* (z, od) a *logos* (slovo). Týka sa právnej obrany umiestnenie v súdnej sieni (Sk 19:33; 22:1; 25:16; 26:1,2,24). Tento text je často použitý na povzbudenie veriacich, aby boli svedkami evanjelia, čo je určité potrebné, ale v kontexte sa toto pravdepodobne týka úradných súdnych procesov a výsluchov. Všimnime si, že je dôležité pre všetkých veriacich, aby mali pripravené, logické predstavenie svojej viery v Krista, buď na súde, alebo pre suseda. Každý veriaci by mal byť pripravený posvedčiť slovom!

▪ **„nádej, ktorá je vo vás“** Nádej je tu hromadné slovo pre evanjelium a jeho budúce dovŕšenie. Veriaci žijú teraz zbožným spôsobom kvôli ich dôvere v Kristove sľuby a návrat.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: NÁDEJ

Pavol často používal tento výraz niekoľkými rôznymi ale podobnými spôsobmi. Často bolo spojené s dovŕšením viery veriaceho (t.j. 1Tim 1:1). Toto môže byť vyjadrené ako sláva, večný život, konečné spasenie, Druhý príchod, atď. Dovŕšenie je isté, ale časový prvok je budúci a neznámy. Často bol spájaný s „vierou“ a „láskou“ (1K 13:13; 1Tes 1:3; 2Tes 2:16). Čiastočný zoznam niektorých Pavlových použití sú:

1. Druhý príchod, G 5:5; Ef 1:18; 4:4; Tit 2:13
2. Ježiš je naša nádej, 1Tim 1:1
3. Veriaci predstavený Bohu, Kol 1:22-23; 1Tes 2:19
4. Nádej je položená v nebi, Kol 1:5
5. Dôverovať evanjeliu, Kol 1:23; 1Tes 2:19
6. Konečné spasenie, Kol 1:5; 1Tes 4:13; 5:8
7. Božia sláva, R 5:2; 2K 3:12; Kol 1:27
8. Spasenie pohanov Kristom, Kol 1:27
9. Istota spásy, 1Tes 5:8
10. Večný život, Tit 1:2; 3:7
11. Výsledky kresťanskej zrelosti, R 5:2-5
12. Vykúpenie všetkého stvorenia, R 8:20-22
13. Dovŕšenie prijatia, R 8:23-25
14. Titul pre Boha, R 15:13
15. Pavlova túžba pre veriacich, 2K 1:7
16. SZ ako návod NZ veriacim, R 15:4

▪ „v tichosti a bázni“ Prvý výraz je použitý pre manželky v 3:4, kde opisuje postoj, ktorý sa Bohu páči. Toto je pravdivé nie len o vzťahoch v dome, ale aj o vzťahoch veriacich s inými, dokonca aj tými, ktorí sprevádzajú prenasledovanie (2Tim 2:25).

Druhý výraz je často použitý v 1Pt a tiež odráža deň prenasledovania a zastrašenie (1:17; 2:17,18; 3:2,15). Máme rešpektovať Boha a kvôli tomu, cítiť si aj neveriacich pánov, manželov a prenasledovateľov, v našom svedectve Jeho moci a kráľovstva.

3:16 Je tu trochu zmätok, kde sa začína v. 16. NASB a NKJV začína tu a UBS, NRSV, TEV a NJB ho začína jednu vetu skôr.

▪ „majúc dobré svedomie“ Toto je participium prítomného času aktívneho použité ako imperatív.

Neexistuje SZ náprotivok gréckemu výrazu „svedomie“ iba ak hebrejský výraz „ňadro“ hovorí o poznaní seba a vlastných motívov. Pôvodne sa grécky výraz týkal vedomia spojeného s piatimi zmyslami. Začalo sa používať pre vnútorné zmysly (R 2:15). Pavol používa tento výraz dvakrát vo svojom súžení v Skutkoch (23:1 a 24:16). Týka sa jeho pocitu, že vedome neporušil žiadnu očakávanú povinnosť voči Bohu (1K 4:4).

Svedomie je rozvíjajúce sa chápanie motívov a konania veriacich na základe

1. Biblického svetonázoru
2. Ducha, ktorý prebýva v nich
3. Poznania slova Božieho
4. Osobného prijatia evanjelia

Peter použil toto vyjadrenie trikrát, 2:19; 3:16 a 21. Presne toto nemôže poskytnúť náboženský legalizmus, ale evanjelium môže.

▪ „aby tí, čo tupia vaše dobré správanie v Kristovi, práve tým boli zahanbení, pre čo vás ohovárajú“ Pozri poznámku k 2:12 a 2:15.

3:17 „ak to chce Božia vôľa“ Toto je zriedkavá podmieňovacia veta štvrtej triedy, podobne ako vo v. 14. Peter dôkladne vyjadril súvislosť, ale nie samozrejmosť, súženia a prenasledovania (1:6; 2:15; 3:17; 4:14).

3:18-22 Richard N. Longenecker, *Biblical Exegesis In the Apostolic Period*, s. 69, 172 tvrdí, že tieto verše sú z krsťnej piesne. Grant Osborne, *The Hermeneutical Spirit* si myslí, že v. 18 je básnický (ani jeden z prekladov použitých v tomto komentári ju nevytlačil ako báseň). Pokiaľ to je pieseň alebo báseň, nemala by byť „tlačaná“ pre doktrínu!

3:18 „ved' aj Kristus trpel raz za hriechy“ Táto fráza je použitá v Septuaginte pre „obet' za hriech“ (3M 5:7; 6:30; Iz 53; 2K 5:21). Táto fráza hovorí o zastupiteľskej, náhradnej smrti Ježiša, tak ako aj 2:22-24.

Sú dve časti tejto frázy, ktoré majú grécke varianty.

1. „Kristus zomrel“ (NASB, TEV, NJB). Toto nachádzame v gréckych rukopisoch P⁷², **Σ**, A, B a C. Iné grécke staroveké rukopisy majú „trpel“ (NKJV, NRSV, t.j. MSS B, K a P). „Trpel“ sa najviac hodí aj do kontextu aj Petrovej slovnej zásoby (on používa „trpel“ jedenásťkrát), ale ak to bol originál, prečo by to nejaký pisár zmenil na „zomrel“?
2. „Pre hriechy“. Existuje viac než sedem variantov tejto časti verša. Väčšina z nich zahŕňa „pre nás“ alebo „v náš prospech“. Problém je v tom, že je grécka predložka *peri* použitá v spojení s hriechom namiesto viac očakávaného *huper*.

▪ **„raz navždy“** Toto je téma knihy Hebrejom (R 6:10; Hb 7:17; 9:12,18,26,28; 10:10). Kristus je dokonalá, účinná, raz navždy daná obet' za hriech!

▪ **„spravodlivý za nespravodlivých“** Toto môže byť narážka na Iz 53:11-12 a môže byť preložené „spravodlivý pre nespravodlivých“ (NRSV). „Spravodlivý“ môže byť titul pre Ježiša v ranej cirkvi (Sk 3:14; 7:52; 1Jn 2:1,29; 3:7). To zdôrazňuje, že Jeho bezhrešný život (1:19; 2:22) bol daný v prospech hriešnych (2:24).

▪ **„aby“** Toto je účelová (*hina*) veta.

▪ **„priviedol vás k Bohu“** Toto sa týka „prístupu“ alebo „uviedenia“ pred Boha (R 5:2; Ef 2:18; 3:12). Ježišova smrť obnovuje vzťah s Bohom, strateného v páde. Obraz Boha v ľudstve je obnovený v Kristovi. Veriaci majú možnosť intimity s Bohom, ktorú aj Adam a Eva skúsili v Edene pred pádom v 1M 3.

▪ **„bol usmrtený v tele, ale oživený v Duchu“** Tu máme kontrast (paralelizmus) medzi Ježišovým fyzickým telom (4:1) a Jeho duchovným životom (4:6; 1K 15:45). Tá istá pravda môže byť odrážaná v ranocirkevnom vyznaní alebo piesni, zapísanej v 1Tim 3:16.

Obe tieto frázy sú participia aoristu pasívneho, čo ukazujú historickú udalosť (ukrižovanie a vzkriesenie, R 1:3-4) spôsobenú vonkajším faktorom (t.j. Otec alebo Duch Svätý). Ťažko je v tomto oddieli určiť či „duch“ by mal byť s veľkým písmenom (teda Duch Svätý) alebo nie (t.j. Ježišov ľudský duch). Ja uprednostňujem to druhé (ako to robí aj A. T. Robertson), ale F. F. Bruce uprednostňuje to prvé.

▪ **„kázal“** Toto je grécky výraz *kérussó*, čo znamená hlásať alebo verejne vyhlasovať. V súvisiacom oddieli, 4:6, sloveso je *euangelizó*, čo sa výlučne týka kázania evanjelia. Neisté je či máme v tomto kontexte robiť rozdiel medzi týmito dvomi výrazmi (Mk 5:20; Lk 9:60, kde *kérussó* je použité pre hlásanie evanjelia). Ja si myslím, že sú synonymá.

▪ **„duch“** Sú dve teórie ohľadne tohto: (1) mŕtvy človek (4:6; Hb 12:23) alebo (2) zlí anjeli (1M 6; 2Pt 2:4-5; Júd 6; 1Enoch). O ľuďoch v NZ sa nikdy nepíše ako „duchovia“ bez iných prívlastkov (F. F. Bruce, *Answers to Questions*, s. 128).

▪ **„vo väzení“** Je niekoľko vecí v texte, ktoré musíme spojiť určitým spôsobom, aby sme určili o čom Peter hovorí:

1. Ježiš bol „v duchu“ (v. 18)
2. Ježiš kázal duchom, ktorí boli uväznení (v. 19)
3. Títo duchovia boli neposlušní v dňoch Noacha (v. 20)

Keď všetky tieto porovnáme, zvest' padlým anjelom z 1M 6 alebo ľuďom z Noachovej doby, ktorí sa utopili zdá sa to, ako jediná textuálna možnosť. Noachov deň je tiež spomenutý v 2Pt 2:4-5, spolu so Sodomou a Gomorou (2Pt 2:6). V Júd vzbúrení anjeli (Júd 6) a Somoda a Gomora (Júd 7) sú tiež prepojení.

Neisté je zo širšieho kontextu prečo vôbec Peter hovorí o tejto téme, jedine ak potopu používa ako analógiu krstu (t.j. byť spasený cez vodu, v. 20).

Dva veľké sporné body pri vykladaní tohto oddielu sú (1) keď a (2) obsah Kristovho kázania?

1. Predexistujúci Kristus kázal cez Noacha (1:11, kde Duch Krista kázal cez SZ pisateľov) ľuďom z jeho doby, ktorí sú teraz uväznení (Augustínus)
2. Kristus, medzi smrťou a vzkriesením, kázal uväzneným ľuďom Noachovej doby
  - a. Odsúdenie pre nich
  - b. Spasenie pre nich (Klement Alexandrijský)
  - c. Dobré veci Noachovi a jeho rodine (v raji) pred nimi (v *Tartarus*)

3. Kristus, medzi smrťou a vzkriesením, kázal
  - a. Anjelom, ktorí si vzali ľudské ženy a mali s nimi deti (1M 6:1-2)
  - b. Polo-anjeli, polo-ľudia potomkovia z 1M 6:4 (Pozri zvláštnu tému v 1M 6 **online** na www.freebiblecommentary.org). Obsah zvesti bol ich súd a Jeho víťazstvo. 1Enoch hovorí, že títo odtelesnení polo-anjeli/polo-ľudia sú démoni v NZ.
4. Kristus ako víťazný Mesiáš vystúpil na nebesia (t.j. anjelské úrovne gnostikov alebo sedem nebies rabinov, 3:22; Ef 4:9). 2Enoch 7:1-5 hovorí, že padlí anjeli sú uväznení v druhom nebi. On, týmto činom, vyhlásil svoje víťazstvo nad anjelskými sférami (t.j. všetky duchovné protivtenstvá, *The Jerome Bible Commentary*, s. 367). V tomto kontexte sa mi táto možnosť najviac páči.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: KDE SÚ MŔTVI?

- I. Stará Zmluva
  - A. Všetci ľudia idú do *Šeol-a* (etymológia neznáma, BDB 1066), čím sa označuje smrť alebo hrob, väčšinou v Múdroslovnej literatúre a u Izaiáša. V SZ to bola tienistá, vedomá, ale neradostná existencia (Jób 10:21-22; 38:17; Ž 107:10,14).
  - B. *Šeol* charakterizuje
    1. Spojené s Božím súdom (oheň), 5M 32:22
    2. Spojené s trestom ešte pred súdnym dňom, Ž 18:4-5
    3. Spojené s *abaddon* (zničenie), ale taktiež otvorený pre Boha, Jób 26:6; Ž 139:8; Am 9:2
    4. Spojené s „jamou“ (hrob), Ž 16:10; Iz 14:15; Ez 31:15-17
    5. Zlí zostupovali zaživa do *šeol-a*, 4M 16:30,33; Ž 55:15
    6. Zosobnené často ako zviera s veľkou tlamou, 4M 16:30; Iz 5:14; 14:9; Hab 2:5
    7. Ľudia zvaní *Rephaim*, Iz 14:9-11)
- II. Nová Zmluva
  - A. Hebrejské slovo *Šeol* je do gréčtiny preložené ako *Hades* (neviditeľný svet)
    - B. *Hades* charakterizuje
      1. Hovorí o smrti, Mt 16:18
      2. Prepojený so smrťou, Zj 1:18; 6:8; 20:13-14
    3. Často analogický k miestu večného zničenia (*Gehenna*), Mt 11:23 (SZ citát); Lk 10:15; 16:23-24
      4. Často analogický k hrobu, Lk 16:23
    - C. Pravdepodobne rozdelené (rabíni)
      1. Spravodlivá časť zvaná raj (skutočne iné meno pre nebo, 2K 12:4; Zj 2:7), Lk 23:43
      2. Zlá časť zvaná *Tartarus*, 2Pt 2:4, ktorá je miestom zadržania zlých anjelov (1M 6; 1Enoch)
    - D. *Gehenna*
      1. Odráža SZ frázu „údolie synov Hinnómových“, (južne od Jeruzalema). Bolo to miesto kde bol fenicky boh ohňa *Moloch* uctievaný detskými obeťami (2Krľ 16:3; 21:6; 2Krn 28:3; 33:6), čo bolo zakázané v 3M 18:21; 20:2-5.
      2. Jeremiáš to zmenil z miesta pohanského uctievania na miesto YHWH súdu (Jer 7:32; 19:6-7). Stalo sa miestom ohnivého, večného súdu 1Enoch 90:26-27 a Sib 1:103.
      3. Židia za čias Ježiša boli tak zhrození účasťou ich predkov na obetovaní detí, že z tejto oblasti spravili smetisko pre Jeruzalem. Mnoho Ježišových metafor pre večný súd pochádza z tejto skládky (oheň, dym, červy, zápach, Mk 9:44,46). Výraz *Gehenna* používal iba Ježiš (okrem Jk 3:6).
        4. Ježišove použitie slova *Gehenna*
          - a. Oheň, Mt 5:22; 18:9; Mk 9:43
          - b. Trvalý, Mk 9:48 (Mt 25:46)
          - c. Miesto zničenia (duše a tela), Mt 10:28
          - d. Paralelné so *Šeol-om*, Mt 5:29-30; 18:9
          - e. Charakterizuje zlých ako „synov pekla“, Mt 23:15
          - f. Výsledok súdneho výroku, Mt 23:33; Lk 12:5

g. Koncept *Gehenna* je paralelný s druhou smrťou (Zj 2:11; 20:6,14) alebo ohnivým jazerom (Mt 13:42,50; Zj 19:20; 20:10,14-15; 21:8). Je možné, že ohnivé jazero sa stane trvalým miestom zotrvania pre ľudí (*Šeol*) a zlých anjelov (*Tartarus*, 2Pt 2:4; Júd 6 alebo priepasť, Lk 8:31; Zj 9:1-10; 20:1,3).

h. Nebolo stvorené pre ľudí, ale pre Satana a jeho nasledovníkov, Mt 25:41

E. Nakoľko sa *Šeol*, *Hades* a *Gehenna* prelínajú

1. Pôvodne šli všetci ľudia do *Šeol-u/Hades-a*

2. Ich skúsenosť (dobrá alebo zlá) sa zosilní po súdnom dni, pričom miesto pre zlých ostáva rovnaké (preto KJV prekladá *hades* (hrob) ako *gehenna* (peklo)).

3. Jediný NZ text, ktorý sa zmiňuje o útrapách pred súdom je podobenstvo z Lukáša 16:19-31 (Lazar a Boháč). *Šeol* je taktiež opísaný ako dnešné miesto trestu (5M 32:22; Ž 18:1-5). Nie je však možné ustanoviť doktrínu na jednom podobenstve.

III. Prechodný stav medzi smrťou a vzkriesením

A. NZ neučí „nesmrteľnosť duše“, ktoré je jedným z viacerých starovekých pohľadov na posmrtný život.

a. Ľudské duše existujú pred ich fyzickým životom

b. Ľudské duše sú večné pred aj po fyzickej smrti

c. Ľudské telo je často vnímané ako väzenie a smrť ako prepustenie do pred-existenčného stavu

B. NZ poukazuje na stav bez tela medzi smrťou a vzkriesením

a. Ježiš hovorí o rozdelení medzi dušou a telom, Mt 10:28

b. Abrahám môže mať teraz telo, Mk 12:26-27; Lk 16:23

c. Mojžiš a Eliáš mali pri premenení fyzické telá, Mt 17

d. Pavel tvrdí, že pri druhom príchode duše s Kristom najprv obdržia svoje nové telá, 2Tes 4:13-18

e. Pavel tvrdí, že veriaci dostanú svoje nové duchovné telá pri dni vzkriesenia, 1K 15:23,52

f. Pavel tvrdí, že veriaci nepôjdu do *Hades-u*, ale po smrti sú s Ježišom, 2K 5:6,8; Flp 1:23. Ježiš premohol smrť a vzal so sebou do neba spravodlivých, 1Pt 3:18-22.

IV. Nebo

A. Tento výraz sa v Biblii používa v troch významoch

1. Zemská atmosféra, 1M 1:1,8; Iz 42:5; 45:18

2. Hviezdne nebo 1M 1:14; 5M 10:14; Ž 148:4; Hb 4:14; 7:26

3. Miesto Božieho trónu, 5M 10:14; 1Krľ 8:27; Ž 148:4; Ef 4:10; Hb 9:24 (tretie nebo, 2K 12:2)

B. Biblia nezjavuje mnoho o posmrtnom živote. Pravdepodobne preto, že padlí ľudia nemajú spôsob ani kapacitu na to, aby to pochopili (1K 2:9).

C. Nebo je miesto (Jn 14:2-3) ako aj osoba (2K 5:6:8). Nebo môže byť obnovená záhrada Eden (1M 1-2; Zj 21-22). Zem bude očistená a obnovená (Sk 3:21; R 8:21; 2Pt 3:10). Boží obraz (1M 1:26-27) je obnovený v Kristovi.

Teraz je intímne spoločenstvo rajskej záhrady opäť možné.

Toto však môže byť metaforické (nebo ako obrovské prezdobené mesto zo Zj 21:9-27) a nie doslovné. 1K 15 opisuje rozdiel medzi telesným a duchovným telom ako semienkom a vyzretou rastlinou. Znovu 1K 2:9 (citát z Iz 64:4 a 65:17) je veľkým zaslúbením a nádejou! Viem, že keď ho uvidíme budeme ako On (1Jn 3:2).

V. Úžitočné zdroje

A. William Hendriksen, *The Bible On the Life Hereafter*

B. Maurice Rawlings, *Beyond Death's Door*

3:20 „zatiaľ čo veľká Božia zhovievavosť vyčkávala“ Toto je spojené z *mēkos* (vzdialený, ďaleký) a *thumos* (hnev). Toto je indikatív imperfektu mediálneho, čo hovorí, že Boh čakal a čakal. Božia trezlivosť, že je pomalý sa hnevať charakterizuje Jeho zaobchádzanie s vzbúrenými ľuďmi (3:20; 2M 34:6; Neh 9:16-23; Ž 103:8-14; Joel 2:13; Mich 6:18-20; 2Pt 3:15; R 2:4; 9:22). Tento zbožný charakter sa tiež má manifestovať v Jeho deťoch (2K 6:6; G 5:22; Ef 4:2; Kol 1:11; 3:12; 1Tim 1:16; 2Tim 3:10; 4:2).

V Petrových spisoch, Boh je opísaný ako trpezlivý v čakani a zdržiavani Jeho súdu, aby ľudia mohli byť spasení.

1. Čakal v dňoch Noacha, 1Pt 3:20

2. Odkladal Druhý príchod, 2Pt 3:9

Boh chce, aby všetci boli zachránení (2Pt 3:9,15)!

▪ „**kedysi neposlušným ... Nóach**“ Zdá sa, že sa toto týka anjelov v 1M 6 (2Pt 2:4-5; Júd 6) alebo neveriacich ľudí v Noachovej dobe.

▪ „**v ktorom sa zachránilo vodou**“ Podľa kontextu sa zdá, že Peter spomína historický záznam Noacha a potopy, aby mohol rozprávať o „záchrane“ (SZ fyzická záchrana verzus NZ duchovná záchrana) cez vodu (t.j. SZ potopa z 1M 6-9 verzus kresťanský krst). Ak je 1Enoch pozadie, tak Noach a jeho rodina (t.j. celé ľudstvo) boli zachránení vodou potopy pred zlou, zmiešanou rasou ľudí a anjelov.

3:21

NASB

„zodpovedajúc tomu“

NKJV

„tiež je aj protitýp“

NRSV

„ktorý toto predchádzal“

TEV

„ktorý bol symbol ukazujúci na“

NJB

„zodpovedajúc tomuto“

Toto je grécky výraz *antupon*, ktorý je spojený z *anti* (t.j. proti, zodpovedajúci) a *tupos* (obraz alebo kópia). Toto je jediný príklad prídavného mena v NZ, ale je to podstatné meno v Hb 9:24. Táto fráza ukazuje symbolickú, typologickú prirodzenosť Petrových zmienok.

▪ „**krst**“ Krst bol v ranej cirkvi príležitosťou pre verejné vyhlásenie osoby (alebo vyznanie). Nebol/nie je to mechanizmus na spasenie, ale príležitosť pre verbálne potvrdenie viery. Pamätajme, že raná cirkev nemala budovy a stretávala sa po domoch alebo často na tajomných miestach, kvôli prenasledovaniu.

Mnohí komentátori tvrdili, že 1Pt je krstná kázeň. Aj keď je to možné, nie je to jediná možnosť. Je pravda, že Peter často používa krst ako veľmi dôležitý čin viery (Sk 2:38,41; 10:47). Avšak, to nebol/nie je posvätná udalosť, ale udalosť viery, ktorá symbolizuje smrť, pohreb a vzkriesenie v tom, že sa veriaci stotožňuje s Kristovou vlastnou skúsenosťou (R 6:7-9; Kol 2:12). Čin je symbolický, nie posvätný; čin je príležitosť pre vyznanie, nie je to mechanizmus k záchrane.

▪ „**zachraňuje vás**“ Tento výraz sa väčšinou v SZ používal pre fyzickú záchranu, ale je v NZ väčšinou použitý pre duchovnú záchranu. V tomto kontexte prenasledovania, je zrejme, že má oba významy.

▪ „**ale prosbou k Bohu o dobré svedomie**“ Toto ukazuje, že nie rituál krstu zachraňuje, ale postoj veriaceho k Bohu (v. 16). Avšak, dodal by som, že krst nie je možnosť, ale (1) príklad daný Ježišom (Mt 3:13-17; Mk 1:19-11; Lk 3:21-22; Jn 1:31-34 a (2) príkaz od Ježiša (Mt 28:19) pre všetkých veriacich. NZ nehovorí o nepokrstených veriacich. V NZ krst bol neoddeliteľne spojený s ľudským vyznaním viery.

Pozri poznámku k „svedomiu“ v 3:16.

▪ „**skrze vzkriesenie Ježiša Krista**“ Toto ukazuje, že podstata záchrany je v Ježišom vzkriesení (R 1:4-5), nie našom krste. Tento smer myšlienok je jasne viditeľný v R 6:3-4. Krst analógiou, ponorením, symbolizuje smrť, pohreb a vzkriesenie. V skutočnosti, spôsob nie je taký dôležitý ako srdce kandidáta.

3:22 „**ktorý je po pravici Božej**“ Toto je antropomorfná metafora autority, moci a prestížu (1Jn 2:1). Tento obraz pochádza zo Ž 110:1.

Biblia používa ľudský jazyk na opísanie nadprirodzených osôb, mies a udalostí. Zrejme je to analogické, symbolické a metaforické. Možné je komunikovať realitu, ale v rámci hraníc (hranice (1) nášho vnímania ako padlého ľudstva a (2) fyzickej, obmedzené časom a kultúrne osobitosti). Je to adekvátne, ale nie konečné.

▪ „**boli mu podrobení anjeli, mocnosti a sily**“ Zdá sa, že sa toto týka anjelských úrovní (R 8:38-39; 1K 15:24; Ef 1:20-21; 6:12; Kol 2:15; 1Enoch). Ukazuje Kristovu úplnú autoritu a moc nad duchovnou sférou.

Hoci sa 1Peter neobracia priamo k gnosticizmu, jasné je z iných NZ spisov (Kolosanom, Efezanom, 1Timoteovi, Titovi a 1Jánov), že kultúrny kontext grécko-rímskeho sveta z prvého storočia bol ovplyvnený týmto filozofickým/teologickým myslením.

V gnosticizme z druhého storočia (a Nag Hammadi texty) grécky výraz *pleroma* (plnosť), často použitý Pavlom, týka sa „plnosti Božej“, anjelských úrovní (*aeon*, t.j. možno židovských siedmich nebies) medzi vysokými dobrými bohmi a menšími bohmi. Ježiš je kľúč do neba, nie tajné heslá alebo vedomosti, ktoré sa týkajú anjelských/démonických bytostí.

Aj keď gnostické eony nie sú ohniskom tejto pasáže, zdá sa, že anjeli sú! Zdá sa, že „duchovia vo väzení“ sa týka neposlušných anjelov, ktorý si brali ľudské ženy a mali potomstvo (1M 6:1-4).

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: GNOSTICIZMUS

- F. Väčšina našich vedomostí o tejto heréze prichádza z gnostických spisov z druhého storočia. Avšak, jeho idey boli prítomné ešte v prvom storočí (Kumránske zvitky) a spisy apoštola Jána.
- G. Problém v Efeze (1 Timoteovi), na Kréte (Títovi) a Kolosách bol hybrid kresťanstva, zárodok gnosticizmu a zákonického judaizmu.
- H. Niektoré zo zásad gnosticizmu Valentina a Cerinta z druhého storočia:
5. Hmota a duch boli spoluexistujúci vo večnosti (ontologický dualizmus). Hmota je zlá, duch je dobrý. Boh, ktorý je duch nemôže byť priamo zapojený do modelovania zlej hmoty.
  6. Medzi Bohom a hmotou existuje emanácia⁴ (eony alebo anjelské úrovne). Posledný, alebo najnižší bol YHWH zo Starej Zmluvy, ktorý stvoril vesmír (*kosmos*).
  7. Ježiš bol emanácia, ako aj YHWH, len na vyššej úrovni, bližšie k pravému Bohu. Niektorí dávajú Jeho na najvyššie miesto, ale aj tak nižšie od Boha a už určite nie ako vtelené božstvo (Jn 1:14). Keďže hmota je zlá, Ježiš nemohol mať ľudské telo a zostať bohom. Vyzeral ako človek, ale v skutočnosti bol duch (1Jn 1:1-3; 4:1-6).
  8. Spasenie sa získava skrze vieru v Ježiša s dodatkom špeciálnych vedomostí, ktoré boli známe len špeciálnym ľudom. Vedomosti (heslá) boli potrebné pre možnosť dostať sa do neba. Židovský legalizmus bol tiež potrebný k dosiahnutiu Boha.
- I. Gnostickí falošní učitelia zastávali dva opačné etické systémy
3. Pre niektorých, životný štýl nebol vôbec prepojený so spasením. Pre nich, spasenie a duchovnosť boli zahrnuté v tajomných vedomostiach (heslá) skrze anjelské sféry (eony).
  4. Pre iných, životný štýl bol kľúčový pre spasenie. V tejto knihe, falošní učitelia zdôrazňovali, že asketický životný štýl je dôkaz pravého spasenia (2:16-23).
- J. Dobrá kniha o tejto téme je *The Gnostic Religion* od autora Hans Jonas, vydaná cez Beacon Press.

DISKUSNÉ OTÁZKY

Toto je výkladová študijná príručka, čo znamená, že zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Tieto diskusné otázky sú určené k tomu, aby vám pomohli rozmýšľať o hlavných otázkach tejto časti knihy. Majú u vás vyvolať myšlienky, nie definitívne odpovede.

1. Boli NZ autori mužskí šovinisti?
2. Ako by sa mali ženy obliekať? (Požiadajte moju pásku číslo 1337 nazvanú „Teológia kresťanských šiat“)
6. Ako môžu naše rodinné vzťahy narušiť naše modlitby?
7. Uveďte charakteristiky, ktoré by mali ukazovať na naše spoločenské vzťahy.
8. Prečo kresťania trpia?
9. Mal by každý kresťan byť verbálny svedok?
10. Prečo sú duchovia vo väzení?
11. Zachraňuje nás krst? (Požiadajte moju pásku číslo 1962 nazvanú „Krstné obnovenie“)

⁴ (Pozn. Prekl.: Emanácia je výron, vyžarovanie, vychádzanie nižšieho, menej dokonalého bytia z vyššieho, dokonalejšieho princípu, ktorý tým však sám zostáva nezmenený, nezmenšený, neprechádza do emanovaného.)

1 PETROV LIST 4

Rozdelenie moderných prekladov podľa odsekov

UBS	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Dobří správcovia Božej milosti 4:1-6	Kristovo utrpenie a naše (3:18-4:6) Slúžiť na slávu Božiu	Povinnosť kresťanov (2:11-4:11) 4:1-6	Zmenené životy 4:1-6 Dobří správcovia Božích darov 4:7-11	Prerušenie hriechu 4:1-6 Zjavenie Krista je blízko 4:7-11
4:7-11 Trpieť ako kresťan 4:12-19	4:7-11 Trpieť na slávu Božiu 4:12-19	4:7-11 Zhrnutie 4:12-19	4:7-11 Trpieť ako kresťan 4:12-19	4:7-11 Trpieť pre Krista 4:12-19

ČÍTANIE TRETIEHO CYKLU (pozri „Ako správne čítať Bibliu“) SLEDOVANIE PŮVODNÉHO ZÁMERU AUTORA NA ÚROVNI ODSEKOV

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

1. Prvý odsek
2. Druhý odsek
3. Tretí odsek
4. Atd'.

ŠTÚDIUM SLOVNÝCH VÝRAZOV A FRÁZ

TEXT 4:1-6

(1) Keď teda Kristus prešiel utrpením v tele, aj vy sa vyzbrojte takým istým zmýšľaním: Kto prešiel utrpením v tele, skoncoval s hriechom, (2) aby čas, ktorý má ešte prežiť v tele, nežil už podľa ľudských žiadostí, ale podľa Božej vôle. (3) Dosť dlho ste už robili to, čo sa páči pohanom: žili ste v neviazanosti, náruživostiach, v opíjaní sa vínom, v bujarých hodovaniach, pijatikách a nehanebnej modloslužbe. (4) Zaráža ich, že sa s nimi nevrháte do toho istého prúdu neviazanosti, a rúhajú sa. (5) Oni sa budú zodpovedať tomu, ktorý je pripravený súdiť živých aj mŕtvych. (6) Ved' preto sa zvestovalo evanjelium aj mŕtvym, aby boli u Boha živí v Duchu, hoci boli za svojho života ako ľudia súdení.

4:1 „keď teda“ Toto spája predchádzajúcu diskusiu s tým, čo nasleduje.

▪ **„Kristus prešiel utrpením v tele“** Toto sa týka 3:18. Telo sa týka Ježišovho fyzického života. On naozaj bol jeden z nás (t.j. človek). Zomrel namiesto nás (v. 18; Iz 53; Mk 10:45; 2K 5:21). 1Pt zdôrazňuje Kristovo utrpenie (2:21,23; 3:18; 4:1) a realitu utrpenia Jeho nasledovníkov kvôli tomu, že Ho nasledujú (2:19-20; 3:14,17; 4:15,19; 5:10).

Zastupiteľská prirodzenosť Kristovho utrpenia, o ktorom sa hovorí v 3:18 a 2:21 je zvýraznená niekoľkými gréckymi rukopismi pridaním „trpel za vás“ (t.j. **κ**) alebo „za nás“ (t.j. **κ**^c, A, K a P).

Ten istý druh zámena, ktoré špecifikuje prídavok môžeme vidieť vo v. 3. Ranocirkevní pisári sa snažili vysvetliť ich texty.

▪ „**aj vy sa vyzbrojte**“ Toto je imperatív aoristu mediálneho. „Vyzbrojiť sa“ je vojenský výraz, ktorý označuje oblečenie ťažkého pancierovania a prípravy do boja. Toto je duchovný konflikt v našom dennom živote (Ef 6:10-20; R 13:12; 1Tes 5:8).

▪ „**takým istým zmýšľaním**“ Ježišov postoj k utrpeniu, vrátane nevinného utrpenia je, že je to normatívne pre zbožných v duchovne padlom svete (Jn 15:20; R 8:17; Flp 1:29; 2Tim 3:12; 1Pt 4:12-19).

▪ „ **kto prešiel utrpením v tele, skoncoval s hriechom**“ Táto fráza môže byť pochopená niekoľkými spôsobmi, v závislosti od gramatického tvaru. Kristus je náš príklad v nevinnom utrpení, ba až zastupiteľskom (participium aoristu aktívneho). Veriaci sú teraz zapojení v utrpení kvôli ich stotožneniu sa s Ním.

Hlavné sloveso môže byť aj médium (A. T. Robertson: *Word Pictures of the New Testament*, s. 121) alebo pasívum (Moulton: *Analytical Greek Lexicon* a Barbara a Tim Friberg: *Analytical Greek New Testament*). Ak je to médium, veriaci sú povzbudzovaní, aby sa aktívne zapojili v nehrešení ako nasledovníci Kristovho príkladu. Ak je pasívum, tak je zdôraznený duchovný fakt, že veriaci boli vyslobodení z moci hriechu.

Smrť anuluje vzťah človeka s hriechom. Toto môže byť spojené s teologickým konceptom R 6. Smrť starému životu prináša potenciálnu službu Bohu (R 6:2,6,7) alebo krst symbolizuje novotu života (R 6:4; Kol 2:12).

Celá vec je v tom, že ako veriaci nasledujeme Kristov príklad utrpenia a tiež aj Jeho príklad víťazstva nad hriechom. My sme nové stvorenia v Kristovi! Musíme tak aj žiť. Podobanie sa Kristovi je vôľa Božia (R 8:28-29; 2K 3:18; 7:1; G 4:19; Ef 1:4; 4:13; 1Tes 3:13; 4:3,7; 5:23; 1Pt 1:15). Odráža fakt, že obraz Boží, ktorý sa vytratil pri páde (1M 3) sa úplne obnovuje v Kristovi. Kresťania si môžu vybrať ako budú žiť. Už nie sú otroci hriechu! Choďme v ňom!

4:2 „aby čas, ktorý má ešte prežiť v tele, nežil už podľa ľudských žiadostí“ Toto odráža tú istú teologickú pravdu ako Rimania 6. Veriaci zomreli hriechu a teraz sú živí Božej službe (R 6:20). Spasenie je nový život, nové stvorenie. Má viditeľné vlastnosti.

▪ „**podľa Božej vôle**“ Pozri zvláštnu tému: Božia vôľa v 1Pt 2:15.

4:3 Tento verš je odsúdenie predchádzajúceho života čitateľov v pohanstve. Toto je jeden z veršov, kvôli ktorým komentátori tvrdia, že cirkvi, ktorým Peter písal boli väčšinou pohanské zbory. Pohanská spoločnosť bola veľmi nemorálna, dokonca aj pri svojich bohoslužbách. Kresťanstvo by malo spôsobiť povšimnuteľné a dramatické zmeny vo zvykoch životného štýlu. Táto zmena je často začiatok prenasledovania inými pohanmi. Hriech si žiada spoločnosť.

Po úvodnom „aby“, niektoré grécke texty pridávajú „vy“ a iné „my“. Oba sú pisarské dodatky, ktoré sa snažia vysvetliť to čo autor napísal.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: NERESTI A CNOSTI V NZ

Zoznamy nerestí a cností sú v NZ bežné. Často sú odrazom dvoch typov zoznamov – rabínskych a kultúrnych (helenistických). NZ zoznamy kontrastných charakteristík môžeme vidieť v:

	<u>Neresti</u>	<u>Cnosti</u>
1. Pavol	Rimanom 1:28-32 Rimanom 13:13 1Korint'anom 5:9-11 1Korint'anom 6:10 2Korint'anom 12:20 Galaťanom 5:19-21 Efezanom 4:25-32 Efezanom 5:3-5 ---- Kolosanom 3:5,8 1Timoteovi 1:9-10 1Timoteovi 6:4-5 2Timoteovi 2:22a,23 Títovi	--- Rimanom 12:9-21 --- 1Korint'anom 6:6-9 2Korint'anom 6:4-10 Galaťanom 5:22-23 --- --- Filipanom 4:8-9 Kolosanom 3:12-14 --- --- 2Timoteovi 2:22b,24 Títovi 1:8-9; 3:1-2
2. Jakub	Jakub 3:15-16	Jakub 3:17-18
3. Peter	1Petrov 4:3 2Petrov 1:9	1Petrov 4:7-11 2Petrov 1:5-8
4. Ján	Zjavenie 21:8; 22:15	---

- „žili ste v“ Toto je participium perfektu mediálneho. Neveriaci schválne a neustále nastavujú svoju dráhu na seba a hriech.

NASB „telesnosť“
 NKJV, NRSV „nemravnosť“
 TEV „obscénnosť“

NJB „správanie na prostopašný/zhýralý spôsob“

Tento výraz hovorí o úplnom nedostatku sebakontroly, rozhodné porušenie spoločenských noriem, najmä v sexuálnej oblasti (Mk 7:22; R 13:13; 2K 12:21; G 5:19; Ef 4:19; 1Pt 4:3; 2Pt 2:7,18; Júd 6).

- „náruživosť“ Tento výraz znamená silne túžiť po niekom alebo niečom. Silná túžba môže byť aj pozitívna (Lk 22:15; 1Tim 2:1; 1Pt 1:12), ale obvykle je negatívna (1Pt 1:14; 2:11; 4:2,3; 2Pt 1:4; 2:10,18; 3:3; Mk 4:19).
- „opíjanie sa“ Toto je spojené slovo, ktoré len tu v NZ nachádzame, z „víno“ (*oinos*) a „prekypovať“ (*fluó*). Starovekí ľudia pili víno pravidelne, ako to robil aj Ježiš (Mt 11:18-19) a raná cirkev. To čo je odsúdené je nadmernosť (Pr 23:29-35; R 13:13; G 5:21).

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: BIBLICKÝ POSTOJ K ALKOHOLU A ALKOHOLIZMU

I. Biblické výrazy

A. Stará zmluva

1. *Yayin* – toto je všeobecný výraz pre víno (BDB 406), ktoré je použité 141 krát. Etymológia je neistá, lebo nepochádza z hebrejského koreňa. Vždy znamená fermentovaná ovocná šťava, obvykle hroznová. Niektoré typické pasáže sú 1M 9:21; 2M 29:40; 4M 15:5,10.
2. *Tirosh* – Toto je „nové víno“ (BDB 440). Kvôli podnebiu na Blízkom východe, fermentácia sa začína šesť hodín po extrakcii šťavy. Tento výraz sa týka vína v procese fermentácie. Pre niektoré typické pasáže pozri 5M 12:17; 18:4; Iz 62:8-9; Oz 4:11.
3. *Asis* - Toto je zrejme alkoholický nápoj („sladké víno“ BDB 779, napr. Joel 1:5; Iz 49:26).
4. *Sekar* – Toto je výraz „silný nápoj“ (BDB 1016). Hebrejský koreň je použitý vo výraze „opitý“ alebo „opilec“. Niečo sa pridalo doňho, aby bolo opojnejšie. Paralelné je s *yayin* (Pr 20:1; 31:6; Iz 28:7).

B. Nová zmluva

1. *Oinos* – grécky ekvivalent k *yayin*
2. *Eos oinos* (nové víno) – grécky ekvivalent k *tirosh* (Mk 2:22)
3. *Gleuchos vinos* (sladké víno, *asis*) – víno v ranej fáze fermentácie (Sk 2:13).

II. Biblické použitie

A. Stará zmluva

1. Víno je dar od Boha (1M 27:28; Ž 104:14-15; Kaz 9:7; Oz 2:8-9; Joel 2:19,24; Am 9:13; Zach 10:7).
2. Víno je súčasťou obetovania (2M 29:40; 3M 23:13; 4M 15:7,10; 28:14; 5M 14:26; Sdc 9:13).
3. Víno je použité ako liek (2Sam 16:2; Pr 31:6-7).
4. Víno môže byť skutočný problém (Noach – 1M 9:21; Lót – 1M 19:33,35; Samson – Sdc 16:19; Nabal – 1Sam 25:36; Uriáš – 2Sam 11:13; Amnón – 2Sam 13:28; Éla – 1Krl' 16:9; Benhadad – 1Krl' 20:12; vládcovia – Ámos 6:6; a ženy Ámos 4).
5. Víno môže byť zneužívané (Pr 20:1; 23:29-35; 31:4-5; Iz 5:11,22; 19:14; 28:7-8; Oz 4:11).

6. Víno bolo zakázané určitým skupinám (kňazi v službe, 3M 10:9; Ez 44:21; Nazireji, 4M 6; a vládcovia, Pr 31:4-5; Iz 56:11_12; Oz 7:5).
7. Víno je použité v eschatologickom nastavení (Am 9:13; Joel 3:18; zach 9:17).
- B. Interbiblické
1. Víno, ak sa pije striedmo je veľmi užitočné (Kniha Sirachovca 31:27-30).
  2. Rabíni hovorili: „Víno je najlepší liek, keď víno chýba, vtedy potrebujete liečivá“. (BB 58b).
- C. Nová zmluva
1. Ježiš premenil veľké množstvo vody na víno (Jn 2:1-11).
  2. Ježiš pil víno (Mt 11:18-19; Lk 7:33-34; 22:17nn).
  3. Peter bol obvinený, že sa napil „mladého vína“ cez Letnice (Sk 2:13).
  4. Víno môže byť použité ako liek (Mk 15:23; Lk 10:34; 1Tim 5:23).
  5. Vedúci by sa nemali opíjať. Toto neznamená úplné zdržanie (1Tim 3:3,8; Tít 1:7; 2:3; 1Pt 4:3).
  6. Víno použité v eschatologickom nastavení (Mt 22:1nn; Zj 19:9).
7. Opitost' je odrádzaná (Mt 24:49; Lk 12:45; 21:34; 1K 5:11-13; 6:10; G 5:21; 1Pt 4:3; R 13:13-14).
- III. Teologický náhľad
- A. Dialektické napätie
1. Víno je dar Boží
  2. Opilstvo je veľký problém
3. V niektorých kultúrach, veriaci musia obmedziť svoje slobody kvôli evanjeliu (Mt 15:1-20; Mk 7:1-23; 2K 8-10; R 14).
- B. Tendencia ísť za dané hranice
1. Boh je prameňom všetkých dobrých vecí
  2. Padlé ľudstvo zneužilo všetky Božie dary tým, že ich vzali za Bohom-dané hranice.
- C. Zneužitie je v nás, nie vo veciach. Vo fyzickom stvorení nie je nič zlé (Mk 7:18-23; R 14:14,20; 1K 10:25-26; 1Tim 4:4; Tít 1:15).
- IV. Židovská kultúra prvého storočia a fermentácia
- A. Fermentácia sa začína veľmi skoro, asi 6 hodín po extrakcii hroznovej šťavy.
- B. Židovská tradícia hovorí, že keď sa objavila jemná pena na povrchu (znak fermentácie), podliehlo desiťatku z vína (*Ma aseroth* 1:7). Nazývalo sa „nové víno“ alebo „sladké víno“.
- C. Primárna silná fermentácia bolo ukončená po jednom týždni.
- D. Sekundárna fermentácia trvala asi 40 dní. V tomto štádiu sa to považuje za „staré víno“ a mohlo byť použité pri oltári (*Edhuyyoth* 6:1).
- E. Víno, ktoré **odpočívalo** na sadline (staré víno) bolo považované za dobré, ale sa muselo dobre precediť pred použitím.
- F. Za víno sa považovalo, že je správne zrelé obvykle po jednom roku fermentácie. Tri roky bolo najdlhšie obdobie, že sa víno mohlo bezpečne uchovať. Nazývalo sa „staré víno“ a muselo sa rozriediť s vodou.
- G. Len za posledných 100 rokov so sterilným prostredím a chemickými aditívami sa fermentácia odkladá. Starovekí ľudia nemohli zastaviť prirodzený proces fermentácie.
- V. Záverečné výpovede
- A. Nech tvoja skúsenosť, teológia a biblický výklad neznehodnotí Ježiša a žido-kresťanskú kultúru prvého storočia! Zrejme neboli úplní abstinenti.
- B. Ja nezastávam spoločenské použitie alkoholu. Avšak, mnohí prehánali biblický postoj tejto témy a teraz si nárokuje vyššie postavenú spravodlivosť na základe kultúrnych/denominačných predsudkov.
- C. Pre mňa, Rimanom 14 a 1Korint'anom 8-10 zabezpečili náhľad a pokyny na základe lásky a rešpektu voči ostatným veriacim a kázaniu evanjelia v našich kultúrach, nie osobných slobôd alebo osudzujúceho kritizmu. Ak je Biblia jediný prameň viery a konania, vtedy musíme všetci premyslieť túto vec.
- D. Ak tlačíme úplnú abstinenciu ako Božiu vôľu, čo potom povieme na Ježiša, ako aj tie moderné kultúry, ktoré pravidelne používajú víno (napr. Európa, Izrael, Argentína)?

NASB	„hýrenie“
NKJV	„radovánky“
NRSV	„zábavy“
TEV	„orgie“

Tento výraz *kómos* je spojený s gréckym výrazom pre dedinu, *kómé*. Označoval veľké zábavy pre celé osady, ktoré zahŕňali nadmerné jedenie, pitie a nespútané sexuálne aktivity (R 13:13; G 5:21).

- „**pijatiky**“ Tento výraz sa týkal predchádzajúceho výrazu. NJB ich spája do „majúc divé zábavy a pijatiky“.

NASB, NKJV	„ohavné modloslužby“
NRSV	„bezzákonné modlárstvo“
TEV	„odporné uctievanie modiel“

NJB „svätokrádežné uctievanie falošných bohov“

Zoznam hriechov sa týka pohanských bohoslužieb, ktoré často zahŕňali nadmerné pitie, jedenie a sexuálnu nemravnosť najzákladnejšieho druhu. Bolo podobné kanaánskemu bohu plodnosti, ktorý v SZ bol odsúdený.

4:4 Tento verš sa týka 2:12,15; 3:16. Kresťania boli zle pochopení a napádaní lebo (1) ich život a priority sa tak jasne a radikálne zmenili, že rodina, priatelia a susedia si všimli, že (2) niektoré kresťanské výrazy a konanie boli zle pochopené (t.j. hody lásky ako incest, Večera Pánova ako kanibalizmus, atď.).

4:5 „oni sa budú zodpovedať tomu, ktorý je pripravený súdiť“ Súd je istý (Mt 12:36; Hb 9:27; 10:27; 2Pt 2:4,9; 3:7). Ten, ktorý súdi je

1. Boh (R 2:2-3; 14:10,12; 1Pt 1:17; 2:23; Zj 20:11-15)
2. Kristus (Jn 9:39; Mt 16:27; 25:31-46; Sk 10:42; 17:31; 2K 5:10; 2Tim 4:1)
3. Otec cez Syna (Jn 5:22-27; Sk 17:31; R 2:16)

Súd je nepríjemná téma, ale taká, ktorá sa často opakuje v Biblii. Založená je na niekoľkých základných biblických pravdách.

1. Toto je morálny vesmír stvorený etickým Bohom (žneme čo posejeme, G 6:7).
2. Ludstvo je padlé; vzbúrili sme sa.
3. Toto nie je svet, aký Boh chcel, aby bol.
4. Celé vedomé bytosti (anjeli a ľudia) vydajú účet ich stvoriteľovi za dar života. My sme správcovia.
5. Večnosť bude nastálo určená naším konaním a voľbami v tomto živote.

- „**živých aj mŕtvych**“ Toto označuje všetkých ľudí, aj tých, ktorí sú živí aj tých, ktorí už zomreli (Flp 2:10; Zj 2:13).

4:6 „ved' preto sa zvestovalo evanjelium aj mŕtvym“ Existuje niekoľko teórií týkajúcich sa tejto frázy:

1. Týka sa 3:18-20 (t.j. „duchovia vo väzení“)
2. Týka sa všetkých ľudí, lebo všetci ľudia, aj veriaci aj neveriaci, zomrú fyzicky pre hriech (paralelné s v. 5)
  3. Týka sa tých, ktorí odpovedali na evanjelium, ale od vtedy zomreli (oba sú aoristy pasívne)
4. Týka sa duchovne mŕtvych (t.j. stratených) podľa Augustína, Bede, Erasmus a Luther (Lk 15:24,32; Ef 2:1,5; 5:14; Kol 2:13)

Posledná teória špekuluje, že niektorí (t.j. tí, ktorí nikdy nepočuli evanjelium) dostanú príležitosť prijať Krista po smrti. Táto teória je prítlačivá ľudskému rozmyšľaniu, ale úplne cudzie zvyšku Písma (t.j. Hb 9:27). Zapiera súrnosť a nutnosť evanjelizácie a misie teraz! Myslím si, že možnosti 1 a 3 sa najlepšie hodia do kontextu.

- „**boli u Boha živí v Duchu, hoci boli za svojho života ako ľudia súdení**“ Tieto slová sú veľmi podobné opisu Ježiša v 3:18. Potvrďuje skutočnosť posmrtného života. Biblia je jednoznačná ohľadom vzkriesenia ako spasených tak aj stratených (Dan 12:2; Mt 25:46; Jn 5:28-29; Sk 24:15).

TEXT 4:7-11

(7) Koniec všetkého sa priblížil. Buďte teraz rozvážni a triezvi, aby ste boli pohotoví a modliť sa. (8) Nadovšetko majte vytrvalú lásku jedni k druhým, lebo láska prikrýva množstvo hriechov. (9) Buďte navzájom pohostinní, bez šomrania. (10) Ako dobrí správcovia mnohorakej Božej milosti slúžte si navzájom každý tým duchovným darom, ktorý prijal. (11) Keď niekto hovorí, nech hovorí slovami, ktoré mu dal Boh, keď niekto slúži, nech to robí silou, ktorú dáva Boh, aby bol vo všetkom oslavovaný Boh skrze Ježiša Krista! Jemu patrí sláva i vláda na veky vekov. Amen.

4:7 „koniec všetkého sa priblížil“ Toto je indikatív perfektu aktívneho. Druhý príchod je opakujúca sa téma v 1Pt (1:5,6; 4:13,17; 5:1,10). Fyzická zem bude zničená/vyčistená očisťujúcim ohňom (2Pt 3:10). Pohľad bezprostredne blízkej Parúzie je tiež videný u Ježiša (Mk 1:15; Lk 21:32); Pavla (R 13:11); Jakuba (Jk 5:8); a Jána (Zj 1:1,3; 3:11; 22:6,7,10,12,20).

Blízkosť Ježišovho návratu bola téma mnohých kázni počas dvoch tisíc rokov a ešte stále sa nevrátil. Znamená to, že (1) On neprichádza alebo (2) NZ nemá pravdu ohľadom Jeho skorého návratu? Ježiš nevedel čas Jeho návratu (Mt 24:36). Toto nás prekvapuje a je súčasťou tajomstva vtelenia.

Zdá sa, že perspektíva NZ autorov je okamžitá. Čo sa stalo? Najprv, pamätajme, že čas je významný len pre tých, ktorí sú s ním v spojení. Boh nie je pomalý, ale Boh je nad časom. Blízkosť Ježišovho návratu bolo povzbudením a pohnútkom pre zbožný život v každej generácii veriacich. A predsa, teologicky, 2Tesaloničanom opisuje odkladaný návrat (t.j. kým sa „ľudská nezákonnosť nezjaví“). Druhý príchod je opakujúca sa téma, ale je to realita len pre jednu generáciu veriacich (2Pt 3).

■

NASB	„bud’te zdravého rozsudzovania a triezveho <i>ducha</i> “
NKJV	„bud’te vážni a pozorní“
NRSV	„bud’te vážni a disciplinovaní“
TEV	„musíte sa sebaovládať a byť na pozore“
NJB	„majte svoje mysle rozvážne a triezve“

Toto je začiatok série imperatív alebo paritípií použitých ako imperatíva, ktoré zdôrazňujú zbožný život (4:6c). Tieto dva výrazy sa týkajú mentálnej bdlosti, najmä v oblasti modlitby. Prvý výraz je *sófroneó*. To (a jeho súvislé tvary) sa týkajú rozvážneho. Zdravého, stabilného a energického zmysľania (často je to použité v Pavlových Pastorálnych listoch, 1Tim 2:9,15; 3:2; 2Tim 1:7; Tít 1:8; 2:2,4,5,6,12). Druhý výraz je *néfó* (a jeho súvislé tvary), ktoré sa doslova týkajú opitosti, ale je opisne použité pre racionálne, kontrolované, zdravé rozmyšľanie, možno aj sebakontroly (1Tes 5:6,8; 1Tim 3:11; Tít 2:2; a 1Pt 1:13; 5:8).

Avšak, všimnime si, že Peter nespomína udalosti na konci veku spojené s Kristovým návratom. On používa realitu ako popud k zbožnému životu. Oba sú imperatívy aoristu. Toto je možno spojené s Petrovou skúsenosťou v Getsemani (Mt 26:40-41).

Okamžitý výhľad Parúzie je pravé povzbudenie k životu, ktorý sa podobá Kristovi v každom veku, najmä uprostred krutého prenasledovania.

■ **„modliť sa“** Modlitba je silná zbraň v časoch prenasledovania a pookušenia (Ef 6:18-19), nie len pre seba samých, ale aj pre iných (1Tim 5:17,25; Jk 5:16). Ako v. 3 opisuje nevhodné správanie neveriacich pohanov, vv. 7-11 opisuje správanie, ktoré sa očakáva od veriacich.

4:8

NASB, NRSV, NJB	„nadovšetko“
NKJV	„nad všetky veci“
TEV	„predovšetkým“

Toto je grécka fráza pre prioritu (Jk 5:12). Láska je priorita (1:22; 3:8; Jn 13:34; 15:12,17; 1K 13; 1Jn 2:7-8; 3:11,23; 4:7-21).

■ **„majte vytrvalú lásku“** Toto je participium prítomného času aktívneho použité ako imperatív. Toto prikazuje trvalú lásku jedných k druhým, čo je aj téma, ktorú 1Pt už uviedol pred tým (1:22; 3:8).

■ **„jedni k druhým“** Všimni si trojité použitie „jeden druhého“ (vv. 8,9 a 10). Kresťanstvo je spoločenské. My sme daní jeden druhému (1K 12:7).

■ **„láska prikrýva množstvo hriechov“** Existuje niekoľko teórií ohľadom tejto frázy.

1. Je to SZ citát z Pr 10:12 (Z MT nie LXX) kde láska nespomína to zlé čo bolo urobené
2. Týka sa to Jk 5:20, kde láska pomáha druhému veriacemu, aby otočili duchovné následky úpadku
3. Týka sa to Mt 6:14-15 a Mk 11:25 kde je naše odpustenie iným dôkaz toho, že aj nám bolo odpustené (t.j. Origenes a Tertullian)
4. Týka sa to 1K 13:7, schopnosti lásky, aby nevidela očividnú slabosť ostatných kresťanov, ktorí sú prenasledovaní.

4:9 „bud' te navzájom pohostinní“ Toto je spojené z *fileó* (milovať) a *xenos* (cudzinec). Toto milovanie cudzincov bola obzvlášť potrebná pre cestujúcich kresťanov v dňoch kedy hostince boli známe miesta zla (Mt 25:35nn; R 12:13; 1Tim 3:2; Tit 1:8; Hb 13:2; 2Jn 5-8). V tejto fráze v gréckom texte nie je sloveso. Kvôli počtu imperatívov, toto je zrejme pretrvávajúci príkaz.

- **„bez šomrania“** Postoj veriacich je rozhodujúci. Veriaci chápu, že nevlastnia nič a sú správcami nad všetkým. Táto zásada otvorených dverí nebola potrebná len pre cestujúcich cirkevných pracovníkov, ale tiež aj pre veriacich, ktorí stratili prácu a dom kvôli prenasledovaniu. Tento príkaz, ako aj iné, ukazuje spoločenskú prirodzenosť kresťanskej viery.

4:10 „tým duchovným darom, ktorý prijal“ Toto je indikatív aoristu aktívneho, ktorý označuje ukončenú činnosť v minulosti.

Výraz dar (*charisma*) je z koreňa pre „milosť“ (*charis*). Tieto dary sú nezaslúžené dary milosti pre službu. Každý veriaci má duchovný dar, ktorý dal Boh pri spasení, na účel služby v cirkvi a pre cirkev (R 12:6-8; 1K 12:7,11,18; Ef 4:7). Tieto dary môžu byť prirodzené talenty, alebo sú nadprirodzene posilnené na slávu Krista!

Praktický aspekt tejto NZ pravdy je, že každý veriaci je pozvaný, nadaný služobník Kristov na plný úväzok (Ef 4:12).

Každý veriaci je tým pádom kľúčový pre efektívne pracovanie v lokálnej cirkvi. Toto je biblická prax modelu kňaz/laik, ktorý je bežný v modernej cirkvi, ale je dysfunkčný. Svet nikdy nebude získaný a nebudú z neho učenici len platenými alebo ordinovanými kazateľmi.

- **„slúžte si navzájom“** Toto je participium prítomného času aktívneho použité ako imperatív. Je to z gréckeho výrazu pre služobníka (*diakonos*). Neskôr sa tento výraz stal titulom pre diakonov (Flp 1:1). V kresťanstve veriaci sú služobníci, nie šéfovia. Duchovné dary sú pre iných, nie pre nás samých (1K 12:7). Duchovné dary nie sú „medaily za dobrú prácu“ ale „služobné uteráky“.

- **„ako dobrí správcovia“** Toto je doslova „správcovia domácnosti“. Cirkev je Božia domácnosť (v. 17). Veriaci vydajú účet Bohu v Kristovi pre ich správanie duchovných darov (1K 3:10-17; 2K 5:10).

- **„mnohoraká Božia milosť“** Slovo „mnohoraká“ sa v 1Pt objavuje dvakrát a znamená „pestrý“ alebo „rôznofarebný“ ako svetlo, ktoré prechádza cez prizmu. Tento oddiel je vyvážený k 1Pt 1:6. Pre každú skúšku (Jk 1:2) máme primeranú milosť Božiu a Boh sa rozhodol nám ju dať k dispozícii cez druhých veriacich. Ani jeden veriaci nie je „ostrov“.

4:11 „niekto ... niekto“ Tu máme dve podmieňovacie vety prvej triedy. Od Božích nadaných služobníkov sa očakáva, aby hovorili a slúžili v Jeho moci. Ak hovoríme, to On hovorí. Ak slúžime, je to Jeho silou.

- **„ktorú dáva Boh“** Toto je indikatív prítomného času aktívneho pre slovo použité pre niekoho kto finančne podporoval „chór“ (*chorégéo*, čo je spojené z *choros* a *hégeomai*). Boh neustále bohate zásobuje svojich nadaných (2K 9:10; to isté slovo s predponou *epi* nachádzame v 2Pt 1:5,11).

Zaujímavé je, že sa zdá, že Pavol dary pripisuje Duchu (R 12) alebo Kristovi (Ef 4:11), ale Peter ich pripisuje Bohu Otcovi. Toto je ďalší príklad všetkých osôb Trojice, ktorí sú zapojení v aktivitách kráľovstva (1K 12:4-6).

- **„aby bol vo všetkom oslavovaný Boh skrze Ježiša Krista!“** Toto je účelová (*hina*) veta. Duchovné dary by mali osláviť Boha, nie človeka, ktorý ich koná. Naše nadanie by malo poukázať naňho (Mt 5:16; 1K 10:31; 1Pt 2:12).

- **„jemu patrí sláva i vláda na veky vekov“** V tomto kontexte sa to týka Ježiša (2Tim 4:18; 2Pt 3:18; Zj 1:6). V Zj 5:13 je použité aj pre Otca aj Syna. Obvykle sa táto fráza týka Otca (1Pt 5:11; R 11:36; 16:27; Ef 3:21; Flp 4:20; 1Tim 1:17; 1Pt 5:11; Júd 25; Zj 7:12). Pozri poznámku k „sláve“ pozri 1:21.

- Doxológie sú bežné v NZ. NZ autori často oslavujú Boha (R 11:33-36; Ef 3:20-21; 1Pt 5:11).

- **„amen“** Pozri zvláštnu tému: Amen v Mk 3:28.

TEXT 4:12-19

(12) Milovaní, nebud' te prekvapení ohňom utrpenia, ktoré na vás prišlo, ako keby sa vám prihodilo niečo neobyčajné, (13) ale radujte sa, keď máte účasť na Kristových utrpeniach, aby ste sa s plesaním radovali, aj keď sa zjaví jeho sláva. (14) Ak vás hanobia pre Kristovo meno, ste blahoslavení, pretože Duch slávy, Boží Duch, spočíva na vás. (15) Len nech nikto z vás netrpí ako vrah alebo zlodej, zločinec či ako ten, čo sa mieša do všetkého. (16) Ak však trpí ako kresťan, nech sa nehanbí, ale nech oslavuje Boha za toto meno. (17) Ved' už je čas, aby sa začal súd v Božom dome, ak však začne najprv u nás, aký bude koniec tých, čo sa vzpierajú Božiemu evanjeliu? (18) A: *ak sa spravodlivý ledva zachráni, kam sa podeje bezbožný a hriešnik?* (19) Preto aj tí, čo trpia podľa Božej vôle, nech konajú dobro a svoje duše nech odporúčajú vernému Stvoriteľovi.

4:12 „milovaní“ Toto bol Otcov spôsob oslovenia svojho Syna (pri Ježišom krste, Mt 3:17; citát z Iz 42:1,12,18; pri Ježišom premenení, 17:5). Tento titul je neskôr presunutý na Jeho nasledovníkov (2:11; 4:12; 2Pt 1:17; 3:1,8,15,17; a použitý je opakovane v Pavlových spisoch).

▪ **„nebud’te prekvapení“** Toto je imperatív prítomného času pasívneho so zápornou časticou, čo obvykle znamená zastavenie nejakého činu v konaní. Títo veriaci boli prekvapení z prenasledovania.

▪ **„ohň utrpenia“** Toto je metafora pre utrpenie a prenasledovania (nie bežné každodenné problémy, vv. 14,18; ale to ako jednáme v našom živote je svedectvo). Existuje mnoho biblických textov, ktorí tvrdia, že prenasledovanie a utrpenie je normálne pre tých, ktorí nasledujú Krista (Mt 5:10-12; Jn 15:18-21; 16:1-3; 17:14; Sk 14:22; R 5:3-4; 8:17; 2K 4:16-18; 6:3-10; 11:23-30; Flp 1:29; 1Tes 3:3; 2Tim 3:12; Jk 1:2-4; 1Pt 4:12-16). Oni sú Otcov spôsob vytvorenia Kristovej podoby (Hb 5:8).

▪ **„ktoré na vás prišlo“** Toto nie je futúrum, ale participium prítomného času. Bola to prítomná nečakaná realita!

▪ **„pre vaše skúšanie“** Toto je grécke sloveso *periazó*, pozri zvláštnu tému v Mk 1:13, #2, c.

▪ **„ako keby sa vám prihodilo niečo neobyčajné“** Táto fráza má zložené sloveso (Participium prítomného času aktívneho) s predložkou *sun*, ktoré znamená „spoluúčinkovanie“. Títo veriaci prechádzali cez prenasledovania. Potrebovali vedieť, že

1. Toto nebolo neobvyklé pre veriacich
2. Toto nebol výsledok hriechu (t.j. 5M 27-28)
3. Malo to zámer v Božej vôli

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: PREČO KREŠŤANIA TRPIA?

1. Kvôli osobnému hriechu (dočasný súd). Toto neznamená, že všetky problémy a negatívne okolnosti sú výsledkom hriechu (Jób; Ž 73; Lk 14:1-5; Neh 9; Sk 5:1-11; 1K 11:29-30; G 6:7).
2. Aby vytvorili Kristovu podobu (Hb 5:8). Dokonca aj Ježiš potreboval dospieť, ľudsky povedané, a tak aj Jeho nasledovníci (R 5:3-4; 8:28-29; 2K 12:7-10; Flp 3:10; Hb 12:5-12; Jk 1:2-4; 1Pt 1:7).
3. Aby sa vyvinuli silní, pôsobiví svedkovia (Mt 5:10-12; Jn 15:18-22; 1Pt 2:18-21; 3:13-17).
4. Na znamenie pôrodných bolestí Nového veku (Mt 24:6; Mk 13:8).

4:13 „mat’ účasť“ Pozri zvláštnu tému, ktorá nasleduje.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: KOINÓNIA

Výraz „spoločenstvo“ (*koinónia*) znamená

1. Blízke spojenie s osobou
  - a. So Synom (1Jn 1:6; 1K 1:9)
  - b. S Duchom (2K 13:13; Flp 2:1)
  - c. S Otcom a Synom (1Jn 1:3)
- d. S druhými zmluvnými bratmi/sestrami (1Jn 1:7; Sk 2:42; G 2:9; Filem 17)

2. Blízke spojenie s vecmi alebo skupinami

a. S evanjeliom (Flp 1:5; Filem 6)

b. S krvou Kristovou (1K 10:16)

c. Nie s tmou (2K 6:14)

d. S utrpením (Flp 3:10; 4:14; 1Pt 4:13)

3. Štedrý dar alebo príspevok (R 12:13; 15:26; 2K 8:4; 9:13; Flp 4:15; Hb 13:16)

4. Boží dar z milosti cez Krista, ktorý obnovuje ľudské spoločenstvo s Ním a jeho bratmi a sestrami

Toto konštatuje horizontálny vzťah (človek k človeku), ktorý je spôsobený vertikálnym vzťahom (človek k Stvoriteľovi). Ono tiež zdôrazňuje potrebu pre radosť v kresťanskej spoločnosti. Slovesný čas prízvukuje pokračovanie tejto skúsenosti spoločenstva (1:3 [dvakrát], 6,7). Kresťanstvo je spoločenské!

▪ **„radujte sa“** Toto je imperatív prítomného času aktívneho. Podivuhodné je, že utrpenie pre Krista je spojené s radosťou. Toto ukazuje radikálne nový svetonázor, ktorý veriaci prijímajú vierou, keď položia svoju dôveru v Krista. Sám Ježiš najprv tvrdil túto pravdu v Mt 5:10-12. Pavol tvrdí tú istú pravdu v R 5:2,3.

▪ **„keď sa zjaví jeho sláva“** Toto sa týka slávneho Kristovho návratu, aby prijal svojich (Jn 14:1-3).

4:14 „ak“ Toto je podmieňovacia veta prvej triedy, ktorá predpokladá pravdivosť a naplnenie na základe autorovej perspektívy alebo pre jeho literárny účel.

▪ **„hanobit“** Výraz „hanobit“ alebo „urazit“ je tiež z Mt 5:11. Peter si musel spomenúť, že počul Ježiša hovoriť na túto tému.

▪ **„Kristovo meno“** „V mene...“ je SZ fráza, týkajúca sa osoby. Vzývanie mena Pánovho (t.j. Joel 2:32; Sk 2:21; R 10:9-13) znamená dôverovať Ježišovi ako Spasiteľovi. Modliť sa v mene Pánovom (Jn 14:13; 15:16; 16:23-24) znamená modliť sa v Jeho osobe a charakteri.

▪ **„ste blahoslavení“** Toto je grécky výraz *makarios*, ktorý Ježiš použil v blahoslavenstvách (Mt 5:3-9). Tento verš odráža Mt 5:10-12. Tá istá pravda (a to isté slovo) je tiež v 1Pt 3:14. Západným materialistom je prekvapujúce, že utrpenie a prenasledovanie môže priniesť radosť a požehnanie.

▪ **„Duch slávy, Boží Duch, spočíva na vás“** Toto je alebo narážka na (1) skúsenosť podobnú Kristovmu krstu (Mt 3:16; Jn 1:32) alebo (2) ako Duch splnomocnil Mesiáša (Iz 11:2; 42:2; 59:21; 61:1). Ježišova skúsenosť utrpenia je teraz naša (R 8:17).

Prítomnosť Ducha neprináša zdravie, bohatstvo a prosperitu, ale prenasledovanie (Jn 15:18; 17:14). Ježiš prisľúbil prítomnosť a pomoc Ducha v časoch prenasledovania (Mt 10:16-23; najmä v. 20).

Existuje niekoľko variantov (4) tejto frázy v gréckych rukopisoch. Tomu čítaniu, ktoré nachádzame v NASB, UBS dáva oceneie „A“ (isté).

Textus Receptus pridáva jednu frázu v tomto bode, ktorá sa odráža v KJV a NKJV: „ktorému sa u nich rúhajú, ale u vás ho oslavujú“. Táto fráza sa v rôznych tvaroch objavuje len v neskorších starovekých rukopisoch (t.j. K z deviateho; L z ôsmeho a P zo šiesteho storočia) a pravdepodobne nie je pôvodná. UBS dáva tomuto vynechaniu ocenenie „isté“.

4:15 „nech nikto z vás netrpí“ Toto je imperatív prítomného času aktívneho so zápornou časticou, ktoré obvykle znamená zastavenie činu v priebehu konania.

▪ **„ten, čo sa mieša do všetkého“** Toto slovo je použité len na tomto mieste v celej gréckej literatúre. Je to zložené slovo z dvoch gréckych slov „patriac inému“ (t.j. *allogrios*) a „prezrieť si“ alebo „dozerať“ (t.j. *episkopos*). Toto sa týka niekoho, kto sa mieša do vecí iných, alebo je všetečný.

4:16 „ak“ Toto je ďalšia podmieňovacia vety prvej triedy, ktorá predpokladá pravdivosť. Kresťania trpeli jednoducho pre to, že boli kresťanmi.

▪ **„kresťan“** Toto bolo pôvodne výraz výsmechu (Sk 11:26; 26:28). V NZ je použité len trikrát. To znamená „malý Kristus“ (t.j. *Christianos*). Výraz sa stal bežným označením veriacich v polovici prvého storočia (t.j. Tacitus, *Ann.* 15:44).

▪ **„nech sa nehanbí“** Toto je imperatív prítomného času aktívneho so zápornou časticou, ktorá obvykle označuje zastavenie prebiehajúcej činnosti. Toto môže byť Petrov záblesk z minulosti na noc Ježišovho súdu, keď sa zahabil (Mt 26:69-75; Mk 14:66-72; Lk 22:56-62; Jn 18:16-18,25-27).

4:17 „ved' už je čas, aby sa začal súd“ Toto môže byť narážka na Mal 3:1-6, kde súd začína Mesiášovým náhlým a prekvapivým návratom pre Jeho ľud (komu je mnoho dané mnoho sa bude od neho aj žiadať, Jer 25:29). Ak sa medzi Božím ľudom nachádzajú hriešnici neochotní kajať sa (a nachádzajú sa), oni budú súdení prví. Ich jediná nádej je nemenný charakter YHWH (Mal 1:6).

Táto fráza môže byť aj židovská fráza blízkosti Druhého príchodu Krista ako sudcu. SZ Židia (a NZ apoštoli) si predstavovali katastrofický koniec ľudských dejín, často nazývané „pôrodné bolesti nového veku“, o ktorom aj Ježiš jasne hovoril v Mk 13:8.

▪ **„Boží dom“** V 1Pt máme dve metafory budov, ktoré sa týkajú cirkvi: (1) cirkev ako chrám postavený živými kameňmi (2:4-10) a (2) cirkev ako Boží dom (metafora spoločenstva ľudí alebo domácnosti veľkej rodiny, 4:17; 1Tim 3:15; Hb 3:6).

▪ **„ak“** Toto je ďalšia podmieňovacia veta prvej triedy, ako aj vo vv. 16 a 18.

4:18 „ak sa spravodlivý ledva zachráni“ Toto je narážka na Pr 11:31 v Septuaginte („ak sa spravodlivý ledva zachráni, kde sa dostanú bezbožní a hriešni?“).

4:19 „tí, čo trpia podľa Božej vôle“ Ak v tomto svete „spravodliví“ trpia (podmieňovacia veta prvej triedy z v. 18), ako bude pre nespravodlivých v dni Božieho súdu? Boh je so spasenými (3:12,14), ale proti vzbúreným neveriacim a prenasledovaným (3:12).

▪ **„svoje duše nech odporúčajú“** Toto je imperatív prítomného času aktívneho, ktorý označuje, že sa duše potrebujú neustále odporúčať Bohu. Pavol odporučil evanjelium Timoteovi (1Tim 1:18). Pavol odporučal evanjelium veriacim, aby ho odovzdávali (2Tim 2:2). Je to bankovnícky výraz pre „vklad“. Ježiš použil to isté slovo vo chvíli svojej smrti na kríži. Odporučil svoju dušu Otcovi (Lk 23:46).

▪ **„verný Stvoriteľ“** Boh je verný! Toto je základné prehlásenie Biblie (4M 23:19; 5M 7:9; Iz 40:8; 49:7; 55:11; 1K 1:9; 10:23; 2K 1:18; 1Tes 5:24; 2Tes 3:3; 2Tim 2:13 a 1Pt 1:19). Je to nemenný charakter Boží (Mal 3:6), ktorý je istou nádejou každého veriaceho. Boh urobí to, čo povedal, že urobí!

▪ **„konat' dobre“** Tento grécky výraz znamená „konat' dobre“ alebo „robiť dobre“. Toto je opakujúca sa téma v 1Pt (2:14,15,20; 3:6,17; 4:19). V tomto liste dominujú nabádania žiť spravodlivo a byť pripravení trpieť. Pozri zvláštnu tému: Prečo kresťania trpia? V 4:14.

DISKUSNÉ OTÁZKY

Toto je výkladová študijná príručka, čo znamená, že zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Tieto diskusné otázky sú určené k tomu, aby vám pomohli rozmýšľať o hlavných otázkach tejto časti knihy. Majú u vás vyvolať myšlienky, nie definitívne odpovede.

1. Uveď veci, ktoré veriaci majú urobiť kvôli blízkosti Druhého príchodu.
2. Očakávali NZ autori, že Pánov príchodu bude čoskoro alebo veľmi neskoro?
3. Ako láska prikrýva hriech? Koho hriechy?
4. Má každý kresťan duchovný dar? Ak áno, prečo?
5. Je prenasledovanie pre kresťanov normálne, alebo nie?
6. Aký je účel nevinného utrpenia a skúšok v živote veriacich?
7. Ako by kresťan mal odpovedať na nevinné prenasledovanie?
8. Budú kresťania súdení? Ako? Prečo? Kedy? Kde?

1 PETROV LIST 5

Rozdelenie moderných prekladov podľa odsekov

UBS	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Vyučovanie Božieho stáda 5:1-4	Viesť stádo 5:1-4	Záverečné nabádania a pozdravy 5:1-5	Božie stádo 5:1-4	Návody: starším 5:1-4
5:5 5:6-7 5:8-11	Poddať sa Bohu, vzoprieť sa diablu 5:5-11	5:6-11	5:5-7 5:8-11	Návody: verným 5:5-11
Záverečné pozdravy 5:12-14	Rozlúčka a pokoj 5:12-14	5:12-14a 5:14b	Záverečné pozdravy 5:12 5:13-14a 5:14b	Posledné slová pozdravov 5:12 5:13 5:14

ČÍTANIE TRETIEHO CYKLU (pozri „Ako správne čítať Bibliu“)

SLEDOVANIE PÔVODNÉHO ZÁMERU AUTORA NA ÚROVNI ODSEKOV

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

1. Prvý odsek
2. Druhý odsek
3. Tretí odsek
4. Atď.

ŠTÚDIUM SLOVNÝCH VÝRAZOV A FRÁZ

TEXT 5:1-5

(1) Starších medzi vami prosím ako spolustarší a svedok Kristových utrpení, aj ako účastník slávy, ktorá sa má zjaviť. (2) Paste Božie stádo, ktoré je u vás, starajte sa oň nie z prinútenia, ale dobrovoľne, ako Boh chce, nie pre mrzký zisk, ale ochotne! (3) Ani nie ako keby ste panovali nad dedičstvom, ale buďte vzorom stádu. (4) A keď sa zjaví najvyšší Pastier, dostanete nevädnucci veniec slávy. (5) Podobne vy mladší, buďte poddaní starším a všetci sa zaodejte do pokory jedni voči druhým, lebo Boh pyšným odporuje, ale pokorným dáva milosť.

5:1 „starší ... spolustarší“ Toto je slovná hra s výrazom starší (*presbuteros*) vo vv. 1 a 5. Výraz je zrejme použitý ako titul vodcovstva (v. 1) ale aj určenie veku (v. 5). Použitie výrazu je prekvapujúce vzhľadom na to, že je to v podstate židovské kmeňové označenie vodcovstva, kým „biskup“ alebo „dozorca“ (*episkopos*) bolo grécke označenie vodcovstva v mestských štátoch. 1Pt používa židovské výrazy na oslovenie pohanských veriacich.

Peter sa nazýva „spolustarším“, výraz *presbuteros* s predponou *syn*, ktoré označuje „spoluúčinkovanie“. Peter nepotvrzuje svoju apoštolskú autoritu (2Jn 1, kým iní apoštoli sa nazývajú „starší“), ale nabáda (t.j. „ja prosím“, indikatív prítomného času aktívneho) miestnych vedúcich, aby konali a žili náležito vo svetle:

1. Kristovho príkladu
2. Blízkości Jeho návratu

Raná cirkev nemala platených vodcov, ale spoznali Bohom-dané dary služby a vodcovstva vnútri každej miestnej cirkvi. Toto potvrdenie obdarovania muselo byť vyvážené kultúrnou úctou pre „stareckú múdrosť“, najmä v rámci židovského spoločenstva viery. A tak, Peter oslovuje oba druhy vodcovstva.

Tiež si všimni, že „starší“ je v množnom čísle. Toto sa môže týkať (1) počtu vodcov cirkvi (Sk 20:17) alebo (2) rôznych duchovných darov medzi vodcami (Ef 4:11), čo jasne ukazuje, že služba patrí všetkým veriacim. Toto je paralelné s konceptom „kráľovského kňazstva“ (2:5,9).

▪ **„svedok Kristových utrpení“** Toto je potvrdenie spomienky Petrovho očitého svedectva Ježišovho života (Sk 3:15; 10:39). Tiež môže odrážať Petrove spomienky Ježišových slov v Sk 1:8. Výraz „utrpenie“ odráža ukrižovanie. Peter často používa výraz utrpenie (1:11; 2:19,20,21,23; 3:14,17,18; 4:1 [dvakrát],13,15,19; 5:1,10). Táto diskusia o Ježišovom utrpení, ktoré na jednej strane pôsobí vykúpenie a na druhej strane je to príklad, ktorý veriaci majú napodobňovať, tvorí hlavnú tému v 1Pt.

▪ **„účastník slávy, ktorá sa má zjaviť“** Toto nie je len budúca odvolávka na Druhý príchod (1:5,7; 4:13; 5:4), ale možno spiatocné očité svedectvo (záblesk minulosti), týkajúce sa Premenenia (Mt 17; Mk 9:2-8; 2Pt 1:16-18). Pozri zvláštnu tému: Sláva v Mk 10:37.

5:2 „paste Božie stádo“ Toto je imperatív aoristu aktívneho. „Pastier“ je SZ metafora pre Boha (Ž 23:1; 100:3). Toto pomenovanie sa stalo titulom pre vodcov (Ez 34:7-10). Ovce potrebujú neustálu opateru, ochranu a pozornosť. Ježiš je nazvaný „Dobrym Pastierom“ v Jn 10 a povedal Petrovi, aby on bol pastierom Jeho oviec v Jn 21.

V SZ máme niekoľko titulov vedúcich miestnych cirkví.

1. Starší
2. Dozorca alebo biskup
3. Pastier alebo pastor

Zdá za, že sú navzájom zameniteľné (Sk 20:17,28 a Tít 1:5,7).

▪	
NASB	„cvičiac dozor“
NKJV	„slúžiac ako dozorca“
NRSV	„cvičiac dozor“
TEV	-vynechané-
NJB	-vynechané-

Niekoľko starovekých gréckych rukopisov (t.j. P⁷², $\aleph^2$, A, P a Vulgata) obsahuje aj slovesný tvar (participium prítomného času aktívneho) pre „dozorca“ v spojení s prácou starších. Niektoré staroveké rukopisy vynechávajú participium (t.j. $\aleph^*$ a B). Je neisté, či to pisári vynechali schválne, lebo nemali dobrý pocit z miešania úradov alebo úloh starších a dozorcov.

5:2-3 Toto začína sériu (vv. 2-3) kontrastných obmedzení pre cirkevných vodcov.

<u>Pozitívne</u>	<u>Negatívne</u>
1. dobrovoľne	nie z prinútenia
2. ochotne	nie pre mrzký zisk
3. buďte vzorom	nie ako keby ste panovali

Môžeme sa pýtať do akej miery tieto negatíva odrážajú skutočné podmienky vodcovstva niektorých „podomových zborov“ v spojení s falošnými učiteľmi (2Petrov).

▪ **„ako Boh chce“** Táto fráza je prítomná v mnohých starovekých gréckych rukopisoch (t.j. P⁷², $\aleph$, A² a P), ale je vynechaná v MSS B, K a L. Prítomná je vo väčšine moderných anglických prekladoch, ale chýba v KJV. Peter používa túto frázu často v 1Pt (2:15; 3:17; 4:2,3,19). Kvôli tomu je možné myslieť si, že toto bol pravdepodobne originál.

▪ **„vzor“** Pozri zvláštnu tému, ktorá nasleduje.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: FORMA (TUPOS)

Problémom je slovo *tupos* (forma), ktoré má rôzne použitia.

1. Moulton a Milligan: *The Vocabulary of the Greek New Testament*, s. 645
  - a. Model
  - b. Plán
  - c. Forma alebo spôsob písania
  - d. Dekrét alebo oficiálny príkaz
  - e. Výrok alebo rozhodnutie
  - f. Model ľudského tela prinášajúceho ďakovné obete uzdravujúcemu Bohu
  - g. Sloveso použité v zmysle presadzovania princípov zákona
2. Louw a Nida, *Greek-English Lexicon*, Vol. 2, s. 249
  - a. Jazva (Jn 20:25)
  - b. Podoba (Sk 7:43)
  - c. Model (Hb 8:5)
  - d. Príklad (1K 10:6; Flp 3:17)
  - e. Prototyp (R 5:14)
  - f. Druh (Sk 23:25)
  - g. Obsah (Sk 23:25)
3. Harold K. Moulton, *The Analytical Greek Lexicon Revised*, s. 411
  - a. Závan, dojem, znak (Jn 20:25)
  - b. Vykreslenie
  - c. Podoba (Sk 7:43)
  - d. Formula, schéma (R 6:17)
  - e. Forma, podstata (Sk 23:25)
  - f. Údaj, hodnota (1K 10:6)
  - g. Predvídaný údaj, typ (R 5:14; 1K 10:11)
  - h. Modelový vzorec (Sk 7:44; Hb 8:5)
  - i. Morálny vzorec (Flp 3:17; 1Tes 1:7; 2Tes 3:9; 1Tim 4:12; 1Pt 5:3)

V tomto kontexte sa zdá, že význam pod písmenom „i“ sem pasuje najlepšie. Evanjelium má tak doktrínálny dopad, ako aj dopad na životný štýl. Bezplatný dar spasenia v Kristovi si tiež vyžaduje taký život, akým žil Kristus!

5:4 „najvyšší Pastier“ Petrova terminológia pre Krista ako Pastiera (2:25) môže pochádzať z jeho rozhovorov so vzkrieseným Pánom, ktorý máme zaznamenaný v Jn 21:15-17. Tu Peter nazýva Krista zložitým slovom *archi* a *poimen*, čo znamená vysoký alebo prvý pastier (Jn 10:1-18). V Hb 13:20 Kristus je opísaný ako „veľký Pastier“. Všetci ostatní vedúci („starší“ alebo „dozorci“) sú menší pastieri.

Možné je, že Peter naráža na Iz 63:11, kde Mojžiš je nazvaný „pastierom“.

▪ **„zjavit“** Toto je ďalšia narážka na Druhý príchod (v. 1; 1:5,7; 4:13).

▪ **„nevädnucci veniec slávy“** V kontexte (t.j. vv.1-5) toto sa týka „nižších pastierov“. Peter kombinoval atletickú metaforu (1K 9:23) s kvetovou metaforou. Tento nevädnucci veniec slávy sa môže týkať dedičstva veriacich, ktoré Boh stráži v 1Pt 1:4. Je to paralelné s

1. Pavlovým „vencom spravodlivosti“ v 2Tim 4:8
2. Jakubovým „vencom života“ v Jk 1:12
3. Ježišovým „vencom života“ v Zj 2:10; 3:11

To je symbol víťazstva veriaceho v boji proti hriechu, samému sebe ako aj symbolom trpezlivého, verného utrpenia pre Krista.

5:5 „vy mladší“ V židovskej spoločnosti bol muž považovaný za mladého až do štyridsiateho roku života. V rámci spoločenstva veriacich by nemal existovať generačný rozpor alebo boj, ale vzájomný rešpekt (t.j. „podobne“ z v. 5).

▪ **„bud'te poddani starším“** Toto je imperatív aoristu pasívneho, ktorý opisuje ustálený spôsob života. Kontext ukazuje, že „starší“ z v. 1 sú tí istí „starší“ z v. 5. Avšak „mladší“, musí odrážať vekový kontrast (1Tim 5:1, ktorý sa týka staršej osoby, kým 1Tim 5:17 sa týka cirkevných vodcov). Pozri zvláštnu tému: Podriadenie v 2:13.

- „**a všetci**“ Peter sa presúva z nabádania cirkevných vodcov a iných ľudí zo zboru, ku všetkým členom cirkvi (Ef 5:21). Rozhodujúce je, aby veriaci pochopili svoju osobnú zodpovednosť pokoja a jednoty v spoločnosti (Ef 4:2-3).
- „**zaodejte sa**“ Toto je imperatív aoristu mediálneho. Obliekanie a vyzliekanie oblečenia je biblický obraz etického životného štýlu veriacich (Jób 29:14; Ž 109:29; Iz 61:10; Ef 4:22,24,25,31). Majú si obliecť Božie vlastnosti a vyzliecť konkurenčného ducha.
Grécky výraz pre „obliecť“ je doslovne „opásat“. Možné je, že Peter hovorí o Ježišovej činnosti v hornej sieni, ktorá je zaznamenaná v Jn 13:2-11 (Ježiš sa opásal zásterou otroka a umyl učeníkom nohy). Peter videl pravú pokoru a teraz vyzýva všetkých veriacich, aby napodobňovali Krista (Flp 2:8; Jk 4:10).
- „**pokora**“ Toto je zložené slovo z „pokora“ a „mysel“. Pozri poznámku v 3:8.
- „**jedni voči druhým**“ Toto je dôraz na spoločnosť (3:9; Ef 5:21). Veriaci sú daní (a darovaní, 1K 12:7) jedni druhým. Stojíme alebo padáme spolu!
- „**Boh pyšným odporuje, ale pokorným dáva milosť**“ Toto je citát z Pr 3:34 (Jk 4:6). Výraz „milosť“ je použitý v SZ zmysle pre „láskavosť“.

TEXT 5:6-11

(6) Pokorte sa teda pred mocnou Božou rukou, aby vás vo svojom čase povýšil. (7) Naňho zložte všetky svoje starosti, lebo on sa o vás stará. (8) Bud'te triezvi, bdejte! Váš protivník, diabol, obchádza ako revúci lev a hľadá, koho by zožral. (9) Vzprite sa mu pevní vo viere, vedomí si toho, že také isté utrpenia doliehajú na spoločenstvo vašich bratov vo svete. (10) Po krátkom utrpení Boh všetkej milosti, ktorý vás v Kristovi Ježišovi povolal do svojej večnej slávy, vás zdokonalí, utvrdí, upevní a postaví na pevný základ. (11) Jemu moc na veky vekov. Amen.

5:6 „pokorte sa“ Toto je imperatív aoristu pasívneho. Toto je charakteristické pre Ježiša (Mt 11:29) a stalo sa to štandardom aj pre Jeho nasledovníkov (Jk 4:10).

- „**mocná Božia ruka**“ Toto je antropomorfická fráza (Jk 4:6,10), ktorá hovorí o Božej starostlivosti, zaopatrení a vernej láske, dokonca aj uprostred prenasledovania. On je tá „neviditeľná ruka“ ako pri Ester!
- „**aby vás povýšil**“ Toto odráža Ježišove slová v Mt 23:12 a Jakubovo napomenutie v Jk 4:6. YHWH je pravidelne opísaný, že vzdoruje pyšným a povyšuje pokorných (Jób 5:11; Ž 138:6; Pr 3:34; Ez 17:24; 21:26).

▪
NASB „v správny čas“
NKJV, NRSV, NJB „vo vhodný čas“
TEV „v jeho vlastný čas“

V kontexte to slúži dvom teologickým účelom: (1) títo čitatelia práve vtedy prechádzali cez prenasledovanie, nie nadšenie a (2) čas nadšenia je pri Druhom príchode. Bdelosť, pokora a neustráchanosť sú rozhodujúce pri prenasledovaní, ktoré pochádza od satana.

5:7 „naňho zložte všetky svoje starosti“ Toto je participium aoristu aktívneho, použité ako imperatív a môže byť narážkou na Ž 55:22 v Septuaginte. Je to fráza pre mentálne vkladanie starostí na Krista (Mt 6:25). On ich nosí za nás uprostred prenasledovania a utrpenia. Vzal náš hriech a teraz nosí našu starosť a strach!

My veriaci to môžeme urobiť, lebo vieme, že sa o nás stará. Toto vieme vďaka:

1. Jeho smrti (2:22-24; 3:18)
2. Jeho prihováraniu (1Jn 2:1-2)
3. Jeho starostlivosti (2:25; 5:4)

5:8 „bud'te triezvi, bdejte“ Toto sú imperatívy aoristu aktívneho. Veriaci majú urobiť rozhodujúcu voľbu byť duševne bdeli (Mt 24:42; 25:13; 26:41; Mk 13:35,37; 14:38; Sk 20:31; 1K 16:13; Kol 4:2; 1Tes 5:6,10; Zj 3:2-3; 16:15). Peter to zdôraznil (t.j. triezvi a bdeli) už skôr (1:13; 4:7). Bdelosť a správne rozmyšľanie môžu premôcť starosť a pokušenie.

▪ „**váš protivník, diabol**“ Výraz „protivník“ odráža pôvodné hebrejské slovo pre satana (použité 36-krát v NZ), ktoré znamená nepriateľ. Titul „diabol“ (použitý 37-krát v NZ) je grécke zložené slovo „prehodiť“ čo znamená krivo obviňovať. Pozri zvláštnu tému, ktorá nasleduje.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: OSOBNÉ ZLO

Toto je veľmi ťažká téma a to z niekoľkých dôvodov:

1. SZ nezjavuje zlo ako úhlavného nepriateľa dobra, ale ako sluhu YHWH, ktorý ponúka ľudstvu alternatívu a obviňuje ľudstvo z nespravodlivosti.
2. Koncept Božieho osobného úhlavného nepriateľa sa rozvinul v interbiblickej (nekánonickej) literatúre pod vplyvom perzského náboženstva (*zoroastrianizmus*). Toto následne veľmi ovplyvnilo rabínsky judaizmus.
3. NZ rozvíja SZ témy v prekvapivo vecných, no selektívnych kategóriách.

Ak niekto pristupuje k štúdiu zla z perspektívy biblickej teológie (každú knihu, autora alebo žánr študuje a popisuje oddelene), potom sa odkrývajú veľmi odlišné pohľady na zlo.

No ak niekto pristupuje k štúdiu zla s pohľadom nebiblického alebo mimobiblického prístupu svetových náboženstiev alebo východných náboženstiev, potom je v NZ ponímaní zla veľa predobrazeneho v perzskom dualizme alebo grécko-rímskom špiritizme.

Ak predpokladáme oddanosť božskej autorite Písma, potom musíme NZ poňatie vnímať ako progresívne zjavenie. Kresťania sa musia strážiť pred tým, aby umožnili židovskému folklóru alebo anglickej literatúre (t.j. Dante, Milton) definovať biblický koncept. V tejto oblasti zjavenia je určite tajomstvo a nejednoznačnosť. Boh sa rozhodol nezjaviť všetky aspekty zla, ani jeho pôvod a zámer, no zjavil jeho porážku!

Zdá sa, že v SZ súvisí termín Satan (BDB 966) alebo žalobca s tromi odlišnými skupinami:

1. Ľudskí žalobcovia (1Sam 29:4; 2Sam 19:22; 1Krľ 11:14,23,25; Ž 109:6)
2. Anjelskí žalobcovia (4M 22:22-23; Zach 3:1)
3. Démonskí žalobcovia (1Krñ 21:1; 1Kr+ 22:21; Zach 13:2)

Len neskôr, v intertestamentálnom období je had z 1M 3 identifikovaný so Satanom (Kniha múdrosti 2:23-24; 2Enoch 31:3) a ešte oveľa neskôr sa to stáva rabínskym vysvetlením (*Sot* 9b a *Sanh* 29a). „Synovia Boží“ v 1M 6 sa stávajú anjelmí v 1Enoch 54:6. Stali sa pôvodom zla v rabínskej teológii. Nespomínam to tu preto, aby som to nejakým presným teologickým zadefinoval, ale aby som ukázal, ako sa to vyvíjalo. V NZ zmyly sú SZ aktivity pripisované anjelskému, zosobnenému zlu (t.j. Satanovi) v 2K 11:3; Zj 12:9.

Pôvod zosobneného zla je ťažké alebo nemožné (v závislosti na vašom uhle pohľadu) určiť zo SZ. Jedným dôvodom pre túto skutočnosť je silný izraelský monoteizmus (1Krľ 22:20-22; Kaz 7:14; Iz 45:7; Am 3:6). Všetky príčinné súvislosti boli pripísané YHWH na preukázanie Jeho jedinečnosti a nadradenosti (Iz 43:11; 44:6,8,24; 45:5-6,14,18,21,22).

Zdroje možnej informovanosti sa sústreďujú na (1) Jób 1-2, kde je Satan jeden zo „synov Božích“ (t.j. anjelov) alebo (2) Iz 14; Ez 28, kde sú pyšní blízkovýchodní králi (Babylón a Týrus) použítí na ilustrovanie satanovej pýchy (1Tim 3:6). V súvislosti s týmto prístupom mám zmiešané pocity. Ezechiel používa metaforu záhrady Eden nie len pre kráľa Týru ako Satana (Ez 28:12-16), ale aj pre kráľa Egypta ako Stromu poznania Dobra a Zla (Ez 31). No zdá sa, že Iz 14, hlavne vv. 12-14, opisuje anjelskú vzburu, ktorej príčinou bola pýcha. Ak nám Boh chce zjaviť konkrétnu prirodzenosť a pôvod Satana, toto je veľmi nepriamy spôsob a miesto na to, aby to urobil. Musíme sa chrániť pred trendom systematickej teológie, ktorá berie útržkovité, nejednoznačné časti rôznych zmlúv, autorov, kníh a žánrov a kombinuje ich ako kúsky jednej Božej skladačky.

Alfred Edersheim (*The Life and Times of Jesus the Messiah*, Vol. 2, dodatky XIII [s. 748-763] a XVI [770-776]) hovorí, že rabínsky judaizmus bol veľmi ovplyvnený perzským dualizmom a démonickou špekuláciou. Rabíni nie sú dobrým zdrojom pravdy v tejto oblasti. Ježiš sa radikálne odchyľuje od učení synagógy. Myslím, že rabínsky koncept anjelskej mediácie a opozície pri odovzdávaní zákona Mojžišovi na vrchu Sinaj, otvorili dvere ku konceptu archanjelského nepriateľa YHWH, ako aj ľudstva. Sú dvaja vysokí bohovia iránskeho (zoroastrijského) dualizmu *Ahkiman* a *Ormaza*, dobro a zlo. Tento dualizmus sa rozvinul do judaistického limitovaného dualizmu YHWH a Satana.

V NZ je určité progresívne zjavenie, čo sa týka rozvoja zla, ale nie je také prepracované, ako to hlásajú rabíni. Dobrým príkladom tohto rozdielu je „vojna v nebi“. Pád Satana je logickou nevyhnutnosťou, no konkrétnosti nie sú udané. Aj to, čo je dané, je zahalené v apokalyptickom žánri (Zj 12:4,7,12-13). Hoci Satan je porazený a vyhnaný na zem, stále funguje ako sluha YHWH (Mt 4:1; Lk 22:31-32; 1K 5:5; 1Tim 1:20).

V tejto oblasti musíme brzdiť svoju zvedavosť. Existuje osobná sila pokušenia a zla, no je len jeden Boh a ľudstvo je stále zodpovedné za svoje voľby. Duchovný boj je reálny – pred aj po spasení. Víťazstvo môže prísť a zotrvať len cez trojjediného Boha. Zlo bolo porazené a bude odstránené!

▪ „**obchádza ako revúci lev**“ Táto živočíšna metafora pre Satana pravdepodobne pochádza zo SZ.

1. Symbol silného nepriateľa (Ž 7:2; 10:2; 17:12; 22:13,21; 2Tim 4:17)
2. Jeden z Božích spôsobov, aby súdil Jeho ľud (2Krľ 17:25; Iz 15:9; Jer 50:17).

▪ „**hľadá, koho by zožral**“ Satanov konečný cieľ je zjavený – zničenie a smrť. On je nepriateľ všetkého čo je dobré, zbožné a správne.

5:9 „vzoprite sa“ Toto je ďalší imperatív aoristu aktívneho. V Ježišovi majú veriaci moc vzoprieť sa zlu a Zlému! V Jk 4:7 to isté napomenutie je spojené so satanom, ktorý utiekol, ale tu je spojené s neustálym utrpením a prenasledovaním. Víťazstvo nad diablom nie je neprítomnosť utrpenia!

▪ „**pevní vo viere**“ Veriaci musia pokračovať vo svojej viere (Kol 2:5). Prosperita a bohatstvo nie vždy sú znamením Božieho požehnania (Jób, Ž 73). Veriaci musia cvičiť svoju vieru za každej okolnosti. Trvanie je rozhodujúce (Sk 14:22; R 8:17).

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: VYTRVALOSŤ

Biblické doktríny súvisiace s kresťanským životom sa ťažko vysvetľujú, pretože sú prezentované v typicky východných dialektických dvojiciach. Tieto dvojice sa javia ako navzájom nezlúčiteľné, no obidve sú biblické. Západní kresťania mali sklony vyberať si jednu pravdu a ignorovať alebo podceňovať protikladnú pravdu. Uvediem príklad.

1. Je spasenie len počiatočné rozhodnutie dôverovať Kristovi alebo je to celoživotný záväzok k učeníctvu?
2. Je spasenie vyvolením prostredníctvom milosti suverénneho Boha alebo je to viera ľudí a reakcia v pokáňaní na Božiu ponuku?
3. Keď raz prijmeme spasenie, nemôžeme ho nikdy stratiť alebo existuje potreba neustálej vytrvalosti?

Otázka vytrvalosti bola sporná počas celej histórie cirkvi. Problém sa zrejme začína v konfliktných oddieloch NZ:

1. Texty o istote
  - a. Ježišove výroky (Jn 6:37; 10:28-29)
  - b. Pavlove výroky (R 8:35-39; Ef 1:13; 2:5, 8-9; Flp 1:6; 2:13; 2Tes 3:3; 2Tim 1:12; 4:18)
  - c. Petrove výroky (1Pt 1:4-5)
2. Texty o potrebe vytrvať
  - a. Ježišove výroky (Mt 10:22; 13:1-9,24-30; 24:13; Mk 13:13)
  - b. Ježišove výroky v Evanjeliu podľa Jána (Jn 8:31; 15:4-10)
  - c. Pavlove výroky (R 11:22; 1K 15:2; 2K 13:5; G 1:6; 3:4; 5:4; 6:9; Flp 2:12; 3:18-20; Kol 1:23, 2Tim 3:2)
  - d. Výroky autora listu Hebrejom (2:1; 3:6,14; 4:14; 6:11)
  - e. Jánove výroky (1Jn 2:6; 2Jn 9; Zj 2:7,17,20; 3:5,12,21; 21:7)

Biblické spasenie vychádza z lásky, milosrdenstva a milosti suverénneho trojjediného Boha. Nijaký človek nemôže byť spasený bez toho, aby to inicioval Duch. Najprv prichádza Boh so svojou predstavou, a potom vyžaduje, aby ľudia reagovali vierou a pokáňaním – aj na začiatku, aj naďalej. Boh pracuje s ľuďmi v zmluvnom vzťahu. Sú v ňom aj výsady, aj zodpovednosti!

Spasenie je ponúkané všetkým ľuďom. Ježišova smrť vyriešila problém hriechu padlého stvorenia. Boh zabezpečil cestu a chce, aby všetci tí, ktorí sú stvorení na Jeho obraz, reagovali na Jeho lásku a zabezpečenie v Ježišovi.

Ak by ste si chceli prečítať viac o tomto predmete z nekalvinistickej perspektívy, pozrite sa do:

1. Dale Moody, *The Word of Truth*, Eerdmans, 1981 (s. 348-365)
2. Howard Marshall, *Kept by the Power of God*, Bethany Fellowship, 1969
3. Robert Shank, *Life in the Son*, Westcott, 1961

Biblia rieši dva zložité problémy v tejto oblasti: (1) brať istotu ako oprávnenie žiť neplodným, sebeckým životom a (2) povzbudzovať tých, ktorí majú problém so službou a s osobným hriechom. Problémom je, že isté nesprávne skupiny berú nesprávnu zvesť a budujú teologické systémy na vyseknutých oddieloch z Písma. Niektorí kresťania zúfalo potrebujú zvesť o istote, kým iní prísne varovanie! V ktorej skupine sa nachádzate vy?

Existuje historická teologická polemika, v ktorej vystupoval Augustín verus Pelagián a Kalvín verus Arminius (semi-pelagián). Išlo v nej o otázku spasenia: ak je niekto naozaj spasený, musí vytrvať vo viere a v prinášaní ovocia?

Kalvinisti sa stavajú za tie biblické texty, ktoré vyhlasujú Božiu suverenitu a udržiavanie moci (Jn 10:27-30; R 8:31-39; 1Jn 5:13,18; 1Pt 1:3-5) a slovesné časy ako participiá perfektu pasívneho v Ef 2:5,8.

Arminióni sa radia za tie biblické texty, ktoré varujú veriacich, aby sa „pridržiavali“, „neustupovali“ alebo „pokračovali“ (Mt 10:22; 24:9-13; Mk 13:13; Jn 15:4-6; 1K 15:2; G 6:9; Zj 2:7,11,17,26; 3:5; 12:21; 21:7). Osobne neverím, že sa tu dajú aplikovať texty zo Hb 6 a 10, no veľa arminióncov ich používa ako varovanie pred odpadlivosťou. Podobnosť o rozsievачovi v Mt 13 a Mk 4 adresuje otázku zdanlivej viery tak, ako Jn 8:31-59. Ak kalvinisti citujú slovesné časy perfektu použité k opisaniu spasenia, arminióni citujú oddiely v prítomnom čase ako 1K 1:18; 15:2; 2K 2:15.

Toto je dokonalým príkladom toho, ako teologické systémy zneužívajú výkladovú metódu dokazovania za pomoci biblických textov. Obyčajne je pre skonštruovanie teologickej tabuľky, prostredníctvom ktorej sa skúmajú všetky ďalšie texty, použitý vedúci princíp alebo hlavný text. Pozor na tabuľky z akéhokoľvek zdroja! Vychádzajú zo západnej logiky, nie zo zjavenia. Biblia je východná kniha. Prezentuje pravdu v zdanlivo paradoxných dvojiciach, plných napätia. Kresťania majú potvrdzovať oboje a žiť v tomto napätí. NZ prezentuje tak istotu veriaceho, ako aj požiadavku pre neustálu vieru a zbožnosť. Kresťanstvo je počiatočná reakcia pokánia a viery, po ktorej nasleduje aj pokračujúca reakcia pokánia a viery. Spasenie nie je produkt (listok do neba alebo protipožiarna poistka), ale vzťah. Je to rozhodnutie a učenie. V NZ je to opísané vo všetkých slovesných časoch:

Aorist (dokončený čin), Sk 15:11; R 8:24; 2Tim 1:9; Tít 3:5

Perfektum (dokončený čin s pokračujúcimi výsledkami), Ef 2:5,8

Prítomný čas (pokračujúci čin), 1K 1:18; 15:2; 2K 2:15

Futúrum (budúce udalosti alebo určité udalosti), R 5:8,10; 10:9; 1K 3:15; Flp 1:28; 1Tes 5:8-9; Hb 1:14; 9:28

▪ „vedomí si toho, že také isté utrpenia doliehajú na spoločenstvo vašich bratov vo svete“ Peter používa bežnú skúsenosť veriacich, ktorí boli rozptýlení po celej rímskej ríši ako povzbudenie týmto prenasledovaným veriacim. Ich skúsenosť nebola neobvyklá, ale normatívna.

5:10 „po krátkom utrpení“ Toto sa týka tohto života (1:6).

▪ „Boh všetkej milosti“ Nádej všetkých veriacich je pevný, nemenný charakter milujúceho, milosrdného, milostivého Boha. Aj keď žijeme v padlom svete zla a vzbury, keď Mu dôverujeme, nič nás neodlúči od Neho (R 8:31-39).

NIDOTTE, vol 2, s. 78-70 má podivuhodný zoznam genitívnych fráz použitých na opísanie Boha.

1. Boh pokoja – R 15:33; 16:20; 1K 14:33; 1Tes 5:23; Flp 4:9; Hb 13:20
2. Boh milosti – Lk 1:78
3. Boh všetkej útechy – R 12:1; 2K 1:3
4. Bol všetkého milosrdenstva – 1Pt 5:10,12
5. Boh lásky – 1K 13:11
6. Nie Boh zmätku – 1K 14:33

▪ „ktorý vás v Kristovi Ježišovi povolal do svojej večnej slávy“ Toto je ďalší dôraz nášho stotožnenia s Kristom. My sme stotožnení s Ním teraz v Jeho smrti (R 6:4) a utrpení (R 8:17), ale tiež aj v Jeho vzkriesení a sláve (2K 4:17; 2Tim 2:10). Táto večná sláva prichádza len skúsenosťou fyzickej smrti alebo Druhého príchodu!

5:11 „vás zdokonalí, utvrdí, upevní a postaví na pevný základ“ Božím cieľom pre všetkých veriacich je Kristova podoba cez utrpenie a zápasy (4:13; R 8:17; 2K 1:5,7; Flp 3:19; 2Tim 2:12; Hb 2:10; 5:8). A napriek tomu nám On sám poskytuje všetko nutné. Tu znovu máme paradoxný koncept zmluvy. Boh urobil svoju časť a my musíme urobiť svoju!

▪ „Jemu moc na veky vekov“ Toto znovu formuluje 4:11, okrem toho, že tu nie je sloveso. V 1Pt (a podobne 1Jn) je toľko tém ako vzorov na tapetách alebo melódií v hudbe, ktoré sa opakujú s malými variáciami. Boh má kontrolu nad všetkými vecmi (R 11:36).

TEXT 5:12-14a

(12) Prostredníctvom Silvána, ktorého pokladám za vášho verného brata, som vám iba nakrátko napísal, aby som vás povzbudil a vydal svedectvo, že toto je tá pravá Božia milosť, v ktorej zotrvaťe. (13) Pozdravuje vás cirkev v Babylone, vyvolená spolu s vami a môj syn Marek. (14a) Pozdravte sa navzájom bozkom lásky!

5:12 „prostredníctvom Silvána“ Toto je Sílas zo Sk 15:40. Tento muž bol, spolu s Jánom Markom, Petrov zdroj Pavlovej teológie a spisov. Petrove spisy sú veľmi podobné Pavlovým, v mnohých ohľadoch.

Existovali mnohé špekulácie ohľadom vzťahu tejto frázy s autorstvom 1Pt. Myslím si, že niet pochybnosti, že Peter použil pisára, ale či to bol Silván?! Zaujímavý článok v *Journal of the Evangelical Theological Society*, vol 43 no. 3, s. 417-432, s názvom „Silván nebol Petrov sekretár“ od autora E. Randolph Richards ma presvedčil, že táto fráza sa pravdepodobne týkala toho, že Silván priniesol list jeho čitateľom, nemusí to však znamenať, že ho aj napísal za Petra.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: SÍLAS – SILVÁN

Sílas, alebo Silván bol človek, ktorého si Pavol vybral, aby išiel s ním na druhej misijnej ceste po tom čo sa Barnabáš a Ján Marek vrátili na Cyprus.

1. Prvýkrát v Biblii je zapísaný v Sk 15:22, kde je nazvaný hlavný medzi bratmi Jeruzalemskej cirkvi.
2. Bol tiež aj prorok (Sk 15:32).
3. Bol rímsky občan, ako aj Pavol (Sk 16:37).
4. On a Judáš Barsabbáš boli poslaní do Antiochie Jeruzalemskou cirkvou, aby vyskúmali situáciu (Sk 15:22,30-35).
5. Pavol ho spomína v 2K 1:19 ako spolupracovníka kazateľa evanjelia
6. Neskôr bol stotožnený s Petrom v 1Pt (1Pt 5:12)
7. Aj Pavol aj Peter ho nazývajú Silván, kým Lukáš ho volá Sílas (aramejský tvar mena Šavol/Saul). Možno je, že Sílas bolo židovské meno a Silván latinské meno (F. F. Bruce, *Paul: Apostle of the Heart Set Free*, s. 213).

▪ **„pravá Božia milosť“** Do času Petrových spisov sa vyvinuli nové názory o Ježišovi. Peter tvrdí, že existuje len jedna pravá milosť – evanjelium. Peter často zdôrazňoval milosť Božiu v 1Pt (1:10,13; 2:3; 3:7; 4:10; 5:5,10,12). Evanjelium Ježiša Krista správne odráža srdce YHWH. Tu je nazvané „pravé“, lebo títo trpiaci veriaci ho skúsili vo vlastnom živote.

▪ **„zotrvať“** Toto je imperatív aoristu aktívneho. Toto bolo významné v dni prenasledovania. „Zotrvanie“ sa týka slov „pevní vo viere“ z v. 9. Je to postoj smerom k Bohu, Kristovi a ďalej od hriechu, seba a satana. To je vojenský výraz v Ef 6:11,13,14. Pavol ho používa niekoľkými rôznymi spôsobmi.

1. Zhrnutie evanjelia v 1K 15:1
2. Vysvetlenie „ospravedlnenia z viery“ v R 5:2
3. Napomenutie pohanom zostať vo viere v R 11:20
4. Varovanie pred duchovnou povýšenosťou v 1K 10:12

Veriaci majú zmluvnú zodpovednosť stať pevní! Pozri zvláštnu tému: Vytrvalosť v 5:9.

5:13 „ona“ Cirkvi boli často označené ženským rodom (2Jn) pravdepodobne kvôli SZ konceptu YHWH ako manžela a Izraela ako manželky (Oz 1-3). Cirkev je nevesta Kristova (Ef 5:21-31).

▪ **„Babylon“** Toto je zrejme skrytá narážka na Rím (Zj 14:8; 17:5; 18:2,10; Sibylské proroctvá 5:143,152; Baruch 9:1). Rím, za Petrových čias bol obrazom svetovej moci SZ (t.j. Asýria, Babylon, Perzia). Bol typickým svetským systémom moci, arogancie a modloslužby, ďaleko od Boha (Ef 2:2a).

Peter písal z brlohu šelmy. Božia cirkev bola založená na teritóriu nepriateľa.

▪ **„Marek“** Toto sa týka Jána Marka. Raná cirkev v Jeruzaleme sa stretávala v jeho rodinnom dome (Sk 12:12). Tiež to bolo miesto troch Pánových zjavení po Jeho vzkriesení, ako aj miesto príchodu Ducha.

Ján Marek cestoval spolu s Pavol a svojim bratrancom Barnabášom (Kol 4:10) na prvej misijnej ceste (Sk 12:25-13:13). Z určitého dôvodu opustil tím a vrátil sa domov (Sk 15:38). Barnabáš ho chcel vziať na druhú misijnú cestu, ale Pavol odmietol (Sk 15:36-41). Výsledkom toho bolo, že sa Pavol a Barnabáš oddelili. Barnabáš vzal Jána Marka na Cyprus (Sk 15:39). Neskôr, kým Pavol bol vo väzení, spomína Jána Marka v pozitívnom svetle (Kol 4:10) a ešte neskôr, keď bol Pavol druhýkrát uväznený, v Ríme, pred samou smrťou, znovu spomína Jána Marka (2Tim 4:11).

Zrejme, Ján Marek sa stal súčasťou Petrovho misijného tímu (1Pt 5:13). Euzébius v *Eccl. His.* 3:39:12 nám dáva zaujímavý príklad vzťahu Jána Marka s Petrom.

„Vo svojej nám knihe Papias zapisuje záznam Pánových výpovedí, ktoré získal od Aristiona alebo sa ich naučil priamo od presbytera Jána. Keď si to všimli učenci, musím teraz pokračovať s výpoveďou, ktorú som od neho už citoval spolu s informáciou, ktorú tvrdí o Markovi, autorovi evanjelia:

Aj toto presbyter zvykol hovoriť. „Marek, ktorý bol Petrovým tlmočníkom pozorne zapísal, ale nie v poradí, všetko čo si zapamätal z Pánových výrokov a činov. Len on nepočul Pána, alebo nebol jeden z Jeho nasledovníkov, ale neskôr, ako som povedal, bol jedným z Petrových. Peter zvykol prispôbovať podľa príležitosti, bez toho žeby urobil systematické usporiadanie Pánových výrokov, takže Marek oprávnene zapísal niektoré veci, tak ako si ich pamätal. Lebo on mal len jeden zámer – nevynechať nič čo počul a neudať nič nesprávne.“ (s. 152).

V tomto citáte Papias hovorí o „Jánovi staršom“ v *Against Heresies* 5:33:4, Irenej hovorí: „a tieto veci sú svedectvom v spisoch Papiasa, poslucháča Jána a spoločníka Polykarpa“. Toto naznačuje, že Papias to počul priamo od apoštola Jána. Ján Marek písal Petrove memoáre a kázne o Ježišovi do evanjelia.

5:14 „bozk lásky“ Toto bol typický kultúrny pozdrav medzi rodinnými členmi. Bolo to pôvodne prijaté Božou rodinou (R 16:16; 1K 16:20; 2K 13:12; 1Tes 5:6). Do štvrtého storočia po Kr. bol tento bozk obmedzený na rovnaké pohlavie kvôli zneužitiu v rámci cirkvi a nepochopeniu mimo cirkvi. Tento rituálny čin spoločnosti bol pravidelne súčasťou Večery Pánovej alebo Hodov lásky.

TEXT 5:14b

(14b) Pokoj vám všetkým, ktorí ste v Kristovi!

5:14b Len tí, ktorí sú v Kristovi môžu mať pokoj (Lk 2:14). Tí, ktorí majú Kristov pokoj obvykle nemajú pokoj sveta (Mt 10:34; Lk 12:49-53; Jn 14:27).

DISKUSNÉ OTÁZKY

Toto je výkladová študijná príručka, čo znamená, že zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Tieto diskusné otázky sú určené k tomu, aby vám pomohli rozmýšľať o hlavných otázkach tejto časti knihy. Majú u vás vyvolať myšlienky, nie definitívne odpovede.

1. Uveď a vysvetli NZ výrazy použité pre vedúcich miestnych cirkví.
2. Uveď štyri napomenutia pastorom vo vv. 2-3.
3. Uveď narážky na Petrov osobný kontakt s Ježišom, spomenutých v tejto kapitole.
4. Ako je utrpenie spojené s kresťanskou dospelosťou? A ako s diablom?

ÚVOD K DRUHÉMU PETROVOM LISTU

ÚVODNÁ VÝPOVEĎ

- A. Cieľ alebo východisko tohto úvodu nie je, aby diskutoval do detailu o problémoch spojených s autorstvom 2Pt. Osobne som prišiel k záveru, že neexistuje presvedčivý dôvod odmietnutia Petrovho autorstva. Tri pramene boli užitočné v premýšľaní nad touto vecou.
1. Článok „Literary Forgeries and Canonical Pseudepigrapha“ v *The Journal of the Society of Biblical Literature*, 1972, s. 3-24, od autora Bruce M. Metzger.
  2. Článok „The Authenticity of 2 Peter“ v *The Journal of the Evangelical Theological Society*, Vol 42, No. 4, s. 645-671, od autora Michael J. Kruger.
  3. Kniha *2 Peter Reconsidered* od autora E. M. B. Green, Tyndale Press, 1961.
- B. Kým rozmýšľam o možnosti, že 2Pt napísal Peter, mnohé veci mi prechádzajú cez myseľ.
1. Otázka kto napísal 2Pt nemení môj pohľad na to, že je inšpirovaná a dôveryhodná. Autorstvo vplýva na hermeneutiku, nie inšpiráciu, ktorá je predpokladom viery a dokumentovateľného historického procesu.
  2. Prečo ma rozrušuje pseudonymita? Grécko-rímsky svet z prvého storočia bol na to zrejme zvyknutý (Metzgerov článok).
  3. Som neochotný pripustiť to kvôli vlastným prioritám alebo som schopný úprimne oceniť historické a textuálne dôkazy? Urobila ma tradícia náchylným k určitému záveru?
  4. Staroveká cirkev spochybnila Petrovo autorstvo, ale nie zvest' knihy (okrem sýrskej cirkvi). Je to ortodoxná zvest' v teologickej jednote s ostatnými NZ knihami, s mnohými podobnosťami s Petrovými kázňami v Skutkoch.
- C. Euzébius použil tri kategórie na opísanie kresťanských spisov:
1. Prijaté
  2. Sporné
  3. Falošné
- 2Petrov list, spolu s Jakubom, Júdom, 2Jánov a 3Jánov dal do druhej kategórie (t.j. sporné). Euzébius prijal 1Pt; mal pochybnosti ohľadom 2Pt a odmietol ako falošné iné údajné Petrove spisy (1) Petrove skutky; (2) Petrovo evanjelium; (3) Petrovo kázanie; a (4) Petrovu apokalypsu.

AUTOR

- A. Toto je najspornejšia NZ kniha čo sa týka tradičného autorstva.
- B. Dôvody pre tieto pochybnosti sú aj vnútorné (štýl a obsah) a vonkajšie (neskoré prijatie).

VNÚTORNÉ OBAVY

1. Štýl
  - a. Štýl je veľmi odlišný od 1Pt. Toto bolo uznané Origenom a Hieronymom.
    - 1) Origenes potvrdil, že niektorí odmietli Petrovo autorstvo, a predsa on sám citoval z 2Pt šesťkrát vo svojich spisoch.
    - 2) Hieronym toto vysvetlil tým, že Peter použil druhého pisára. Tiež potvrdil, že niektorí za jeho čias odmietli Petra ako autora.
    - 3) Euzébius sa zaoberal s touto otázkou v *Eccl. His.* 3:3:1: „ale tzv. druhú epištolu sme neprijali ako kanonickú, ale aj tak bola užitočná mnohým a študovali ju s ostatným Písmom“.
  - b. Štýl 2 Pt je veľmi osobitný. V *Epištole Jakuba, Petra a Júdu* v Anchor Bible, s. 146-147, B. Reicke ho nazýva „azianizmom“.

„Nazýval sa „ázijským“ štýlom, lebo jeho najprednejší predstavitelia pochádzajú z Malej Ázie a bol charakterizovaný naplneným, veľavravným, kvalitným spôsobom vyjadrovania, ktorý sa blížil k nezvyčajnému až zvláštnemu a nedbal na porušenie klasických ideálov jednoduchosti... Naša epištola bola bezpochyby písaná v zhode s pravidlami ázijskej školy, ktorá stále bola významná počas prvého storočia kresťanstva“.
  - c. Možné je, že Peter sa snažil písať v jazyku (t.j. koiné gréčina), v ktorom sa celkom nevyznal. Jeho materinským jazykom bola aramejčina.

2. Žáner
  - a. Je toto typický list z prvého storočia?
    - 1) Má typický úvod a záver
    - 2) Zdá sa, že je to obežný list pre niekoľko zborov, ako napr. Galat'anom, Efezanom, Jakub a 1 Jánov
  - b. Môže byť špecializovaným židovským žánrom, ktorý sa nazýva „testament“ a je charakterizovaný
    - 1) Slovmi lúčenia
      - a) 5M 31-33
      - b) Joz 24
      - c) Testament dvanástich patriarchov
      - d) Jn 13-17
      - e) Sk 20:17-28
    - 2) Predpoveďou blížiacej sa smrti (2Timoteovi)
    - 3) Napomenutím svojich poslucháčov, aby zotrvali v jeho tradícii
3. Vzťah medzi 2Pt 2 a Júd
  - a. Zrejme sú tam niektoré prevzaté slová
  - b. Narážky na nekánonické pramene spôsobili, že mnohí odmietli aj list Júdu aj 2Pt hoci aj 1Pt naráža na IEnocha a Pavol dokonca cituje gréckych básnikov.
4. Samotná kniha tvrdí, že ju napísal apoštol Peter
  - a. Menovaný je v 1:1. Nazvaný je Symeon Peter. Peter je meno, ktoré mu dal Ježiš (Mt 16). Symeon (nie Šimon) je zriedkavé a neobvyklé. Ak sa niekto snažil napísať Petrovo meno, je prekvapivé a kontraproduktívne pre pseudonymitu, že zvolil tento semitský tvar.
  - b. Tvrdí, že bol očitým svedkom premenenia (Mt 17:1-8; Mk 9:2-8; Lk 9:28-36) v 1:16-18.
  - c. Tvrdí, že napísal aj prvý list (3:1), ktoré označuje 1Pt.
5. Ortodoxia
  - a. V tomto liste nie je nič čo protirečí NZ apoštolskému učeniu.
  - b. Je niekoľko jedinečných vecí (t.j. svet zničený ohňom a Pavlove spisy vnímané ako Písmo), ale nič gnostické alebo adopcionistické alebo jednoznačne heretické.

VONKAJŠIE OBAVY

1. Euzébius uvádza kresťanské spisy z prvého a druhého storočia do troch kategórií
  - a. Prijaté
  - b. Sporné
  - c. Falošné

2 Petrov, spolu s Hebrejom, Jakub, 2 a 3 Jánov sa nachádzajú v kategórii sporných
2. 2Petrov sa nenachádza v Markionovom kánone (r. 154 po Kr.), ale Markion odmietol aj mnohé iné NZ knihy.
3. 2Petrov sa nenachádza v Muratoriho fragmente (180-200 po Kr.), ale sa zdá, že zoznam je poškodený a tiež sa tam nenachádzajú ani listy Hebrejom, Jakub alebo 1Petrov.
4. Bol odmietnutý východnou (sýrskou) cirkvou
  - a. Nie je v Pešitte (prvá polovica piateho storočia)
  - b. Zaradený je v preklade Philoxenia (507 po Kr.) z Iraku a preklad Harclea (616 po Kr.) zo severnej Afriky
  - c. Chrysostom a Theodor z Mopsuestie (t.j. vedúci antiochijskej školy výkladu) odmietli všetky katolícke (všeobecné) epištoly.
5. Zdá sa, že 2Pt bol citovaný v „Evanjelium pravdy“ a „Apokryf Jánov“, ktoré nachádzame v Nag Hammadi gnostických textoch (*The Nag Hammadi Gnostic Texts and the Bible* od autora Andrew K. Helmbold, s. 91). Tieto spisy v koptčine sú preklady raných gréckych textov. Ak je to narážka na 2Pt, tak je nemožné, že bol napísaný v druhom storočí.
6. Zaradený je v P⁷², ktorý UBS dával do tretieho alebo štvrtého storočia.
7. Klement Rímsky naňho odkazoval alebo ho citoval (r. 95 po Kr.)
  - a. 1Klementov (9:2 – 2Pt 1:17)
  - b. 1Klementov (23:3 – 2Pt 3:4)
  - c. 1Klementov (35:5 – 2Pt 2:2)
8. Justin Martýrovo dielo *Dialogue with Trypho* 82:1 odkazuje na 2Pt 2:1. Toto sú jediné dve miesta v starovekých kresťanských spisoch, kde je použitý grécky výraz *pseudopphetai*.
9. Irenej (130-200 po Kr.) možno naráža na 2Pt (citovaný je v Euzébiovom *His. Eccl.* 5:32:2 – 2Pt 3:8 a 3:1:1 – 2Pt 1:15).
10. Klement Alexandrijský (150-215 po Kr.) napísal prvý komentár (ktorý je teraz stratený) o 2Pt.
11. Objavuje sa v Atanáziovom Veľkonočnom liste (367 po Kr.), ktorý bol aktuálnym zoznamom kanonických kníh.
12. Bol prijatý ako kanonický ranocirkevným koncilom v Laodicei (r. 372) a Kartágu (397 po Kr.).

13. Zaujímavé je, že iné údajné Petrove spisy (t.j. Skutky Petrove, Skutky Andreja a Petra, Skutky Petra a Pavla, Umučenie Petra a Pavla, Skutky Petra a Dvanástich apoštolov, Zjavenie Petrovo a Kázanie Petra) boli všetky odmietnuté ranou cirkvou ako falošné (t.j. neinšpirované).
- C. Richard N. Longenecker, *Biblical Exegesis in the Apostolic Period* (s. 174) komentuje, že 2Pt mohol napísať aj sám Peter, bez pomoci pisára (t.j. Sílas v 1Pt 5:12 a Ján Marek pre Evanjelium). Ako dôkaz tvrdí, že 1Pt používa výlučne Septuagintu v SZ citátoch, kým 2Pt (2:22) používa NZ pre Pr 26:11, čo označuje hebrejské pozadie.

DÁTUM

- A. Toto závisí od autorstva.
- B. Ak sme presvedčení, že je autorom Peter, tak niekedy pred jeho smrťou (1:14).
- C. Cirkevná tradícia tvrdí, že apoštol Peter zomrel v Ríme kým Nero bol cisár. Nero zaviedol prenasledovanie kresťanov v r. 64. Zabil sa r. 68.
- D. Ak Petrov nasledovník písal v jeho mene, tak aj r. 130-150 prichádzajú do úvahy, lebo 2Pt je citovaný aj v knihách: *Petrova Apokalypsa* ako aj *Evanjelium pravdy* a *Apokryf Jánov*.
- E. Renomovaný americký archeológ W. F. Albright tvrdí, že bol napísaný pred r. 80 kvôli podobnostiam so Zvitkami z Mŕtveho mora.

ADRESÁTI

- A. Ak sa v 2Pt 3:1 hovorí o 1Pt, to znamená, že adresáti sú tí istí (t.j. severné Turecko).
- B. 2Pt môže byť svedectvom na povzbudenie všetkých veriacich, aby zotrvali pod utrpením, aby sa vzopreli falošným učiteľom a žili verne v tradícii evanjelia v očakávaní Druhého príchodu.

PRÍLEŽITOSŤ

- A. Tak ako 1Petrov sa venuje prenasledovaniu a utrpeniu, 2Petrov sa venuje falošným učiteľom.
- B. Presná povaha falošného učenia je neistá, ale môže sa týkať antinomistického gnosticizmu (2:1-22; 3:15-18). Táto kniha používa technickú slovnú zásobu, ktorú používa aj začínajúci gnosticizmus a mystické náboženstvá. Mohla to byť zámerná apologetická technika, aby zaútočil na ich teológiu.
- C. Táto kniha, podobne ako 2Tesaloničanom, sa zaoberá otázkou odloženého, ale istého Druhého príchodu, kedy Božie deti budú oslávené a neveriaci odsúdení (3:3-4). Zaujímavé je, že 1Pt charakteristicky používa výraz *apocalupsis* na označenie Ježišovho návratu, kým 2Pt používa *parousia*. Toto môže odrážať použitie iných pisárov (t.j. Hieronym).

ČÍTANIE PRVÉHO CYKLU

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Naraz (na „jedno posedenie“) si prečítajte celú biblickú knihu. Vlastnými slovami vyjadrite hlavnú tému tejto knihy.

1. Téma celej knihy
2. Literárny druh (žáner)

ČÍTANIE DRUHÉHO CYKLU

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Naraz si prečítajte celú biblickú knihu druhýkrát. Načrtnite hlavné predmety a každý z nich vyjadrite jednou vetou.

1. Predmet prvého literárneho celku
2. Predmet druhého literárneho celku
3. Predmet tretieho literárneho celku
4. Predmet štvrtého literárneho celku
5. Atd'.

2 PETROV LIST 1

Rozdelenie moderných prekladov podľa odsekov⁵

UBS	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Pozdrav 1:1-2	Pozdravovanie verných 1:1-4	Pozdrav 1:1-2	Úvod 1:1 1:2	Pozdravy 1:1-2
Povolanie a vyvolenie kresťana 1:3-11		Nabádanie k svätosti 1:3-11	Božie povolanie a vyvolenie 1:3-9	Božia štedrosť 1:3-11
	Plodný rast vo viere 1:5-11			
1:12-15 Kristova sláva a prorocké slovo 1:16-21	Petrova blížiaci sa smrť 1:12-15 Dôveryhodné prorocké slovo 1:16-21	1:12-15 1:16-18 1:19-21	1:12-15 Očité svedectvo Kristovej slávy 1:16-18 1:19-21	Apoštolské svedectvo 1:12-15 1:16-18 Hodnota proroctva 1:19-21

ČÍTANIE TRETIEHO CYKLU (pozri „Ako správne čítať Bibliu“) SLEDOVANIE PÔVODNÉHO ZÁMERU AUTORA NA ÚROVNI ODSEKOV

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

1. Prvý odsek
2. Druhý odsek
3. Tretí odsek
4. Atd'.

⁵ Hoci rozdelenia odsekov neboli inšpirované, sú kľúčom k pochopeniu a nasledovaniu pôvodného zámeru autora. Každý moderný preklad rozdeľuje a sumarizuje odseky. Každý odsek má jednu centrálnu tému, pravdu alebo myšlienku. Každá verzia zostručňuje túto tému svojím vlastným jedinečným spôsobom. Pri čítaní textu si dávajte otázku, ktorý preklad sa zhoduje s vašim chápaním daného predmetu a rozdelenia veršov.

Pri každej kapitole musíte najprv čítať Bibliu a snažiť sa identifikovať jej predmety (odseky). Potom svoje porozumenie porovnajte s modernými verziami. Len vtedy, keď človek rozumie pôvodnému zámeru autora sledovaním jeho logiky a prezentovania, môže skutočne pochopiť Bibliu. Len pôvodný autor bol inšpirovaný – čitatelia nemajú nijaké právo meniť alebo prispôbovať jeho odkaz. Zodpovednosťou čitateľov Biblie je aplikovať inšpirovanú pravdu do svojho každodenného života.

Všimnite si, že všetky technické výrazy a skratky sú vysvetlené v **Dodatkoch 1, 2 a 3.**

KONTEXTOVÝ PREHEAD VERŠOV 1-11

- A. Verše 1-11 sú jedna veta v gréčine, ktorá kombinuje oba aspekty zmluvy: suverénna slobodná milosť a nariadený život podobný Kristovi.
- B. Zdá sa, že hlavné črty sú
1. Tradičný úvod (vv. 1-2)
    - a. Od koho
    - b. Komu
    - c. Pozdrav
  2. Verše 3-4 – Božia časť
  3. Verše 5-7 – časť veriaceho
  4. Verše 8-9 – pozitívne a negatívne aspekty vernosti
  5. Verše 10-11 – uistenie cez zbožby životný štýl

ŠTÚDIUM SLOVNÝCH VÝRAZOV A FRÁZ

TEXT 1:1-11

(1) Šimon Peter, služobník a apoštol Ježiša Krista, tým, ktorí vďaka spravodlivosti nášho Boha a Spasiteľa Ježiša Krista prijali takú vzácnu vieru ako my. (2) Milosť a pokoj nech sa rozohýba medzi vami v poznávaní Boha a Ježiša, nášho Pána. (3) Jeho božská moc nám darovala všetko potrebné pre život a nábožnosť, keď sme poznali toho, ktorý nás povolal vlastnou slávou a konajúcou mocou. (4) Tým nám daroval vzácne a veľmi veľké prisľúbenia, aby ste prostredníctvom nich mali účasť na Božej prirodzenosti a unikli záhube, ktorú vo svete spôsobuje žiadostivosť. (5) Práve preto sa všemožne usilujte a pridávajte k viere cnosť, k cnosti poznávanie, (6) k poznávaniu sebaovládanie, k sebaovládaniu vytrvalosť, k vytrvalosti nábožnosť, (7) k nábožnosti bratskú oddanosť, k bratskej oddanosti lásku. (8) Ak totiž toto všetko máte a ak to máte v bohatej miere, nebudete nečinní a neplodní v poznávaní nášho Pána Ježiša Krista. (9) Kto to však nemá, je slepý, krátkozraký a zabúda na to, že bol očistený od svojich niekdajších hriechov. (10) Preto sa tým väčšmi usilujte, bratia, upevniť svoje povolanie a vyvolenie. Keď to budete robiť, nikdy sa nepotknete. (11) Tak budete mať úplne zaistený prístup do večného kráľovstva nášho Pána a Spasiteľa Ježiša Krista.

1:1 „Šimon“ Toto je doslova „Symeon“ (pozri Bruce Metzger, *A Textual Commentary on the Greek New Testament*, s. 699). Je to Petrovo hebrejské meno a meno jedného z dvanástich kmeňov. Ten istý tvar sa nachádza ešte v Sk 15:14. Keby bol tento list pseudonymom, autor by si zvolil bežnejšie písanie „Simon“.

▪ **„Peter“** Toto je doslova *Petros*, čo je grécky výraz pre veľkú skalú, alebo balvan. Ježiš mu dal túto prezývku v Mt 16:18 a tiež Jn 1:42. V tejto pasáži v Jn je spomenutý aramejský výraz *Kéfas*. V každodennom rozprávaní Ježiš hovoril aramejšinou, nie hebrejšinou alebo gréčtinou. Pavol často používa *Kéfas* (1K 1:12; 3:22; 9:5; 15:5; G 1:18; 2:9,11,14).

Medzi katolíckymi a protestantskými učencami sa viedli mnohé diskusie ohľadom významu zmeny mena (má to SZ význam pri Abrámovi, Jákobovi atď.). V Mt 16:18 je o Petrovi ako skale povedané, že je to základ cirkvi. Protestanti sa vždy držali teologického hľadiska, že „Peter“ je mužský rod (t.j. *Petros*), ale „skala“ je ženský rod (t.j. *Petra*), takže Petrovo vyznanie viery, nie sám Peter, je základ cirkvi. Avšak, tento rozdiel gréckej gramatiky by nebol prítomný v aramejšine, kde bol na oboch miestach použitý *Kéfas*.

Ako teológ nemôžem zaprieť jasné Petrovo vodcovstvo, ale tiež si uvedomujem, že ostatní apoštoli neuznali jeho prioritu (Mk 9:34; Lk 9:46; 22:24-27; Mt 20:20-24). Aj keď Ježiš nehovoril gréčtinou, inšpirovaný text je zaznamenaný v gréčtine a tak môžeme predpokladať, že aj gramatické odlišenie je tiež inšpirované.

▪ **„služobník“** Toto je grécky výraz *doulos*, ktorý sa týka služobníka alebo otroka. Toto je buď SZ úctivé pozadie „služobníka Pánovho“ (t.j. Mojžiš, Jozua, Dávid a Izaiáš) alebo NZ sústredenie na pokoru vo vzťahu k Ježišovi ako Pánovi (Mt 10:24-25).

▪ **„apoštol“** Zrejme je to literárny spôsob autora 2Pt, ako vyhlásiť, že bol očitým svedkom, nasledovníkom a vyvoleným Ježišovým učeníkom.

Výraz „apoštol“ pochádza z gréckeho slovesa „ja posielam“ (*apostelló*). Ježiš vyvolil dvanásť učeníkov, aby boli s Ním v zvláštnom zmysle a nazval ich „apoštolmi“ (Lk 6:13). Tento výraz častokrát používal Ježiš, že ho Otec poslal (Mt 10:40; 15:24; Mk 9:37; Lk 9:48; Jn 4:34; 5:24,30,36,37,38,40,57; 7:29; 8:42; 10:36; 11:42; 17:3,8,18,21,23,25; 20:21). V židovských prameňoch bol použitý pre niekoho, kto bol oficiálne poslaný ako zástupca iného, podobne ako „veľvyslanec“ (2K 5:20). Peter tvrdí, že má autoritu od Krista!

Tento pojem sa začal používať nie len pre „Dvanástich“ (Sk 14:4,14; Barnabáš; R 16:7, Andronik a Júnias; 1K 4:6,9; 12:28-29; 15:7, Apollo; Flp 2:25, Epafrodit; 1Tes 2:6, Silván a Timotej). Ich presná úloha je neistá, ale zahŕňalo hlásanie evanjelia a služobné vedenie cirkvi. Je možné dokonca, že R 16:7 (KJV „Júnia“) sa týka ženy apoštola!

▪ „Ježiš Kristus“ Pozri poznámku v 1Pt 1:1.

▪
NASB, NRSV, NJB „tým, ktorí prijali vieru“
NKJV „tým, ktorí získali vzácnu vieru“
TEV „tým ... bola daná viera“

Toto je participium aoristu aktívneho z výrazu (*legchanó*), ktoré sa týkalo hádzania lôsu

1. V hazardných hrách (Jn 19:24)
2. V zmysle záväzku alebo povinnosti (Lk 1:9)
3. Ako spôsob ukázania božského rozhodnutia (Sk 1:17)

Môže jednoducho znamenať „získať“ alebo „prijat“ ale môže mať aj pridaný vedľajší význam použitý v LXX „podľa Božej vôle“. Tá istá téma je vo vv. 3 a 4 „daroval“ (dvakrát) a „povolal“; tiež si všimnime v. 10 „svoje povolanie a vyvolenie“.

Nejednoznačnosť je presná ako paradox spasenia. Je spasenie Božia voľba alebo voľba toho, ktorý ho prijíma? Odpoveď je určite áno! Biblia je veľmi jasná, že toto je Boží svet. On je zapojený vo všetkých jeho aspektoch. Rozhodol sa jednať so stvorenstvom prostredníctvom zmluvy. On inicioval kontakt. On určuje priebeh konania, ale žiada, aby sme odpovedali (t.j. začiatčne a pretrvávajúc).

Títo čitatelia prijali vieru, ktorá bola Božou vôľou pre nich (a pre všetkých).

Výraz „viera“ je z gréckeho výrazu *pistis*, ktoré prekladáme ako „viera“, „dôvera“ alebo „verit“. Pôvodne sa v hebrejčine tento koncept týkal stabilného postavenia, ale neskôr začalo označovať niekoho, kto je verný, lojalný, dôveryhodný alebo spoľahlivý. V Biblii nejde o vieru veriaceho, ale o Božiu vernosť; nejde o dôveru veriaceho, ale Božiu dôveryhodnosť. Pozri zvláštnu tému v Mk 1:15.

▪
NASB „toho istého druhu ako naša“
NKJV „ako vzácna“
NRSV, TEV, NJB „taká vzácna ako“

Toto je grécky zložený výraz *isotimos*, zložený z *isos* (t.j. istého druhu, alebo súvisiaci) a *timé* (t.j. cena, hodnota s vedľajším významom vzácneho alebo drahého). Viera, ktorú dáva Boh mala neoceniteľnú hodnotu (1Pt 1:7) a všetci veriaci zdieľajú tú istú vieru. Nie je to tak, že apoštoli majú jednu vieru a Židia a pohania alebo ostatní veriaci inú (1K 12:13; G 3:28; Kol 3:11). Sú rôzne dary, ale len jedna viera (Ef 4:5).

▪ „spravodlivosť“ Toto sa netýka našej pripisovanej spravodlivosti (R 4) ale Kristovej (Sk 3:14; 7:52; 22:14; 1Jn 2:1,29; 3:7). Pozri zvláštnu tému: Spravodlivosť v 1Pt 3:14. Toto je najjasnejšie miesto v NZ kde *Theos* je použité pre Ježiša.

Tento grécky koreň (ktorý odráža hebrejský koreň קָדַשׁ, BDB 841) je niekoľkokrát použitý v 2Pt.

1. Spravodlivý (*dikaios*) – 2:8, spravodlivý človek
2. Spravodlivý, spravodlivosť (*dikniosuné*)
1:1 – Ježišova spravodlivosť
2:5 – Noachova spravodlivosť (1M 7:1)
2:21 – cesta spravodlivosti
3:13 – nové nebesia a nová zem, kde spravodlivosť prebýva
3. Správny (*dikaion*)
1:13 – správny
2:7 – spravodlivý Lót
2:8 – spravodlivý muž

Ježiš je spravodlivý; veriaci sú spravodliví v Ňom; a tak by mali žiť v spravodlivosti, ktorá odráža nový vek!

▪ „náš Boh a Spasiteľ, Ježiš Kristus“ Táto fráza sa týka samotného Ježiša.

1. Určitý člen len pred prvým podstatným menom (pravidlo Granville Sharp)
2. Gramatický tvar všetkých štyroch kľúčových výrazov, „Boh“, „Spasiteľ“, „Ježiš“ a „Kristus“ (singulár genitívu mužského rodu)
3. Opakujúci sa gramatický tvar (okrem „Pán“ namiesto „Boh“) v 1:11; 2:20 a 3:18
4. A. T. Robertson: *Word Pictures in the New Testament*, vol. 6, s. 148 nám pripomína, že v 2Pt *gnósis* a *epignósis* sú vždy použité pre Ježiša

5. V NZ sú iné miesta kde je Ježišova božskosť potvrdená (Jn 1:1; 8:57-58; 20:28; R 9:5; Flp 2:6-11; 2Tes 1:12; Tít 2:13; Hb 1:8 a 1Jn 5:20), čo bolo šokujúce vo svetle SZ monoteizmu

V SZ „Spasiteľ“ je obvykle použité pre YHWH, ale občas aj o Mesiášovi. V NZ sa to obvykle týka Boha Otca. V Títovi je fráza použitá trikrát pre Otca (1:3; 2:10; 3:4), ale v tom istom kontexte tiež pre Ježiša (1:4; 2:13; 3:6). V 2Pt je to použité výlučne a často pre Ježiša (1:1,11; 2:20; 3:2,18).

1:2 „milosť a pokoj nech sa rozhojňuje“ Toto je podobné s 1Pt 1:2. Pavol často používal „milosť a pokoj“, ale za tým nasledovalo „od Boha nášho otca“ a často pridával „a Pána Ježiša Krista“.

Milosť odráža pravdu, že spasenie hriechneho ľudstva a spoločenstvo pochádzajú z charakteru a starostlivosti Božej. Tento nový (t.j. obnovený) vzťah s Bohom má za výsledok pokoj. Ľudia boli stvorení pre spoločenstvo s Bohom, na koho obraz sme boli stvorení, ale aj pre spoločenstvo jedných s druhými. Milosť vždy predchádza pokoj! Sloveso je v optative aoristu pasívneho. Toto je modlitba. Peter chce, aby Boh dal aj milosť aj pokoj.

▪ **„v poznávaní Boha“** Boh je ten, ktorý dáva milosť a pokoj (t.j. pasívum) cez skúsenostné poznanie (*epignósis*) ako Jeho, tak aj Jeho Syna.

Poznanie je opakujúca sa téma v 2Pt, pravdepodobne kvôli falošným učiteľom (t.j. gnosticci), ako aj v liste Kolosanom a 1Jánovom.

1. *Epignosis* (plné poznanie); *epignósó* (úplne poznať)

1:2	2:21 (dvakrát)
1:3	
1:8	
2:20	
2. *Gnosis* (vedomosť)   *ginósó* (vedieť)

1:5	1:20
1:6	3:3
	<i>gnórizó</i> (oboznámiť)
	1:16

Zdá sa, že falošní učители z druhej kapitoly majú vlastnosti toho, čo sa neskôr nazývalo antinomistický gnosticizmus. Tento vyvinutý systém filozofickej/teologickej herézy sa vyvinul v druhom storočí, ale svoje korene mal v prvom storočí. Charakterizovaný je exkluzivizmom na základe tajomného poznania. Spasenie bolo spojené s týmto vedomím, nie s etikou. Pozri zvláštnu tému v 1Pt 3:22.

▪ **„Boh a Ježiš náš Pán“** Podobné gramatické hľadisko som uviedol v 1:1, spojené s podobnou frázou, ktorá sa týkala len Ježiša.

1. Jeden člen
2. Všetky tvary v genitive

Tie isté gramatické vlastnosti nachádzame aj v tejto fráze, čo môže pridať určitý stupeň skepticizmu o tom či sa v. 1 týka len Ježiša samého alebo Otca aj Syna. Avšak rozdiel zahŕňa komplikovanú variáciu gréckeho rukopisu. Gramatika v 1:1 nemá variácie v gréckych rukopisoch. Pre úplný zoznam variácií pozri poznámku pod čiarou štvrtého vydania gréckej Novej Zmluvy Spojených Biblických spoločností, s. 799 a Bart Ehrmen: *The Orthodox Corruption of Scripture*, s. 85).

1:3-7 Toto je jedna dlhá grécka veta.

1:3 „vidiac“ NASB to prekladá frázou. Particípium „vidiac“ sa v gréckom texte nenachádza

▪ **„jeho“** Toto zámeno sa týka buď Boha Otca alebo Boha Syna. Všetky zámená v týchto úvodných veršoch sú podobne nejednoznačné. Toto je charakteristické u Petra. Možno je, že je to schválne nejednoznačné (t.j. dvojaký význam, ako v Jánových spisoch). Ježiš je opísaný ako „Boh“ vo v. 1; aj Otec aj Syn sú spojení gramaticky vo v. 2; a prídavné meno „božský“ sa vo v. 3 týka oboch.

▪ **„darovala nám“** Toto je particípium perfektu mediálneho. Tento tvar gréckeho slova (*dóreomai* z *didómi*) je použitý len u Marka (15:45) a Petra (1Pt 1:3,4), čo môže objasniť literárny vzťah medzi Markom a 1Petrovým listom.

▪ **„všetko potrebné pre život“** Tretí verš je v podstate popretie teologického oddelenia spasenia cez tajomné vedomie a každodenný zbožný život gnostických falošných učiteľov. Božstvo zabezpečuje večný život (t.j. *zoe*) a každodenné podobanie sa Kristovi (t.j. *eusebeia*). Pravé poznanie je viera v Ježiša Krista, ktorý vplýva na náš každodenný život. Veriaci majú všetko čo potrebujú duchovne v Kristovi! Nepotrebujeme hľadať hlbšiu skúsenosť pravdy!

▪ **„nábožnosť“** Toto zložené slovo (t.j. *eusebia*) pochádza z „dobro“ a „uctievat“. Má význam každodenného života prijateľného pre Boha. Peter opakovanne zdôrazňoval potrebu nábožnosti kvôli zanedbaniu osobnej etiky a morálky falošnými učiteľmi (1:3,6,7; 2:9; 3:11). Pozri plnšiu poznámku v 1:6.

▪	
NASB	„pravé poznanie“
NKJV, NRSV, NJB	„poznanie“
TEV	„naše poznanie“

Toto je ďalší úder proti dôrazu falošných učiteľov na tajné poznanie (2:20-21). Evanjelium, tak ako ho apoštoli kázali, je pravé poznanie a Ježiš je pravda (Jn 14:6). Toto je zosilnený tvar, *epignósis*, ktorý má význam experienciálneho poznania (vv. 2,3,8; 2:20). Evanjelium je osoba a musí byť „skúsená“, nie len teologicky opísaná.

▪ „**toho, ktorý nás povolal**“ Toto sloveso je použité niekoľkokrát u Petra (1Pt 1:15; 2:9,21; 3:9; 5:10; 2Pt 1:3). Vždy sa týkalo povolania od Boha. Nikto neprichádza k Bohu, pokiaľ ho Duch nepritiahne (Jn 6:44,65; Ef 1:4,5).

▪ „**vlastnou slávou a konajúcou mocou**“ Pri tomto bode existuje variácia gréckeho rukopisu.

1. Rukopisy P⁷², B, K, L a väčšina miniskulov majú *dia* (cez) slávu a cnosť (NKJV).

2. Rukopisy $\aleph$, A, C, P a väčšina starovekých prekladov majú *idia* (jeho vlastná) sláva a cnosť (NASB, NRSV, TEV, NJB).

Exegetická otázka je: „Sú veriaci povolani (1) prostredníctvom božských (t.j. Otec a Syn) vlastností alebo (2) aby zdieľali tieto kvality?“ Prekladový výbor UBS dáva prvej možnosti hodnotenie „B“ (takmer isté).

1:4 „**tým nám daroval**“ Toto je indikatív perfektu mediálneho, ktorý je v zhode s participiíom vo v. 3. Božská moc dávala a neustále dáva veriacim všetko, čo potrebujú aj na začiatku (ospravedlnenie) a ustavične (posvätenie) na základe svojich sľubov.

▪	
NASB	„vzácne a veľkolepé sľuby“
NKJV	„nesmierne veľké a vzácne sľuby“
NRSV	„vzácne a veľmi veľké sľuby“
TEV	„veľmi veľké a vzácne dary on prisľúbil“
NJB	„najväčšie a vzácne sľuby“

Tieto opisné výrazy sa musia týkať evanjelia, kde sa veriaci stavajú účastníci božskej podstaty (t.j. Duch Svätý, ktorý prebýva). Nádej padlého ľudstva je neochvejný a milostivý charakter Boží, vyjadrený v Jeho sľuboch (t.j. aj v SZ, ale obzvlášť v Kristovi, Hb 6:17-18). Poradie týchto dvoch výrazov sa v gréckych rukopisoch mení.

Výraz „vzácný“ bol použitý v 1Pt 1:19 pre obetnú krv Kristovu. Výraz tvorí koreň mena „Timotej“.

▪ „**mali účasť na Božej prirodzenosti**“ Toto sa týka (1) Ducha Svätého, ktorý prebýva v nás (v. 3), čo začína pri spasení alebo (2) iného spôsobu pre opísanie nového narodenia (1Pt 1:3,23). Toto je úplne odlišné od gréckeho filozofického konceptu (hoci terminológia pochádza od stoikov) božského odlesku vo všetkých ľuďoch od stvorenia. Toto neznamená, že my sme bohovia alebo že raz budeme bohmi, ale že máme byť ako Ježiš (R 8:29; Ef 1:4; Jn 3:2). Veriaci majú modelovať rodinné vlastnosti Boha (t.j. obraz Boží). Výraz „božský“ použitý aj vo v. 3 a 4 je *theios*, čo znamená „zbožný“.

▪ „**uniknúť**“ V celej NZ sa toto slovo objavuje len v 2Pt (1:4; 2:18,20). Toto je participium aoristu aktívneho, čo naznačuje opakovaný čin (t.j. spasenie, čas prijímania evanjelia, v. 1).

▪ „**záhube, ktorú vo svete spôsobuje žiadostivosť**“ Hlavná téma, ktorou sa 2Pt zaoberá sú falošní učители, ktorí hlásali zvláštne utajené poznanie (t.j. gnosticizmus), ale pohrdali každodenným zbožným životom (1Pt 1:14; 2:11; 4:3; 2Pt 2:10,18). Prvá kapitola odpovedá na tento omyl vo vv. 3-11!

Životy veriacich sú dôkazom (nie základom) ich pravého obrátenia (Jakub a 1Jánov). Nemáš ovocie, ak nemáš koreň (Mk 4:1-20).

1:5 „**práve preto**“ Toto sa týka reakcie veriacich na Božie dary a sľuby vo vv. 3-4 (Flp 2:12-13). Pozri zvláštnu tému: Neresti a cnosti v 1Pt 4:3.

▪	
NASB	„použiť všetko úsilie ... zabezpečte“
NKJV	„dávať všetko úsilie, pridávajte“
NRSV	„musíte sa posnažiť, aby ste podporili“
TEV	„urobte najlepšie čo viete, aby ste pridali“
NJB	„urobte najviac čo môžete, aby ste podporili“

Doslova to znamená „prineste všetko úsilie, zabezpečte...“. Toto je particípium aoristu aktívneho použité ako imperatív a imperatív aoristu aktívneho. Boh nám predívne zabezpečil spasenie (vv. 3-4); teraz veriaci musia kráčať v ňom (vv. 5-7). Evanjelium je úplne bezplatné z (1) Božej vôle; (2) dokončeného diela Krista; a (3) usvedčovania Ducha, ale keď ho raz prijme, stáva sa každodenným učením, ktoré nás stojí všetko. Toto je paradox učenia. To je dar (Jn 4:10; R 3:24; 6:23; Ef 2:8; Hb 6:4), ale tiež aj zmluva s privilégiami a povinnosťami. Právě evanjelium ovplyvňuje myseľ, srdce a konanie!

▪ „**viera**“ Tento výraz mohol mať niekoľko rôznych významov.

1. SZ pozadie znamená „vernosť“ alebo „dôveryhodnosť“
2. Naše prijímanie Božej bezplatnej ponuky odpustenia v Kristovi
3. Verný, zbožný život
4. Spoločenský pocit kresťanskej viery alebo pravdy o Ježišovi (Sk 6:7 a Júd 3,20)

V tomto kontexte (t.j. v. 1) sa týka prijímania Krista ako Spasiteľa. Teraz veriaci musia rásť a vyvíjať sa.

Tento očakávaný kresťanský rast je tiež vyjadrený v R 5:3-4; Jk 1:3-4.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: KRESŤANSKÝ RAST

Rimanom 5:3-4

Utrpenie spôsobuje
*vytrvalosť
*dokázaný charakter
*nádej (v. 2)

Galat'anom 5:22-23

Ovocie Ducha
*láska
*radosť
*pokoj
*zhovievavosť
*láskavosť
*dobrota
*vernosť
*miernosť
*sebaovládanie

Jakub 1:3-4

Skúšanie vytvára
*vytrvalosť
*zrelosť
1. vytrvalosť
2. dovŕšenie

2 Petrov 1:5-7

Byť úsilovný
*cnosť
*poznávanie
*sebaovládanie
*vytrvalosť
*nábožnosť
*bratská oddanosť
(*filadelfia*)
*kresťanská láska
(*agapé*)

▪ „**cnosť**“ Táto kvalita bola použitá pre Krista (alebo Boha Otca) vo v. 3. Je to jedno z ovocia Ducha (G 5:22-23). Je to opak „výstrednosti“ (2:3,14). Pozri zvláštnu tému: Neresti a cnosti v NZ v 1Pt 4:2.

▪ „**poznávanie**“ Poznávanie (*gnósis*) evanjelia, ktoré vedie k podobaniu sa Kristovi je predívna vec. Falošní učители zastávali falošné poznávanie, ktoré viedlo k zhýralosti.

▪ „**sebaovládanie**“ Táto cnosť opisuje niekoho, kto vie kontrolovať egocentrické tendencie padlej ľudskej podstaty (Sk 24:25; G 5:23; Tít 1:8). V niektorých kontextoch (t.j. 1K 7:9) naráža na nevhodné sexuálne aktivity a kvôli antinomistickým tendenciám falošných učiteľov môže mať takýto sekundárny význam aj na tomto mieste.

▪ „**vytrvalosť**“ Tento výraz sa týka aktívnej, dobrovoľnej, neochvejnej vytrvalosti. Je to zbožná charakteristika trpezlivosti k ľuďom a okolnostiam (R 5:3-4; Jk 1:3).

▪ „**nábožnosť**“ Toto je taký významný výraz v Pastorálnych listoch, podobne ako aj 2Pt (pozri poznámku v 1:3), že budem citovať z môjho komentáru, zväzok 9, 1Tim 4:7:

„Toto je ústredný výraz v pastorálnych listoch. Týka sa doktrínálneho tvrdenia evanjelia a každodenného životného štýlu (3:16). Opisuje nie výnimočné, ale očakávané. Je to zložený výraz z „dobrý“ (*eu*) a „uctievať“ (*sebomai*). Právě uctievanie je každodenný život so správnym rozmyšľaním (4:16a). Všimni si koľkokrát je toto slovo použité v Pastorálnych listoch:

1. Podstatné meno (*eusebeia*), 1Tim 2:2; 3:16; 4:7,8; 6:3,5,6,11; 2Tim 3:5; Tít 1:1
2. Príslovka (*eusebés*), 2Tim 3:12; Tít 2:12
3. Sloveso (*eusebeó*), 1Tim 5:4
4. Podobný výraz *theosebeia*, 1Tim 2:10
5. Záporný výraz (alfa privatív, t.j. *asebeia*), 2Tim 2:16; Tít 2:12“ (s. 53).

1:7

NASB, NKJV „bratská láskavosť, láska“
NRSV „vzájomná náklonnosť s láskou“
TEV „kresťanská náklonnosť a láska“
NJB „láskavosť k bratom s láskou“

Toto je zložený grécky výraz *fileó* (t.j. láska) a *adelfos* (t.j. brat). Tiež sa nachádza v 1Pt 1:22. V tomto kontexte sa týka zmluvných bratov a sestier.

Často sa hovorí, že *fileó* sa vzťahuje na menšiu lásku ako *agapeó* (v. 7), ale v koiné gréčtine sú tieto výrazy synonymické (Jn 5:20, ktorý používa *fileó* pre Otcovu lásku k Ježišovi). Avšak, tu a v Jn 21 môže byť schválna odlišnosť.

1:8 „ak totiž“ Toto nie je obvyklá forma podmieňovacej vety v gréčtine (NJB, avšak, v *Word Pictures in the New Testament*, A. T. Robertson označil túto frázu ako dve participiá prítomného času aktívneho závisiaceho od okolností [podmieňovacie], vol. 6, s. 151), ale určený dôkaz potrebný pre istotu, ktorá je založená na zmenenom a meniacom sa živote pokánia, viery, poslušnosti, službe a vytrvalosti. Večný život (t.j. božská podstata) má viditeľné vlastnosti.

1. Veriaci preukazujú kresťanské kvality, vv. 5-7
2. Veriaci majú tieto kvality a rastú (oba participiá prítomného času aktívneho), v. 8
3. Veriaci sú osožní a prinášajú ovocie Bohu, v. 8
4. Veriaci žijú pravým poznávaním Boha (t.j. podobanie sa Kristovi, v. 8)

▪ **„nečinní a neplodní“** Toto je tragicky dosť častý stav veriacich.

1. Neuzitoční alebo nevýnosní – Jakub 2:20
2. Neplodní – Mt 7:16-19; 13:22; Mk 4:19; Kol 1:10; Tit 3:14
3. Pavol používa slovo ako varovanie „neberte účasť v neplodných činoch tmy“

Dávajme si pozor na nedostatok ovocia, alebo zlé ovocie! Večný život má viditeľné vlastnosti. Nemáš ovocie - nemáš konreň!

1:9 Tak ako v. 8 opisuje pravého kresťana, v. 9 opisuje veriacich, ktorí boli ovplyvnení falošnou dichotómiou falošných učiteľov medzi poznávaním-životom, teológiou-etikou, ortodoxiou-ortopraxou (správne konanie, pozn. prekl.)!

▪ **„krátkozraký“** Toto je doslova „blikat“, „žmurkať“ alebo „zaškúliť“. Používalo sa to metaforicky pre toho, kto sa snaží vidieť jasne, ale nemôže a možno schválne sa obracia preč od svetla (*The Vocabulary of the Greek Testament: Illustrated from the Papyri and Other Non-literary Sources* od autorov James Hope Moulton a George Milligan, s 420).

▪
NASB „zabudol svoje očistenie od predchádzajúcich hriechov“
NKJV „zabudol, že bol očistený od svojich starých hriechov“
NRSV „je zábudlivý o očistení minulých hriechov“
TEV „zabudli, že ste boli očistení od vašich minulých hriechov“
NJB „zabudnúť ako hriechy minulosti boli obmyté“

Toto naznačuje, že sú to veriaci, ale že boli zlákaní späť do bezbožného pohanského životného štýlu falošnými učiteľmi (druhá kapitola). Aká tragédia.

1. Tento životný štýl neprináša radosť, pokoj alebo istotu
2. Tento životný štýl marí evanjelizovanie
3. Tento životný štýl ničí účinnú službu
4. Tento životný štýl prináša aj skorú smrť.

V tejto fráze Peter hovorí o očisťovaní od hriechu, ktoré sa deje cez Kristovu zástupnú, náhradnú smrť v náš prospech (1Pt 1:18; 2:24; 3:18).

1:10 „tým väčšmi sa usilujte“ Toto je imperatív aoristu aktívneho. Tento výraz (1:15; 3:14) môže znamenať

1. Urobiť niečo rýchlo (Tit 3:12)
2. Urobiť niečo najlepšie (Ef 4:3)
3. Byť horlivý (Sk 20:16; G 2:10)

Zdá sa, že tretia možnosť je najlepšia (NRSV).

▪
NASB „overiť si“
NKJV „uistiť“
NRSV „potvrdiť“
TEV „urobiť ... stále“
NJB „nikdy nedovoliť ... zaváhať“

Tento výraz je použitý troma spôsobmi.

1. Byť dobre zaistený a upevnený (R 4:16)
  2. Spoľahlivý (2Pt 2:19 a Hb 3:14; 6:19)
  3. Overený (použitý na egyptských papyrusoch v koiné gréčine, pre právnu záruku ako je napr. uplatnenie závetu)
- Kresťania môžu mať istotu (Flp 2:12-13; 1Jn 5:13). Pozri zvláštnu tému, ktorá nasleduje.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: ISTOTA

- A. Môžu kresťania vedieť, že sú spasení (5:13)? 1Jn má tri testy alebo dôkazy.
  1. Doktrínálny (viera) (vv. 1,5,10; 2:18-25; 4:1-6,14-16; 5:11-12)
  2. Životný štýl (poslušnosť) (vv. 2-3; 2:3-6; 3:1-10; 5:18)
  3. Spoločenský (láska) (vv. 2-3; 2:7-11; 3:11-18; 4:7-12,16-21)
- B. Istota sa stala denominačnou záležitosťou
  1. Ján Kalvín zakladal istotu na Božom vyvolení. Hovorí, že si nikdy nemôžeme byť istí v tomto živote.
  2. John Wesley založil istotu na náboženskej skúsenosti. Veril, že máme schopnosť žiť „nad“ poznaným hriechom.
  3. Rimokatolíci a Cirkev Krista zakladajú istotu na autoritatívnej cirkvi. Skupina, ku ktorej niekto patrí, je kľúčom k istote.
  4. Väčšina evanjelikálov zakladá istotu na biblických sľuboch a spájajú ich s ovocím Ducha v živote veriaceho (G 5:22-23).
- C. Myslím si, že pímárna istota padlého ľudstva je spojená s charakterom Trojjediného Boha
  1. Láska Boha Otca
    - a.Jn 3:16; 10:28-29
    - b.R 8:31-39
    - c.Ef 2:5, 8-9
    - d.Flp 1:6
    - e.1Pt 1:3-5
    - f.1Jn 4:7-21
  2. Skutky Boha Syna
    - a.Smrt' v náš prospech
      - 1) Sk 2:23
      - 2) R 5:6-11
      - 3) 2K 5:21
      - 4) 1Jn 2:2; 4:9-10
    - b.Veľkňazská modlitba (Jn 17:12)
    - c.Neustále prihováranie
      - 1) R 8:34
      - 2) Hb 7:25
      - 3) 1Jn 2:1
  3. Služba Boha Ducha
    - a.Povolanie (Jn 6:44,65)
    - b.Spečatenie
      - 1) 2K 1:22; 5:5
      - 2) Ef 1:13-14; 4:3
    - c.Istota
      - 1) R 8:16-17
      - 2) 1Jn 5:7-13
- D. Ale ľudia musia reagovať na Božiu zmluvnú ponuku (aj začiatočnú aj pokračujúcu)
  1. Veriaci sa musia odvrátiť od hriechu (pokánie) ku Bohu cez Ježiša (viera)
    - a.Mk 1:15
    - b.Sk 3:16,19; 20:21

2. Veriaci musia prijať Božiu obeť v Kristovi
    - a. Jn 1:12; 3:16
    - b. R 5:1 (a analógiu 10:9-13)
    - c. Ef 2:5,8-9
  3. Veriaci musia pokračovať vo viere
    - a. Mk 13:13
    - b. 1K 15:2
    - c. G 6:9
    - d. Hb 3:14
    - e. 2Pt 1:10
    - f. Júd 20-21
    - g. Zj 2:2-3,7,10,17,19,25-26; 3:5,10,11,21
  4. Veriaci čelia trom skúškam
    - a. Doktrínálna (vv. 1,5,10; 2:18-25; 4:1-6,14-16)
    - b. Životný štýl (vv. 2-3; 2:3-6; 3:1-10)
    - c. Spoločenská (vv. 2-3; 2:7-11; 3:11-18; 4:7-12,16-21)
- E. Istota je dôležitá lebo
1. Veriaci často hľadajú určité skúsenosti, ktoré nie sú prisľúbené v Biblii
  2. Veriaci často nechápu úplne evanjelium
  3. Veriaci často pokračujú hrešiť úmyselne (1K 3:10-15; 9:27; 1Tim 1:19-20; 2Tim 4:10; 2Pt 1:8-11)
  4. Niektoré typy osobností (napr. perfekcionisti) nikdy nemôžu prijať Božie bezpodmienečné prijatie a lásku
  5. V Biblii sú príklady falošných vyhlásení (Mt 13:3-23; 7:21-23; Mk 4:14-20; 2Pt 2:19-20; 1Jn 2:18-19)

▪ „svoje povolanie“ „Svoje“ sa v gréčtine nenachádza, ale predpokladá sa z 1:3. Konečná nádej veriacich je v charakteri Otca, práci Syna a dosvedčení Ducha. Avšak ich prítomnosť je potvrdená každým veriacim v ich živote viery zbožnosťou atď (vv. 5-7; Flp 2:12-13). Boh jedná s ľudstvom v zmluvnom vzťahu. On určuje priebeh konania, iniciuje stretnutie, On nás priťahuje ku sebe, ale my musíme na začiatku, ale aj neustále odpovedať s pokáním, vierou, službou, poslušnosťou a vytrvalosťou. Evanjelium je osoba, ktorú máme privítať, pravda, ktorú máme veriť a život, ktorý máme žiť! Ak je niečo z toho vynechané, zrelé, biblické spasenie je nemožné.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: POVOLANÍ

Boh vždy berie iniciatívu v povolani, vyvolení a priťahovaní veriacich ku Sebe (Jn 6:44,65; 15:16; 1K 1:12; Ef 1:4-5,11). Výraz „povolanie“ je použitý niekoľkými teologickými spôsobmi:

- A. Hriešnici povolaní k spaseniu milosťou Božou v dovŕšenom diele Kristovom a usvedčení Ducha (t.j. *klétos*, R 1:6-7; 9:24, čo je teologicky podobné 1K 1:1-2 a 2Tim 1:9; 2Pt 1:10).
- B. Hriešnici volajú meno Pána, aby boli spasení (t.j. *epikaleó*, Sk 2:21; 22:16; R 10:9-13). Táto výpoveď je židovská fráza uctievania.
- C. Veriaci sú povolaní žiť život podobný Kristovi (t.j. *klésis*, 1K 1:26; 7:20; Ef 4:1; Flp 3:14; 2Tes 1:11; 2Tim 1:9).
- D. Veriaci sú povolaní do služby diela (Sk 13:2; 1K 12:4-7; Ef 4:1).

▪ „vyvolenie“ Podstatné meno *eklogé* je vždy použité pre Božiu voľbu.

1. Jákob/Izrael – R 9:11
2. Verný zvyšok – R 11:5,28
3. NZ veriaci – R 11:7
4. Cirkev – 1Tes 1:4; 2Pt 1:10

Pozri zvláštnu tému v Mk 13:20 a 1Pt 1:2

▪ „keď to budete robiť, nikdy sa nepotknete“ „To“ sa týka vv. 3-7. Večný život má viditeľné vlastnosti.

Gramatika (t.j. dvojitý zápor) a výraz *pote* (t.j. „kedykoľvek“ alebo „niekedy“) dávajú veľkú istotu zápasiacim veriacim uprostred utrpenia a prenasledovania (t.j. 1Pt) a falošného učenia (t.j. 2Pt).

V *Word Pictures in the New Testament*, vol 6, s. 153, A. T. Robertson stotožňuje sloveso „konat“ (t.j. *pioeó*) ako participium prítomného času aktívneho podmienovacieho, ako v. 8. NASB, NKJV, NRSV a TEV zaraďuje anglické podmienovacie „ak“ vo svojich prekladoch (ako v. 8).

▪ „nikdy sa nepotknete“ Toto je gramatická štruktúra (dvojité záporné a konjunktív), ktorý je najsilnejším spôsobom zapretia výpovede. Tá istá pravda je vyjadrená v Júd 24.

Avšak, tak ako Hebrejom (2:1-4; 3:7-4:11; 5:11-6:12; 10:9-39; 12:4-29), 2Pt má niektoré šokujúce varovania (2:1,20-22; 3:17). Spasenie je isté (1Pt 1:4-6), ale musí sa zachovať.

ZVLÁŠŤNA TÉMA: ODPADNUTIE (*AFISTÉMI*)

Tento grécky výraz *afistémi* má široké sémantické pole. Avšak, anglický výraz „odpadnutie“ je odvodený od tohto výrazu a u moderných čitateľov vyvoláva predsudky. Kontext, ako vždy, je kľúčom, nie predurčená definícia.

Toto je zloženina z predpony *apo*, čo znamená „od“ alebo „preč“ a *histémi*, „sahnúť“, „stáť“ alebo „upevniť“. Všimni si nasledujúce (neteologické) použitia:

1. Fyzicky odstrániť
  - a. Z chrámu, Lk 2:37
  - b. Z domu, Mk 13:34
  - c. Od osoby, Mk 12:12; 14:50; Sk 5:38
  - d. Od všetkých vecí, Mt 19:27,29
2. Politicky odstrániť, Sk 5:37
3. Odstrániť vzťah, Sk 5:38; 15:38; 19:9; 22:29
4. Odstrániť legálne (rozvod), 5M 24:1,3 (LXX) a NZ, Mt 5:31; 19:7; Mk 10:4; 1K 7:11
5. Odobrať dlh, Mt 18:24
6. Odchodom ukázať nezáujem, Mt 4:20; 22:27; Jn 4:28; 16:32
7. Ukázať záujem tým, že zostal, Jn 8:29; 14:18
8. Dovoľiť alebo pripustiť, Mt 13:30; 19:14; Mk 14:6; Lk 13:8

V teologickom zmysle má sloveso tiež široké použitie:

1. Zrušiť, omilostiť, zastaviť vinu hriechu, 2M 32:32 (LXX); 4M 14:19; Jób 42:10 a NZ, Mt 6:12,14-15; Mk 11:25-26
2. Zdržiavať sa od hriechu, 2Tim 2:19
3. Pozabudnúť pri odchode ďaleko od
  - a. Zákona, Mt 23:23; Sk 21:21
  - b. Viery, Ez 20:8; Lk 8:13; 2Tes 2:3; 1Tim 4:1; Hb 2:13

Moderní veriaci sa pýtajú na mnohé teologické otázky, o ktorých NZ autori ani nerozmýšľali. Jedna z nich by sa týkala modernej tendencie oddeliť vieru od vernosti.

V Biblii sú ľudia, ktorí sú zapojení v Božom ľude a niečo sa stane.

- I. Stará zmluva
  - A. Tí, ktorí počuli správu dvanástich (desiatich) vyzvedačov, 4M 14 (Hb 3:16-19)
  - B. Kórach, 4M 16
  - C. Éliho synovia, 1Sam 2, 4
  - D. Saul, 1Sam 11-31
  - E. Falošní proroci (príklady)
    1. Mojžišova 13:1-5; 18:19-22 (spôsob rozpoznania falošného proroka)
    2. Jeremiáš 28
    3. Ezechiel 13:1-7
  - F. Falošné prorokyne
    1. Ezechiel 13:17
    2. Nehemiáš 6:14

- G. Zlí vodcovia Izraela (príklady)
1. Jeremiáš 5:30-31; 8:1-2; 23:1-4
2. Ezechiel 22:23-31
3. Micheáš 3:5-12

II. Nová zmluva

- A. Tento grécky výraz je doslova *odpadnutie*. Aj Stará aj Nová zmluva potvrdzujú zosilnenie zla a falošného učenia pred Druhým príchodom (Mt 24:24; Mk 13:22; Sk 20:29,30; 2Tes 2:9-12; 2Tim 4:4). Tento grécky výraz môže odrážať Ježišove slová v podobenstve o pôde, ktoré nachádzame v Mt 13; Mk 4 a Lk 8. Títo falošní učители zrejme nie sú kresťania, ale prichádzajú zvnútra (Sk 20:29-30; 1Jn 2:19); avšak, sú schopní zviest' a zajať nezrelých veriacich (Hb 3:12).

Teologická otázka je či títo falošní učители boli vôbec veriaci? Na toto je ťažko odpovedať, lebo falošní učители boli prítomní v miestnych cirkvách (1Jn 2:18-19). Často naše teologické a denominačné tradície odpovedajú na túto otázku bez narážky na špecifické biblické texty (okrem metódy citovania veršov mimo kontextu na dokazovanie niekoho zaujatosti).

- B. Údajná viera
01. Judáš, Jn 17:12
  02. Šimon Veľký, Sk 8
  03. Tí, o ktorých sa hovorí v Mt 7:13-23
  04. Tí, o ktorých sa hovorí v Mt 13; Mk 4; Lk 8
  05. Židia v Jn 8:31-59
  06. Alexander a Hymeneus, 1Tim 1:19-20
  07. Tí v 1Tim 6:21
  08. Hymeneus a Filétus, 2Tim 2:16-18
  09. Démas, 2Tim 4:10
  10. Falošní učители, 2Pt 2:19-22; Júd vv. 12-19
  11. Antikristovia, 1Jn 2:18-19

C. Neplodná viera

1. 1K 3:10-15
2. 2Pt 1:8-11

Zriedkavo rozmýšľame o týchto textoch, lebo naša systematická teológia (kalvinizmus, arminianizmus, atď.) určuje odpoveď. Prosím vás nesúďte ma predčasne kvôli tomu, že hovorím o tejto veci. Mňa zaujíma správna hermeneutická procedúra. Musíme dovoliť Biblii, aby nám hovorila a nesnažiť sa formovať ju do vopred stanovenej teológie. Toto je častokrát bolestivé a šokujúce, lebo mnoho z našej teológie je denominačné, kultúrne alebo založené na vzťahoch (rodič, priateľ, pastor), nie biblické. Niektorí, ktorí sú v Božom ľude, sa odvracajú, aby neboli v Božom ľude (napr. R 9:6).

1:11 „večné kráľovstvo“ Toto sa týka večnej vlády YHWH a Mesiáša (Iz 9:7; Dan 7:14,27; Lk 1:33; 1Tim 6:16; Zj 11:15; 22:5). Toto sa netýka tisícročného kráľovstva ako žiadny iný NZ text, okrem Zj 20, hoci niektorí vidia zahalenú narážku v 1K 15:25-28. Ja to nevidím.

▪ **„Pán a Spasiteľ“** Táto istá fráza bola použitá pre cisára. Je to zriedkavý titul často použitý v tejto knihe (1:11; 2:20; 3:2,18).

▪ **„budete mať zaistený“** Toto je indikatív futúru pasívneho. Tvar imperatívu bol použitý v 1:5. Boh zabezpečí všetky potreby veriacich (1:3). Veriacim je prikázané, aby vhodne reagovali vo svetle Božieho zabezpečenia (1:4). Ich odpoveď nebola z dôvodu, aby ich Boh prijal, ale dôkazom, že boli prijatí.

TEXT 1:12-15

(12) Preto vám to chcem ustavične pripomínať, aj keď to viete a ste upevnení v pravde, ktorú ste prijali. (13) Pokladám za správne, kým som v tomto stánku tela, prebúdzat' a napomínať vás. (14) Viem, že čoskoro zložím tento svoj stánok, ako mi to ukázal aj náš Pán Ježiš Kristus. (15) Budem sa teda aj ja ustavične usilovať, aby ste si tieto veci po mojom odchode pripomínali.

1:12 „preto“ Na základe právd evanjelia z prvej kapitoly.

▪ „**chcem vám to ustavične pripomínať**“ Toto je opakujúca sa téma (1:12-13,15; 3:1-2; Flp 3:1; Júd 5,17). Tieto pravdy evanjelia potrebujeme znovu a znovu opakovať pre oboznámenie nových veriacich a vytrvalosť zrelých veriacich.

Verše 12-15 sú často stotožňované ako žáner nazvaný „svedectvá“. Obvykle sa to týkalo niekoho posledných slov pred smrťou (Joz 23:24; 1Sam 12; 2Tim 4:6-8; 2Pt 1:12-15).

▪ „**upevnení ste**“ Toto je participium perfektu pasívneho. Toto sa môže týkať (1) kázania evanjelia alebo (2) zázračných prejavov. Všimni si, že je to Božia moc (pasívum), ktorá veriacemu dáva stabilitu (1Pt 5:10). Ale veriaci to musí strážiť (3:17; 1Pt 5:9).

▪ „**v pravde**“ Výrazy „pravda/pravdivý/dôveryhodný“ sú také dôležité biblické koncepty, že by som sa chcel s vami podeliť o dve zvláštne témy, vzaté z môjho komentáru k Jánovým spisom (vol 4).

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: „PRAVDA“ (KONCEPT) V JÁNOVÝCH SPISOCH

V istom zmysle Ján kombinuje hebrejské pozadie a grécke pozadie od *alétheia* „pravda“ ako to urobil s *logos* (1:1-14). V hebrejčine *emeth* (BDB 53) označuje to, čo je pravdivé alebo dôveryhodné (v Septuaginte často spojené s *pisteuó*). V gréčtine bolo spojené s Platónovou realitou vs. nerealitou, nebeským vs. pozemským. Toto sa hodí do Jánovho dualizmu. Boh jasne zjavil (etymológia *alétheia* je objaviť, odkryť, zjavne ukázať) Seba vo svojom Synovi. Toto je vyjadrené niekoľkými spôsobmi.

1. Podstatné meno, *alétheia*, pravda
    - a. Ježiš je plný milosti a pravdy (1:14,17 – SZ zmluvné výrazy)
    - b. Ježiš je zámerom svedectva Jána Krstiteľa (4:33; 18:37 – posledný SZ prorok)
    - c. Ježiš hovorí pravdu (8:4,44,45,46 – zjavenie je prínosné a osobné)
    - d. Ježiš je cesta a pravda a život (14:6)
    - e. Ježiš (*logos*, 1:1-3) je pravda (17:17)
  2. Prídavné meno, *aléthés*, pravdivý, dôveryhodný
    - a. Ježišovo svedectvo (5:31-32; 7:18; 8:13-14)
    - b. Ježišov súd (8:16)
  3. Prídavné meno, *aléthinus*, pravý
    - a. Ježiš je pravé svetlo (1:9)
    - b. Ježiš je pravý chlieb (6:32)
    - c. Ježiš je pravý vinič (15:1)
    - d. Ježiš je pravý svedok (19:35)
  4. Príslovka, *aléthós*, skutočne
    - a. Samaritán svedčil, že Ježiš je Spasiteľ sveta (4:42)
    - b. Ježiš je pravé jedlo a pitie, na rozdiel od manny z Mojžišových čias (6:55)
- Výraz pravda a jeho odvodeniny tiež vyjadrujú svedectvo iných o Ježišovi, *aléthés*
- a. Svedectvo Jána Krstiteľa je pravdivé (10:41)
  - b. Svedectvo jedného z vojakov pri ukrižovaní je pravdivé (19:35)
  - c. Jánovo (autor evanjelia) svedectvo je pravdivé (21:24)
  - d. Ježiš videný ako pravý prorok (6:14; 7:40)

Pre dobrú diskusiu o pravde v SZ a NZ pozri George E. Ladd: *A Theology of the New Testament*, s. 263-269.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: „PRAVDIVÝ“ (VÝRAZ) V JÁNOVÝCH SPISOCH

1. Boh Otec
  - a. Boh je pravdivý/dôveryhodný (Jn 3:33; 7:18,28; 8:26; 17:3; R 3:4; 1Tes 1:9; 1Jn 5:20; Zj 6:10)
  - b. Božie cesty sú pravdivé (Zj 15:3)
  - c. Božie súdy sú pravdivé (Zj 16:7; 19:2)
  - d. Božie výpovede sú pravdivé (Zj 19:11)
2. Boh Syn
  - a. Syn je pravdivý/pravda
    - 1)Pravé svetlo (Jn 1:9; 1Jn 2:8)
    - 2)Pravý vinič (Jn 15:1)
    - 3)Plná milosť a pravda (Jn 1:14,17)
    - 4)On je pravda (Jn 14:6; 8:32)
    - 5)On je pravdivý (Zj 3:7,14; 19:11)
  - b. Svedectvo Syna je pravdivé (Jn 18:37)
3. Môže mať porovnávací zmysel
  - a. Mojžišov zákon vs. Ježišova milosť a pravda (Jn 1:17)
  - b. Svätýňa v púšti vs. nebeská svätýňa (Hb 8:2; 9:1)
4. A tak v Jn toto slovo má niekoľko vedľajších významov (hebrejské a grécke). Ján ich všetky používa na opísanie Otca a Syna ako osoby, hovorcov a ako ich zvesť, ktorú treba odovzdať ich nasledovníkom (Jn 4:13; 19:35; Hb 10:22; Zj 22:6).
5. Pre Jána tieto dve prídavné mená opisujú Otca ako jediné dôveryhodné božstvo (5:44; 1Jn 5:20) a Ježiš ako Jeho pravé a úplné zjavenie pre účel vykúpenia, nie len poznania faktov!

NASB	„ktorá je prítomná s vami“
NKJV	„v prítomnosti pravdy“
NRSV	„ktorá prišla vám“
TEV	„prijali ste“
NJB	(fráza vynechaná)

Doslova je to fráza „v prítomnosti pravdy“. Ako je „pravda“ prítomná? Pravda je aj (1) dôveryhodnosť Božieho charakteru a slova a (2) opis Ježiša a spôsob narážky na zvesť evanjelia (t.j. Živé Slovo a Písané Slovo).

Výraz „prítomný“ je výraz *parousé*, použitý na opis Druhého príchodu Kristovho a Jeho „prítomnosť“ (1:16; 3:4,12).

1:13 „stánok tela“ Pavol tiež používa túto frázu v 2K 5:1-10 na opis svojho fyzického tela. Verše 14 a 15 jasne ukazujú, že Peter očakával, že čoskoro zomrie mučeníckou smrťou.

1:14 „náš Pán Ježiš Kristus“ Tento titul musel naznačovať niekoľko teologických právd židovskému/kresťanskému čitateľovi z prvého storočia.

▪ **„Pán“** Grécky výraz Pán (*kurios*) môže byť použitý vo všeobecnom zmysle, alebo vo vyvinutom teologickom zmysle. Môže označovať „majster“, „pán“ (Jn 4:11), „majiteľ“, „manžel“, alebo „plný Boho-človek“ (Jn 9:36,38). SZ (hebrejsky *adon*) použitie tohto výrazu pochádzalo zo zdráhania Židov vysloviť zmluvné Božie meno, YHWH, od hebrejského slovesa „byť“ (2M 3:14). Pozri zvláštnu tému: Božie mená v Mk 12:36. Báli sa, aby neporušili prikázanie, ktoré znelo „Nevyslovíš meno Hospodina, svojho Boha nadarmo“ (2M 20:7; 5M 5:11). A tak si mysleli, že ak ho vôbec nevyslovia, nevyslovia ho nadarmo. Takže, nahradili hebrejské slovo *adon*, ktoré má podobný význam ako grécke slovo *kurios* (Pán). NZ autori použili tento výraz na opis plného božstva Krista. Fráza „Ježiš je Pán“ bola verejným vyznaním a krstná formulka ranej cirkvi (R 10:9-13; 1K 12:3; Flp 2:11).

▪ **„Ježiš“** Toto hebrejské meno znamenalo „YHWH zachraňuje“ alebo „YHWH prináša spasenie“. Anjel zjavil jeho rodičom jeho meno (Mt 1:21). „Ježiš“ je odvodené od hebrejského slova pre záchranu, *hosea*, z ktorého je urobená prípona zmluvnému menu Boha – YHWH. Je to to isté meno ako hebrejské Jozua.

▪ **„Kristus“** Toto je grécky ekvivalent hebrejského výrazu *mesiáš*, čo znamená „pomazaný“. Označuje „človeka, ktorý je povoláný a splnomocnený Bohom na špecifickú úlohu“. V SZ boli pomazané tri skupiny vodcov: kňazi, králi a proroci. Ježiš naplnil všetky tri z týchto pomazaných služieb (Hb 1:2-3).

▪ „ukázal mi to“ Toto sa môže týkať Petrovej smrti (Jn 13:36) alebo spôsobu Petrovej smrti, ktorú Petrovi zjavil Pán v Jn 21:18-19.

1:15 „po mojom odchode“ Toto je výraz „exodus“ (Lk 9:31) použitý v zmysle smrti (t.j. eufemizmus) alebo návratu do neba.

▪ „aby ste si tieto veci ... pripomínali“ Toto sa môže týkať kníh 1Pt, 2Pt alebo Evanjelia podľa Marka (Irenej). Peter pochopil, že Duch použije jeho spisy po jeho smrti. Musel cítiť, že Duch hovoril cez neho, aby ho kresťania čítali a používali po jeho smrti!

TEXT 1:16-18

(16) Keď sme vás oboznamovali s mocou a príchodom Pána Ježiša Krista, nepridžžali sme sa nejakých vymyslených bájí, lebo sami sme boli očitými svedkami jeho velebnosti. (17) Ved' prijal česť a slávu od Boha Otca, keď mu z velebnej slávy zaznel hlas: toto je môj milovaný Syn, v ktorom mám zaľúbenie. (18) Tento hlas sme počuli prichádzať z neba my, ktorí sme s ním boli na svätom vrchu.

1:16

NASB „šikovne vymyslené rozprávky“

NKJV „lišiacky vymyslené báje“

NRSV „šikovne vymyslené mýty“

TEV „vymyslené príbehy“

NJB „šikovne vymyslené mýty“

Toto je participium perfektu pasívneho, ktoré zdôrazňuje neustály stav klamnej predstavy (perfektum), ktorú zapríčinil neidentifikovateľný vonkajší činiteľ (pasívum), ktorým mohli byť falošní učitelia alebo ten zlý. Slovo „mýtus“ pochádza z tohto gréckeho slova, ktoré nachádzame len v

1. 1Tim 1:4; 4:7
2. 2Tim 4:4
3. Tit 3:9,14
4. 2Pt 1:16

Keďže títo falošní učitelia (z opisu druhej kapitoly) boli začínajúci gnosticci s niektorými židovskými tendenciami (t.j. #2), tieto mýty sa mohli týkať nasledujúcich vecí:

1. Anjelské úrovne medzi svätým bohom a nižšími duchovnými bytosťami (eóni) a ich tajomné mená
2. Rodokmene spojené s Mesiášom ako nebeským človekom, ktorý je iný od pravého ľudského Krista
3. Úmyselné teologické oddelenie spasenia a etiky/morálky

Pre dobrú diskusiu o rôznych spôsoboch, ktorými je použité slovo „mýtus“, pozri G. B. Caird, *The Language and Imagery of the Bible*, kapitoly 12-13; s. 201-243.

▪ „príchod Pána“ Toto je ďalšia ústredná téma knihy. Výraz *parousia* definovaný ako „príchod“ alebo „prítomnosť“ (rovnaký kmeň vo v. 12) je použitý v papyrusoch v koiné gréčtine pre kráľovskú návštevu. Výraz *parousia* sa obvykle týka Druhého príchodu (3:4,12), ale môže sa týkať vtelenia. Tu sa to môže týkať toho, kvôli vonkajšej narážke na premenenie v nasledujúcej fráze.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: DRUHÝ PRÍCHOD

Toto je doslova „až po *parousia*“, čo znamená „prítomnosť“ a používalo sa to pre kráľovskú návštevu. Iné NZ výrazy použité pre Druhý príchod sú (1) *epifaneia*, „zjavenie tvárou v tvár“; (2) *apokalupsis*, „odhalenie“; a (3) „Deň Pánov“ a variácie tejto frázy.

NZ ako celok je napísaná v rámci SZ svetonázoru, ktorý hlásal

1. Súčasný zlý, povstalecký vek
2. Prichádzajúci nový vek spravodlivosti
3. Toto malo byť spôsobené činnosťou Ducha v diele Mesiáša (Pomazaný)

Teologický predpoklad progresívneho zjavenia je žiadaný, lebo NZ autori jemne pozmenili očakávania Izraelu. Namiesto vojenského, nacionalistického (Izrael) príchodu Mesiáša, sú dva príchody. Prvý príchod bol vtelením božstva v počatí a narodení Ježiša z Nazaretu. Prišiel ako nevojenský, nesúdiaci, „trpiaci služobník“ z Iz 53; tiež krotký jazdec na osliatku (nie vojenskom koni alebo kráľovskej mulici), zo Zach 9:9. Prvý príchod inauguroval Nový mesiášsky vek, Božie kráľovstvo na zemi. V istom zmysle tu Kráľovstvo je, ale samozrejme, v inom zmysle, ono je ešte stále ďaleko. To čo bolo neviditeľné, alebo aspoň nejasné zo SZ, bolo napätie, ktoré existovalo medzi dvomi príchodmi Mesiáša, ktoré je v istom zmysle prelínaním dvoch židovských vekov. V skutočnosti, tento duálny príchod zdôrazňuje YHWH záväzok vykúpiť celé ľudstvo (1M 3:15; 12:3; 2M 19:5 a kázanie prorokov, najmä Izaiáša a Jonáša).

Cirkev nečaká na naplnenie SZ proroctva, lebo väčšina proroctiev sa týka prvého príchodu (*How to Read the Bible For All Its Worth*, s. 165-166). To na čo veriaci čakajú je slávny príchod vzkrieseného Kráľa kráľov a Pána pánov, očakávané historické naplnenie nového veku spravodlivosti na zemi ako je to v nebi (Mt 6:10). SZ prezentácie neboli nesprávne, ale neúplné. On znovu príde tak, ako proroci predpovedali, v moci a autorite YHWH.

Druhý príchod nie je biblický výraz, ale jeho koncept formuje svetonázor a rámec celej NZ. Boh to znovu napraví. Spoločenstvo medzi Bohom a ľuďmi, ktorí boli stvorení na Jeho obraz, bude obnovené. Zlo bude odsúdené a odstránené. Boží zámer nezlyhá!

▪ **„boli sme očitými svedkami jeho velebnosti“** Toto potvrdzuje Petrovo autorstvo tým, že bol očitým svedkom Ježišovho pozemského života. Toto sa špecificky týka Premenenia (v. 18 a Mk 9:2-8). Táto fráza bola tiež používaná pri uvádzaní do tajomstva náboženstiev prostredníctvom skúsenosti jednoty s bohom. Peter, ako aj Pavol, často používal frázy svojich oponentov ako prostriedok dokázania ich omylu, alebo im dával správny význam.

Ježiš je opísaný výrazom „majestát“. V nasledujúcom verši (v. 17) Boh Otec je identifikovaný tým istým výrazom „majestátna sláva“. Podstata božstva v Ježišovi bola odhalená vnútornému kruhu učeníkov (t.j. Peter, Jakub a Ján) na vrchu.

1:17 „česť a sláva“ Toto je možný odkaz na „Šekinah Slávu“ (tak rabíni volali oblak v 2M a 4M), oblak z ktorého Boh hovoril (Mk 9:2-8). Pozri zvláštnu tému: Sláva v 1Pt 1:21.

▪ **„Otec“** Pozri zvláštnu tému v Mk 13:32.

▪ **„hlas“** Rabíni toto volali *Bath Kol* (t.j. hlas z neba), ktorý bol potvrdením Božej vôle v čase od Malachiáša po Jána Krstiteľa, v ktorom nebol prorocký hlas. Otec potvrdil Ježiša aj pri Jeho krste a Jeho Premenení (Mk 1:11; Mt 17:5-6).

▪ **„môj milovaný Syn“** Toto je mesiášsky titul zo Ž 2:7.

▪ **„v ktorom mám zaľúbenie“** Toto je narážka na Iz 42:1 (Mt 3:17; 17:5). Spojením Ž 2 a Iz 42, Peter zdôraznil aj kráľovský aspekt aj aspekt trpiaceho služobníka – Mesiáša. Tieto dva aspekty tiež definujú Jeho dva príchody: Vtelenie = Trpiaci služobník; Druhý príchod = Kráľ a Sudca!

TEXT 1:19-21

(19) a tak sa prorocké slovo stalo pre nás mocnejším. Dobre robíte, keď naň upierate svoj zrak ako na sviecu, ktorá svieti na temnom mieste, až kým nezažiarí deň a nevyjde vám v srdciach zornička. (20) Predovšetkým buďte si vedomí toho, že ani jedno proroctvo v Písme nevzniklo na základe vlastného výkladu skutočnosti. (21) Veď proroctvo nikdy nepovstalo z vôle človeka, ale ľudia poslaní Bohom hovorili z vnuknutia Ducha Svätého.

1:19 „prorocké slovo“ Toto sa týka buď (1) SZ textov (t.j. v. 17) alebo (2) NZ apoštolského svedectva (v. 12; 1Jn 1:1-5).

▪ **„stalo sa mocnejšie“** Božie SZ zjavenie je potvrdené v NZ zjavení. SZ je istotne rozhodujúca k plnému pochopeniu NZ (Mk 1:1-3).

Tento celý odstavec sa týka odkladaného Druhého príchodu, ktorí niektorí začali spochybňovať. Peter chcel uistiť svojich čitateľov

1. Svojou vlastnou skúsenosťou nového veku (t.j. Ježišovo premenenie)
2. Naplnenie proroctva v živote, učení, smrti a vzkriesení Ježiša

Nový deň prišiel a bude dokončený (t.j. tak ako aj lampa svieti, tak ako Venuša vychádza). Pozri F. F. Bruce: *Answers to Questions*, s. 130.

▪ **„svieca, ktorá svieti na temnom mieste“** Toto je narážka na Ž 119:105 a možno aj Pr 6:23. Boh zabezpečil padlému ľudstvu všetky informácie, ktoré potrebujú, aby Mu odpovedali vierou (t.j. zjavenie, inšpirácia a osvietenie). Božie sebazjavenie cez SZ a zvrchované cez Krista, ktoré je zaznamenané a vysvetlené NZ autormi, je plne adekvátne (hoci nie vyčerpávajúce). Toto zjavenie (SZ a NZ) je ako svetlo, ktoré svieti v tme ľudského a anjelského hriechu a vzbury. Ale jeden deň, omnoho lepšie žiarivejšie svetlo (t.j. stretnutie tvárou v tvár s Kristom) osvieti srdce a myseľ každého veriaceho. Cieľ zjavenia nie je informácia, ale spasenie (t.j. obnovené, intímne spoločenstvo).

Falošní učители tvrdili, že majú zvláštne zjavenie od božstva, ale Peter potvrdil, že Ježiš je Božie plné a úplné sebazjavenie.

▪ **„zornička“** Toto je doslova „nosič svetla“ alebo „ranná hviezda“ (Zj 2:28; 22:16). Z tohto gréckeho výrazu máme slovo „fosfor“. Tento aspekt svietenia svetla má niekoľko SZ vedľajších významov.

1. Spojené je s hebrejským výrazom *helel*, v preklade „zornička“ (lucifer po latinsky, Iz 14:12), čo sa obvykle týkalo planéty Venuša.
2. Týka sa príchodu Mesiáša v 4M 24:17 (t.j. „vychádza hviezda z Jáкова) a Mal 4:2 (t.j. „slnko spravodlivosti vyjde“).
3. Týka sa vzkriesenia svätých v Dan 12:3 (t.j. „budú sa skvieť ako jas oblohy“).
4. Týka sa kráľovského vtelenia Mesiáša v Zj 22:16 (t.j. „koreň a Dávidov rod a jasná ranná hviezda“).

▪ **„nevyjde vám v srdciach“** V kontexte sa toto týka existenčného stretnutia s Bohom

V istom bode má padlé ľudstvo chvíľu „aha“, teda pochopenia. Božia pravda prichádza do nášho vedomia. Tento proces pochopenia a usvedčenia je vedený Duchom Svätým (Jn 6:44,65).

Kresťanstvo sa začína ako individuálne stretnutie a odpoveď Bohu vierou v Krista. Vyúsťuje v spoločenskej skúsenosti rodinnej lásky a rodinnej služby (1K 12:7). Pozri zvláštnu tému: Srdce v Mk 2:6.

1:20 „Písmo“ Toto je jeden z niekoľkých veršov v NZ, ktoré hovoria o sebazjavení v SZ a NZ spisoch (t.j. Písmo).

1. Matúš 5:17-19
2. 1Korint'anom 2:9-13
3. 2Tesaloničanom 2:13
4. 2Timoteovi 3:16
5. 1Petrov 1:23-25
6. 2Petrov 1:20-21
7. 2Petrov 3:15-16

Podstata všetkých týchto vecí je, že Písmo je od Boha a je Božieho, nie ľudského pôvodu. Boh inšpiroval autorov (2Pt 1:20-21) a ich spisy (2Tim 3:16).

▪ **„na základe vlastného výkladu“** Táto fráza vyjadrovala existujúce napätie spôsobené falošnými učiteľmi v cirkvách. Možné je, že citovali Písmo a potom do neho vsúvali vlastné odchýlky (čo je aj dnes bežné).

Z kontextu je ťažko pochopiť, či sa táto fráza týkala (1) SZ autorov alebo (2) súčasných falošných učiteľov. Ak ide o prvú možnosť, hovorí o teologickom koncepte inšpirácie (2Tim 3:16). Zdá sa, že nasledujúce verše potvrdzujú túto inšpiráciu. Ak ide o druhú možnosť, hovorí o teologickom koncepte iluminácie (t.j. že Duch vedie veriacich pri vykladaní Biblie).

Musíme povedať, že evanjelikálny koncept „kňazstva veriaceho“ je obvykle pochopený ako Duchom-daná schopnosť vykladania Biblie pre seba. Avšak, biblicky sa táto fráza týka cirkvi, ktorá je činiteľom naplnenia Veľkého poverenia, 1Pt 2:5,9; Zj 1:6; Všimni si v SZ (2M 19:6) a NZ frázu „kňazstvo veriacich“ je množné číslo (t.j. spoločenské), nie individuálne.

1:21 „Ľudia ... z vnuknutia Ducha Svätého“ Toto je doslova „nesený“, čo je participium prítomného času pasívneho. Toto pridáva dôraz na pravdu, že Biblia je Božia zvesť, nie ľudská zvesť! Pravda je, že Biblia je písaná ľudskými slovami, ale ľudia boli jedinečne vedení Duchom. Biblia nie je vyčerpávajúca pravda, lebo ani jeden človek nemôže pochopiť takú úroveň reality, ale je dôveryhodná, adekvátna pravda o Bohu, o hriechu, o spasení, o zbožnom živote a o večnosti.

Presná metóda inšpirácie sa mení

1. Zjavenie Boha	2. Urím a Tummím/lósy
3. Sny	4. Videnia
5. Vytrženia	6. Anjeli
7. Symbolické činy	8. Zvláštne udalosti a výklady

Otázka zostáva či (1) Boh dáva obsah a človek-autor formu alebo (2) dáva Boh obidve?

DISKUSNÉ OTÁZKY

Toto je výkladová študijná príručka, čo znamená, že zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Tieto diskusné otázky sú určené k tomu, aby vám pomohli rozmýšľať o hlavných otázkach tejto časti knihy. Majú u vás vyvolať myšlienky, nie definitívne odpovede.

1. Je kresťanský život primárne Božie dielo alebo naše?
2. Akú úlohu konajú ľudia vo svojom vzťahu s Bohom?
3. Môže byť kresťanský život oddelený od spasenia?
4. Je spasenie podmienené?
5. Aké falošné učenie Peter konfrontoval v tomto liste?
6. Aký je význam Otcových slov vo v. 19?
7. Čo hovoria verše 20-21 o Biblii?

2 PETROV LIST 2

Rozdelenie moderných prekladov podľa odsekov

UBS	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Falošní proroci a učítelia 2:1-3	Deštruktívne doktríny 2:1-3	Útok na falošných učiteľov 2:1-3	Falošní učítelia 2:1-3	Falošní učítelia 2:1-3
2:4-10a	Osud falošných učiteľov 2:4-11	2:4-10a	2:4-10a	Lekcie z minulosti 2:4-10a
2:10b-16	Skazenosť falošných učiteľov 2:12-17	2:10b-16	2:10b-16	Trest, ktorý príde 2:10b-12
2:17-22	Podvod falošných učiteľov 2:18-22	2:17-22	2:17-22	2:13-16 2:17-22

ČÍTANIE TRETIEHO CYKLU (pozri „Ako správne čítať Bibliu“) SLEDOVANIE PÔVODNÉHO ZÁMERU AUTORA NA ÚROVNI ODSEKOV

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

1. Prvý odsek
2. Druhý odsek
3. Tretí odsek
4. Atd'.

POCHOPENIE KONTEXTU 2 PT 2:1-22

- A. Tento oddiel je paralelný s knihou Júdu. Mnohé slová sú prevzaté, ale nie je jasné kto od koho tie slová prevzal. Je možné, že Júda narážal na Petrovo proroctvo, lebo po jeho smrti sa splnilo (NET Biblia).
- B. Zdá sa, že títo falošní učítelia boli antinomisti, začínajúci gnosticci s veľmi vyvinutou angelológiou (čo môže odrážať perzský vplyv, 1Tim 6:3-5). Všetky SZ záznamy, ktoré sú spomenuté, zahŕňajú nejakým spôsobom aj anjelov.
- C. Používa všeobecne známe vedomosti svojej doby (SZ záznamy; 1Enoch; pohanské pramene).
- D. Biblia je veľmi nejednoznačná ohľadom pôvodu, pádu a aktivitách anjelov. Nedovoľ svojej zvedavosti, aby išla ďalej od Bohom daných informácií (t.j. moderné romány).
- E. Máme rozšírený zoznam vlastností falošných učiteľov
  1. Tajomne uvádzali deštruktívne herézy (v. 1)
  2. Zapreli Majstra (v. 1)
  3. Nasledovali telesnosť (v. 2)

4. Boli chamtiví (v. 3)
5. Pohrdali autoritou (v. 10)
6. Správali sa ako zvery (v. 12)
7. Túžili po rozkošiach (v. 13)
8. Vyvrátili kresťanské hody lásky (v. 13)
9. Slabých veriacich navádzali na hriech (v. 14)
10. Sfubovali slobodu, ale boli otrokmi (v. 19).

ŠTÚDIUM SLOVNÝCH VÝRAZOV A FRÁZ

TEXT 2:1-3

(1) Medzi Božím ľudom však boli aj falošní proroci, tak, ako aj medzi vami budú falošní učители, ktorí rozšíria skazonosné nauky. Keďže však zaprú aj samého Pána, ktorý ich vykúpil, uvalia na seba rýchlu skazu. (2) A mnohí budú nasledovať ich výstrednosti a budú potupovať cestu pravdy. (3) Z chamtivosti sa budú usilovať získať vás falošnými rečami, ale ich súd je pripravený a ich zatratenie, ktoré im hrozí, nespí.

2:1 „falošní proroci“ O pravých prorokoch sa hovorí v 1:19-21. SZ spomína falošných prorokov často (5M 13:1-5; 18:19-22; 1Krl 18:19; 22:6nn; Jer 5:3; 23:9-18), tak ako aj NZ (Mt 7:15; 24:11,24; Mk 13:22; Lk 6:26; Sk 13:6; 2Pt 2:1; 1Jn 4:1; Zj 16:13; 19:20; 20:10). Pozri zvláštnu tému: Odpadnutie v 2Pt 1:10.

▪ **„medzi Božím ľudom“** Toto sa týka SZ Božieho ľudu. Všimni si paralelizmus medzi prvými dvoma vetami (opakuje sa „medzi“). Všimni si, že falošní proroci prišli spomedzi ľudu Božieho a nie zvonku.

▪ **„falošní učители“** Indície z druhej kapitoly ukazujú, že to boli začínajúci gnostici. Pozri zvláštnu tému: Gnostici v 1Pt 3:22.

▪ **„rozšíriť“** Táto zloženina zo slov *para* a *eisagó* má význam „vkradnúť sa povedľa“ (G 2:4 a Júd 4).

▪ **„skazonosné nauky“** Výraz „nauky“ (oddelenia) je v NZ použitý troma spôsobmi.

1. Ako náboženská skupina (Sk 24:14; 26:5)
2. Ako rozdelenie v rámci kresťanstva (1K 11:19)
3. Ako učenie, ktoré odporuje ortodoxnému

Obvykle existuje zmes pravdy a omylov. Často, zveličujú niektoré pravdy a vyradujú iné biblické pravdy, alebo je to prekrútenie Kristológie. Heréza vždy prichádza z vnútra kresťanského spoločenstva (Mt 7:15-23; 24:24; 1Tim 4:1-5; 1Jn 2:18-25). Opis ich konaní môžeme vidieť v (1) Pochopení kontextu E a (2) G 5:19.

▪ **„zaprú aj samého Pána“** Toto je participium prítomného času aktívneho, ktoré hovorí o pretrvávajúcom osobnom odmietnutí Krista falošnými učiteľmi. Toto sa môže týkať zapretia Ježiša (1) buď teológiou alebo (2) životným štýlom (Júd 4). Toto je prvá zo štyroch opisných fráz (vv. 1-3) o falošných učiteľoch, ktorí zapreli Majstra

1. Svojím konaním a vierou
2. Svojou nemravnosťou
3. Svojou chamtivosťou
4. Svojím sebaklamom

Titul „Pán“ je výraz *despotés*, ktorý znamená „pán“ alebo „majster“. Použitý je pre otrokárov (1Tim 6:1,2; Tít 2:9; 1Pt 2:18).

Je zaujímavé, že výraz „Pán“ bol bežne používaný pre Boha Otca (Lk 2:29; Sk 4:24 [cituje LXX y 2M 20 alebo Ž 146:6]). Avšak, používaný je aj pre Krista (2Tim 2:21; Júd 4; Zj 6:10). Tu je ďalší titul Otca presunutý na Syna, na potvrdenie Jeho Božstva.

▪ **„ktorý ich vykúpil“** Toto je participium aoristu aktívneho. Zdá sa, že vv. 20-22 tvrdia, že raz boli zachránení ale teraz nie sú! Toto je odkaz na (1) YHWH záchranu svojho ľudu v SZ alebo (2) Kristovo vykupiteľské dielo v NZ (Mk 10:45; Sk 20:28; 1K 6:20; Ef 1:7; 1Tim 2:6; Hb 2:9; 1Pt 1:19; 1Jn 2:2; Zj 5:9). V SZ odkúpiť niekoho z otroctva (t.j. výkupné alebo vykúpiť) sa týkalo fyzického oslobodenia. V NZ sa obvykle týka záchranu. V SZ predať niekoho do rúk svojim nepriateľom sa týkalo súdu.

NJB má zaujímavý preklad „ktorý im kúpil slobodu“. Zrejme vidia kontext (vv. 2-3) že sa týka veriacich, ktorí žijú bezbožný život a potupujú Krista a kresťanstvo. Toto sa teda týka veriacich, ktorí zomrú skoro kvôli ich bezbožnému životu a deštruktívnemu vplyvu.

▪ **„uvalia na seba rýchlu skazu“** Ani jeden veriaci z prvého storočia by sa neopýtal túto otázku, ale moderní veriaci o tom mnoho rozmýšľajú, najmä v spojení s tým ako ich spoločenstvo vníma istotu. Niektorí spájajú frázu s „YHWH“ alebo „ľudom“, čo by sa týkalo exodu (t.j. putovanie púšťou).

Pravá otázka je „Boli heretici naozaj spasení?“ Verím, že biblické doktríny sú dané v dialektických, alebo paradoxných pároch, čo je charakteristika východnej literatúry. Moderní západní čitatelia a vykladači majú tendenciu zjednodušiť alebo dekontextualizovať verše. Osobne určite súhlasím s istotou veriaceho, ale stále viac som znepokojovaný s tvrdením „raz spasený, navždy spasený“, kvôli textom, ako je tento. Zbožný život (Jakub a 1Jánov) je dôkazom (nie základom) istoty. Veriaci zápasia s hriechom, ale neustále dôverujú Kristovi a odpovedajú (niekedy pomaly) na nápravy Ducha Svätého.

Avšak, podobnosť o pôde (Mt 13) a aktívny, ale stratený, religionisti z Mt 7:15-27 ma uisťujú, že existuje falošné vyznanie viery (vv. 20-22; 1Jn 2:18-19).

Falošní učitelia spôsobovali a ešte stále spôsobujú rozruch v cirkvi. V 1Jn nachádzame niekoľko testov pre pravých veriacych

1. Ochota vyznať hriech (1:5; 2:22)
2. Životný štýl poslušnosti (2:3-6)
3. Životný štýl lásky (2:7-11)
4. Víťazstvo nad zlom (2:12-14)
5. Opustenie sveta (2:15-17)
6. Vyrvalosť (2:19)
7. Doktrína (2:20-24)

Peter tiež uvádza nevhodné správanie týchto falošných učiteľov (pozri Pochopenie kontextu, E). Ak je pravda, že evanjelium je (1) osoba; (2) zvesť o osobe; a (3) životný štýl napodobňovania tejto osoby, tak títo falošní učitelia porušili všetky tri.

Môže byť niekto „kúpený“ Ježišom a zapierať Ježiša? Toto je problém. Spasenie je bezplatné pre každého kto odpovie pokáním, vierou, poslušnosťou a vyrvalosťou. Ale, zrelosť je učenie, ktoré stojí všetko. Musíme sa pevne držať oboch týchto biblických právd. Doktrína prichádza vo dvojiciach plných napätia, lebo kresťanstvo nie je len biblická teológia (R 6) ale denný zápas (R 7) pre zbožnosť. Spasenie je vzťah, nie izolované rozhodnutie!

2:2 „mnohí budú nasledovať“ Ó, aká tragédia odvádzať iných z cesty (Mt 18:6-7). Peter toto zložené slovo často používa (1:16; 2:2,15,21; Mt 18:6).

▪	
NASB	„ich telesnosť“
NKJV	„ich deštruktívne cesty“
NRSV	„ich neviazané cesty“
TEV	„ich nemravné cesty“
NJB	„ich prostopášne správanie“

Výraz *aselgeia* je možné preložiť ako „neviazanosť“, „roztopašnosť“ alebo „telesnosť“, ktorá hovorí o nevhodnej sexuálnej aktivite (2:2,7,18; 1Pt 4:3; Júd 4). Často sa zaraďuje do zoznamov hriechov pohanských spoločností (R 13:13; 1K 12:21; G 5:19).

▪ **„budú potupovať cestu pravdy“** Rozhodujúce je, ako veriaci žijú. Majú odrážať rodinné charakteristiky Boha (t.j. viera v Ježiša obnovuje obraz Boží v ľudstve, 1Tim 6:1; Tít 2:5).

▪ **„cesta pravdy“** „Cesta“ bol raný názov použitý pre kresťanov (Sk 9:2; 18:25-26; 19:9,23; 22:4; 24:14,22). Odráža SZ koncept biblickej viery ako jasne označenej cesty, po ktorej musíme ísť (Ž 119:105; Pr 6:23). Táto fráza odráža zvesť evanjelia. Je zjavné, že zbožný životný štýl je neoddeliteľným aspektom spasenia (Ef 1:4; 2:10).

▪ **„budú potupovať“** Pohanovia zle pochopili veriacych a obvinili ich z nemravného konania. Životy takýchto falošných učiteľov napomáhali týmto mylným predstavám.

2:3 „z chamtivosti“ Tento výraz má negatívny sekundárny význam aj v Septuaginte aj v NZ. Falošní učitelia sú charakterizovaní tým, že túžili „mať viac a viac“ za každú cenu (2:14; Micheáš 3:11; 1Tim 6:5; Tít 1:11; Júd 16). Tento výraz je často použitý v NZ (Mk 7:22; Lk 12:15; R 1:29; 2K 9:5; Ef 5:3; Kol 3:5; 1Tes 2:5; 2Pt 2:3,14) lebo charakterizuje egocentrickú prirodzenosť padlého ľudstva. Toto sa môže týkať finančnej chamtivosti, sexuálnej chamtivosti alebo „veľavážených pozícií“ (t.j. učiteľov) v rámci zborov.

▪ **„získať vás“** KJV má „urobiť tovar z vás“. Z tohto gréckeho slova pochádza anglické slovo „emporium“ (tržnica, pozn. prekl.).

▪	
NASB	„s falošnými slovami“
NKJV, NRSV	„klamné slová“
NJB	„nepravdivé poviedky“

Prídavné meno označuje to čo je vytvorené alebo urobené (R 9:20). Z tohto gréckeho výrazu pochádza slovo „plastický“. Falošní učitelia spôsobili problémy v rámci spoločenstva veriacich a v spoločnosti. Ich životy priniesli pohrdanie evanjeliom a ich klamstvá prevrátili zvesť evanjelia.

▪ „**ich súd**“ Medzi Božím ľudom boli mnohí falošní učitelia. V SZ boli odsúdení (5M 13:1-5,6-11,12-18). Ich dočasný ale aj eschatologický súd je istý a nie oneskorený (G 6:7). V tomto texte aj „súd“ aj „zatratenie“ sú zosobnené.

Toto je duchovný princíp. Boh je eticko-morálny a také je aj Jeho stvorenie. Ľudia sa správajú podľa Božích štandardov. Žneme to čo sejeme. Toto platí pre všetkých veriacich (ale neovplyvňuje to ich spasenie) a aj neveriacich (Jób 34:11; Ž 28:4; 62:12; Pr 24:12; Kaz 12:14; Jer 17:10; 32:19; Mt 16:27; 25:31-46; R 2:6; 14:12; 1K 3:8; G 6:7-10; 2Tim 4:14; 1Pt 1:17; Zj 2:23; 20:12; 22:12).

TEXT 2:4-10a

(4) Veď Boh neušetril ani anjelov, keď zhrešili, ale ich uvrhol spútaných do temnoty pekla, aby tam boli strážení, až pokým nepredstúpia pred súd. (5) Ani starý svet neušetril, keď priviedol potopu na bezbožný svet, ale Noacha, ohlasovateľa spravodlivosti, zachránil ako ôsmeho spolu s inými siedmimi. (6) Aj mestá Sodomu a Gomoru odsúdil na zánik a obrátil na popol ako odstrašujúci príklad pre budúcich bezbožníkov, (7) ale spravodlivého Lóta, ktorý sa trápil bezuzdným správaním nemravníkov, zachránil. (8) Kým tento spravodlivý prebýval medzi nimi, deň čo deň sa vo svojej spravodlivej duši trápil, keď počul a videl ich zlé skutky. (9) Pán však vie vytrhnúť nábožných z pokušenia, a nespravodlivých ponechať až do dňa súdu a potrestať, (10) a to najmä tých, čo sa ženú za telom s nečistými žiadosťami a pohrdajú Pánovou autoritou.

2:4 „**veď/ak**“ Toto je podmieňovacia veta prvej triedy, o ktorej obvykle predpokladáme, že je pravdivá z autorovej perspektívy, alebo pre jeho literárne účely. Začína sa tým rozšírená veta, ktorá je až po verš 10a. Je možné, že sa tento podmieňovací vzorec sa opakoval v tejto dlhej zložitej gréckej vete. NRSV má „ak“ vo vv. 4,5,6,7; NIV má „ak“ vo vv. 4,5,6,7,9, ale v gréckom texte sa objavuje len vo v. 4. Tento kontext zobrazuje sériu SZ súdov, ktoré sa týkajú anjelov.

▪ „**anjeli, keď zhrešili**“ Toto je paralelné s Júd 6. Nasledujú poznámky z môjho komentáru k Jakubovi a Júdovi (vol. 11).

Poznámky z komentáru k Júdovi

Júd 6 „Anjelov však, ktorí si nezachovali svoju pôvodnú hodnosť, ale opustili svoj vlastný príbytok, držia v tme vo večných putách, pre súd veľkého dňa“ Sodoma a Gomora, rovnako ako aj títo anjeli, sa oddali ohromnej nemravnosti a išli za cudzím tele. Obe mestá sú ukázané ako príklady trestu večného ohňa.

Júd 6 „anjeli“ Tento verš pridáva anjelov na jeho zoznamy tých, ktorí najprv uctievali a neskôr sa vzbúрили voči YHWH a tak boli zničení alebo odsúdení. Ale prečo anjelov? Na opis tejto špecifickej skupiny anjelov sú nám dané niektoré informácie:

1. Nezachovali svoju pôvodnú hodnosť
2. Opustili vlastný príbytok
3. Budú držaní v tme vo večných putách
4. „zhrešili“ (2Pt 2:4)
5. „uvrhol ich do Tartaru“ (2Pt 2:4)
6. „uvrhol ich, aby tam boli strážení, až pokým nepredstúpia pred súd“ (2Pt 2:4)

Ktorí anjeli v SZ sa vzbúрили a zhrešili?

1. Anjeli ako sily za pohanským uctievaním
2. Nižšie anjelské bytosti, nazvané špecifickými démonickými menami v SZ. Príklady: Lilít (Iz 34:14), Azazel (3M 16:8) a kozí démoni (3M 17:7)
3. „Boží synovia“ v 1M 6 (často diskutované v intertestamentálnych apokalyptických spisoch, 1Enoch 86-88; 106; 2Enoch 7,18; 2Baruch 56; Júbileá 5)
4. Anjeli spomenutí v príklade židovských apokalyptických intertestamentálnych spisoch (kvôli Júdovmu použitiu iných kníh tohto druhu vo vv. 9 a 14)

▪	
NASB	„nezachovali svoju vlastnú hodnosť“
NKJV	„nezachovali svoju vlastnú hodnosť“
NRSV	„nezachovali svoju vlastnú postavenie“
TEV	„nezostali v rámci hraníc ich vlastnej autority“
NJB	„nezachovali autoritu, ktorú mali“

Tu je slovná hra so slovesom „zachovať“ vo v. 6. Anjeli nezachovali svoje miesto (participium aoristu aktívneho), tak ich Boh zanechal v mieste väzenia až po súdny deň (indikatív perfektu aktívneho). Títo anjeli, ktorí porušili Božiu vôľu čelili aj dočasnému aj eschatologickému súdu, tak ako sa Izrael vzbúril počas putovania púšťou alebo obyvatelia Sodomy a Gomory.

Pojem „hodnosť“ je grécky termín *arché*, ktorý znamená „počiatok“ alebo „pôvod“ niečoho.

1. Počiatok stvoreného poriadku (Jn 1:1; 1Jn 1:1)
2. Počiatok evanjelia (Mk 1:1; Flp 4:15)
3. Prví očití svedkovia (Lk 1:2)
4. Počiatkové znamenia (divy; Jn 2:11)
5. Počiatkové princípy (Hb 5:12)
6. Počiatkové uistenie založené na pravdách evanjelia (Hb 3:14)

Pojem začal byť používaný v zmysle „vlády“ alebo „autority“

1. Ľudskí vládni predstavitelia
  - a. Lukáš 12:10
  - b. Lukáš 20:20
  - c. Rimanom 13:3; Titovi 3:1
2. Anjelské autority
  - a. Rimanom 8:38
  - b. 1Korint'anom 15:24
  - c. Efezanom 1:21; 3:10; 6:12
  - d. Kolosanom 1:16; 2:10,15

Títo falošní učители pohrdajú všetkou autoritou, pozemskou aj nebeskou. Sú to antinomistickí voľnomyšlienkári. Seba a svoje túžby dávajú pred Boha, anjelov, civilné autority a cirkevných vodcov.

▪	
NASB	„ale opustili svoj vlastný príbytok“
NKJV	„ale zanechali svoje vlastné bydlisko“
NRSV	„ale zanechali vlastné bývanie“
TEV	„ale opustili svoje vlastné bývanie“
NJB	„ale zanechali svoju stanovenú sféru“

Títo anjeli opustili svoju nebeskú ríšu a odišli do inej (zem). Toto súhlasí s anjelským výkladom z 1M 6:1-4. Tento čin bolo svojvoľné odmietnutie Božej vôle a autority.

▪ **„vo večných putách“** Putá sú použité pre anjelov v 1Enoch a satan je zviazaný „veľkou reťazou“ v Zj 20:1-2. Výraz „večný“ môže znamenať „silný“, „adekvátny“, „istý“, nie doslova večný, lebo títo anjeli v nich budú len po súdny deň, kedy budú použité iné prostriedky uväznenia (Zj 20:10,14-15). Význam spočíva v tom, že niektorí anjeli sú uväznení teraz, aby ich zlé konanie bolo kontrolované.

▪ **„v tme“** Výraz *Tartarus* (nie je použitý v Júd, ale je prítomný v 2Pt 2:4 a 1Enoch 20:2) bol použitý v gréckej mytológii ako väzenie Titanov, polo-božských a polo-ľudských obrov. Toto zodpovedá anjelskému výkladu 1M 6. 1Enoch opisuje nový príbytok týchto nepoddajných anjelov (1Enoch 10:5,12) ako večnú tmu. Aké je to odlišné od nebeskej žiary (sláva). Rabíni delili *Šeol* na „Raj“ (pre spravodlivých) a *Tartarus* (pre nespravodlivých). Výraz „priepasť“ (Lk 8:3; Zj 9:1; 11:7; 20:3) je synonymický s metaforou tmy použitej vo verši 13b.

▪ **„veľký deň“** Toto je ďalší spôsob narážky na Súdny deň, deň keď Boh bude brať na zodpovednosť celé ľudstvo za dar života (Flp 2:10-11; Iz 45:23; R 14:10-12).

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: „SYNOVIA BOŽÍ“ V GENESIS 6

- A. Existuje veľká kontroverzia ohľadne identifikovania frázy „Boží synovi“. Sú tri hlavné výklady
  1. Fráza sa týka zbožného rodokmeňa Seta (1M 5)
  2. Fráza sa týka skupiny anjelských bytostí
  3. Fráza sa týka kráľov alebo tyranov Kainovho rodokmeňa (1M 4)
- B. Dôkazy toho, že fráza sa týka Setovho rodokmeňa
  1. Priamy literárny kontext 1M 4 a 5 ukazuje vývin vzbúreneckého rodokmeňa Kaina a zbožného rodokmeňa Seta. A tak, zdá sa, že kontextuálne dôkazy skôr poukazujú na zbožný rodokmeň Seta.

2. Rabíni sa nemohli zjednotiť pri pochopení tejto pasáže. Niektorí tvrdili, že sa týka Seta (ale väčšina tvrdila, že sú to anjeli).
  3. Fráza „Boží synovia“ sa väčšinou používala pre anjelské bytosti, len zriedkavo sa týkala ľudských bytostí
    - a. 5M 32:5
    - b. Ž 73:15; 82:1-4
    - c. Oz 1:10
- C. Dôkazy toho, že fráza sa týka anjelských bytostí
1. Toto bolo najbežnejšie tradičné chápanie pasáže. Väčší kontext 1M by mohol podporiť tento pohľad ako ďalšieho príkladu nadprirodzeného zla, ktoré sa snažilo prekaziť Božiu vôľu pre ľudstvo (rabíni hovorili, že zo žiarlivosti)
  2. Fráza („Boží synovia“) je v SZ väčšinou použitá pre anjelov
    - a. Jób 1:6
    - b. Jób 2:1
    - c. Jób 38:7
    - d. Dan 3:25
    - e. Ž 29:1
    - f. Ž 89:6,7
  3. Intertestamentálna kniha 1Enoch, ktorá bola veľmi populárna medzi veriacimi v NZ období, spolu s *Genesis Apocryphon* v zvitkoch z Mŕtveho mora a *Jubileí* 5:1, ich interpretuje ako nepoddajných anjelov (1Enoch 12:4; 19:1; 21:1-10).
  4. Zdá sa, že priamy kontext v 1M 6 poukazuje, že silní muži starých čias, slávni muži, pochádzali z neprístojného miešania poriadku stvorenia.
  5. 1Enoch dokonca tvrdí, že Noachova potopa prišla zničiť tieto anjelo-ľudské spojenia, ktoré boli nepriateľské voči YHWH a Jeho plánu pre stvorenie (1Enoch 7:1nn; 15:1nn; 86:1nn)
- D. Dôkazy toho, že fráza sa týkala kráľov alebo tyranov z Kainovho rodokmeňa
1. Existuje niekoľko starovekých prekladov, ktorí podporujú tento názor
    - a. Targum alebo Onkelos (druhé storočie po Kr.) prekladajú „Boží synovia“ ako „synovia vznešených“
    - b. Symmachus (druhé storočie po Kr.) grécky preklad SZ, prekladá „Boží synovia“ ako „synovia kráľov“
    - c. Výraz *elohim* je niekedy použitý pre Izraelských vodcov (2M 21:6; 22:8; Ž 82:1,6)
    - d. *Nefilim* je spojené s *Gibborim* v 1M 6:4. *Gibborim* je množné číslo slova *Gibbor*, ktoré znamená „silný muž odvahy; sila; bohatstvo a moc“
  2. Tento výklad a jeho dôkazy sú vzaté z *Hard Sayings of the Bible*, s. 106-108.
- E. Historické dôkazy zástupcov oboch použití
1. Fráza sa týkala Setovcov

a. Cyril Alexandrijský	e. Kalvín
b. Theodoret	f. Kyle
c. Augustín	g. Gleason Archer
d. Hieronym	h. Watts
  2. Fráza sa týka anjelských bytostí

a. Spisovatelia Septuaginty	f. Tertullian	k. Olford
b. Filón	g. Origenes	l. Westermann
c. Jozefus (<i>Antiquities</i> 1.3.1)	h. Luther	m. Wenham
d. Justín Martýr	i. Delitzsch	n. NET Biblia
e. Klemen Alexandrijský	j. Hengstenberg	
- F. Ako sa „Nefilim“ z 1M 6:4 týkajú „Božích synov“ a „dcér ľudských“ z 1M 6:1-2?
1. Boli to obri, ktorí boli výsledkom spojenia medzi anjelmí a ženami (4M 13:33).
  2. Vôbec nemajú spojenie. Sú len jednoducho spomenutí, že boli prítomní na zemi v dňoch, kedy sa udiali udalosti z 1M 6:1-2 ale aj neskôr.

3. R. K. Harrison v *Introduction to the Old Testament*, s. 557 má nasledujúci záhadný citát: „minúť sa úplne neoceniteľného antropologického vhl'adu do vzťahu medzi *Homo sapiens* a pred-Adamovskou rasou, ktorý pasáž opisuje, a ktorý je prístupný tým učencom, ktorí sú vystrojení, aby ich sledovali“.

Toto naznačuje, že tieto dve skupiny vidí ako predstaviteľov rôznych humanoidných skupín. Toto malo naznačiť neskoršie zvláštne stvorenie Adama a Evy, ale tiež aj evolučný vývin *Homo erectus*.

- G. Mal by som tiež zverejniť aj moje vlastné chápanie tohto kontroverzného textu. Najprv, musím pripomenúť, že text v 1M je krátky a nejednoznačný. Mojžišovi prví poslucháči museli mať dodatočný historický vhl'ad, alebo Mojžiš používal ústnu alebo písanú tradíciu z obdobia Patriarchov, ktorú on sám nechápal úplne. Táto problematika nie je rozhodujúcou teologickou témou. Často sme zvedaví na veci, ktoré Písmo veľmi nerozvádza. Bolo by veľmi zlé budovať z toho a z podobných fragmetov biblických informácií teológiu. Keby sme potrebovali túto informáciu, Boh by nám ju určite bol dal vo veľmi jasnom a úplnom tvare. Osobne si myslím, že to boli anjeli a ľudia kvôli:

1. Fráze „Boží synovia“, ktorá je v SZ dôsledne, ak nie výlučne, používaná pre anjelov
2. Septuaginte (Alexandrijskej), ktorá prekladá (v neskorom prvom storočí pr.Kr.) „Boží synovia“ ako „Boží anjeli“
3. Pseudepigrafická apokalyptická kniha 1Enoch (možno napísaná okolo 200 pr.Kr.) je veľmi špecifická, že sa tu hovorí o anjeloch (kapitoly 6-7)
4. 2Pt a Júd hovoria o anjeloch, ktorí zhrešili a nezachovali si svoje riadne príbytky
Viem, že niektorým sa zdá, že toto protirečí Mt 22:30, ale títo špecifickí anjeli nie sú ani v nebi ani na zemi, ale v zvláštnom väzení (*Tartarus*).
5. Myslím si, že dôvod prečo mnohé udalosti z 1M 1-11 sa nachádzajú v mnohých kultúrach (t.j. podobné záznamy stvorenia, podobné záznamy potopy, podobné záznamy anjelov, ktorí si brali ženy) je kvôli tomu, že všetci ľudia boli spolu a mali určité poznanie YHWH v tomto období, ale po rozpíchnutí pri Babylonskej veži sa toto poznanie stalo porušeným a prispôbilo sa polyteistickej metóde.

Dobrý príklad tohto je grécka mytológia, kde polo-ľudia/polo-nadľudskí obri nazvaní Titanmi sú uväznení v *Tartare*, čo je meno, ktoré je len raz spomenuté v Biblii (2Petrov 2) ako miesto uväznenia anjelov, ktorí si nezachovali vlastné príbytky. V rabinskej teológii bol Hades rozdelený na časť pre spravodlivých (raj) a časť pre skazených (*Tartarus*).

▪
NASB, NKJV,
NRSV, TEV,
NIV „peklo“
NJB „posvetie“
Weymouth „Tartarus“

Pozri poznámku vyššie pri „v tme“ v poznámkach k Júдови 6.

▪ „**strážení**“ Výraz *sirois* sa nachádza v starovekých gréckych rukopisoch s, A, B a C. KJV má „*serais*“, čo je významom podobné slovu „puto“ (*demois*) v Júd 6, ktoré sa nachádza v starovekých rukopisných papyrusoch P⁷², tiež porovnaj 1Enoch 10:12).

2:5 „ani starý svet neušetřil“ Toto sa týka Božieho súdu nad skazenosťou ľudstva (1M 6:5,11-12,13; 8:21b). Tento súd vodou je opísaný v 1M 6-9. Tá istá udalosť je spomenutá v 1Pt 3:18-22.

▪ „**Noach**“ Jeden muž a jeho rodina „našli priazeň v očiach Pána“ (t.j. Noach, 1M 6:8-9,18). Táto udalosť je tiež opísaná v Jozefovom *Antiquities of the Jews* 1.3.1; 1Klement 7.6,9.4; a Sibyline proroctvá 1.128).

▪ „**ohlasovateľ spravodlivosti**“ SZ nespomína Noachovo kázanie, ale rabínska tradícia áno (Jubileá 7:20-29; Sibyline proroctvá 1.128-129).

▪ „**potopa**“ Z tohto gréckeho slova pochádza slovo „kataklizma“. Podľa 1Enoch, toto bol Boží súd nad sexuálnymi vzťahmi medzi ľuďmi a anjelmi v 1M 6:1-4.

2:6 „Sodoma a Gomora“ Zničenje týchto skazených miest je opísané v 1M 19:24-28. Anjeli boli nástrojmi úteku pre Lóta a jeho rodinu a domnievame sa, že boli zapojení aj pri zničení týchto miest v nižine.

Toto je paralelné s Júd v. 7. Zdá sa, že Noach je príkladom súdu vodou a Sodoma a Gomora sú príkladom súdu ohňom. Zaradil som nasledujúce poznámky z môjho komentáru k Júd v. 7.

Poznámky z komentáru k Júdovi

v. 7 „Sodoma a Gomora“ Toto je tretí príklad vzbury, ktorý zahŕňal sexuálnu činnosť mimo Božieho zjaveného plánu pre manželstvo:

1. Kanaánske obetné hostiny v Šittíme (4M 25)
2. Pokus anjelov zamiešať poriadok stvorenia (1M 6:1-4; 2Pt 2:4)
3. Homosexuálna aktivita Sodomy a Gomory k anjelom (1M 19; 2Pt 2:6)

▪ **„a okolité mestá“** Tieto mestá sú zoradené podľa mien v 5M 29:23.

▪ **„podobným spôsobom“** Toto je akuzatív, ktorý sa gramaticky spája s anjelmi (v. 6), nie s „okolitými mestami“. Špekulovalo sa, že Júda použil tieto SZ obrazy, pretože tak ako v 1M 6 si anjeli vzali ženy, tak sa tu snažili ľudia vziať si anjelov (1M 18:22; 19:1). Ak je tak, toto by bol ďalší príklad miešania poriadku stvorenia. Avšak, mne sa zdá, že obyvatelia Sodomy nevedeli, že sú to anjeli a mysleli si, že sú to muži (1M 18:22).

▪ **„oddali smilstvu a náhlili sa za iným telom“** Toto je narážka na „iný druh (*heteros*) tela“. Zdá sa, že sa to týka aj (1) anjelov a žien podľa Jozefa v *Antiquities of the Jews* 1:3:1 aj (2) homosexuality (R 1:26-27), ktorá bola prevažná v oblasti Sodomy.

▪ **„znášajú trest vo večnom ohni a sú výstrahou“** Júdov list používa tieto SZ príklady ako jasné varovanie svojim čitateľom. Dávajme si pozor pred hociakým sexuálnym zneužívaním.

NZ hovorí jasne o večnom utrpení (Mt 25:41,46; 2Tes 2:8-9; Zj 19:20; 20:11,14-15; 21:28 a tiež aj 1Enoch 54:1). Táto téma je ťažká pre diskusiu, lebo Biblia nedáva veľa informácií o pekle a raji. Potvrzuje ich realitu, ale nezjavuje špecifické informácie, a obvykle ich opisuje metaforickým jazykom. Ježiš používa „údolie Ben-Hinnóma“, ktoré sa nachádzalo južne od Jeruzalema a za vlády Menašeho ho Izraelci používali na uctievanie Molocha, kanaánskeho ohnivého boha, ktorý si vyžadoval detské obete. Židia, z hanby a ľútosťi pre svoju účasť v týchto obradoch plodnosti premenili toto miesto na smetisko Jeruzalema. Ježišova metafora pre oheň, dym a červy pochádza z tohto miesta, Gehenny.

Toto miesto utrpenia nebolo stvorené pre ľudstvo, ale nepoddajných anjelov (Mt 25:41). Zlo na všetkých úrovniach bude odstránené a oddelené od Božieho stvorenia. Peklo je Boží spôsob opísania trvalého oddelenia.

Pred tým než opustím túto tému, dovoľte mi vyjadriť bolesť, s ktorou pristupujem k tejto téme. Toto je jediné utrpenie v Biblii, ktoré nie je spasiteľné. Toto nie je Božia vôľa pre nikoho. Je to výsledok dobrovoľnej, trvalej vzbury, ako anjelov tak i ľudí. Je to otvorená krvácajúca rana v Božom srdci, ktorá nikdy nebude uzdravená! Božia ochota dovoliť slobodnú vôľu medzi Jeho stvorením mala za výsledok bolestivé, večné straty.

The Jerome Biblical Commentary, vol. 2, s. 379 spomína, že Júdov opis trestu týchto anjelov je veľmi podobný tomu v 1Enoch 10:4-6,11,13; 12:4; 15:3; 19:1. Zdá sa, že toto potvrdzuje, že Júda bol oboznámený s intertestamentálnou židovskou apokalyptickou literatúrou.

2:7-8 „spravodlivý Lót“ Toto môže byť narážka na (1) mimo-kanonickú židovskú knihu Múdrosť Šalamúna 10:6 alebo (2) rabínsku tradíciu. Lót bol neprávom duchovne poškodený kvôli konaniu zlých ľudí z jeho doby (niektoré rabínske tradície sa odrážajú vo v. 8 a 1Klem 11:1) tak ako čitatelia 2Pt zo strany nemorálnych falošných učiteľov.

Celý oddiel má tvar SZ typológie. Veci, ktoré sa udiali v dejinách Izraela sa opakovali v Petrovej dobe.

2:9 Toto je záver rozšírenej vety, ktorá začala vo v. 4. Boh zachráni svojich (t.j. Noach, v. 5 a Lót, v. 7) a nespravodliví budú musieť vydať počet za svoje skutky (t.j. anjeli a ľudia).

2:10 „tých, čo sa ženú za telom s nečistými žiadosťami“ Toto sa týka ľudských inštinktov, ktoré Boh dal, ale s určitými obmedzeniami (t.j. ľudská sexualita, ale v rámci manželstva). Padlé ľudstvo berie Božie dary za ich Bohom-dané hranice pre sebecké, egocentrické účely (stále viac, pre mňa a za každú cenu).

▪ **„pohŕdajú autoritou“** Toto je paralelné s Júd v. 8 niekoľkými spôsobmi.

2 Petrov 2:10

Júd v. 8

1. ženú sa za telom	1. poškvŕňujú telo
2. pohŕdajú autoritou	2. neuznávajú autoritu
3. neboja sa rúhať anjelským bytostiam	3. rúhajú sa nadzemským mocnostiam

Júda zrejme naráža touto frázou na anjelov, ale 2Pt to zjavne veľmi dobre pripája k v. 4 a ďalej hovorí o odmietnutí Krista.

Poznámky z komentáru k Júdovi

v. 8 „podobne aj“ Falošní učiteľia z Júdovho času mali podobnosti s vzbúrencami z dávneho času. Presná podstata podobnosti nie je bližšie určená.

- **„títo“** Toto je Júdov spôsob odkazovania na falošných učiteľov, ktorí napadli cirkev (vv. 8,10,12,14,16,19).
- **„blúznivci“** Tento výraz je používaný pre SZ falošných prorokov (5M 13:1-5; Jer 23:25-32), tí, ktorí tvrdili, že majú zvláštne zjavenie od Boha (Kol 2:18).
- **„poškvrňujú telo“** Toto je metaforické použitie výrazu „škvrna“. Zrejme existoval nemorálny aspekt ich vyučovani a/alebo životného štýlu. Všetky tieto SZ príklady zahŕňali nejaký druh sexuálneho hriechu (2Tim 3:1nn; 2Pt 2).
- **„neužívajú autoritu ... a rúhajú sa nadzemským mocnostiam“** Sú tri charakteristiky „tých“, čo
  1. „poškvrňujú telo“
  2. „opovrhujú autoritou“ (NASB, NKJV, NRSV)
„pohrdajú Božou autoritou“ (TEV)
„podceňujú autoritu“ (NJB)
  3. „rúhajú sa majestátu anjelov“ (NASB)
„hovoria zle o hodnostároch“ (NKJV)
„ohovárajú slávných“ (NRSV)
„urážajú slávne bytosti zhora“ (TEV)
„zneužívajú slávy tiež“ (NJB)

Zrejme prvé sa týka sexuálnych hriechov, ale čo s druhým a tretím? Druhé, v ktorom píše „opovrhujú autoritou“ sa vykladalo aspoň dvoma spôsobmi.

1. Grécky výraz pre „autoritu“ je *kuriotéa* a sa týka výrazu „Pán“ (*kurios*); a tak niektorí spájajú toto opovrhnutie (hoci slovesá sú iné) so zapretím Ježiša vo v. 4 („jediný vládca a nášho Pána, Ježiša Krista“)
2. Grécky výraz pre „autoritu“ je *kuriotéa* a je spojený s *kuriotés*, čo je použité v 2Pt 2:10 (Ef 1:21; Kol 1:16) na označenie anjelov

Zdá sa, že kontext sa týka anjelov, takže najviac sa sem pasuje druhá možnosť.

Tretí opis používa SZ výraz „sláva“ (*kabod*), čo bolo použité pre Boha (vv. 24,25; 2Pt 1:3,17; 3:18) a všetky veci spojené s Bohom, najmä v nebi alebo budúcom živote. V tomto prípade Júda zhromaždil intertestamentálny vývin tohto SZ konceptu, aby opísal anjelské bytosti, bytosti s mocou a autoritou.

Toto sa dokonca môže týkať odmietnutia SZ zákona, lebo Židia verili, že anjeli boli ako sprostredkovatelia YHWH, ktorý dal Mojžišov zákon na vrchu Sinai (Sk 7:35).

Tento bod kontextu je o neporiadnom životnom štýle „tých“, falošných učiteľov v oblasti morálky a autority. Zoznam vlastností falošných učiteľov, ktorý sa začína vo vv. 1-4 tu pokračuje: (1) pohrdajú autoritou, v. 10; (2) ako zvery, v. 12; (3) túžia po rozkoši, v. 13; (4) kazia hody lásky, v. 13; (5) vábja nestále duše, aby zhrešili, v. 14; a (6) sľubujú slobodu, hoci sami sú otrokmi, v. 19.

TEXT 2:10b-16

(10b) Sú to opovážliví bezočivci, neboja sa rúhať duchovným bytostiam, **(11)** a ani anjeli, hoci sú silou a mocou väčší, nevynášajú proti nim pred Pánom zatracujúci súd. **(12)** Oni však ako nerozumná zver, od prírody určená na lov a zabíjanie, rúhajú sa tomu, čo nepoznajú; zahynú vo svojej skazenosti a **(13)** stihne ich odplata za nepravosť. Hýrenie vo dne pokladajú za rozkoš, sú poškvrnou a hanebnosťou a na spoločných hostinách s vami sa oddávajú rozkošiam. **(14)** Ich oči sú plné cudzoložstva a nevedia sa nasýtiť hriechu, vábja nestále duše, srdcia majú vycvičené v chamtivosti, sú deťmi kliatby **(15)** Keďže opustili pravú cestu, zablúdili, dali sa na cestu Bileáma, Béorovho syna, ktorému sa zaľúbila odplata za nepravosť. **(16)** Bol však pokarhaný za vlastnú nepravosť; nemé ťažné zviera prehovorilo ľudským hlasom a zabránilo bláznovstvu proroka.

2:10b „opovážliví“ (Mk 12:34; 15:43)

- **„bezočivci“** (Tít 1:7)

▪ „neboja sa“ (Mt 28:4; Lk 8:47; Sk 7:32; 1K 2:3).

Tri predchádzajúce výrazy opisujú falošných učiteľov a ich nedostatok rešpektu pre duchovnú moc a autoritu. Možno sa týkali gnostickej vyvinutej teológie anjelských úrovní (*eóny*) a tajných mien tých anjelov údajne potrebných, aby prešli cez ich sféru na ceste k spoločenstvu s vysokým, dobrým bohom.

▪
NASB „anjelské majestáty“
NKJV „hovoriť zle o hodnostároch“
NRSV „ohovárať slávnych“
TEV „bez rešpektu pre slávne bytosti zhora“
NJB „urážajú slávnych“

Pozri poznámku v nasledujúcom oddieli z Júdu ohľadom „slávy“ (*doxai*).

2:11 „nevynášajú proti nim pred Pánom zatracujúci súd“ Toto je paralelné s Júd 9, čo môže byť citát z *Nanebovzatie Mojžišovo*. Týka sa incidentu medzi Michalom (t.j. archanjel a ochranca Izraela) a satanom kvôli Mojžišovmu telu (5M 34:6).

Pri tejto fráze nachádzame varianty v gréckych rukopisoch.

1. Pred Pánom (*para* s lokatívom, ⲛ, B, C, K, P, pozri NASB, NKJV, TEV, NJB)
2. Od Pána (*para* s ablatívom, P⁷², pozri NRSV)

2:12 Tento verš je paralelný s Júd 10. Júd 9 opisuje Michalovo stretnutie so satanom. Tento verš v 2Pt a Júd 10 opisuje ako falošní učitelia reagovali na anjelskú autoritu a moc

1. Správajú sa ako nerozumné zvery
2. Sú zvieratami so živočíšnymi inštinkami

To čo vedia (a ako konajú) ich zničí.

▪ „zabíjanie ... zahynú“ Pozri zvláštnu tému, ktorá nasleduje.

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: ZNIČIŤ, ZRUINOVAŤ, SKAZIŤ (*ftheiró*)

Základný význam tohto výrazu *ftheiró* je zničiť, zruinovať, skaziť alebo pokaziť. Môže byť použitý pre

1. Finančné zničenie (možno 2K 7:2)
2. Fyzické zničenie (2K 3:17a)
3. Morálna skaza (R 1:23; 8:21; 1K 15:33,42,50; G 6:8; Zj 19:2)
4. Sexuálny zvod (2K 11:3)
5. Večné zničenie (2Pt 2:12,19)
6. Hynúce tradície ľudí (Kol 2:22; 1K 3:1)

Tento výraz je často používaný v rovnakom kontexte ako jeho záporný protiklad (R 1:23; 1K 9:25; 15:50,53). Všimni si paralelný kontrast medzi našimi pozemskými telami a našimi nebeskými telami.

1. Porušiteľnosť vs. neporušiteľnosť, 1K 15:42,50
2. Poniženie vs. sláva, 1K 15:43
3. Slabosť vs. moc, 1K 15:43
4. Prirodzené telo vs. duchovné telo, 1K 15:44
5. Prvý Adam vs. posledný Adam, 1K 15:45
6. Obraz pozemského vs. obraz nebeského, 1K 15:49

2:13 „stihne ich odplata za nepravosť“ Toto je nezvyčajná konštrukcia, ktorá je buď (1) idióm (jazyková zvláštnosť, pozn. prekl.) alebo (2) slovná hra (t.j. *adikoumenoi*, čo znamená „trpieť zle“ a *adikias*, preložené „zlého“).

▪ „hýrenie vo dne“ Chvália sa svojimi skutkami, aby ich všetci videli. Táto fráza a tá posledná vo v. 12 hovoria to isté.

▪
NASB „škrvny a závady“
NKJV „fláky a závady“
NRSV „machule a závady“

TEV „hanba a potupa“
NJB „mrzké machule“

Prvý výraz *spilas* (a jeho tvary) má dva odlišné významy: (1) pôvodne sa to týkalo nevidených nebezpečenstiev, doslova, skryté alebo plytké útesy (Júd 12) a (2) škvrny alebo fľaky (Ef 5:27; Jk 3:6; 2Pt 2:13; Júd 23).

Ten druhý výraz je synonymický. Bol použitý metaforicky pre „závady“ alebo „fľaky“. Oba tieto výrazy sa týkajú falošných učiteľov, ktorí nemorálne sexuálne vábia veriacich pri kresťanských hodoch lásky (Večera Pánova).

▪
NASB „kým lumpujú s vami“
NKJV, NRSV „kým hodujú s vami“
TEV „spolu s vami jedia“
NJB „dokonca aj vtedy keď spolu s vami jedia“

Toto je paralelné s Júd 12. Pokrm o ktorom sa hovorí sa volal „Hody lásky“ (1K 11:17-22), ktorý bol spoločnou eucharistiou spoločenstva veriacich.

2:14 „oči plné cudzoložstva“ Na každú ženu za Kristovým stolom sa pozerali ako sexuálny predmet. Títo falošní učitelia vykorisťovali sexuálne (2:2,10,14,18). Rabíni hovorili, že oči sú okná do duše. Hriech sa začína v myšlienkách. Oči týchto falošných učiteľov nikdy neoddychovali!

▪ „vábja nestále duše“ Oni zvädzajú a chytajú slabých alebo nových veriacich (Mt 18:6; 2Tim 3:6).

▪ „srdcia majú vycvičené v chamtivosti“ Toto je participium perfektu pasívneho. Z toho pochádza anglické slovo „gymnázium“ (znamená telocvičňa v angličtine, pozn.prekl.). Pravidelne trénovali, aby získali pre seba stále viac za každú cenu. Pozri zvláštnu tému: Srdce v Mk 2:6.

▪
NASB „zlorečené deti“
NKJV „a sú zlorečené deti“
NRSV „zlorečené deti“
TEV „oni sú pod Božou kliatbou“
NJB „oni sú pod kliatbou“

Toto je hebrejská fráza (Ef 2:3). „Oni“ ukazujú charakteristiky a ustálený charakter ich otca, diabla. Pozitívnym protikladom tejto frázy sú „poslušné deti“ z 1Pt 1:14!

2:15 „opustili pravú cestu“ Toto odráža hebrejskú frázu používanú pre hriech (NRSV, TEV, NJB). Spravodlivosť bola opísaná ako cesta alebo dráha. Zbožní mali nasledovať cestu (Ž 119:105; Pr 6:23). Každá odchýlka od cesty bola hriechom.

▪ „zablúdili“ Výraz „zablúdiť“ je v angličtine použitý ako „planéta“, čo znamená „tulák“. Toto je paralelné s Júd 13.

▪ „cesta Bileáma“ Tá istá SZ udalosť sa spomína v Júd 11. Zaznamenaná je v 4M 22-25; 31:8,16. Tak ako Bileám túžil po peniazoch, tak aj títo falošní učitelia (t.j. chamtivosť, v. 14).

▪
NASB, NKJV, TEV „Beor“
NRSV, NJB „Bosor“

Prvé čítanie je zo Setuaginty z 4M 22 a nachádza sa v MS B. Druhé čítanie nachádzame v MSS P⁷², ⁸², A^C, C a UBS mu dáva hodnotenie „A“ (isté). Avšak, nemáme žiadne iný príklad tohto mena na inom mieste.

2:16 „nemé ťažné zviera, prehovorilo ľudským hlasom“ Toto sa týka 4M 22:24 a 31, ďalšej SZ udalosti, v ktorej je spomenutý anjel.

TEXT 2:17-22

(17) Tí ľudia sú ako pramene bez vody, oblaky, ktoré ženie víchrica; je pre nich pripravená najtemnejšia tma. (18) Vedú totiž pyšné a prázdne reči, lákajú bezuzdnými telesnými žiadosťami takých, čo práve ušli spomedzi tých, čo žijú v blude. (19) Sľubujú im slobodu, hoci sami sú otrokmi skazy; ved' každý je otrokom toho, čo si ho podmanilo. (20) Ak sa totiž tí, čo unikli poškvrnám sveta tým, že poznali nášho Pána a Spastel'a Ježiša Krista, znova s nimi zapletajú a podľahnú im, ich konečné polozenie bude horšie ako začiatok. (21) Bolo by pre nich lepšie, keby neboli poznali cestu spravodlivosti, ako keď sa potom, ako ju poznali, odvrátili od svätého prikázania, ktoré dostali. (22) Splnilo sa na nich pravdivé príslovie: *Pes sa k tomu vrátil, čo vyvrátil a umyté prasa váľa sa v blate zasa.*

2:17 „pramene bez vody, oblaky“ Toto je paralelné s Júd 12. Mali sľub požehnaní, ale majú len smrť.

▪ **„pre nich je pripravená najtemnejšia tma“** Toto je doslova „tma plná tmy“ (2:4; Júd 6,13). Sloveso je indikatív perfektu pasívneho, ktoré označuje trvalý súd a uväznenie Bohom.

Toto je tiež paralelné s Júd 13. Je to metafora pre večný trest použitím tmy (Mt 8:12; 22:13; 25:30 a 1 Enoch 10:4-5; 63:6).

2:18

NASB „vyslovujú arogantné slová márnosti“
NKJV „hovoria veľké nafúknuté slová prázdnoty“
NRSV „hovoria prehnane nezmysly“
TEV „hovoria pyšné a hlúpe výpovede“
NJB „zvučné ale prázdne reči“

Toto je paralelné s v. 17 a Júd 12-13, 16. Zdá sa, že sú duchovní a pravdiví, ale je to podvod, klam.

▪

NASB „oni nalákajú telesnými túžbami“
NKJV „vábí túžbami tela, nemravnosťou“
NRSV „nemravnými túžbami tela lákajú“
TEV „používajú nemravné telesné túžby, aby chytili“
NJB „pokúšajú...hrajúc pokazenými túžbami ich ľudskej podstaty a zhýralosti“

Toto je znova sexuálny aspekt falošných učiteľov. Boli v omyle nie len teologicky, ale aj morálne.

▪

NASB „tí, ktorí ledva utečú“
NKJV „tí, ktorí v skutku utiekli“
NRSV „ktorí len čo utiekli“
TEV „tí, ktorí len začínajú utekať“
NJB „ľudia, ktorí sotva utiekli“

Pri tejto fráze máme varianty v gréckych rukopisoch.

1. *Oligós*, znamená „takmer“ (MSS P⁷², N², A, B a Vulgata; sýrske a koptské preklady)
2. *Ontós*, znamená „naozaj“ alebo „skutočne“ (MSS N³, C a arménske a slovanské preklady).

Teologická otázka spočíva v tom či títo veriaci boli zväzdaní (NKJV, NRSV, NIV), alebo boli takmer veriacimi (NASB, NRSV [poznámka pod čiarou], TEV)? Kontext vv. 20-21 bezpochyby naznačuje, že boli veriaci (t.j. podmieňovacia veta prvej triedy).

2:19 „sľubujú im slobodu“ Títo falošní učitelia sľubovali slobodu dvoma spôsobmi: (1) teologická sloboda založená na tajnom poznávaní anjelských sfér a (2) sloboda od morálnych obmedzení založených na spasení, ktoré zahŕňa len intelektuálne dosiahnutie (t.j. libertínski alebo antinomistickí gnostici).

Pavol naliehal na veriacich, aby nepoužívali svoju slobodu ako povolenie hrešiť (G 2:16), rovnako aj Peter (1Pt 2:16). Sloboda bola vždy tým zakázaným ovocím. Sebakontrola je znamením duchovnej zrelosti (G 5:23). Toto nie je v stoickom zmysle sebaovládania, ale v kresťanskom zmysle veriacich, ktorí sa odovzdávajú Duchu, ktorý prebýva v nich a ktorí sa riadia Božím zjavením (NZ). Skutočná otázka je teda kto, alebo čo kontroluje a/alebo charakterizuje náš život?

▪ **„skaza“** Pozri zvláštnu tému v 2:12.

2:20 „ak“ Toto je podmieňovacia veta prvej triedy, o ktorej sa predpokladá, že je pravdivá z perspektívy autora, alebo pre jeho literárny účel. Toto naznačuje, že obe v. 18 boli veriaci.

▪ **„tí, čo unikli poškvrnám sveta“** Toto je participium aoristu aktívneho, ktoré naznačuje ukončené dielo (ich vyznanie viery v Krista). Evanjelium ich oslobodilo od moci padlej prirodzenosti (R 6).

▪ **„že poznali Pána“** Toto je výraz *epignósko*, ktoré má sekundárny význam úplného skúsenostného poznania (1:2). Prostriedkom ich spasenia bolo evanjelium, ktorým je „osoba“, „pravda o tej osobe“ a „životný štýl tej osoby“. Falošní učitelia porušili všetky tri!

▪ **„znova s nimi zapletajú a podľahnú im“** Prvé sloveso je participium aoristu pasívneho, kým druhé je indikatív prítomného času pasívneho. Všimni si pasívum, ktoré označuje vonkajšie účinkovanie (t.j. falošní učitelia alebo zlí). Priamy kontext definuje kompromitovanie ako zmyselnosť a telesné túžby. Pre dobrú diskusiu o tomto verši pozri *Hard Sayings of the Bible*, s. 729-730. Úplne súhlasím s ich tvrdením.

▪ **„ich konečné polozenie bude horšie ako začiatok“** Toto by sa mohlo týkať (1) nových veriacich (vv. 14b, 18b, 21) alebo (2) falošných učiteľov (vv. 17,18a). Tá istá nejednoznačnosť sa týka v. 19.

2:21 Ako sa ich podmienky mohli zhoršiť? (1) Boli zaočkovaní voči pravej viere. Sú ako Hb 2:1-4; 6:4-6 a 10:26-31 (t.j. neveriaci v prítomnosti veľkého svetla); (2) Toto sa mohlo týkať svedectva životného štýlu nových alebo slabých veriacich, ktorí stratili viac ako len svoje osobné spasenie. Tu je silný boj medzi starou a novou prirodzenosťou (R 7), ako pred, tak aj po spasení.

▪ **„cesta spravodlivosti“** Toto sa týka evanjelia, tak ako „sväté prikázanie“ tiež vo v. 21 a „poznávanie Pána“ vo v. 20 (3:2).

2:22 „pravdivé príslovie“ Príslovie o psovi je z MT, nie LXX z Pr 26:11. Príslovie o prasati je z aramejskej múdroslovnej knihy Ahikana (t.j. 8:18) a bolo veľmi známe Židom počas asýrskeho zajatia. Ahikan je spomínaný v židovskej knihe *Tobit* ako múdry muž z jedného z desiatich vyhnaných kmeňov. Židovská tradícia hovorí, že bol povýšený na vysoký vládny post (t.j. ako Daniel) počas vlády Sennacheriba a Esarhaddona. Títo falošní učelia vyzerali ako keby boli veriaci (t.j. múdri muži), ale ich konanie ukazovalo, že to bola povrchná zmena a nie pravé pokánie (Mt 7 a 13).

DISKUSNÉ OTÁZKY

Toto je výkladová študijná príručka, čo znamená, že zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Tieto diskusné otázky sú určené k tomu, aby vám pomohli rozmýšľať o hlavných otázkach tejto časti knihy. Majú u vás vyvolať myšlienky, nie definitívne odpovede.

1. Boli falošní učelia praví kresťania? (v. 1)
2. Boli ich nasledovníci kresťania?
3. Uveďte charakteristiky týchto falošných učiteľov.
4. Prečo sa v tejto kapitole tak veľa hovorí o anjeloch?
5. Aké je tvrdenie veršov 20-22?

2 PETROV 3

Rozdelenie moderných prekladov podľa odsekov

UBS	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Prísľub Pánovho príchodu 3:1-7	Boží sľub nie je pomalý 3:1-9	Deň Pánov 3:1-7	Prísľub Pánovho príchodu 3:1-7	Deň Pánov: proroci a apoštoli 3:1-2 Deň Pánov: falošní učitelia 3:3-7 3:8-10
3:8-13	Deň Pánov 3:10-13	3:8-10	3:8-9 3:10-13	Povolanie k svätosti, doxológia 3:11-18
3:14-18	Byť vytrvalý 3:14-18	3:11-13 3:14-18	3:14-16 3:17-18	

ČÍTANIE TRETIEHO CYKLU (pozri „Ako správne čítať Bibliu“)

SLEDOVANIE PÔVODNÉHO ZÁMERU AUTORA NA ÚROVNI ODSEKOV

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

1. Prvý odsek
2. Druhý odsek
3. Tretí odsek
4. Atd'.

ŠTÚDIUM SLOVNÝCH VÝRAZOV A FRÁZ

TEXT 3:1-7

(1) Milovaní, toto je už druhý list, čo vám píšem, a v oboch som karhaním prebúdzať vaše čisté myslenie, (2) aby ste pamätali na slová, ktoré predpovedali svätí proroci, a na to, čo prikázal Pán a Spasiteľ a čo vám odovzdali apoštoli. (3) Vedzte predovšetkým, že v posledných dňoch prídu posmievači, ktorí žijú, ako sa im zachce, (4) a budú sa posmievať: Čo sa stalo so sľubom o jeho príchode? Ved' odkedy zosnuli otcovia, všetko ostáva tak, ako bolo na začiatku stvorenia! (5) Tým, čo to tvrdia, totiž uniklo, že nebesá boli oddávna a zem na Božie slovo povstala z vody a spočíva na vode. (6) Vodou bol niekdajší svet zatopený a zničený. (7) To isté slovo zachováva terajšie nebo i zem pre oheň a deň súdu a záhuby bezbožných ľudí.

3:1 „milovaní“ Tento výraz bol pôvodne použitý Bohom otcom pre Syna pri Jeho krste (Mt 3:17) a Jeho premenení (Mt 17:5 a 2Pt 1:17). Stáva sa titulom pre Boží ľud (R 1:7). Len raz je použitý v 1Pt (2:11; 4:12), ale intenzívne v 2Pt 3 (3:1,8,14,15-17). Tiež je veľmi bežný v 1 a 3Jn.

- „**druhý list**“ Toto sa zrejme týka 1Pt, ak veríme tomu, že Peter je prameň aj pre 1Pt aj 2Pt, čomu ja verím.

NASB	„úprimné mysle“
NKJV	„vaše čisté mysle“
NRSV	„vaše úprimné úmysly“
TEV	„vaše čisté myšlienky“
NJB	„nezakaleným pochopením“

Tento výraz znamená čistý v zmysle „úpríme alebo morálne správny“ (Flp 1:10). Falošní učitelia neboli čistí ani v jednom zmysle. Boli nemorálni a manipulatívni sebeci.

- „**prebúdzať**“ Toto sú takmer presne tie isté slová ako z 1:13-14 (Júd 17). V Biblii sú ľudia často vyzývaní, aby pamätali na Boha, Jeho slovo a Jeho skutky. Boh však zabúda na ich hriechy (t.j. Jer 31:34; Iz 43:25; metaforicky v Ž 103:3; Iz 1:18; 38:17; 44:22; Mich 7:18).

3:2 „pamätajte na slová“ Toto je neurčitok aoristu pasívneho. Toto je silný dôraz na poznaní (1) SZ (1:21); (2) slová Ježiša (2:21); a (3) a ich apoštolské použitie (1:1). Toto je paralelné s Júd 17.

Poznanie/pamätanie malo spôsobiť u veriacich dôveru v Druhý príchod a ich život podobný Kristovi!

- „**predpovedali svätí proroci**“ Toto je participium perfektu pasívneho, ktoré označuje trvalé zjavenie (perfektum, Mt 5:17-19; 1Pt 1:25) dané Duchom (pasívum, 2Pt 1:20-21).

Toto sa týka celej SZ. Židia verili, že celé Písmo bolo napísané prorokmi. Preto bol Mojžiš nazvaný prorokom v 5M 18:15 a Jozua až knihy kráľov sú nazvané „prední proroci“.

- „**prikázal Pán a Spasiteľ**“ Toto bola fráza týkajúca sa evanjelia („sväté prikázanie, 2:21; „prikázanie“ 1Tim 6:14). Je spojená s frázou „zákon Kristov“ (G 6:2).

- „**apoštoli**“ Tak ako prorok dal prvú zmluvu, apoštoli dali druhú!

3:3 „vedzte predovšetkým“ Táto istá fráza je použitá v 1:20. Peter používa túto literárnu frázu na označenie svojho hlavného bodu.

- „**v posledných dňoch**“ Táto SZ fráza označuje časové obdobie tesne pred vrcholom ľudských dejín. Peter je trochu nejednoznačný a neuvádza presne na ktoré obdobie sa to vzťahuje. V druhej kapitole hovorí o falošnom učení, že „prichádza“, ale už v jeho dobe je prítomné. Toto je teologicky podobné Jánovmu „antikrist ... antikristovia“ z 1Jn 2:18. Títo falošní učitelia a posmievači budú charakterizovať každé budúce obdobie cirkevných dejín, počnúc prvým storočím. Pozri zvláštnu tému v Mk 13:8.

- „**prídu posmievači**“ Toto je paralelné s Júd 18. Nominatívne a inštrumentálne formy toho istého podstatného mena sú použité na zdôraznenie. Títo falošní učitelia sa vysmievali a budú sa vysmievať biblickým sľubom týkajúcim sa Kristovho návratu (v. 4).

- „**žijú, ako sa im zachce**“ Falošní učitelia sú jasne viditeľní kvôli ich slovám a skutkom (Mt 7:15-20 a 2Tim 3:2-5). Toto je paralelné s Júd 18.

3:4 „čo sa stalo so sľubom o jeho príchode?“ Toto sa mohlo týkať (1) SZ dňa YHWH príchodu alebo (2) NZ Druhého Kristovho príchodu.

NASB, NKJV	„otcovia“
NRSV, TEV	„naši predkovia“
NJB	„naši otcovia“

SZ obdobie je spomenuté vo v. 2, tak sa „otcovia“ musí vzťahovať na SZ patriarchov alebo kmeňových vedúcich. Toto je potvrdené vo vv. 4-6, ktoré hovoria o stvorení.

Kontext sa jasne týka Božieho navštívenia v súde (2Pt 2). SZ tvrdí, že ľudia jedného dňa vydajú počet Bohu pre spravovanie daru života (napr. Mt 25:31-46; 20:11-15). Títo posmievači nie len že pohrdali Ježišovým vtelením, ale sa vysmievali aj Jeho návratu ako Sudcu.

- „**zosnuli**“ Toto je SZ eufemizmus (zjemnenie, pozn.prekl.) pre smrť, čo pokračuje aj do NZ (Mt 27:53; Mk 5:39; Jn 11:11; 1K 11:30; 15:51; Ef 5:14; 1Tes 4:14).

▪ **„všetko ostáva tak, ako bolo na začiatku stvorenia“** Ľudské dejiny, hoci minimálny čas v porovnaní s geologickými dejinami, dáva ľuďom pocit rovnomernosti. Toto je predpoklad modernej vedy (t.j. uniformitarianizmus), že prirodzený proces a pravidelnosť prirodzených zákonov môže byť projektovaný aj dozadu aj dopredu v čase. Biblia tvrdí, že existoval začiatok stvorenia a bude aj koniec. Boh tvoril so zámerom. Tým zámerom bolo spoločenstvo s bytosťami stvorenými na Jeho obraz, ktoré odrážajú Jeho charakter. Svet sa zodpovedá etickému, morálnemu Bohu. Avšak, ilúzia nekonečného času a pravidelnosť spôsobili, že mnohí falošní učitelia odmietli zjavenie Písma, Ježišove slová a apoštolské hlásanie. Ľudské dejiny a individuálna dlhovekosť sú dosť dlhé na to, aby upokojili ľudí aby mali falošnú predstavu istoty v tom, že „zajtra bude presne ako dnes“!

3:5

NASB „uniklo ich pozoru“
NKJV „oni ľubovoľne zabudli“
NRSV, NJB „oni schválne ignorujú“
TEV „oni zámerne ignorujú“

Tento výraz má sekundárny význam zabúdania niečoho, alebo skrývania niečoho; a tak, zámer zmysluplnosti je zahrnutý vo výraze (1:9; 3:5,8). Títo falošní učitelia „zabudli pretože im to prišlo vhod“ alebo „rozhodli sa ignorovať“ Boží zásah v Jeho stvorení a Jeho určený zámer, aby celé stvorenie vydalo počet (t.j. súd).

▪ **„Božie slovo“** Toto je stvorenie hovoreným slovom (1M 1:3,6,8,14,20,24). V teológii sa latinským výrazom nazýva „fiat“, čo znamená „prostredníctvom hovoreného slova“, pozri *The Lost World of Genesis One*, od autora John L. Walter, kde tvrdí, že 1M 1 nie je stvorenie hmoty, ale fungujúceho vesmíru. Gnostickí falošní učitelia popierali, že svätý Boh by mohol sformovať a už vôbec nie stvoriť hriešnu, koexistenčnú hmotu.

▪
NASB, TEV „zem bola utvorená z vody a cez vodu“
NKJV „zem povstala z vody a vo vode“
NRSV „zem bola utvorená z vody a prostredníctvom vody“
NJB „zem bola utvorená slovom Božím z vody a medzi vodami“

Voda je podstatný prvok v 1M 1:2 („hlbiny“ a „vody“). O nej sa nehovorí špecificky, že bola stvorená slovom. Grécka predložka „skrze“ (*dia*) vodu môže tiež znamenať „medzi“, „obkolesujúc“, „uprostred“, „prostredníctvom“ alebo „podopreté (niečím)“ (Ž 24:2; 136:6). Táto fráza by sa mohla týkať 1M 1:2; 1:6; alebo 1:9.

3:6 „svet zničený“ Toto sa týka Noachovej potopy (1M 6-8). Zaradil som krátku poznámku z môjho komentáru k 1M 1-11.

GENESIS

„Niektorí sa domnievajú, že výraz „potopa“ sa mohol týkať asýrkeho výrazu „zničiť“. Bola potopa z Noachovej doby celosvetová, alebo len na starovekom Blízkom východe? Výraz „zem“ je častokrát prekladaný ako „krajina“ v lokálnom zmysle. Pokiaľ sa ľudia nerozprchli do všetkých končín zeme, čo sa samozrejme predpokladá z príbehu o Babylonskej veži z kapitol 10-11, tak by postačila lokálna potopa. Najlepšia kniha, ktorú som čítal o racionálnych dôkazoch pre lokálnu potopu je kniha *The Christian View of Science and Scripture* (s. 62) od autora Bernard Ramm.

3:7

NASB „Jeho slovom“
NKJV, NRSV „tým istým slovom“
TEV „tým istým príkazom“
NJB „je to isté slovo“

Tak, ako Boh tvoril hovoreným slovom a vládne slovom (t.j. Kristus, Jn 1:1), my sme sa znovuzrodili tým, že žijeme a zostávame v Slove Božom (1Pt 1:23). Tiež bude čistiť hovoreným slovom (t.j. súd potopou, súd ohňom). Metafora o Ježišovi v Zj 19:15, ktorý sa vráti s dvojsečným mečom v jeho ústach, je ďalší spôsob vyjadrenia tejto pravdy.

▪ **„zachováva terajšie nebo i zem pre oheň“** Toto je opisné participium perfektu pasívneho, ktoré hovorí o niečom čo sa už stalo. Tu je použité v prorockom zmysle o istote budúcich vecí na základe dôveryhodnosti Božieho slova. Celý tento kontext zdôrazňuje moc a slávu Božieho slova (1:19; 3:5,7; 1Pt 1:23; 2:8; 3:1).

Tento súd ohňom môže pochádzať zo SZ v dvoch zmysloch: (1) Žalmy hovoria o ohni, ktorý ide pred Pánom (18:8; 50:3; 97:3) alebo (2) súd YHWH pri putovaní púšťou (3M 10:2; 4M 11:1-3; 16:35; 26:10) alebo eschatologický súd (Dan 7:10; Iz 30:27,30,33).

Oheň v SZ často prichádza s prítomnosťou YHWH. Toto môže byť spojené (1) s Bohom, ktorý dáva poznanie a zjavenie (svetlo); (2) s Bohom, ktorý očisťuje; alebo (3) s Bohom ako sudcom (t.j. prostredník zničenia).

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: OHEŇ

Oheň má v Písme pozitívne aj negatívne významy.

A. Pozitívne

1. Hreje (Iz 44:15; Jn 18:18)
2. Osvetľuje (Iz 50:11; Mt 25:1-13)
3. Varí (2M 12:8; Iz 44:15-16; Jn 21:9)
4. Očisťuje (4M 31:22-23; Pr 17:3; Iz 1:25; 6:6-8; Jer 6:29; Mal 3:2-3)
5. Svätosť (1M 15:17; 2M 3:2; 19:18; Ez 1:27; Hb 12:29)
6. Božie vedenie (2M 13:21; 4M 14:14; 1Krľ 18:24)
7. Božie zmocnenie (Sk 2:3)
8. Ochrana (Zach 2:5)

B. Negatívne

1. Spaľuje (Joz 6:24; 8:8; 11:11; Mt 22:7)
2. Ničí (1M 19:24; 3M 10:1-2)
3. Hnev (4M 21:28; Iz 10:16; Zach 12:6)
4. Trest (1M 38:24; 4M 20:14; 21:9; Joz 7:15)
5. Falošné eschatologické znamenie (Zj 13:13)

C. Boží hnev na hriech je vyjadrený ohnivými metaforami

1. Jeho hnev rozpaľuje (Oz 8:5; Sof 3:8)
2. Vylieva oheň (Nah 1:6)
3. Večný oheň (Jer 15:14; 17:4)
4. Eschatologický súd (Mt 3:10; 13:40; Jn 15:6; 2Tes 1:7; 2Pt 3:7-10; Zj 8:7; 16:8)

D. Podobne ako mnoho iných metafor v Biblii (napr. kvas, lev atď), oheň môže byť požehnaním alebo kľatbou, v závislosti na kontexte.

▪ „zachováva ... deň súdu bezbožných ľudí“ Toto je participium prítomného času pasívneho. Aj 2Pt 2 aj Júda zdôrazňovali, že zlí anjeli a zlí ľudia sú zachovaní pre deň zúčtovania. Všetky bytosti, ktoré majú vedomie (Flp 2:9-11), jedného dňa vydajú počet za spravovanie daru života (G 6:7).

Eschatologický deň je čas súdu pre bezbožných, ale aj čas veľkej odmeny pre veriacich. Prenasledovaná cirkev si potrebuje pamätať, že jedného dňa dá Boh všetko na správne miesto!

▪ „záhuba“ Anglické slovo Apollyon (jedno z diablových mien, v slovenčine znamená „zhubca“, pozn.prekl.) pochádza z tohto slova (Zj 9:11).

TEXT 3:8-10

(8) To jedno však nech vám nezostáva skryté, milovaní, že jeden deň je u Pána ako tisíc rokov a tisíc rokov ako jeden deň. (9) Pán nemešká so svojim prisľúbením, ako sa niektorí nazdávajú, že mešká, ale je zhovievavý, lebo nechce, aby niekto zahynul, ale chce, aby sa všetci dali na pokánie. (10) Pánov deň príde ako zlodej. Vtedy sa nebesá s rachotom pomínú, živly sa rozplynú v ohni a zem i jej diela budú súdené.

3:8

NASB

„nech tento *fakt* neunikne vašej pozornosti“

NKJV

„nezabudnite túto jednu vec“

NRSV

„neignorujte tento jeden fakt“

TEV

„nezabudnite jednu vec“

NJB

„je jedna vec ... nikdy nemáte zabudnúť“

Toto je imperatív prítomného času so zápornou časticou, čo obvykle znamená „zastaviť konanie v priebehu“. Kvôli prenasledovaniu (1Pt) a falošným učiteľom (2Pt) začali veriaci spochybňovať dôveryhodnosť biblických eschatologických udalostí.

▪ „**jeden deň je ako tisíc rokov**“ Toto je narážka na Ž 90:4. Tvrdí jednu pravdu, že čas pri večnom Bohu nie je faktor. Jedine jeho stvorenie prežíva minulosť, prítomnosť a budúcnosť. My ponímame čas a sme ním obmedzení. Veriaci sa musia držať pravdy, že čo Boh sľúbi, Boh vykoná (1Krľ 8:24,26,56). My dôverujeme Jeho charakteru, Jeho sľubom, Jeho slovu a Jeho Synovi! Čas je irelevantný aj keď Boh ho používa pre odhalenie svojich zámerov.

Prvá generácia veriacich očakávala, že Ježiš sa vráti rýchlo (Mk 13:30). Toto je jeden z dôvodov, prečo tak veľa rokov nezapomínali Ježišove slová a skutky (evanjeliá). Ale s pokračujúcim zdržaním

1. očití svedkovia začali zomierať
2. falošní učitelia sa začali deliť
3. niektorí sa začali pýtať prečo.

Aj Pavol (2Tes 2) aj Peter (2Pt 3) sa venujú tejto téme oneskoreného Druhého príchodu. Dokonca aj v Ježišovom vyučovaní máme napätie medzi okamžitým návratom (Mt 10:23; 24:27,34,44; Mk 9:1; 13:30) a tým, že „niektoré udalosti sa musia najskôr udiať“:

1. Naplnenie „celosvetovej evanjelizácie“, Mt 24:15; Mk 13:10
2. Zjavenie „človeka hriechu“, Mt 24:15; 2Tes 2; Zj 13
3. Veľké prenasledovanie, Mt 24:21,24; Zj 13

Peter spája „oneskorenie“ s Božou ľútosťou pre stratených jedinečným spôsobom! Boh odkladá Kristov príchod, aby čím viacerí mohli činiť pokánie a vrátiť sa k nemu cez Krista. Zbožení životy veriacich majú neveriacim poukazovať na Boha!

3:9 „Pán nemešká“ Použitie „Pán“ sa musí týkať YHWH. Boží plán (Hb 2:3) stvorenia a vykúpenia, ktorý sa postupne odhaľuje, sa ľuďom zdá pomaly. Časový prvok nám umožňuje cvičiť si dôveru v čase. Toto obdobie nášho života je jediný čas, keď veriaci žijú vierou, ktorá sa Bohu páči. Naša trpezlivosť a zbožný život sú vyjadrením a dôkazom nášho záväzku viery/dôvery v neho.

▪ „**ale je zhovievavý**“ Jedna z Božích charakteristík je Jeho trpezlivosť, ako voči hriešnikom, tak aj voči svätým. Avšak, Jeho trpezlivosť využívajú obe skupiny. Jeho trpezlivosť má zámer, ktorým je obnovenie obrazu strateného pri páde.

▪ „**nechce, aby niekto zahynul**“ Toto je participium prítomného času mediálneho. Boh chce, aby všetci ľudia boli spasení (Ez 18:23,32; 33:11; Jn 3:16; 4:42; Sk 17:30; R 11:32; 1Tim 2:4,6; 4:10; Tít 2:11; Hb 2:9; 1Jn 2:2). Pretože všetci ľudia boli stворení na Jeho obraz k osobnému spoločenstvu, poslal svojho Syna zomrieť, aby všetci mohli na Neho reagovať (R 5:12-21). Toto je dôležitá rovnováha pre teologické systémy, ktoré sa prehnane sústreďujú na Božiu úlohu v spasení a minimalizujú ľudskú nevyhnutnú zmluvnú reakciu. Zahŕnul som sem aj moje poznámky z 1Tim 2:4 (vol. 9, s. 25) ohľadom tejto témy.

Poznámky z môjho komentára k 1 Timoteovi 2:4

2:4 „ktorý chce, aby všetci ľudia boli spasení“ Veriaci sa majú modliť za všetkých ľudí, lebo Boh chce, aby všetci ľudia boli spasení. Toto bola šokujúca výpoveď pre exkluzivistických falošných učiteľov, či už gnostických alebo židovských alebo dokonca ich kombinácií, čo je ešte pravdepodobnejšie v pastorálnych listoch. Toto je veľká pravda o Božej láske pre celé ľudstvo (Ez 18:23,32; 33:11; Jn 3:16; Sk 17:30; R 11:22; 1Tim 2:4,6; 4:10; Tít 2:11; Hb 2:9; 2Pt 3:9; 1Jn 2:2). Tento verš poukazuje na nerovnováhu medzi dogmatickou, super-lapsarianistickou, dvojsečnou predestináciou, ktorá kladie dôraz na Božiu zvrchovanosť a vylučuje ľudskú reakciu. Vyjadrené pravdy – „päť bodov“ kalvinizmu, najmä „neodolateľná milosť“ a „ohraničené zmierenie“, porušujú zmluvný aspekt biblickej viery. Je nevhodné zredukovať Boha na bábkú ľudskej slobodnej vôle, tak ako je nevhodné zredukovať ľudstvo na bábkú božskej vôle. Boh sa vo svojej zvrchovanosti rozhodol jednať s padlým ľudstvom prostredníctvom zmluvy. On je vždy iniciátor a ten, ktorý zmluvu vytvára (Jn 6:44,65), ale stanovil, že ľudia musia reagovať a pokáním a vierou aj pokračovať v reakcii (Mk 1:15; Sk 3:16,19; 20:21), podobne ako aj poslušnosťou a vytrvalosťou!

Často sa teologická diskusia o Božej zvrchovanosti (predestinácii) a ľudskej slobodnej vôle znehodnotí na súťaž citovania dôkazov. Biblia jasne zjavuje YHWH zvrchovanosť. Avšak, tiež zjavuje, že jeho najvyššiemu stvoreniu, ľudstvu, stvorenému na Jeho obraz, bola daná úžasná vlastnosť, ktorou je morálne rozhodovanie. Ľudia musia spolupracovať s Bohom v každej oblasti života.

Výraz „mnohí“ sa používal na podporu tvrdenia, že Boh si vyvolil niektorých (vyvolení) ale nie všetkých; že Ježiš zomrel za niektorých, nie všetkých. Pozorné čítanie nasledujúcich textov ukazuje, že tieto pojmy sú použité v paralelnom zmysle!

Izaiáš 53

1. „všetci“ (v. 6)
2. „mnohí“ (vv. 11-12)

Rimanom 5

1. „všetci“ (v. 18)
2. „mnohí“ (v. 19)

ZVLÁŠTNÁ TÉMA: BOBOVE EVANJELIKÁLNE PREDISUDKY

Musím sa Ti priznať, drahý čitateľ, že pri tomto bode som predpojatý. Moja systematická teológia nie je ani kalvinizmus ani dispenzacionalizmus, ale evanjelikálna teológia veľkého poverenia (Mt 28:18-20; Lk 24:46-47; Sk 1:8). Verím, že Boh mal večný plán pre vykúpenie celého ľudstva (t.j. 1M 3:15; 12:3; 2M 19:5-6; Jer 31:31-34; Ez 18; 36:22-39; Sk 2:23; 3:18; 4:28; 13:29; R 3:9-18,19-20,21-31), všetkých tých, ktorí boli stvorení na Jeho obraz (1M 1:26-27). Zmluvy sú zjednotené v Kristovi (G 3:28-29; Kol 3:11). Ježiš je Božie tajomstvo, skryté ale teraz zjavené (Ef 2:11-3:13)! NZ evanjelium, nie Izrael je kľúčom k Písmu.

Toto pred-pochopenie zafarbuje všetky moje výklady Písma. Ja čítam všetky texty cez to! Iste je to predsudok (každý vykladač ich má!), ale je to predpoklad na základe informácií z Písma.

▪ **„aby sa všetci dali na pokánie“** Všimni si dôraz na „všetci“, nie len „niektorí“ (t.j. vyvolení). Každý je potenciálne vyvolený v Kristovi. Pozri zvláštnu tému: Pokánie v Mk 1:4.

3:10 „pánov deň príde ako zlodej“ Táto fráza „Pánov deň“ je SZ fráza pre koniec vekov. Zlodej boli často použiti ako metafora pre nečakanú návštevu (Mt 24:43-44; Lk 12:39; 1Tes 5:2; Zj 3:3; 16:15) od Boha (t.j. Súdny deň/Druhý príchod/Deň vzkriesenia).

▪ **„nebesá pomínú“** Toto je opakujúca sa téma (t.j. fyzické stvorenie zmizne, ale Božie slovo nie, Mk 13:31; Mt 5:18; 24:35), čo opisuje dočasnosť a konečnosť fyzického stvorenia (Zj 21:1).

▪ **NASB, NJB** „s revom“

NKJV „s veľkým hlukom“

NRSV „s hlasným hlukom“

TEV „s prenikavým hlukom“

Toto slovo má sekundárny význam piskľavého zvuku niečoho, čo sa rýchlo pohybuje cez vzduch. Dovŕšenie a očistenie nového veku príde so zvukom a ohňom, veľmi podobne ako pri inaugurácii nového veku na Letnice (Sk 2:2-3).

▪ **„živly“** Väčšina slov sa vyvinula z doslovného, fyzického významu v rámci metaforického rozsahu. Tento výraz (*stoicheia*) sa pôvodne týkal niečoho v poradí, v sérii. Vyvinulo sa z neho niekoľko sekundárnych významov:

1. Základné fyzické stavebné prvky sveta (vzduch, voda, zem a oheň, 2Pt 3:10,12).
2. Základné učenie nejakej témy (Hb 5:12; 6:1 pre judaizmus).
3. Anjelské moci za nebeskými telami (1Enoch 52:8-9; raní cirkevní otcovia; Kol 2:8,20; 1K 15:24) alebo anjelské úrovne (*aeony*) gnostických falošných učiteľov (Kol 2:10,15; Ef 3:10).
4. Anjeli, ktorí boli nepriateľskí k ľuďom, ktorí sa snažili zastaviť odovzdanie zákona Mojžišovi (Sk 7:38; Hb 2:2).
5. Možno neosobná štruktúra nášho padlého sveta, ktoré dovoľuje padlému ľudstvu, aby sa zdalo, že je nezávislý od Boha (vzdelanie, vláda, zdravotníctvo, náboženstvo, atď., G 4:3, 8-9 a kniha *Christ and the Powers* od autora Hendrik Berkhof, ktorú vydal Herald Press, s. 32).

▪ **„v ohni“** Toto je participium prítomného času pasívneho, ktoré naznačuje Boha ako nemenovaného pôvodcu. Toto bol zdravotnícky výraz označujúci vysokú horúčku.

▪ **NASB** „zem a jej diela budú spálené“

NKJV „zem a diela, ktoré sú v nej budú spálené“

NRSV „zem a všetko čo sa udeje na nej bude odhalené“

TEV „zem so všetkým v nej zmizne“

NJB „zem a celý jej obsah bude spálený“

Toto sú mnohé varianty gréckych rukopisov tejto frázy.

1. „bude odhalené“ (MSS $\aleph$, B, K, P)
2. „bude zničené“ (MS P⁷²)
3. „bude spálené“ (MS A)
4. „bude skryté“ (MS C)

Pri preklade tejto frázy vôbec nie je isté, ktorý je pôvodný grécky text.

TEXT 3:11-13

(11) Keď sa toto všetko má rozplynúť, akí musíte byť svätí a nábožní vo svojom správaní vy, (12) čo túžobne očakávate príchod Božieho dňa, keď sa nebesá rozplynú v ohni a živly roztopia v páľave?! (13) Podľa jeho prisľúbenia očakávame nové nebo a novú zem, v ktorých prebýva spravodlivosť.

3:11 „akí musíte byť“ Falošní učitelia znížili dôraz na mravnosť a zbožný životný štýl, takže Peter pokračuje v zdôrazňovaní týchto vecí.

▪ **„svätí a nábožní vo svojom správaní“** Výraz „nábožný“ je dôležitý koncept v 2Pt, rovnako ako v pastorálnych listoch. Opakujem tu moje poznámky z 1Tim 4:7 (Vol. 9, s. 53). 2PT používa podstatné meno v 1:3,6,7 a 3:11 a príslovkou v 2:9.

Poznámky z môjho komentáru k 1 Timoteovi

▪ **„nábožnosť“** Toto je kľúčový výraz v pastorálnych listoch. Týka sa doktrínalného a každodenného životného štýlu, ktorý zahŕňa evanjelium (3:16). Opisuje nie výnimočné ale očakávané. Je to spojený výraz, ktorý spája „dobrý“ (*eu*) a „uctievanie“ (*sebomai*). Pravé uctievanie je každodenné žitie „správneho myslenia“ (4:16a). Všimni si počet koľkokrát sa toto slovo opakuje v pastorálnych listoch:

1. Podstatné meno (*eusebeia*), 1Tim 2:2; 3:16; 4:7,8; 6:3,5,6,11; 2Tim 3:5; Tít 1:1
2. Príslovka (*eusebés*), 2Tim 3:12; Tít 2:12
3. Sloveso (*eusebeó*), 1Tim 5:4
4. Príbuzný výraz *theosebeia*, 1Tim 2:10
5. Záporný tvar (alfa privatív, t.j. *asebeia*), 2Tim 2:16; Tít 2:12

3:12

NASB, NKJV „hľadajú a urýchľujú príchod dňa Božieho!

NRSV „čakajú a urýchľujú príchod dňa Božieho“

TEV „tak ako vy čakáte na deň Boží a snažíte sa najlepšie čo môžete, aby sa to stalo rýchlo“

NJB „kým čakáte na deň Boží, aby prišiel a snažíte sa urýchliť jeho príchod“

Obe sú participiá prítomného času aktívneho, čo opisuje dva aspekty spojené s Druhým príchodom, ktorý sa tu jedinečne nazýva „deň Boží“. Prvý výraz v podstate znamená „očakávajúci hľadať“ (Sk 3:5; 10:24) alebo „čakať s obavami“ (Lk 21:26; Sk 27:33; 28:6). Používa sa trikrát v 2Pt 3:12,13 a 14. Veriaci čakajú očakávajúci, ale neveriaci sa obávajú tohto dňa zúčtovania.

Druhý výraz má dva významy, ktorý závisí od gramatickej štruktúry, v ktorej ho nachádzame:

1. Ak je to prechodné sloveso (t.j. prenáša konanie na priamy predmet) znamená „urgovať“, „byť lačný po“ (poznámky pod čiarou v NRSV, ASV, NEB, NIV, Pešitta a New Century Version, čo je podobné významu ranocirkevného *maranatha*).
2. Ak je to neprechodné sloveso (t.j. opisuje stav alebo sa sústreďuje na činiteľa) znamená „urýchliť“ (Lk 19:5; Sk 22:18). Teológia, že skutky veriacich môžu urýchliť Pánov návrat sa nachádza v Mt 6:10 (modlitba) a Sk 3:19-20 (prebudenie); R 9-11 (plný počet pohanov a Židov je spasený). V tomto kontexte je nábožný životný štýl veriacich povzbudený okamžitou eschatologickou nádejou.

Toto je ťažké vyjadrenie kvôli nášmu modernému nastaveniu mysle, ktoré podceňuje paradox. Boh je zvrchovaný a určil dátum Kristovho návratu, ale konanie veriacich (t.j. modlitba, svedčenie, zbožnosť) môžu tento dátum zmeniť (t.j. skôr alebo neskôr). Toto je zmluvný aspekt biblickej pravdy, ktorá je mätúca pre moderných západných ľudí. Boh je ovplyvnený svojimi deťmi (aj negatívne aj pozitívne)! Predsa len táto pravda je dôvodom, prečo príhovorná modlitba funguje.

▪ **„keď sa nebesá rozplynú v ohni a živly roztopia v páľave“** Vykladateľská otázka je: „Sú tieto narážky doslovné alebo apokalyptické?“ Tieto SZ vyjadrenia majú veľa spoločného s Iz 10:10-13; 34:4; 51:6; Joel 2:28-32; Mich 1:4. Tento kontext sa vzťahoval niekoľkokrát na túto fyzickú sféru času a priestoru, ktorej koniec bude ohňom. Toto očistenie pripravuje duchovnú scénu pre nové nebesá a novú zem. Budú fyzické (obnovený Eden) alebo duchovné (1K 15:35-58)? Je ťažké opísať konečné a duchovné reality pozemskými ľudskými výrazmi. Realita nie je ovplyvnená žánrom!

3:13 „podľa jeho prisľúbenia“ (pozri Iz 65:17-25; 66:22-24)

▪ **„nové nebo a nová zem“** (pozri Iz 11:6-9; 65:17; 66:22; Zj 21:1-27)

▪ „v ktorých prebýva spravodlivosť“ Boh túži po pripravenosti a ľudoch, ktorí sú primeraní Jeho vlastnému charakteru (Iz 45:24-25). Svätý Boh si žiada svätý ľud (Iz 60:12; Mt 5:48). Je to nové stvorenstvo, lebo je v kontraste s padlým stvorenstvom (1M 3).

TEXT 3:14-18

(14) Preto, milovaní, keďže očakávate takéto veci, usilujte sa, aby vás Pán našiel nepoškvrnených a bezúhonných, v pokoji (15) A zhovievavosť nášho Pána pokladajte za spásu, ako vám napísal aj náš milovaný brat Pavol podľa múdrosti, ktorá mu bola daná. (16) Tak hovorí o týchto veciach aj vo všetkých svojich listoch. V nich sú isté veci ťažko pochopiteľné, takže ich, ako aj ostatné Písma, neučení a neutvrdení ľudia prekrúcajú na vlastnú záhubu. (17) Vy teda, milovaní, keď to už vopred viete, chráňte sa, aby ste sa nedali oklamať bludom bezbožníkov a nepadli zo svojho pevného postavenia, (18) ale vzrastajte v milosti a poznávaní nášho Pána a Spasiteľa Ježiša Krista. Jemu sláva aj teraz, aj naveky. Amen.

3:14 „usilujte sa, aby vás Pán našiel v pokoji“ Toto je imperatív aoristu aktívneho, čo zdôrazňuje naliehavosť. Veriaci majú zodpovednosť žiť zbožný život. Musí existovať vhodná zmluvná reakcia na Božiu lásku.

Druhé sloveso je neurčitok aoristu pasívneho. Zrejme sa týka „dňa Božieho“ vo v. 12. Ježiš často používa ilustráciu veriacich ako správcov, ktorým bolo zverené strážiť pánov majetok. Musia byť pripravení v každom čase na Jeho návrat a keď príde ten čas, tak vydať počet za svoje spravovanie (Mk 13:33-37; Lk 18:8).

Pokoj je možný jedine ak (1) osoba reagovala na ponuku evanjelia; (2) osoba chápe zvesť evanjelia; a (3) osoba každodenne žije evanjelium. Falošní učители a ich nasledovníci zlyhali vo všetkých troch bodoch a tak nemajú pokoj!

▪ „nepoškvrnení a bezúhonní“ Táto fráza je použitá v 1Pt 1:19 na opísanie Krista (Jn 8:46; 14:30; Lk 23:41; 2K 5:21; Hb 4:15; 7:26-27; 1Pt 2:22; 3:18; 1Jn 2:2; 4:14). Je to SZ metafora na opísanie čistoty obetných zvierat (3M 22:19-20). My máme žiť vo svetle (1) Kristovho príkladu, (2) Kristovho prikázania a (3) Kristovho príchodu!

3:15

NASB, NRSV „pokladajte trpezlivosť nášho Pána ako spasenie“

NKJV „a počítajte, že zhovievavosť nášho Pána je spasenie“

TEV „pozrite sa na Pánovu trpezlivosť ako príležitosť, ktorú nám dáva, aby ste boli spasení“

NJB „myslite na trpezlivosť nášho Pána ako vašu príležitosť byť spasení“

Koho sa to týka (2) kresťanov, ktorí už sú spasení, alebo (2) bezbožných a nepoddajných falošných učiteľov a ich nasledovníkov? Zrejme sa pozerá späť na Božiu trpezlivosť vo v. 9. Niektorí neužili Božiu milosť, aby hrešili a žijú egocentrickými životmi. Iní prijímajú Božie odpustenie a napodobňujú Jeho charakter.

▪ „ako aj náš milovaný brat Pavol“ Táto fráza jasne poukazuje, že medzi Pavlom a Petrom nebolo napätie. Obaja spoznali povolanie a obdarovanie u toho druhého (G 2:7-10). Incident zaznamenaný v G 2:11-21 nezanechal trvalé následky.

▪ „napísal vám“ Je nejasné, na ktoré z Pavlových listov sa toto vzťahuje. Pokiaľ sú adresáti (Malá Ázia) tí istí ako v 1Pt a Pavol písal Galaťanom, severnej skupine cirkvi v Malej Ázii, tak Galaťanom bol napísaný skôr ako 2Pt a zdá sa, že list Galaťanom je tá najlepšia možnosť. Ale v skutočnosti nevieme.

Druhá možnosť je, keďže všeobecnou témou tejto knihy je Druhý príchod, že sa to môže týkať Pavlových skorších listov Tesaloničanom. Treťou možnosťou by mohla byť špekulácia niektorých, že jedna časť listu Rimanom pôvodne slúžila ako obežník. Ako najlepšia možnosť pre mňa môže byť, že sa tu jedná o listy Galaťanom alebo Rimanom, ktoré sú Pavlove teologické knihy, ktoré sa viac zameriavajú na spasenie.

3:16 „aj vo všetkých svojich listoch“ Veľa kritiky, pri otázke či 2Pt bol napísaný apoštolom Petrom, sa týka narážok na Pavlove listy. Pravda je, že všetky Pavlove listy sa dali dokopy a obiehali pod názvom „Apoštol“, ale toto sa stalo neskôr, po Petrovej smrti za Nera (64-68 po Kr.). Napokon, tento text nestanovuje počet o koľkých Pavlových listoch Peter hovorí, ani nenaznačuje na obiehanie celého súboru spisov.

▪ „tak hovorí o týchto veciach ... V nich sú isté veci ťažko pochopiteľné“ Aké veci? (1) Zjavenie (3:2); (2) posledné dni (3:3-4a); (3) stvorenie (3:4b-5); (4) Noachova potopa (3:6); (5) súdny deň (3:7,10); (6) Boží čas (3:9); (7) Druhý príchod (3:12); (8) nový vek spravodlivosti (3:12-13); (9) osobná záchrana (3:14a, 15a); (10) zbožný život (3:11,14b); alebo (11) niečo v prvej alebo druhej kapitole?

Čokoľvek to bolo, falošní učители to zle pochopili a prekrútili to na vlastnú škazu. V tomto zmysle je možné, že je to Pavlov dôraz na spásu ako bezplatný dar od Boha bez ohľadu na ľudské skutky spravodlivosti (t.j. ospravedlnenie vierou). Je možné, že Jakub (Jk 2:14-26) napráva ďalšie zlé pochopenie Pavlovho kázania.

▪ **„ako aj ostatné Písma, neučení a neutvrdení ľudia prekrúcajú“** Je mi na osoh pochopiť, že apoštoli, ktorí osobne chodili s Ježišom niekoľko rokov, Ho nie vždy chápali (Mk 9:32; Lk 2:50; 9:45; 18:34; Jn 2:22; 10:6; 12:16; 16:18). Taktiež nie všetci apoštoli rozumeli spisom iných apoštolov. My sme povolani byť vernými svedkami a zbožnými zmluvnými bratmi! Nikto z nás nerozumie všetkému.

V NZ sa výrazom „Písmo“ vždy myslelo na SZ. NZ nebola kompletná ani úplne skompilovaná až do konca prvého storočia. Väčšina textov o inšpirácii a dôveryhodnosti Písma sa týka SZ (Mt 5:17-19; 1K 2:9-13; 1Tes 2:13; 2Tim 3:16; 1Pt 1:23-25; 2Pt 1:20-21).

Toto je jedno z mála miest, kde NZ je braná za rovnocennú so SZ Písmom. Peter touto frázou potvrdzuje Pavlovu inšpiráciu a autoritu jeho spisov.

▪ **„na vlastnú záhubu“** Biblia je Božie sebazjavenie stratenému a núdznemu svetu. Hriešni ľudia (t.j. falošní učители) to prekrúcajú na vlastné riziko. Súd prichádza; Ježiš je jediná nádej; každý sa postaví pred Bohom jedného dňa!

3:17 „keď to už vopred viete“ Falošní učители sú vždy prítomní! Čitatelia sa trápili o použití Písma falošných učiteľov (t.j. SZ) a apoštolských spisov (3:2). Existuje niekoľko biblických spôsobov na rozoznanie falošného učiteľa.

1. Znamená alebo divy, ale v mene iného boha (5M 13:1-5)
2. Presné predvídanie budúcnosti, ale v mene iného boha (5M 18:18-22)
3. Životný štýl (Mt 7; Jk, 1Jn a 2Pt)
4. Zázraky nie sú automaticky znamením Božím (Mt 24:24)
5. Zvesť musí byť Kristocentrická (1Jn 4:1-6)
6. Zlé vykladanie Božieho zjavenia (2Pt 3:2)

▪ **„chráňte sa“** Toto je imperatív prítomného času mediálneho. Toto je vojenský výraz ako 1Pt 1:4. Veriaci majú osobnú zodpovednosť pokračovať v kontrolovaní a vyhodnocovaní toho, čo iní hovoria o Bohu/Kristovi. Existujú podvodníci aj v rámci aj mimo spoločenstva (Ef 4:14; 6:11-12). Nebuďme duchovne naivní!

▪ **„aby ste sa nedali oklamať“** Toto je participium aoristu pasívneho. Je to opak SZ výrazu pre vieru, ktorá mala byť upevnená (t.j. pevnosť alebo stabilita). Ten istý výraz opisuje Petrovo konanie v G 2:13.

3:18 „ale vzrastajte v milosti a poznávaní nášho Pána a Spasiteľa“ Toto je imperatív prítomného času aktívneho. Bola to ústredná téma knihy. Veriaci sa chránia pred omylom tým, že rastú v poznaní evanjelia a žijú podľa evanjelia. Toto je paralelné s Júd 20.

▪ **„Jemu sláva“** Táto fráza je predovšetkým použitá pre Boha Otca (pozri poznámku k 1Pt 4:11; Júd vv. 24-25), ale len občas pre Krista (2Tim 4:18; 2Pt 3:18; Zj 1:6).

V SZ najbežnejšie hebrejské slovo pre „slávu“ (*kbd*) bolo pôvodne obchodným výrazom súvisiacim s párom váh („byť ťažký“). To, čo bolo ťažké, bolo hodnotné alebo malo skutočnú cenu. Často bol k tomuto slovu pridávaný koncept žiarivosti na vyjadrenie Božieho majestátu (2M 19:16-18; 24:17; Iz 60:12). On sám je cenný a úctyhodný. Je príliš výnimočný na to, aby ho padlé ľudstvo videlo (2M 33:17-23; Iz 6:5). Boh sa dá v skutočnosti spoznať len cez Krista (Jer 1:14; Mt 17:2; Hb 1:3; Jk 2:1).

Výraz „sláva“ je v určitom pohľade dvojzmyselný.

1. Môže byť paralelný so „spravodlivosťou Božou“
2. Môže sa vzťahovať na „svätosť“ alebo „dokonalosť“ Boha
3. Môže sa vzťahovať na Boží obraz, na ktorý bolo ľudstvo stvorené (1M 1:26-27; 5:1; 9:6), no ktorý bol neskôr zničený vzbúrou prvých ľudí (1M 3:1-22).

Prvýkrát je tento výraz použitý na popisovanie blízkosti YHWH Jeho ľudu v 2M 16:7,10; 3M 9:23; 4M 14:10.

▪ **NASB, NRSV „aj teraz aj vo večnosti“**

NKJV „aj teraz aj naveky“

TEV „teraz a naveky“

NJB „v čase a večnosti“

Toto je doslova „aj teraz aj až do dňa veku“. Je to jedinečný tvar typického záveru, niečo podobné tomu v Júd 25. Židia videli dejiny v zmysle dvoch vekov, zlého veku a prichádzajúceho veku spravodlivosti. Tento prichádzajúci vek je synonymný s večným kráľovstvom. Pozri zvláštnu tému v Mk 13:8.

▪ „Amen“ Toto slovo sa nenachádza v starovekom gréckom rukopise B (t.j. Vatikánsky), ale je prítomné v P72, 8, A a C. Pozri zvláštnu tému v Mk 3:28.

DISKUSNÉ OTÁZKY

Toto je výkladová študijná príručka, čo znamená, že zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Tieto diskusné otázky sú určené k tomu, aby vám pomohli rozmýšľať o hlavných otázkach tejto časti knihy. Majú u vás vyvolať myšlienky, nie definitívne odpovede.

1. Prečo gnosticci popierali Druhý príchod?
2. Ktorá sa hlavná zvesť NZ týka Druhého príchodu?
3. Prečo Peter spomína Pavlove spisy?

DODATOK 1 STRUČNÉ DEFINÍCIE GRÉCKÝCH GRAMATICKÝCH VÝRAZOV

Gréčtina koiné, ktorá sa často nazýva helenistickou gréčtinou, bola od čias Alexandra Veľkého bežným jazykom v stredozemnej oblasti (336-323 pred Kristom) a trvala asi 800 rokov (300 pr. Kr. – 500 po Kr.). Nebola to len zjednodušená klasická gréčtina, no v mnohých ohľadoch novšia forma gréčtiny a stala sa druhým jazykom starého Blízkeho východu a oblasti Stredozemia.

Gréčtina NZ bola v určitých ohľadoch jedinečná, pretože jej užívatelia, okrem Lukáša a autora Listu Židom, pravdepodobne používali ako svoj základný jazyk aramejštinu a preto bolo ich písanie ovplyvnené slovnými zvratmi a štrukturálnymi formami aramejštiny. Takisto čítali a citovali Septuagintu (grécky preklad SZ), ktorá bola tiež napísaná v koiné gréčtine. No Septuagintu napísali židovskí učitelia, ktorých materinským jazykom nebola gréčtina.

Musíme teda pamätať na to, že NZ nemôžeme tlačiť do úzkej gramatickej štruktúry. Je jedinečná a napriek tomu má veľa spoločného so (1) Septuagintou, (2) židovskými spismi, ako boli napr. Jozefove, a (3) papyrusmi, nájdenými v Egypte. Ako máme teda pristupovať ku gramatickej analýze NZ?

Gramatické črty koiné gréčtiny a NZ koiné gréčtiny sú nestabilné. V mnohých ohľadoch to bol čas zjednodušovania gramatiky. Naším hlavným sprievodcom bude kontext. Slová majú význam len v širšom kontexte a preto gramatická štruktúra môže byť chápaná len vo svetle (1) konkrétneho autorovho štýlu a (2) konkrétneho kontextu. Žiadne rozhodujúce definície gréckych foriem a štruktúr neprichádzajú do úvahy.

Koiné gréčtina bola v prvom rade verbálnym jazykom. Často je kľúčom k výkladu druh a forma slov. V tých najhlavnejších vetách sa objavuje na prvom mieste sloveso, čo ukazuje jeho dôležitosť. Pri analyzovaní gréckeho slovesa si musíme všimnúť tri dôležité informácie: (1) základný dôraz na čas, rod a spôsob (tvaroslovie alebo morfológia); (2) základný význam konkrétneho slovesa (lexikografia) a (3) vývoj kontextu (syntax).

I. ČAS

- A. K času alebo aspektu patrí vzťah slovík k dokončenému alebo nedokončenému konaniu. Toto sa často nazýva „dokonavý“ (perfektum) alebo „nedokonavý“ (imperfektum) čas.
1. Perfektum sa sústreďuje na výskyt určitého konania. Nepoznáme nijaké ďalšie informácie okrem toho, že sa niečo stalo! Jeho začiatok, pokračovanie alebo vyvrcholenie nie je vyjadrené.
  2. Imperfektum sa sústreďuje na pokračujúci proces konania. Dá sa to opísať v podmienkach lineárneho, trvalého alebo postupného konania, atď.
- B. Časy sa dajú rozdeliť do kategórií podľa toho, ako autor vníma vývoj konania:
1. udialo sa to = aorist
  2. udialo sa to a výsledky trvajú = perfektum
  3. dialo sa to v minulosti a výsledky trvali, ale už netrvali = predminulý
  4. deje sa to = prítomný
  5. udialo sa to = imperfektum
  6. udeje sa to = budúci

Konkrétnym príkladom toho, ako tieto časy pomáhajú pri výklade, je výraz „spasit“. Používal sa v niekoľkých rôznych časoch na vyjadrenie jeho procesu, aj vyvrcholenia:

1. aorist – „spasení“ (Rim 8:24)
2. perfektum – „spasení a výsledky pokračujú“ (Ef 2:5,8)
3. prítomný – „je spasení“ (1Kor 1:18; 15:2)
4. budúci – „bude spasení“ (Rim 5:9,10; 10:9)

- C. Pri sústredení sa na slovesné časy vykladači hľadajú dôvod, prečo si pôvodný autor vybral určitý konkrétny čas na to, čo chcel vyjadriť. Štandardným, „neprikrášeným“ časom bol aorist. Bola to bežná „nešpecifická“, „neoznačená“ alebo „neúnavná“ slovesná forma. Môže sa používať rôznymi spôsobmi, ktoré musí špecifikovať kontext. Aorist jednoducho vyjadroval, že sa niečo vyskytlo. Aspekt minulého času je obsiahnutý len v indikatíve (oznamovacou spôsobou). Ak bol použitý akýkoľvek iný čas, zdôrazňovalo sa niečo oveľa konkrétnejšie. Ale čo?
1. Perfektum. Tento čas hovorí o dokončenom konaní s trvalými výsledkami. V niektorých ohľadoch to bola kombinácia aoristového a prítomného času. Obyčajne je pozornosť sústredená na trvalé výsledky alebo dokončenie konania. Príklad: Ef 2:5 a 8: „boli ste a naďalej ste spasení“.
  2. Predminulý čas. Tento čas bol podobný perfektu - až na to, že trvalé výsledky prestali. Príklad: „Peter stál pri vonkajších dverách“ (J 18:16)

3. Prítomný čas. Tento čas hovorí o nedokončenom alebo neúplnom konaní. Zameranie je obyčajne sústredené na pokračovanie udalosti. Príklad: „Každý, kto v Ňom zostáva, nepokračuje v hriechu“, „každý, kto sa narodil z Boha, nepokračuje v konaní hriechu“ (1J 3:6 a 9).
4. Imperfektum. V tomto čase je vzťah k prítomnému času obdobný k vzťahu medzi perfektom a predminulým časom. Imperfektum hovorí o nedokončenom konaní, ktoré sa vyskytlo, no teraz prestalo alebo o začiatku konania v minulosti. Príklad: „Potom za ním chodil celý Jeruzalem“ alebo „potom začal za ním chodiť celý Jeruzalem“ (Mt 3:5).
5. Budúci čas. Hovorí o konaní, ktoré sa obyčajne premietalo do budúceho časového rámca. Sústreďovalo sa hlavne na potenciál výskytu danej udalosti a pozornosť teda nebola sústredená na samotnú udalosť. Často hovorí o nevyhnutnosti danej udalosti. Príklad: „Požehnaní sú ... budú ... „ (Mt 5:4-9).

II. ROD

- A. Rod opisuje vzťah medzi činnosťou, ktorú slovesu vyjadruje a jeho aktérom (podmetom).
- B. Aktívny rod bol normálny, očakávaný, nezdôrazňovaný spôsob, ktorý prehlasoval, že podmet vykonával danú slovesnú činnosť.
- C. Pasívny rod znamená, že podmet bol prijímateľom konania slovesa, produkovaného vonkajším agentom. Vonkajší agent, ktorého činnosť vyjadruje sloveso, bol v gréckej NZ označovaný nasledovnými predložkami a pádmí:
  1. osobný priamy agent pomocou *hupo* s ablatívom (Mt 1:22; Sk 22:30)
  2. osobný intermediálny agent pomocou *dia* s ablatívom (Mt 1:22)
  3. neosobný agent - obyčajne pomocou *en* s inštrumentálom
  4. niekedy osobný, inokedy neosobný agent len pomocou samotného inštrumentálu.
- D. Mediálny rod znamená, že podmet je aktérom činnosti, ktorú vyjadruje sloveso a je tiež priamo zapojený do tej činnosti. Často sa nazýva rodom intenzívneho osobného záujmu. Táto konštrukcia určitým spôsobom zdôrazňovala vo vete podmet. V angličtine sa táto konštrukcia nenachádza. V gréčtine má širokú škálu významov a prekladov. Niektoré príklady tejto formy sú:
  1. reflexívna (zvrtná) – priamy čin podmetu na ňom samom. Príklad: „Obesil sa“ (Mt 27:5)
  2. intenzívna – podmet produkuje konanie pre seba. Príklad: „Satan sa sám vydáva za anjela svetla“ (2Kor 11:14).
  3. recipročná (vzájomná) – vzájomné pôsobenie dvoch podmetov. Príklad: „Radili sa jeden s druhým (navzájom)“ (Mt 26:4)

III. SPÔSOB

- A. V koinsej gréčtine sú štyri spôsoby. Ukazujú vzťah slovesa k realite, aspoň v rámci vlastnej mysle autora. Spôsoby sú rozdelené do dvoch širokých kategórií: tej, ktorá indikuje realitu (indikatív – oznamovací spôsob), a tej, ktorá indikuje potenciál (subjunktív, imperatív – rozkazovací spôsob a optatív – želačný spôsob).
- B. Indikatívny spôsob bol bežným spôsobom na vyjadrenie konania, ktoré sa objavilo alebo sa objavovalo - a to aspoň v mysli autora. Bol to jediný grécky spôsob, ktorý vyjadroval definitívny čas a dokonca aj tu bol tento aspekt druhotný.
- C. Subjunktívny spôsob vyjadroval pravdepodobné budúce konanie. Niečo sa ešte nestalo, no všetky vyhliadky nasvedčovali tomu, že sa to stane. Malo to veľa spoločného s budúcim indikatívom. Rozdiel bol v tom, že subjunktív vyjadruje určitý stupeň pochybnosti. V angličtine je to často vyjadrené podmieňovacím spôsobom – „mohlo“, „možno“, „asi“, „snáď“ ...
- D. Optatívny (želačný) spôsob vyjadroval želanie, ktoré bolo teoreticky možné. Tento spôsob bol považovaný za taký, ktorý je o krok ďalej od reality, než subjunktív. Optatív vyjadroval možnosť za určitých podmienok. V NZ bol optatív zriedkavý. Jeho najčastejšie použitie vidíme v Pavlovej známej fráze: „Nech sa to nikdy nestane“ (v preklade KJV: „Bože, nedovol“), ktorá je použitá 15krát (Rim 3:4,6,31; 6:2,15; 7:7,13; 9:14; 11:1,11; 1Kor 6:15; Gal 2:17; 3:21; 6:14). Iné príklady sa nachádzajú v Tes 1:38; 20:16; Sk 8:20; 1Tes 3:11.
- E. Imperatívny spôsob zdôrazňoval rozkaz, ktorý bol možný, no tento dôraz bol úmyslom hovorcu – rečníka. Presadzoval len dobrovoľnú možnosť a bol podmienený výberom alebo rozhodnutím iného. Imperatív sa

špeciálne používal v modlitbách a požiadavkách 3. osoby. Tieto príkazy sa nachádzali len v prítomných a aoristových časoch NZ.

- F. Niektoré gramatiky kategorizujú participiá (príčastia) ako iný druh spôsobu. V gréckej NZ sú veľmi bežné; obyčajne sú definované ako slovesné prídavné meno. Prekladajú sa v spojení s hlavným slovesom, s ktorým súvisia. Pri preklade príchastí bola možná široká rôznorodosť. Najlepšie je porovnať niekoľko anglických príkladov. Veľmi nám v tomto pomôže *The Bible in Twenty Six Translations* z vydavateľstva Baker.
- G. Aoristový aktívny indikatív bol bežným alebo neoznačovaným spôsobom na zaznamenanie určitej udalosti. Všetky ostatné časy, rody a spôsoby mali určitý konkrétny výkladový význam, ktorý chcel pôvodný autor komunikovať.
- IV. Pre človeka, ktorý nie je oboznámený s gréčtinou, poskytnú potrebné informácie nasledujúce študijné pomôcky:
- A. Friberg, Barbara a Timothy: *Analytical Greek New Testament*, Grand Rapids: Baker, 1988
- B. Marshall, Alfred: *Interlinear Greek-English New Testament*, Grand Rapids: Zondervan, 1976
- C. Mounce, William D.: *The Analytical Lexicon to the Greek New Testament*, Grand Rapids: Zondervan, 1993
- D. Summers, Ray: *Essentials of New Testament Greek*, Nashville: Broadman, 1950
- E. Akademicky akreditované korešpondenčné kurzy koinškej gréčtiny sú dostupné cez Moody Bible Institute v Chicagu, IL.

V. PODSTATNÉ MENÁ

- A. Syntakticky sú podstatné mená klasifikované podľa pádov. Pád bol ohybnou formou podstatného mena, ktorá poukazovala na jeho vzťah k slovesu a k iným častiam vety. V koinškej gréčtine bolo veľa pádových funkcií naznačovaných predložkami. Keďže pádová forma mohla identifikovať niekoľko rôznych vzťahov, predložky sa rozvinuli, aby jasnejšie oddelili tieto možné funkcie.
- B. Grécke pády sú kategorizované nasledujúcimi ôsmimi spôsobmi:
1. Nominatív sa používal pre menovanie a obyčajne to bol podmet vety alebo vetného spojenia. Takisto sa používal pre prísudkové podstatné a prídavné mená so spojovacím slovesom „byť“ alebo „stať sa“.
  2. Genitív sa používal pre opis a obyčajne pripisoval vlastnosť alebo kvalitu slovu, s ktorým súvisel. Odpovedal na otázku: „Aký druh?“ Často bol vyjadrený použitím anglickej predložky „z“.
  3. Ablatív používal rovnakú ohybnú formu ako genitív, no používal sa na opis separácie, odlúčenia. Obyčajne vyjadroval odlúčenie od určitého bodu v čase, mieste, zdroji, pôvode alebo intenzite. Bol často vyjadrovaný použitím anglickej predložky „od“.
  4. Datív sa používal na opis osobného záujmu. Mohol vyjadrovať jeho pozitívny alebo negatívny aspekt. Často to bol nepriamy predmet a vyjadroval sa anglickou predložkou „k“.
  5. Lokatív bol rovnako ohybnou formou ako datív, no opisoval pozíciu alebo umiestnenie v priestore, čase alebo logických vymedzeniach. Často bol vyjadrený anglickými predložkami „v, na, za, medzi, počas, pri, nad a vedľa“.
  6. Inštrumentál bol rovnako ohybnou formou ako datív a lokatív. Vyjadroval prostriedky alebo súvislosť. Často bol vyjadrovaný anglickými predložkami „prostredníctvom“ alebo „s“.
  7. Akuzatív sa používal na opis záveru konania. Vyjadroval vymedzenie. Jeho hlavným použitím bol priamy predmet. Odpovedal na otázku: „Ako ďaleko?“ alebo „Do akej miery?“
  8. Vokatív sa používal na priame oslovenie.

VI. SPOJENIA A SPOJKY

- A. Gréčtina je veľmi presný jazyk, pretože má veľa spojov, ktoré spájajú myšlienky (klauzuly, vety a odstavce). Sú také bežné, že ich neprítomnosť (asyndeton) je často exegeticky dôležitá. V skutočnosti tieto spojky a spoje ukazujú smerovanie autorovho myslenia. Sú často podstatné pri rozhodovaní o tom, čo presne sa snaží komunikovať.
- B. Tu je zoznam niektorých spojek a spojov a ich významov (tieto informácie boli zhromaždené prevažne z knihy *A Manual Grammar of the Greek New Testament* od autorov H. E. Dana a Julius K. Mantey).
1. časové spojky
    - a. *epei, epeide, hopote, hos, hote, hotan* (subj.) – „keď“
    - b. *heos* – „kým“
    - c. *hotan, epan* (subj.) – „kedykoľvek“
    - d. *heos, achri, mechri* (subj.) – „do“

- e. *priv* (infin.) – „pred“
  - f. *has* – „od“, „ked“, „ako“
2. logické spojky
- a. účel
    - (1) *hina* (subj.), *hopos* (subj.), *hos* – „aby“, „že“
    - (2) *hoste* (introartikulárny akuzatívny infinitív) – „že“
    - (3) *pros* (introartikulárny akuzatívny infinitív) – „že“
  - b. výsledok (existuje blízke spojenie medzi gramatickými formami účelu a výsledku)
    - (1) *hiva* (infin., to je najčastejšie) – „aby“, „teda“
    - (2) *hiva* (subj.) – „tak že“
    - (3) *ara* – „tak“
  - c. príčina alebo dôvod
    - (1) *gar* (príčina/dopad alebo dôvod/záver) – „lebo“, „pretože“
    - (2) *dioti*, *hotiy* – „pretože“
    - (3) *epei*, *epeide*, *hos* – „keďže“
    - (4) *dia* (s akuz.) a (s introartikulárnym infin.) – „pretože“
  - d. úsudok
    - (1) *ara*, *poinun*, *hoste* – „preto“
    - (2) *dio* (najsilnejšia deduktívna spojka) – „na účet koho“, „načo“, „preto“
    - (3) *oun* – „preto“, „tak“, „teda“, „následne“
    - (4) *toinoun* – „podľa“
  - e. odporovanie alebo kontrast
    - (1) *alla* (silný odpor) – „ale“, „okrem“
    - (2) *de* – „ale“, „avšak“, „jednako“, „na druhej strane“
    - (3) *kai* – „ale“
    - (4) *mentoi*, *oun* – „jednako“
    - (5) *plen* – „predsa len“ (hlavne v Lukášovi)
    - (6) *oun* – „akokoľvek“
  - f. porovnávanie
    - (1) *hos*, *kathos* (predstavenie porovnávacích klauzúl)
    - (2) *kata* (v zloženinách *katho*, *kathoti*, *kathosper*, *kathaper*)
    - (3) *hosos* (v hebrej.)
    - (4) *e* – „ako“
  - g. pokračovanie alebo séria
    - (1) *de* – „a“, „teraz“
    - (2) *kai* – „a“
    - (3) *tei* – „a“
    - (4) *hina*, *oun* – „že“
    - (5) *oun* – „takže“ (v Jánovi)
3. dôrazné používanie
- a. *alla* – „nevyhnutne“, „ba“, „v skutočnosti“
  - b. *ara* – „vskutku“, „určite“, „skutočne“
  - c. *gar* – „no naozaj“, „určite“, „vskutku“
  - d. *de* – „vskutku“
  - e. *ean* – „dokonca“
  - f. *kai* – „dokonca“, „vskutku“, „naozaj“
  - g. *mentoi* – „vskutku“
  - h. *oun* – „naozaj“, „rozhodne“

VII. PODMIENKOVÉ VETY

- A. Podmienková veta je taká, ktorá obsahuje jednu alebo viac podmienkových klauzúl. Táto gramatická štruktúra pomáha pri výklade, pretože poskytuje podmienky, dôvody alebo príčiny, prečo sa konanie hlavného slovesa objavuje alebo neobjavuje. Existovali štyri druhy podmienkových viet. Posúvajú sa od takej, ktorá bola z autorovho pohľadu alebo kvôli jeho literárnym zámerom považovaná za pravdu, k takej, ktorá bola len želaním.
- B. Podmienková veta prvého stupňa vyjadrovala konanie alebo stav, ktoré sa považovalo z autorovho pohľadu alebo kvôli jeho zámerom za pravdu, hoci to bolo vyjadrené pomocou „ak“. V niekoľkých kontextoch by sa to mohlo preložiť ako „keďže“ (Mt 4:3; Rim 8:31). No to neznamená, že všetky podmienkové vety prvého stupňa sú skutočne pravdivé a súhlasia s realitou. Často sa používali k tomu, aby potvrdili určitý argument alebo poukázali na mylnú predstavu (Mt 12:27).

- C. Podmienková veta druhého stupňa sa často nazýva „protikladom skutočnosti“. Uvádza na potvrdenie niečo, čo nesúhlasilo so skutočnosťou. Príklady:
1. „Ak by bol naozaj prorok, čo nie je, vedel by, kto a aká je tá žena, ktorá sa k nemu túli, no On to nevie“ (Tes 7:39)
  2. „Keby ste naozaj verili Mojžišovi, čo neveríte, verili by ste mi, čo nerobíte (J 5:46)
  3. „Keby som sa ešte stále snažil páčiť ľuďom, čo nerobím, vôbec by som nebol Kristovým otrokom, čím som“ (Gal 1:10)
- D. Tretí stupeň hovorí o možnom budúcom konaní. Často predpokladá pravdepodobnosť tohto konania. Obyčajne naznačuje alternatívu. Konanie hlavného slovesa je podmienené konaním podmetu. Príklady: 1J 1:6-10; 2:4,6,9,15,20,21,24,29; 3:21; 4:20; 5:14,16.
- E. Štvrtý stupeň je najviac vzdialený od eventuálnej možnosti. V NZ je zriedkavý. V skutočnosti neexistuje nijaká kompletná podmienková veta štvrtého stupňa, v ktorej obidve časti podmienky súhlasia s touto definíciou. Príklad čiastočnej vety štvrtého stupňa je úvodná klauzula v 1Pt 3:14. Príklad čiastočnej vety štvrtého stupňa v záverečnej klauzule je v Sk 8:31.

VIII. ZÁKAZY

- A. Prítomný imperatív s časticou „Mé“ má často (no nie výhradne) dôraz na zastavenie konania, ktoré je už v procese. Niekoľko príkladov: „prestaňte si ukladať svoje bohatstvo na zemi ...“ (Mt 6:19); „prestaňte sa trápiť o svoj život ...“ (Mt 6:25); „prestaňte ponúkať hriechu časti svojho tela ako nástroje konania neprávosti ...“ (Rim 6:13); „musíte prestať urážať Svätého Ducha Božieho ...“ (Ef 4:30) a „prestaňte sa opíjať vínom ...“ (5:18).
- B. Aoristový subjunktív s časticou „Mé“ má dôraz na „dokonca ani nezačínajte konať“. Príklady: „Ani nepredpokladajte, že ...“ (Mt 5:17); „nikdy sa nezačnite obávať ...“ (Mt 6:31); „nikdy sa nesmiete hanbiť ...“ (2Tim 1:8)
- C. Dvojité zápor so subjunktívnym rodом je veľmi dôraznou negáciou, popretím. „Nikdy, nie nikdy“ alebo „za nijakých okolností“. Príklady: „nikdy, nie nikdy nezakúsi smrť“ (J 8:51); „nikdy, nie nikdy ...“ (1Kor 8:13).

IX. ČLEN

- A. V koinsej gréčtine mal určitý člen podobné použitie ako v angličtine. Jeho základnou funkciou bola funkcia „ukazovateľa“ alebo „náznaku“, spôsob na nasmerovanie pozornosti k slovu, menu alebo fráze. Použitie v NZ sa líši v závislosti od autora. Určitý člen mohol tiež slúžiť ako:
1. prostriedok kontrastu ako ukazovacie zámeno
  2. znak odporúčania k predtým predstavenému podmetu alebo osobe
  3. spôsob identifikácie podmetu vo vete so spájacím slovesom. Príklady: „Boh je Duch“ – J 4:24; „Boh je svetlo“ – 1J 1:5; „Boh je láska“ – 4:8,16
- B. Koinská gréčtina nemala neurčitý člen ako má angličtina. Neprítomnosť určitého člena mohla znamenať:
1. zameranie na charakteristiky alebo vlastnosti niečoho
  2. zameranie na kategóriu niečoho
- C. NZ autori boli v používaní členov rôznorodí.

X. SPÔSOBY VYJADROVANIA DÔRAZOV V GRÉCKEJ NZ

- A. Techniky pre vyjadrenie dôrazu sa v NZ líšia podľa autorov. Najdôslednejší a najformálnejší autori boli Lukáš a autor Listu Židom.
- B. Už skôr sme povedali, že aoristový aktívny indikatív bol štandardným a jasným vyjadrením dôrazu, no všetky ostatné časy, rody alebo spôsoby majú výkladovú dôležitosť. To neznamená, že aoristový aktívny indikatív nebol často používaný v dôležitom gramatickom zmysle. Príklad: Rim 6:10 (dvakrát).
- C. Slovosled v koinsej gréčtine
1. Koinská gréčtina bol ohybný jazyk, ktorý nezávisel (tak ako angličtina) na slovoslede a preto mohol autor meniť bežne očakávané poradie slov, aby ukázal:
    - a. čo chcel zdôrazniť čitateľovi
    - b. čo si autor myslí, že čitateľa prekvapí

- c. z čoho mal autor silný dojem.
- 2. Bežný slovosled v gréckej vete je ešte stále nevyriešenou otázkou. Napriek tomu predpokladaný slovosled je:
  - a. pre spájacie slovesá
    - (1) sloveso
    - (2) podmet
    - (3) doplnok
  - b. pre tranzitívne, prechodné slovesá
    - (1) sloveso
    - (2) podmet
    - (3) predmet
    - (4) nepriamy predmet
    - (5) predložková fráza
  - c. pre menné skupiny
    - (1) podstatné meno
    - (2) prívlastok
    - (3) predložková fráza
- 3. Poradie slov môže byť z exegetického pohľadu veľmi dôležité. Príklady:
  - a. „pravicu dali Barnabášovi a mne spoločenstva“ (Gal 2:9). Fráza „pravicu spoločenstva“ je rozdelená a jej časť je umiestnená vpredu kvôli vyjadreniu jej dôrazu
  - b. „s Kristom“ (Gal 2:20) bolo umiestnené ako prvé. Jeho smrť bola uprostred.
  - c. „Krok po kroku a rôznymi spôsobmi“ (Žid 1:1) – to bolo na začiatku vety. Kontrastne bolo vyjadrené to, ako sa Boh sám zjavoval, a nie skutočnosť, že sa zjavil.

D. Obyčajne bol určitý stupeň dôrazu vyjadrený pomocou

- 1. opakovania zámena, ktoré bolo prítomné v ohybnej slovesnej forme. Príklad: „Ja sám budem zaiste s vami ... „ (Mt 28:20)
- 2. neprítomnosti očakávanej spojky alebo iného spojovníka medzi slovami, frázami, klauzulami alebo vetami. Toto sa volalo „asyndeton“ („nezviazané“). Spojka sa očakávala, takže jej neprítomnosť prítahovala pozornosť. Príklady:
  - a. Podobenstvá, Mt 5:3nn (zdôraznený zoznam)
  - b. J 14:1 (nová téma)
  - c. Rim 9:1 (nová časť)
  - d. 2Kor 12:20 (zdôraznený zoznam)
- 3. opakovania slov alebo fráz, prítomných v danom kontexte. Príklady: „chvále Jeho slávy“ (Ef 1:6,12 a 14). Táto fráza bola použitá na ukázanie činnosti každej osoby Trojice.
- 4. použitia idiomu alebo slovnej (zvukovej) hry medzi výrazmi:
  - a. eufemizmus – náhrada slov za tabuizované témy, ako „spat“ namiesto smrti (J 11:11-14) alebo „nohy“ pre mužské genitálie (Rút 3:7-8; 1Sam 24:3)
  - b. rozvláčnosť – náhrada slov pre Božie meno, napr. „Kráľovstvo nebeské“ (Mt 3:21) alebo „hlas z neba“ (Mt 3:17)
  - c. obrazné pomenovania
    - (1) nereálne zveličovania (Mt 3:9; 5:29-30; 19:24)
    - (2) umiernenosť výrokov (Mt 3:5; Sk 2:36)
    - (3) zosobňovanie (1Kor 15:55)
    - (4) irónia (Gal 5:12)
    - (5) poetické oddiely (Fil 2:6-11)
    - (6) slovné hry
      - (a) „cirkev“
        - (i) „cirkev“ (Ef 3:21)
        - (ii) „povolanie“ (Ef 4:14)
        - (iii) „povolaný“ (Ef 4:1,4)
      - (b) „slobodný“
        - (i) „slobodná žena“ (Gal 4:31)
        - (ii) „sloboda“ (Gal 5:1)
        - (iii) „oslobodil“ (Gal 5:1)
  - d. idiomatický jazyk – jazyk, ktorý je obyčajne kultúrne a jazykovo špecifický:
    - (1) Toto bolo obrazné použitie „jedla“ (J 4:31-34)
    - (2) Toto bolo obrazné použitie „chrámu“ (J 2:19; Mt 26:61)
    - (3) Toto bol hebrejský idiom súcitu – „nenávidieť“ (1M 29:31; 5M 21:15; Tes 14:36; J 12:25; Rim 9:13)

- (4) „Všetci“ verzus „mnohí“. Porovnajete Iz 53:6 („všetci“) s 53:11 a 12 („mnohí“). Výrazy sú zhodné s Rim 5:18 a 19.
5. použitie plnej lingvistickej frázy namiesto jedného slova. Príklad: „Pán Ježiš Kristus“.
  6. zvláštne použitie *autos*
    - a. keď je s členom (prívlastková pozícia), prekladalo sa ako „rovnaký“
    - b. keď bolo bez člena (prísudková pozícia), prekladalo sa ako intenzívne reflexívne zámeno – „on sám“, „ona sama“, „ono samo“.
- E. Študenti Biblie, ktorí neovládajú gréčtinu, môžu rozpoznať dôrazy niekoľkými spôsobmi:
1. Použitím analytického lexikonu a interlinerárneho gréckeho/anglického textu
  2. Porovnaním anglických prekladov, hlavne tých, ktoré vychádzajú z rôznych teórií prekladov. Príklad: porovnanie doslovných prekladov (KJV, NKJV, ASV, NASB, RSV, NRSV) s dynamickými prekladmi (Williams, NIV, NEB, REB, JB, NJB, TEV). Dobrou pomôckou je *The Bible in Twenty-Six Translations* z vydavateľstva Baker.
  3. Použitím *The Emphasized Bible* od Josepha Bryanta Rotherhama (Kregel, 1994)
  4. Použitím úplne doslovných prekladov
    - a. *The American Standard Version* z r. 1901
    - b. *Young's Literal Translation of the Bible* od Roberta Younga (Guardian Press, 1976)

Štúdium gramaticky je veľmi jednotvárne, no pre správny výklad je nevyhnutné. Tieto stručné definície, komentáre a príklady majú povzbudiť a vyzbrojiť aj tých, ktorí neovládajú gréčtinu, k používaniu gramatických poznámok, ktoré sú v tomto vydaní použité. Je jasné, že tieto definície sú príliš zjednodušené. Nemali by sa používať dogmaticky a nepružne, no ako odrazové mostíky k lepšiemu porozumeniu jazykovej skladby NZ. Dúfam, že tieto definície tiež pomôžu čitateľom pochopiť poznámky iných študijných pomôcok, akými sú napr. odborné komentáre k NZ.

Svoj výklad musíme byť schopní overiť na základe informácií, ktoré sa nachádzajú v biblických textoch. Gramatika je jednou z takýchto najužitočnejších informácií; medzi ďalšie patria historické pozadie, literárny kontext, používanie slov vo vtedajšej dobe a paralelné oddiely.

DODATOK 2 TEXTOVÁ KRITIKA

Týmto predmetom sa budeme zaoberať do tej miery, aby sme vysvetlili textové poznámky, ktoré sa nachádzajú v tomto komentári. Budeme používať nasledovnú osnovu:

- I. Textové zdroje našej anglickej Biblie
    - A. Stará zmluva
    - B. Nová zmluva
  - II. Stručné vysvetlenie problémov a teórií „nižšej kritiky“, nazývanej tiež „textová kritika“
  - III. Navrhované zdroje pre ďalšie čítanie
-
- I. Textové zdroje našej anglickej Biblie
    - A. Stará zmluva
      1. Mazoretický text (MT) – hebrejský spoluhláskový text ustanovil rabín Aquiba v r. 100 po Kr. Samohláskové znamienka, prízvuky, okrajové poznámky, interpunkčné znamienka a celý aparát sa začali pridávať v 6. storočí a boli dokončené v 9. storočí skupinou židovských učencov, známou ako Mazoreti. Textová forma, ktorú používali, bola rovnaká, ako forma v Mišne, Talmude, Targume, Pešite a Vulgáte.
      2. Septuaginta (LXX) – Tradícia hovorí, že Septuagintu napísalo 70 židovských učencov za 70 dní pre knižnicu v Alexandrii za podpory kráľa Ptolemaia II (285-246 pr. Kr.). Tento preklad si vraj vyžiadal istý židovský vodca, žijúci v Alexandrii. Tradícia pochádza z „Listu Aristejovi“. LXX je z veľkej časti založená na odlišnej hebrejskej textovej tradícii v porovnaní s textom rabína Aquibu (MT).
      3. Zvitky od Mŕtveho mora – tieto boli napísané v období vlády Ríma pred Kristom (200 pr. Kr. – 70 po Kr.) sektou židovských separatistov, nazývaných Eséni. Hebrejské rukopisy, nájdené na niekoľkých miestach okolo Mŕtveho mora, ukazujú do istej miery odlišnú hebrejskú textovú rodinu od MT, aj od LXX.
      4. Niektoré konkrétne príklady toho, ako porovnanie týchto textov pomohlo vykladačom pochopiť SZ
        - a. LXX pomohla prekladateľom a bádateľom pochopiť MT
          - (1) LXX Iz 52:14 „Toľkí budú žasnúť nad ním“
          - (2) MT Iz 52:14 „Presne toľkí boli udivení nad tebou“
          - (3) V Iz 52:15 je toto odlišenie zámien potvrdené v prospech LXX
            - (a) LXX „tak budú mnohé národy žasnúť nad ním“
            - (b) MT „tak pokropí mnohé národy“
        - b. Zvitky od Mŕtveho mora pomohli prekladateľom a bádateľom pochopiť MT
          - (1) Zvitky Iz 21:8 „potom prorok zvolal: Stojím pod strážnou vežou“
          - (2) MT Iz 21:8 „volal som ako lev! Môj Pane, stále stojím na strážnej veži dňom ...“
        - c. LXX aj Zvitky od Mŕtveho mora pomohli vyjasniť Iz 53:11
          - (1) LXX + Zvitky: „po lopote jeho duše uvidí svetlo, bude spokojný“
          - (2) MT: „uvidí ... lopoty jeho duše, bude spokojný“
    - B. Nová zmluva
      1. Dosiaľ je uchovaných viac ako 5300 rukopisov celej gréckej NZ, alebo jej častí. Asi 85 je napísaných na papyruse a 268 sú rukopisy, napísané veľkými písmenami (majuskula). Neskôr, asi v 9. storočí po Kr., bola rozvinutá miniskula (spájané písané písmo). Grécke rukopisy v písomnej forme dosahujú počet asi 2700. Takisto máme okolo 2100 kópií textov Písma, ktoré sa používali pri bohoslužbách, ktoré sa nazývali lekciónare.
      2. Asi 85 gréckych rukopisov, ktoré obsahujú časti NZ napísanej na papyruse, je uložených v múzeách. MSS obsahuje celú NZ. Len preto, že sú to najstaršie kópie NZ, automaticky to neznamená, že majú menej variantov. Veľa z nich bolo prepisovaných veľmi rýchle pre lokálne používanie a v tomto procese sa príliš nedbalo na presnosť, preto obsahujú veľa obmien.
      3. Sínajský kódex, ktorý je známy pod hebrejským písmenom) (*aleph*) alebo (01), našiel Tischendorf v Kláštore sv. Kataríny na vrchu Sínaj. Dátum jeho vzniku je 4. st. po Kr. a obsahuje LXX SZ, aj grécku NZ. Je to typ „alexandrijského textu“.
      4. Alexandrijský kódex, známy ako „A“ alebo (02) – grécky rukopis z 5. stor., ktorý sa našiel v Alexandrii v Egypte.
      5. Vatikánsky kódex, známy ako „B“ alebo (03), sa našiel vo Vatikánskej knižnici v Ríme a datuje sa od stredu 4. stor. po Kr. Obsahuje LXX, SZ, aj grécku NZ. Je to „alexandrijský text“.

6. Efrajimský kódex, známy ako „C“ alebo (04) – je to grécky rukopis z 5. stor., ktorý bol čiastočne zničený.
7. Bézajský kódex, známy ako „D“ alebo (05) - grécky rukopis z 5. alebo 6. storočia. Je typickým predstaviteľom tzv. „západného textu“. Obsahuje veľa prídavkov a bol hlavným gréckym východiskom pre preklad Kráľa Jakuba (King James Version).
8. NZ MSS môžeme zoskupiť do troch, alebo štyroch skupín, ktoré majú určité spoločné charakteristiky:
  - a. Alexandrijský text z Egypta
    - (1) P75, P66 (okolo r. 200), ktorý zaznamenáva evanjeliá
    - (2) P46 (okolo r. 225), ktorý zaznamenáva Pavlove listy
    - (3) P72 (okolo r. 225-250), ktorý zaznamenáva Petra a Júdu
    - (4) Kódex B, nazývaný Vatikánsky (okolo r. 325 po Kr.), ktorý zahŕňa celú SZ aj NZ
    - (5) Origénes cituje z tohto textového typu
    - (6) Iné MSS, ktoré ukazujú tento textový typ, sú Aleph, C, L, W, 33
  - b. Západný text zo Severnej Afriky
    - (1) citáty severoafrických cirkevných otcov Tertuliána, Cypriána a starý latinský preklad
    - (2) citáty Ireneja
    - (3) citáty Tatiána a starý sýrsky preklad
    - (4) Kódex D „Bezajský“ nasleduje tento textový typ
  - c. Východný Byzantský text z Konštantínopolu
    - (1) tento textový typ sa odráža vo viac ako 80 % z 5300 MSS
    - (2) citovaný cirkevnými otcami Sýrskej Antiochie Kapadoceom, Chrysostomom a Terodoretom
    - (3) Kódex A, len v evanjeliách
    - (4) Kódex E (8. stor.) pre celú NZ
  - d. Štvrtý možný typ je „Cézarejský“ z Palestíny
    - (1) primárne ho vidíme v Markovi
    - (2) niektorí jeho svedkovia sú P45 a W

II. Problémy a teórie „nižšej kritiky“ alebo „textovej kritiky“

A. Ako sa objavili varianty

1. neúmyselne alebo náhodne (veľká väčšina výskytu)
  - a. nepozornosť pri ručnom prepisovaní, kedy prepisovač omylom prečíta nasledujúce z opakovane sa vyskytujúcich slov a tak vynechá všetky ostatné slová medzi nimi (homoioteuton)
    - (1) nepozornosť v dívaní sa - vynechanie slova, skladajúceho sa z dvoch písmen alebo z frázy (haplografia)
    - (2) nepozornosť v mysli pri zopakovaní frázy alebo riadku gréckeho textu (dittografia)
  - b. nepozornosť pri počúvaní, keď prepisovač počúva toho, kto mu text diktuje a objaví sa tam chyba (itacismus). Často táto chyba nahrádza alebo hláskuje pôvodný text veľmi podobným gréckym slovom.
  - c. prvé grécke texty neboli vôbec členené na kapitoly alebo verše, neboli tam interpunkčné znamienka alebo ich bolo veľmi málo a tiež sa nerozdeľovali slová. Písmená je možné rozdeliť na rôznych miestach a vytvoriť tak odlišné slová.
2. zámerne
  - a. zmeny pre zlepšenie gramatickej formy prepisovaného textu
  - b. zmeny kvôli zosúladieniu textu s inými biblickými textami (harmonizácia paralel)
  - c. zmeny skombinovaním dvoch alebo viacerých odlišných výkladov do jedného dlhého skombinovaného textu (konflácia)
  - d. zmeny kvôli oprave vnímaného problému v texte (1Kor 11:27 a 1J 5:7-8)
  - e. niektoré ďalšie informácie, čo sa týka historického zasadenia alebo správneho výkladu textu, boli umiestnené za okraj jedným z prepisovačov, no druhý ich napísal priamo do textu (J 5:4)

B. Základné ukazovatele textovej kritiky (logické smernice pre určenie pôvodného čítania textu, keď existujú jeho varianty)

1. najťažkopádnejší a gramaticky najneobyčajnejší text je pravdepodobne pôvodný
2. najkratší text je pravdepodobne pôvodný
3. staršiemu textu sa pripisuje väčšia váha kvôli jeho historickej blízkosti s originálom, keď všetko ostatné je rovnocenné
4. MSS, ktoré sú geograficky odlišné, majú obyčajne pôvodný výklad

5. doktrínálne slabšie texty, hlavne tie, ktoré súvisia s hlavnými teologickými diskusiami obdobia rukopisných zmien, ako je Trojica v 1 J 5:7-8, majú byť uprednostňované
6. text, ktorý najlepšie vysvetľuje pôvod ostatných variantov
7. dva citáty, ktoré pomáhajú ukázať rovnováhu v týchto problematických variantoch
  - a. J. Harold Greenlee: *Introduction to New Testament Textual Criticism*: „Nijaká kresťanská doktrína nemá základ v nejakom spornom texte; a študent NZ sa musí vystríhať toho, aby nechcel, aby jeho text bol ortodoxnejší alebo doktrínálne silnejší ako inšpirovaný pôvodný text“ (s. 68)
  - b. W. A. Criswell povedal Gregovi Garrisonovi v *The Birmingham News*, že neverí tomu, že každé slovo v Biblii je inšpirované: „aspoň nie každé slovo, ktoré bolo odovzdané modernej verejnosti storočiami prekladateľov“. Criswell povedal: „Som veľkým zástancom textovej kritiky. Až do takej miery, že si myslím, že druhá polovica 16. kapitoly Evanjelia Marka je heréziou: nie je inšpirovaná, len vymyslená. Keď porovnávaš všetky tie rukopisy, neexistovala taká vec ako záver Markovho evanjelia. Niekoľko ho pridalo ...“

Patriarcha zástancov neomylnosti Južnej baptistickej konvencie tiež hlásal, že „interpolácia“ je zrejme aj v J 5, príbehu o Ježišovi pri rybníku v Bethезде. A tiež rozoberá dva odlišné záznamy o Judášovej samovražde (Mt 27 a Sk 1): „Je to len iný pohľad na samovraždu“, povedal Criswell. „Ak je to v Biblii, existuje k tomu vysvetlenie. A dva záznamy Judášovej samovraždy v Biblii sú“, dodal Criswell. „Textová kritika je sama o sebe úžasnou vedou. Nie je pominuteľná, nie je nemiestna. Je dynamická a centrálna ...“

III. Problémy s rukopismi (textová kritika)

A. Odporúčané materiály pre ďalšie čítanie:

1. *Biblical Criticism: Historical, Literary and Textual* od R. H. Harrisona
2. *The Text of the New Testament: Its Transmission, Corruption and Restoration* od Brucea M. Metzgera
3. *Introduction to New Testament Textual Criticism* od J. H. Greenleeho

DODATOK 3 DOKTRINÁLNE VYHLÁSENIE

O vyhlásenia viery alebo o vierovyznania sa príliš nezaujímam. Dávam prednosť argumentovaniu samotnou Bibliou. Napriek tomu si uvedomujem, že vyjadrenie vierovyznania poskytne tým, ktorí ma nepoznajú spôsob, ako ohodnotiť môj doktrinálny pohľad. V dnešnej dobe toľkých teologických omylov a podvodov ponúkam nasledujúce stručné zhrnutie mojej teológie:

1. Biblia, Stará aj Nová zmluva, je inšpirované, neomylné, autoritatívne, večné Božie Slovo. Je to Božie seba-zjavenie, zaznamenané ľuďmi pod nadprirodzeným vedením. Je to náš jediný zdroj jasnej pravdy o Bohu a o Jeho zámeroch. Je to tiež jediný zdroj viery a praxe pre Jeho cirkev.
2. Je len jeden večný Stvoriteľ – Vykupiteľ Boh. On je stvoriteľom všetkých vecí, viditeľných aj neviditeľných. Sám seba zjavil ako milujúceho a starostlivého, hoci je zároveň čestný a spravodlivý. Zjavil sa v troch odlišných osobách: ako Otec, Syn a Duch, ktorí sú v skutočnosti odlišní a zároveň vo svojej podstate tí istí.
3. Boh má aktívnu kontrolu nad svojím svetom. Existuje večný plán pre Jeho stvorenie, ktorý je nemenný a zároveň zameraný na jednotlivcov a dáva človeku slobodnú vôľu. Nič sa nedeje bez toho, aby o tom Boh vedel a dovolil to, no napriek tomu vytvára priestor pre individuálne rozhodnutia medzi anjelmi, aj medzi ľuďmi. Ježiš je Človek, ktorého si Otec vyvolil a všetci sú v ňom potencionálne vyvolení. Božie predzvedenie udalostí neobmedzuje ľudí na vopred určený, vopred napísaný scenár. Každý z nás je zodpovedný za svoje myšlienky a činy.
4. Ľudstvo, hoci stvorené na Boží obraz a slobodné od hriechu, sa rozhodlo vzbúriť proti Bohu. Hoci pri pokúšaní Adama a Evy zohral kľúčovú rolu nadprirodzený faktor, títo dvaja boli zodpovední za svoju zámernú sústredenosť na seba. Ich vzburá ovplyvnila celé ľudstvo a stvorenstvo. Všetci potrebujeme Božie milosrdenstvo a milosť kvôli nášmu spoločnému stavu v Adamovi, aj kvôli našej vzbure, pre ktorú sme sa rozhodli ako jednotlivci.
5. Boh zabezpečil prostriedky pre odpustenie a obnovenie padlého ľudstva. Ježiš Kristus, Boží jedinečný Syn, sa stal človekom, žil bezhriešny život a prostredníctvom svojej zástupnej smrti zaplatil odplatu za ľudský hriech. On je jedinou cestou k obnove a spoločenstvu s Bohom. Neexistuje iný prostriedok spasenia okrem viery v Jeho dokončené dielo.
6. Každý z nás musí osobne prijať Božiu ponuku odpustenia a obnovy v Ježišovi. To sa deje prostredníctvom dobrovoľnej dôvery v Božie sľuby cez Ježiša a zámerné odvrátenie sa od vedomého hriechu.
7. Každému z nás je úplne odpustené a sme celkom obnovení na základe našej viery v Krista a odpustenia hriechov. No dôkaz tohto nového vzťahu je viditeľný v zmenenom a meniacom sa živote. Božím cieľom pre ľudstvo nie je len jedného dňa nebo, ale Kristova podoba už teraz. Tí, ktorí sú naozaj vykúpení, hoci občas zhrešia, budú naďalej po celý svoj život pokračovať vo viere a v pokání.
8. Svätý Duch je „ten druhý Ježiš“. Je prítomný vo svete, aby viedol stratených ku Kristovi a rozvíjal Kristovu podobu v tých, čo sú spasení. Dary Ducha sú človeku dané pri spasení. Sú Ježišovým životom a službou, ktorá je rozdelená medzi Jeho telo – Cirkev. Dary, ktorými sú v podstate Ježišove postoje a motívy, potrebujú byť motivované ovocím Ducha. Duch je v našej dobe aktívny tak isto, ako bol v biblických časoch.
9. Otec urobil vzkrieseného Ježiša Krista Sudcom všetkých vecí. Vráti sa na Zem, aby súdil celé ľudstvo. Tí, ktorí uverili Ježišovi a ktorých mená sú napísané v Baránkovej knihe života, prijmú pri Jeho návrate svoje večné oslávené telá. Budú s Ním naveky. No tí, ktorí odmietli reagovať na Božiu pravdu, budú naveky odlúčení od radostí spoločenstva s trojjediným Bohom. Budú odsúdení spolu s Diablom a s jeho anjelmi.

Toto určite nie je úplné alebo dokonalé vyjadrenie, no dúfam, že vám to ukáže teologickú arómu môjho srdca. Mám rád výrok:

„V podstatnom – jednota, v okrajovom – sloboda, vo všetkom – láska.“